41 суура, 33 аят.

«Аллахха да чакъыра, ашхы къуллукъла да эте: «Ишексиз, мен Бир Аллахха берилгенледенме», - деген адамдан ашхы сёзю болгъан бармыды?»
Игитда, андан ашхы адам джокъду.

Уллу Аллах кёклени, джерни оноуларын этген кибик, ала джаратхан Иелерини буйругъундан чыкъмай тургъан кибик сиз да, насыблы болур ючюн, ма мынга бойсунуб джашагъыз деб, джер юсюнде джашагъан халкъына бу сыйлы Къуранны бергенди. Кёб миллетле анга эслерин бёлюб, аны багъасын, сыйын ангылаб, кеслерини тиллерине кёчюрюб, аны юрениб кюрешедиле. Артыкъсыз да арт кёзюуде, тюзлюкге эс бёлген адамла аны окъуб, терен сюзюб, ол хакъ болгъанын ангылаб, тобукъланыб анга баш уруб келедиле. Ол себебден мен да, миллетиме дыгалас этиб, билимиме кёре, бизни халкъыбыз да аны бир ангыласа деген мурат бла, къарачай-малкъар тилге кёчюрюрге кюрешгенме. Мен аны магъанасын толу кёчюргенме деб айтмайма. Нек десенг, аны толу магъанасын бир тилге да кёчюрюрге мадар джокъду, ол бек къыйын ишди. Аны окъуб, сёзлерин ангылагъан тюлдю къыйын, аны магъанасыны теренлиги, тюбю болмагъаны, нени юсюнден айтылгъанын ангылагъанды. Бу сыйлы Къуран – Уллу Аллахны сёзюдю. Джаратхан Аллахны сёзюню тюбюне уа, адамны акъылы джетмези белгилиди. Акъылы джетиб, адам улу аны джарашдырыр зат тюлдю ол. Ол себебден окъуучуладан тилерим: муну ичинде не терс, не магъанасына келишмеген бир зат, не тюрлю да халат табхан адам, бизге билдирсин!

ТЫЛМАЧНЫ СЁЗЮ

Бисмилляяхир-рахмаанир-рахиим

Суура 7, аят 43

«Бу затха бизни тюзетген Аллахха – махтаула! Ол тюзетмесе, бу затха кесибиз тюзелаллыкъ тюл эдик».

Салат салам да файгъамбарланы эм сыйлысы, эм ахыры, ары дери келген динле къатышыб, бузулуб, ол да аны ачыкълай, эмда аланы тюзете, Сыйлы Аллахны дини бир болгъанын да бегите келген, бийибиз Мухаммад гъ.с-гъа, аны ахлуларына эмда асхабларына болсун!

Бурундан башлаб, Уллу Аллах джер юсюне джашауну къуралгъанлы бери, халкъын сюйгенигизча джашагъыз деб къоюб олтурмай, Ол алагъа рахматын этиб, рысхы кереклилерин бергени кибик, дунияда тин, дин кереклилерин да бере келгенди. Ол файгъамбарла, келечиле, джорукъла ийиб, джер юсюнде джашау джолларын да кёргюзгенлей тургъанды. Атабыз Адам гъ.с. бла иблисни джаннетден Джерге ашыргъан заманда огъуна, аланы ызларындан китаб иерин, ала джер юсюнде къалай джашасала насыблы болурларыны джоругъун – законун джиберирин 20 суурада 124-126 аятлада айтылгъаныча билдиргенди. Адам улу, джин улу да кеси сюйгенича законла, джорукъла чыгъарыб джашамай, кеси акъылына таянмай, Джаратханнга бойсунуб, Ол буюргъанча джашаргъа борч болгъанын ангылатханды. Адам улу бла джин улу болмаса не кёкледе, не джерде аланы джаратхан Иелерине сыйынмагъан, Анга бойсунмагъан джукъ джокъду.

Уллу Аллах 41 суурада 11 аятда кёклени, джерни джаратыб, сора алагъа: «Сюйсегиз, сюймесегиз да буйрукъгъа келигиз! – деген заманда, ала да – биз бойсунуб, разы болуб келдик» - деб кёкледе, джерде да хар зат кеслерини орунларын алыб джоллары бла ишлеб тебрегендиле. Аланы бири да кесини джолундан чыкъмай, берген сёзюн да бузмай – бары да, тохтаусуз, Аллахны буйругъун тындыргъанлай турадыла. Алада Аны буйругъуна уллукёллюлюк этген джокъду. Ол салгъан джолладан не азчыкъ да таймай кюн да, ай да, планетала да, джулдузла да – хар зат буйрукъну бузмай, бюгюн-бюгече да ишлеб тургъанына биз шагъатбыз. Кёклеге, джерлеге, эмда алада болгъан затлагъа берилгенча, Раббисине бойсунургъа, Аны джоругъу бла джашаргъа, ауалда адам улугъа да берилгенди буйрукъ. Рахман Аллах бир кере берген бла да къоймай, адамла Аны буйругъун бузгъанлары сайын, джангыдан келечи ийиб, китаб бериб, рахматын этиб тургъанды. Алай бла хар келген файгъамбар да Аллахдан хакъны келтириб, халкъгъа Аны буйругъун тюз джетишдиргенди. Алай болса да, алагъа тынгылагъан, эс бёлген бек аз болгъанды. Аллахдан келген законну сан этмей, адам улу кесича законла чыгъарыб, алай бла ёмюрден бери да аджаша, терсее келгенди. Ол кеси-кесине оноу эталмай, анга акъылы, билими да джетмей, къарыусуз джаратылгъаны себебли, анга оноу этерик, аны кереклисин баджарлыкъ бир зат керек болгъанын билиб, кеси акъылы джетиб тюз джашаялмазын ангылаб, кеслерине бир болушур, бир билек болур зат излемей болмайды. Джер юсюнде миллетлеге къарасанг, хар бир халкъ да, эм тюз менме деб, алай джашайды. Къазауатла, къаугъаланы чыкъгъаныны себеби да, аны ючюндю. Бизни джаратхан Аллах

а, сенден эсе мен башма деб, эришиб, бир-биринге чабыб турмагъыз да, барынг да ма бу джорукъну-законну тутугъуз деб, Къуранны бергенди.

Алай болса да адам анга тохташыб къалмай, акъылына базыб кесича джюз тюрлю закон чыгъарыб, алай бла аджашады. Ол заманда шайтан бир джанларындан кириб, уун салыб, акъылларын терсине буруб, аланы эслерин джалгъан затлагъа бёлдюрюб, ётюрюк затлагъа ийнандырыб, алагъа табындырады. Дунияланы къурагъан Бир Аллахны унутдуруб, Андан акъылларын терсине бурады. Бюгюн-бюгече да ол адет таймаздан барады. Аллах джаратды дер орнуна, природа джаратды деб, тохтаусуз къычырыб турадыла. Алай бла бу заманда да, бир къауумла природаны аллах этиб аджашыб кяфырлыкъгъа кетедиле. Файгъамбарла бары да халкъны ол затдан тыяргъа, шайтан джолгъа иймезге, Бир Аллахха тохташдырыргъа кюрешиб келгендиле. Джер юсюнде Аллахны бирлигин айтыб, башха джукъгъа табыннганны кери уруб, кесини кёзюуюнде эм бек кюрешген Ибрахим гъ.с. болгъанды. Аны дини дунияны башына джайылыбды. Тауратны, Забурну, Инджилни, Къуранны – барыны да тирелген джерлери – Ибрахимни диниди. Адамла арагъа айрылыкъ салыб, аны тюрлю-тюрлю динлеге бёлселе да. Бизни Ислам динни башы да, Мусса гъ.с-ны динини башы да, Гъыйса гъ.с-ны динини башы да бир джерге тиреледи, къара сууну чыкъгъан джери бир джерди. Мухаммад гъ.с. да, мен ол бир файгъамбарла келтирмеген бир джангы дин келтирдим деб, бир джерде да айтмайды. Къуру, Ибрахим гъ.с-ны «ханиф» динин (Аллахны бирлеген Ислам динни) бардырама деген болмаса. Къарангылыкъ себебли, бири бири бла келишмей, халкълагъа, динлеге бёлюнюб джау болуб турсала да. Бизни файгъамбарыбызны уллу атасы Ибрахимни джашы Исмагъилди. Сыйлы Меккяны къуралгъаны да Исмагъил гъ.с. джашагъан джерге къуралгъанды. Уллу Аллах аны сыйлаб, алайда Зем-Зем сууну чыгъаргъанды. Сора ол суу болгъан джерге уа эл тюшюб, Меккя шахар къуралгъанды. Кябаны да анда Ибрахим бла Исмагъил ишлегендиле. Быланы барын да ойлашыб, иги эсге алсанг, ол заманда акъылы болгъан адамгъа динлеге бёлюнюу терс болгъаны ачыкъланады. Миллетле бары да алайын иги ангылаб, сора анга сыйыныб тохтасала, халкъла бир диннге келиб, биригиб арада айрылыкъ да кетиб, джаулукъ тохтаб рахат джашау къуралыр эди. Алай а алай этерге шайтан къоярыкъ болмаз. Хар бири да мени диним тюздю деб, уллукёллю болуб, къууаныб турады. Къыямат кюннге дери барлыгъы да алайды.

Андан сора бизни динибиз, арабдан келгени себебли, файгъамбар гъ.с. да араблы болгъаны себебли, Къуран да араб тилде болгъаны себебли, араблыланы Ислам дин келгинчи дери тарихлерини, джашауларыны юсюнден бир кесек джазаргъа излейбиз. Окъуучу динни иги ангылар ючюн, аны кючюн да билир ючюн, къаллай бир хайыры болгъанына да тюшюнюр ючюн. Акъылы бла сюзе билген адам Ислам дин къаллай къарангы-бузукъ халкъны тюз джолгъа салыб, мамыр джашаугъа чыгъарыб, аны дунияны башына да джашнатыб, бюгюн-бюгече да ёсюб, кёлтюрюлюб алгъа баргъан болмаса, не аз да артха къалмагъанын кёрюрге керекди.

Ары дери арабланы джашаулары бек джахил, бек къарангы болгъанды. Аланы тутхан динлери да меджисуу дин болгъанды. Топуракъдан, ташдан кеслери къоллары бла тюрлю-тюрлю аллахла ишлеб, алагъа табыннгандыла. Хар нени да джаратхан Бир Аллахха къуллукъ эте билмегендиле. Сыйлы Кябаны ичин да идолладан толтуруб, алагъа табыныб тургъандыла. Аланы санлары 360 чакълы бир болгъанды. Мухаммад гъ.с. джашлыгъындан огъуна аланы джюреги алмай, эрши кёрюб, алагъа бир кере да

табынмагъанды. Сора 40 джылы джетерге, Меккяны къатында, Нюр тауну юсюнде Хира деген бир дорбуннга азыгъын да алыб, джанлаб барыб, кече-кюн да анда туруб, уллу атасы Ибрахим гъ.с-ча, дунияланы джаратхан ким болур деб, алагъа Ие излеб, билгенине кёре къуллукъ этиб кюрешиб тургъанды.

Хар затха: дуниялагъа, кёклеге, джерге, битимге, джауумгъа, джаныуарлагъа, кече бла кюнню ауушунууна, кюннге, айгъа, джулдузлагъа, тюрлю-тюрлю сыфатлы адамлагъа, д.а.к. хар затха къараб, алагъа ие излеб, ойлашыб, сюзюб кюрешгенди. Аланы джаратыучу – Ол бек Уллу, Кючлю, Къудретли, Билимли, Уста болургъа кереклисин ангылагъанды. Аны халкъы топуракъдан, ташдан кеслери къоллары бла ишлеб табыныб кюрешген затла ётюрюк болгъанларын, миллети аджашыб тургъанын да ажымсыз билгенди. Дорбуннга да озаманда аладан къачыб баргъанды. Сора бир джолда билмей тургъанлай, анга алайда бир зат келиб: «Окъуб башла!» - деб, буйрукъ бергенди. Ол да: «Мен окъуй билмейме», - деб, джууаб бергенди. Ол буйрукъну ол юч кере къайтарыб айтханды. Бу да биягъынлай: «Мен окъуй билмейме», - деген сёзню айтыб тургъанды. Сора ол анга: «Джаратхан Аллахны аты бла окъуб башла! Инсанны (ананы къарнында) джабышхан суу тамчычыкъдан джаратхан», - деб, биринчи уахъю (ачылыу, сингдириу) алай башланнганды. Мёлекди деб билмегенди. Ол къой эсенг шайтан, джин болурму, мен шаша айлана болурмамы деб къоркъгъанды. Аны толу ангыларгъа сюйген, Къуранда 96-чы суураны ал аятларына къарасын!

Уллу Аллахны сейир иши, ол хапар а Мусса гъ.с-гъа келген китабда – Тауратда эртдеден джазылыб болгъанды. Библияда, Исаи деген китабда, 29 главада 12 аятда аны юсюнден орус тилде айтылгъаныча берейик. Анда уа ма былай сейир тукъум айтылады, тамам артда болгъаныча:

«И передают книгу тому, кто читать не умеет, и говорят: «Прочитай её» - и тот отвечает – «Я не умею читать».

Да, ма алай Мусса гъ.с-ны заманындан башлаб, Мухаммад гъ.с-ны келлиги, анга китаб да бериллиги, аны окъуй-джаза да билмези белгили болуб, 1500 джыл чакълы бирни аны аллына къараб, сакълаб тургъандыла. Сора ол келгенинде уа, биле тургъанлай зарлыкъ себебли, анга джау болуб ала къаршчы чыкъгъандыла.

Къуран, Уллу Аллахдан Джабраил мёлекни келечилиги бла, Мухаммад гъ.с-ны джюрегине сингдирилиб, 40 джылында башлаб 23 джылны ичинде, ол алай келгенди (джазылыб тюшмегенди). Саулай дунияны башына, миллет айырмай, адам улуну барына да, аланы тюз джолгъа тюзетир ючюн, джумушакъ, мамыр джашау бла джашатыр ючюн. Аны магъанасына эс бёлюб окъугъан адам аны кеси да ангыларыкъды. Аны ичинде кёб джеринде: «Муну Мен сизге тюз джолну кёргюзюр ючюн, джорукъ этиб ийдим», - дейди Уллу Аллах. Джер юсюнде халкъланы барына да тюзлюк, насыб джашау келтирлик – джангыз Уллу Аллахны китабыды. Бусагъатда джер юсюнде джашагъан халкъланы тёртден бири муслиманнга саналады, Къураннга ийнанады. Артыкъсыз да Ислам диннге талай ёмюрлени ачыкъ къаршчы болуб тургъан кюнбатыш джаны, джыйырманчы ёмюрню арасындан башлай, Ислам диннге бек эс бёлюб, аны юрениб кюрешеди. Уллу билимли алимле, акъыл иеси адамла аны юрениб, тинтиб, сюзюб аны хакъ болгъанын ангылаб, Ислам диннге къайыта келедиле. Ала анда бир терс зат табмасала неда науканы джетишимлерине келишмеген джукъ кёрмеселе, сора ийнаннгандан башха къарыулары къалмай, баш уруб, муслиман динни алыб барадыла. Бусагъатда наука уллу джетишимле

этиб, джангы ача тургъан затла, Къуранда бурундан айтылыб, джазылыб тургъан затла бла ариу келишиб барадыла. Алимле да алайын эслеб, баш ийиб, тобукъланыб тохтайдыла. Аны юсюнден французлу Морис Бюкай деб уллу алим, Аллах разы болсун анга, «Библия, Коран и наука» деб, бир аламат китаб джазгъанды. Библияны къалай къуралгъанын, бюгюнлюкде ол келгенича турмагъанын, аны бир ариу ачыкълайды. Къуранны да наука бла аламат келишгенин махтаб, кёкге чыгъарады. Динни тюзюн ангыларгъа излеген адам, ол китабны окъусун! Биздеча, алада аны ёлгеннге окъугъан адет джокъду. Ала аны не айтханын, нени юсюнден сёлешгенин сюзюб кюрешедиле. Наука бла келишгенден сора да, адамны джашау джоругъун джарашдыргъандан сора да, бурун болуб ётген затланы да айтхандан сора да, аллыбызда биз тюберик, дунияны арты-ахыры неге келлиги кибик, энди боллукъ затланы да ачыкълайды ол. Бусагъатда аладан, бизни кёзюуде, биз джетишиб, тюбеб тургъан затла да бардыла, энди ачыла келлик затла да бардыла. Мен бизни миллетни да аны окъургъа, магъанасын ангыларгъа, сюзерге чакъырама. Джахилликден чыгъарлыкъ джангыз олду. Аллахны сыйлы китабы Къуранны сан этмей, аны буйругъун къулакъгъа да алмай, халал-харам да айырмай, не тюрлю аманлыкъны да этиб айланнганлагъа аны окъуб, сууаблыгъын бериб турууну къоюб. Ол джахилликни, къарангылыкъны кёргюзеди.

Бу сыйлы Къуран Уллу Аллахдан келгенине ишекли болгъан къауумну, Ол Кеси: «Анга ушаш не суура, не аят келтиригиз!» - деб, джер юсюнде адам улуну, джин улуну да чакъырады. Минг бла джарым джыл болуб келеди, не эсе да халкъ бары да тынгылайды. Алкъа аныча, анга ушаш джукъ эталгъан чыкъмагъанды, чыгъар мадары да джокъду. Нек десенг, Уллу Аллах Сыйлы Къуранда 2 суурада, 23-24 аятлада эталмазлыкъларын чертиб турады.

Тауратны, Забурну, Инджилни айтсакъ а, аланы Аллахдан келгенича къоймай, адамла кеслери бир джерин кетериб, бир джерине къошуб къатышдыргъандыла. Бюгюнлюкде атлары турсала да, аланы тюзю, терси белгили тюлдю. Аланы ауалда Аллахдан келгенлери уа, хакъды. Аны къаууму къалгъан кесегин да тутмайдыла. Гъыйса гъ.с-ны аты бла халкъны алдаб, церква кесича оноу этиб турады. Иисус Христос деб къычырсала да, тутханлары да аны дини тюлдю. Римни императору Константин къурагъан динни тутадыла. Бурун Гъыйса гъ.с. кетгенден сора, 325-чи джыл июн айда «Никейский Собор» деб, Тюркде Никея деген шахарда, бусагъатда аты Изник, аны буйругъу бла уллу джыйылыу этиб, 227 адамдан, къуру 2 къалгъаны Гъыйсагъа аллах дерге деб, алай бегитгендиле. Андан бери анга аллах деб, аталыб келеди. Ол сау заманда, анга аллах деб айтылгъан адет болмагъанды, кеси ол сёзге къаты чарлагъанды, деб джазылады. Ол себебден была тутхан дин – ол Константинни диниди. Ол историяда белгилиди. Мен Библияны да окъуйма, анда айтылгъанны къатына ала джуукъ да келмейдиле. Алай бла христиан дин ашхы къатышыбды. Сыйлы Къуран а, Уллу Аллахдан келгенича, бир харифи да тюрленмей, бюгюн-бюгече да сакъланыб турады. Аны тюрлендиртмей, Къыямат кюннге дери сакъларгъа, Сыйлы Аллах Кеси сёз берибди. Асхаба Осман, Аллах разы болсун анга, ол халифа заманда биринчи чыгъаргъан тёрт Къуран, тёртюсю тёрт къралда бюгюн да сакъланыбдыла. Аланы бирин Турцияда Стамбулда Топ-Капий деген музейде мен кесим да кёзюм бла кёргенме. Аны ораза айда саладыла, башха кёзюуледе чыгъармайдыла деб, алай айтхан эдиле.

Дагъыда бир айтырым: аны ангыларгъа мадар джокъду, аны магъанасын киши билмейди, переводу бла кюрешмегиз деб, халкъда бир джахил хапарла джюрюйдюле. Сёзсюз да, ол хапарны джайыучу адамла, не затны айтханларын билиб да айтмайдыла. Ол къауум терс-тюз деб, айырыб кюрешмей, шайтан акъылларына не салса да, аны бир-бирине айтыб, ётюрюкню джаядыла. Не динлерин, не адамлыкъларын, не сыйларын сакълай билмейдиле. Аллай джахилле, Къуранны кёчюрген къыйынды, аны ангылагъан тынч тюлдю деб, аны артын-аллын иги ангыламай айтадыла. Ол затдан, аланы билимлери болмагъаны себебли, аллай айыблы сёзледен башларын сакъласала керек эди.

Мен бу сыйлы Къуранны Уллу Аллахны болушлугъу бла кёчюрдюм. Бу тилни ангылагъан къауумгъа Сыйлы Аллах аны хайырлы этсин! Тюзюн ангылаб, хакъгъа къайытыргъа насыб берсин!

Къуранны кёчюргенлеге къарасам, скобканы ичиндегилени кёбюсю китабны не ахырында, неда бетни аягъында джазадыла. Мен ол джорукъну да биле-биле, текстны ичинде, аятны къатында джаза барыргъа таукел болгъанма, окъуучуланы разылыкълары да алай болгъаны ючюн.

Къуранны кёчюрген заманда меннге талай адам болушлукъ этгенди. Ол адамлагъа джюрекден разылыгъымы билдиреме. Кюрешген къыйынларыны сууаблыгъын Уллу Аллахны аллында къат-къат болуб табсынла! Сыйлы Аллах барыбызны да тюз джолгъа салсын! Бу сыйлы ишге болушханлары кибик, алагъа да Уллу Аллах Кеси болушсун! Амин!

Къуранны 114 суурасы барды, 30 бёлюмге бёлюнеди, хар бёлюмю да тенгди. Суурала Аллаху Тагъаладан келгенлерича, бир-бири ызындан тюшмегендиле. Таблыгъына кёре, узунла аллына, къысхала да артына салыннгандыла. Аланы биринчиси Фаатихады. Аны талай аты барды: бири Алхамды - биз миллетде да ол аты джюрюйдю; бири да Фаатихады – Къуранны ачхычы; бири да Уммул Китаб – китабны анасы…

1 суура

АЧЫУЧУ.

Бисмилляхны юсюнден имамланы арасында тартыш барды. Абу-Ханифа – ол Алхам суураны ичине кирмейди. Хар суура аны бла башланады дегенди. Ол бирси юч иймам а, къалгъан суурала да аны бла башлансала да, аны алхамны биринчи аятына санагъандыла. Ол себебден Абу-Ханифаны мазхабында имам намазда аны ичинден окъуйду, Шафигъый мазхабда иймам тышындан окъуйду.

Муслиман адам хар не тукъум ишин Джаратхан Уллу Аллахны аты бла башларгъа керекди. Къуру мал кесген бла кеси кереклисине эшикге къарагъаны болмаса. Мал кесген заманда, Бисмилляяхи Аллаху Акбар деб, кесиледи.

Аллаху Тагъаланы бу сыйлы атларыны юсюнден айтсакъ, Ол Кесини джаратхан халкъына кенг рахматын, чомартлыгъын джайыбды. Адам джер юсюнде къалай джашарын, къалай джюрюрюн, халал-харамны аны кибик адамгъа джашауда керек затны барын да джолун-джоругъун кёргюзеди, файгъамбарла джибериб, китабла ийиб. Адам джер юсюнде къалай тынч джашарын, терсеймей, къалай тюз атларын барын да ачыкълагъанды. Алай болса да адам Аны буйругъун сан этмей, Ол кёргюзген джолну бармай, кеси акъылына таяныб, джашауну къыйын этеди. Терс атлагъаны себебли тюрлю-тюрлю къыйынлыкъла да кёреди. Сора бир къауум, аны иги ангыламай, айыбны, терсликни джаратхан Аллахха кюрерге кюрешгенлени эслейбиз. Уллу Аллахха кёл къалдырыб: Аллах алай нек этеди, Аллах былай нек этеди деб, Анга разы болмай сёлешгенле бардыла. Айыбны, терсликни кеслеринден кёрмей, кеслеринде излемей, джаратхан Аллахда излейдиле. Аллаху Тагъала уа Кесини сыйлы китабы Къуранны эм башына Кесини халкъгъа рахматлы эмда джазыкъсыныучу атын салгъанды, сёзюн аны бла да башлайды. Аны этген ашхылыкъларын ангылаб, Анга шукур этер орнуна, джаратхан Аллахха джалгъанны айтхан къой эсенг, сенге бир игилик этген адамны ангыламай, анга бюсюреу эте билмей, ары айланыб аны терслерге кюрешсенг, сора ол тюз боллукъмуду? Ол себебден адам ийманындан чыгъыб кетмез ючюн, бу затны юсюнде сакъ болургъа керекди. Айыбны джаратхан Аллахда излемей, кесинде излерге юренирге керекди.

Бу суураны юч бёлюмге бёлюрге боллукъду. Бир бёлюмю – муслиман адам Уллу Аллахха къалай ийнанырга борч болгъаны. Сёз ючюн – биз, муслиманла, дунияланы Иеси болгъан Аллаххады махтаула дейбиз. Аны магъанасы: хар нени да джаратхан, аланы джокъдан бар этиб болдургъан, дагъыда ызына джокъ этген Уллу Аллахха. Христианла да слава богу дейдиле, алай а дунияланы Иеси деген сёзню къошмайдыла. Нек десенг , «слава богу» деген заманда ала бог деб, Гъыйсагъа гъ. с-гъа айтадыла, адамны аллах этедиле. Ол себебден, слава богу деген бла тюз ийман болмайды, ол сёзге къараб алданыб, алай айтханны да дини баргъа санаргъа джарамайды. Крестге, иконагъа (суратха) табыннган бла, дунияланы джаратхан Уллу Аллахха табыннган бирча къайдан болсун! Экинчи бёлюмю – Кимге къуллукъ этгенин, Кимни къулу болгъанын эмда кимге таяннганын ачыкълайды. Ючюнчю бёлюмю – дууасы, тилеги кимге болгъанын, уллукёллюлюк тутуб (чууутлулача), кесине базыб, Уллу Аллахны чамландыргъан, неда христианлача, юч бетли аллах деб, Аллахны къатыны, джашы барды деб. Неда кесине

базмай, ышанмай, бир башха тюрлю джаны бла аджашыудан къоркъуб, хаман тилегенлей туруу. Нек десенг, хар миллетни бирем-бирем алыб къарасанг, хар бирини да, биз тюзбюз деб, акъылы алайды. Айырыб бир адамны алсанг да, мен тюз барама деб, ол да кесине базыбды. Ол себебден, бир адамгъа да, мен тюзме деб, кеси акъылына таяныб, уллукёллю болуу харамды. Тюз бла терс баргъанны, къуру Къуран ачыкълайды, ол айырыб береди. Адам кесини тюз-терс баргъанын билир ючюн сыйлы Къуран айтхан бла кесини ангылагъанын тенглешдириб, къуру алай билирге боллукъду.

Рахматлы, джумушакъ Аллахны аты бла.

1 Махтаула бары да дунияланы Иеси –
2. Рахматлы, Джумушакъ Аллаххады
3. (тюзлюк бла) сюд боллукъ кюнню патчахына.
4. (Эй, Аллах!) Биз къуру Сеннге къуллукъ этебиз.
5. Болушлукъ да къуру Сенден излейбиз (хар не тюрлю кереклибизге, къуру Сеннге таянабыз) 6. (Энди) Сен бизни тюз джолгъа бир тюзет,
7. ол Сен насыб этгенлени джолуна. Чамланылгъанладан да, аджашханладан да тышында болгъан!
(Аллах чамланнганлагъа, Тауратны тутхан къауум саналады. Нек десенг, ала Аллахны бирлеселе да, эм аллындан башлаб Ислам диннге джау болуб, анга къаршчы чыкъгъандыла. Аны ючюн Аллаху Тагъала алагъа налат бергенди. Аджашханлагъа, христианла саналадыла. Нек десенг, ала Бир Аллахны, юч аллах этедиле. Бир Аллахха Мариямны юй бийчеге, Гъыйсаны да Анга джашха теджейдиле).

2 суура

1. ИЙНЕК.

Рахматлы, Джумушакъ Аллахны аты бла.

Бу суурагъа «Ийнек» деб аталгъанына кёбле сейирсинедиле. Алай болса да иги ангыламай этедиле алай. Аны магъанасы бек теренди, иги сагъыш этген адам ангыларыкъды. Ол хапарны ичинде Уллу Аллах Кесини къудретин кёргюзеди. Анда ёлгенлени къалай сау этерине мисал-юлгю барды. Сёз ючюн бу суурада ёлген адамгъа ийнекни бир затын джетдиргенлей, ол сау болуб, бери олтуруб аны ким ёлтюргенин айтханы ол бек сейирди. Ол затха кючю джетген, ёлгенлени сау этерге да игитда кючю джетер. Бир къауумла ийнек Къуранда нек джазылгъанды деб сейирсинселе да. Мусса гъ.с-ны кёзюуюнде, биреу патчахны ёлтюрюб, Бану Исраилле да ёлтюргенни табалмай, сора Муссадан болушлукъ излегендиле. Сен Аллахынга бир сор, ким ёлтюргенин бир айтсын. Сыйлы Аллах да, бир ийнекни кесиб, аны бир затын ёлюкге джетдирсегиз, ол кеси тирилиб айтырыкъды, дегенди. Сора аны излей тебрегенлеринде, аллай ийнек табалмай бек къыйналгъандыла. Алай болса да, ала кёб излеб, аны кючден бир ёксюзчюкледе табхандыла. Дагъыда аны кибик Сыйлы Аллахны айтханын айтханыча

этиб къоймай, хаман соруб тургъанларында, Уллу Аллах да алагъа къыйындан-къыйын этиб баргъанды. Ол да аланы ол ёксюзчюкледе бир ийнекге тюзетиб баргъанды. Ол аланы джюреклерине бир уллу багъаны салыб, ала да ол багъаны айтхандыла. Сора патчахны адамлары аны багъасыныб, алмай къояргъа да аз къала, алай алгъандыла. Алагъа уа патчахны ким ёлтюргенин амалсыз билирге керек эди. Сора ийнекни бир заты джетгенлей, ёлген сау болуб, ким ёлтюргенин айтханды. Аны уа, орнуна патчах болур ючюн, къарнашындан туугъан ёлтюрген болуб чыкъгъанды.

Бу суураны биринчи беш аяты тюз джолда кимле болгъанларын эмда аланы сыфатларын тизеди. Тюрлю-тюрлю динлени тутханла да, адетлеге батыб тургъан халкъла да, хар ким кесин тюз джолда баргъаннга санаргъа ёчдю. Алай болса да тюз джолда кимледиле, кяфырла кимледиле, мунафикъле – тышлары муслиман ичлери иймансызла кимледиле? Кёб адам аланы айыралмай къатышыб къалады. Бу суураны ал джанында джыйырма аят аланы ачыкълайды.

1. Алиф. Лаам. Мим. (Магъанасын Аллах биледи).
2. Ичинде бир ишекли заты болмагъан бу китаб (Уллу Аллахдан келген Къуран) Аллахдан къоркъгъанлагъа джорукъду (джолду, законду, адам улу саулай джашау джолун аны бла къурарлай. Бу Къуранны кесине джорукъ, закон къуру Аллахдан къоркъгъан адам этерикди, аны окъуй билсе, билмесе да. Аллахдан къоркъгъан адам Джаратхан Уллу Аллахны сёзюн сансыз этерик тюлдю, аны бир законнга да ауушдурлукъ тюлдю. Аны буйругъун унутмай толтурургъа излерикди. Алай болмаса, не уллу окъууу болса да: апенди болсун, хаджи болсун, намазчы, оразачы болсун – къоркъмаса, аны тынч огъуна бузарыкъды. Халкъны арасында, апенди алай нек этеди, былай нек айтады, деген кибик сёзле джюрюйдюле. Аны сейири джокъду, ала да адамладыла. Хар кимни Аллахдан къоркъгъанына кёре болады. Кеслерин кими уллукёллюлюкге, кими дуния малгъа, кими да кърал тамадалагъа бойсунуугъа, кими башына сый тартхан кибик затлагъа хорлатадыла).
3. Аллайла (кёз кёрмеген) ташагъа ийнаннганла, намазларына да сакъ болгъанла, Биз юлюш этиб берген затдан да (керекли джерине) джойгъанла.
(Ол къуру дуния рысхы тюлдю. Ариу сёз да, кече билген да, биреуге тёзе билген да – ала да садакъадыла).
4. (Мухаммад) сеннге тюшген затха да (Къураннга, ол Аллахдан келгенине, аны ичинде не айтыла эсе да, аны барына да), сеннге дери тюшген (китаблагъа да) ийнаннганла. Ахыратха да ажымсыз болгъанла.
5. Ма ала, Иелери тюз джолгъа салгъан, насыблы къауумдула.
(Былайгъа дери муъминлени сыфатлары къаллайла болургъа кереклиси айтылады. Адам, мен тюзме, мен джаннетге сенден алгъа барырма деб турмай, тюз-терс болгъанын ол билирге сюйсе, ма бу башында айтылгъанла бла кесин тенглешдириб къарасын! Алай сёлешиу, ол аджашхан адамны белгисиди).

Была да – кяфырланы сыфатлары.

6. Ишексиз, кяфырлагъа уа ауаз айтыб, къоркъутуб кюрешсенг да, кюрешмесенг да, башхасы джокъду – ала ийман салмазла.

7. Аллах аланы джюреклерине, къулакъларына мухур салгъанды, кёзлерине да джабыу джабханды. Алагъа бек уллу азаб хазырды.
(Аланы уллукёллюлюк тутханы ючюн. Уллукёллю адам а, не кюрешсенг да, кеси акъылын джаратыб, анга таяныб, хаман аны айтыб тургъан болмаса, хакъны эшиталмайды, хакъ аны джюрегине кирмейди, ичине сингмейди, ариу анга не къадар ауаз айтылса да. Тышындан къарагъаннга ол муслиманча кёрюнсе да).

Энди мунафикълени – экибетлилени сыфатлары.

8. Адамланы арасында (ауузлары бла): «Биз Аллахха да, ахыр кюннге да ийнанабыз», - дегенле бардыла, алай а ала ийнаннганла тюлдюле.
9. Ала Аллахны да, ийман салгъанланы да алдаргъа кюрешедиле. Ала ангыламайдыла ансы, къуру кеслери башларын алдайдыла. (Мында аны ангыламасала да, Къыямат кюн ётюрюклери ачылыб, ол башларына азаб боллукъду).
10. Аланы джюреклеринде ауруулары барды (кеслерин уллу кёрген, акъылларына базгъан, зарлыкъ тутхан кибик, чырмау болуб аланы ийманнга келирге къоймагъан). Аллах аланы аурууларын артыкъ этсин! Ала алдауукъчула болгъанлары ючюн, алагъа термилтген азаб хазырды.
11. Алагъа: «Джер юсюнде бузукълукъну джаймагъыз!», - деб айтылса: «Огъай, биз къуру ашхылыкъ этиучюлебиз», - деб, джууаб бередиле.
12. Ишексиз, ала бузукъчула тюлмюдюле сора? Ала аны ангыламайдыла ансы. (Дин бла ишлемеген тамада къауумну алыб айтсакъ, ала шериятха келишмеген, кеслерича бузукъ законла чыгъарыб, халкъны аджашдырадыла. Тюз адамланы алыб айтсакъ, ала да акъылларына таяныб, оюмлары бла бузукъ джоллагъа кетедиле. Алай бла эки къаууму да Уллу Аллахны законун-динин бузадыла).
13. Алагъа: «Сиз да къалгъанла (муслиманла) ийнаннган кибик ийнаныгъыз!», - деб айтылса: «Сора биз ол телиле ийнаннганчамы ийнанайыкъ?» - дейдиле. Ишексиз, телиле уа ала кеслери тюлмюдюле! Ала аны билалмайдыла ансы.
14. Ала ийнаннганлагъа тюбеселе: «Биз да (сизнича) ийнанабыз!» - дейдиле. Алай а, шайтан (нёгерлерине) келселе: «Ишексиз, биз сизни блабыз, аланы уа биз, къуру хыликке этебиз», - дейдиле.
15. Аллах да аланы хыликке этеди (тюз джолгъа салмай, сылхырлача) алай сокъурлай, терсейиб айланма къояды! (Хыликке этиулери башларынады, аны ангыламайдыла ансы).
16. Ала тюз джолну орнуна аджашыуну сатыб алдыла. Къалай насыбсыз сатыу этедиле, ала тюзелгенледен болмадыла! (Кеслерин уллу кёрюб, акъылларына базыб, хакъгъа ийилирге унамай).
17. Аланы юлгюлери: (къарангы кече) биреу отну джандырыб, ол да тёгерегин джарытхан заманда, Аллах аланы джарыкъларын кетериб, къарангыда къоюб, ала да джукъ кёрмей (къалгъан кибикди),
18. сангыраула, тилсизле, сокъурла (джолларына) тюзелалмай.
19. Неда къаралыб, джашнаб, кюкюреб кёкден къуюлгъан уллу джауумну тюбюнде къалыб, кёк чартлаб урады деб ёлюмден къоркъгъандан, бармакълары бла къулакъларын джабханла кибик. Аллах а кяфырланы къуршалабды (хар не Аллахха туурады, ачыкъды).

20. Кёк джашнау да аланы кёзлерин алыргъа аз къала. Ол аланы алларын джарытханы сайын, барыргъа кюреше, (джашнагъан кетиб) къарангыда къалсала уа, ала сюеле да къала. Аллах сюйсе аланы къулакъларын, кёз чыракъларын кетериб да къоялыр эди. Ишексиз, Аллахны хар неге да къолундан келеди.

* * * * *

21. Эй, адам улу! Сизни да, сизге дерилени да джаратхан Иегизге къуллукъ этигиз (къуру!) Сиз Аллахдан къоркъгъанла болур эсегиз а! (Джер юсюне адам улу къуралгъанлы бери, кёб миллетле аджашыб, Бир Аллахха табыныр орнуна, джаратылгъан затлагъа табына келгендиле. Гъыйса файгъамбар гъ.с. да джаратылгъан джанды. Бюгюн-бюгече да бир къауумла анга аллах деб, ийнаныб турсала да. Сыйлы Аллах бу аятда бурундан башлаб, Гъыйса гъ.с-гъа дери да халкъланы Джаратхан Ким эсе, къуру Анга къуллукъ этигиз дейди).
22. Тюбюгюзге джерни тёшек этиб джайгъан, кёкню да башыгъызда чардакъ этиб ишлеген, кёкден сизге джауум джаудургъан, аны бла сизге рысхы этиб тюрлю-тюрлю кёгетле да чыгъаргъан (Аллахха). Сиз ма Ол Аллахха нёгерле къурамагъыз, кесигиз биле, ангылай тургъанлай!
23. Биз, къулубуз (Мухаммадха) тюшюрген затха ишекли болсагъыз, сиз сора анга (Къураннга) ушаш бир суура келтиригиз, (болушлукъгъа уа) Аллахдан ёзге, башха (ол сиз къуллукъ этгенледен) кимни сюйсегиз да табханыгъызны чакъырыгъыз сиз тюз эсегиз! (Къуран Аллахдан тюлдю дегенигиз. Сора сиз анга ушаш бир суура джарашдырыргъа кюрешигиз),
24. Аны эталмасагъыз а – эталлыкъ а чыртда тюлсюз – отуну адамла бла ташла болгъан (ала къуллукъ этген идолла), кяфырлагъа хазырланыб тургъан отдан къоркъугъуз!
25. (Мухаммад, къайсы миллет да болсун) ийман да салыб, ашхы ишле да этиб тургъанлагъа, алагъа тюбю бла (шоркъулдаб) суула баргъан джаннетлени сюйюмчюсюн айт! Алагъа аны кёгетлеринден берилгени сайын, ала: «Да бу бизге анда (дунияда) заманда берилиучю кёгетле кёреме», - дерле. Тюзю, аланы къуру тышлары ушашды (татыулары уа башхады). Алагъа анда таб-таза юйбийчеле да бардыла, ала анда ёмюрлюкге турурла. (Аругъан, къарт болгъан, ёлген адетлени сынамай).
26. Ишексиз, Аллах а ургъуй чибинчик тенгли болса да, андан гитче болса да, аны юлгюге келтирирге уялмайды. (Керти) ийман салгъанла, ол юлгю Иелеринден келген хакъ болгъанын биледиле. Кяфырла уа: «Бу юлгю бла Аллах не мурат этеди?» - дейдиле. Ол а аны бла кёблени аджашдырады, аны бла кёблени да тюзетеди. Алай бла Аллах къуру пасыкъланы аджашдырады. (Къуранда гыбы, бал чибин, къумурсха дегенча джаныуарланы хапарлары айтылгъанында, кяфырла аны хыликке этгендиле, ол аят алагъа джууабды. Артыкъсыз да бек сейир тюлмюдю сора, ол гитче затчыкълагъа да Ол джан салыб, ала да къымылдаб джюрюгенлери. Ургъуйну айтсакъ а, ол кесек затчыкъдан кеси башыбызны да сакълаялмай, биз билмей тургъанлай сансыз къаныбызны ичиб кетгени. Сыйлы Аллах бир затны да бошуна джаратмайды).
27. Аллахха сёз бериб бегитгенден сора антларын ойгъанла.

(Библияда яхудийлени "Ветхий завет" – Таурат деген китаб Мусса гъ.с-гъа тюшгенди. Уллу Аллах Мусса гъ.с-ны къауумундан, аны бузмазгъа деб, ант алгъанды.

Алай а ала аны бузгъандыла. Христианлагъа да "Новый завет" деб – Инджил деген китабны бериб, сёз алыб ала бла да ант бегитгенди. Алай а ала да тутмагъандыла аны. Эм артда муслиманлагъа Сыйлы Къуранны джибериб, аладан да алгъанды ант, аны бузмай тутаргъа. Муслиманланы арасында да аны тутханла да, бузгъанла да, аны сан этмегенле да бардыла).

Аллах юзмезге буюргъан затны да юзгенле (Аллах бла сёзюн юзген кибик, эт джуукълукъну юзген кибик), джер юсюнде бузукълукъ да джайгъанла – ала насыбсызладыла.

28. Сиз къалай ийнанмайсыз сора! Биринчи сиз ёлюк болуб туруб (туугъунчу да джокъ, ёлсе да джокъ – экиси да ёлюкге саналадыла), Ол да сизни сау (джокъдан бар) этген, ёлтюрген (джокъ этген), сора сизни(тирилтиб) сау да этерик, артда да сиз Аны аллына барлыкъ Аллахха.

29. Аллах аллайды – джер юсюнде болгъан затны (джашауда керек затланы) сизге джаратыб берген. Сора кёк таба эс бёлюб, аланы да джети къат кёк этиб къурагъан. Аны неге да толу билими джетибди. (Сёз ючюн: Ол Аллахны къоюб, къачлагъа табыннганлагъа, адамны аллах этгенлеге джууабды бу, аланы аджашханларын ачыкълайды).

30. (Эсге ал) Раббинг мёлеклеге: «Мен джер юсюне халифа къурайма», - деб, айтханын.

(Джер юсюне ие болуб Мени оноууму бардырлыкъ джан. Сыйлы Аллах адам улугъа акъыл бериб, ол да аманны-игини сюзе, сезе билгени себебли, джер юсюнде хар затны анга аманат этгенди, аны юсюн джарашдырыб тутаргъа, бузукълукъну, терс затны тыяргъа, бошламазгъа. Алай болса да адам Аны аманатын эсине алмай, аны сан этмей болгъанны буза, къатышдыра, артыкълыкъла да эте джашайды).

Ала да: «Анда (джер юсюнде) бузукълукъ этерик, къан да тёгерик халкъны нек джаратаса? Биз а Сени махтаула эте, тазалаб, сыйлаб турабыз», - дегендиле. Ол да алагъа: «Ишексиз, Мен, сиз билмегенни (ташаны) билеме», - деб, джууаб берди.

31. Сора Ол Адамгъа (дуния джашауда керек) затланы барыны да атларын юретиб, аланы мёлеклеге туура этиб, сора алагъа: «Сиз керти айта эсегиз, Меннге быланы атларын бир айтчыгъыз», - деди.

32. Ала да: «Махтаула бары да Сеннгеди, къуру Сен билдирген болмаса, бизде башха билим джокъду. Ишексиз, Сен хар нени да билген Акъылманса», - дедиле. (Адам улугъа берилгенча, мёлеклеге сайлау, баш эркинлик берилмегенди, ала къуру Джаратхан Аллахны буйругъун толтуруучу, Аны аскеридиле. Адам улуну уа, Уллу Аллах акъыл да, эс да бериб, Аны буйругъун, аманатын тындырыргъа джер юсюне ие этгенди. Ол себебден адамны Сыйлы Аллахны аллында борчу уллуду, Къыяма кюн хар неге да ол джууаблыды).

33. Аллах да: «Эй, Адам! Сен быланы атларын бир айтчы алагъа», - деди. Ол аланы атларын айтханында, Ол алагъа: «Ишексиз, Мен сизге кёклени, джерни ташаларын да билеме, сиз ачыкъ этген, джашыргъан затланы да толу билеме деб, айтмагъанмы эдим сора?» - деди.

34. (Сен эсге ал) Биз мёлеклеге: «Адамгъа баш уругъуз» (сыйын, хурметин кёрюгюз!) - деб, айтханыбызны. Сора иблисден къалгъанла баш ургъан эдиле. Ол а унамагъан эди, аны уллукёллюлюк тутхан эди. Алай бла ол (Аллахха) къаршчыладан болду. (Адам улуну кёбюсю Уллу Аллахны барлыгъын кери урмаса да, Аны буйругъун кери урады. Ала

таубасыз ёлселе, ала да иблисчадыла. Нек десенг, иблис да Аллаху Тагъаланы барлыгъына, аны джаратхан да Ол болгъанына отказ этмейди, анга ишеги да джокъду. Алай а ол Аны буйругъуна къаршчы болуб, акъылына базыб, ангылагъанына таяныб, кесин уллу кёргени амалтын кяфыр болуб, налат берилди).
35. Биз: «Эй, Адам! Сен да, юйбийченг да джаннетде (рахат) джашагъыз, сюйген затыгъыздан эркин ашагъыз, алай а ма бу терекге джуукълашмагъыз! (Андан ашасагъыз) зулмучуладан болурсуз», - деген эдик.
36. Алай а шайтан экисин да тайдырды. Ол аланы анда болгъан насыбдан чыгъарды (джаннет нигъматладан. Аланы алдаб, терилтиб ол терекден ашатды). Биз да алагъа: «Эки къауумунг да джаннетден тюшюгюз! Бир-биринге душманлыкъ эте, (туугъан-туудукъла барынг да) джер юсюнде джашагъыз! Болджалгъа дери сизни туруругъуз да, кереклигиз да джер юсюндеди», - деген эдик.
37. Сора Раббисинден Адамны джюрегине сокъураныу сёзле салынды. Ол да (Аллах) аны таубасын къабыл этди. Ишексиз, Ол а толу Кечиучюдю, Рахматлыды.
38. Сора Биз: "Тюшюгюз, барынг да джаннетден! Менден сизге тюз джолну кёргюзген китаб (джорукъ) келсе, аны ызындан ким барса, анга не къоркъуу, не мыдахлыкъ болмаз. (Мени законум бла ким джашаса, Къыямат кюн Мени аллыма келген заманда, анга бир къоркъуу болмаз.
39. Алай а ол келген заманда) анга къаршчы болуб, аятларыбызны ётюрюкге санагъанла уа, джаханим отну иелери болурла. Ала анда ёмюрге турурла», - деген эдик.
(Былайда адам бек эс бёлюр зат - аланы джаннетден джерге ашыра туруб, Уллу Аллах халкъын атыб къоймай, ызларындан тюз джашаргъа юретген китаб, тюз джолну кёргюзген закон иерин айтыб, ангылатыб ийгенди. Сёз бергенича, ийиб да тургъанды. Аланы ахырлары да Сыйлы Къуран бла бошалады. Иги эс ийиб къарасанг, ол бек сейирди. Эм башында огъуна Аны пыланы-буйругъу бегиб бошагъанды).
40. Эй, Бану Исраилле! Мени сизге берген ашхылыкъларымы эсгеригиз, антыгъызгъа толу болугъуз, (ол заманда) Мен да сизге антыма толу болурма. Къуру Менден къоркъугъуз! (Берген ашхылыкълары дегени: Ол алагъа аланы кеслериндeн кёб файгъамбарла джибергенди, китабла ийиб тюз джолун да кёргюзгенди, тюрлю-тюрлю кёб къыйынлыкъладан да къутхаргъанды, ала аны ангылаб Уллу Аллахха шукур этмеселе да. Антыгъызгъа толу болугъуз дегени: Мусса гъ.с. алагъа Сыйлы Аллахдан Тауратны келтирген заманда, аны тутаргъа, Тауратда буюрулгъаныча тюз турургъа деб, ант бергендиле. Алай а ала Мухаммад гъ. с. келген заманда, аны келлиги Тауратда ачыкъ айтылыб, ала да аны окъуб кёре тургъанлай, аны бузуб, ислам диннге къаршчы чыкъгъандыла).
41. (Эй, яхудийле!) Биргегизде болгъан китабны (Тауратны) тюзлюгюн да бегите-бегите эндирген затыма да (Къураннга) ийнаныгъыз! Анга биринчи къаршчы чыкъгъанладан болмагъыз! Аятларымы аз багъагъа да (дуния затха) сатмагъыз! Къуру Менден къоркъугъуз!
(Ала ол заманда къаршчы болмай, анга ийнаныб Ислам динни къабыл этген болсала, артда келлик тёлюге джашырмай тюз джолну да ачыкъласала, джер юсюнде адам улу тюзелиб, бир диннге келиб къалыргъа да болур эди. Ала башындан биринчи огъуна къаршчы болгъанлары себебли, аланы тёлюлери да бюгюн-бюгече да къаршчыдыла. Бу

чууутлуланы юсюнден айтылады. Алай а христианла да ала кибик, Ислам диннге ол замандан огъуна къаршчы болуб кетгендиле).
42. Адамладан джашырыр ючюн, сиз кесигиз биле-биле, хакъны ётюрюкге къатышдырмагъыз! (Сюйгенигизча ары-бери бурдуруб, Тауратда айтылгъанны кесигизге джараулу этмегиз!)
43. Намаз да къылыгъыз, зекят да беригиз, Аллахха ийилгенле бла бирге, ийилигиз! (Намаз, зекят китабларында чууутлулагъа да борч болуб джазылыб тургъанлай, ала аны да тындырмай, Мухаммад гъ.с-гъа да, Ислам диннге да къаршчы чыкъгъанлары ючюн айтылады ол алагъа. Бизни бла джау болгъанны къоюгъуз да, кесигизге буюрулгъанны этигиз, деген оюмда).
44. Китабны (Тауратны) окъуб, адамланы ашхылыкъгъа (тюз джолгъа) чакъыра тургъанлай, сиз кесигизни унутубму къоясыз сора, бир сагъыш эталмаймысыз? (Бу Тауратны окъуб халкъгъа анда болгъаныча ауаз айтыб, кеслери уа дуниягъа алданыб, аны сайлаб тургъан бузукъ гъалимлени юсюнденди).
45. Сиз (муъминле) сабырлыкъ бла, намаз бла кесигизге болушлукъ излегиз! Ишексиз, намаз а ауур кёрюннген затды, къуру Аллахдан буюгъуб,
46. Раббийлерине тюбеширлерин эсде тутуб, Аны аллына сюелирлерин да билиб тургъанлагъа болмаса.
47. Эй, Бану Исраилле! Сизге этген ашхылыкъларымы, дунияны юсюнде (ол кёзюуде) сизни башхладан артыкъ этгеними да эсге алыгъыз (унутмагъыз! Келечиле ийиб, китабла бериб, тюз джолну кёргюзюб, дунияланы Иеси джангыз бир Аллах болгъанын ачыкълаб. Халкъны кёбюсю джаратхан Аллахха бир къошакъ этмей, Аны бирлеб тохтаялмайды. Келген келечиле уа, аланы Аллахны бирлигине тюзетгендиле, ала ол затны ангылаб Уллу Аллахха шукур эталмасала да. Алай бла Аллахдан келген насыбны туталмай, кеслерин сыйсыз этиб къойгъандыла).
48. Не биреу биреуню азабын (бойнуна) алалмазлыкъ, не биреуню шафагъаты къабыл болмазлыкъ, не джулуу алынмазлыкъ, неда бир болушлукъ табылмазлыкъ кюнден къоркъуб сакъ туругъуз!
49. (Эсге алыгъыз) тиширыуларыгъызны сау къоюб, джашларыгъызны кесиб уллу къыйынлыкъ бериб тургъан фыргъауунну къауумундан Биз сизни къалай къутхаргъаныбызны! Ма ол затда уа, Иегизден сизге уллу сынам бар эди.
50. (Дагъыда) Биз тенгизни джарыб сизни къутхарыб, фыргъауунну къауумун а, сиз да кёре тургъанлай, анга батдыргъаныбызны. (Была кёрмеселе да – аланы бурун аталары ол ишни кёзлери бла кёргендиле. Была да Тауратда окъуб, ол ишге толу шагъатлыкъ этедиле.Ала Уллу Аллахны ол ашхылыгъын унутуб, аны ючюн шукур этмеселе да).
51. (Дагъыда) Биз Мусса бла къыркъ кечеге (суткагъа Тауратны алыргъа) сёз болуб, аны (Синай таугъа) чакъыргъаныкъда, сиз да ол кетгенлей, бузоуну аллах орнуна алыб, алай бла зулмучула болгъаныгъызны.
52. Биз сизге аны да кечген эдик, сиз бир шукурла этер эсегиз а (деген умут бла).
53. Сиз бир тюзелсегиз деб, Биз Муссагъа хар затны арасын айырыучу китаб да берген эдик (Тауратны).
54. Дагъыда Мусса къауумуна: «Эй, халкъым! Бузоуну (аллах орнуна) алыб, сиз кеси-кесигизге зулму этдигиз. Раббигизге таубагъа къайытыгъыз, (кечилир ючюн) бир-биринги

ёлтюрюгюз, (Иегизни джанында) сизге ол хайырлыды, Ол сизни кечер! Ол бек кечиучюдю эмда рахматлыды», - деб, айтханын.
55. Дагъыда сиз Муссагъа: «Эй, Мусса! Биз Аллахны ачыкъ сёлешгенин кёргюнчю дери, сеннге чыртда ийнанныкъ тюлбюз», - дегенигизни. Сора сиз кёре, сизни кёк чартлаб ургъан эди. (Мусса гъ.с. Синай таудан Тауратны алыб келирге, ала да алтын бузоугъа табыныб тургъанларын кёрюб, къауумуна айыб этгенди. «Мен сизге Уллу Аллахдан Китаб алыб келдим, сиз а не зат этиб турасыз?» - деб. Ол заманда аны къаууму анга иги ийнанмай: «Сен керти Аллах бламы сёлешдинг? Алай эсе, Аны тауушун бизни да эшитирибиз келеди», - деб, дау салгъандыла. Сора Мусса гъ.с. Сыйлы Аллахны эркинлиги бла, аладан джетмиш адамны алыб таугъа чыкъгъанды. Ала Муссаны Уллу Аллах бла ушагъын эшитгенлеринде: «Эй, Мусса! Биз Аны тауушун эшитдик, энди Кесин да бир кёргюз бизге!» - дегендиле. Ол заманда кёк чартлаб къыргъанды аланы. Алай а Мусса гъ.с. тилек этиб, Уллу Аллах аланы ызларына сау этгенди).
56. Ёлгенигизден сора да Биз сизни сау этген эдик, сиз шукурла этер эсегиз а (деген умутда!)
57. Биз булутланы джибериб, юсюгюзге салкъынлыкъ да этген эдик. (Мусса гъ.с. кесини къаууму бла къум тюзде айланнган заманда). Сизге (азыкъгъа) манна (крупа) бла бёденеле да джибериб: «Ма бу Биз сизге берген таза рысхыны ашагъыз», - деген эдик. (Ала къыркъ джыл къум тюзде аны ашаб джашадыла). Ала зулмуну Бизге этмедиле, алай а кеслерине зулму этдиле.
58. Энтда (эсге алыгъыз) Биз сизге: «Ма бу шахаргъа киригиз да, анда сюйген джеригизден кереклигизни эркин ашагъыз! Гюнахларыбызны кеч (Аллах) деб, эшигинден ийилиб, алай киригиз! Ол заманда Биз сизни гюнахларыгъызны кечербиз, ашхылыкъла этиучюлени (сууабларын) ёсдюрюрбюз!», - деб, айтханыбызны.
59. Сора зулмучула айтылгъан сёзню башха сёзге ауушдургъан эдиле. Биз да ол ассылагъа, ала пасыкъла болгъанлары ючюн, кёкден къыйынлыкъ джиберген эдик.
60. Энтда (суу амалтын инджилиб) Мусса кесини къауумуна суу тилегенинде, Биз анга: «Таягъынг бла къая ташны ур!», - деб, буюргъан эдик. Сора андан секириб, онеки къара суу чыкъгъан эди. Хар бир (атауулну) да къайсыдан ичери белгиленнген эди. «Аллахны бу рысхысындан ашагъыз-ичигиз, джер юсюнде бузукълукъну джаймагъыз!», - деб (айтханыбызны. Ала онеки атауул болгъандыла, аланы хар бирине бир къара суу чыкъгъанды).
61. Дагъыда сиз: «Эй, Мусса, биз къуру бирча ашарыкъны ашаб туралмайбыз (манна бла бёденеле). Сен Иенгден бир тиле, Ол бизге джерде ёсген затладан битдирсин, ууакъ урлукъладан: агурчала, сарсмакъла, чечевица (къудоруну бир тюрлюсю), соханла!» - деген эдигиз. Мусса да: «Сыйлыракъны сыйсызыракъгъа ауушдурургъамы излейсиз сора? Алай эсе Мисирге барыгъыз, ол сиз тилеген затла (анда) бардыла сизге!», - деген эди. Алай бла алагъа джарлылыкъ, сыйсызлыкъ джетген эди, ала Аллахны ачыууна бурулгъан эдиле. Ол зат алагъа Аллахны аятларына къаршчы болуб, эркинликсиз файгъамбарланы ёлтюргенлери ючюн, (Аллахха) да ассы болуб чекден чыкъгъанлары ючюн эди.
62. Ишексиз, ийнаннганла (Къураннга), яхудийле (Тауратны къаууму), христианла (Инджилни къаууму), сабейле (Яхья файгъамбарны къаууму) - аладан Бир Аллахха да, Къыямат кюннге да кимле ийнансала, (джер юсюнде) ашхы къуллукъла да этселе, ала

Иелерини джанында хакъларын (джаннет бла) табарыкъ къауумдула, алагъа къоркъуу да джокъду, ала мыдах да болмазла.
63. Энтда (эсге алыгъыз, эй, чуутлула) башыгъыздан (Синай) тауну кёлтюрюб: «Биз сизге берген (китабны) кючлю тутугъуз, аны ичинде айтылгъанны эсгеригиз (тындырыгъыз), Сиз Аллахдан къоркъгъанладан болур эсегиз а!» - деб, сизден ант алгъаныбызны. (Муссаны къаууму Тауратны тутаргъа унамай, къылыкъ этгенлеринде, Уллу Аллах Синай тауну башларындан кёлтюрюб, тутмай эсегиз, юсюгюзге иеме деб, къоркъутханында, алай тутхандыла).
64. Андан сора да сиз арт бургъан эдигиз (буйрукъну бузгъан эдигиз). Аллахны чомартлыгъы, рахматы болмаса, сиз насыбсызладан болмай къалмаз эдигиз.
65. Сизден шабат кюнню бузуб (чекден чыкъгъанланы) да сиз бек иги билесиз. Сора Биз да алагъа: «Сыйсыз маймулла болугъуз!», - деб, буюргъан эдик.
66. Биз аны алагъа алдагъылагъа да, артдагъылагъа да юлгю болур ючюн, Аллахдан къоркъгъанлагъа да ауаз болур ючюн этдик.
67. Энтда (эсге алыгъыз) Мусса къауумуна: «Ишексиз, Аллах сизге бир ийнекни кесерге буюрады», - деб айтханын. Ала да: «(Эй, Мусса) сен бизни хыликкеми этесе?» - дедиле. (Мусса да алагъа): «Аллах сакъласын, мен джахилледен болуудан!» - деди. (Хыликке этиучю адам джахил болгъаны былайдан ачыкъланады).
68. (Ала анга): «Иенгден бир тиле, ол къаллай (ийнек) болгъанын бизге бир баям этсин!» - дедиле. Ол да алагъа: «Ол (Аллах) сизге: «Не къарт, не джаш болмагъан, экисини арасында болгъан, сизге буюрулгъанны этигиз (хаман соруб турмай!) дейди», - деди.
69. Дагъыда ала: «(Эй, Мусса) Раббингден бир тиле, ол къаллай бетли болгъанын бир айтсын бизге!», - дедиле. Ол да алагъа: Ишексиз: «къарагъанланы сейирсиндирген саб-сары джылтыраукъ ийнек», - дейди Ол - деди.
70. Ала анга: «Раббингден бир тиле, къаллай (ийнек) дегенин Ол бизге (иги) белгили бир этсин, нек десенг, ийнекле бизге бир-бирлерине ушашладыла. (Ол заманда) Аллах айтса, ишексиз, биз тюз джолда болурбуз», - деген эдиле.
71. (Мусса) да алагъа: «Ишексиз, Ол сизге: «Не джер сюрюб, не суу салыб (къую чархны буруб), сыныкълыкъ джетмеген, юсюнде не бир айыбы, не тамгъасы болмагъан дейди», - деди. Ала да: «Ма энди сен бизге тюзюн келтирдинг», - дедиле. Алай болса да кесмей къояргъа да аз къала, ала аны кесген эдиле.
(Ала аны излей барыб, бир ёксюзледе табыб, ала да анга уллу багъа айтханларында, была да багъасыныб, алмай къояргъа да аз къала. Аят аны айтады).
72. Сиз биреуню да ёлтюрюб (ким ёлтюргенин билалмай), даулаша эдигиз. Аллах а сиз басдыргъан затны ачыучуду (Ол аны ачхан эди. Ол заманда биреу патчахны ёлтюрюб, чуутлула аны ким ёлтюргенин билалмай къыйналгъандыла. Сора ала Мусса гъ.с-гъа келиб, Аллахынга бир сор, аны ким ёлтюргенин бизге бир билдирсин, дегендиле. Сора Мусса гъ.с. Уллу Аллахдан тилеб, Ол да аны алагъа бир ийнекни юсю бла ачыкълагъанды).
73. Сора Биз алагъа: «Аны (ёлюкню) ийнекни бир заты бла уругъуз», - деген эдик. (Ол ёлген тирилиб, ким ёлтюргенин айтханды). Аллахны ёлгенлени сау этери да ма аны кибикди. Ол сизге сейир затларын кёргюзеди. Ким биледи, сиз ойлашыб, бир тюшюнюр эсегиз а!

74. Андан сора да сизни джюреклеригиз таш кибик, неда андан да къаты болду. Нек десенг, ишексиз, ташны ичинден секириб, уруб, суула чыкъгъан да, таш джарылыб, ичинден суула къуюлгъан да, Аллахдан къоркъгъандан тёнгереб тюшген да барды. Сизни этген ишлеригизни уа Аллах сансыз этиб, кёрмей турмайды.
75. Сора сиз ала да (чууутлула) сизнича ийнансала дебми термилесиз? Аладан а, бир къауум, Аллахны сёзюн эшите, ангылай тургъанлай, биле-биле (иш этиб) аны тюрлендирдиле.
76. Ала ийман келтиргенлеге тюбеселе: «Биз да ийнанабыз», - дедиле. Сора кеслери къалыб, бир-бири бла тюбешселе уа: «Аллах сизге ачхан затны хапарын (Тауратда Мухаммад гъ.с-ны келлик хапарын нек айтасыз), ала Аллахны аллында сизни ауузугъузну тутар ючюнмю айтасыз? Сиз акъылыгъыз бла бир сагъыш этмеймисиз сора?» - дедиле бир-бирине.
77. Сора ала джашыргъанны да, ала ачыкълагъанны да Аллах билиб болгъанын ала (чууутлула) ангыламаймыдыла? (Ала Тауратда ахыр файгъамбарны келлик хапарын, аны кибик башха затларын адамладан джашырыб къойсала, сора Сыйлы Аллах аны билмей, Къыямат кюн алагъа аны сормай къояр деб, алаймы акъыл этедиле? Къалай тутхучсуз сылтау келтиредиле!).
78. Аланы араларында, къуру кёллерине келгенден ары, китабдан (Тауратдан) хапарлары болмагъан джахилле да бардыла. (Гъалимлери да китабда болгъанны тюзюн айтмай, башларын къатышдырыб, аланы тубаннга иедиле).
79. Кеслери къоллары бла джазыб (Тауратха): «Бу Раббигизденди!» - деб, аны бла аз багъагъа (дуния затха) сатыу этер ючюн (халкъны алдагъанлагъа) – уллу къыйынлыкъ! Къоллары бла джазгъан затлары ючюн – алагъа къыйынлыкъ! Урунуб алгъан затлары ючюн да – алагъа къыйынлыкъ!
80. Дагъыда ала (чууутлула): «Къуру бир бёлек санау кюнле болмаса, бизге чыртда (джаханим) от джетерик тюлдю», - дедиле. Сен алагъа: «Сиз сора ол затха Аллахдан сёзмю алгъансыз? (Алай болса) Ол а чыртда сёзюн бузмаз. Огъесе, Аллахха билмеген затыгъызнымы айтасыз?» - де. (Ата-бабаларыны хар бир терс ишлерине сылтау таба келиб, сора 40 кюнню алтын бузоугъа табыннганларына сылтау табмагъандыла. Сора ол заманда биз отда къуру 40 кюн турлукъбуз деб, башларын алыр ючюн, кеслери акъыллары бла сылтау джарашдырыргъа кюрешгендиле. Сиз ол затха Аллахдан сёзмю алгъансыз деб, аны ючюн айтады).
81. Огъай, (ала айтханча тюлдю) аманны кимле этселе, гюнахла да кимлени къуршаласала, от иелери ала болурла. Ала анда ёмюрлюкге турурла. (Бу аятдан ачыкъланады, Аллах джанында миллетлик бла къаралмагъаны. Джер юсюнде адам, къайсысы да адамды. Аланы арасында, бу аятда айтылгъаныча, хар ким кесин джюрютгенине, ийманына, динине кёре хакъ аллыкъды. Хар миллет уллукёллю болуб, кесин ёрге кёрюб турса да).
82. Алай а ийман келтириб, ашхы ишле этгенле, ала джаннет иелери болурла. Ала анда ёмюрлюкге турурла.
83. (Дагъыда эсигизге тюшюрюгюз) Бану Исраилледен Биз ант алгъаныбызны:
«Бир Аллахдан ёзге сиз башха джукъгъа къуллукъ этмезге. Ата-анагъа, джуукълагъа, ёксюзлеге, джарлылагъа да иги болургъа. Адамлагъа да ариу сёз айтыгъыз, борч намазны да къоймай толу къылыгъыз, зекят да беригиз!», - деб. Алай болса да сизден бир кесегигиз

болмаса, (кёбюгюз сёзюн тутмай) джанлагъан эди, алай бла сиз терсейген эдигиз. (Сыйлы Аллах алагъа Тауратда берген буйрукъланы да толтурмагъанлай, дагъыда ала махтаныб уллу сёлешген талай затларын тизеди).
84. Энтда сиз эсге тюшюрюгюз: «Сиз бир-бири къаныгъызны тёкмезге, бир-биринги арбазындан да къыстамазгъа-кюрешмезге», - деб, Биз сизден къалай ант алгъаныбызны! Андан сора сиз аны (бузгъан эдигиз, ол ишни) сиз кесигиз да шагъатлыкъ этиб бегитген эдигиз.
85. Андан сора ма сиз бир-биринги да ёлтюрдюгюз, сизден бир къауумугъуз бирлени арбазларындан да къыстадыгъыз. Гюнах ишде джаулукъда да нёгер болуб, бир-биринге да болушдугъуз. Джесир (плен) этгенлеригиз келселе сизге, аладан да улху алдыгъыз. Аланы арбазларындан къыстау а, сизге харам этилген эди. Сора сиз китабны (Тауратны) бир джартысына ийнаныб, бир джартысына ийнанныкъ тюлмюсюз? Сизден ол ишни этгенлени хакълары: бу дунияда – сыйсызлыкъ, ахыратда уа, сюд кюн ала азабны эм къатысына салынырла. Аллах а сизни этген ишлеригизге сансыз тюлдю.
86. Ма ала ахыратларын бериб, дуния джашауну сатыб алгъанладыла. Алагъа не азаблары дженгил этилмез, не бир болушлукъ болмаз.
87. Биз Муссагъа да китаб берген эдик. Аны ызындан келечиле да джиберген эдик. Мариямны джашы Гъыйсагъа да, хар нени ачыкълаучу аятла (Инджилни) берген эдик. Биз анга сыйлы джан (Джабраил) бла билек болгъан эдик. Алай а, ала (келечиле) сизни хауагъызгъа келишмеген затны келтиргенлери сайын, сиз уллукёллю болдугъуз, бирлерин ётюрюкге санадыгъыз, бирлерин да ёлтюрдюгюз.
88. Ала (чууутлула Мухаммадха джууабха): «Бизни джюреклерибиз бёленибди (ары ийман кирмейди)», - дедиле. Огъай, ала (кеслерин уллу, сыйлы кёрюб) къаршчы болгъанлары ючюн, Аллах алагъа налат берди. Къалай къарыусузду аланы ийманлары!
89. Дагъыда аланы кеслерини китабларында (Тауратда эртдеден файгъамбарны келлик хапары джазылыб) аланы китаблары да хакъ болгъанын бегите, (кёб джылланы ала аны аллына) къараб тургъан китаб (Къуран) келгенинде – ала уа ары дери кяфыр къауумну хорлар ючюн, аны келирине ашыгъыб, Аллахдан тилеб тургъан эдиле - сора ол келгенинде ала анга ийнанмадыла (къаршчы болдула). Кяфыр къауумгъа Аллахны налаты болду. (Мадинада джашагъан чууутлула анда джашагъан араблыла бла келишмей, аланы адамгъа да санамай, хаман алагъа: «Ма ахыр файгъамбар келир заман джетгенди. Ол келе эсе, биз сизни артыгъызны этербиз» – деб, къоркъута болгъандыла. Ол келлик файгъамбар а, аланы кеслеринден болуруна ажымсыз болгъандыла. Ол кёзюуде чууутлула Тауратны тутуб, китаб ахлугъа саналгъандыла, араблыла уа кеслери къоллары бла ишлеген аллахлагъа табыннгандыла. Ол себебден ала араблыланы сыйсыз кёргендиле. Аят аны айтады).
90. Аллах Кесини къулларындан сайлаб, кимге сюйсе, анга чомартлыгъын тюшюрген затына зарланыб, Аллах джиберген затха ийнанмай, аны кери уруб, кеслерини джанларын бериб, кяфырлыкъны сатыб алгъанла, ала къалай аман сатыу этедиле! Алай бла ала бир чамланыуну юсюне дагъыда бир чамланыуну аладыла. Кяфырлагъа уа, аланы сыйсыз этген азаб хазырды.
91. Алагъа (чууутлулагъа): «Аллах тюшюрген затха ийнаныгъыз!», - деб айтылса, ала: «Биз, къуру бизге тюшген затха ийнанабыз», - дейдиле. Алай а аны ызындан тюшгеннге (Къураннга), ол хакъ бола тургъанлай, ол алада болгъанны (Тауратны) кертилигин да

бегите тургъанлай, ала анга кяфыр болдула. Сен алагъа: «Сиз керти (ол сизде болгъаннга) ийнана эсегиз, сора файгъамбарланы нек ёлтюре эдигиз?» - деб, бир сор.
92. Сизге Мусса да ачыкъ аятла бла келген эди (таягъы джылан болгъаны, къолу нюр джаннганы, тенгиз джарылыб аскери бла ётгени, Аллахдан анга Таурат берилгени кибик). Алай а сиз, ол кетгенлей, бузоуну аллах этиб, анга табыннган эдигиз. Алай бла сиз ассыладан болгъан эдигиз.
93. Дагъыда (сиз эсге алыгъыз) башыгъыздан тауну кёлтюрюб: «Биз сизге берген затны (Тауратны) кючлю тутугъуз, анга тынгылагъан да этигиз!» - деб, сизден ант алгъаныбызны. Алай а ала: «Биз эшитиуде эшитдик, этиуде уа этерик тюлбюз», - деб, джууаб бердиле. Кяфырлыкълары себебли, аланы джюреклерине ол бузоу сингнген эди. (Мухаммад) сен алагъа: «Кесигизни джюрегигиз сизге буюргъан ийман къалай аман ийманды, сиз керти ийнана эсегиз», - де.
94. Сен алагъа (чууутлулагъа): «сиз айтханча, ахырат арбаз (ол дуния), башхаладан эсе сизге энчи (аламат) эсе, ёлюмге ашыгъыгъыз, сиз керти айта эсегиз!» - де!
95. Алай а ала анга (ёлюмге) чыртда ашыгъырыкъ тюлдюле, ары дери этген затлары ючюн (орунлары джаханим болгъанлары ючюн). Ишексиз, Аллах а залимлени толу билибди.
96. Ишексиз да, сен халкъны арасында, джашаргъа аладан бек сюйген табмазса, ол къой эсенг, мушриклени ичинде да. Аланы хар бирине да, мингишер джыл ёмюр берилсе сюерле. Алай а аллай бир ёмюр берилсе да, ол аланы азабдан къутхармаз. Аллах а аланы этгенлерин кёрюбдю.
97. (Мухаммад) сен алагъа: «Ким болса да, Джабраил (мёлекге) джау болгъан (билсин)», – Аллахны буйругъу бла, ол аны (Къуранны) сени джюрегинге тюшюреди, алгъа келген китабланы кертилигин да бегите-бегите, ийнаннганлагъа тюз джол эмда сюйюмчю болгъан халда.
98. Аллахха да, Аны мёлеклерине да, келечилерине да, Джабраилге да, Микаилге да ким джаулукъ этсе, сора ол билсин: ишексиз, Аллах да кяфырла бла джауду! (Кяфырла Джабраилге аманла айтхандыла, ала джашырыб тургъан таша хапарны, Мухаммадха ол келтиреди деб. Аят аны юсюнден тюшгенди).
99. Биз сеннге хар затны баямлаучу аятланы эндирдик. Анга ийнанмагъанла уа – ала къуру пасыкъладыла.
100. (Уллу Аллахха) сёз бериб, бегим этгенлери сайын, аланы (чууутлуланы) бир къаууму бегимлерин буздула. Да, ма алай аланы кёбюсю ийнанмады.
101. Китаблары (Таурат) хакъ болгъанын да бегите, алагъа (чууутлулагъа) Аллахны келечиси келгенинде, ары дери китаб берилгенледен бир къаум, Аллахдан джангы келген затны (Къуранны), арт джанларына атыб, аны билмеген кибик этдиле.
102. Дагъыда ала Сулейман патчах заманда шайтанла окъуучу затны (хыйныны) ызындан кетдиле. Сулейман кяфыр болмады, алай а шайтанла кяфыр болдула. Ала адамланы хыйныгъа юретдиле, аны кибик, Вавилон деген шахарда Харут бла Марут деген эки мёлекге тюшген затха да. Алай а ол эки мёлек албурун: «Биз, къуру сынамгъа келгенбиз, муну алыб кяфыр болма!» - деб айтыб, ангылатмай, биреуге да аны юретмедиле. (Алай а аны ючюн да къарамай) ала ол экисинден эр бла къатынны арасын айыргъан затны юрендиле. Алай болса да ала Аллахдан буйрукъсуз, биреуге да заран эталлыкъ тюл эдиле. Адамла да, къуру зараны болмаса, алагъа хайыры болмагъан затны юрене эдиле.

Хыйныны сатыб алгъаннга ахыратда юлюш болмазын ала бек иги биле эдиле. Ала кеслерини джанларын къалай аман затха сатдыла. Айхай, ала аны бир ангыласала уа!
(Бу аятдан ачыкъ болду, ким да болсун, хыйныны джюрютген адам кяфыр болгъаны, ахыратда да анга джаннетден юлюш болмазы).
103. Ала (чууутлула) ийманнга келиб, Аллахдан къоркъсала эди, Аллахдан табар сууаблыкълары алагъа артыкъ хайырлы эди. Айхай, ала аны бир билселе уа!
104. Эй, ийман келтирген къаум! Файгъамбаргъа: «Сен бизни бир сакъла», - деб айтмагъыз! Алай а: «Сен бизге бир джумушакъ къара», - дегиз, (аны буйругъуна да) тынгылагъыз! Ийнанмагъанлагъа уа, алагъа термилтген азаб хазырды.
(Чууутлула бетсиниб Мухаммад гъ.с-гъа: «Сен бизни сакълаучубузса» - деб, Мадинада аллай сёз джайыб, алдаргъа кюрешгендиле. Муслиманла да аладан эшитиб, аны джаратыб, алача айтыб тебрегендиле. Сыйлы Аллах муслиманланы ол затдан тыяды).
105. Китаб ахлуланы гяуурлары да, мушрикле да Раббигизден сизге бир хайырлы зат тюшерин сюймейдиле (ийнанмай тюл, зарланыб). Аллах а, Кесини рахматын кимге сюйсе, анга энчи береди. Аллах а – уллу чомартлыкъны Иесиди.
106. Биз не бир аятны ауушдурмайбыз, неда аны сеннге унутдурмайбыз, аны орнуна не андан хайырлы, неда аны кибик бир аят бермей. Сора сен Аллахны хар неге да къолундан келгенин билмеймисе?
107. Сен кёклени да, джерни да оноуу Аллахны къолунда болгъанын билмеймисе сора? Аллахдан ёзге, башха сизни джакъларлай, не бир шох неда бир болушуучу джокъду. (Чууутлула оноуну ууучха джыйыб, дунияны башына ие болуб, оноу этерге излеселе да, керти ие кёклени, джерни джаратхан Уллу Аллах Кесиди).
108. Огъесе сиз да (меккячы араблыла) кесигизни файгъамбарыгъызгъа (Мухаммадха), бурун Муссагъа сорулгъанча (Аллахны бир кёргюз бизге неда Ол, биз эшитирча, ачыкъ бир сёлешсин деб) сорургъамы излейсиз? Ийманын кяфырлыкъгъа ким ауушдурса, ол тюз джолдан аджашады.
109. Сизге дери китаб берилгенлени кёбюсю, алагъа хакъ келиб, ачыкъ болгъандан сора, (аны хакълыгъын да биле-биле) джюреклеринде зарлыкълары себебли, динигизни къойдуруб, сизни кяфырлыкъгъа буралсала, бек сюедиле. Сиз Аллахны буйругъу келгинчинге дери, аланы кечигиз (тёзюгюз), джанлагъыз да къалыгъыз! Аллахны уа хар затха да кючю бек джетеди.
110. Намаз да къылыгъыз, зекят да беригиз! Сиз хайырлы болуб, джаныгъыз ючюн не зат хазырласагъыз да, Аллахны аллында аны толу табарсыз. Ишексиз, Аллах а сизни этген ишлеригизни кёрюбдю.
111. Дагъыда ала: «Къуру иудейле (чууутлула) бла христианла болмаса, джаннетге чыртда киши кирлик тюлдю», - дедиле. Ол аланы кеслерини (бош) умутларыды. Сен алагъа: «Керти айта эсегиз, айтхан затыгъызгъа бир далил келтиригиз!», - де.
112. Хо, джаннетге кирлик а кимди десенг, (не миллетлик бла тюлдю, неда ол динде, бу динде деб тюлдю, алай а) аллын Аллахха буруб, ашхылыкъла да эте, Анга берилиб ким тохтаса – олду. Анга уа Иесини аллында джалы толу берилир. Алагъа бир къоркъуу джокъду, ала мыдах да болмазла.
113. Иудейле айтдыла: «Христианла бир затда да (хакъда) тюлдюле», - деб. Христианла да айтдыла: «Иудейле бир затда да тюлдюле», - деб. Хар бири да, алагъа Аллахдан келген китабны окъуй тургъанлай (китаблары айтмагъан, анда джазылмагъанны.

Кеслери окъуб Тауратдан, Инджилден) джукъ ангыламагъанла да (билмей, алданыб) аланы ызларындан алача айтадыла. Ол ала тартышыб тургъан затха Аллах Къыямат кюн араларында хукму этер.
114. Сора ичинде Аллахха табыныргъа, Аны аты эсгерилирге къуралгъан межгитледен тыйгъандан, аланы ояргъа да ашыкъгъандан ассы бармыды? Алагъа уа, Аллахдан къоркъмай, ары кирирге да тыйыншлы тюл эди. Алагъа бу дунияда сыйсызлыкъ, ахыратда уа уллу азаб хазырды.
115. Кюнчыгъыш да, кюнбатыш да Аллахныкъыды. Сиз аллыгъызны къайры бурсагъыз да – Аллах андады. Ишексиз, Аллах бек кенгди (джетишмеген джери джокъду), хар нени да биледи (билмегени да джокъду).
116. Бир къауумла да: «Аллах Кесине джаш алды», - деб, бегитдиле. Субыхан Аллах – ол затдан Аллах тазады. Кёкледе, джерде болгъан зат бары да Аныкъыды. Хар бары да Анга бойсунубду.
117. Кёклени, джерни къурагъан да – Олду. Сора Ол бир ишни этерге излесе, анга къуру: «Бол!» - дейди, ол да болады.
118. Джукъ ангыламагъан къауум да: «Бизге Аллах бир сёлешсе эди, неда Андан бир аят (бир сейир зат) келсе эди», - дедиле. Алагъа дери бурун да бирле была айтхан кибик айтхандыла. Ала бла быланы джюреклери къалай ушашды. Керти, ажымсыз ийнаннган къауумгъа уа, Биз аятларыбызны баямладыкъ.
119. Ишексиз, хакъ болуб Биз сени (бойсуннганнга) сюйюмчю, (бойсунмагъаннга) къоркъуу хапар айтыучу этиб джибердик. Джаханим ахлула ючюн а, сен джууаблы тюлсе.
120. Сен аланы динлерине кёчгюнчюнге дери – не иудейле, не христианла сеннге чыртда разы болмазла. Сен алагъа: «Керти джол – ол къуру Аллахны джолуду», - де. (Алагъа келген китабла да, сыйлы Къуран да Бир Аллахдан келеди. Ол себебден Уллу Аллахны дини да бирди, джолу да бирди, ала аны бёлюб кюрешселе да).
Сеннге хакъ тюз билим келгенден сора, аланы хауалары сюйгеннге барсанг, ол заманда сеннге Аллахдан не бир джакъчы, не бир болушуучу табылмаз.
121. Биз китаб бергенлени арасында (Инджилни, Тауратны окъуб, аланы ичинде Мухаммад гъ.с-ны келлигин айтхан джерлерин) тюрлендирмей, тюзюча, сакъ кимле окъуй эселе (тута эселе), анга керти ийнаннганла аладыла. Анга ийнанмагъанла уа – ала насыбсыздыла.
122. Эй, Бану Исраилле! Мен сизге этген ашхылыкъланы (эсгеригиз) ангылагъыз! Мен (бир кёзюуде) дунияны юсюнде сизни артыкъ сыйлы этген эдим. (Сизге файгъамбарла да ийиб, китабла да бериб).
123. Сиз, бир джан бир джан ючюн, не бир джукъ эталмагъан, не бир джукъ бериб къутулалмагъан, не бир-бирине джакъ болалмагъан, неда бир болушлукъ табылмагъан кюнден къоркъуб сакъ туругъуз!
124. Сен ангыла, Ибрахимни Раббиси аны бир талай (буйрукъ) сёзле бла сынагъанын (джашы Исмагъилни къурманлыкъ эт деген кибик, д.а.к.). Сора ол аланы толтургъан эди. Аллах анга: «Ишексиз, Мен сени адам улуну барына да имам (алчы, башчы) этеме», - деген эди. Ол да: "Мени туудукъларымдан да эт!» - деди. Аллах да: «Мени берген сёзюм залимлеге джетишмез», - деди.
(Алай бла Ибрахим гъ.с. Аллаху Тагъаладан келген динлени: Тауратны, Забурну, Инджилни, Къуранны тутхан къауумну барыны да башчысыды. Ислам динни да башы

андан башланнганды. Ол китабланы Аллахдан келгенича, тюрлендирмей тутханла - ала бары да муслиманнга саналадыла. Аланы арасында бизни файгъамбарны къаууму да бир умметге саналады. Бир къауумла ангылагъанча, Ислам дин джангы дин тюлдю).
125. (Дагъыда ангыла) ма бу юйню (Кябаны) Биз адамла джыйылгъан орун, ышаннгылы джер этгенибизни. Ибрахимни орнун (Кябаны) сиз кесигизге намаз къылыучу джер этиб тутугъуз! Биз Ибрахим бла, Исмагъил бла да сёз бегитген эдик – Мени бу юйюмю анда таууаф этгенлеге, алайда джангыз къалыб (къуллукъ этиб) кюрешгенлеге, (Аллахха) ийилирге, табыныргъа излегенлеге да (ширкден) таза тутаргъа деб.
126. (Дагъыда бил) Ибрахим: «Я, Рабби! Ма муну къоркъуусуз кърал эт! Аны ахлуларындан Сеннге да, Къыямат кюннге да ийнанганлагъа - алагъа былайда кёгетле саугъалаб бер», - деб тилегенин. Ол да: «Аладан гяуур болгъанлагъа бир кесек заманнга саугъаларма (дуния рысхыны), артда уа Мен аланы зорлаб, от азабха салырма. Бу къайытыу а, къалай аманды!» - деб, джууаб берди.
127. Дагъыда сен Ибрахим бла Исмагъил Кябаны тюб хунасын салыб тебреген заманда, былай айтханларын эсге ал: «Эй,Раббибиз! Сен муну бизден къабыл этиб ал! Ишексиз, Сен (тилекни) эшитесе, (ишибизни да) билесе.
128. Эй, Иебиз! Экибизни да Сеннге берилген (муслиман) къулла эт! Туудукъларыбыздан да Сеннге берилген уммет болдур! Сен бизге къалай хаджи къылырыбызны джоругъун да бир кёргюз (билдир!) Сен бир къара бизге! Ишексиз, Сен таубаланы толу къабыл этиучюсе, рахматлыса!
129. Эй, Иебиз! Алагъа Сени аятларынгы да окъурлай, китабынгы (Къуранны) да, акъылман затланы да юретирлей, аланы (ширкден да) тазаларлай, араларындан бир келечи да джибер! Ишексиз, Сени неге да кючюнг джетеди эмда акъылманса!» - деб. (Сыйлы Кяба да, Мухаммад гъ.с. да, Уллу Аллахны сёзю-Къуран да Ибрахим гъ.с-ны дуасы къабыл болуб, ала аны тилегине джууабха берилгендиле).
130. Ибрахимни дининден башха кесине дин излеген, ол къуру акъылсыз адамды. Биз аны бу дунияда сайлаб бошагъанбыз, ахыратда уа, ишексиз, аны болуру керти ашхыла блады.
131. Дагъыда сен эсге ал, Раббиси анга: «Муслиман бол!» - Иенге берил да тохта - дегенин. Ол да: «Гъаламланы Иесине (Бир Аллахха) берилдим!» - деб, джууаб бергенин.
(Былайдан ангылашынады, Ислам динни башы Ибрахим гъ.с-дан башланнганы. Халкъланы кёбюсю Мухаммад гъ.с-дан башланнганды деб, алай ангыласа да, ол терсди. Бизни файгъамбар гъ.с. аны динин джайгъанды. Ол себебден Мухаммад гъ.с-ны ызындан баргъанлагъа "уммет" деб аталады. Джангы диннге чакъыргъанды деб, алай ангыларгъа керек тюлдю. Ибрахимге уа яхудийле, христианла да ийнанабыз дейдиле, алай а динин тутмайдыла, толу атыб бошагъандыла. Мухаммад гъ.с. да, анга файгъамбарлыкъ берилгенинде, яхудийлени да, христианланы да аны динин тутаргъа, халкъ бары да бир дин болургъа чакъыргъанды. Алай болса да ала зарлыкъ себебли къаршчы болуб бёлюнюб кетгендиле).
132. Джашларына да Ибрахим ол затны осият этген эди. Якъуб да:
«Эй, джашларым! Ишексиз, сизге Аллах сайлама динни берди. Энди сиз Анга толу берилмей ёлмегиз!» - деген эди.
133. Огъесе Якъуб ёле туруб, ол джашларына: «Мен ёлгенден сора сиз неге къуллукъ этериксиз?» - деб, соруб, ала да: «Сен да, сени аталарынг - Ибрахим, Исмагъил, Исхакъ

къуллукъ этген Бир Аллахха къуллукъ этерикбиз, биз Ол Аллахха берилебиз», - деген заманда, сиз (чууутлула) алайдамы болгъансыз?
(Ала Мухаммад гъ. с. бла даулашыр ючюн, ол айтханнга къайытмаз ючюн, ала не джаны бла да аны хорлар ючюн даулаша келиб, Якъуб гъ.с. джашлары Исмагъилге, Исхакъгъа алай-былай осият этгенди деб, келишмеген затланы айтхандыла. Ал кёзюуде аны эки джашын да багъалатыб, тенг сыйлы кёрюб тургъандыла. Сора Исмагъил гъ. с. бизни файгъамбарны уллу атасы болгъаны себебли, алай-былай осият этгенди деб, ары-бери бурдуруб, билмеген затларын айтыргъа кюрешгендиле. Ибрахим гъ.с-дан сора, Мусса гъ.с. 850 джыл чакълы бирден келгенди. Ибрахим гъ.с. бла, Гъыйса гъ.с-ны арасы уа 2000 минг джылдан атлайды. Аллай бир заман ётгенден сора ала Якъуб гъ.с. не зат осият этгенин къайдан биллик эдиле. Ол ёле тебреген заманда сора сиз алайдамы болгъансыз деб, Уллу Аллах аны ючюн, айыб этиб айтады алагъа).
134. Ала кетиб бошагъан бир миллетдиле. Аланы анда алырлары этген затларыды. Сизни алырыгъыз да этген затыгъызды. Ала этген затла ючюн, сиз джууаблы тюлсюз.
135. Дагъыда ала: «Не иудей, не христиан (динде) болугъуз, ол заманда сиз тюз джолда болурсуз!», - дедиле. Сен да алагъа: «Огъай, биз Ибрахимни ханиф дининдебиз, ол мушрикледен болмагъанды», - де.
(Ала экиси да Ибрахим гъ. с-ны заманында динле тюлдюле. Экиси да артда чыкъгъан динледиле. Иудей динни къурагъан Мусса гъ.с-ды. Христиан динни къурагъан да Гъыйса гъ.с-ды. Ала уа Ибрахим гъ.с-дан сора артда талай ёмюр ётюб келгенлери кимге да белгилиди. Мухаммад гъ.с-ны джаулары уа, аны динине бойсунмаз ючюн, башында аятда айтылгъаныча, аллай тутхучсуз, къарыусуз сылтаула къурагъандыла).
136. Сиз алагъа (джууабха): «Биз Аллахха да, бизге тюшгеннге да, Ибрахимге, Исмагъилге, Исхакъгъа, Якъубха, аланы туудукъ бутакълары - Муссагъа, Гъыйсагъа келгеннге да, Раббийлеринден файгъамбарлагъа келген затха да ийнанабыз, аланы бирин да айры кёрмейбиз, биз Аллахха берилгенледенбиз» - дегиз! (Тюз дин олду.
Иудейле да, христианла да, хакъны билирге излемей, кеслерини оюмларын айтыб, кеслерин хорлатмаз ючюн Ибрахим гъ.с-ны да кеслерине энчилеб, Ислам динни къабыл этерге унамай, Расул бла даулашхандыла).
137. Ала да сиз ийнаннганча, алай ийнансала, тюз джолгъа тюзелирле. Алай болмай, андан джанласала уа, арагъа айрылыкъ саладыла (Сыйлы Аллахны бир динин бёледиле). Сени аладан сакъларгъа Аллах Кеси джетишеди. Ол нени да эшитеди, нени да биледи.
138. (Сен чууутуна, христианына да): «Биз Аллахны бояуундабыз (дининде), Аллахдан ариу бояуу болгъан а кимди сора? Биз, къуру ма Анга къуллукъ этебиз», - де.
139. Дагъыда сен алагъа: «Сиз Аллахны хакъында бизни бла даулашханмы этесиз сора? Ол а сизни да, бизни да Раббибизди. Биз этген – бизге, сиз этген да – сизге. Биз а Аллахха таза дин тутаргъа излейбиз», - де.
140. Неда, сиз: «Ибрахим да, Исмагъил да, Исхакъ да, Якъуб да, аланы туудукълары да иудей динде неда христиан динде болгъандыла», - деб, бегиталырмысыз сора? Сен алагъа: «Сизми иги билесиз, огъесе Аллахмы иги биледи?» - де. Дагъыда алагъа: «Аллахдан келген затны басдырыб (китабларында Ибрахимни эмда аны туудукъларындан келген файгъамбарланы муслиман болгъанларын джашырыб, кеслерине атагъандыла), Аллахдан келген затда шагъатлыгъын джашыргъан адамдан ассы ким болур? Аллах а сизни ишлеригизге сансыз тюлдю»,- де.

141. Ала кетиб бошагъан бир халкъдыла. Ала этгенлерин табарла. Сиз да этгенигизни алырсыз. Аланы этген ишлерине сиз джууаблы тюлсюз.
142. Адамладан акъылсызла: «Ала ары дери бурулуб тургъан къыбладан башха къыблагъа (Кябагъа) аланы не зат бурду?» - дерле. Сен алагъа: «Кюнчыгъыш да, кюнбатыш да Аллахныкъыды. Тюз джолгъа уа Ол кимни сюйсе, аны тюзетеди», - де. (Тауратны, Инджилни къаууму Бейтул-Мукъаддасха айланыб къылгъандыла. Муслиманла да Мадинагъа кёчгенден сора, биринчи ала бла бирге, бары да бир къыблагъа айланыб къыла болгъандыла. Мухаммад гъ.с. да аланы бёлмей, бирикдириб Ислам диннге бурулсала деб, барын да бир диннге джыяр мурат бла, бирге къылыб тургъандыла. Алай а, не этиб да ол яхудийлени, христианланы Ислам диннге буралмагъанды. Аланы муратлары уа, муслиманланы да кеслерини динлерине бурургъа болгъанды. Сора ала Ислам диннге къаршчы болуб тохтагъанларында, аланы къайытмазлары Аллахдан ачыкъ да болгъанында, ол аладан айырылыб, муслиман болгъан къауумну Меккяда Кябагъа бурургъа термилиб, Аллахдан буйрукъну хаман аллына къараб тургъанды. Уллу Аллах ол эркинликни бергенди. Къаршчы къауум а, аны ушатмагъанды. Ят аны юсюнден айтады).
143. Аны кибик, Биз сизни орта уммет этдик (орталыкъны тутхан, ол а тюзлюкдю, эки къыйыргъа кетмеген, динни хайырлысы олду). Сиз Къыямат кюн адамлагъа шагъат болур ючюн, файгъамбар да сизге (джакъ) шагъат болур ючюн. Ол сен ары дери бурулуб болгъан къыбланы уа, Биз келечибизни ызындан баргъанла бла, артына къайтханланы айырыб билир ючюн этдик. Алай а, Аллах Кеси тюзетгенлеге болмаса, ол ауур сынам болду. Аллах сизни (ары дери) ийманыгъызны зая этерик тюлдю. (Бейтул Мукъаддасха бурулуб этилген къуллукъну). Ишексиз, Аллах а адамлагъа джумушакъды, рахматлыды.
(Ала келиширге унамагъанларында, Уллу Аллахны буйругъу бла, Кяба муслиманлагъа энчи къыбла болгъанды).
144. (Мухаммад) Биз сени джюзюнгю кёкге бургъанынгы кёрдюк (Аллахдан Кябагъа бурулургъа эркинлик излеб). Энди Биз сени ол термилген къыбланга бурабыз, аллынгы «Харам Масджид» таба бур! Сиз да (муъминле) къайда болсагъыз да, аллыгъызны ары бургъуз! Ишексиз, кеслерине китаб берилгенле къыбланы ауушуннугъу Раббийлеринден келген хакъ болгъанын биледиле. Аллах а аланы этгенлерине сансыз тюлдю.
(Джангы къыбла боллугъу аланы китабларында Инджилде джазылыбды. «Евангелие от Иоанна» деген китабны тёртюнчю главасында 19-24 аятлада. Билирге сюйген ары къарасын).
145. Мухаммад, сен ол китаб берилгенлеге не тюрлю мугъджизат (ойлашыргъа сейир зат) келтирсенг да, ала сени къыбланга бурулмазла. Сен да аланы къыблаларына бурулма! (Иш алайды): бир къауум башха къауумну къыбласына бурулмайды. Сеннге билим келгенден сора, сен аланы нафсы хауалары сюйген затха барсанг, ишексиз, ол заманда сен залимледен болурса.
146. Бурун Биз китаб бергенле – ала аны (Мухаммадны) кеслерини уланларын таныгъан кибик таныйдыла. Сёзсюз, аладан бир къауум алимлери, биле-биле, хакъны джашырдыла. (Мухаммадны келлигин да, къыбланы ауушурун да окъуй тургъанлай. Ала Тауратда Мухаммад гъ.с-ны сыфатларын алай ариу, иги таныгъандыла, орамда сабийлени арасында, адам кесини сабийин таныгъан кибик. Инджилде уа, бир файгъамбар келликди, аты да «махтаулу» деб, джазылыбды. Ол башха тилде болса да, араб тилге кёчюрсенг Мухаммад – кёб махтаулу деген магъанады).

147. Мухаммад, бу хакъ Раббингден келди. Ол себебден сен чыртда ишеклик келтириучюледен болма.
148. Хар умметни да кесини бурулуучу къыбласы барды. (Муъминле) иги ишледе (сууаблыкълада) сиз бир-биринг бла эришигиз (байлыкъ бла эришмей!) Сиз къайда болсагъыз да, барынгы да Аллах Кесини аллына келтирир. Ишексиз, Аллахны хар неге да къудрети джетеди.
149. (Мухаммад, сен) къайры барсанг да, аллынгы Масджидул Харам таба бур. Ол а, ишексиз, Раббингден келген хакъды. Сизни этген ишлеригизни Ол кёрмей, сансыз турмайды.
150. Къайда болсанг да, сен джюзюнгю Масджидул Харам таба бур! Сиз да (эй, муъминле), къайда болсагъыз да джюзюгюзню аны таба бургъуз, къуру залимле болмасала, сизге киши къаршчы болуб, дау салмаз ючюн! Аладан (къаршчы къауумдан) къоркъмагъыз да, Менден къоркъугъуз! Мен сизге нигъматларымы толу берир ючюн, сиз да тюз джолгъа тюзелир ючюн.
151. Дагъыда аны кибик, Биз сизге арагъыздан Бизни аятларыбызны да окъугъан, сизни кирден да тазалагъан (ширкден), Бизни китабыбызны да (Къуранны), акъылман затланы да юретген, ары дери сиз билмеген затланы да юретген келечи джибердик.
152. Энди сиз Мени эсде тутугъуз (унутмагъыз), Мен да сизни (унутмазма) эсде тутарма! Меннге шукур да этигиз, (ашхылыкъны) ангыламай, кяфыр болуб да къалмагъыз!
153. Эй, ийман келтиргенле! Сиз сабырлыкъ бла, намаз бла кесигизге болушлукъ излегиз! (Билигиз) ишексиз, Аллах а сабырла бла биргеди.
154. Аллах джолунда ёлгенлеге, алагъа ёлгенле демегиз! Ала сауладыла, алай а сиз аны сезалмайсыз.
155. Ишексиз, Биз сизни чыртда (не бла болса да) бир зат бла сынамай къоярыкъ тюлбюз: къоркъуу бла, ачлыкъ бла, рысхыгъа кемлик бла, кесигиз бла (ауруу, ёлюм), кёгетле бла болсун (битим бла неда балала бла. Мухаммад, ол затладан сынам келген заманда) сабырлыкъ эгенлеге сен сюйюмчю айт:
156. (Ол затладан) алагъа бир къайгъы келген заманда: «ишексиз, биз Аллахныкъылабыз, къайтырыбыз да Аны аллынады» - деб (Анга бойсунуб тохтагъанлагъа).
157. Ма ала – Раббийлери алагъа ашхылыкъла да, рахматын да теджеген, ала тюз джолгъа да тюзелгенледиле.
158. Ишексиз, Сафа бла Марыуаны арасында джортуу, Аллахны джорукъларынданды. Сора биреу ол юйде (Кябада) не хадж, не умра къылса, экисинде таууаф этиу (джортуу) гюнах тюлдю.
(Бурун Ислам дин келгинчи джахил заманда алайда гяуур къачла салыныб тургъандыла. Ол себебден аны тёгерегине айланыуну муслиманла ушатмагъандыла. Уллу Аллах ол аятда аланы ол акъылларын кери урады).
Сора биреу кеси разылыгъы бла хайырлы зат этиб болса, Аллах бек бюсюреучюдю, толу билиучюдю (аны хакъын Ол толу берир. Сафа, Марыуа деб эки дуббур барды. Исмагъилни анасы суу излей, экисини арасында чабханды. Ол Аллах сыйлы этген бир джерди. Артда Уллу Аллах алайда хаджилеге джортургъа джорукъ этгенди).
159. Ишексиз, Биз тюшюрген ачыкълаучу аятланы да, тюз джолну да, китабда (Библияда) ачыкъ айтылыб тургъан аятланы да, Биз адамлагъа баям этгенден сора, аланы джашыргъанлагъа Аллах да, налатчыла бары да налат бередиле,

160. таубагъа къайтыб, кеслерин тюзетгенледен, (аятланы джашырмай) баям этгенледен къалгъанлагъа. Аланы таубаларын а, Мен къабыл этерме. Мен а, таубагъа бек къараучума, рахматлыма.
161. Алай а къаршчы болуб, алай къаршчылай ёлюб да кетгенле, ма алагъа, ишексиз, Аллахны налаты да, мёлеклени налаты да, бютеу адамланы налаты да болсун!
162. Ала налатны ичинде ёмюрлюкге турурла, аланы не азаблары дженгилленмез неда алагъа болджал берилмез.
163. Сизни Аллахыгъыз – Бир Аллахды. Ол болмаса ёзге, башха Аллах деб джукъ джокъду. Ол джазыкъсыныучуду, джумушакъды.
164. Ишексиз, кёклени, джерни джаратылыуунда, кече бла кюндюзню ауушунууунда да, адам улугъа хайыр берген тенгизледе джырыб айланнган кемеледе да, Аллахны кёкден джауум эндириб аны бла ёлюб тургъан джерге джан кийириб тирилтиуюнде да, аны юсюнде къымылдаб айланнган тюрлю-тюрлю джанланы джайыуунда да, джеллени ары-бери бурууунда да, кёк бла джерни арасында Аны буйругъу бла, булутланы ары-бери айланыуларында да – бу затлада сагъыш этелген къауумгъа ойлашыргъа сейирлик барды.
(Бу затла кеслери алларына болуб къалырламы, алагъа оноу этиб, аланы къурагъан а кимди экен деб, ол затха ойлаша билгеннге, дейди. Оноусуз а бир зат да болмагъаны белгилиди. Аланы оноучулары Джаратхан Бир Аллахды. Алай тюл эсе, Андан ёзге сора аланы къурагъан ким болургъа керекди? - деб, соруу барды. Анга уа джууаб берирге борчду акъыл иеси болгъаннга).
165. Алай болса да, адамланы арасында, Аллахдан ёзге затланы Анга тенг этиб, аланы Аллахны сюйгенча сюйюб тутханла да бардыла. Алай а (керти) ийнаннганланы Аллахха сюймекликлери аладан эсе къатыды. Айхай, ол ассыла аны бир ангыласала уа! Ала кюч бары да Аллахда болгъанын да, Аллах азаб бериуде къаты болгъанын да Къыямат Кюн азабны кёрселе ангыларла.
166. (Сюд кюн) ол ызларындан барылгъанла (башчы, алчы болуб тюз джолдан халкъны терсейтгенле), аланы ызларындан баргъанланы кери урурла. Аланы аралары кесилиб, ала келиб азабха тирелгенлерин кёрюрле.
(Уллу Аллахха бойсунур орнуна, динсиз тамадалагъа, бидгъачылагъа, ата-бабаны джолу деб адетни сюргенлеге бойсуннганла. Ала дунияда бир-бири бла шох болуб турсала да, бир-бирин сюйюб не къадар багъалы кёрселе да, ол кюн а ала джау болуб, аралары да дау болуб бир-биринден къачарла).
167. Сора ол аланы ызындан баргъанла (алагъа алданыб, бойсунуб) таууш этерле: «Ай анасыны, энди бизге бир кере дуниягъа къайытыр мадар болса эди, бюгюн ала бизге чарлагъанча, биз да алагъа бир чарлар эдик», - деб. Аллах аланы этген ишлерини ёкюнюч бушуун, ма алай кёргюзюр. Ала (ол кюн) отдан къутулалмазла.
168. Эй, адам улу! Джер юсюнде халал, таза затладан ашагъыз! Шайтанны сокъмагъы бла бармагъыз! Ишексиз, ол сизге ачыкъ душманды.
(Харам затланы ашамагъыз, ичмегиз, джюрютмегиз, къатышхан да этмегиз. Джерде битген зат бары да халалды, къуру адамны не саулугъуна, не акъылына заран бергенден къалгъаны. Тютюн да джерден чыгъады, алай а заранлы болгъанына сёз да джокъду, ол себебден – харамды. Тютюнню юсюнден Къуранда джазылмайды дегенлеге далилге, бу толу джетмеймиди?)

169. Ишексиз, ол (шайтан) сиз къуб-къуру аманлыкъны, кир ишлени этерге, Аллахха да хапарыгъыз болмагъан затланы айтыргъа буюрады.
(Адам кеси акъылы бла – бу халал, бу харам, бу джарайды, бу джарамайды деб, оноу этерге ёчдю. Аны шайтан этдиреди. Нек десенг, ол затлагъа оноу къуру Аллах Кеси этеди. Муслиман адам кеси акъылы бла оноу этиб тебремей, шериятха сорургъа борчду).
170. Сора алагъа (шайтанны ызындан баргъанлагъа): «Аллах тюшюрген затны ызындан барыгъыз!» - деб, айтылса. «Огъай, биз ата-бабабыздан келген джолну барлыкъбыз», - деб, алай джууаб бередиле. Аланы аталары джукъ ангыламагъан, тюз джолгъа да тюзелмеген къауум болгъан эсе уа?
(Дагъыда барлыкъмыдыла сора? Аланы аталары этген ишлерин, тутхан динлерин Аллахны буйругъу деб билиб, ангылаб этгенмидиле? Огъесе хапарлары да болмагъанлай, не этгенлерин да ангыламагъанлай, шайтан къыздырыб, адетлени сюрюб, бир-бирине къараб, бир-бирин эниклерге кюрешиб барыбмы тургъандыла? Джер юсюнде хар миллетни да бирем-бирем башха алыб къарасанг, адети болмагъан миллет бармыды сора? Игитда джокъду. Халкъла джюрютген тюрлю-тюрлю адетле да, Уллу Аллах Кеси джиберген джорукъ-закон да бирчамыды сора? Ала бир-бирине къаршчыдыла. Ёмюрден бери да Уллу Аллах неллей бир файгъамбар, келечи джиберген эсе да, алагъа кёнделен къаршчы туруб джаулукъ этген, къуру адетле болгъандыла. Халкъны къанына ол кёрген затлары, тюрлю-тюрлю адетле сингиб, орналыб, ала аны къоюб, Уллу Аллахдан келген хакъгъа бурулалмагъандыла. Хар келген файгъамбарны къазауаты да, ата-бабадан сингиб тургъан адетле бла болгъанды, ала джахил халкъны Аллаху Тагъаланы буйругъуна буралмай кюрешгендиле).
171. Кяфыр къауум а сюрюучюню тауушун эшитиб, къуру чакъыргъан тауушну болмаса, андан магъана ангыламагъан хайуанла кибикдиле. Ала сагъыш эте билмейдиле – сангыраула, сокъурла, тилсизле (хайуанла билмегенча).
172. Эй, ийман келтиргенле! Биз сизге юлюш этиб берген затны тазасындан ашагъыз, (аны ючюн) Аллахха шукурла да этигиз! Сиз керти Анга къуллукъ эте эсегиз.
173. Ол сизге харам этген къуру - харам ёлген, (акъгъан) къан, тонгуз эт, Аллахны аты айтылмай кесилген. Алай а биреу (тарлыкъда) амалсыз болуб, къаршчы болмай (халалды демей), неда мардадан ётмей (джанын къалдырыр чакълы бир ашаса), анга гюнах джокъду. Ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
174. Ишексиз, Аллах эндирген затны джашырыб, ариу бир джери болса да (халкъгъа ачыкъ этиб айтмагъанла), аны бла аз багъагъа да сатыу этгенле (дуния затха) – ала къарынларына отдан башха затны ашамайдыла. Къыямат кюн, Аллах ала бла сёлешмез, аланы (кир ишлеринден, гюнахларындан) тазаламаз, алагъа термилтген азаб болур.
175. Ала аллайладыла: тюз джолну орнуна – аджашмакъны, кечмекликни орнуна да – азабны сатыб алгъан. Аланы джаханим отда чыдаулары къалай болур экен сора?
176. Ол азаб алагъа, Аллах эндирген хакъны къабыл этмей, китабха (Къураннга) къаршчы болуб, тартышыб, айрылыкъ салыб тургъанлары ючюндю.
177. Сиз аллыгъызны не кюнчыгъыш, неда кюнбатыш таба бургъанда тюлдю ашхылыкъ (сууаблыкъ). Алай а игилик недеди десенг: Аллахха, ахыр кюннге, мёлеклеге, китаблагъа, файгъамбарлагъа ийнаныуда; (ма была бары да джюрекни ишиди. Ол да, ишексиз, бу айтылгъан затлагъа толу ийнаныуду. Ийман деб анга айтылады. Биреу былагъа толу ийнанмаса ийманы бузуллукъду. Ийманы бузулса уа, этген къуллугъу да зырафды.

Адамланы кёбюсю ийманымы бузама деб къоркъа билмейди, къуллукъ этиб кюреше тургъанлай. Алай а субайлыкъ джанына, кёзбаулукъгъа, къуллукъну кёб этиуге, адамны тыш джанына, кёзге туурасына эс бёлюб, джюрекни унутуб къоядыла). Джууукълагъа, ёксюзлеге, мискинлеге, инджилген джолоучулагъа, тилеучюлеге, къулну башына азат этер ючюн (рысхысындан бериуде); борч намазларын къылгъанла; зекятларын бергенле; сёз берселе, сёзлерине да толу болгъанла; къыйынлыкъда, тарлыкъда, къоркъуу келген заманда сабырлыкъ этгенле – керти муслиманла аладыла. Ма ала Аллахдан къоркъгъанладыла.

178. Эй, ийман келтиргенле! Ёлтюрюлген ючюн къан тёлеу сизге фарыз болуб бегиди. Хур ючюн – хур, къул ючюн – къул, тиширыу ючюн – тиширыу. Ёлтюрюлгенни (ахлусу) дин къарнашын кечиб къойса, ёлтюрген ызына игилик этерге кюрешсин, разы болуб къан хакъны тёлесин! Бу ишде сизге Раббигизден дженгиллик да, Аны рахматы да барды. Мындан ары бу чекден ким ётсе, анга термилтген азаб болур.

179. Къан тёлеуде уа сизге мамыр (рахат) джашау барды. Эй, акъыл иелери! Сиз Аллахдан къоркъар эсегиз а!

180. Сизни биригизни аджалы джетиб, артында рысхысы къалса, ол ата-анагъа, джууукъларына тюз осият къойсун! Аллахдан къоркъгъанлагъа ол хакъ (борч) болду.

181. Осиятны эшитгенден сора, аны ким тюрлендирсе, аны гюнахы къуру ол тюрлендиргеннгеди. Ишексиз, Аллах а нени да эшитиучюдю, билиучюдю.\

182. Алай а биреу (диндеча) тюз осият этмей неда гюнахлы (джахил) осият этиб, сора аны тюзюне тюрлендирсе (шериятдача), анда гюнах джокъду. Ишексиз, Аллах а Кечиучюдю эмда рахматлыды.

183. Эй, ийман келтиргенле! Сизге дерилеге джазылгъан кибик, сизге да ораза борч болуб джазылды. Сиз Аллахдан къоркъгъанладан болур эсегиз а,

184. мардалы санау кюнле. Сизден биринг не ауруулу, не джолоучу болса, оразасын ачсын да, артда анча кюнню башха кюнле бла толтурсун. Алай а къыйналыб тута эсе (не сау болмазлыкъ аурууу болуб, не къартлыкъ ючюн), анга джулуугъа мискиннге аш ашатсын! Биреу кеси разылыгъы бла тутса, ол анга хайырлыды. Билсегиз, ораза тутуу сизге хайырлыды.

185. Рамазан ай – адамлагъа тюз джолну кёргюзе, хакъны баям эте, аны арасын айыра келген – Къуран тюшген айды. Сора сизден ол айгъа ким туура болса, ол айны ораза тутсун! Не ауруулу, неда джолоучу болса, ачсын да, анча кюнню башха кёзюуде тутсун! Аллах сизге аны бла къыйынлыкъ излемейди, алай а Ол сизге тынчлыкъ излейди. Сиз ол санны толтуруругъузну излейди. Сизни тюз джолгъа тюзетгени ючюн, Аны уллулаб туруругъузну да излейди. Анга сиз бир шукур этер эсегиз а.

186. (Мухаммад) къулларым сеннге Мени юсюмден соргъан заманда, Мен алагъа бек джууукъма (биргелеринеме), биреу Менден джукъ тилеген заманда, анга джууаб береме. Ала Менден хаман джууаб излегенлей турсунла (тилемей турмасынла! Биз кёралмасакъ да, Джаратхан Аллах бизни кёрюбдю, Ол бизге къан тамырдан эсе да джууукъду. Ол себебден Ол бизни тилегибизни эшитеди, джууаб да береди, биз кёлюбюз бла таза джюрекден тилесек. Кереклисин джаратхан Аллахындан тилей билмеген, ол ийнаннганнга да саналмайды). Меннге ийнаннган да этсинле! Ала тюз джолгъа бир тюзелир эселе уа!

187. Ораза айда кече сиз юй бийчелеригиз бла джуукълашыу халал этилди – ала сизге кийимдиле, сиз да алагъа кийимсиз. Аллах сиз кеси-кесигизге хыянат этгенигизни билди. Ол себебден Ол сизге бурулду, кечген да этди (эркинлик берди). Энди ол кече юй бийчелеригиз бла джуукълашыгъыз (гюнах деб къоркъмай)! Аллах сизге буюргъан затны да (бала) излегиз! Эртенбла акъ халы къара халыдан айырылгъынчы (къарангы бла джарыкъ, танг белги бергинчи) ашагъыз, ичигиз! Сора кечге дери ораза тутуб тамам этигиз (кюн ташайгъынчы.

Кёкге, джулдузлагъа къарау, керахатды. Тюз джерде кюн кёзден ташайса болады. Алай а тау джерде, къулакъ ичинде джашаса адам, кюн сыртладан батаргъа керекди). Алай а межгитледе игътикафда (кече-кюн да анда туруб, ораза айны арт онунда Аллахха къуллукъ эте) болгъанла, юй бийчелери бла джуукълукъ этмесинле! Была Аллах салгъан чекледиле, ол себебден аланы бузмагъыз! Сиз Аллахдан къоркъуб сакъ турур ючюн, Ол Кесини аятларын адамлагъа ма былай баям этеди.

188. Арагъызда бузукъ джол бла бир-бири рысхынгы ашамагъыз! Дагъыда сиз тёрени (судьяны) сатыб алыр ючюн, ала да адамланы рысхыларындан гюнах джол бла бир кесегин ашар ючюн, кесигиз биле тургъанлай, алагъа рысхыгъызны бермегиз! (Шерият бла джашагъан кралны юсюнден барады сёз).

189. (Мухаммад) ала сеннге джангы туугъан айланы юсюнден сорадыла. Сен алагъа: «Ол адамлагъа заманны билирге да, хаджи къылыр чакъны билдирирге да джарайды», - де. Игилик юйлени арт джанындан кириуде тюлдю, алай а ол Аллахдан къоркъуудады. (Бурун джахил заманда хаджи къылыб къайытсала, гюнахыбыздан таза болдукъ деб, чыкъгъан эшиклери бла кирмей, юйлерине арт джаны бла киргендиле. Аят ол адетни тыяды). Эндиден сора юйлеригизге эшиклеринден киригиз! Аллахдан къоркъуб сакъ туругъуз, сиз насыблы болур эсегиз а!

190. Сизни бла къазауат этгенле бла сиз да Аллахны джолунда къазауат этигиз, алай а чекден чыкъмагъыз (сиз биринчи чабмагъыз, артыкълыкъ да этмегиз!) Ишексиз, Аллах чекден чыкъгъанланы сюймейди.

191. (Бу аят Меккя мушриклени юсюнденди. Ала муслиманланы юйлеринден къыстаб, хапчюклерин да кеслерине алыб, алагъа джашау бермей, ала да Мединагъа кёчген эдиле. Анда да къоймай, ызларындан уллу аскер барыб, ала бла къазауат этгенди. Быланы Кябагъа хаджи къылыргъа да джибермегендиле, аят ол заманда тюшгенди). Аланы табхан джеригизде ёлтюрюгюз, ала сизни къыстагъан джерден сиз да къыстагъыз аланы, нек десенг ёлюмден эсе, фитна салыу аманды. Алай а Харам Масджидни джанында ала сизни бла къазауат этгинчи дери, сиз ала бла къазауат этмегиз! Ала сизни бла къазауатны башласала, сора сиз да аланы къарамай ёлтюрюгюз! Кяфырланы хакълары ма алайды.

192. Ала тыйылсала уа, ишексиз, Аллах кечиучюдю, рахматлыды.

193. Бузукълукъ толу кетиб, Аллахны дини бегигинчи дери, ала бла къазауатны бардырыгъыз! Ала тыйылсала уа (сиз да тыйылыгъыз!) Къуру тохтамагъан залимле бла болмаса, джаулукъ этиу джокъду.

194. Ала сизни бла харам айда къазауат этселе, сиз да этигиз ол айда ала бла къазауат. Харам айны бузгъанладан къан алыргъа керекди. Сора чабыуул этиб, сизни бла джаулукъ этгенлеге, сиз да аллай бир джаулукъ этигиз! (Аладан артыкъ этмегиз!) Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах къоркъуб, сакъ тургъанланы биргелерине болгъанын билигиз!

195. Аллах джолунда (Аны разылыгъы ючюн) рысхыгъыздан садакъа беригиз, къолугъуз бла кеси кесигизни халекликге салмагъыз (къызгъанчлыкъ этиб!) Игиликле этигиз! Ишексиз, Аллах игиликле этиучюлени сюеди.
196. Аллах разылыгъы ючюн хадж да, умра да къылыгъыз! Алай а сизге чырмау болуб, толу эталмасагъыз аны ючюн, къолдан келгенича, къурманлыкъ этигиз (бир къой). Къурманлыкъ орнуна джетгинчи дери башларыгъызны джюлюмегиз! Сизни биринги не аурууу, неда башындан инджиуу болуб (джюлюсе), сора ол джулуугъа (выкуп) не ораза, не садакъа, не къурманлыкъ (къарыууна кёре, аланы бири борч болады). Алай а сизге хаджны, умраны толтурургъа чырмау болмаса, сора биреу хаджи къылыргъа дери таматтугъ (ихрамдан чыгъыу) этерге сюйсе, аны ючюн къурманлыкъ этсин! (Табса, Меккяда). Табмаса, ораза тутсун - юч кюн Меккяда хаджи кюнледе, джети кюн да къайытсагъыз юйде тутаргъа борч болду. Бары да он кюн толады. Ма бу джорукъ Кябаны къатында (Меккяда) джашамагъан къауумгъады. Сиз Аллахдан къоркъугъуз (ол джорукъну бузмагъыз!) Дагъыда сиз Аллах азаб бериуде къаты болгъанын да билигиз!
197. Хадж айла белгилидиле (Шауал, зул-Къагъда, зул-Худжджа). Сора ол айлада биреу кесине хаджи къылыуну борч этсе, не тиширыу бла джуукълашыу, неда бир аман акъыл, аман иш, неда даулашыу джарамайды! Сизни этген ашхы ишлеригизни, не этсегиз да Аллах билибди. Сиз джол азыкъ алыгъыз (хаджиге баргъан заманда!) Азыкъны эм хайырлысы уа – Аллахдан къоркъууду. Эй, акъыл иелери! Менден сакъ туругъуз!
198. Сиз хаджи къылгъан заманда, Раббигизни чомартлыгъындан (рысхысындан анда сатыу-алыу этиб) излегенликге, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Арафатдан айлансагъыз, Бейтул Харамны къатында Аллахны эсгеригиз! Ары дери сиз тамам аджашыб тургъанлай, Ол сизни тюз джолгъа тюзетгенин ангылагъыз, эсге алыб (аны ючюн шукур эте билигиз!)
199. Андан сора адамла (муслиманла) баргъан джер бла барыгъыз, Аллахдан кечмеклик да излегиз! Ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды. (Къурейишле кеслерин бийлеге санаб, Кябагъа да иелик этиб тургъанлары ючюн, къалгъанладан эсе кеслерин сыйлы кёрюб, ала бла барыргъа ыйлыгъыб, кеслери башха джерни баргъандыла. Аят аланы да къалгъанла бла бирге, бир джерни барыргъа буюрады).
200. Сора сиз хадж джорукъланы тындырсагъыз, (алайда) аталарыгъызны эсгерген кибик, Аллахны да эсгеригиз, неда андан да къатыракъ эсгеригиз!
(Бурун араблыланы, хаджи къылыб бошасала, Кябада олтуруб хар ким кесини тукъумун, ата-бабасыны хапарын айтыб махтаннган адетлери болгъанды. Аны ючюн айтады Уллу Аллах аны). Адамланы арасында: «Эй, Раббибиз! Сен бизге бу дунияда (аны, муну) бер деб къуру дуния затны) тилегенле бардыла, алагъа ахыратда юлюш джокъду. (Эслери, къайгъылары къуру дуния болгъаны ючюн. Бу аятдан ачыкъланады; адамны ичинде ниети, къайгъысы не болса, Аллах джанында алыры да олду. Ариу намазы, оразасы, зикири, хадж къылыуу болса да, Аллах ючюн болмаса, ахыратда анга джукъ джокъду. Ахыратдан умуту болгъан адам бу затха бек сакъ болмаса, къуру къалыб кетерге боллукъду. Халкъны кёбюсю уа субайлыкъны излейди. Субайлыкъ а – кёзбауду, бир-биринден бюсюреу излеудю. Аллай адам, не къадар дин тутса да, Аллахындан анга юлюш джокъду. Бизни сыйлы файгъамбарыбыз, Уллу Аллахны келечиси да айтханды: Аллах не сыфатха, не байлыкъгъа къарамайды, алай а Ол сизни джюрегигизге къарайды – ол да ниетди, эмда этген ишлеригизге (иги ишгеми, огъесе аман ишгеми тартады деб). Аят да, хадис да аны айтадыла).

201. Дагъыда аладан: «Эй, Раббибиз! Сен бизге бу дунияда да ашхылыкъ, ахыратда да ашхылыкъ бер, от азабдан да Сен сакъла!», - деб, тилегенле бардыла. (Дунияны тилеу да кери урулмайды. Алай а кери урулгъан, ахыратны унутуб, бу дуниягъа эси кетиб, къуру бу дунияны тилеудю. «Онг къолунгу ахыратха, сол къолунгу дуниягъа» - дегенди Расул. Дагъыда: «Ахыратынга тамбла ёллюкча, алай къурал! Дунияда да, ёмюрлюкге мында къаллыкъча, ишле!» - дегенди ол).
202. Ма алагъа (ахыратда) этген затларындан юлюш барды. Аллах а эсеблеуде бек теркди.
203. Сиз санау кюнледе Аллахны эсгеригиз! Сора биреу (Минада къуллугъун) ашыгъыб, эки кюннге тындырса, аны ючюн гюнах джокъду. Ашыкъмай, артха къалса да, аны ючюн да гюнах джокъду. Бу бары да Аллахдан къоркъгъанлагъады. Сиз Аллахдан къоркъугъуз, сакъ болугъуз! Джыйылыу Аллахны аллына болурун билиб туругъуз!
204. (Мухаммад) дунияда адамланы арасында сёзю сени сейирсиндирген да барды, джюрегини ичине ол Аллахны шагъат этеди. Ол кеси да бек къаты даулашыудады.
(Бу бир мунафикъни юсюнденди. Ол Расулгъа келиб: «Джюрегими Аллах кёреди», - деб, ётюрюк айтыб, ийнандырыргъа излегенди. Хар заманда да болгъандыла аллай адамла. Бусагъатда да бардыла. Ичлеринде, джюреклеринде не ийман, не Аллахдан уялыу, къоркъуу болмагъанлай, ауузлары бла Аллахны шагъат этиб сёлешиучюле. Аллай адамла мунафикъге саналадыла. Ичлеринде Аллах болмагъанлай, тышларын халкъгъа субайлыкъгъа келишдирирге кюрешгенле. Сан бир билими болгъан адам болмаса, джахил къауум алагъа алданады, аланы муслиманнга санайды. Ичлери Уллу Аллахха туура, адамлагъа уа таша. Адамланы кёбюсю, ариу сёзге терилиб, ол затны сезалмай къалады).
205. Ары джанлагъанлай а, ол джер юсюнде бузукълукъну джаяргъа, сабанланы да, адам тукъумну да халек этерге ашыгъады. Алллах а бузукълукъ салгъанны эрши кёреди.
206. Сора анга: «Аллахдан къоркъ, этме алай!» - деб айтылса, уллукёллюлюк тутуб, ол гюнахлы болады. Анга джаханим толу джетеди. Ол а, къалай аман орунду.
207. Адамладан Аллахны разылыгъын излеб, (Аллах джолунда) джанын сатхан (аямагъан) да барды. Аллах а къулларына бек джумушакъды.
208. Эй, ийман келтиргенле! Исламгъа – бойсунуу диннге барынг да бирден киригиз! (Аны хар буйругъун да толу алыгъыз!) Шайтанны сокъмагъы бла бармагъыз! Ишексиз, ол сизге ачыкъ джауду. (Джолла кёбдюле, алай а Уллу Аллахны джолу бир джангызды, андан тайгъан ол бирси джоллагъа таяды. Ала уа халкъны терилтиб, хакъ джолдан терсине буруб баргъан, шайтан джолладыла).
209. Сизге ачыкъ далилле келиб, (сиз да аланы кёре тургъанлай) джолдан тайсагъыз а, ангылагъыз! Аллах бек кючлюдю, акъылманды.
210. Сора ала (Ислам диннге кирмегенле) Аллах да (къара къыйынлыкъ бериб), Аны мёлеклери да къарангы булутну кёлеккесинде келиб, буйрукъну тынарынмы (азабны келиринми) сакълайдыла? Ишле бары да къуру Аллахха къайтырла (сюдге).
211. Мухаммад, сен Бану Исраиллеге бир сор, Биз алагъа ачыкъ сейир аятларыбызны ненча кере берген эдик? Биреуге Аллахны нигъматы келгенден сора, аны ауушдурса (башха джукъгъа, билсин), ишексиз, Аллах азаб бериуде къатыды.
212. Ийнанмагъан къауумгъа дуния джашау ариу кёрюндю (дуниягъа алдандыла), ала муъминлени хыликке этедиле. Алай а Аллахдан къоркъгъанла, Къыямат кюн аланы башларында болурла. Аллах а насыбны кимге сюйсе, анга эсебсиз береди.

213. Адамла бары да аллында бир миллет (бир дин) эдиле. Сора Аллах адамланы араларында тартыш затланы хукмусун этер ючюн, къууандырыучу, къоркъутуучу файгъамбарла джиберди. Биргелерине хакъ китабла да ийди. Сора ол китаб берилгенле уа, алагъа ачыкъ далилле келгенден сора, джюреклери ачыудан (терсейдиле. Биле тургъанлай, аман акъыллары себебли тартышыб, даулашыб, бёлюнюб кетдиле).

Ала тартышыб тургъан зат – ол хакъды. Аллах а, Кесини эркинлиги бла, ол ала дау болуб тургъан хакъгъа, къуру ийнаннганланы салады. Аллах а тюз джолгъа тыйыншлы кёргенин тюзетеди.

214. (Муслиманла!) Бурун ийнаннганлагъа келген кибик, сизге да сынамла келмей, сиз джаннетге кирирге умутму этесиз сора? Алагъа да (тюрлю-тюрлю) къыйынлыкъла да, зарауатлыкъла да джетген эдиле. Файгъамбар да, аны бла бирге ийман келтиргенле да: «Бизге Аллахны болушлугъу къачан болур экен?» - деген халгъа джетгинчи дери, къалтыратылгъан эдиле (тюнгюлюрге аз къалыб). Ишексиз, Аллахны болушлугъу уа, джуукъ тюлмюдю сора (Анга таяныб тохтагъанлагъа?!)

215. (Мухаммад) ала сенден Аллах джолунда не джоярларын сорадыла. Сен алагъа: «Хайырлы болуб, не зат берсегиз да: ата-анагъа, джуукълагъа, ёксюзлеге, мискинлеге, (инджилген) джолоучулагъа, сиз хайырлы болуб не зат этсегиз да, ишексиз, Аллах аны билибди», - де.

216. Эй, муъминле! Сизге эрши кёрюнсе да, (дин) къазауат ол сизге борч болуб джазылды. Сиз эрши кёрген зат, ол сизге хайырлы болургъа да болур, сиз хайырлыгъа санаб тургъан зат да, сизге заранлы болургъа да болур. (Хакъын) Аллах биледи, сиз а билмейсиз.

217. (Мухаммад) ала сеннге харам айда къазауат этиуню юсюнден сорадыла (джараймыды деб). Сен алагъа: «Ол айда къазауат этиу уллу гюнахды. Алай а Аллахха ийнанмау, Аны джолуна чырмау болуу, Масджидул Харамгъа да (муслиманланы иймей тыйыу), андан аны ахлуларын да къыстау – къазауатдан эсе аны (гюнахы) уллуду», - де.

(Меккя мушрикле кеслерин Кябагъа ие этиб, муслиманланы аджашханлагъа санаб, аланы Кябагъа иймезге кюрешгендиле. Аланы ары иймей чырмау болгъанларын джукъгъа санамай, Сыйлы Аллах къазауат этерге харам этген айлада, ала къазауат этиб бузгъандыла. Артыкъсыз да Кябаны къатында къан тёкген а, бек харамгъа саналгъанды).

Къолларындан келсе, сизни динигизден кеслерини диннге къайтаргъынчы дери, ала къазауатны тохтатырыкъ тюлдюле. Дининден къайытыб, кимле кяфыр болуб ёлселе, аланы этген къуллукълары дунияда, ахыратда да зырафды, кеслери да от иелери болурла. Ала анда ёмюрге къалырла.

218. Ишексиз, ийман да келтириб, кёчген да этиб (Аллах ючюн), Аллах джолунда къазауат этиб кюрешгенлеге – алагъа Аллахны рахматындан умут барды. Аллах а кечиучюдю эмда рахматлыды.

219. (Бу ичгини юсюнден биринчи келген аятды. Кеси да мансухду, муну ызындан ичгини юсюнден артда келген аятла, бу аятны хукмусун бузгъандыла. Ол себебден муну бла хукму этерге джарамайды).

(Мухаммад) ала сеннге эсиртген ичгини, ёч оюнну юсюнден сорадыла. Алагъа: «Экисинде да уллу гюнах барды. Алада адамгъа хайыр да барды, алай а хайырларындан эсе гюнахы (зараны) уллуду», - де. Ала сенден Аллахны джолунда не джоярларын сорадыла: «Артыгъыгъыздан», - деб, джууаб бер. Аллах сизге аятланы ма былай баямлайды, сиз бир ойлашыр эсегиз а,

220. дунияны да, ахыратны да юсюнден. Ала сеннге ёксюзлени юсюнден да сорадыла. Алагъа: «Аланы ишлерин джарашдырыу хайырлыды (кеслери рысхыларына оноу эталмагъан, кеслери башларын джюрюталмагъан, къарар керекли болгъан ёксюзлеге)» - де. Ала бла къатышыб джашасагъыз, ала сизге къарнашдыла (аланы къарнашча кёрюгюз! Аланы рысхыларына джутланмагъыз!) Аллах а (араны) бузгъан бла джарашдыргъанны иги билибди. Аллах сюйсе сизни къыйын халгъа да салыр. Ишексиз, Аллах бек кючлюдю, акъылманды.

221. Мушрик тиширыулагъа, ала ийман салгъынчы дери, юйленмегиз! Азат мушрик тиширыудан эсе, ийнаннган къарауаш тиширыу хайырлыды, сиз аны (азатны) джаратсагъыз да. Къызларыгъызны да мушрик эркишилеге бермегиз, ала ийман салгъынчы дери. Мушрик азат эркишиден эсе, ийманы болгъан къул эркиши хайырлыды, алагъа кёзюгюз къараса да. Ала (джаханим) отха чакъырадыла. Аллах а Кесини буйругъу бла джаннетге, кечмекликге чакъырады. Ол (Аллах) адамлагъа аятларын ма алай ачыкълайды, ала бир эсгерир эселе уа деб.

222. (Мухаммад) ала сенден хайызны (тиширыуну къаны келиую) юсюнден сорадыла. Алагъа: «Ол инджиулю затды, хайыз кёзюуде тиширыуладан джанлагъыз! Ала тазаланнгынчы дери, ала бла джуукълукъ джюрютмегиз! Ала тазаланнгандан сора, алагъа Аллах сизге буюргъан джанындан келигиз!», - де. Ишексиз, Аллах а тауба этиучюлени сюеди (ариу кёреди), тазаланыучуланы да сюеди.

223. Тиширыуларыгъыз сизге сабандыла, сабаныгъызгъа къачан сюйсегиз да келигиз. Джаныгъыз ючюн игиликле хазырлагъыз! Аллахдан къоркъугъуз! Анга тюберигизни да билигиз (унутмагъыз!) (Эй, Мухаммад, бу затлагъа) ийнаннганлагъа сюйюмчю айт!

224. Сиз Аллахны сылтаугъа салыб, Аны аты бла хайырлы затны этерге, такъуалы болургъа, адамланы араларын джарашыу этерге деб, бош антла этмегиз! Аллах а нени да эшитеди, нени да биледи.

(Адам кесин не ариу кёргюзюр ючюн, неда джакълар ючюн ант этерге ёчдю, алай этмегиз, дейди Уллу Аллах. Терс затда Аллахны аты бла ант этиб ийсегиз, аны ючюн къарамай антыгъызны бузуб, тюз затны этерге буюрады).

225. Аллах сизни (сёз арасында, магъана да бермей этген) бош антларыгъыз ючюн гюнахха тутмайды. Алай а джюрек бла бегитиб этген антларыгъыз ючюн а тутады. Аллах а кечиучюдю, джууашды.

226. Къатынларына джуукълашмазгъа ант этгенле, тёрт айны сакъласынла! Сора (ол заманны ичинде) сокъураныб къайытсала, ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.

227. Алай болмай (ол заманны ичинде) талакъны бегитселе уа Аллах, ишексиз, хар нени да эшитибди, нени да билибди.

228. Талакъ салыннган тиширыула юч хайызны сакъласынла (эрге бармай). Аллах аланы хатхуларында джаратхан затны джашырыргъа, алагъа халал тюлдю, ала Аллахха да, ахыр кюннге да ийнана эселе. Ала джарашыулукъну излеселе уа, аланы ызына алыргъа бек тыйыншлыла – аланы эрлериди. Къатынланы эрлеринде эркинликлери, эрлени къатынларында эркинликлери кибикди, эркишиле (къарыу бла, акъыл бла) дараджада аладан артыкъ болсала да. Аллахны уа кючю уллуду, акъылманды.

229. Талакъ салыу эки кереди. Андан сора аны не ариулукъ бла тутаргъа, неда ариулукъ бла (даусуз) бошларгъа. Алагъа берилген (махрдан) ызына джукъ алыргъа сизге халал тюлдю. Къуру ала экиси да Аллах салгъан чеклени тындыралмай къалабыз деб

къоркъмасала. Ала Аллахны чеклерин бузарла деб къоркъсагъыз а, къатын махрны ызына эрине бериб талакъ алса, экисине да гюнах джокъду. Была Аллах салгъан чекледиле (законла). Ол чекледен ётмегиз! Аллахны чеклеринден ётгенле уа – ала залимледиле.
230. Эр къатыннга (ючюнчю) кере талакъ салса, башха эрге баргъынчы, аны ызына алыргъа, ол эрине халал тюлдю. Баргъан эри анга талакъ салгъандан сора, ала экиси да келишиб, ызларына джарашсала, гюнах джокъду, экиси да Аллахны чеклерин бузмаз акъылда болсала. Ма была ангылагъан къауумгъа Аллах баямлагъан чекледиле.
231. Сиз къатынлагъа талакъ бериб, ала да болджалларына джетселе, аланы не игилик бла тутугъуз, неда игилик бла бошлагъыз, чекден чыгъыб, зорлаб тутмагъыз! Алай этген адам кесине артыкълыкъ этеди (гюнахлы болуб). Аллахны аятларын хыликкеге тутмагъыз! Аллахны сизге этген ашхылыкъларын эсгеригиз! Ол сизге ичинде ауаз айтылгъан китаб да, акъылман затла да тюшюргенин! Сиз Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах а хар нени да толу билибди.
232. Сиз тиширыулагъа талакъ салсагъыз, сора аланы болджаллары джетгенден сора, ала къайытыб эрлери бла келишиуге разы болсала, сиз (джуукъла) алагъа чырмау болмагъыз! Бу Аллахха да, сюд кюннге да ийнаннганнга ауазды. Ол сизге бек тазады, кирсизди (гюнахха боялмазгъа). Аллах а биледи, сиз а билмейсиз.
233. Сабийине эмчек салгъан ана, (аны) атасы разы болса, толу эки джылны эмчек салыргъа тыйыншлыды. Аны анасына иги къараргъа – ашына, кийимине – атаны бойнунады. Къолундан келмезлик зат, бир джаннга да бойнуна салынмайды. Сабийи ючюн анасын неда сабийи ючюн аны атасын инджитирге джарамаз. Сабийни (асырау) ол бойнуна алгъаннга да, атагъа салыннган борчла салынадыла.
(Аны асырагъанны борчу да, атасыны борчу кибикди).
Ата да, ана да оноулашыб, экиси да разы болуб, сабийни эмчекден айырыргъа излеселе, аны ючюн алагъа гюнах джокъду. Неда сабийигизге эмчек салыр адам излесегиз, аны ючюн да сизге гюнах джокъду, аны тыйыншлы хакъын берсегиз. Аллахдан къоркъугъуз! Аллах сизни не этгенигизни толу кёрюб тургъанын ангылагъыз.
234. Сизден, эрлери ёлюб, артларында къатынлары къалгъанла уа, тёрт ай бла он кюн сан болджалны сакълаб къарасынла (эрге бармай). Сора аланы болджаллары толса, андан сора ала шарият бла этген ишлери ючюн, сизге гюнах джокъду (эрге барыргъа). Ишексиз, Аллах сизни этген ишлеригизден хапарлыды.
235. Алагъа сиз юйлениуню теджесегиз да, неда (кёлге келгенни) джюрегигизде басдырыб къойсагъыз да, аны ючюн да гюнах джокъду. Сиз аланы эсгермей къоймазыгъызны Аллах билибди. Алай а ала бла таша сёз джюрютмегиз! Къуру шариятдача тыйыншлы, ариу сёлешген болмаса. Аланы болджаллары ётгюнчю дери (тёрт ай бла он кюн) ала бла некях этерге ашыкъмагъыз! Сизни джюреклеригизде не болгъанын Аллах билиб тургъанын ангылай билигиз! Ол себебден Андан (Аллахдан) сакъ туругъуз! Аллахны кечиучю эмда джууаш болгъанын да билигиз!
236. Сиз алагъа (тиширыулагъа) тийгинчи неда махрны бергинчи (некях этгенден сора) талакъ салсагъыз, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Эркин джашагъан – анга кёре, дыккы джашагъан да – мадарына кёре, аланы (ол тиширыуланы) кереклилерин шариятха кёре ариу баджарыгъыз! Ашхылыкъ этиучюлеге тыйыншлысы былайды.
237. Алай а махр бегитилиб (сёз берилиб) сиз алагъа тийгинчи талакъ салсагъыз, ол (берген) кеси разы болуб къоюб олтурмаса, неда ол некяхны эркинлиги къолунда болгъан

адам кечиб къоймаса, махрны алагъа (тиширыулагъа) джартысы къалады. Сиз кечиб къойгъан болсагъыз а, ол такъуагъа джууугъуракъды. Ол себебден бир-бири арангда кечмекликни унутмагъыз! Ишексиз, Аллах сизни не этгенигизни толу кёреди.
238. Намазлагъа сакъ болугъуз, артыкъсыз да орта намазгъа. Аллахны аллында (намазда) буюкъгъан халда сюелигиз!
(Орта намазны юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Бир къаууму ол экинди намазды деб, анга дженгеди. Бир къаууму да кюнорта намазгъа дженгеди. Бирле да эртден намазгъа айтыла болур деб, алайын тутхандыла. Алай болса да кёбчюлюк экиндиге аууады. Хакъын Аллахды билген).
239. Сизге къоркъуу болса, не джаяу, неда сиз джукъну юсюнде барсагъыз (аллыгъыз айланнганча, намазны къоймай, ышара бла) къылыгъыз! Сора къоркъуусуз болсагъыз а, ары дери сиз билмеген (хапарыгъыз болмагъан) затны Аллах сизге къалай юретген эсе, алай эсгеригиз (намазны ийилиб, туруб толу къылыгъыз!)
240. Сизден, кеслери ёлюб артларында къатынлары къалгъанла, бир джылгъа дери аланы кереклилерин да баджарыб, юйден да къыстамазгъа (адамларына) осият этиб къойсунла. Алай а ала кеслери алай таб кёрюб, разы болуб кетселе, джорукъгъа кёре, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Аллахны кючю уа уллуду, Ол акъылманды.
241. Къоюлгъан къатынланы харакетлерин (кеслерине бериб) тыйыншлысыча баджарыу – Аллахдан къоркъгъанланы хакъыды.
242. Аллах сизге аятларын ма былай баямлайды. Сиз акъылыгъыз бла бир сагъыш этер эсегиз а!
243. (Мухаммад) сен, ёлюмден къоркъуб, мингле бла юйлерин ташлаб кетгенлени хапарларын билемисе? Аллах а алагъа: «Ёлюгюз!» - деген эди. Артда аланы къайтарыб, сау да этген эди.
(Бурун Бану Исраиллени заманында эминадан къачхан бир къауумну юсюнден айтылады деб да барды. Алай болса да ёлюм, аджал деген ол адам улугъа мадарсыз келмей къалмазлыкъ затды, адам андан не бек къачса да. Бурун да бир халкъ къызбайлыкъ этиб, къачыб, ёлюмден къутулургъа умут этгенди, алай а къутулалмагъанды. Аллахны буйругъундан киши къачыб къутулалмазын ачыкълайды бу аят. Ол себебден хар адам да андан къутулалмазын билиб, кесин анга хазырлаб турургъа керекди). Ишексиз, Аллах а адамлагъа бек чомартды. Алай а адамланы кёбюсю аны ангылаб, шукур эте билмейди.
244. Сиз Аллах джолунда къазауатны бардырыгъыз! Аллах хар нени да эшитиб, билиб тургъанын ангылагъыз!
245. Биреу Аллахха ариу ёнгкюч берсе (Аллах ючюн рысхы джойса), Ол анга аны къат-къат этиб, кёбейтиб къайтарыр. Аллах а къолун къысхан да, керген да этеди (рысхыны тыйгъан да, берген да). Сиз барынг да Аны аллына къайытырсыз.
246. (Мухаммад) сен бурун Муссадан сора, Бану Исраиллени заманында, аладан бир къауум: «Аллахны джолунда къазауат этерге бизге бир патчах бер», - деб, набийлеринден тилегенин билемисе? Ол да алагъа: «Къалай умут этесиз, сизге артда къазауат борч болуб, сиз да къазауат этмесегиз а?» - деди. Ала да: «Биз Аллахны джолунда къазауат этмей мадар джокъду, нек десенг, биз джуртубуздан да, юйдегибизден да къысталыббыз», - дедиле. Сора алагъа къазауат борч болгъанында уа, бир кесеги болмаса, джанладыла. Аллах а ассыланы билибди.

247. Алагъа набийлери: «Ишексиз, Аллах сизге Далутну патчах этиб джибереди», - деди. Ала да: «Ол бизге оноучу къалай болур, оноучугъа андан эсе биз тыйыншлыбыз (биз андан сыйлыбыз, ол джарлыды, сыйсызды), рысхы да анга алай эркин берилмегенди сора», - дедиле. Ол да алагъа: «Да, Аллах аны сизге патчахха сайлады, анга артыкъ билим да, къарыулу санла да берди. Аллах а оноучулукъну кимге сюйсе, анга береди. Аллах а кенгди, нени да билибди», - деди.
248. Набийлери алагъа: «Ишексиз, аны патчах болуууна белгиге, джюреклени рахат этер ючюн, ичинде Муссаны, Харунну ахлусундан къалгъан затлары бла, Раббигизден сизге кюбюрчек келликди. Аны мёлекле алыб келликдиле. Ишексиз, ма ол затда сизге сейирлик барды, сиз ийнаныб болсагъыз», - деди.
249. Сора Талут, аскери бла бара: «Ишексиз, Аллах сизни бир къобан бла сынаргъа излейди. Ким андан ичсе, ол менден тюлдю, андан ичмеген – менденди. Алай а алыб къолу бла бир ууч ичгенликге хата джокъду», - деди. Сора аланы бир кесегинден къалгъанла андан ичдиле. Сора Талут да, аны биргесине ийман келтиргенле да (суудан ичмеген къауум) къобандан ётгенлеринде (кеслерин азсыныб): «Бизде бюгюн Джалутну да, аны аскерин да хорлар кюч джокъду», - дедиле. Аллах бла тюбешир акъыллары болгъанла уа: «Аллахны буйругъу бла, ненча кере аз къауум кёб къауумну хорлагъанды!» - дедиле. Аллах а сабырла бла биргеди.
250. Сора ала Джалутха да, аны аскерине да туура болгъанларында: «Эй, Раббибиз! Сен бизге сабырлыкъны насыб эт, джюреклерибизни да бегит, кяфырланы хорларгъа да бизге бир болуш!» - дедиле.
251. Сора ала, Аллахны буйругъу бла, аланы ууатдыла, Дауд да Джалутну ёлтюрдю. Аллах а Дауудха патчахлыкъ да, акъылманлыкъ да берген эди. Анга юретирге сюйген затын да юретген эди (темирден аскер сауутла этерге да, къанатлыланы тилин ангыларгъа да). Аллах адамланы бирлери бла бирлерин къоруулаб тургъаны болмаса, бютеу джер юсю бузулур эди. Алай а Аллах бютеу дунияны башына чомарт Иеди.
252. (Мухаммад) ма бу сеннге окъулгъанла – ала Аллахны хакъ аятларыдыла, ишексиз, сен да келечиледенсе.
253. Биз ол файгъамбарланы бир къауумун, бир къауумундан артыкъ сыйлы этгенбиз. Аладан Аллах сёлешген да барды. Аланы бир къауумун Ол (артыкъ) дараджагъа да кёлтюрдю. Биз Мариямны джашы Гъыйсагъа хар затны баямлаучу затла да берген эдик. Сыйлы джан (Джабраил) бла болушуб, Биз анга билек болгъан эдик. Аллах сюйсе, ол баямлаучу сейир затла келген халкъла, артда бир-бири бла къазауат да этмез эдиле. Алай а ала тартыш болмай тохтамадыла, аланы бир къаууму ийнанды, бир къаууму да кяфыр болду. Аллах сюйсе, ала бир-бири бла къазауат этмез эдиле (халкъла арасында къазауатны сюймей, Аллахха гурушха болгъанла да бардыла. Алай болса да, ол Аллахны Кесини таша ишиди. Аланы тыйыб къоярга къолундан да келлик эди, тыяргъа излесе). Алай а Аллах ушатханын этеди.
254. Эй, ийман келтиргенле! Не сатыб алыр мадар, не бир джан аурутхан тенгден хайыр болмагъан, неда бир шафагъат табылмагъан кюннге (сюд кюннге) тирелгинчи (ёлгюнчю, саулукъда) Биз берген рысхыдан джоюгъуз (садакъа беригиз!) Ийнанмагъанла уа – ала залимледиле.

(Адамны акъылы, рысхыны кесим баджарама деб алай болса да, Уллу Аллах бермей, адам кеси джукъ алалмайды. Ол себебден адам улу джюрютген рысхы бары да Аллахныкъыды. Аны ючюн айтады Уллу Аллах Биз берген рысхыдан къызгъанчлыкъ этмей беригиз деб).
255. (Аятул курси). (Адам улу Джер юсюне къуралгъанлы, тюзелиб Бир Аллахха тохташалмай, ала Анга тюз сыфат бералмай, тюрлю-тюрлю затланы аллахла этиб алагъа табыныб келгендиле. Аны къаллай болгъанын билирлери келиб, кёзлери бла кёрюб сыфат берирге излеб, шайтан да аланы ол нафсылары излеген затны уасуаса этиб сингдириб, тюрлю-тюрлю затланы джюреклерине салыб, аланы Джаратхан Аллахдан терсине элте, аджашдыра келгенди ёмюрледен бери да. Энди бу аятда Уллу Аллах Кеси къаллай болгъанын билдире, адам да Аны къалай ангыларгъа керек болгъанын ачыкълайды).
Бир Аллахдан башха табыныргъа тыйыншлы бир джукъ джокъду. Ол хаманда сауду, (тюрленмей) хаманда бирча турады, Аны не къалкъыу, не джукъу тутмайды. Кёкледе, джерде бар зат бары да Аныкъыды. Андан эркинликсиз (Андан онглу болуб), Аллахны аллында шафагъат эталлыкъ кимди сора?!
(Аллах эркинлик берсе, ол кюн шафагъат этерикле боллукъдула. Шафагъатны юсюнден билимлери болмагъан адамла кёб тартыш сёзле джюрютедиле. Былайда бир затны тюз ангыларгъа керекди. Ол иги ангылашынмай аны ючюн тартыш бола болурла. Сёзсюз да ол кюн Аллахны аллына ётюб, Андан эркинликсиз киши да шафагъат эталлыкъ тюлдю. Алай а Аллах сюйген, дараджалары уллу болгъан адамла, Аллахны разылыгъына джетишселе, Сыйлы Аллах Кеси алагъа хатер этиб, эркинлик берликди. Аллах ючюн бир-бирлерин сюйгенле, ала да бир-бирлерине шафагъат этерикдиле. Файгъамбарыбыз гъ.с-да хадисинде аны юсюнден ачыкъ айтады: хар ким Къыямат кюн сюйгени бла болур деб. Ол кюн ала да бир-бирлерин джокълаб, бирге болургъа излерикдиле).
Ол алда болуб ётген затланы да, энди боллукъ затланы да биледи. Къуру Ол Кеси билдирирге сюйгени болмаса, Аны таша билиминден киши джугъуна джетишалмайды.
(Аллах билдирген а биледи, ол хакъды. Бу аятда айырыб, къуру файгъамбарлагъа билдиреме демейди. Алагъа билдирген кибик, Ол Кеси сюйген адамына билдирирге да боллукъду. Файгъамбарларына мёлекни ийиб билдире эсе, Уллу Аллахха джуукъ болгъан дараджалы адамлагъа да кимине керамат бла, кимине тюш бла, кимине илхам бла – джюрекге салыу бла билдиреди).
Аны тахтасы (оноуу) кёклени, джерни да кенглигине джетишибди (экиси да Аны эркинлигиндедиле). Аланы сакълаб туруу, Аллахны не аз да къарыууна татымайды. Ол Мийикди, Уллуду. Аятул курси бошалды.
(Библияда уа алты кюнню ичинде кёклени, джерни къураб кюрешиб, джетинчи кюн Уллу Аллах арыб солугъанды деб джазылады).
256. Динде зорлукъ джокъду. Тюз джол терс джолдан айырылыб, баям болду. Энди ким тагъутха ийнанмай (шайтан джоллагъа, хакъдан терсине элтген), Аллахха ийман келтирсе – ол юзюлмезлик кючлю джибден тутду (кючлю бегим этди). Аллах а нени да эшитибди, нени да билибди.
257. Аллах - ийман келтиргенлени шохларыды, Ол аланы къарангылыкъладан джарыкъгъа чыгъарады. Кяфырланы шохлары да тагъутду, ол да аланы джарыкъдан къарангылыкълагъа чыгъарады. Ала от иелеридиле. Ала анда ёмюрлюкге турурла.
258. (Мухаммад) сен, Аллах патчахлыкъ берген бир адам (уллукёллю болуб), Раббисини хакъында ол Ибрахим бла даугъа киришгенин билемисе?

Ибрахим анга: «Мени Раббим а мени сау да этиучю (джан салгъан), ёлтюрген да этиучюдю», - деди. Ол да анга: «Мен да эталама сау да, ёлтюрген да», - деди.
(Ол патчах эки адамны келтиртиб, бирин ёлтюрюб, бирин сау къойгъанды. Сора ол, ма мен да этдим алай дегенди).
Сора Ибрахим да анга: «Ишексиз, Аллах кюнню кюнчыгъышдан чыгъарды, сен аны кюнбатышдан чыгъарчы!», - деди. Сора ол кяфыр патчахны сёзю тутхучсуз болду. Аллах а залимлени тюз джолгъа тюзетмейди.
259. Неда сен тюз тюбюне дери оюлуб тургъан бир элни къаты бла (эшекге миниб) ётюб баргъан биреуню (хапарын) билемисе? Ол алагъа: «Ма бу ёлюб бошаб тургъанланы Аллах къалай сау этер?» - деди. Сора Аллах аны джюз джылны ёлтюрюб туруб, артда тирилтди. Аллах анга: «Алайда нелляй бир турдунг?» - деб, сорду. Ол да: «Не бир кюн, неда кюнню кесегин», - деди. Ол анга: «Огъай, сен джюз джыл джукълагъанса. Ашынга, суунга бир къарачы, ала аман болмай турадыла. Энди эшегинге къара», - деди. (Аны уа къуру чачылгъан, агъаргъан сюеклери къалыб болгъанды). Сора Аллах анга: «Биз сени бла бу ишни, адамла ойлашыр ючюн, белгиге этебиз. Энди Биз сюеклени (бир-бирине) джыйыб, аланы этге кийиндириб, къалай сюегенибизге къара», - деди. Сора (аланы барын да ол кёзю бла кёрюб), баям болгъанында: «Энди билдим, Аллахны хар затха кючю джетерин», - деди.
(Ол Узейир болгъанды деб айтыу барды).
260. Ибрахимни да: «Раббим, Сен ёлгенлени къалай тирилтесе, аны меннге бир кёргюз!» - дегенин. Аллах да анга: (кёрмесенг) «ийнанмаймыса сора?» - деди. «Огъай, толу ийнанама, алай а джюрегим рахат болур ючюн дейме, ансы», - деди. Аллах да анга: «Элесе, тёрт къанатлыны тут да, аланы (кесиб) бёлек-бёлек этиб, тёрт тауну башына сал, сора артда (хар бирини атын айт да) аланы кесинге чакъыр, ала гузаба учуб, сеннге келирле. Сора сен бил, ишексиз, Аллахны кючю уллу, Акъылман болгъанын», - дегенин.
261. (Кёзбаусуз) Аллах джолунда рысхыларын джоюучуланы юлгюсю: сабанда битген бир урлукъ бюртюкден джети башлы терек чыгъыб, хар башда да джюзюшер бюртюгю болгъан бир терекге ушайды. Аллах а тыйыншлы кёргенине къат-къат этеди (садакъасын). Аллах а бек кенгди, Ол нени да билибди.
262. Аллах джолунда рысхыларын джоюб, сора артда аны ючюн: не бюсюреу излемей неда инджиу бермей къойгъанлагъа Раббийлеринден джал хазырды. Алагъа бир къоркъуу да джокъду, ала мыдах да болмазла.
(Аны сагъынмай, айтыб айланмай, аны ючюн ызына джукъ излемей, бир дуа этер деген акъыл да болмай - ол да хакъды. Берген адам джукъ айтмагъанлай, садакъаны алгъан кеси разылыгъы бла этсе - джарайды),
263. садакъаны бериб, артда инджиу бергенден эсе, ариу сёз айтхан да, (биреуню) кечиб къойгъан да хайырлыды. Аллах а бек байды эмда джууашды.
264. Эй, ийман келтиргенле! Сиз садакъа берсегиз, аны ючюн не бюсюреу излеб, неда инджиу бериб зыраф этиб къоймагъыз! Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнанмай, рысхысын кёзбаугъа джойгъанла кибик. Аны (кёзбаугъа бергенни) ушагъаны: юсюнде джукъа топурагъы болгъан бир къая джерде (урлукъ атылыб), сора уллу джауум келиб, аны ырхы алыб къуру ташы къалыб кетиб, иеси да урунуб кюрешген затындан бир зат да табмай къалгъан кибикди. Аллах а къаршчы къауумну тюз джолгъа салмайды.

265. Алай а Аллахны разылыгъын излеб, джюрекден бегитиб, Аны ючюн рысхыларын джойгъанны ушагъаны: бир дуббурну юсюнде кёгет бачхагъа уллу джауум келиб, битимин эки къат берген, джауум уллу болмаса да, шылпы джауум бла да битиб къалгъан кибикди. Аллах а сизни не этгенигизни кёрюбдю.

(Аз-кёб болса да, кёзбау этмей, халкъгъа кёргюзюб айланмай, Аллах ючюн таза берилген садакъагъа юлгюдю ол. Сыйлы файгъамбар гъ.с. да, онг къолунг бла бергенинги, сол къолунгдан джашырыб бер дейди. Аны магъанасы: не къадар таша берирге кюреш, садакъанг кёзбаугъа кетмез ючюн).

266. Сора сизни биригиз сюерми, тюбю бла суула баргъан тюрлю-тюрлю кёгетле: финикле, джюзюмле битген бачхасы болуб, сора ол кеси да къартлыкъгъа джетиб, юйдегиси да къарыусуз болуб, сора анга ичинде оту бла бир кючлю джел келиб, аны кюйдюрюб къоярын?!

(Махтау, бюсюреу излеб, неда ызына джукъ умут этиб, неда хакъ излеб берилген садакъаны болууу алайды).

Аллахны сизге аятларын баямлауу ма алайды. Сиз бир ойлашыб тюшюнюр эсегиз а.

267. Эй, ийман келтиргенле! Биз джерден сизге чыгъаргъан (битдирген) затладан, сиз да урунуб кюрешген затны тазасындан Аллах ючюн джоюгъуз (зекятха, садакъагъа), аны хоратасын берирге кюрешмегиз, (кесигизге алсагъыз) кёзлени къысыб аллыкъмысыз сора? Аллах а бек бай, махтаулу болгъанын билигиз! (Бергеннге берирге Аны рысхысы кёб болгъанын).

268. Шайтан сизге джарлы болууну сёз береди, хылымылы (къызгъанчлыкъ кибик) ишлени этерге буюрады.

(Шайтан адамгъа: кишиге джугъунгу берме, кесинг джарлы болуб къалырса деб, къоркъутады. Адамны акъылы: мени къолумда болгъан бошалса, мен не этерме, къайдан табарма дегенча алайды. Ол акъылны уа анга шайтан салады. Уллу Аллахны адам кёрмеген, таша рысхысындан хапары джокъду. Бериучю Аллах меннге энтда берир деб, аз адам ангылай биледи. Уллу Аллах, шайтан адамлагъа салгъан акъылча этсе, адам улу ачдан къырылыр эди. Алай а Аллах чомартды, алагъа къарамай рысхыны бергенлей турады).

Аллах а сизге (чомартлагъа) Кесини кечмеклигин, чомартлыгъын этерге сёз береди. Аллах а бек кенгди (чомартлыкъ бла), Ол хар нени да биледи (ким къаллай болгъанын чомартны, къызгъанчны).

269. Хикматны (акъылманлыкъ) кимге берирге сюйсе, Ол анга береди. Хикмат берилген а – ол кёб насыб берилген адамды. Аны уа, къуру акъыл иелери эсге аладыла.

270. (Аллах джолунда) сиз не бир джукъ берсегиз, не нюзюр этсегиз, ишексиз, Аллах аны толу билибди. Залимлеге уа бир болушуучу табылмаз.

(Былайда Аллах джолунда рысхысын къызгъаннганны юсюнден айтылады).

271. Сиз садакъаланы туура берсегиз да (кёзбау этмей) ол да игиди, алай а аны алыб барыб, таша, джарлылагъа берсегиз а, сизге ол хайырлыды. Ол сизни гюнахларыгъыздан кетерир. Аллах а сизни къалай бергенигизден хапарлыды.

(Аны сууаблыгъы, ариу кёзбау болмаса да, адамланы кёзтууралрында бергенден эсе, талай къатха да артыкъ болады).

272. (Мухаммад) тюз джолгъа сен тюзетеме дегенинги тюзеталмазса, алай а Аллах тюзетирге сюйгенин тюзетир (тюзетиу сени ишинг тюлдю, Аллахны ишиди). Сиз (Аллах

джолунда) не джойсагъыз да, ол джаныгъыз ючюндю. Берген затыгъызны уа сиз къуру Аллахны разылыгъын дыгалас этиб бересиз. Хайырлы садакъа болуб берген затыгъыз, сизге аз да терслик болмай, толу табылыр.
(Аллахны аллында, кем болмай, къат-къат болуб).
273. (Садакъаны) Аллах джолунда къуллукъ этиб, (аланы инджиулерин да киши билмей), джукъгъа чыгъар мадарлары да болмай, билмеген адамгъа ала инджилмегенча кёрюнюб тургъанлагъа беригиз! Сен аланы бет тюрсюнлеринден танырса: ала тилерге уялыб, кеслерин тыйыб тургъанладыла. Хайырлы болуб, сиз не зат садакъа этсегиз да (рысхы бла, ариу сёз бла болса да) ишексиз, Аллах а аны иги билибди. (Джукъгъа баралмай, тилерге да уялыб, инджилиб, бетлери да аман болуб тургъан, бир талай окъугъан адамны хакъында тюшгенди бу аят).
274. Кюндюз да, кече да, таша да, туура да рысхыларын джоюучулагъа, Раббийлерини джанында хакълары хазырды, алагъа къоркъуу да джокъду, ала мыдах да болмазла.
275. Къозлау ашаучула (къабырларындан) сылхырла болуб, джин ургъан кибик, тентирей-тентирей къобарла. Ол алагъа: «Къозлау да сатыучады (не башхасы барды)», - дегенлери ючюндю. Сатыуну Аллах халал этгенди, къозлауну уа харам этгенди. Аллахындан ауаз келгенден сора, ол ишден ким тыйылса, ары дери ётген ол ётдю (кечиледи), аны иши Аллахха къалады. Алай а джангыдан (ол ишге) къайытсала уа, ала джаханим иелеридиле. Ала анда ёмюрге къалырла.
276. Аллах а къозлауну къурутады, садакъаны уа къозлатады (сууабын кёбейтеди). Аллах а къадамланыб, къаршчы болуб тургъан ассыланы эрши кёреди.
277. Ишексиз, ийман да келтириб, ашхы къуллукъла да этиб, намазларын да къылыб, зекятларын да бериб тургъанлагъа – алагъа уа Иелерини джанында (джалгъа) сыйлы саугъала хазырды. Алагъа не къоркъуу болмаз неда бир мыдахлыкъ кёрмезле.
278. Эй, ийнаннганла! Аллахдан къоркъугъуз, къозлауну (эртдеден) къалгъанын да алмагъыз! Сиз керти ийнана эсегиз.
279. Сиз ол (буйрукъну) этмесегиз а, Аллахдан да, келечисинден да сизни бла къазауат этерге эркинлик болурун эшитигиз! Тауба этиб къайытсагъыз а, рысхыгъызны башы сизникиди (бергенигизни алыргъа боллукъсуз). Артыкълыкъ этмегиз, сизге да артыкълыкъ этилмез!
280. Биреу борчун тёлерге къыйналса, къысмай, къолундан келгинчи анга болджал берилсин! Аны садакъагъа къоюб олтурсагъыз а – сизге ол хайырлыды, ангыласагъыз!
281. Сиз Аллахны аллына къайтарылыб, алайда бир кишиге да артыкълыкъ болмай, хар бир джанны этген заты, тюзюча, толу табдырылгъан кюнден къоркъугъуз!
282. Эй, муъминле! Сиз бир-биринге белгили болджалгъа борчха джукъ берсегиз, аны джазгъан этигиз! Аны арагъызда бир джазыучу тюзюча джазсын! Унамагъанлыкъ этмесин, Аллах сизге юретген кибик, джазыб бегитсин! Борчну иеси кеси айтыб джаздырсын! Джазыучу да Раббисинден къоркъсун, сакъ болсун, джукъну кем этиб джазмасын! Сора борчну алгъан акъылы толу болмаса, не къарыусуз адам болса, неда айтыб таб джаздыралмаса, ол заманда, ол ышаннган бир адам айтыб, аны тюзюча джаздырсын! Эркишилеригизден эки шагъат да болсун! Эки эркиши табылмаса, бир эркиши бла эки тиширыу болсун, бири унутханны бири эсине салыр ючюн. Шагъатла да чакъырылсала, унамагъанлыкъ этмесинле! Аз-кёб болса да, болджалын салыб, джазаргъа эринмегиз! Бу джорукъ Аллах джанында сизге эм кертиси, эм тюзюдю, ишеклик

келтирмез ючюн. Сиз арагъызда къолдан-къолгъа сатыу этсегиз, аны джазмасагъыз да, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Бир-биринг бла арада сатыу этген заманда, кесигизге шагъатла тартыгъыз! Не джазгъаннга, не шагъат болгъаннга заран джетмесин! Алагъа заран джетдирсегиз а, ишексиз, ол пасыкълыкъды! Аллахдан къоркъугъуз, сакъ болугъуз! Сизге Аллах ма былай юретеди. Аллах а, хар нени да толу билибди.

283. Сафарлыкъда болуб, сиз джазыучу табмасагъыз, (аны ючюн) джюкге бир зат алынсын, сора ышаныб, сизни биригизге джюкге бир джукъ берилсе, ол аны хыянатсыз къайтарсын, Аллахындан да къоркъсун! Сиз шагъатлыкъны джашырмагъыз! Аны джашыргъанны уа, джюреги гюнахлыды. Аллах а сизни не этгенигизни толу билибди.

284. Кёкледе, джерде болгъан зат бары да Аллахныкъыды. Сиз ичигизде болгъан затны ачыкъ этсегиз да, аны джашырсагъыз да Аллах аны эсеблебди. Кечерге тыйыншлы кёргенин кечеди, азаб берирге тыйыншлы кёргенине да, азаб береди. Аллахны уа хар неге да къудрети джетеди.

(Бу аят тюшгенинде, муъминле бек къайгъылы болуб, файгъамбар гъ.с-гъа барыб: «Эй, Аллахны келечиси, бизни джюрегибизге, кёлюбюзге кёб затла келедиле, сора биз аланы бары ючюн да джууабхамы тартыллыкъбыз?» – дегендиле. Ол да алагъа: «Тохта, сиз да Мусса гъ.с-ны къаууму анга дау салгъанча, дау салыргъамы излейсиз? Уллу Аллахны тауушун эшитдирдинг, энди Кесин да бир кёргюз!» - деб. Сора ала сокъураныб, огъай биз тауба этебиз, сеннге келген затны барына да толу ийнанабыз деб, бойсунуб къайытхандыла. Сора ызы бла бу аятла тюшгендиле).

285. Аллахны келечиси да, муъминле да Раббисинден анга (Мухаммадха) келгеннге ийнандыла. Ала бары да: «Аллахха, мёлеклерине, китабларына, келечилерине ийнанабыз, ол келечиледен бирин да айры кёрмейбиз», - дедиле. Сора ала: «Эшитген да этдик, бой да салдыкъ, (кеч бизни) Сен кечиучюсе! Эй, Раббибиз! Бизни къайтыб барырыбыз Сени аллынгады!» - дедиле.

286. Аллах бир джаннга да къолундан келмегенни (кючю джетмегенни) бойнуна салмайды (борч этмейди. Кёлюне ургъан терс затла ючюн, адам аланы ангылаб, кесинден ары тебериб кюрешсе, Аллаху Тагъала аны джууабха тартырыкъ тюлдю. Ол кеси бла джихадха саналады. Аны ючюн анга сууаблыкъ джазылады).

Аны табары – урунныганы, башына джау да – этгени. Эй, бизни Раббибиз! Биз не унутхан, не джангылгъан затла ючюн, бизни гюнахха тутма! Эй, Раббибиз! Бизге, алдагъылагъа салгъан кибик, ауур джюк да салма! Эй, Раббибиз! Бизге къарыуубуздан келмезлик джюкню да джюклеме! Сен бизни айыбларыбызны да бир джаб (ачыкълама), кечген да эт, рахматынгы да бер! Сен бизни Бийибизсе, кяфыр къауумну онгларгъа да бизге Сен болуш!

3 суура

ИМРАННЫ ТУКЪУМУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Мим. (Муну юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Алай болса да гъалимле анга кесгин магъана беральмагъандыла. Аны магъанасын Уллу Аллах Кеси биледи).
2. Аллах аллайды – Андан ёзге, башха бир тюрлю бир табыныр зат болмагъан, хаманда сау, хаманда бирча тюрленмей тургъан.
3. (Мухаммад) алда келген (китабланы) да кертилигин бегите келген, Ол сеннге хакъ китабны тюшюрдю (Къуранны). Ол Тауратны да, Инджилни да тюшюрген эди.
(Ол бурун келген китабланы ётюрюк этмейди. Ол аланы Бир Аллахдан келгенлери, хакъ болгъанын бегитеди. Алай а аланы келгенлерича къоймай тюрлендиргендиле къошакъла, къоракъла этгендиле. Ол китабла бузулгъанлары себебли, ала бла ишлерге джарамайды. Сыйлы Аллахны Кесини борчуду, джер юсюнде хакъны айтхан китабын-законун тутаргъа. Алайсыз Аллах джанындан тюзлюк болмайды. Ол заманда адам улугъа Къыямат кюн дау айтыргъа келишмейди. Ол себебден Уллу Аллах Кеси эм артда ийген китабы – Къуранны, Къыямат кюннге дери, аны буздурмай, джаудан сакъларгъа бойнуна алыбды).
4. Ол аланы буруннгулагъа тюз джолну кёргюзе, хакъны, ётюрюкню айырыр ючюн тюшюрген эди. Ишексиз, Аллахны аятларына ийнанмагъанлагъа, къаты азаб хазырды. Аллахны уа (терсленден) къанын алыргъа къолундан келир.
(Динлени арасында тартышны да Къуран ариу айырыб береди. Динле не ючюн бёлюннгенин адамла ангылар керекли, арагъа айрылыкъ тюшюбдю. Ол терслик адамлада болгъанын аз адам ангылайды. Уллу Аллахны дини уа, башындан башлаб да, бирди. Ол да – Ислам динди. Ислам деген сёзню магъанасын ангылар керекли кёбле къатышадыла. Ол къой эсенг бир-бирине джау да боладыла. Аны магъанасы уа: дунияланы да, хар нени да къурагъаннга, аланы арасында инсанны да джаратханнга бойсунуб, берилиб тохтауду. Динлеге бёлюннгенле бу сёзню магъанасын толу ангыласала, бёлюнюр зат да джокъду, джау болур зат да джокъду. Адам улуну джаратхан Аллахы – Бирди. Бары да халкъла Ол Аллахха ийнанабыз деб къычырадыла. Бир-бири бла джау болууну уа тохтатмайдыла. Ол а игитда шайтанны ишиди).
5. Аллахха уа, ишексиз, не кёкде, не джерде бир зат да таша тюлдю.
6. Ол аллай Аллахды – ананы къарнында, Кеси сюйгенича, сизге сыфат берген. Андан ёзге аллах деб бир джукъ да болмагъан - Къудретли, Акъылман.
7. (Мухаммад) Ол аллай Аллахды – сеннге китаб (Къуран) эндирген. Аны ичинде магъаналары ачыкъ ангылашыннган аятла да бардыла. Ала китабны (ала бла оноу этген) тамалыдыла. Алада магъаналары иги, ачыкъ ангылашынмагъанла да бардыла. Джюрекде бегим болмагъанла уа, бузукълукъ излеб, магъаналары ачыкъ ангылашынмагъан аятланы ызындан барыб, терсеедиле. Алагъа терс магъанала излеб, (муслиманланы) къатышдырыргъа, къозгъаргъа кюрешедиле. Аланы хакъ магъаналарын, Аллах Кеси болмаса, киши билмейди. Билимде бегиб тургъанла уа: «Ала бары да Раббибизден

болгъанына ийнандыкъ», - дедиле. Алай а аланы къуру акъыл иелери ангылаб тюшюнедиле.
8. Ала: «Эй, Раббибиз! Бизни тюз джолгъа тюзетгенингден сора, артда джюреклерибизни тайдырма! Бизге Кесинги рахматынгы да бир саугъала! Ишексиз, Сен (излегеннге) саугъалаучуса.
(Адамны хакъдан биринчи джюреги таяды, сора хар затны терсине ангылаб, терсине сёлешеди, терсине барады. Алай болмаз ючюн джюрек биринчи хакъны ангыларгъа керекди. Алай а хакъны ангылагъандан сора да, адамгъа тюз джолдан таймай турур деб ышаныу джокъду. Ол себебден бир киши да кесине ышанмай, Аллахына джалбара, тилек салгъанлай турургъа керекди).
9. Эй, Раббибиз! Ажымсыз, аз да ишеклик болмагъан Къыямат кюннге, Сен адамланы джыярыкъса! Ишексиз, Аллах а берген сёзюн бузмайды», - дедиле.
10. Ишексиз, ийнанмай къаршчы болгъанланы уа (Къыямат кюн) Аллахны аллында, чыртда не байлыкълары, не балалары къутхармаз. Ала джаханимге отундула.
11. Ала, фыргъауунну тукъумуна (къауумуна) ушаш эмда ары дери джашагъан ассы къауум кибикдиле: ала Бизни аятларыбызны ётюрюк этген эдиле, Аллах да аланы ассылыкълары ючюн, азабха тутхан эди. Азаб бериуде уа Аллах бек къатыды.
12. (Мухаммад) сен ол кяфыр къауумгъа: «Сиз хорланнган да этериксиз, джаханимге да джыйыллыкъсыз», - де. Ол а къалай аман орунду!
13. Сизге (Бадру къазауатда) эки къауум аскер бир-бири бла тюбешиулеринде сейир оюм барды. Бири Аллах джолунда къазауат этди, ол бири уа Аллахха къаршчы къазауат этди. Кёз къарам бла, была аланы (гяуурланы) санларын, алача эки къат кёрдюле. (Муслиманла ючджюзден аслам, кяфырла уа мингден артыкъ болгъандыла. Аз болсала да, муслиманла хорлагъандыла). Аллах а кимге сюйсе, анга болушлугъу бла билек болады. Ишексиз, бу ишде (джюрек) кёзю кёралгъаннга оюм барды.
(Кёбюсюне адамла Уллу Аллахны сейир ишлерине терен къарар керекли, аланы эслемей къоядыла. Хакъны кёрген, адамны тышында кёзлери тюлдю, джюрек кёзюдю. Кёб адам сагъыш этер керекли, хакъны кёралмай, анга сансыз болуб, къуру къалыб кетедиле).
14. Адамланы джюреклерине ариу кёрюнюб терилиб алдандыла: (сыналдыла) тиширыулары, балалары, алтындан, кюмюшден джыйгъан къынтарлары (алтын ачханы ёлчеси), тамгъалы атлары, хайуанлары, сабанлары. Ала бары да бу дунияда адам бир кёзюуге дери хайырланнган хаух затладыла. Аллахны джанында уа, ары келликлеге, эм ариу орунла хазырды.
15. Сен алагъа: «Мен сизге аладан эсе хайырлы затланы айтайыммы? Аллахдан къоркъгъанлагъа, Раббисини джанында тюбю бла суула баргъан, ёмюрге анда турурлай джаннетле, таза болгъан юйбийчеле, Аллахны да разылыгъы», - де. Аллах а Кесини къулларын толу кёрюбдю.
16. «Эй, Иебиз! Ишексиз, биз Сеннге ийнандыкъ, гюнахларыбызны бир кеч, джаханим отну азабындан да сакъла!», - деб, тилегенлени;
17. (дуниягъа хорлатмай) сабырлыкъ этгенлени, ийманда тюз тургъанланы, Аллахдан уялыб буюкъгъанланы, (къызгъанчлыкъ этмей) Аллах разылыгъы ючюн, рысхыларын джойгъанланы, сараш кёзюуледе туруб, Аллахдан кечмеклик тилеучюлени.

18. Бирден сора табыныр джукъ болмагъанына Аллах Кеси да, Аны мёлеклери да, тюзлюкню тутхан билим иелери да шагъатлыкъ этедиле. Къудретли, Акъылман Аллахдан ёзге, башха аллах джокъду.
(Бусагъатда белгили алимле – учёныйле астрономияда да, медицинада да, д.а.к. уллу джетишимле этиб, кёб затланы ачыкълаб, ала да Къуран айтхан бла ариу келишиб, дунияланы къурагъан Ие бир джангыз болгъанын бегитедиле. Бурундан бери да акъыл иелери, учёныйле хар затны сюзюб, кеслерини оюмлары бла Аллахны бирлигин, барлыгъын, хакълыгъын бегите келгендиле. Аллахны хакълыгъына къуру, къарангы къауум, акъыллары бла джукъну сюзе билмеген, ашагъанына, кийгенине къууаныб, хайуанча джашагъан чайкъалады).
19. Ишексиз, Аллах джанында (къабыл болгъан) дин – ол Ислам динди. Китаб берилгенле тартышыб, даулашыб тургъанлары уа, алагъа (Аллахдан) билим келиб бошаб тургъанлай, джюреклери зарлыкъдан, биле-биле этедиле. Аллахны аятларына ийнанмай, къаршчы болуб тургъанла уа (ангыласынла), эсеблеуде Аллах бек теркди.
20. Ала сени бла къарышыб, даулашыб турсала, сен алагъа: «Мен Аллахха берилгенме, джюзюмю да (бетими) Анга бургъанма, мени ызымдан келгенле да», - де. Дагъыда сен ол китаб берилгенлеге да, китаб берилмей джахил къалгъанлагъа да: «Сиз Аллахха берилгенмисиз?» - деб, сор (къаршчы болгъан къауумгъа). Аллахха берилген эселе, ала да тюз джолдадыла (миллетлигине къаралмайды). Алай болмай арт бурсала уа, сени борчунг къуру аманатны джетдириудю. Аллах а къулларын кёрюбдю.
21. Аллахны аятларына ийнанмай, къаршчы болуб хакъсыз файгъамбарланы ёлтюргенлени да, халкъгъа тюзлюкню буюргъан адамланы ёлтюргенлени да, (Мухаммад) алагъа термилтген азаб болурун айтыб къуандыр.
22. Ала дунияда, ахыратда да этген амалларын, къуллукъларын зыраф этген къауумдула. Алагъа бир болушлукъ табылмаз.
23. (Мухаммад) сен кёрдюнгмю, ол Аллахдан кеслерине китабдан юлюш берилгенле, араларында хукму этерге, ала Аллахны китабына (Къураннга) чакъырылгъан заманда, аладан бир къаууму бурулуб кетди.
24. Аны себеби: «Бизге джаханим от, бир санау кюнле болмаса, чыртда джетерик тюлдю», - дегенлери ючюн. Ала кеслери джанларындан чыгъаргъан затла бла динлеринде алданыб аджашыбдыла.
(Чууутлула аны алтын бузоугъа табыннган къыркъ кюнлери ючюн айтхандыла. Мухаммадха къаршчы, хар затха бир зат табыб келгендиле. Алтын бузоугъа табыннган къыркъ кюнлерине джукъ сылтау табалмай, амалсызгъа тыйылгъанларында, баш алыр ючюн айтхандыла бу сылтауну, китабларында болмагъан затны).
25. Ишеклик болмагъан сюд кюн, Биз аланы аллыбызгъа джыйыб, алагъа не аз да артыкълыкъ болмай, хар джаннга этгенине кёре толу хакъы берилген кюн, къалай болурла ала сора?
26. Сен былай айт: «Эй, Аллахым, патчахланы барыны да Патчахы, Сен патчахлыкъны кимге сюйсенг анга бересе, кимден сюйсенг андан аласа, кимни сюйсенг аны сыйлы этесе, кимни сюйсенг аны сыйсыз этесе. Ашхылыкъ бары Сени (къудрет) къолунгдады. Ишексиз, Сен а хар неге да къолунгдан келиучюсе. (Чууутлула, бурундан бери да, дунияны башына бизбиз патчах деб, ёмюрю алай бегитиб келгендиле. Бюгюн-бюгече да ол къылыкъларын къоймай барадыла. Алай болса да Ислам дин келгенинде, Уллу Аллах

башчылыкъны муслиманлагъа бергенди. Игитда ала ол затха разы болмагъандыла, бюгюн да тюлдюле разы. Алай болса да, аладан сыйырыб, башха къауумгъа башчылыкъ бош берилмегенди. Ала китабларын, келечилерин сыйлаб тута билмей, уллукёллю болгъанлары ючюн, алчылыкъны аладан Ол чамланыб сыйыргъанды).
27. Кечени кюндюзге кийиресе, кюндюзню да кечеге кийиресе, ёлгенден сауну чыгъараса, саудан ёлгенни да чыгъараса, (насыб) берирге сюйгенинге, эсебсиз бересе», - деб.
28. (Аладан бир къоркъуу болмаса) ийман келтиргенле муъминлени къоюб, кяфырланы шохха тутмасынла!
(Кяфырла бла ариу джашамакъны, артыкъсыз да хоншу болса, анга игилик этиуню Ислам дин кери урмайды. Алай а муслиман, гяуур деб айыра билмей, аланы да сюйюб, тенгнге тутуб динни джауу, шоху деб да ангыламай джюрюуню юсюнден айтады аят).
Алай этгеннге Аллах джанында джукъ джокъду. Аллах сизни Кесинден сакъ турургъа чакъырады. Барынгы да къайытырыгъыз Аллаххады.
29. Сен алагъа: «Сиз ичигиздегин джашырсагъыз да, ачыкъласагъыз да (башхасы джокъду), Аллах аны билибди. Ол а кёкледе, джерде болгъан затланы барын да биледи. Аллахны уа хар неге да къудрети джетеди», - де.
30. Хар бир джан ашхылыкъ (сууаблыкъ) болуб не этген эсе, аманлыкъ болуб да не этген эсе, ол, аны аллында хазыр болуб табхан кюн, сора ол: «Ай, анасыны, муну бла мени арам узакъ болса, не ашхы боллукъ эди», - дер. Аллах Кесинден сакъ турургъа чакъырады. Аллах а къулларына бек джумушакъды.
(Мында адам этген аманлыгъы иги кёрюнюб, неда сан этмей этиб барса да, Къыяма кюн ол бары ачыкъ болуб, азабха кете тебресе айтырыкъды ол сёзню).
31. Сен алагъа: «Сиз Аллахны сюе эсегиз, мени ызымдан келигиз, ол заманда Ол да сизни сюер, гюнахларыгъызны да кечер», - де. Аллах а, ишексиз, кечиучюдю, рахматлыды.
(Файгъамбар гъ.с-ны суннасын тутуу, ол Уллу Аллахны разылыгъына джетишдирген джолду).
32. Сен алагъа: «Аллахха да, Аны келечисине да бой салыгъыз, (ол экиси айтхандан, ала кёргюзгенден) джанласагъыз а билигиз, Аллах кяфырланы эрши кёреди!», - де.
(Динни тамалын салгъан, аны башын башлагъан, дунияны башына джайгъан ол экисидиле. Биреу не бир башха законлагъа алданса, неда диннге адетлени къатышдырса, адам ол экисини джолундан таяды).
33. Ишексиз, Аллах Адамны, Нухну, Ибрахимни тукъумун, Имранны тукъумун да саулай дунияны башында сайлаб алгъан эди,
34. (ол адет туудукъланы биринден бирине кёче келген эди). Ол туудукъла бирлери бирлеринден эдиле. (Барыны да динлери бир эди, артдагъыла бёлек-бёлек этселе да). Аллах а нени да эшитеди, нени да биледи.
35. (Сен ангыла) Имранны тукъумундан тиширыу (Мариямны анасы): «Эй, Раббим! Мени бу къарнымдагъын (дуния ишледен) башына бош этиб, Сени эркинлигинге къояргъа (Бейтул Мукъаддасда Сеннге къуллукъ этерге) нюзюр этдим. Мени нюзюрюмю Сен бир къабыл эт! Ишексиз, Сен (тилекни) эшитесе, (кереклини) билесе.
36. Сора ол аны табханында: «Эй, Раббим! Ишексиз, мен табхан – къызды, Аллах а бек иги биле эди аны не табханын, джаш къызча болмагъанын (тиширыу имам болалмайды), ишексиз, мен аны атына да Мариям атадым. Аны да, туудукъларын да налат берилген шайтанны заранындан сакъларгъа Сеннге аманат этдим», - деди.

(Уллу Аллах анга къыз берсе да, Мариямны анасыны тилегин къабыл этгенди. Ариу ол тилегим къабыл болмады деб къыйналса да, Мариямдан туугъан уллу файгъамбар болуб, бюгюн-бюгече да джер юсюнде белгилиди).
37. Сора Раббиси тилегин ариу тукъум къабыл этиб, аны аламат ёсдюрдю. Аны Зекериягъа аманатха буюрду. (Акъса масджидни ичинде). Сора Зекерия михрабха киргени сайын, аны аллында тюрлю-тюрлю ашарыкъла табыб турду. Ол анга: «Эй, Мариям, была сеннге къайдан чыгъадыла?» - деди. Ол да: «Ала меннге Аллах джанындан келедиле», - деди. Ишексиз, Аллах насыб берирге сюйгенине, эсебсиз береди.
38. Ол заманда Зекерия да (эс джыйыб) Аллахдан: «Эй, Раббим! Меннге бир ашхы бала бер! Ишексиз, Сен тилекни эшитиучюсе», - деб, тиледи.
(Ары дери аны сабийи болмагъанды).
39. Сора ол михрабда сюелиб, намаз эте тургъанлай, мёлекле анга таууш этдиле: «Ишексиз, Аллах сеннге Яхия деб, (файгъамбар боллукъ) бир джаш береди. Аллахны берген сёзюн керти эте (Бол! дегенлей болгъанын бегите) келген, халкъны аллында башчы боллугъун, тиширыуладан сакъланнган ашхы файгъамбар да боллугъуну сюйюмчюсюн айтады», - деб.
40. Зекерия да: «Эй, Раббим! Мени сабийим къалай болур, меннге къартлыкъ джетгенди, къатыным да къаратонду», - деди. (Джибрил) да: «Да иш алайды: Аллах не сюйсе, аны этеди», - деди.
41. Зекерия да: «Эй, Раббим! Элесе, меннге бир белги эт!» - деди. «Сени белгинг: юч кюн тилинг сёлешмез, къуру белгиле бла (ышара бла) сёлеширсе. Эртден, ингир да Аллахынга махтаула эте, Аны кёб эсгере тур!», - деди.
42. Дагъыда сен эсинге тюшюр, мёлекле: «Эй, Мариям! Ишексиз, Аллах сени сыйлылыкъда сайлады, ийманда да таза этди, тиширыуланы араларында джер юсюнде сени айырма этди.
43. Эй, Мариям! Раббинге бойсун, Анга саджде да эт, рукугъа ийилиучюле бла бирге ийил!» - дегенлерин.
44. (Мухаммад) ма была Биз сеннге ачхан таша хапарладанды. Ала чёб атыб, Мариямгъа ким къарарыны юсюнден даулашхан заманда, сен аланы къатларында болмагъанса.
45. (Мухаммад, эсге ал) мёлекле: «Эй, Мариям, Аллах сени Кеси джанындан бир сёз бла къууандырады (тууарыкъ джаш бла) аты да – Масих Гъыйса, Мариямны джашы – дунияда да, ахыратда да белгили, Аллахха да джуукъ болгъанладан.
46. Ол бешикде да, уллулукъда да адамла бла сёлешир, ашхыладан да болур», - дедиле.
47. Ол да: «Эй, Раббим! Мени къатыма эркиши келмегенди, сора мени сабийим къалай болур?» - деди. (Мёлек да) айтды: «Аллахны буйругъу алайды. Ол сюйгенича джаратады. Ол бир ишни этерге мурат этсе, анга къуру: «Бол!» дейди, ол да болады,
48. аны уа Ол (Аллах) джазыугъа, акъылманлыкъгъа, Тауратха, Инджилге да юретир,
49. аны Бану Исраиллеге келечи да этер, ол да алагъа: «Мен Раббигизден сизге ачыкъ аятла бла келгенме. Мен балчыкъдан къанатлылача ишлеб, анга юфгюрсем, Аллахны буйругъу бла, ол къанатлы болуб учар. Аллахны буйругъу бла сокъурну да, келепенни да сау этерме, ёлгенни да тирилтирме. Сиз юйлеригизде не ашагъаныгъызны да, анда не азыгъыгъыз болгъанын да айтырма», - деди. Ишексиз, ма ол затлада ойлашыргъа сизге сейирлик барды. Сиз, ишексиз, муъминле болсагъыз.

50. Дагъыда мен сизге, меннге дери Тауратда келгенни кертилигин да бегите, харам болуб тургъан затланы бир къауумун да сизге халал эте, Раббигизден аятла да келтиргенме. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бойсунугъуз!
51. Ишексиз, Аллах мени да Иемди, сизни да Иегизди. Осебебден Анга къуллукъ этигиз, ма бу тюз джолду!», - деб.
52. Сора Гъыйса алада иймансызлыкъны сезгенинде: «Сизден Аллах джолунда меннге болушурукъ кимди?» - деди. Хауариле (асхаблары): «Аллах ючюн сеннге болушурукъла – бизбиз! Биз Аллахха толу ийнанабыз! Сен (Гъыйса) бизни Аллахха толу берилгенле болгъаныбызгъа шагъат бол!
53. Эй, Раббибиз! Сен тюшюрген затха ийнандыкъ. Расулунгу ызындан да барабыз, бизни шагъатлыкъ этгенле бла джаз!», - дедиле.
54. Сора ала (чууутлула) анга хыйлала къурдула. Аллах да алагъа Кесини хыйласын хазырлады. Аллах а хыйла этиучюлеге, аладан эсе уста хыйла эте биледи. (Уллу Аллах, Гъыйсагъа ушашдырыб, башханы кердирди).
55. (Эсге ал, Мухаммад) Аллах Гъыйсагъа: «Эй, Гъыйса! Ишексиз, Мен сени тынчайтама (ёрге Кесиме алыб), сени къаршчыладан тазалайма. Бойсунуб, сени ызынгдан баргъанланы уа, Къыямат кюннге дери, кяфырладан баш этеме. Артда къайытыб келиригиз а Мени аллымады. Сора ол сиз тартыш болуб тургъан затха, Мен сюд этерме», - деди.
(Анга джау болгъанланы да, аны Аллахха джаш этгенлени да араларында).
56. Ол къаршчылагъа уа дунияда да, ахыратда да къаты азаб берирме. Алагъа бир джерден да болушлукъ болмаз.
57. Алай а ийман келтириб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанлагъа - аланы хакъларын Ол толу берир. Аллах а ассыланы эрши кёреди.
58. (Мухаммад) ма бу Биз сеннге окъугъан затла – ала сейир аятла эмда хикмат (акъыл берген) затла болуб эсгертиб окъуйбуз.
59. Ишексиз, Аллах джанында Гъыйсаны (джаратылгъаныны) юлгюсю Адам (файгъамбарны) юлгюсю кибикди. Аны Аллах топуракъдан джаратыб, сора анга: «Бол!» - дегенди, ол да болуб къалгъанды.
60. Бу Раббингден келген хакъды, сен анга ишеклик келтиргенледен болма!
61. Аллахдан билим келиб тургъанлай, Гъыйсаны юсюнден сени бла даулашханлагъа, сен: «Келигиз, бизни джашланы да, сизни джашланы да, бизни тиширыуланы да, сизни тиширыуланы да чакъырайыкъ, биз кесибиз да къошулайыкъ, сиз да къошулугъуз да, сора: «Алдауукъчулагъа Аллахны налаты болсун!», - дейик да, къаргъышайыкъ», - де.
(Гъыйсаны Аллах эмда Аллахха джаш этген бир къауум христианлы Мадинагъа келиб, Расулгъа дау салгъанды, кеслерини динлерин тюзлеб. Мухаммад гъ.с. Аллах Бирди, Аны джашы, юй бийчеси джокъду дегенине чарлаб. Сора Мухаммад гъ.с. аятда айтылгъан шартны салгъанында, таукел эталмай, ала къоркъуб, кече бла джанлаб кетгендиле).
62. Ишексиз, ма бу хакъ хапарды. Аллахдан ёзге, аллахлыкъ эталлыкъ башха бир деб бир зат джокъду. Ишексиз, Аллахны уа неге да къолундан келеди, Ол акъылманды.
63. Ала хакъгъа арт бурсала уа, Аллах а, ишексиз, бузукъчуланы билибди.
64. Сен алагъа: «Эй, китаб ахлула! Бизни бла сизни арабызда тенг болгъан сёзге келигиз: сиз да, биз да Бир Аллахдан ёзге башха джукъгъа къуллукъ этмезге! Анга джукъну да тенг этмезге! Аллахны къоюб, бир-бирибизни да раббийле (аллахла) этиб тутмазгъа!», - де. Ала

арт бурсала уа, алагъа: «Сора сиз шагъат болугъуз, бизни Бир Аллахха берилгенле (муслиманла) болгъаныбызгъа!», - де.
65. Эй, китаб ахлула! Сиз Ибрахимни хакъында нек даулашасыз? Таурат да, Инджил да андан сора артда тюшгендиле да сора? Алайына бир сагъыш эталмаймысыз сиз?
66. Ма сиз – биле да тургъанлай, (аны юсюнден) тохтаусуз даулашыб тургъан къауумсуз. (Сора сиз) билимигиз болмагъан затны юсюнден, билгенлеча, нек даулашасыз? Аны Аллах биледи, сиз а билмейсиз. (Уллу Аллах Кеси тюзюн айта тургъанлай, ала анга тохташыргъа унамай, кеслериникин айтыб, даулашыб тургъандыла).
67. Ибрахим не яхудий динде, не христиан динде болмады. Алай а ол Аллахына берилген ханиф болгъанды, ол мушрикледен болмады.
68. Ишексиз, адамладан Ибрахимге эм джуукъла – аны ызындан (аны дининде, джолунда) баргъанла, эмда ма бу файгъамбар (Мухаммад гъ.с., аны умметинден да) тюз ийман келтиргенле. Аллах а муъминлени шохларыды.
69. Китаб ахлуланы бир къауму сизни аджашдыралсала бек сюедиле. Алай а ала къуру, кеслерин болмаса, башха кишини аджашдыралмазла, аны сезалмайдыла ансы.
70. Эй, китаб ахлула! Кесигиз (Тауратда, Инджилде кёрюб, окъуб) шагъатлыкъ эте тургъанлай, Аллахны аятларына нек ийнанмайсыз?
71. Эй, китаб ахлула! Кесигиз биле тургъанлай, басдырыб (джашырыб), хакъны бадилге (кертини ётюрюкге) нек къатышдырасыз?
(Чуут къауум, Ислам диннге чырмау болур ючюн, не табхан хыйлаларын да этиб кюрешгендиле. Тауратда алай-былай айтады деб, динни къатышдырыр ючюн, аны кеслерине таб джанына буруб, ётюрюклени айтыб, алдаргъа излегендиле).
72. Китаб ахлуладан бир къауум: «Муъминлеге тюшгеннге кюн аллында ийнаныгъыз, кюнню ахырына уа аны кери уругъуз, (ийнанмагъыз)! Ала динлерин къоюб, сизге къайытыр эселе уа!», - дедиле. (Муслиманланы къатышдырыр ючюн, чуут хыйлала кюндюзюнде - хо, тюздю деб, сора ингирге уа кери уруб).
73. Ала: "Къуру сизни динигизге къайытыб, аны ызындан баргъаннга болмаса, ийнанмагъыз!», - дедиле. Сен алагъа: «Ишексиз, тюз джол – Аллахны джолуду, сизге берилген кибик, ол башха биреуге да берилирге болур», - де. Огъесе, ала Раббигизни аллында да даулашалырламы, сизни бла? Сен алагъа: «Чомартлыкъ Аллахны къолундады, аны Ол кимге сюйсе, анга береди (файгъамбарлыкъны)», - де.
Аллах а чомартлыкъ бла бек кенгди, нени да билибди.
(Бир миллетге берилген кибик, бир башха миллетге берилирге нек болмайды? Алай а джюрек зар болса, ол заманда илинеди. Чуут къауумну илиннгени да аны ючюндю).
74. Ол Кесини рахматын тыйыншлы кёргенине энчи береди. Ол уллу чомартлыкъны Иесиди.
75. (Мухаммад) сен китаб ахлуланы бир къауумуна къынтарны (ёлчени аты, не къадар байлыкъны) аманат этиб ышансанг, ала аны сеннге толу тындырыб берирле. Алай а алада бир динарны ышансанг да, юслерине сюелиб турмасанг, аны сеннге тындырыб бермезликле да бардыла. Аны себеби, ала сизге: «Ол къарангыла, джахилле, (ала чуут тюлдюле), алагъа не этсек да боллукъду (Аллахдан эркинлик барды)», - дегенлери ючюндю. Ала уа, биле-биле, Алахха ётюрюклени айтадыла.
76. Огъай, Аллах бла сёзюне ким толу болса, Аллахдан ким къоркъса (олду тюз). Ишексиз, Аллах а Андан къоркъуб сакъ тургъанланы ариу кёреди.

77. Аллахха берген сёзлерин да, этген антларын да дунияны аз затына сатханлагъа, ишексиз, алагъа ахыратда юлюш джокъду. Аллах Къыямат кюн ала бла сёлешген да этмез, алагъа бурулуб да къарамаз, гюнахларындан да тазаламаз, алагъа термилтген азаб хазырды.
78. Дагъыда аладан бир къауумла тиллерин ары-бери къыйышдыра, китабданды деб, китабда болмагъан затланы айтханла да бардыла. Сиз ала китабдан айтадыла деб, хыйсаб этер ючюн. Сора ала Аллахдан келмеген затха: «Была Аллахдан келгендиле», - дейдиле. Ала биле-биле, Аллахха ётюрюкню айтадыла.
79. Аллах биреуге не китаб, не акъылманлыкъ, неда файгъамбарлыкъ берсе, сора анга: «Аллахны къоюгъуз да, меннге къул болугъуз!», - дерге тыйыншлы тюлдю. (Гъыйса файгъамбар да, аны кибик, меннге къуллукъ этигиз, мен аллахма деб айтмагъанды. Тёрт тюрлю Инджил барды да Библияда, аланы биринде да, христианла айтханча, Гъыйса гъ.с. мен аллахма, меннге къуллукъ этигиз дегенди деб, джокъду. Мен аланы барына да къараб чыкъгъанма. Инджилде болмагъанлай, аны кеслерини акъыллары бла айтадыла. Аны анда айтханы уа, къуру Раббигизге къуллукъ этигиз деб, алайды. Аны къайдан алыб аллах этедиле? Сора Гъыйса гъ.с. дуниягъа келгинчи, халкъ Аллахсызмы джашагъанды? Акъыл иесине оюмгъа, къуру ол да джетерге керекди).
Алай а сиз Аллахны китабындан адамлагъа юретгенигиз кибик, аны окъуб, дерс этгенигиз кибик: «Раббичиле, (Джаратхан) Аллахха къулла болугъуз!», - дерге тыйыншлыды.
80. Аланы бири да сизге не мёлеклени, не файгъамбарланы аллах орнуна тутугъуз деб, буюрлукъ тюлдю. Муслиман болуб, Аллахха берилгенден сора, ол сизге кяфыр болургъа къалай буюрур эди сора?
81. (Эй, китаб иелери! Эсге алыгъыз) Аллах файгъамбарла бла сёз бегитиб, аладан ант алгъанын: «Мен сизге не китаб, не акъылманлыкъ болуб джукъ берсем, эртдеден сизни биргегизде болгъан затны кертилигин да бегите сизге келечи да келсе, сиз анга ийнанмай да, болушмай да къоймазгъа», - деб. Сора Аллах алагъа: «Мен сизге салгъан аманатны бегитемисиз, бойнугъузгъа да аламысыз?» - деди. Ала да: «Хоу, толу бегитиб алдыкъ», - деген эдиле. Аллах да алагъа: «Сора ол ишге шагъат болугъуз, Мен да сизни бла бирге шагъатма!», - деди.
(Бурун файгъамбарланы юсюнден барады сёз. Артда келлик файгъамбарлагъа бойсунургъа деб, Аллах аланы китабларында аланы халкъларындан ант алгъанды. Чууутлула, христианла уа Мухаммад гъ.с-гъа бойсуннган къой, ала анга эришиб къаршчы чыкъдыла).
82. Андан сора сёзюн бузуб, арт бургъанла уа, ала пасыкъладыла.
83. Сора ала Аллахны дининден башха динми излейдиле? Кёкледе, джерде болгъан зат бары да, ала сюйселе сюймеселе да, Анга бойсунуб тургъанлай! Ала бары да Аны аллына къайтырла.
84. Сен алагъа: «Биз Аллахха да, Аллахдан бизге тюшгеннге да; Ибрахимге, Исмагъилге, Исхакъгъа, Якъубха, аланы туудукъларына тюшгеннге да; Муссагъа, Гъыйсагъа, башха файгъамбарлагъа – аланы Иелери Аллахдан алагъа келгеннге да ийнанабыз, аланы бирин да айры кёрмейбиз. Биз, ма ол Аллахха берилиббиз», - де.
85. Биреу кесине Ислам динден башха (бир тюрлю) бир дин алыргъа излесе, ол чыртда къабыл этилмез. Ахыратда уа, ол насыбсызла, джарлыла бла болур.

86. Аллах тюз джолгъа къалай тюзетир, бир кере ийманнга келиб, файгъамбарны келечилигин да бегитгенден сора, алагъа ачыкъ аятла да келгенден сора, къайытыб кяфыр болгъан къауумну? Аллах а аллай ассыланы тюз джолгъа салмаз.
(Халкъны ичинде дининден тайыб, ийманларын сатханла боладыла. Аланы Сыйлы Аллах тюз джолгъа салмазын ачыкълайды, къуру сокъураныб, Аллахха къайытханланы болмаса).
87. Ишексиз, ала кеслерине хакъгъа – Аллахдан да, Аны мёлеклеринден да, бютеу адамланы барындан да налат алдыла.
88. Ол налатны ичинде ала ёмюрге къалырла, не аз да аладан азаб дженгилленмез, неда алагъа болджал берилмез,
89. аладан къуру таубагъа къайытыб, ашхы ишле этгенле болмаса. Ишексиз, Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
90. Ишексиз, ийманнга келгенден сора кяфыр болуб, кяфырлыкъда бегий баргъанланы таубалары уа, чыртда къабыл болмаз. Ала хакъ аджашханладыла.
91. Ишексиз, кяфыр къауум кяфырлай ёлюб кетсе, джерни юсю толу бир алтын бериб, джанларын сатыб алыргъа излеселе да, аланы биринден да чыртда къабыл этилмез. Алагъа термилтген азаб хазырды. Алагъа бир болушуучу да табылмаз.
92. Сиз Аллах джолунда, ол сюйген рысхыгъыздан джойгъунчу дери, чыртда ашхылыкъгъа джетишалмазсыз. Сиз Аллах разылыгъы ючюн не зат берсегиз да, ишексиз, Аллах аны толу билибди (Аллахдан хакъын табарсыз).
93. Таурат тюшгюнчюнге дери Исраил (Якъуб) кесине харам этгенден къалгъан ашла Бану Исраиллеге халал эдиле. Сен алагъа: «Сиз керти айта эсегиз, Тауратны келтиригиз да, окъугъуз аны (анда бар эсе, ол сиз айтхан)», - де.
(Халал-харамны юсюнден чууутлула эришиб, анга бойсунмаз ючюн, кеслерини китабларында болмагъан затны айтыб, Мухаммад гъ.с. бла даулашхандыла. Аят аны юсюнденди).
94. Эндиден ары (айтылгъандан сора) Аллахха ким ётюрюкню къабласа, ала зулмучуладыла.
95. (Мухаммад) сен алагъа: «Аллах хакъны айтады. Ибрахимни ханиф динини ызындан барыгъыз! Ол Аллахха къошакъ этиучюледен болмагъанды», - де.
96. Тюзю, адам улугъа (Уллу Аллахха къуллукъ этер ючюн) джер юсюнде эм биринчи салыннган юй (Кяба) Меккяда болгъанды. Ол берекетлиди, сау дунияны башына – тюз джолду.
97. Ол юйде уа, (ойлашхан) адамлагъа ачыкъ белгиле бардыла. Ол Ибрахимни сюелген джериди. (Къаты ташха тюшген эки аягъыны ызы бюгюн-бюгече да турады. Ары баргъан аланы ким да кёреди). Ары кирген адам – ол къоркъуусузду. Ары барыргъа къолларындан келгенлеге, ол юйге барыб хадж къылыргъа, Аллах борч этеди. Биреу ийнанмаса уа (хаджи къылыу борч болгъанына), ол заманда, ишексиз, Аллах байды, дунияны башында (Кеси джаратхан къулларындан джукъ кереклиси джокъду, кишиден джукъ излемейди).
98. Сен алагъа: «Эй, китаб иелери! Аллахны аятларына ийнанмай, не ючюн къаршчы боласыз? Аллах а сизни не этгенигизге къараб, кёрюб турады да!» - де.
99. (Мухаммад) сен алагъа: «Эй, китаб иелери! Кесигизни (китабыгъызда) кёре тургъанлай, анга къынгырлыкъ излеб, ийнаннган адамланы Аллахны джолундан нек терсейтесиз? Аллах а сизни ишлеригизге сансыз тюлдю», - де.

(Чууутлула китабларында ахыр файгъамбарны келирин кёре тургъанлай, ары-бери бурдуруб, аны къабыл этмезге кюрешгендиле. Ол аланы Инджилден, Тауратдан алыб айтады деген кибик).
100. Эй, ийман келтиргенле! Сиз ийман келтиргенден сора, китаб иелерини бир къауумуна бойсунсагъыз, ала сизни кяфырлыкъгъа бурурла.
(Аланы динлерине кёчмесегиз унамазла. Аланы динлери уа къатышыбды, ол себебден кеслери да аджашыбдыла. Къатышмай, аланы динлери тюз тургъан болса, джангы дин иерге керек да болмаз эди. Ислам дин ала къатышдыргъан динни тюзете келгенди).
101. Сизге Аллахны аятлары да окъула тургъанлай, Аны келечиси да арагъызда тургъанлай, сора сиз къалай ийнанмазсыз? Ким Аллахха таяныб тохтаса - ол тюз джолгъа тюзелди.
102. Эй, муъминле! Сиз Аллахдан хакъ къоркъуу бла къоркъугъуз (къуру аууз бла болмай, джюрек бла), Аллахха берилмеген халда сиз ёлюб кетмегиз (сакъ болугъуз! Эт дегенин этиб, къой дегенин къоюб, муслиман болуб - джюрекни Анга ийилтиб, хазыр болуб туругъуз, ёлюм соруб келмейди. Муслиман деген - олду).
103. Сиз барынг да, къуру Аллахны джибинден (Къурандан) тутугъуз (андан къадалыгъыз), бёлек-бёлек болмагъыз! Сизге Аллахны этген ашхылыгъын да ангылагъыз (шукур этигиз!). Сиз алгъын бир-биринге джау эдигиз да. Ол сизни джюреклеригизни бир-биринге илешдирди да. Аллахны игилигинден сиз къарнашла болдугъуз. Ары дери сиз джаханим отну тюз эрнинде эдигиз. Ол сизни андан къутхарды. Аллах сизге аятларын ма былай ачыкълайды, сиз тюз джолгъа бир тюзелир эсегиз а!
(Ислам дин келгинчи араблыланы аралары бек аман болгъанды. Бир тукъум бир тукъумгъа чабыб, бир-бирин къырыб, бир-бирини малын да сюрюб д.а.к. Ислам дин келгенинде аланы барын да бирикдириб, ол аланы джашауларын тынч этгенди).
104. Кесигизни (арагъыздан) сизни игиге чакъыргъан, ашхыны буюргъан, амандан тыйгъан бир джамагъат болсун! Алай этгенле ала насыблы болурла.
(Ол муслиман джамагъатны борчуду. Бир муслиман эл, айтыб гюнах-сууабны ангылатырлай, кесине гъалим къурамай турса, ол заманда сау эл бары да гюнахлыды. Нек десенг Уллу Аллах Кеси бу аятда, кесигизге ауаз айтыучу къурагъыз деб, буйрукъ береди. Ол аны саулай элни бойнуна борч этиб салады).
105. Сиз, ол кеслерине Аллахдан ачыкъ аятла келиб тургъанлай бёлюнюб, даулашыб тургъанлача болмагъыз! Алагъа уа уллу азаб барды,
106. бир къауум бетле агъаргъан, бир къауум бетле да къаралгъан кюн. Сора ол бетлери къаралгъанлагъа: «Сиз ийман салгъандан сора кяфырмы болгъан эдигиз, энди кяфыр болгъаныгъыз ючюн, чегигиз азабны», - деб, айтылыр.
107. Ол бетлери акъ болгъанла уа – ала Аллахны рахматыны ичинде болурла, ала анда ёмюрлюкге турурла.
108. (Мухаммад) ма бу, Биз сеннге хакълыкъ бла окъугъанла – Аллахны аятларыдыла (адам айтхан затла тюлдюле). Аллах а дунияны башына артыкълыкъ этерге излемейди.
109. Кёкледе, джерде да хар зат бары да Аллахныкъыды. Ишле бары да Аллахны аллына къайытырла.
110. Сиз (эндиге дери келген) умметлени барыны да хайырлысы болдугъуз. Халкъны игиликге тартхан, амандан тыйгъан (ариу юлгю кёргюзген, тюз динни ангылатхан. Мен муслиманма деген бла адамны борчу тынмайды, башхаланы да ол джолгъа тартмаса,

башына билген игиликни башхалагъа да билмесе), Бир Аллахха да ийнаннган, халкъ ючюн чыгъарылгъан. Китаб иелери да (ма алай) ийнансала, ол хайырлы эди алагъа. Аланы араларында ийнаннганла да бардыла, аланы кёбюсю уа пасыкъды.
111. Ала сизге къуру инджиу берген болмаса, заран эталмазла. Сизни бла къазауат ачсала да, ызларына айланыб къачарла. Сора алагъа болушлукъ болмаз. (Уллу Аллах аланы ич халларын билиб, аладан сизге заран боллукъ тюлдю, къоркъмагъыз деб, муслиманлагъа кёл этеди. Ахыры да алай болгъанды).
112. Къуру Аллахны джагъында, неда муслиманланы джагъындагъыла болмаса, къайда болсала да, алагъа (чуутлулагъа) сыйсызлыкъ келир. Аллахны чамланыуу болуб, алагъа джарлылыкъ да джетер. Ол зат алагъа – Аллахны аятларына ийнанмай, къаршчы болгъанлары ючюн, файгъамбарланы да эркинликсиз ёлтюргенлери ючюн, алагъа ассы болгъанлары ючюн, джаулукъ этиб да кюрешгенлери ючюн.
113. Китаб ахлула – ала да тенг тюлдюле, аладан кече туруб, Аллахны аятларын окъуб кюрешгенле да, седжде этиб баш ургъанла да бардыла (Ислам динни кери урмай).
114. Ала Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнанадыла, адамлагъа игини этерге да буюрадыла, амандан да тыяргъа кюрешедиле, (сууаб) хайырлы затлада бир-бири бла да эришедиле. Ма ала ашхыладыла.
115. Ала хайырлы болуб не зат этселе да, чыртда басдырылыб къалмаз. Аллах а такъуалыланы билибди.
116. Ишексиз, ол ийнанмай, къаршчы болгъанланы не байлыкълары, не балалары не аз да Аллахдан къутхаралмаз. Ала уа от иелеридиле, ала анда ёмюрлюкге къалырла.
117. Аланы дуния ючюн джойгъан рысхыларыны ушагъаны: (терс джолну сайлаб) кеслерине зулму этген элни сабанына бир къаты суукъ джел келиб, ол аны халек этиб къойгъан кибикди. Алагъа Аллах артыкълыкъ этмеди, алай а ала кеслерине артыкълыкъ этдиле.
118. Эй, ийман келтиргенле! Кесигизден башхала бла терен шохлукъ джюрютмегиз, ала сизге не тюрлю да хыйла этиб къыйынлыкъ салалсала, аямайдыла. Аланы сизге ауузларында ачыулары туурады (сиз къуру аны кёресиз), джюреклеринде ачыулары уа, андан эсе уллуду. Сиз сагъыш этиб ангыласагъыз, Биз аятларыбызны сизге ачыкъ этиб баямладыкъ.
119. Ма сиз аланы сюесиз, ала уа сизни сюймейдиле. Сиз китабланы барына да ийнанасыз (ала уа сизникиге – огъай). Ала сизни бла тюбешселе: «Биз да ийнанабыз», - дейдиле. Кеслери къалсала уа, сизге ачыудан, бармакъ учларын къабадыла. Сен алагъа: «Ёлюгюз, алай ачыудан! Джюреклеригизни ичи уа, Аллахха белгилиди», - де.
120. Сизге бир игилик келсе, ала анга мыдах боладыла, аманлыкъ келсе уа, – къууанадыла. Сиз тёзсегиз, сакъ болуб турсагъыз, аланы хыйлалары сизге джукъ заран эталмаз. Аланы не умутла этиб кюрешгенлери – Аллахха туурады.
121. (Эсдемиди Ухуд къазауатда да) сен эртденбла ахлунгдан (юйюнгден) чыгъыб барыб муъминлени къазауатха хазырлаб, орунларына джарашдыргъан кёзюуюнг. Аллах а, ишексиз, хар нени эшитеди, биледи.
122. (Эсге ал) сизден эки отряд, Аллах аланы нёгерлери бола тургъанлай, хомухлукъ этерге тебреген кёзюуню. Муъминле уа, къуру Аллахха таяныб тохтасынла!
123. Ары дери да Бадру къазауатда, сиз онгсуз заманда, Аллах сизге болушхан эди да. Аллахдан къоркъугъуз! Сиз Анга бир шукур эте билир эсегиз а!

124. (Мухаммад) осагъатда сени муъминлеге: «Сора Раббигиз сизге юч минг мёлек джибериб, болушлукъ этгени, ол джетмеймиди?» - деб айтханынг.
125. Алай а сиз кесигизни къатдырсагъыз, Аллахдан къоркъгъанладан да болсагъыз, ала сиз билмей тургъанлай чабсала да сизге, Аллах беш минг тамгъалы мёлек аскер бла да болушур сизге.
126. Аллах муну (мёлеклени хапарын) сизни къуандырыргъа, джюреклеригизни тынчайтыргъа деб, айтады. Къудретли, акъылман Аллахдан болмаса, сизге бир джерден да хорлам табылмаз.
127. (Аны себеби) ол кяфырланы бир къауумун къырыр ючюн, неда аланы боюн тюблерине этер ючюн, сора ала сокъуранчлы къайытыр ючюн.
128. (Аллах) аланы кечемиди, огъесе азабмы береди, (Мухаммад) анда сени бир ишинг джокъду. Ишексиз, ала залимледиле.
(Ухуд къазауатда, файгъамбар гъ.с. да ызларындан къычыра тургъанлай, аскери анга тынгыламай, джаудан тюшген рысхыгъа чабхандыла. Ол кёзюуде гяуур аскер атла бла чабыб кириб, муслиманладан талайын ёлтюргенди. Файгъамбар гъ.с. да джаралы болгъанды. Аланы бу ишлерине файгъамбарны джаны къыйналгъанды. Аят аны айтады).
129. Кёкледе, джерде не бар эсе – бары да Аллахныкъыды. Тыйыншлы кёргенин кечеди, тыйыншлы кёргенине да азаб береди. Аллах а бек кечиучюдю, джумушакъды.
130. Эй, ийман салгъанла! Сиз къозлауну эки къат неда къат-къат этиб алыб ашамагъыз! Сиз такъуалы болугъуз, (ол заманда) сиз насыблы болур эсегиз а!
131. Къаршчы болгъан къауумгъа къуралгъан отдан да къоркъугъуз!
132. Аллахха да, Аны келечисине да бойсунугъуз! Ким биледи, Ол сизни джазыкъсыныр эсе уа!
133. (Эй, ийман салгъан къауум) Раббигизни кечмеклигине да, кенглиги кёкле да, джер да тенгли болгъан, такъуалылагъа хазырланыб тургъан джаннетге да ашыгъыгъыз (ары кирирге талпыгъыз, ашхы къуллукъла этиб!)
134. (Кимлеге десенг) кенгликде, тарлыкъда (адам кеси бай, джарлы болса да, эркин, инджиулю джашаса да), Аллах разылыгъы ючюн, рысхыларын аямагъан, ачыуларын да ичлеринде джутдургъан, адамланы да кечиучю болгъан (ачыуланыу деген адам улуну къанында болгъан затды. Алай а акъылы болгъан адам, ол аман зат болгъанын ангылаб, шайтандан болгъанын билиб, кесин тыя билирге керекди. Аны халкъ арасында зараны бек уллуду. Аны юсю бла арагъа уллу джаулукъ тюшеди. Шайтан а, муслиманланы бир-бирине ачыуландырыб араларын бузуб бёлюрге излейди). Аллах а, (аллай) игилик этиучюлени сюеди (ма ол ишле, Уллу Аллахны джанында эм уллу ашхылыкълагъа саналадыла),
135. дагъыда хылымылы иш (зийна кибик) этселе, неда кеслерине артыкълыкъ этселе, биле тургъанлай, бегиб этиб бармай, Аллахны эсгериб (уялыб), гюнахларына кечмеклик тилегенле – гюнахланы уа, Аллахдан ёзге башха кечерик бармыды сора?
136. Ма ала Раббийлеринден джалгъа Аны кечмеклигин да, тюбю бла суула баргъан джаннетлени да аллыкъладыла. Ала анда ёмюрлюкге турурла. Ашхы ишле этгенлени хакълары къалай аламатды!
(Былайда ангыладыгъыз болур, Уллу Аллах, аллындан да тюз тургъанланы да, терс джолда болуб артда сокъураныб тауба этиб тюз джолгъа къайытханланы да, сыйлы джаннетлерине салыргъа барына да бирча сёз береди).

137. Сизге дери халкълагъа да, Аллахны кёб тюрлю джорукълары келиб ётгенди, ойлашырлай. Джер юсюнде айланыгъыз да, бир иги къарачыгъыз, (келечилени) ётюрюкге санагъанланы ахырлары къалай болгъанына!
138. Ма бу (Къуран) адам улугъа тюшюнюрге, хар нени да ачыкълаучу тюз джол эмда Аллахдан къоркъгъанлагъа ауазды.
139. (Муслиманла) хомухлукъ да этмегиз, мыдах да болмагъыз! Сиз ийнаныб турсагъыз, баш болурсуз.
140. Сизге (Ухуд къазауатда) джарала тюшдюле эсе, сизге тюшген кибик, башха къауумгъа да (гяуурлагъа) тюшген эдиле джарала (Бадруда). Биз адамланы араларында аллай кюнлени ауушдуруб келтиребиз, Аллах сизден керти ийнаннганланы билир ючюн, шейитле да алыр ючюн. Аллах а залимлени эрши кёреди, сюймейди,
141. муъминлени да (гюнахдан) тазалар ючюн, кяфырланы да тюб этер ючюн.
142. Аллах сизден къазауат этиб кюрешгенлени да, сабырлыкъ этгенлени да айырыб ачыкълагъынчы дери, сиз джаннетге кирирге умутму эте эдигиз сора?
143. Тюзю, сиз барыб (ёлюмге) тирелгинчи, (шейит болуб) ёлюрге термилиб эдигиз, тирелгенигизде уа (онгсунмай) къарайсыз.
144. Мухаммад – къуру келечиди. Анга дери да келечиле болуб ётгендиле. Сора ол не ёлсе, неда ёлтюрюлсе сиз ызыгъызгъамы къайытырсыз (динигизден?) Ызына бурулгъан а – ол Аллахха бир зат заран эталмаз. Аллах а шукурчуланы хакъларын толу табдырыр.
145. Джазылгъан аджалы (болджалы) джетмей, Аллахдан буйрукъсуз, бир джаннга да ёлюрге мадар джокъду. Бу дунияны хайырын ким излесе (къайгъысы, мураты дуния болса), анга аны берирбиз. Мураты ахырат болгъаннга да, ахыратны берирбиз. Аллахха шукур этиучюлени уа, хакъларын Биз толу табдырырбыз.
(Бу аятда бек ариу ачыкъланады, бу дунияда кимни къайгъысы не болгъан эсе, ахыратда да аны алыры. Ангылаялсала, адамлагъа бетсиниб субай дин тутуучулагъа, бу аят да толу джетерге керекди).
146. Бурун да нелляй бир файгъамбар болгъанды, аланы биргелерине да Раббийлерине берилген къауум (джау бла) къазауат этген. Аллах джолунда алагъа келген къыйынлыкъ ючюн, ала хомухлукъ этмедиле. Къарыусузлукъ этиб, джаугъа бой да салмадыла. Аллах а сабырлыкъ этгенлени сюеди.
147. Аны ючюн ала къуру: «Эй, Раббибиз! Бизни гюнахларыбызны да, зыраф ишлерибизни да кеч, аякъларыбызны да бегит (ийманда), гяуурланы хорларгъа да болуш», - деген болмаса, башха тюрлю сёз айтмадыла.
148. Сора Аллах алагъа дунияны хайырын да, ахыратны эм ашхы хайырын да берди. Аллах а ашхы ишле этиучюлени сюеди.
149. Эй, муъминле! Сиз гяуурлагъа бой салсагъыз, ала сизни ызыгъызгъа (кяфырлыкъгъа) къайтарырла. Сиз да насыбсызлыкъгъа бурулурсуз.
150. Алай а (билсегиз) сизни джагъыгъыз, къуру Аллахды (аладан къоркъмагъыз). Болушуучуланы – Ол эм хайырлысыды.
(Адам не тулпар болса да, не бай болса да, бир кюн бир анга бир таянчакъ керек болмай къалмайды. Саулугъу да, рысхысы да болгъан кёзюуде адам джаратхан Аллахын унутуб, уллукёллю болуб турса да. Бир таянчакъ керек болуб, ол Аллахын эсгерирлей, Аны болушлукъгъа чакъырырлай бир кюн келмей мадар джокъду).

151. Аллахдан келген бир тукъум бир далиллери да болмагъанлай, Аллахха ширк тутхан гяуурланы джюреклерине аны ючюн Биз къоркъуу салырбыз. Аланы ахыратда орунлары уа – отду. Ол ассыланы турур орунлары – къалай аманды!
152. Сиз Аллахны буйругъу бла аланы къырыб тургъан чакълы, Аллах сизге берген сёзюн толтуруб турду, сиз хомухлукъ этиб, даулашыб, файгъамбарны буйругъун этмей тохтагъынчы дери. Алай а Аллах сиз сюйген затны (дуния малны, трофейни Ухуд къазауатда) сизге кёргюзгенинде уа, сиз ассыла болдугъуз (файгъамбарны буйругъун буздугъуз). Сизни арагъызда бир къауумунгу къайгъысы дуния малды (къазауатда), бир къауумунгу уа – ахыратды. Сынар ючюн, Аллах сизни аладан (гяуурладан) къачырды. Сора (артда) Ол сизни кечген эди. Аллах а муъминлеге бек чомартды.
153. (Эсигиздемиди) Расул сизни ызыгъыздан къычырыб, чакъыра тургъанлай, бурулуб да къарамай, къачыб (дуббургъа) чыгъыб баргъаныгъыз? Башыгъыздан ётген затха да, сизге келгеннге да, сиз мыдах болмаз ючюн, (Расулгъа) къайгъы салгъаныгъыз себебли, Аллах сизге къайгъы берген эди. Аллах а сизни ишлеригизден толу хапарлыды.
(Расул сакъларгъа салгъан ауушну къоюб, бир къауум, рысхы ючюн, аны буйругъун бузгъанды).
154. Андан сора къайгъыны ызы бла Аллах сизге тынчайтхан джукъу джиберген эди. Ол джукъу сизни бир къауумугъузну басхан эди. Бир къауумланы да башларын къайгъы басыб, ичлеринде Аллахха тыйыншлы болмагъан, джахил сагъышла эте: «Бу ишден бизге не оноу джетеди?» - дей эдиле. Сен алагъа: «Иш бары да Аллахныкъыды», - де. Ала ичлеринде джашыргъан акъылларын сеннге ачыкъ этмейдиле. Сора ала: «Бизге бу ишге оноу этер мадар болса, биз былайда къырылмаз эдик», - дей эдиле. Сен алагъа: «Сиз юйлеригизде, тёшекде джатыб болсагъыз да, ёлюмге буюрулгъанлагъа, тёшекде да ёлюм келмей къалмаз эди», - де. Ол бары да Аллах сизни джюреклеригизни ичин сынар ючюн, аланы кирден (терс акъылдан) тазалар ючюн. Аллах а джюреклени ичинде не болгъанын толу билибди.
155. Ишексиз, сизни арагъызда эки аскер бир-бирине тюбешген заманда къачханла уа, бир къауум ишлери себебли, ала шайтан абындыргъанладыла. Алай болса да Аллах аланы кечди. Ишексиз, Аллах а бек кечиучюдю, джумушакъды (ашыкъмайды).
156. Эй, ийман келтиргенле! Сиз кяфырла кибик болмагъыз! Ала джер юсюнде не джолоучу болсала, неда къазауатда айлансала, къарнашларына (кеслеричалагъа дин къазауатда ёлгенлени юсюнден): «Ала бизни бла болсала, не ёлмез эдиле, не ёлтюрюлмез эдиле», - дейдиле. Бу ишни Аллах аланы джюреклерине бушуулукъну салыр ючюн этди. Аллах а джан да салады, джанны да алады. Аллах а сизни не этгенигизни толу кёрюбдю.
157. Сиз Аллах джолунда ёлтюрюлсегиз да, ёлсегиз да, ол ала (гяуурла) джыйыб кюрешген затдан эсе, ант этеме, сизге Аллахдан берилген кечмеклик да, рахмат да – хайырлыды.
158. Сиз ёлсегиз да, ёлтюрюлсегиз да – Аллахны аллына джыйылмай а къалмазсыз.
159. (Мухаммад) Аллахны рахматы бла, сен алагъа джумушакъ болдунг, алай болмай сен хыны, къатыджюрек болсанг а, ала сени тёгерегингден чачылыб кетер эдиле. Сен аланы кеч, ала ючюн кечмеклик да тиле (Аллахдан), ишинги ала бла кенгешге да сал! Сора оноуну бегитиб бошасанг, Аллахха таяныб тохта! Ишексиз, Аллах таукелчилени сюеди.

160. Аллах сизге болушса, сизни киши хорлар мадар джокъду. Алай а Ол сизге болушмай къойса, Андан ёзге сизге болушурукъ бармыды сора? Муъминле, къуру Аллахха таяныб тохтасынла!
161. (Бир къауум мунафикъле Расулгъа ышанмай, трофейни тюз юлешмейди деб, фитна сёзню джайгъандыла. Сора бу аят тюшгенди).
Алдау-чулдау этерге файгъамбаргъа джарамаз. Ким алдаса, Къыямат кюн ол ётюрюгюн бойнуна кёлтюрюб келир. Хар джанны этгени, анга толу берилир, не аз да артыкълыкъ болмаз.
162. Сора Аллахны разылыгъын излеб кюрешген адам, Аллахны ачыуун кесине бургъан, орну да джаханим болгъан адам кибикмиди? Ол а къалай аман къайытыуду!
163. Ала уа Аллах джанында дараджалыдыла. Аллах а аланы не этгенлерин толу кёрюбдю.
164. (Ангылаб шукур эте билселе) ишексиз, аланы араларындан алагъа, Аны аятларын да окъугъан, ийманларын да тазалагъан (ширкден), алагъа Къуранны да, акъылман затланы да юретген келечи джибериуюнде, муъминлеге Аллах (ма алай) чомартлыкъ этди. Ары дери ала тамам аджашыб эдиле да.
165. Сизге (Ухуд къазауатда) къыйынлыкъ келгенинде: «Бу бизге нек келди?» - деб, соргъан эдигиз. Сиз а (Бадру) къазауатда (джаугъа) эки къат къыйынлыкъ да салгъан эдигиз да. Сен алагъа: «Ол сизге кесигизни терслигигиз себебли келди», - де. (Ала Ухуд къазауатда трофейге эслери кетиб, хорланнган эдиле). Ишексиз, Аллахны уа хар неге да къолундан келеди.
166. Ол эки къауум аскер бир-бирине тюбешген заманда, сизге келген къыйынлыкъ – ол Аллахны буйругъу бла келген эди, сизден керти ийнаннганланы, Ол айырыб белгилер ючюн,
167. экибетлилени да ачыкълар ючюн. Алагъа: «Келигиз, Аллах джолунда къазауат этигиз, неда сюелигиз да джаудан джакълагъыз!», - деб, айтылгъан эди. Ала да: «Айхай, биз къазауат эте билсек а, сизни бла бармай къалмаз эдик!» - деген эдиле. Ол кюн ала иймандан эсе, кяфырлыкъгъа джуукъ эдиле. Джюреклеринде болмагъан затны ауузлары айта эди. Аланы джашыргъан затларын а, Аллах бек иги билиб эди.
168. (Ала кеслери да къошулмай), башхалагъа да: «Ала биз айтханны этселе, ёлтюрюлмей къалыр эдиле», - дедиле. Сен алагъа: «Сиз керти айта эсегиз, кесигизден ёлюмню тыйчыгъыз!», - де.
169. Аллах джолунда ёлтюрюлгенлеге, ёлгенле деб, айтмагъыз! Ала сауладыла, ала Иелерини джанында рысхыгъа батыбдыла,
170. Аллах алагъа Кесини чомартлыгъындан берген затына къууанч эте, аланы ызларындан барыб, алагъа энди къошуллукълагъа да, не къоркъуу, не мыдахлыкъ болмазына сюйюне.
171. Ала Аллахдан берилген ашхылыкъгъа, чомартлыкъгъа да, Аллах муъминлени хакъларын тас этмегенине да къууана,
172. джаралы болуб тургъанлай (Ухудда) Аллахха да, файгъамбаргъа да тынгылаб бойсуннганлагъа. Аладан, игиликле да этиб, такъуалыла да болгъанлагъа – уллу джал хазырды.
173. Адамла алагъа: «Сакъ болугъуз, адамла кёб джыйылыб (Меккядан уллу аскер келиб, муслиманла, ала) сизни бла (къазауатха) хазырланнгандыла», - деб, айтханларында, аланы

къуру ийманлары бегиб: «Бизге Аллах джетеди, Ол къалай ашхы нёгерди», - дегенлеге. (Муслиман аскер аз болгъанды).
174. Сора ала, Аллахны ашхылыгъы, чомартлыгъы бла, бир заран да кёрмей, ызларына къайытдыла. Ала Аллахны разылыгъын излеб эдиле. Аллах а уллу чомартлыкъны Иесиди.
(Меккя джаула алагъа къуралыб келиб, сора была аз болсала да, къоркъмай, Аллахха таяныб, алагъа чыкъгъан эдиле, была аланы ызларындан сюрюб, ала да къачхан эдиле. Аят аны юсюнденди).
175. Шайтан а (джюреклерине уу салыб) къуру кесини шохларын къоркъутады. Сиз андан къоркъмагъыз, къуру Менден къоркъугъуз, керти муъминле эсегиз!
176. (Мухаммад, ала ийманнга келмей), кяфырлыкъгъа бегиб туруулары сени мыдах этмесин! Ишексиз, ала Аллахха бир заран да эталмазла. Аллах аланы ахыратда юлюшсюз къояргъа излейди. Алагъа уллу азаб барды.
177. Ишексиз, ала ийманны орнуна кяфырлыкъны сатыб алдыла. Ала Аллахха бир заран да эталмазла. Алагъа термилтген азаб хазырды.
178. Биз арт болджалгъа къоюб тургъан гяуурла, ол алагъа игиди деб кёллерине келмесин! Биз алагъа болджалны, гюнахха терен кийирир ючюн беребиз. Алагъа сыйсыз азаб болур.
(Бир къауум адамла, джашаулары тюзелиб таб болса, дуниягъа эслери кетиб, ахыратларын унутуб къоядыла. Ала гюнахха теренден терен батыб баргъанларын ангыламай, кертда, биз бир насыблы болуб турабыз деб, аланы оюмлары алайды. Сыйлы Аллахны бу аяты аны айтады. Терсликни адам Аллахдан кёрмей, кесинден кёрюрге керекди).
179. Аллах муъминлени кирлери бла тазаларын айырмай, сиз тургъан халда алай къоймаз. Аллах ташаны сизге ачарыкъ тюлдю. Алай а Аллах келечилеринден кимни сюйсе, аны сайлаб алады. Ол себебден Аллахха да, Аны келечилерине да ийнаныгъыз! Ийман салыб, сакъ да турургъа кюрешсегиз, сизге уллу джал хазырды.
180. Аллах (биреуге) Кесини чомартлыгъындан (файгъамбарлыкъ) бергенни къызгъаннганла – ол алагъа хайырлыды деб умут этмесинле; огъай, ол алагъа заранды. Къыямат кюн аланы къызгъанчлыкълары чырмалыб боюнларын бууар. Кёклени, джерни байлыгъы – бары да Аллахныкъыды. Аллах а сизни не этгенигизден толу хапарлыды.
181. «Аллах джарлыды, биз а байбыз», - дегенлени сёзлерин Аллах эшитди. Биз аланы айтханларын да, эркинликсиз файгъамбарланы ёлтюргенлерин да джазыб туруб, алагъа: «Чегигиз джаханимни кюйдюрген азабын,
182. бу сиз кесигиз кесигизге хазырлагъан затыгъызды!» - дербиз. Аллах а, къулларына не аз да артыкълыкъ этмейди.
(Сыйлы Аллахдан: «Аллахха ёнгкюч беригиз – сууаблыкъла этигиз, ол дунияда джаннет бла Аллах сизге аланы ызына къайтарыр», - деген аят тюшгенинде, чууутлула аны терсине буруб, Аллах джарлыды, биз байбыз, дегендиле. Бу аят алагъа джууабха келгенди).
183. «От ашаб (кюйдюрюб) къойгъан бир къурманлыкъ келтиргинчи дери, файгъамбаргъа ийнанмазгъа деб, Аллах бизге сёз бергенди», - дегенлеге, (Мухаммад) сен: «Сора керти айта эсегиз, меннге дери да, ол сиз айтхан зат бла (къурманлыкъларын от ашагъан), ачыкъ белгиле бла сизге файгъамбарла келген эдиле, сора аланы нек ёлтюрген эдигиз да?» - деб сор.
(Бурун файгъамбарланы кёзюуюнде, къурманлыкъ къабыл болса, Аллахны буйругъу бла, аны белгиси: кюйюб кетиу, болмаса уа – кюймей къалыу. Мухаммад гъ.с-ны душманлары да, бурунча, андан ол адетни даулагъандыла).

184. Ала сени бусагъатда ётюрюкчюге чыгъара эселе, сеннге дери бурун ачыкъ белгиле бла сыйлы джазыуланы, нюр берген китабланы келтирген файгъамбарла да чыгъарылгъандыла джалгъаннга.
185. Ёлюмню чайнамазлыкъ джан джокъду. Къыямат кюн а, сизни хакъыгъыз толу берилир. Отдан кенг этилиб, джаннетге кийирилген а, ол (къутулуб) насыблы болур. Бу дунияны джашауу – ол а, къуру адамла алданыб тургъан кесек затды.
186. Сиз малыгъыз бла, джаныгъыз бла да сыналыннган заманда, сизге дери китаб берилгенледен да, мушрик къауумдан да кёб инджиу (сёзле) эшитмей къалмазсыз. Сиз сабырлыкъ да этсегиз, Аллахдан да къоркъсагъыз – ол (динде) эм уллу бегимге саналады.
187. (Сен эсге ал) китаб берилген къауумундан Аллах къаты ант алгъанын: «Сиз аны (китабны) джашырмай, адамлагъа толу айтыб баямларгъа», - деб. Ала уа аны арт джанларына атдыла. Дагъыда (аны бла да къалмай) аны дунияны аз затына сатдыла (ауушдурдула). Аланы сатыулары къалай аманды!
(Гъалимлери Тауратда, Инджилде ахыр файгъамбарны – Мухаммадны келир хапарын джашырыб, аны ючюн да хакъ алгъандыла. Аланы китабларында уа аны басдырмай, халкъгъа баямларгъа деб, Аллах аланы боюнларына борч этиб салгъан эди. Аллах алагъа салгъан борчларын тындырсала ала, ол заманда дунияны башында динле бир-бири бла джау болуб турмай, бары да бир диннге – Исламгъа келиб къалыр эдиле деб, умут барды. Эм башындан ала хакъны айтмай, аны джашыргъанлары себебли, миллетле да динлеге бёлюнюб, къатышыб тургъанларыны терслиги аланы боюнларында болгъаны ючюн, алагъа налат берилди).
188. (Мухаммад) ол аманатларын да тындырмагъанлай (китабларында буйрукъну да этмегенлей, терс) ишлерине да къууаныб, кеслерине махтау да излеб тургъанла, ала азабдан къутулурла деб, не аз да эсинге келмесин! Алагъа термилтген азаб хазырды.
(Бу аят, чууутланы юсюнден тюшсе да, хар заманны алимлерине, афендилерине да тенгди. Аллахны буйругъун, сыйлы китабын кеслерине джараулу джарашдырыб, элге да хакъны айтмай, аны ашаугъа буруб, аны бла башларына махтау, сый излеб джюрюген къауумгъа. Уллу Аллах аланы хакъында бек къаты къоркъууну, азабны сёз береди).
189. Кёклени, джерни эркинлиги да Аллахныкъыды. Аллахны уа хар затха да къудрети джетеди.
190. Ишексиз, кёклени, джерни джаратылыуунда да, кечени, кюндюзню ауушунуб бир-бири ызындан барыб турууунда да – акъыл иелерине ойлашыргъа сейир зат барды (не азчыкъ да тюрленмей, бир минутха да, не артха, не алгъа болмай, бири бирине да урмай, бирча барыб турууларында).
191. Ёретин да, олтуруб да, къабыргъаларында да (джатхан халда) Аллахны эсгергенлеге. Сора кёклени, джерни джаратылыуларына сагъыш этиб, ойлашыб: «Эй, Иебиз! Сен быланы бошнакъгъа джаратмагъанса! Сен хар айыбдан тазаса, бизни от азабдан сакъла! (Была бары да, бир джаратыучу болмай, кеслери алларына болуб къалмагъандыла деб).
192. Эй, Иебиз! Сен отха салгъан а – ол Сен сыйсыз этген адамды. Залимлеге уа, бир болушуучу табылмаз.
193. Эй, Иебиз! «Раббигизге ийман келтиригиз!», - деб, таууш этиб, бизни ийманнга чакъыргъанны эшитдик, ийман да келтирдик. Эй, Иебиз! Сен бизни гюнахларыбызны бир кеч, аман ишлерибизни да бир кетер, бизни ашхыла бла да Сен ёлтюр!

194. Эй, Иебиз! Келечилеринги юсю бла бизге сёз берген затынгы да бир бер! Къыямат кюн да бизни уялтма! Ишексиз, Сен берген сёзюнгю бузмайса», - деб, тилегенле.
195. Сора Иелери алагъа: «Мен сизден эркиши болсун, тиширыу болсун, биринги да этген къуллугъун зыраф этмем, сизни бир къауумунг бир къауумунгдансыз (барынг да бирсиз). Ол джуртларындан да къысталыб, Мени джолумда инджиуле да кёрюб, къазауат да этиб, джолда да ёлтюрюлюб, кёчгюнчю болуб айланнганланы да гюнахларын кетермей къоймам. Алагъа саугъагъа, тюбю бла суула баргъан джаннетлериме да кийирмей къоймам. Аллах джанында уа алагъа ариу саугъала барды», - деб, Ол джууаб берди.
196. (Мухаммад) кяфырланы джер юсюнде, къраллада ары-бери айланыулары сени терилтмесин!
197. Ол бу дунияны бир бурху зауукълугъуду, аз харекетиди. Артда аланы орунлары джаханимди. Ол а, къалай аман орунду!
198. Иелеринден къоркъуб, сакъ тургъанлагъа уа, ёмюрге анда турурлай, тюбю бла суула баргъан джаннетле хазырды – Аллахдан берилген орунла. Ашхылагъа уа, Аллах джанында алагъа хазырланыб тургъан зат – ол хайырлыды.
199. Ишексиз, китаб ахлуладан хакъ Бир Аллахха да, сизге тюшгеннге да, кеслерине тюшгеннге да ийнаннганла, Аллахдан буюгъа билгенле да, Аллахны аятлары бла аз багъагъа сатыу этмегенле да бардыла. Ма ала Иелерини аллында хакълары толу табыллыкъ къауумдула. Ишексиз, Аллах эсеблеуде бек теркди.
200. Эй, муъминле! Динигизде сабырлы, джауну аллында чыдамлы болугъуз, кесигизни да къатдырыгъыз! Аллахдан къоркъугъуз, сиз насыблы болур эсегиз а!

4 суура

ТИШИРЫУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, адам улу! Сизни бир джандан (Адам гъ.с-дан) джаратхан, андан да аны юйбийчеси (Хауаны) джаратхан, ол экисинден да кёб эркишиле да, тиширыула да джайгъан Иегизден къоркъугъуз! Ол, сиз Аны аты бла бир-бирингден джукъ тилеучюден да, эт джуукълукъну юзюуден да къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах сизни ызыгъыздан марабды.
(Кереклигизни Аны аты бла тилеучю Уллу Аллахыгъыздан къоркъугъуз! Дуния кереклигизни Аны аты бла излей билгенигизча, ахыратха кереклигизни да излей билигиз, Аны аллына къурукъоллай барыб къалмагъыз!)
2. Ёксюзлени рысхыларын (кеслерине) беригиз! Тазаны кирге ауушдурмагъыз! Аланы рысхыларын кеси рысхыгъызгъа къошуб ашамагъыз! Ол уллу гюнахды.
3. Ёксюзлени араларында тюзлюк эталмазбыз деб къоркъсагъыз а, кесигиз джаратхан тиширыуладан экишер, ючюшер, тёртюшер да алыгъыз! Аланы (юйбийчелени) араларында тюзлюк эталмазбыз деб къоркъсагъыз а – бирер алыгъыз, неда сизни эркинлигигизде болгъанны алыгъыз. Ол, сиз терсеймезге джууугъуракъды.
(Ол заманнга кёре: не къарауаш, не джесир тиширыуну).

4. Юйбийчелени махрларын (къалынларын) тыймай беригиз! Алай а ала кеслери разы болуб, андан сизге бир зат къойгъан болсала, аны, сюйгенигизча, алгъышлаб хайырланыгъыз, халал болсун!
5. Аллах сизге джашау этерге берген рысхыгъызны акъыллары кем (ёксюзлеге) бермегиз! Андан алагъа (кереклилерин) ашатыгъыз, кийдиригиз, алагъа ариу сёз да айтыгъыз!
6. Акъыл-балигъ болгъунчу дери, сиз ёксюзлени сынагъыз! Сора аланы акъыллары бишгеннге санасагъыз, рысхыларын кеслерине беригиз! Ала уллу болгъунчу деб ашыгъыб, аланы рысхыларын джоймагъыз!
Биреу бай эсе (ёксюз хакъдан кесин сакъласын), джарлы болса, тыйыншлысыча, эслеб ашасын! Сиз аланы рысхыларын алагъа берген заманда, шагъатла тутугъуз! Хар нени да эсеблеуге Аллах Кеси джетишеди.
7. Ата-ана, джууукъла къойгъан (рысхыдан) эркишилеге да юлюш барды. Ата-ана, джууукъла къойгъан рысхыдан тиширыулагъа да барды юлюш, (рысхы) аз-кёб болса да. Хар бирини да белгили юлюшю барды.
8. Сиз тюб юлешген заманда, алайда не джууукълугъу болгъан, не ёксюз, не мискин болса, алагъа да беригиз! Алагъа ашхы сёзню да айтыгъыз!
9. Артында къарыусуз юйдеги къалдыргъан да сакъ болсун (осиятда), аланы арт джашауларыны сагъышын этсин! Аллахдан къоркъсунла, дурусун айтсынла!
10. Ишексиз, ёксюзлени хакъларын зулму джол бла ашагъанла къарынларына, къуру джаханим отну ашайдыла. Ала артда къызгъан отда кюерле.
11. Балаларыгъызгъа хакъ юлешиуню юсюнден, Аллах сизге былай буюрады: джашны юлюшю – эки къызгъа чакълы бир. Къызла экиден кёб болсала, юлешиннген тюбден алагъа эки юлюш джетеди. Джангыз къыз болса, ол тюбню джартысы аныкъыды. Ол ёлгенни атасы бла анасына уа, аны сабийи бар эсе, хар бирине алтыдан бири. Алай а ол ёлген къаратон болуб, тюбю ата-анагъа къала эсе, ананы юлюшю ючден бириди. Аны къарнашлары талай болсала, осиятын да, борчун да тёлегенден сора, къалгъандан анасына алтыдан бири джетеди. Сизге аталарыгъыздан, балаларыгъыздан къайсы хайырлы болгъанын сиз билмейсиз. Ма былай тюб юлешиу, Аллахдан сизге фарызды. Ишексиз, Аллах нени да биледи, акъылманды.
12. Сабийи болмагъан юйбийчелеригиз къалдыргъан тюбден сизге джартысы джетеди. Сабийлери болса уа осиятын да, борчун да тындыргъандан сора, ала къалдыргъан затны тёртден бири джетеди. Сизни сабийигиз болмаса, къаратон юйбийчелеригизге тёртден бири джетеди. Сизни сабийлеригиз болса уа осиятыгъыз да, борч да тыннгандан сора, юйбийчелеге сегизден бири джетеди. Эркиши, тиширыу болса да, артында кишиси къалмаса, аны не бир къарнашы, не бир эгечи болса, ол экисинден хар бирине алтыдан бири джетеди. Андан кёб болса уа осиятын да, борчун да тындыргъандан сора, бары да ючден бирин тенг аладыла. Осиятны заран бермезча этерге дурусду. Бу Аллахдан буйрукъду. Аллах а хар нени да толу биледи, джууашды.
13. Была Аллахны чеклеридиле. Ким Аллахха да, Аны келечисине да бой салса, Ол аны тюбю бла суула баргъан, сыйлы джаннетлерине ёмюрлюкге кийирир. Ол а уллу насыбды.
14. Ким Аллахны, Аны келечисини буйругъун бузса, аны да Ол ёмюрлюкге джаханим отха кийирир. Анга сыйсыз азаб хазырды.
15. Сизни юйбийчелеригизден аман иш (зийна) этген болса, ол ишге кесигизни арагъыздан тёрт шагъат излегиз! Ала шагъатлыкъ этиб бегитселе (ол ишни): не ёлюм

элтгинчи, неда Аллахдан алагъа бир джол болгъунчу, аланы юйлени ичинде бегитиб тутугъуз!
16. Сизден экеулен аман ишни этселе (эркиши эркиши бла), аланы экисине да инджиу азаб беригиз! Тауба этиб къайытсала уа, аланы кечигиз (кюрешмегиз!) Ишексиз, Аллах таубаны бек къабыл этиучюдю, джумушакъды.
17. Аллахны кечерге борчу къуру джахиллик бла аман ишни этиб, сора къысха заманда (ёлгюнчю бу дунияда) Аллахха къайытыб тауба этгенлениди. Ма ала, Аллах таубаларын къабыл этгенледиле. Аллах а, нени да билген акъылманды.
18. Алай а таубасы джарамазлыкъ – гюнах этиб туруб сора ёле тебресе: «Мен энди тауба этдим», - дегенле бла, (Аллахха къайытмай) кяфырлай ёлюб кетгенле. Алагъа уа Биз термилтген азабны хазырлаббыз.
(Кяфырлай ёлюб кетген да, джан бере туруб ийман салгъан да бирчады. Алай а ол джан тамакъгъа тирелгинчи, ары дери алгъаракъдан къайытыб ийман салса – къабылды).
19. Эй, ийман келтиргенле! Сизге ёлген джууугъугъузну юйбийчесин алыргъа халал тюлдю, ала кеслери разы болмагъанлай. Ала башха эрге барыргъа разы болсала, сиз алагъа берген къалындан, не азын да, ызына излеб, алагъа чырмау болмагъыз, ачыкъ аман (зийна) ишлери болмагъан эсе! Кесигизни юйбийчелеригиз бла (алагъа уллукёллюлюк этмей, сындырыб сёлешмей, сыйларын кёрюб) хурметли болугъуз! Аланы (сыфатларын) сиз джаратмагъаныгъыз болса уа, ол сиз джаратмагъанда, Аллах сизге (башха тюрлю) хайырла этерге да болур.
(Бурун адет бла тиширыуну эри ёлсе, эрини бир джууугъу, андан эркинликсиз, кесине алыб къойгъанды).
20. Алай а къатын къоюб, орнуна башха къатын алыргъа излесегиз, анга (къоюлгъаннга) къалыннга толу къынтар алтын берген эсегиз да, андан ызына джукъ алмагъыз! Ол джорукъсуз, адебсиз ишни да, ачыкъ гюнахны да аллыкъмысыз сора?
21. Сиз аллында алагъа (къатынларыгъызгъа) сёз бериб, бир-биринге алай къошулгъан эдигиз да, сора андан джукъ къалай алырсыз? (Ары дери къалынны ызына сыйыргъан адет болгъанды).
22. Ол ётгени болмаса, энди мындан ары аталарыгъыз юйленнген тиширыуланы (ёге аналаны) алмагъыз! Ишексиз, ол хылымылы, аман джолду.
23. Сизге харам этилди (алыргъа): аналарыгъыз, къызларыгъыз, эгечлеригиз, ата эгечлеригиз, ана эгечлеригиз, къарнашны къызы, эгечни къызы, сизге эмчек берген аналарыгъыз, эмчек эгечлеригиз, къайын аналарыгъыз, сиз аналары бла джашаб тургъан ёге къызларыгъыз. Сиз алкъа аналары бла бирге къалмагъан къызланы алыргъа гюнах джокъду; кесигизден джаратылгъан джашларыгъызны къатынлары да, эки эгечни бирден алыу да, ол ётюб кетген болмаса. (Бурун джахил заманда аллай адетлеи болгъанды). Ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
24. (Аны кибик) эрли тиширыула да, къуру (къазауатда) джесирге алыннганла болмасала. Ма бу бары да (джазылыб бегиген) Аллахны буйругъуду сизге. Бу саналгъанладан тышында, халал джол бла, аман джюрюмей, кеси рысхыгъыз бла намыслы тиширыуланы алыргъа халалды. (Айырылсагъыз а) сиз ала бла хайырланыб тургъаныгъыз себебли, борч болгъаны кибик, аланы къалынларын беригиз! Махр берилгенден сора да, бири биринги разылыгъыгъыз бла (махргъа не къошаргъа, не кем этерге) оноу ушакъ этгенликге, аны ючюн гюнах джокъду. Ишексиз, Аллах нени да биледи, акъылманды.

25. Ийманлы, намыслы тиширыуланы алыргъа къолугъуздан келмесе (къалын табмасагъыз), сизге джесирге тюшген ийманлы тиширыуладан алыгъыз! Сизни ийманыгъыз къалай болгъанын Аллах бек иги биледи. Сизни бир къауумунг бир къауумдансыз (бирсиз). Къарауаш тиширыулагъа да сиз аланы иелеринден эркинлик бла некяхланыгъыз! Махрларын да тыйыншлысыча толу беригиз, аман джюрюмей, таша тос тутмай! Сиз аланы алгъандан сора, артда аланы аман ишлери чыкъса (зийна), сора (къарауашны) азабы башына бош тиширыуну азабыны джартысыды. Бу (къарауашны алыу) аман джюрюуден кесине къоркъгъан адамгъады. Алай болмай тёзсегиз (къарауашны алмай) ол хайырлыды сизге. Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
(Къарауашны сыйсыз кёрюб айтмайды, аланы адеблери къарыусуз болгъаны себебли, сабийи болса, ол аны адебли ёсдюралмаз деб, аны ючюн айтады).
26. Ишексиз, Аллах а сизге хар нени да ачыкъларгъа, сизни буруннгула баргъан тюз джолгъа да салыргъа, сизге ал бурургъа да мурат этеди. Аллах а хар нени да биледи, акъылманды.
27. Аллах сизге къараргъа (кечерге) излейди. Ол нафсы хауаларыны ызындан баргъанла уа (кеслери сюйгенча), сизни терен тайдырыргъа излейдиле.
28. Аллах сизге хар нени да дженгил этерге излейди, нек десенг инсан къарыусуз джаратылгъанды.
29. Эй, ийнаннганла! Келишиб сатыу этгенигиз болмаса, арагъызда бир-бири рысхыгъызны ётюрюк джолла бла ашамагъыз! Кеси-кесигизни да ёлтюрмегиз! (Кесигизни халек этмегиз, бир-бири хакъынгы ашаб, неда бир-биринги джанын алыб). Ишексиз, Аллахны сизге кечмеклиги, рахматы уллуду.
30. Не джаулукъ бла, не артыкълыкъ бла ол затны ким этсе, Биз аны артда отда джылытырбыз. Ол а Аллахха бек тынчды.
31. Кери урулгъан уллу гюнахладан сиз джанларгъа кюрешсегиз, къалгъан этген аман ишлеригизни (гитче гюнахланы) Биз кечербиз, сыйлы тукъум кириу бла джаннетге да кийирирбиз.
32. Аллах биреуге Кесини чомартлыгъындан берген затдан (тюб юлешиуден джутланыб, неда зарланыб артыкъ) алыргъа излемегиз! Эркишилеге ала уруннган затдан юлюш барды, тиширыулагъа да барды юлюш ала уруннган затдан. Сиз Аллахны чомартлыгъындан излегиз! Аллах а, ишексиз, хар нени да билибди.
33. Ата-ана, джуукъла артларында къалдыргъан рысхыгъа Биз иеле буюргъанбыз (тюбню юлеширге). Сиз сёз бегитиб, антыгъыз болгъанлагъа да (ол рысхыдан) юлюшлерин беригиз! Ишексиз, Аллах хар затны да кёрюбдю.
34. Аллах сизни бир-бирингден артыкъ (эркишини кюч бла, акъыл бла) этгени ючюн, алагъа (тиширыулагъа) рысхыларындан да джойгъанлары ючюн, эркишиле тиширыуладан башдыла (эркиши тиширыу ючюн джууаблыды). Ашхы тиширыула уа, Аллах буюргъан кибик, эрлери джокъ кёзюуде: намысларын да, аланы рысхыларын да сакълаб, эрлерине берилиб турадыла. Эрлерине бойсунмагъанлагъа уа, сиз (биринчи) алагъа ауаз айтыб ангылатыгъыз, аны бла болмаса джатхан орнугъузну ауушдуругъуз, аны бла да болмаса, уругъуз (бетге урмай, джара салмай). Ала бой салсала уа, сиз алагъа къайгъы излемегиз! Ишексиз, Аллах Мийикди, Уллуду.

35. Ала чачыладыла деб къоркъсагъыз, эркишини ахлусундан да, тиширыуну ахлусундан да тюз адамла чакъырыгъыз! Ала экиси да джарашыргъа излеселе, Аллах аланы араларын келишдирир. Ишексиз, Аллах билибди, хапарлыды.
36. Аллахха джукъну тенг этмей, алай къуллукъ этигиз! Ата-анагъа иги болугъуз, джуукълагъа, ёксюзлеге, мискинлеге, джуукъ джетген хоншугъа, джуукъ джетмеген хоншугъа, биргенгде нёгеринге (юйбийченге, иш нёгеринге, джолоучу нёгеринге, сатыу-алыу нёгеринге), джолоучугъа, сизни эркинлигигизде болгъанлагъа! Ишексиз, Аллах махтанчакъланы, уллукёллюлени сюймейди (бу саналгъанлагъа уллукёллюлюк этгенлени);
37. кеслери да къызгъанчла, башхаланы да къызгъанчлыкъгъа чакъыргъанланы. Аллах Кесини чомартлыгъындан берген затны да басдыргъанланы (не хакъны айтмай джашыргъан, не рысхыны къызгъаннган). Биз аллай кяфырлагъа аланы сыйсыз этген азабны хазырлаббыз:
38. не Аллахха, не Къыямат кюннге ийнанмай, рысхыларын (кеслерича халкъгъа махтаныб, бетсиниб) кёзбаугъа джоюучулагъа. Шайтан нёгери болгъан а – ол анга бек аман нёгерди. (Ол ишлени этдирген шайтанды).
39. Не болгъанды алагъа? Айхай, ала Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнаныб, ол Биз берген рысхыдан да (Аллах разылыгъы ючюн, кёзбаусуз) джойсала! Аллах аланы (нелерин да) толу билибди.
40. Ишексиз, Аллах мискъала зарра (букъучукъ) тенгли бир артыкълыкъ этмейди. Игилик этгенлеге хакъларын къат-къат этер. Ол алагъа Кеси джанындан, уллу джал берир.
41. Хар умметден (файгъамбарларын) шагъатха келтириб, былагъа да сени шагъатха келтирген заманда къалай болур сора?
(Къыямат кюн хар файгъамбар да кесини къауумуна шагъатха тартылыр. Мухаммад гъ.с. да кесини къауумуна шагъатха сюелир).
42. Ол кюн а, Расулгъа ийнанмай, ассы болгъанла: «Ах, иги сагъан, бюгюн бизни джер джутуб, джер бла тенг болуб къалсакъ эди», - дерле. Ала Аллахдан джукъларын джашыралмазла.
43. Эй, ийман келтиргенле! Сиз не айтханыгъызны ангылагъынчы, эсирген халда, намазгъа джуукълашмагъыз! Неда джунуб халыгъызда (эркиши тиширыу джуукълукъ этселе, джуунмай) намаз къылмагъыз. Алай а не ауруулу, не джолоучу болсагъыз, не сизни биригиз кеси кереклисине барса, неда тиширыу бла джуукълукъ этсегиз, суу табмасагъыз, таза къум бла (топуракъ бла) темам этигиз, аны бетлеригизге да, билеклеригизге да ышыгъыз! Ишексиз, Аллах кечиучюдю (сизге тарлыкъ излемейди).
44. (Мухаммад) сора сен ол кеслерине китабдан юлюш берилген къауумну кёрмедингми? Ала (хакъны орнуна) аджашыуну сатыб аладыла. Энди ала, сиз да алача, джолдан аджашсагъыз излейдиле.
45. Аллах а сизни джауларыгъыз (кимле болгъанларын) иги биледи. (Муъминлеге) Аллахны шохлугъу толу джетеди, болушууда да Аллах алагъа тамамлыкъ этеди.
46. Яхудийледен аллайла бардыла, Аллахны сёзлерин орунларындан тюрлендириб: «Эшитген а этдик, бойсуннукъ а тюлбюз», - дегенле. Неда: «(Мухаммад) сен эшитмеген затынга бизге бир тынгыла. Неда (хыликке эте), сен бизни сакълаучубузса», - деб, тиллери бла омакъ сёлеше, динигизде уа сизни чанча тургъанла бардыла. Айхай, ала (алай этмей): «Биз эшитдик эмда бойсундукъ, сен бизге бир тынгыла, бир къара», - деселе, алагъа

хайырлысы да, эм тюзю да ол эди. Алай а (аллайла этиб) кяфыр болгъанлары себебли, алагъа Аллах налат берди. Бир кесеги болмаса, аладан ийнанныкъ джокъду.
(Бу заманда да тюбейбиз аллайлагъа. Хакъны айтхан гъалимге тынгыларгъа сюймей, кеслерине тынгылатыргъа сюйгенлеге. Ала ушатханча болмаса, анга бир бедишле, айыбла табаргъа кюрешгенлеге. Уллу Аллахны сёзюн эшитиб, бойсунуб тохтагъанла аздыла).
47. Эй, китаб берилген (чуут) къауум! Ол сиз эндиге дери ийнаныб, биргегизге тутхан китабны кертилигин да бегите (келген) бу джангы китабха ийнаныгъыз! Биз сизни бетлеригизни бузуб, арты-аллына бургъунчу дери, неда ол шабат кюнню бузгъанлагъа берген кибик, сизге да налат бергинчи дери! Аллахны буйругъу уа тынмай къалмаз.
48. Ишексиз, Аллах а ширкни – Анга джукъну тенг этгенни – чыртда кечерик тюлдю. Андан башхасын а, кечерге тыйыншлы кёргенин кечер. Аллахха джукъну тенг этген а – ол кеси джанындан уллу гюнах чыгъарады.
49. (Файгъамбар, ол терсликлерин да кёрмей) кеслерин тазалаб тургъанланы кёремисе? (Кесин тазалаб сёлешген тюлдю таза) алай а Аллах кимни сюйсе, аны тазалайды (тазаны Аллах биледи). Алагъа финик сюекни юсюнде (джукъа) къабукъчукъ тенгли бир терслик болмаз!
50. Бир къара сен, ала Аллахха ётюрюклени къалай джарашдырадыла! Бу алагъа артыгъы бла ачыкъ гюнахды,
51. (файгъамбар) сен китабдан юлюш берилиб тургъанлай, ала уа Джибтге (идолну аты), тагъутха (шайтаннга) ийнаныб: «Муъминледен эсе, была (кяфырла) тюз джолдадыла», - дегенлени кёрдюнгмю?
(Мединадан Меккягъа барыб, муслиманладан гяуурлагъа тил этиб, аланы муслиманлагъа удуб кюрешген къауумну юсюнден айтылады).
52. Ала Аллахны налатын алгъанладыла. Аллах налат бергеннге уа, сен чыртда болушуучу табмазса.
53. Огъесе, алагъа да (Аллахны) оноуундан юлюшмю берилгенди? Алай болса уа, ала бир кишиге финик сюекчикни сызчыгъы тенгли бир затчыкъ да бермез эдиле.
54. Огъесе ала, Аллах адамлагъа Кесини чомартлыгъындан берген затха зарлыкъмы этедиле? Биз ары дери Ибрахимни туудукъларына китаб да, хикмат да, уллу патчахлыкъ да берген эдик.
55. Аладан анга ийнаннганла да болдула, ийнанмай, терсейгенле да болдула. Алагъа джаханимни къызгъан оту тамам джетеди.
56. Бу аятларыбызгъа ийнанмагъанланы уа, ишексиз, Биз аланы артда джаханим отда кюйдюрюрбюз, терилери кюйюб кетгени сайын, аны джангы териге ауушдурурбуз, ала азабларын толу чегер ючюн. Ишексиз, Аллахны кючю неге да толу джетеди, Ол акъылманды.
(Адамны ачыу кёргени къуру терисинде болады, этинде тюлдю. Укол этилсе да, ийне терен чанчылса да ачыгъаны къуру териде болады, нек десенг нервала къуру анда боладыла. Къыямат кюн отда азаб чегери да териси бла боллукъду. Бу аят аны ачыкълайды).
57. Ийман келтириб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанланы уа – Биз аланы тюбю бла суула баргъан, сыйлы джаннетлеге салырбыз, ала анда ёмюрге турурла. Алагъа анда таза юйбийчеле бардыла. Биз аланы салкъын кёлеккени тюбюне кийирирбиз.

58. Ишексиз, Аллах сизге аманатланы орнуна тындырыргъа, адамланы араларында сюдню да тюзлюк бла этерге буюрады. Ишексиз, Ол (Аллах) сизге эм ашхы ауазны айтады. Ишек джокъду, Аллах нени да эшитиучюдю, нени да кёрюучюдю.
(Биреу тамада болуб кирсе: не бир къралгъа, не бир элге, халкъ ол тамадагъа аманатды. Биреу да бир джамагъатха имам болса, аны джамагъаты да анга аманатды. Балала да ата-анагъа аманатдыла д.а.к.).
59. Эй, ийман салгъанла! (Биринчи) Аллахха бойсунугъуз, (экинчи) Аны келечисине бойсунугъуз, (ючюнчю) динде кесигизден тамадалагъа бойсунугъуз! Сора арада бир тартыш болса уа, аны не Аллах джанындан (Къурандан), не Аны келечисинден (Мухаммаддан, аны хадислеринден) излегиз, (сюд боллукъ) Къыямат кюннге ийнана эсегиз! Ма ол экиси джууабны (результатны) эм хайырлысы, эм ариууду.
(Кеси акъылыгъыз бла уа джашамагъыз! Къады, муфтий айтды болду дегенле бардыла, ала джангыладыла. Къадыны, муфтийни сёзю Къуран, хадис бла келишмей эсе уа, кеслери джанларындан айта эселе уа, ол заманда да бойсунургъамы керекди? Бу аятда уа кесгин, ачыкъ айтыб турады, арагъызда тартыш болса, Къурандан, хадисден излегиз деб. Къадыдан, муфтийден излегиз демейди, ала хакъдан тайсала).
60. (Мухаммад) сен кёрдюнгмю: «Ол сеннге тюшгеннге да, сеннге дери тюшгеннге да ийнанабыз», - деб, сора (мунафикъле) бир оноу этилликлери болса уа, ала тагъутха (шайтан тёреге) барыргъа излегенлерин? Алагъа анга ийнанмазгъа буйрукъ болуб бошагъан эди да. (Алай бла) шайтан адамланы узакъ аджашдырыргъа излейди.
(Дунияланы къурагъан, халкъланы Джаратхан Аллахдан келген закондан къалгъанла, ала бары да «тагъут» - шайтан законладыла. Къралла чыгъаргъан законла болса да, халкъла джюрютген адетле болса да – анга Ислам дин «шайтан джол» - деб, атайды).
61. Сора алагъа: «Аллах тюшюргеннге да (Къураннга), Аны келечисине да (суннасына – ол экисине) келигиз!», - деб айтылса, (Мухаммад) сен мунафикълени сенден джанлаб кетгенлерин кёресе.
(Ол эки зат мунафикъни белгисиди. Ариу ауузу бла ийнанама дей эсе да, ол эки затха чакъырылыннган заманда, артына тартыб тургъан адамны ийманы алдауукъду).
62. Сора ала кеслери этген ишлери ючюн, алагъа бир къыйынлыкъ келсе, къалай болур? Артда уа, ала сеннге: «Биз къуру игилик этерге, буйрукъгъа келиширге мурат этген эдик», - деб, Аллах бла ант этиб келирле.
63. Аланы джюреклеринде не болгъанын Аллах бек билиб тургъан къауумдула ала. Аладан кенг бол, алагъа ауаз да, дементили сёз да айт!
64. Биз ненча келечи ийген эсек да, Аллахны буйругъу бла, къуру анга (келечиге) бой салыр ючюн ийгенбиз. Сора ала (бойсунмай) кеслери кеслерине артыкълыкъ этген заманда, (сокъураныб) ала сеннге келселе эди, сора Аллахдан кечмеклик да тилеселе эди, файгъамбар да алагъа кечмеклик тилесе эди, ала Аллахны бек кечиучю, рахматлы болуб табар эдиле.
(Бу аятдан ачыкъланнганы; биреу-биреуге бир терслик этгенден сора тюшюнюб сокъуранса, кеси Аллахдан кечмеклик тилеб къоймай, ол терслик этген адамындан тилерге керек болады. Ол да анга разы болуб Аллахдан кечмеклик тилесе, ол заманда кечиледи).

65. Огъай, сени джаратхан Иенг бла Мен ант этеме, аланы араларында бир тартышлары болса, сени сюдю (оноучу) этиб, сора сен этген сюдге да джюреклери къысмай, разы болуб, толу бой салыб тохтагъынчы, ала ийманнга келмезле.
муслиман болалмайды. Адамланы кёбюсю алайды, ангылаялмайды, ары да, бери да ауа турады.
(Адам кесин муслиманнга санаса да, Уллу Аллахыны сыйлы келечисини айтханына эс бёлмей: адетле, законла дегенча, башха затлагъа ийнаныб турса, игитда ол муслиман болмайды. Адамланы кёбюсю алайды, ангылаялмайды, ары да, бери да ауа турады. Адам нени багъалатса, неге сый берсе – сора ийманы да ол болады).
66. Биз алагъа: «Аллах ючюн джаныгъызны беригиз, неда джуртларыгъыздан чыгъыгъыз!» - деген буйрукъ джазсакъ, бир кесеги болмаса, аны хазнасы этмез эди. Айтылгъан ауазны этселе уа, ол хайырлы эди алагъа, (ийманда) бегиулери да кючлю болур эди.
67. Ол заманда Биз алагъа Кеси джаныбыздан уллу джал да берир эдик.
68. Аланы тюз джолгъа тюзетмей да къоймаз эдик.
69. Аллахха да, келечиге да бой салгъанла – (алагъа) Аллах насыб берген, ала (ахыратда) файгъамбарла бла, кертичиле бла, шейитле бла, ашхыла бла бирге болур къауумдула. Ала уа къалай ашхы джолдашладыла.
(Джер юсюнде джолла кёб тюрлюдюле, алай а хакъ джол бирди. Ол да файгъамбарла баргъан джолду. Аланы джолларын сайлаб, ол джолну барыргъа, джашауун да алай алача этерге кюрешген къауум, Къыямат кюн аланы биргелерине болур).
70. Алагъа ол чомартлыкъ Аллахданды. Аллах а хар нени да толу билибди.
71. Эй, ийман салгъанла! Сиз (къазауатда) хазыр болуб, сакъ туругъуз! Анга, не бёлюнюб джоббу-джоббу, неда барынг да бирден киригиз!
72. Ишексиз, сизден артха тартхан да чыгъар. Сора сизге анда табсыз болса уа, ол: «Аллах мени джазыкъсынды, ала бла бирге болмадым», - дер.
73. Аллахны чомартлыгъы бла сизге таб болса уа, сизни бла аны арасында (ары дери) шохлукъ болмагъан адамча: «Айхай, мен да ала бла болсам эди, уллу юлюшлю болур эдим (трофейден)», - дер.
74. Дуния джашауларын бериб, ахыратны сатыб алыргъа излегенле, Аллах джолунда къазауат этсинле! Аллах джолунда къазауат этгеннге; не ёлтюрюлсе, неда хорласа – артда Биз анга уллу джал берирбиз.
75. Меккяда (кёчалмай къалгъан муслиманла) къарыусуз эркишиле, тиширыула, сабийле: «Эй, Иебиз! Бу зулмучу элден (мушрик меккячыладан) бизни бир къутхар, Кеси джанынгдан бизге башчы да бер, Кесингден бизге бир болушлукъ да эт!», - деб, тилей тургъанлай, Аллах джолунда къазауат этмезча, сора не болгъанды сизге?
76. Ийман салгъан къауум – ала Аллах джолунда къазауат этедиле, кяфыр къауум а, шайтан джолунда къазауат этеди. Сиз да ол шайтанланы шохлары бла къазауат этигиз! Ишексиз, шайтанны хыйласы уа къарыусузду.
77. (Мухаммад) сен кёрмедингми: «Къолланы да тыйыгъыз (муслиманладан), намаз да къылыгъыз, зекят да беригиз!» - деб айтылгъан къауумну? Сора алагъа къазауат борч болуб джазылгъанында уа, аланы бир къаууму адамладан, Аллахдан къоркъгъанча, неда андан да къатыракъ къоркъду. Сора ала: «Эй, Иебиз, бизге къазауатны нек джаздынг (буюрдунг)? Бир кесек заманнга бизни артха (джашаргъа) къойсанг эди!» - дедиле. Бу

дунияны зауугъу – ол кесекчикди. Аллахдан къоркъгъанлагъа уа, ахырат хайырлыды. Сизге финикни ич къабукъчугъу тенгли бир артыкълыкъ да этилмез.
78. Сиз къайда болсагъыз да, ариу, кёкге джетген къалаланы ичинде, сизге ёлюм келмей къалмаз! Алагъа игилик келсе: «Бу Аллахданды», - дейдиле. Алай болмай, аманлыкъ келсе уа: «(Мухаммад) бу сени ючюн болду!» - дейдиле. Алагъа сен: «Бары да Бир Аллахданды», - де. Сора айтылгъанны да ангыламазча, не болгъанды алагъа?
(Ийманлары бегимей, тентек болуб тургъан бир къауум, Мухаммад гъ.с-ны алай айтыб инджитгендиле. Бюгюн-бюгече да адам улуну къылыгъы алайды. Анга таб болса, мен аламат этдим деб, махтауну кесине тартады. Кеси терслиги бла огъуна, анга табсыз болгъанлай а, кимни болса да терслерге чабады, Джаратхан Аллах буюргъанча болду дерге унамайды).
79. Сеннге бир игилик келсе – ол Аллахданды, аманлыкъ болуб бир зат келсе уа – ол кесингденди.
(Адам, Аллахы буюргъанча атламай, кеси акъылына таяныб, кесича барыб тебресе, ол абынмай къалмайды. Кеси аны иги ангыламаса да, къыйынлыкъны башына кеси алады. Алай болса да, иги ангыламагъан бир къауум, кеслеринден кёрюр орнуна, аны Аллахдан кёрелле). Биз сени халкъгъа, къуру келечи этиб джибердик. Ол ишге шагъатлыкъ орнуна Аллах Кеси да джетишеди.
80. Расулгъа ким бой салса, ол Аллахха бой салды. Анга арт бургъан къауумгъа уа, Биз сени алагъа сакълауул этиб иймегенбиз.
81. Аланы бир къаууму: «Бой салдыкъ», - деб, сора сенден ары джанлагъанлай, сен айтмагъан затла бла, джашыртын кенгешедиле. Аланы таша кенгешлерин а, Аллах джазыб турады. Сен аладан кенг бол, Аллахха таукеллик этиб тохта! Уакилликде Аллах тамамлыкъ этеди.
82. Ала бу Къуранны (магъанасыны) юсюнден бир сагъыш этмеймидиле сора? Ол Аллахдан келген болмаса, ала анда келишмеген, бек кёб тартыш зат табар эдиле.
83. Алагъа (мунафикълеге) не хорлам, не къоркъуу хапар джетгенлей, олсагъат аны хахайлаб болгъаннга джаядыла. (Алай этмей) ала аны не Расулгъа, неда иш иелерине къойсала эди! Аладан аны (Къуранны) билликле уа (ангыларыкъла) – къуру аны тинтиб, сюзюб кюрешгенледиле. Сизге Аллахны чомартлыгъы, рахматы болмаса эди, бир кесегигизден къалгъан, шайтанны ызындан кете эдигиз.
(Бу аятдан белгиленеди, Къуранны окъуб, сюзюб, не айтханын ангыларгъа кюрешиб, аны тинтиб кюрешмеген адам аны ангылагъан да этмези, андан хайыр да алмазы).
84. (Мухаммад) сен Аллах джолунда къазауатны бардыр! Ол къуру сени бойнунга салынады. Муъминлени да (къазауатха) къозгъа! Кяфырланы ачыуларын а, Аллах сенден тыяр деб умут барды. Аллахны чамланыуу уа къатыракъды, азабы да къыйыныракъды.
85. Иги ишге ким джакълыкъ этсе, андан анга юлюш барды. Аман ишге да ким джакъ болса, анга да андан юлюш барды. Хар кимни да этгенине кёре хакъын табдырыргъа Аллахны къолундан келеди.
(Адамны джюреги къайры ауса, ким джанлы болса – ариу кеси къатышмаса да – аны бла бирча саналады. Тюзлюк джанлы болса тюзлюкден юлюшю табылыр. Терс джанлы болса андан да юлюшюн алыр).
86. Сизге салам берилген заманда, андан эсе ариуу бла саламлашыгъыз, неда ызына аллай бир къайтарыгъыз! Ишексиз, Аллах хар затны да эсеблебди. (Салам берилсе джууаб

къайтарыу борчду, салам бериу а, борч тюлдю – суннады. Биреу салам бермей кетсе, суннаны къояды, уаджибни къоймайды. Салам бермеди деб гурушха этиу да, терсди. Биреу саламгъа джууаб къайтармай эсе, ол кеси борчун тындырмайды, кеси гюнахлыды. Салам бергенни уа, аны ючюн, кёлкъалдысы болмазгъа керекди).
87. Аллах аллайды – Андан ёзге не тюрлю да башха табыныр джукъ болмагъан. Ол сизни, ишеклик болмагъан, Къыямат кюннге джыймай къоймаз. Сёзюнде Аллахдан кертичи уа кимди?
88. (Муслиманла) сиз мунафикълени хакъында эки нек бёлюнесиз? Аллах а аланы этген ишлери ючюн боюнтюблерине этгенди. Аллах аджашдыргъанны сиз тюз джолгъа салыргъамы излейсиз сора? Аллах аджашдыргъаннга уа, сен чыртда тюз джол табмазса.
89. Ала, сиз да ала кибик кяфыр болуб, бирча болуб къалырыгъызны излейдиле. Аладан кесигизге кишини шохха алмагъыз, ала Аллах джолунда (Меккядан Мединагъа) кёчгюнчю дери! Ала арт бурсала уа, къалайда табсагъыз да, тутугъуз да ёлтюрюгюз! Аладан кесигизге не шох, не болушуучу тутмагъыз!
(Меккядан Мединагъа кёчюуню Сыйлы Аллах борч этгенди. Бир къауумла ол буйрукъгъа сыйынмай, кёчмей къалгъандыла. Бир къауум джуукъла бир-бирин атыб кеталмагъандыла. Ала буйрукъгъа сыйынмагъанлары ючюн, Аллах да, муслиманланы ала бла шохлукъ джюрютюуден тыйгъанды),
90. къуру арагъызда келишиу болгъан къауумгъа джюрюгенле бла, неда не сизни бла, не кеслерини къауум бла къазауат этерге кёкюреклери къысыб (ётлери джетмей) келгенле бла болмаса. Аллах сюйсе, аланы сизден онглу этер эди да, ала да сизни бла къазауат этер эдиле. Алай а ала сизден джанласала (къазауат этмей), сизге джарашыуну да теджеселе, ол заманда Аллах сизге ала бла кюреширге джол бермейди.
91. (Дагъыда) сиз (мунафикъледен) сизге да, кеслерини къауумгъа да ийнамлы-ышаннгылы болургъа излеген бир башха тюрлюлени да кёрюрсюз. Бузукълула, аланы кеслерине къошаргъа излегенлери сайын, ала ары къошуладыла. Ала сизден кеслерин тыйыб, джарашыуну излемеселе, къолларын да тыймасала, аланы къайда табсагъыз да, тутугъуз да ёлтюрюгюз! Биз сизге ала бла къазауат этерге толу эркинлик бердик.
92. Къуру джангылыч бла болмаса, бир муъмин бир муъминни ёлтюрюрге джарамаз. Сора биреу джангылыб, муъминни ёлтюрсе, ол (ёлтюрген) бир муъмин къулну да башына азат этиб, ол ёлгенни юйдегисине да къантёлеу берсин! Ала (юйдегиси) аны (кечиб) садакъагъа къоюб олтурмасала. Неда ёлген сизни бла джау къауумдан болса, ол муъмин эсе, осагъатда бир муъмин къулну азат этер. Алай а ол, ала бла сизни арагъызда бегим болгъан къауумдан болса, озаманда аны юйдегисине къантёлеу да, муъмин къулну да азатлау! Табмагъан а, Аллахха тауба халда, бир-бири ызындан эки айны ораза тутар. Аллах а нени да билибди, акъылманды.
93. Биреу иш этиб муъминни ёлтюрсе уа, аны хакъы ёмюрлюкге джаханимди. Аллах анга чамланды, анга налат да берди, уллу азабны да хазырлады.
(Таубасыз алайлай ёлюб кетсе. Алай болса да тауба этиб, керти сокъураныб, Уллу Аллахха да къайытыб ёлсе, ёлгенни ахлусуна да болушалгъаныча болушуб кетсе дуниядан, иш Аллахха къалады. Аллахны рахматы кенгди, аны ёмюрлюкге джаханимге салмазгъа болур).
94. Эй, ийман салгъанла! Сиз Аллах джолунда (къазауатха) чыкъсагъыз, (джауну, шохну) баямлагъыз! Сизге дуния джашауну рысхысы ючюн салам бергеннге: «Сен муъмин

тюлсе», - демегиз! Аллах джанында уа кёб гъаниматла (хайырла, байлыкъла) барды. Сиз да алгъада алай (ала кибик) эдигиз, алай а Аллах сизге рахматын этди (тюз джолгъа салды). Сора сиз (адамланы) ачыкълай билигиз! Ишексиз, Аллах сизни не этгенигизден хапарлыды

95. Муъминледен сылтаусуз (къазауатха) бармай къалгъанла бла, Аллах джолунда рысхылары бла, джанлары бла да къазауат этгенле – ала тенг тюлдюле. Рысхылары бла, джанлары бла да къазауат этиб кюрешгенлени, Аллах дараджада артыкъ этгенди. Аллах аланы барына да игилик этерге сёз берсе да, ол рысхылары бла, джанлары бла да къазауат этиб кюрешгенлени, юйде къалгъанладан эсе, алагъа уллу джал бериу бла артыкъ этгенди.

96. Аллахдан алагъа дараджала да, кечмеклик да, рахмат да барды. Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.

97. Кеси-кеслерине артыкълыкъ этгенлени (Меккядан кёчмей къалгъанла) мёлекле джанларын алгъан заманда: «Сиз не халда болдугъуз?» - дейдиле. Ала да: «Биз джер юсюнде онгсуз эдик», - дейдиле. Мёлекле да алагъа: «Сора Аллахны джери кенг тюлмю эди, кёчерге нек болмай эдигиз?» - дейдиле. Аланы турур джерлери джаханимди. Аланы тохташыр орунлары къалай аманды;

98. къуру онгсуз болуб, хыйла да эталмай, (кёчерге) джол табалмай тургъан - эркишиле, тиширыула, сабийле болмасала.

99. Ма былагъа Аллахдан кечмеклик болур деб, умут барды. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.

100. Аллах джолунда ким кёчсе, джер юсюнде кёб къонушла да, кенг джашау да табар. Сора биреу юйюнден Аллах ючюн, файгъамбар ючюн деб чыгъыб, джолда анга ёлюм келсе, аны джалын бериу – Аллахха къалады. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.

101. Сиз джер юсюнде джолоучу болгъан заманда, кяфыр къауумдан сизге къоркъуу болса, намазланы къысхартыб (сафар) къылсагъыз, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Ишексиз, кяфырла сизге ачыкъ джаудула.

(Тёрт рекягъатны экиге буруб къысхартыб къылынады. Ашхам намаз алай къалады. Намазланы сафарда къысхартыб къылыу уаджибди. Биреу толу къылама десе – эркинлиги джокъду. Суннат намазланы мадарына кёре, сюйгенича этеди. Оразаны да аны кибик сюйгенича этеди. Эркинлик адамны кесине бериледи. Сафарны узунлугъуну юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Алай болса да тогъусан километрден атлаб тебресе деб, алайгъа дженгедиле).

102. (Мухаммад, намаз кёзюуде) сен ала бла болсанг, аланы бир джартысы аскер сауутларын да биргесине алыб, сени бла намаз къылсын, ол бир джартысы да къылычларын алыб, (джауну аллын) сакълаб турсун! Сора бир рекягъат къылсала, ала сауутларын алыб, артда сюелиб сакъласынла, намаз къылмагъан ол бир къауум сени бла намаз къылсын!

(Былайдан ачыкъ болады намазны къаты борч болгъаны. Нек десенг джау бла къаты къазауат бара тургъан заманда да, эледигиз эсе да, Уллу Аллах намазны къояргъа эркинлик бермейди. Сора бир сылтауу да болмагъанлай, юйюнде рахат тургъанлай, кеслерин да муслиманнга санаб, намазны къоюб тургъанлагъа, не айтыргъа боллукъду).

Ол кяфырла уа сиз сауутларыгъызны да, хапчюгюгюзню да къачан сансыз этеригизни мараб турадыла. Ала, сиз билмей тургъанлай, сизге бирден чабаргъа излейдиле. Алай а, не

джангур, неда ауруу джунчутса, сауутларыгъызны салгъанлыкъгъа гюнах джокъду. Сакъ болуб а, туругъуз! Аллах, ишексиз, кяфырлагъа сыйсыз азаб хазырлабды.
103. Сора сиз намазны тындырсагъыз: ёретин да, олтуруб да, джатхан халда да Аллахны эсгеригиз (къалай да намазларыгъызны къоймагъыз!) Сора рахатлы болсагъыз а, намазны (буюрулгъаныча) къылыгъыз! Ишексиз, намаз а, белгили кёзюуледе джазылыб муъминлеге фарыз болубду. (Хар суткада беш уакъты намаз).
104. Ол къауумгъа тенглик излеуде, ала бла къазауат этиуде, къарыусузлукъ этмегиз! Сиз инджиле эсегиз а, ала да сизни кибик инджиледиле. Алада болмагъан сизни Аллахдан умутугъуз да барды да (Аллахны рахматы, кечмеклиги, разылыгъы. Алагъа уа Уллу Аллахны джанында, къуру азаб болмаса, джукъ джокъду). Аллах а нени да билибди, акъылманды.
105. Ишексиз, (Мухаммад) Биз сеннге хакъ китаб джибердик, Аллах анда кёргюзген зат бла сен адамланы араларында сюд (оноу) этер ючюн. Ол себебден хыянатчылагъа джакъ болма!
(Убейракъаны джашы Тагъыйма деб бир мунафикъ араблы биреуню кюбесин урлаб, ол белгили бола тебрегенинде, бир чуутлуну арбазында джашыргъанды. Анда табылгъанында, ол аны бойнуна алыргъа унамагъанды. Иш тереннге кетиб, аралары дау болуб, ол да талай нёгери бла файгъамбаргъа сюдге келиб кесин тазалаб, ол чуутлуну кёмер джанындан ант этгенди. Муслиманла да анга ийнаныб, аны джанлы болуб, Мухаммад гъ.с-ны къысыб бек тентиретгендиле. Ол да алагъа ийнаныргъа аз къалгъанды. Бу аятла ол ишни тюзюн ачыкълай, мунафикъ араблыны терслей, чуутлуну тазалай келгендиле. Былайда Уллу Аллахны сёзюне кёре, муслиман адамгъа къой эсенг чуутуна, орусуна да гяуурду деб, артыкълыкъ, зорлукъ этерге муслиман адамгъа эркинлик берилмейди).
106. (Файгъамбар, терсле таба терилгенинг ючюн) Аллахдан кечмеклик тиле! Ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
107. Сен ол кеслери башларына хыянат этгенлени джакълама! Ишексиз, Аллах хыянатчыланы, гюнахлыланы сюймейди.
108. Ала адамладан джашыраладыла, Аллахдан а, джашыралмазла. Ала джашыртын, Аллах сюймеген сёзлени (ушакъланы) бардыргъан заманда да, Аллах аланы къуршалаб эди (чуутлуну терсге чыгъарыргъа излеб этген джашыртын оноулары Уллу Аллахха ачыкъ эди).
109. Ала уа, сиз ма бу дунияда джакълаб кюрешген къауумдула. Къыямат Кюн а, аланы Аллахдан ким джакълар, неда бойнуна ким алыр сора?
110. Биреу, не бир аман иш этсе неда кесине терслик этсе, сора (тюшюнюб) Аллахдан кечмеклик тилесе, (таубаны эшиги ачыкъды) ол Аллахны кечиучю, рахматлы болуб табар.
111. Биреу бир гюнах иш этсе, ол (ишексиз) аны кесине (зараннга) этеди. Аллах а, нени да толу билибди, акъылманды.
112. Дагъыда биреу, не бир джангылыч иш этсе, неда бир гюнах иш этсе, сора аны кесинден башхагъа кюресе (биреуге джагъаргъа излесе), ол бойнуна ётюрюкню да, ачыкъ гюнахны да алады.
113. (Мухаммад) сеннге Аллахны чомартлыгъы да, рахматы да болгъаны болмаса, аладан бир бёлек сени аджашдырыр къайгъыгъа кирген эди. Алай а ала къуру кеслерин болмаса, кишини аджашдыралмазла. Сеннге ала бир заран да эталмазла. Сеннге уа, Аллах (тюзлюк

бла сюд этиучю) Къуранны да джиберди. Ол сеннге билмеген затларынгы да билдирди. Аллахны сеннге чомартлыгъы бек уллуду.
114. Аланы (адамланы) таша ушакъларында бир хайыр джокъду, къуру бир-бирине, не садакъа берирге, не иги джолгъа чакъырыргъа неда адамланы араларында джарашыулукъ ючюн этилген ушакъ болмаса. Ол затланы, Аллахны разылыгъын излеб ким этсе, Биз артда анга уллу джал берирбиз.
(Адам улугъа къарасанг, таб муслиманнга кеслерин санагъанла да, джер-джерде джоббу-джоббу болуб ушакъ этселе, Аллахны, динни юсюнден ушакъ этиб хазна кёрмезсе. Къуру дуния сёз, дуния ушакъ, дуния къайгъы).
115. Тюз джол ачыкъ болгъандан сора, Расулгъа къаршчы ким чыкъса, муъминле баргъан джолдан башха джолну да ким барса, Биз аны ол кеси бурулгъан джанына бурурбуз, артда уа джаханимге салырбыз. Къалай аманды аны тохташхан джери.
(Джюреги тартхан, джюреги излеген джерге, тыймай барма къоярбыз. Бу аятдан ачыкъланады аманны, игини да адам кеси джюреги бла сайлаб алгъаны. Уллу Аллах сайлауну адамны кесине къойгъаны).
116. Ишексиз, Аллах а Анга джукъну тенг этгенни кечмез, андан башха (не тюрлюсюн да) кечерге тыйыншлыны, кечер. Аллахха джукъну тенг этген а – ол ажымсыз, узакъ аджашды.
117. Ала (меккячыла) Аны къоюб, къуру тиширыу суратлы (идоллагъа) къуллукъ этедиле. Ала къуллукъ этген зат – ол а къуру (Аллахха) къаршчы тургъан – шайтанды.
(Ислам дин келгинчи араблыла мёлеклени Аллахха къызла этиб, суратларын салыб, тюрлю-тюрлю атла да атаб, алагъа табыннгандыла).
118. Анга уа (шайтаннга) Аллах налат бергенди. Ол шайтан (ауалда Аллах бла эришиб) айтхан эди: «Мен Сени къулларынгдан бир белгили юлюш алмай къоймам;
119. мен аланы тюз джолдан аджашдырмай къоймам; ниетлерине (кириб) кёб тюрлю ётюрюк умутла (терс акъылла) салырма; хайуанланы къулакъларын кесерге да (идолгъа къурманлыкъгъа аталгъан малланы эртдеден къулакъларын кесиб, белгилеб тургъандыла), тюрлю-тюрлю буйрукъла да берирме. Мен алагъа, Аллах джаратхан затланы тюрлендирирге буйрукъла бермей къоймам», - деб. Энди Аллахны къоюб, ол шайтанны кесине шохха тутхан а – ол керти джарлыды!
120. Шайтан адамланы (джюреклерине) тюрлю-тюрлю, алдауукъ умутланы салады. Аны берген сёзю уа къуру терилтиудю, алдауукъду.
(Адамланы кёбюсю акъылына базыб, кесин тюзге, ангылагъаннга санаб аджашады. Алай бла ол къауум шайтан джолгъа кетеди, къуру Сыйлы Аллахны китабы-Къураннга эс бёлюб, аны закон этиб тутханла болмаса).
121. Ма аланы орунлары уа – джаханимди. Ала андан бир къутулур амал табалмазла.
122. Ийман салыб, ашхы ишле да этгенлени Биз, ёмюрге анда турурлай, тюбю бла сыйлы суула баргъан джаннетлеге кийирирбиз. Аллахны берген сёзю хакъды. Сёзюнде Аллахдан туура уа кимди?
123. (Эй, мушрикле!) Иш, не сизни оюмугъузгъа кёре, неда китаб ахлуланы оюмларына кёре тюлдю. (Уллу Аллахны джанында адамгъа джал берилиуню юсюнден айтылады. Ол кимге къаллай джал берлигин кишиге сормайды). Алай а иш алайды: аманны ким этсе, анга аны бла джал берилир. Аллахдан ёзге, ол башха кесине не бир джан аурутхан шох, не бир болушурукъ табалмаз.

124. Эркиши, тиширыу болса да, ийманы бла ашхы ишле этгенле, ала джаннетге кирирле. Алагъа финикни сюегинде сызчыгъы тенгли бир терслик да болмаз.
125. Аллахха багъыныб, Анга толу берилиб, ашхылыкъла да эте, Ибрахимни ханиф динини ызындан баргъандан ашхы дини болгъан, ким болур сора? Аллах а Ибрахимни сайлаб шохха алгъанды.
126. Кёкледе, джерде болгъан зат бары да Аллахныкъыды. Аллах а хар затны да къуршалабды. (Хар къалайгъа да джетишибди).
127. (Мухаммад) ала (муслиманла) сенден тиширыуланы хакъында фатауа излейдиле. Сен алагъа Аллах аланы хакъында сизге быллай фатауа береди: «Бу сизге китабда (Къуранда) окъула тургъан, (тюб юлешиуден) ёксюз къызлагъа джазылыб буюрулгъан хакъларын бермей, аланы алыргъа излегенигизни юсюнден да, аны кибик къарыусуз сабийлени хакъында да, сиз алагъа тюзлюк этерге буюрады», - де. Ишексиз, сиз, хайырлы болуб, не зат этсегиз да, барын да Аллах билибди.
128. Алай а тиширыу анга не эри эс бёлмейди, неда къояды деб къоркъса, ала араларын ариулукъ бла джарашдырсала, экисине да гюнах джокъду. Джарашыу хайырлыды. Нафсы уа, къызгъанчлыкъгъа хазырды. Сиз игиликле этсегиз да, такъуалы болсагъыз да, Аллах сизни не этгенигизден хапарлыды.
129. Сиз юйбийчелеригизни араларында, не къадар кюрешсегиз да, тюзлюк этерге къолугъуздан келмез. Ол себебден бири таба толу аууб кетиб, ол бирин да алай тагъылыб тургъанча, атыб къоймагъыз! Сиз араны (тюзлюк бла) джарашдырсагъыз, такъуалы да болсагъыз а, ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
130. Ала айырылсала уа, Кесини чомартлыгъы бла, Аллах аланы бай этер. Аллах а (чомартлыкъ бла) бек кенгди, акъылманды.
131. Кёкледе, джерде болгъан зат бары да Аллахныкъыды. Биз сизге дери китаб берилгенлеге да, сизге да: «Аллахдан къоркъугъуз!», - деб, осият этгенбиз. Къаршчы болсагъыз а, ишексиз, кёкледе, джерде болгъан зат бары да Аллахныкъыды. Аллах а бек байды, толу махтаулуду.
132. Кёкледе, джерде не бар эсе, бары да Аллахныкъыды. Уакилликде да Аллах толу джетишеди.
133. Эй, адам улу! Ол сюйсе, сизни кетериб, (орнугъузгъа) бир башхаланы да келтиралыр. Ол ишге Аллахны къудрети джетер. (Историягъа эс бёлген адам, ким да ангыларыкъды, ёмюрден бери да Ол алай эте келгенин).
134. Бу дунияны хайырын ким излесе (билсин) дунияны, ахыратны да хайыры – Аллахдады. Аллах а, нени да эшитиучюдю, нени да кёрюучюдю.
(Биреу ариу Къуран окъуй эсе да, дууа-тилек эте эсе да, умуту къуру дуния зат болса, ол да бу аятда айтылгъаныча, дуниялыкъгъа кетеди).
135. Эй, ийман салгъанла! Тюзлюкге кючлю къатыгъыз, анга Аллахны шагъатлары да болугъуз, ариу кесигизге, не ата-анагъа, не джуукъгъа табсыз болса да! (Даучула) бай, джарлы болсала да – аланы экисине да Аллах джууугъуракъды. Сиз, тюзлюкден таймаз ючюн, нафсыгъыз айтханнга бармагъыз! Сиз (сёлешген заманда) тиллеригизни ары-бери бурдуруб тюзлюкден тайсагъыз а, Аллах сизни не этгенигизден толу хапарлыды.
(Не джууугъумду, не ахлумду, не тенгимди деб, муслиман, гяуур болса да, муслиман адамгъа не терслик этерге, не терс джанлы болургъа эркинлик джокъду. Нек десенг, дин тюзлюкге келгенди. Не терс сёлешген, не терслик этген адам муслиман болалмаз. Тюзлюк

этиучю деген – Ол Уллу Аллахны Кесини 99 атыны бириди. Тюзлюкню тутмаучу адам, не къадар дин тутса да, Аллахына джуукъ болаллыкъ тюлдю).
136. Эй, муъминле! Аллахха, Аны келечисине, Ол анга тюшюрген китабына, ары дери эндирген китаблагъа да ийнанытъыз! Аллахха, Аны мёлеклерине, китабларына, файгъамбарларына, ахыр кюннге ким ийнанмаса – ол терен аджашады.
137. Ишексиз, бир ийман салыб, артда кяфыр болгъанла, дагъыда ийнаныб, дагъыда кяфыр болгъанла, сора кяфырлыкъда бегигенлени – Аллах аланы не кечерлей, не тюз джолгъа салырлай тюлдю.
138. (Мухаммад) мунафикълеге термилтген азаб болурун айтыб, аланы къуандыр –
139. муъминлени къоюб, аланы орнуна кяфырланы шохха алгъанланы. Сора аладан кеслерине сыймы излейдиле ала? Ишексиз, сыйлылыкъ а, бары да Аллахныкъыды.
140. Аллах эртде огъуна китабда (Къуранда 6 суурада, 68 аятда буйругъун) ачыкълагъан эди (ала бла олтурургъа эркинлик болмагъанын). Сиз а, Аллахны аятларына тынгылай тургъанлай, ала да (мунафикъле) аятлагъа ийнанмай аланы хыликке да эте тургъанлай, ала башха хапаргъа кёчгюнчю дери, сизге ала бла бирге олтурургъа эркинлик болмагъаны (ачыкъланнган эди да). Алай болмаса, сора сиз да алачасыз (мунафикъле бла бирсиз). Ишексиз, Аллах мунафикълени да, кяфырланы да – барын да джаханимге джыяр.
141. Ала (мунафикъле) сизни мараб турадыла (билигиз!) Аллахдан сизге хорлам болса, ала: «Биз сизни бла тюлмю эдик сора?» - дерле. Таблыкъ кяфырлагъа келгени болса уа, сора алагъа: «Биз сизни муъминледен джакълаб, болушургъа кюрешмедикми сора?» - дерле. Къыямат кюн Аллах сизни арагъызны айырыр. Аллах кяфырлагъа муъминледен баш болургъа чыртда джол бермейди.
142. Ишексиз, мунафикъле Аллахны алдаргъа кюрешедиле, алай а Аллах да аланы алдайды (терс акъыллары себебли тюзетмей туруб, артларын да халек этеди. Ма ол къауумну арты да алай болгъанды).
Ала намазгъа къобсала, эрине-эрине, адамлагъа кёзбаугъа къобадыла, Аллахны да бек къарыусуз эсгередиле.
143. Ала эки арада тентекледиле – не ары, не бери къошулуб тохтаялмагъан. Аллах аджашдыргъаннга уа, сен чыртда джол табмазса.
144. Эй, муъминле! Сиз ийнаннганланы къоюб, кяфырланы шохха тутмагъыз! Аллах сизге къаршчы болуруна, Анга ачыкъ далил бериргеми излейсиз сора?
(Уллу Аллах Къыямат кюн, дунияда адам кимлени сюе эсе, аны ол къауум бла бирге джыяр).
145. Ишексиз, мунафикъле джаханимни эм тюб къатында болурла. Сен алагъа бир болушуучу табмазса.
146. Алай а аладан, кеслерин да (дин айтхан затлагъа) джарашдырыб, Аллах бла сакъланыб (Аны буйругъун этиб), динлерин да таза Аллах ючюн тутуб, таубагъа къайытханла – ала муъминле бла биргедиле. (Бу къауум да Къыямат кюн бирге болурла). Муъминлеге уа, Аллах артда уллу джал берир.
147. Сора сиз шукурла этиб, ийман да салсагъыз, Аллах сизге къалай азаб берир? Аллах а бек бюсюреу этиучюдю, нени да толу билибди.
148. Къуру зулму (артыкълыкъ, зорлукъ) этилген адам болмаса, къычырыб аман сёзле айтыб урушханны Аллах сюймейди. Аллах а хар нени да эшитибди, нени да билибди.

(Терс затха, аманлыкъгъа тынгылаб турсанг, ол амандан аманнга кетиб барады. Аны эртдеден къайгъысын кёрюб, къаршчы болуб тыяргъа керек болады. Ол аят аны айтады).
149. Иги ишни ачыкъ, таша этсегиз да, неда бир аманлыкъны (терсликни) кечиб къойсагъыз да (биреуге) ол заманда, ишексиз, Аллах да кечиучюдю, къудретлиди. (Кечиучюню Аллах да кечеди).
150. Ишексиз, Аллахха, файгъамбарлагъа къаршчы болгъанла, Аллах бла файгъамбарланы арасын бёлюрге излейдиле. Ала: «Биз аланы (файгъамбарланы) бир къауумуна ийнанабыз, бир къауумуна ийнанмайбыз», - дейдиле. Алай бла эки арада ала (кеслерине) бир энчи джол табаргъа излейдиле.
151. Ала – хакъ кяфырладыла. Кяфырлагъа уа Биз сыйсыз азабны хазырлаббыз.
152. Алай а Аллахха, файгъамбарлагъа (барына да) толу ийнаныб, аланы бирини арасын да, чыртда айры кёрмегенлеге, Ол (Аллах) артда аланы джалларын толу берир. Аллах а бек кечиучюдю, толу рахматлыды.
153. (Мухаммад) китаб ахлула сен алагъа кёкден китаб тюшюрюрюнгю тилейдиле. Ала (ары дери) Муссадан, андан уллусун да тилеген эдиле: «Бизге Аллахны кёзюбюзге туура кёргюз!», - деб. Сора терсликлери ючюн, аланы кёк чартлаб ургъан эди. Андан сора да, алагъа (Аллахдан) ачыкъ далилле келиб тургъанлай, ала бузоуну аллах орнуна алыб, анга табыннган эдиле. Биз алагъа аны да кечген эдик. Муссагъа уа Биз (хакъны бегитген) ачыкъ сейир аятла берген эдик.
154. Ала ары дери сёз бергенлери себебли (2:63 къара), Биз юслерине тауну кёлтюрюб, сора алагъа: «(Бу шахарны) эшигинден саджде этиб киригиз!», - деб, буюргъан эдик. Дагъыда Биз алагъа: «Шабат кюнню чегин да бузмагъыз!», - деген эдик. (Ол кюн алагъа дуния иш харам болгъанды). Биз аладан къаты ант да алгъан эдик.
155. Сора ала антларын бузгъанлары ючюн, Аллахны аятларына да ийнанмагъанлары ючюн, эркинликсиз файгъамбарланы да ёлтюргенлери ючюн, джюреклерибиз бёлениб джабыу салыныбды (чырмалыбды) дегенлери ючюн (Биз алагъа налат берген эдик). Огъай, кяфырлыкълары себебли, Аллах аланы джюреклерине мухур басды, аладан къуру бир кесеги болмаса, ала ийнанмайдыла.
156. Мариямгъа да уллу ётюрюк сёзню айтыб, ала кяфыр болгъанлары ючюн (Мариям Гъыйса гъ.с-ны аман джюрюб табханды, дегендиле чуутлула);
157. дагъыда Мариямны джашы – Аллахны келечиси Месих Гъыйсаны «ёлтюрдюк» дегенлери ючюн. Ала уа аны не ёлтюрмедиле, не кермедиле. Алай а биреуню анга ушашдырдыла. (Гъыйса гъ.с-гъа ушатыб, аны сыфатында биреуню кердиле). Ишексиз, ол аны хакъында тартышыб тургъанланы, аны юсюнден бир билимлери да джокъду, къуру кеслери акъылларына баргъан болмаса. Огъай, ачыгъы – ала аны ёлтюрмедиле.
(Аланы китабларында, аны хакъындан джазылгъан ачыкъ бир зат да джокъду. Гъыйсаны кердиле, ол Аллахны джашыды деген затланы, Инджилде болмагъанлай, кеслерини акъыллары бла чыгъаргъандыла. Бу аят алайын ачыкълайды).
158. Алай а Аллах аны Кесине алды. Ишексиз, Аллахны уа кючю уллуду, акъылманды.
159. Ишексиз, китаб иелеринден а (чуутлуладан) ёлюрюню аллы бла анга (Гъыйсагъа) ийнанмазлыкъ бири да джокъду. Къыямат кюн а ол алагъа (къаршчы) шагъат болур.
(Артыкъсыз да чуутлуланы бир къаууму Гъыйсаны некяхсыз туугъаннга санайдыла. Ол себебден ала аны джугъуна да ийнанмайдыла. Аны ючюн айтады Уллу Аллах).

160. Ала (чууутлула) зулму этиб, адамланы Аллах джолундан тыйгъанлары ючюн, кёблени Аллахны джолундан терсейтгенлери ючюн, ары дери халал таза болуб тургъан затланы, Биз алагъа харам этген эдик.
161. Алагъа харам этилген къозлауну алыб, адамланы рысхыларын да ётюрюк джол бла ашагъанлары ючюн. Аладан ийнанмагъанлагъа уа, Биз алагъа термилтген азабны хазырлаббыз.
162. Алай а аладан билимде (хакъда) бегиб тургъан, сеннге тюшгеннге да, сеннге дери тюшгеннге да ийнаннган, намаз да этген, зекят да берген, Бир Аллахха да, ахыр кюннге да толу ийнаннган муъминле – Биз алагъа уллу джал берлик къауумдула.
163. Ишексиз, Биз Нухха да, башха файгъамбарлагъа да уахъю этген кибик, (Мухаммад) сеннге да уахъю этдик. Ибрахимге, Исмагъылге, Исхакъгъа, Якъубха, аланы туудукълары: Гъыйсагъа, Айюбха, Юнюсге, Харуннга, Сулейманнга да этген кибик. Дауудха да Забурну берген эдик.
164. Аладан, Биз санга алгъа хапарларын айтхан келечиле да бардыла, Биз санга хапарларын айтмагъан келечиле да бардыла. Мусса бла уа Аллах сёлешген эди.
165. Биз келечилени не сюйюмчю, неда къоркъуу хапар айтыучу этиб джиберебиз. Алагъа келечиле келгенден сора адамла Аллахны аллында сылтау эталмаз ючюн. Аллах а къудретлиди, акъылманды.
166. Алай а, Ол сеннге тюшюрген затын Кеси билими бла ийгенине Аллах Кеси шагъатлыкъ этеди. Мёлекле да этедиле ол затха шагъатлыкъ. Шагъатлыкъ орнуна Аллах Кеси толу джетеди.
(Адам улу, джин улу бары да джыйылыб, бу Къураннга ушаш бир зат этерге кюрешселе да, эталлыкъ тюлдюле. Алайына сагъыш этиб, Аны ишине ойлаша билген, анга эси джетген адам ангыларыкъды, бу Къуран Бир Аллахдан келгенин. Ол себебден Аллах Кеси шагъат нек болгъанын билликди).
167. Ишексиз, кеслери да ийнанмай, башхаланы да Аллахны джолундан тыйгъанла – ала бек узакъ аджашханладыла.
168. Ишексиз, къаршчы чыгъыб, артыкълыкъла да этиб тургъанланы, Аллах аланы чыртда не кечерлей, неда джолгъа тюзетирлей тюлдю,
169. аланы къуру джаханимни джолуна (бургъан) болмаса, хаманда, ёмюрге анда турурлай. Ол иш а, Аллахха бек тынчды.
170. Эй, адамла! Иегизден сизге хакъ келечи келди, анга ийнаныгъыз! Ол хайырлыды сизге. Ийнанмасагъыз а (билигиз), ишексиз, кёкледе, джерде бар зат бары да Аллахныкъыды. Аллах а, хар нени да билиучюдю, акъылманды.
171. Эй, китаб ахлула! Динигизде чекден ётмегиз! Аллахха къуру хакъдан башха джукъ айтмагъыз! Мариямны джашы Месих Гъыйса къуру Аллахны келечисиди. Аны (Аллахны) Мариямгъа айтхан сёзю (бол деб) ол да Аллахдан келген джанды. Аллахха да, Аны келечилерине да ийнаныгъыз! Аллах ючдю (троица) деб айтмагъыз! Ол затдан тыйылыгъыз, ол хайырлыды сизге. Аллах а, къуру Бирди. Ол баласы болуудан тазады. Кёкледе, джерде бар затла бары да Аныкъыды. Нени да бойнуна алыргъа Аллах толу джетишеди.
172. Гъыйса Аллахха къул болургъа чыртда джийиргенмез. Не Анга джуукъ болгъан мёлекле да джийиргенмезле. Анга къул болургъа джийиргениб, кимле уллукёллюлюк этселе (этсинле), Ол аланы барын да аллына джыяр.

173. Алай а Аллахха ийнаныб, ашхылыкъла да этгенлеге – Кесини чомартлыгъындан да къошуб, Ол аланы джалларын толу берир. Алай а джийиргениб, уллукёллю болгъанланы, Ол аланы термилтген азабха салыр. Сора ала Аллахдан ёзге, башха кеслерине не бир джан аурутхан тенг, не бир болушуучу табмазла.
174. Эй, адам улу! Иегизден сизге далил келди, Биз сизге нени да баямлагъан, ачыкъ нюр (Къуран) тюшюрдюк.
175. Аллахха ийман салыб, Анга таяныб тохтагъанланы айтсакъ, Ол аланы Кесини рахматына, чомартлыгъына кийирир. Кесине элтген тюз джолгъа да тюзетир.
176. (Не ата-анасы, не баласы болмай ёлгенни тюбюн юлешиуню юсюнден муслиманла) сенден патауа излейдиле. Сен алагъа: «Ол затха Аллах Кеси сизге былай оноу этеди», - де: сабийи болмагъан эркиши ёлсе, аны эгечи бар эсе, анга тюбню джартысы джетеди. Тишириу ёлсе уа, юйбийчесини сабийи джокъ эсе, тюбю эркишиге къалады. Эгечле эки болсала уа, къарнаш къалдыргъан тюбден, алагъа ючден экиси джетеди. Къарнашла, эгечле да болсала уа, эркишиге эки тиширыуну юлюшю джетеди. Аджашмаз ючюн, (ол затны) Аллах сизге былай ачыкълайды. Аллах а хар нени да толу билиучюдю.

5 суура

ТЕБСИ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, ийман салгъанла! Аллахха берген антларыгъызны толтуругъуз! Сиз ихрам халда болсагъыз а, ол Къуранда харам этилгенле бла, ихрам халда ууларгъа эркинлик болмагъан хайуанладан къалгъанла, сизге халал болдула. Ишексиз, Аллах а сюйгенича оноу этеди.
2. Эй, ийнаннганла! Аллахны сизге буюргъан джорукъларын да, харам айда белгили джорукъланы да, не къурман маллагъа, не джасаннганлагъа (къурманнга джасалгъан тюеле), не Аллахны чомартлыгъын, разылыгъын излеб, Бейтул Харамгъа баргъанлагъа тийиб (ала бла кюрешиб) джорукъну бузууну, кесигизге халалгъа санамагъыз! Сора сиз ихрамдан чыкъсагъыз а (хаджны бошаб эркин болсагъыз), уулагъыз (кийик!) Ол сизни Бейтуллахха (Кябагъа) иймей тургъанлагъа ачыуугъуз (дертигиз) сизни гюнахха бояб къоймасын! (Сакъ болугъуз, дауур-сюйюрге къатышыб кетмегиз! Кертда ала бизни джауубуздула деб, алагъа терслик этмегиз!) Иги ишде, такъуада бир-биринге болушугъуз! Гюнах затда, джаулукъда бир-биринге болушмагъыз! Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах азаб бериуде къатыды.
3. Сизге харам этилгенле: харам ёлген, акъгъан къан, тонгузну эти, Аллахны аты эсгерилмей кесилген, буууруб ёлген, урулуб ёлген, мийикден кетиб ёлген, мал уруб ёлген, джаныуар ашагъан – джаны чыкъгъынчы сиз халал этгенден къалгъанла; гяуур къачлагъа къурман этилиучю ташда кесилген, сиз къамиш окъла бла юлешгенле – ма была бары да кирдиле. Ма бюгюн кяфырла сизни динигизден тюнгюлдюле. Сиз адамладан къоркъмагъыз, къуру Менден къоркъугъуз! Ма бюгюн Мен сизни динигизни толтурдум, нигъматларымы да толу бериб бошадым, дин орнуна да – разы болуб сизге – Ислам динни бердим. Сора сизден биринг зарауатлыкъгъа (тарлыкъгъа) тюшсе, гюнахха аумайын,

(амалсыз болуб джанын къалдырырча бир) ол харамладан ашаса, ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
4. Ала сеннге: «Алагъа не зат халалды?» - деб, сорадыла. Сен алагъа: «Таза зат бары да халалды», - де. Аны кибик, Аллах сизге юретгенча, сиз уугъа юретген джаныуарла (итле, къушла, д.а.к.) ала тутхан да халалды. Алай а ала сизге тутханны Аллахны атын эсгериб, алай ашагъыз! Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, эсеблеуде Аллах бек теркди.
(Аланы уугъа ийген заманда да Аллахны аты бла ийиб, ала тутханны да Аллахны аты бла кесиб, шкокдан атса да Аллахны аты бла атыб. «Бисмилляхи Аллаху акбар!» - деб, эсгериу да, алайды).
5. Бюгюн сизге (ашаргъа) таза затла халал этилдиле. Китаб берилген къауумну ашы да (кесген малы) сизге халал болду. Сизни ашыгъыз да алагъа халал болду. Намысларын сакълаб тургъан муъмин тишириуланы (алыргъа да халал болду). Ол сизге дери китаб берилгенледен намысларын сакълаб тургъан тишириула да, ала бла аман айланмай, тосха да тутмай, къалынларын да берсегиз, аланы алыргъа да халал болду. Ким дин буюргъаннга къаршчы чыкъса, аны къуллугъу зырафды. Ахыратда уа ол, насыбсызладанды.
6. Эй, ийман салгъанла! Сиз намаз къылыргъа тебреген заманда, бетлеригизни, къолларыгъызны да чынагъа дери джууугъуз, башларыгъызгъа да мес тартыгъыз (суу къолну ышыгъыз), эки аякъны да ашыкъгъа дери. Сиз джунуб болсагъыз (эркиши тишириу бирге къалгъан), тазаланыгъыз (джууунугъуз!) Сиз не аруулу, не джолоучу, не кеси кереклигизге барыб, неда тишириу бла джумушугъуз болуб, сора суу табмасагъыз, таза къум бла (топуракъ бла) темам этигиз! Аны бетлеригизге да, билеклеригизге да ышыгъыз! (Аны бла) Аллах сизге ауур этерге излемейди, алай а Ол сизни тазаларгъа, нигъматларын да толу берирге излейди. Сиз анга шукур эте билир эсегиз а!
7. Аллахны сизге этген ашхылыкъларын да, дагъыда сиз Анга: «Биз эшитдик, бой да салдыкъ», - деген заманыгъызда, Ол сизни бла сёз бегитгенин да унутмай, эсде тутугъуз! Аллахдан къоркъугъуз (антыгъызны бузмагъыз!) Ишексиз, Аллах а, джюрекледе не болгъанын толу билибди.
8. Эй ийнаннганла! Аллах ючюн шагъатла да бола, динигизде хакъ къатыб туруучула болугъуз (халкъгъа тюзлюкню кёргюзюгюз, юлгю болугъуз!) Бир къауумну эрши кёрюу, сизни хакъдан чыгъарыб иймесин (сакъ болугъуз! Хар заманда) тюзлюк этигиз, ол такъуагъа джууугъуракъды. Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах а сизни не этгенигизден хапарлыды.
9. Ийман салыб, ашхы ишле да этгенлени Аллах кечерге эмда алагъа уллу джал берирге сёз береди.
10. Къаршчы болуб Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанла уа – ала джаханим иелеридиле.
11. Эй, ийнаннган къауум! Аллахны сизге этген ашхылыгъын эсгеригиз! Бир къауум сизге къолларын керир къайгъыгъа кирген заманда, Ол аланы къолларын сизден тыйгъанын. Къоркъугъуз Аллахдан! Ийнаннганла Уллу Аллахха таяныб тохтасынла!
12. Ишексиз, Бану Исраилледен да Аллах ант алгъан эди. Биз аладан онекисин алчыла этиб джиберген эдик. Керти болуб, Аллах алагъа: «Мен сизни блама (къоркъмай барыгъыз), намаз да къылсагъыз, зекят да берсегиз, Мени келечилериме да ийнансагъыз, алагъа болушлукъ да этсегиз, Аллахха ариу ёнгкюч да берсегиз (мында этген

сууаблыкъланы, игиликлени хакъын Къыямат кюн Аллахны аллында ызына табыллыкъды), Мен сёз береме, сизни аман ишлеригизни кетериб, тюбю бла суула баргъан сыйлы джаннетлеге кийирмей къоймазгъа. Артда сизден кяфыр болгъан а – ол тюз джолдан аджашыр», - деген эди.
13. Сора ала антларын ойгъанлары ючюн, Биз алагъа налат берген эдик, джюреклерин да къатдыргъан эдик. Ала Аллахны сёзлерин орунларындан тюрлендирген эдиле (кеслерине джараулу этиб). Алагъа анда айтылгъан (буюрулгъан) юлюшлерин унутхан эдиле. Энди быланы (мединачы чуутлуланы) да, бир кесеклери болмаса, таймаздан, хыянат ишлери сеннге (Мухаммад) ачыла-ачыла турур (буруннгу чуутлулача). Алай болса да, сен аланы айыбха тутма (тёз да къой!) Ишексиз, Аллах ашхылыкъла этиучюлени сюеди.
14. Ишексиз, биз христианлабыз деген къауумдан да Биз ант алгъан эдик. Алай а ала да буйрукъдан юлюшлерин унутхан эдиле. Сора Биз аланы араларына, Къыямат кюннге дери, душманлыкъны, ачыуну салдыкъ. Аллах а, артда алагъа этгенлерини хапарын айтыр.
15. Эй, китаб иелери! Сиз китабдан джашыргъан джерлеригизни талайын ачыкълай, талайын да кече (ачыкъламай) сизге Бизни келечибиз келди. Ишексиз, сизге Аллахдан нюр да болгъан, хар нени ачыкълаучу китаб келди.
16. Аны бла (Къуран бла) Аллах Кесини эркинлиги бла, Аны разылыгъыны да, саламатлыкъ джолну да ызындан баргъанланы тюзетеди. Кесини буйругъу бла аланы къарангылыкъдан джарыкъгъа да чыгъарады, тюз джолгъа да салады.
17. Ишексиз, Мариямны джашы Месих – «аллахды» дегенле кяфыр болдула. Сен алагъа: «Мариямны джашы Месихни да, аны анасын да, джер юсюнде болгъан затны барын да Аллах халек этерге излесе, аланы Аллахдан джакъларгъа къолундан келлик бармыды сора?» - де. Кёклени, джерни да, экисини арасында болгъан затны да иелиги къуру Аллахныкъыды. Ол Кеси къалай сюйсе, алай джаратады. Аллахны уа, хар неге да къудрети джетеди.
18. Чуутлула бла христианла: «Биз Аллахны энчи уланларыбыз эмда Аны сюйгенлерибиз», - дедиле. Сен алагъа: «Алай эсе, сора, гюнахларыгъыз ючюн (файгъамбарла бла кюрешиб, алагъа азаб берген, аланы джолларын бузгъан затларыгъыз ючюн), Ол сизге азаб нек береди? Сиз да, къалгъанла кибик, Ол джаратхан адамласыз, тыйыншлы кёргенин кечеди, тыйыншлы кёргенине азаб береди. Кёкле да, джер да, аланы арасында болгъан затла да Аллахны иелигине (оноууна) сыйыныбдыла. Хар не да Аны аллына къайытыр», - де.
19. Эй, китаб ахлула! Файгъамбарла келиуню арасы узайыб, сизге Бизни келечибиз келди. (Гъыйса бла Мухаммадны арасы алтыджюз джыл болгъанды). Артда сиз: «Бизге сюйюмчю айтыучу, къоркъутуучу келмеди», - демез ючюн. Ма энди сизге сюйюмчю айтыучу, къоркъутуучу келечи келди. Аллахны уа хар неге да къолундан келеди.
(Ары дери келген китабла тюрленнгенден сора, Уллу Аллах хакъны айтхан китаб иймей къойса, халкъ да терс китабла бла джашаса, ол заманда миллет терс джолда болгъаны ючюн, аладан Къыямат кюн джууаб излеу келишмейди. Ол себебден Уллу Аллах хакъны айтхан китаб джибергенди. Къыямат кюн халкъны ауузун тутар ючюн).
20. Бир заманда Мусса кесини къауумуна: «Эй, джамагъат! Аллахны сизге этген ашхылыкъларын эсге алыгъыз! Ол, кесигизни арагъыздан сизге файгъамбарла чыгъарды, сизден патчахла да болдурду. Дагъыда сизге дунияны башында кишиге бермеген ашхылыкъларын да саугъалады.

21. Эй, халкъым! Аллах сизге ары кирирге буюруб, бегитиб тургъан сыйлы джерге (Бейтул Мукъаддасха, Шамгъа патчахдан къоркъмай) киригиз! Къоркъуб, ызыгъызгъа къайытсагъыз а, сиз насыбсызлыкъгъа бурулурсуз», - деген эди.
22. Ала да: «Эй, Мусса! Анда бек кючлю адамла бардыла, ала андан чыкъгъынчы дери, биз чыртда ары кирмезбиз! Ала андан чыкъсала, ол заманда кирирбиз!», - дедиле.
23. Ол кирирге къоркъгъан къауумдан, Аллах джазыкъсыннган экеулен алагъа: «Къоркъмагъыз да киригиз ары эшикден, ары кирген заманда сиз, ишексиз, хорларыкъсыз! Ийнана эсегиз, сиз Аллахха таяныб тохтагъыз!», - деген эдиле.
24. Ала да: «Эй, Мусса! Ала анда туруб, биз ары чыртда кирмезбиз! Сен да, Раббинг да – экинг да барыгъыз да, этигиз ала бла къазауат, биз а былай турайыкъ», - деген эдиле.
25. Мусса да: «Эй, Раббим! Мен къуру кесим бла къарнашыма ие болалама, бизни бла бу пасыкъ къауумну арабызны бир айыр», - деген эди.
26. Аллах анга: «(Алай эсе) ол сыйлы джер алагъа къыркъ джылгъа харам болду. Ала бир тюзде (аллай бир заманны) хайран халда айланырла. Ол пасыкъ къауум ючюн сен къайгъырма», - деген эди.
27. (Мухаммад) сен алагъа хакъ бла Адамны эки джашыны хапарын да окъу. Ала экиси да къурманлыкъ этген эдиле. Аладан бириники къабыл болмады, экинчисиники уа болду. (Ол къабыл болмагъан – Къабил) ол бирине (Хабилге): «Мен сени ёлтюрмей къоймам», - деди. Ол анга: «Аллах, къуру такъуачыланыкъын къабыл этеди.
28. Мени ёлтюрюрге сен къолунгу кёлтюрсенг да, мен сени ёлтюрюрге къол кёлтюрмем. Мен дунияланы Иеси Аллахдан къоркъама.
29. Ишексиз, сен мени гюнахымы да, кесинги гюнахынгы да бойнунга алыб, джаханим иеси болурса. Ол а, зулмучуланы хакъыды», - деди.
30. Къарнашын ёлтюрюрге аны джюреги къыздырыб, ол аны ёлтюрген эди. Алай бла ол насыбсызладан болгъан эди.
31. Сора Аллах анга, къарнашыны ёлюсюн джерни къазыб, ол къалай бастырлыгъын кёргюзюрге бир къаргъаны ийген эди (ол ёлюкню не этерге билмегенинде). Ол (Къабил): «Меннге не къыйынлыкъ болгъанды, ол къаргъа кибик мен да къарнашымы ёлюсюн асырамазча!», - деди. Артда уа, ол ёкюннгенледен болгъан эди (ол джер юсюнде биринчи ёлюк эди).
32. Ол себебден Биз Бану Исраиллеге (Тауратда): «Не ёлюм ючюн ёлюм болмай, неда джер юсюнде бузукълукъ этгени ючюн болмай, (тюз) адамны ким ёлтюрсе, джер юсюнде адамланы барысын да ёлтюрген кибик саналыр. Алай болмай, аны ким сау къойса, адамланы барын да сау къойгъан кибик саналыр», - деб джазгъан эдик. Ишексиз, алагъа Бизни файгъамбарларыбыз ачыкъ далилле алыб келген эдиле. Алай а аланы кёбюсю, андан сора да, чекден чыкъгъан эдиле.
33. Тюзю, Аллах бла, Аны келечиси бла да къазауат этиб кюрешгенлени, джер юсюнде бузукълукъ джайыб джюрюгенлени да хакълары: аланы не ёлтюрюу, не асыу, не ауушдуруб къол-аякъ кесиу, неда джуртдан къыстау. Бу алагъа дунияда ыйлыкъды, ахыратда уа, ол алагъа уллу азабды;
34. сиз алагъа къатылгъынчы дери, тауба этгенледен къалгъанлагъа (ала уа ол къауумгъа кирмейдиле). Ишексиз, Аллах кечиучюдю, рахматлыды.
35. Эй, ийман салгъанла! Аллахдан къоркъугъуз, Анга джуукълашыу джолланы излегиз! Аллах джолунда къадалыб кюрешигиз! Сиз насыблы болур эсегиз а!

36. Ишексиз, Къыямат кюнню азабындан (къутулур ючюн), кяфырла джер юсюнде байлыкъны барын да, дагъыда аллай бирлери болуб берселе да, къабыл этилмез! Алагъа термилтген азаб хазырды.
37. Ала не кюрешселе да, чыртда отдан чыгъалмазла, алагъа таймаз азаб болур.
38. Урлаучу эркишини да, тиширыуну да – этген ишлерини хакъына – экисини да къолларын кесигиз! Аллахдан ол башхалагъа юлгю болур ючюн. Аллахны уа кючю уллуду, акъылманды.
39. Алай а биреу зулму этгенден сора къайытыб, тауба этсе, кеси да тюзелсе (дин джолгъа, алгъанын да къайтарса), ол заманда Аллах аны таубасын къабыл этер. Ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
40. Сен сора кёклени, джерни эркинлиги Аллахны къолунда болгъанын билмеймисе? Ол сюйсе азаб береди, сюйсе кечеди (ушатханына кёре этеди). Ишексиз, Аллахны къудрети уллуду.
41. Эй, файгъамбар! Ол ауузлары бла ийнанабыз деб, джюреклери уа чыртда ийнанмагъан къауумну кяфырлыкъгъа ашыгъыш болгъанлары, сени мыдах этмесин (къыйналма!) Яхудийледен, сени къатынга да келмегенлей (сеннге джукъ да сормагъанлай), ётюрюкге бек эс бёлюб тынгылагъан къауум да барды. Ала (китабда) джарашыб тургъан сёзлени, орунларындан тюрлендиредиле. Сора ала бир-бирине: «Бу (аятла) сизге берилген эсе, тутугъуз, сизге берилмеген эсе, сакъ болугъуз, алагъа алданмагъыз!», - дейдиле. Аллах биреуню фитнагъа салыргъа излесе, аны сакъларгъа сени къолунгдан келмез. Ала Аллах аланы джюреклерин тазаларгъа излемеген къауумдула. Алагъа дунияда – сыйсызлыкъ, ахыратда уа – уллу азаб барды.
42. Ала хаман ётюрюкге да тынгылаучу, хаман харамны да ашаучуладыла. Ала сеннге сюдге келселе, сюйсенг сюд эт, сюйсенг аладан джанла да къал! Джанлаб кетсенг да, ала сеннге бир зат заран эталмазла. Сюд этерик болсанг а, аланы араларында тюз сюд эт! Ишексиз, Аллах тюзлюкчюлени сюеди.
43. Ала сени къалай сюдю этерле, ичинде Аллахны хукмулары болгъан Таурат къолларында тургъанлай, кеслери да сенден джанлай тургъанлай. Игитда, ала муъминле тюлдюле.
(Къураннга къаршчы болуб, кеслерини китабларына таяныб, аны да тюз тутмагъанлай, Ислам диннге къайытмаз ючюн, баш алыр сылтаула къураб кюрешгендиле. Алай бла аланы, китабланы барына да, ийнаныулары бош болуб къалгъанды. Нек десенг, кеслерини китаблары Тауратха ийнансала ала, Мухаммад гъ.с-гъа да, Къураннга да ийнанмай мадарлары джокъду. Алайсыз, аланы джоллары кесилибди).
44. Биз, ишексиз, ичинде тюз джол да, нюр да болгъан Тауратны тюшюрген эдик. Муслиманла болуб (бойсунуб) файгъамбарла кеслерини кёзюулеринде аны бла хукму этген эдиле. Ала кибик яхудий динни тутханла да, раввинле да, гъалимле да (аны бла хукму этген эдиле), Аллахдан алагъа келген китабны тюз сакъларгъа деб берилген, кеслери да шагъат болуб тургъан.
(Аланы тюз тутугъуз) адамладан къоркъмагъыз! Къуру Менден къоркъугъуз! Мени сыйлы аятларымы дунияны аз затына сатмагъыз! Аллах тюшюрген зат бла хукму этмегенле уа – ала кяфырладыла.
45. Алагъа Тауратда джан ючюн – джан, кёз ючюн – кёз, бурун ючюн – бурун, къулакъ ючюн – къулакъ, тиш ючюн – тиш, джара ючюн да (джара) – къан алыуну джазгъан эдик.

Аны биреу садакъагъа къоюб олтурса (кечиб, чомартлыкъ этиб), ол анга гюнахларындан кетерирге себебди. Ишексиз, Аллах тюшюрген зат бла хукму этмегенле уа – ала зулмучуладыла.
46. Дагъыда аланы (файгъамбарланы) ызы бла, ары дери келген Тауратны хакълыгъын да бегите, Мариямны джашы Гъыйсаны да ийген эдик. Анга Биз ичинде тюз джол да, нюр да болгъан Инджилни берген эдик. Ол алагъа Тауратны ичинде тюз джолну да, такъуалылагъа ауаз болгъанын да бегите келген эди,
47. Инджил иелери, Аллах алагъа китабларында тюшюрген зат бла хукму этер ючюн. Аллах тюшюрген зат бла хукму этмегенле уа – ала пасыкъладыла.
48. (Мухаммад) Биз сеннге да, эндиге дери келген китабланы тюзлюклерин да бегите келген, хакъ китаб эндирдик, анга къайгъыра (Къураннга, джау аны тюрлендириуден сакълай). (Мухаммад) сен да Биз эндирген зат бла адамла арасында хукму эт! Ол сеннге келген хакъны къоюб, аланы нафсы хауалары сюйгеннге барма! Биз сизден хар биринге да шерият (закон) этгенбиз. Аллах сюйсе, барынгы да бир уммет (бир дин) этиб да къояр эди. (Сыйлы Аллах халкъны бир дин этиб нек къоймайды деб, Анга разы болмагъанла бардыла. Ол Уллу Аллахны сынамыды. Тюрлю-тюрлю бёлюмлеге бёлюнюрге къоюб, хакъны ким тутар деб, туурадан къараб сынайды. Бир къауумла Аллах айтхан деб, бегиб тохтайдыла, бирле да адетле, законла деб, Аллахны джолундан терсейиб кетедиле. Керти ийнаннган бла, алдауукъ ийнаннган алайда ачыкъланады).
Алай а берген заты бла Ол сизни сынар ючюн (иеди китаб). Хайырлы (сууаблы) затлада бири биринг бла эришигиз! Барынгы да къайытырыгъыз Аллаххады. Сора сиз тартыш болуб тургъан затланы, Ол хапарын айтыб берир сизге.
49. (Мухаммад, ол себебден) аланы араларында, къуру Аллах тюшюрген зат бла хукму эт, аланы нафсы хауалары сюйген затха барма, сакъ бол (алагъа ийилиб кетме), ала сеннге Аллах эндиргенни бир джерин буздуруб къоймасынла! Ала арт бурсала уа, сен бил, аланы бир къауум гюнахлары ючюн, Аллах алагъа къыйынлыкъ берирге излейди. Ишексиз, адамланы кёбюсю уа пасыкъды.
50. Ала ол джахил заманны хукмусунму (законунму) излейдиле сора? Ишексиз, ажымсыз ийнаннган къауумгъа Аллахдан ариу хукму (оноу) этерик кимди сора?
51. Эй, ийман салгъанла! Чууутлула бла христианланы шохха тутмагъыз! Ала бири бири бла шохдула. Сизден алагъа ким бурулса, ишексиз, ол аладанды. Ишексиз, Аллах зулмучу къауумну уа, тюз джолгъа тюзетмез.
(Ала экиси да биригиб, Ислам диннге джаулукъ этгендиле. Ол себебден Уллу Аллах муслиманланы ала бла шохлукъ джюрютюуден тыйгъанды).
52. Сен джюреклеринде ауруулары болгъанланы (экибетлиле), ала бла шохлукъгъа талпый: «Биз, арты бир табсыз болуб къалады деб, къоркъабыз», - дегенлерин кёрюрсе (сылтауланыб). Аллахдан умут барды, Ол (муъминлеге) не хорлам, не бир башха тюрлю (таблыкъ) буйрукъ бериб къояргъа да болур. Сора ала ол ичлеринде джашырыб тургъан затларына, сокъуранчлы халда къалыргъа да болурла.
53. Сора ала (муъминле), бир-бирине аланы (мунафикълени) юсюнден: «Биз керти сизни блабыз деб, Аллах бла къаты ант этгенле ма быламыдыла сора?» - дерле. Аланы этген гъамаллары уа тасды, ала джарлы болурла.
54. Эй, ийнаннганла! Сизден дининден ким къайытса, сора (ол билсин) Аллах артда бир башха къауумну да келтирир, Ол аланы сюйген, ала да Аны сюйген, муъминлеге

джумушакъ, кяфырлагъа уа къаты болгъан, Аллах джолунда къазауат этген, биреуню айыбындан да къоркъмагъан (Аллахны ишинде). Ма ол Аллахны чомартлыгъыды, Ол аны кимге сюйсе, анга береди. Аллах а, бек кенгди (чомартлыкъ бла), нени да билибди.
(Бу аятдан ачыкъланады, муъминле бир-бирине бек джумушакъ болургъа, душманнга уа къаты болургъа кереклиси).
55. Сизни шохларыгъыз а – къуру Аллах, Аны келечиси, сора намаз къылгъан, зекят да берген, (буюгъуб Аллахха да) ийилгенле.
56. Кимле Аллахны, Аны келечисин, муъминлени шохха тутсала, ол къауум – Аллахны партиясыды. Ишексиз, Аллахны партиясы уа хорлаучуду.
57. Эй, муъминле! Сизге дери китаб берилген къауумдан сизни динигизни хыликкеге, оюннга тутхан къауумну да, кяфырланы да шохха тутмагъыз! Керти ийнана эсегиз, (алай этерге) Аллахдан къоркъугъуз!
58. Ала, сиз азан айтыб адамланы намазгъа чакъыргъан заманда да аны хыликкеге, оюннга тутадыла, акъылсызла болгъанлары себебли.
59. (Мухаммад) сен алагъа: «Эй, китаб иелери! Биз, къуру Бир Аллахха, бизге тюшюрюлгеннге, ары дери сизге тюшюрюлгеннге да ийнаннганыбыз ючюн дертли болубму кюрешесиз (бизни бла?) Ишексиз, сизни кёбюгюз пасыкъласыз!», - де.
60. Сен алагъа, мен: «Аллах джанында сизге боллукъ, андан эсе да аман хакъны хапарын айтайыммы? Ма ала уа – Аллах налат бергенле, Аны чамланыуу болгъанла, Ол (Аллах) маймулла, тонгузла этгенле, дагъыда тагъутха (шайтаннга) табыннганла. Ма была орунлары бек аман, джолдан да эм бек аджашханладыла», - де.
61. Ала сизге келселе: «Биз ийнанабыз», - дейдиле. Огъай, ала сизге иймансызлай кириб, сизден да иймансызлай чыкъгъанладыла. Ала (ичлеринде) джашыргъанны уа, Аллах бек иги билибди.
62. Сен аланы кёбюсюн гюнахда, джаулукъда, харам ашауда бир-бири бла эришгенлерин кёрюрсе. Аланы этген ишлери уа, къалай аманды!
63. Айхай, раввинлери (гъалимлери) аланы гюнахлы сёзледен, харам ашаудан бир тыйсала эди! Аланы этген ишлери уа, къалай аманды!
64. Яхудий къауум: «Аллахны къолу байланыбды (къызгъанчды)», - дедиле. Бу сёзлери ючюн, аланы къоллары бугъоулансын, алагъа налат да болсун! Аллахны эки къолу да (къудрет къолла) керилибди, ушатханына береди. Ажымсыз, Иенги джанындан сеннге тюшген (бу Къуран) аланы кёбюсюне терсеймекни, кяфырлыкъны къошады. Сора Биз аланы араларына – Къыяматха дери – душманлыкъны, ачыуну салдыкъ. Ала къазауатха от джандыргъанлары сайын, Аллах аны джукълатады. Ала джер юсюнде бузукълукъ салыргъа дыгалас этедиле. Ишексиз, Аллах а бузукъчуланы сюймейди.
65. Ол китаб иелери ийман салыб, такъуалы болсала эди, айхайда, Биз аланы аман ишлерин кетериб, зауукъланнган джаннетлеге кийирмей къоймаз эдик.
66. Ала, Иелеринден алагъа тюшюрюлген затны – Тауратны, Инджилни да тюз тутсала эди, ол заманда ала баш джанларындан да, тюб джанларындан да нигъматла (ашхылыкъла) табар эдиле. Аладан мардада тюз тургъанла да бардыла. Кёбюсюню уа, этген ишлери къалай аманды!
67. Эй, Расул! Иенгден сеннге тюшюрюлгенни (халкъгъа тюрлендирмей) джетишдир! Аны этмесенг, ол заманда сен Аны аманатын тындырмайса. Аллах а, сени адамладан

джакълар (джауладан къоркъуб аманатны бузма!). Ишексиз, Аллах къаршчы болгъан къауумну тюз джолгъа салмаз.
68. (Мухаммад) сен алагъа: «Эй, китаб иелери! Сиз, Инджилни да, Тауратны да, Иегизден сизге тюшюрюлген затны да тюз тутхунчу дери, бир затда да (динде) тюлсюз», - де. Алай а, Иенгден сеннге тюшюрюлген (Къуран) аланы кёбюсюне хакъ терсеймекни, кяфырлыкъны къошады. Сен а, ол ийнанмагъан къауум ючюн къыйналма!
69. Ишексиз, (Къураннга) ийнаннганла, яхудий динни тутханла, сабейле, христианла – ала Бир Аллахха да, Къыямат кюннге да ийман салыб, ашхы ишле да этселе, алагъа не къоркъуу, не мыдахлыкъ болмаз.
(Ол динледен да Бир Аллахха тохташханлагъа).
70. Ишексиз, Биз Бану Исраилледен (бир кёзюуде) ант алгъан эдик, алагъа келечиле да джиберген эдик. Сора келечиле алагъа, аланы хауаларына келишмеген (ала джаратмагъан) зат бла баргъанлары сайын, аланы бир къауумун джалгъаннга санадыла, бир къауумун да ёлтюрдюле.
71. Алагъа (ол ишлери себебли) фитна (къыйынлыкъ) келмез деб, акъыллары алай эди, ала сокъурла, сангыраула эдиле. Андан сора да Аллах алагъа ал буруб къарагъан эди. (Алай болса да) аланы кёбюсю сокъурлай, сангыраулай къалгъан эди. Аллах а аланы не этгенлерин кёрюбдю.
72. Ишексиз: «Мариямны джашы Месих – аллахды», - дегенле кяфыр болдула. Месих а, тюзю, алагъа: «Эй, Бану Исраилле! Мени да, сизни да Раббигизге къуллукъ этигиз!», - деди. Ишексиз, ким Аллахха нёгер тутса, Аллах анга джаннетни харам этди, аны орну отду. Зулмучулагъа уа, алагъа бир болушуучу табылмаз!
73. Ишексиз: «Аллах – ючню ючюнчюсюдю», - дегенле да кяфырдыла.
Бир Аллахдан ёзге, башха табыныр джукъ джокъду.
(Троица – кёкде Аллах, Гъыйса, анасы Мариям – христианланы бегитиулерине кёре юч аллах болады. Гъыйса да ол ючню бирине саналады. Анасы да аланы бирине саналады. Бусагъатда христианланы «бог» дегенлери уа – Гъыйсады, муслиманла, аны иги ангыламай, кеслери ийнаннган Аллахха джоралаб къоядыла).
Ала ол айтхан затларындан тыйылмай къарышыб турсала, алагъа термилтген азаб джетмей къалмаз.
74. Энди ала Аллахха къайытыб, кечмеклик тилемезлеми сора? Аллах а бек кечиучю эмда джумушакъды да.
75. Мариямны джашы Месих къуб-къуру келечиди. Анга дери да келечиле келиб кетгендиле (ол да ала кибик), аны анасы да кертичи (намысын сакълагъан) болгъанды. Ала экиси да ашарыкъ ашагъандыла. (Аш ашагъан Аллах боламыды сора?) Бир къара сен, Биз алагъа аятларыбызны къалай ачыкълайбыз, ала да алдауукъгъа къалай барадыла.
76. Сен алагъа: «Сиз Бир Аллахдан ёзге, сизге не заран, не хайыр этерге къарыуу болмагъан затхамы къуллукъ этесиз сора?» - де. Аллах а, нени да эшитибди, нени да билибди.
77. (Мухаммад) сен алагъа: «Эй, китаб иелери! Динигизде (хакъсыз) уллулукъ излеу бла чекден чыкъмагъыз! Сиз, ол бурун кеслери да терсейиб, кёблени да терсейтиб тюз джолдан аджашыб кетген къауумну хауасыны ызындан бармагъыз!», - де.

78. Бану Исраилледен ийнанмагъанлагъа, ала ассы болуб, чекден ётгенлери ючюн; Дауутну да, Мариямны джашы Гъыйсаны да ауузлары бла налат берилген эди (ала Аллахны буйругъун айтхан эдиле);
79. ала бир-бирлерин амандан тыяр орнуна, кеслери да къошулуб этгенлери ючюн. Нечик аман эди аланы этген ишлери.
80. Энди сен кёресе, аланы кёбюсю (меккячы) кяфырла бла шохлукъ тутадыла. Аллахны чамланыууна да джолугъуб, азабда да ёмюрлюкге турлукъ, къалай аман затны къурайдыла ала кеслерине.
81. Алай а ала Аллахха, файгъамбаргъа, анга тюшюрюлген (Къураннга) ийман салгъан болсала, аланы шохха тутмаз эдиле. Алай а аланы кёбюсю пасыкъды.
82. Ишексиз, (Мухаммад) сен адамланы ичинде, муъминлеге эм къаты джаулукъ этген чууутлула бла, мушрикле болуб табарса. Сюймекликде муъминлеге джуууугъуракъ болуб да, биз христианлабыз дегенлени кёрюрсе. Бу, аланы ичлеринде (тюз) гъалимле да, монахла да болгъанлары ючюн, ала уллукёллюлюк да этмегенлери ючюн.
83. Ала файгъамбаргъа тюшюрюлген Къураннга тынгылагъан заманда, аны хакъ болгъанын ангылаб, кёзлери джыламукъдан тола, сора: «Эй, Иебиз, биз бу (Къураннга) ийнандыкъ, бизни шагъатлыкъ этгенле бла джаз!
84. Сора биз Бир Аллахха да, бизге келген хакъгъа да ийман нек салмазбыз? Раббибиз бизни да ашхыла бла (джаннетге) кийиририне термилебиз», - дедиле.
85. Сора бу сёзлери себебли, Аллах аланы тюблери бла суула баргъан джаннетле бла ёмюрлюкге саугъалады. Ашхылыкъ этиучюлени хакълары уа – ма олду.
86. Алай а ийнаннган да этмей, аятларыбызны да ётюрюкге санагъанла – ала джаханим иелеридиле.
87. Эй, ийман салгъанла! Аллах сизге халал этген таза затларын харам этиб, чекден ётюб кетмегиз! Ишексиз, Аллах чекден ётюучюлени сюймейди.
88. Алай а Аллахны сизге берген таза-халал рысхысындан ашагъыз! Ол сиз ийнаннган Аллахдан да къоркъугъуз (кесигизча бу халал, бу харам дерге!)
89. Аллах сизни бош антларыгъыз ючюн, айыбха тутмайды. Алай а, ол сиз джюрек бла бегитиб этген антларыгъыз ючюн а, Ол сизден сорур. Аны джулууу (тёлеую) юйдегигизге ашатхан, орта эсебден – не он мискинни тойдуруу, не аланы кийиндириу, неда бир къулну азат этиу. Сора аны табмагъан а – юч кюн ораза тутар. Сиз ант этгенден сора, бузгъан антларыгъызны джулууу ма буду. Ол себебден антларыгъызгъа сакъ болугъуз! Аллах сизге аятларын ма былай ачыкълайды, сиз бир шукур эте билир эсегиз а!
90. Эй, муъминле! Эсиртген ичги (спиртной, наркотик, не тюрлю да башны къатышдыргъан зат), ёч оюн, (гяуур къачлагъа атаб) юсюне садакъа салыныучу ташла, садакъ окъла бла билгичлик этиу – кир затладыла, шайтанны ишлериндендиле, аладан кенг болугъуз, сиз насыблы болур ючюн!
91. Ишексиз, шайтан а – ичги бла, ёч оюн бла сизни арагъызгъа джаулукъну, ачыулукъну салыргъа, Аллахны унутдурургъа, намаздан да тыяргъа мурат этеди къуру. Сора (муну эшитиб) сиз тыйыламысыз, тыйылмаймысыз?
(Бу аятха дери ичгини, ёч оюнну юсюнден келген аятланы хукмуларын бу аят бузады. Аланы къоюб, бу аят бла хукму этерге борчду. Нек десенг, бу эм артда ичгини да, ёч оюнну да харамлыгъын бегитиб келген аятды. Ол бирлери бла ишлерге, оноу этерге джарамайды).

92. Албурун Аллахха бойсунугъуз, сора келечисине бойсунугъуз, сакъ болугъуз (ала айтханны бузмагъыз!) Сора сиз (ол экисине) арт бурсагъыз а, билигиз, Бизни келечибизни борчу, къуру аманатны ачыкълаб джетишдириудю.
93. Ийман салыб, ашхы ишле да этгенлеге, озгъан заманда ашагъан-ичген харамлары ючюн, мындан ары ала сакъ болсала, гюнах джокъду. Ала такъуалы, ийманлы болсала, Аллахдан къоркъуб игиликле эте да турсала. Аллах а, игиликле этиучюлени сюеди.
94. Эй, муъминле! (Хаджи къылгъан заманда) не къолларыгъыз, не окъларыгъыз джетишген кийикле бла Аллах сизни чыртда сынамай къоймаз, ташада (джюрегини ичи) къоркъгъан ким болгъанын Аллах билир ючюн. Ким мындан ары чекден чыкъса, анга термилтген азаб хазырды.
95. Эй, муъминле! Сиз ихрам халда кийик ёлтюрмегиз! Сизден иш этиб, аны ким ёлтюрсе, аны хакъы (джулууу) ол ёлтюргени тенгли бир малды. Кябагъа баргъандан сора, аны оноуун сизден эки тюз киши этсинле. Аны хакъы – не бир къурманлыкъ баджарыу, не мискинлеге аш ашатыу, неда анга тенгликге ораза тутуу, ол этген ишини терслигин чайнар ючюн. (Ол ишни) эндиге дери ётгенни Аллах кечеди. Энди этгеннге, Аллах азаб берир. Ол къудретлиди, дерт алыуну Иесиди.
96. Тенгизде уулау (чабакъ тутуу), аны ашы сизге да, (кемеде) джолоучулагъа да халалды. Алай а, джерде уулау – сиз ихрам халда – харам болду. Ол сиз аллына джыйыллыкъ Аллахдан къоркъугъуз (буйрукъну бузмагъыз!)
97. Хурметли юй – Кябаны Аллах, адам улу ючюн джыйылыучу джер этди. Сыйлы айны да, къурманлыкъ этиуню да, боюнлары джасалгъан омакъ тюелени да (къурманлыкъгъа аталгъан, хаджгъа джорукъ) этди. Ол бары да кёкледе, джерде бар затны Аллах билгенин да, ишексиз, Аллах хар затны билиучю болгъанын да, сиз ангылар ючюн.
98. (Терслеге) Аллах къаты азабны Иеси болгъанын да, (тюшюннгенлеге уа) Ол кечиучю, джумушакъ болгъанын билигиз!
99. Файгъамбарны борчу – къуру аманатны толу джетишдириудю. Аллах а сиз ачыкъ этгенни да, джашыргъанны да билибди.
100. (Эй, Мухаммад!) «Кирни кёблюгю сени сейирсиндирсе да, кир бла таза тенг тюлдю» - де. (Игиле бла аманла, динлиле бла динсизле). Ол себебден, эй, акъыл иелери! Аллахдан къоркъугъуз, сиз насыблы болур эсегиз а!
(Хаджи къылыу фарыз болгъан аят тюшгенинде, файгъамбар гъ.с-дан: «Хар джыл сайынмы?» - деб, соргъандыла. Ол джууаб бермей бир кесек туруб, сора артда: «Хо», - десем, хар джылда борч болуб къалыр эди», - дегенди. Алайсыз а муслиман адамгъа аны борчу ёмюрюнде бир кереди).
101. Эй, муъминле! Ачылсала, сизни мыдах этерик затланы соруб турмагъыз! Къуран тюшюрюле тургъан заманда соруб турсагъыз, ала ачылырла. Аллах аланы кечеди. Аллах а нени да кечиучюдю, джууашды.
(Аллах адамгъа ауур джюк салыргъа излемейди. Адам хаман соруб турса, Ол джууаб бериб барыргъа керек болады. Бойнуна ауур джюк алмаз ючюн, кёб сорургъа керек тюлдю. Афендиге да аны кибикди. Кереклини, керексизни да соруб турмай, къуру этер затларын сорургъа керекди. Аят аны юсюнденди).
102. Бурун, сизге дери да бир къауумла (файгъамбарларына) алай соруб туруб, артда аны этмей, кяфыр болгъандыла.

103. Не бахира, не сааиба, не уасила, не хам (гяуур къачлагъа аталгъан къурман малла, джахил адетле) – аланы бири да Аллах салгъан джорукъ тюлдю. Алай а ол ийнанмагъанла кеслери джанларындан Аллахха ётюрюклени атаб кюрешедиле. Аланы кёбюсю акъылсызды.
104. Алагъа: «Аллах тюшюрген затха (Къураннга) файгъамбаргъа келигиз!», - деб айтылса, ала: «Биз ата-бабадан табхан зат (джол) бизге тамамлыкъ этеди», - дейдиле. Ата-бабалары не джукъ билмеген, не тюз джолда болмагъан эселе уа?
(Къачан да адет алай бола келгенди. Бюгюн-бюгече да аджашханланы джууаблары тамам алайды. Сен алагъа Уллу Аллахны сёзюн айтсанг, ала да ата-бабаны джолу деб, аны сеннге кёнделен саладыла).
105. Эй, ийнаннганла! Тюзетирге борч – къуру кесигизсиз. Сиз кесигиз тюз джолда болсагъыз, аджашханны зараны сизге келмез. Барынгы да барырыгъыз Аллахны аллынады. Сора Аллах сизни не этгенигизни хапарын айтыб берир.
106. Эй, муъминле! Сизни биригиз ёле туруб осият этген заманда, сизден эки тюз адам шагъат болсун! Неда сиз джер юсюнде джолоучу болуб, биреуге ёлюм къыйынлыкъ келсе, кесигизден башха экеулен шагъат болсун! Сиз алагъа ишекли болсагъыз (тюз-терс айтханларына, элге келгенден сора), намаздан сора аланы тыйыгъыз да, ала Аллах бла ант этсинле: «Биз (шагъатлыкъны) бир затха да сатарыкъ тюлбюз, ариу джуукъ болса да, аны Аллахны аллында да джашырлыкъ тюлбюз, алай болмаса биз тамам гюнахлыладан болурбуз!», - деб.
107. Сора ала экиси да (тюз айтмай) гюнахлы болгъанлары ачыкъланса, ёлгенни джанындан эм тыйыншлы экеулен аланы орунларына туруб, Аллахны аты бла ант этсинле: «Ишексиз, аланы шагъатлыкъларындан эсе бизники кертиди, биз хакъдан таймайбыз. Иш алай тюл эсе, биз керти зулмучуладан болурбуз!», - деб.
108. Ма ол не тюзюрек шагъатлыкъ берирге, неда аланы антларындан сора, къайтарыб, (алагъа къаршчы) ант этилиринден къоркъаргъа тыйыншлыракъды. Сора Аллахдан къоркъгъан да, тынгылагъан да этигиз! Аллах а пасыкъ къауумну тюз джолгъа салмаз!
109. Къыямат кюн Аллах келечилени барын да джыйыб: «Сизге не джууаб берилди?» - деб, сорур. (Сиз адамлагъа келечи болуб баргъан заманда, ала сизге не айтдыла деб). Ала да: «Бизде билим джокъду. Ишексиз, джангыз Сенсе ташаланы толу билген», - дерле.
110. Ол заманда Аллах: «Эй, Мариямны джашы Гъыйса! Сеннге да, сени табханнга да этген нигъматларымы эсинге тюшюр! Ол Мен сыйлы джан (Джабраил бла неда Аллахдан салыннган джан бла) сеннге билек болуб, сен бешикде да, уллулукъда да адамла бла сёлешгенинги! Сеннге китабны, акъылманлыкъны, Тауратны, Инджилни юретгеними да! Дагъыда сен балчыкъдан къанатлы сыфатда сурат этиб, Мени буйругъум бла анга юфгюрсенг, ол Мени буйругъум бла къанатлы болуб къалгъанын да (учуб кетгенин)! Мени буйругъум бла анадан туума сокъурну, келепенни къалай сау этгенинги да! Мени буйругъум бла ёлгенлени къалай тирилтгенинги да! Бану Исраиллеге сен ачыкъ далилле бла баргъанынгда, аладан ийнанмагъан къауум: «Бу ачыкъ кёзбауду», - деб тохтагъан заманда, Мен сени аладан къалай сакълагъанымы да (аны орнуна башханы кердириб, аны къутхаргъаны).
111. Дагъыда Мен хауарийлени (Гъыйсаны асхабаларыны) джюреклерине сингдириб: «Меннге да, Мени келечиме да ийнаныгъыз!», - дегенимде, ала да: «Ийнандыкъ! Биз Сеннге берилгенибизге шагъат бол!», - дедиле.

112. Дагъыда хауарийлени: «Эй, Гъыйса! Сени Иенг бизге кёкден бир тебси тюшюралырмы?» - дегенлерин. Ол да алагъа: «Аллахдан къоркъугъуз, Анга ийнана эсегиз!» - дегенин.
113. Хауарийле да анга: «Бизни андан (кёкден) келген ашарыкъладан ашарыбыз келеди. Аны бла сен айтхан керти болгъанын да билиб, джюреклерибиз да рахатланыб, ол (сейир) ишге да шагъатла болурубуз келеди», - деген эдиле.
114. Сора Мариямны джашы Гъыйса: «Эй, Иебиз! Бизге кёкден бир тебси тюшюр! Ол бизге байрам болсун! Алдагъылагъа да, артдагъылагъа да Сенден бир сейир белги болсун! Сен бизге бир насыб юлюш саугъала! Рысхы бериучюлени эм ашхысыса!», - деб тиледи.
115. Аллах да анга: «Ишексиз, Мен сизге тебси эндирейим, алай а андан сора да, сизден ким кяфыр болса, Мен анга дунияны башында кишиге бермеген азабымы берирме», - деди.
(Уллу Аллах халкъыны тилегине джууаб берирге къачан да хазырды. Алай а адам улу Аллахын да, Аны буйругъун да, тилегине джууаб бергенин да унутуб, шукур этер орнуна, терсине кетиб тебрейди).
116. (Дагъыда эсгер, Къыямат кюн) Аллах: «Эй, Мариям улу Гъыйса! Адамлагъа Аллахдан ёзге мени да, анамы да эки аллах этиб тутугъуз деб, айтханмы эдинг сен?» - деб, сорур. Гъыйса да: «Сен хар айыбдан тазаса, мен алагъа эркинлигим болмагъан затны къалай айтыр эдим сора? Мен аны айтхан болсам, Сен биллик эдинг да? Сен мени ичимдегин билесе, мен а Сени ичингдегин билмейме. Ишексиз, Сен а ташаланы толу билиучюсе.
117. Мен алагъа, къуру Сен меннге буюргъан: «Мени да, сизни да Иегиз Бир Аллахха къуллукъ этигиз!», - дегенден ёзге джукъ айтмагъанма.
(Инджилни ачыб къарасанг, «от Матфея – 4,10» деген главада Гъыйса гъ.с. къауумуна ма былай айтханды деб джазылыбды. Тамам андача беребиз: «Господу Богу твоему поклоняйся и Ему одному служи!» Магъанасы: «Джангыз Бир Раббинге табын, джангыз да Анга къуллукъ эт!»)
Аланы ичлеринде тургъан чакълы бир заман мен аланы кёрюб турдум. Сен мени къоратхандан сора уа, алагъа къараулл Кесинг болгъанса. Сен а хар нени да толу кёрюбсе.
118. Энди Сен аланы азабха салама десенг, (ол Сени ишингди) ала Сени къулларынгдыла, огъай, кечеме десенг да, ишексиз, Сен къудретли, акъыл Иесисе», - дер.
119. Сора Аллах да: «Бюгюн тюз адамланы тюзлюклери хайыр берген кюндю, анда алагъа ёмюрге тюблери бла сыйлы суула баргъан джаннетле бардыла», - дер. Алагъа Аллах да разы болур, ала да Анга разы болурла. Бу уа уллу насыбды!
120. Кёклени, джерни да, алада болгъан затланы да эркинлиги Аллахны къолундады. Аны къудрети хар неге да толу джетибди.

6 суура

ХАЙУАНЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Махтаула бары да къуру: кёклени, джерни да джаратхан, къарангыны, джарыкъны да къурагъан Аллаххады. Алай болса да гяуурла (аланы къурагъан) Иелерине башхаланы тенг этиб кюрешедиле.
2. Ол аллай Аллахды – сизни биринчи топуракъдан джаратхан, андан сора да сизге аджал (болджал) буюргъан. Аны уа буюрулуб тургъан башха болджалы да барды (сюд кюн). Сора сиз а (турасыз да) Анга ишеклик келтиресиз.
3. Ол а кёкледе, джерде да – Аллахды. Сизни ташагъызны да, туурагъызны да, не тюрлю ишлеригизни да толу билиб тургъан.
4. Алагъа Иелеринден ненча кере аят келсе да, ала анга арт бурмай, бир кере да къоймадыла.
5. Алагъа хакъ келгени сайын, ала аны ётюрюкге чыгъардыла. Ол ала хыликке эте тургъанны хапары, алагъа артда келир (кёрюрле. Ол къауум азабны дунияда да кёргенди. Ахыратда азаблары уа башхады).
6. Сора ала, алагъа дери да Биз джер юсюнде орунландырыб тургъан, нелляй бир тёлюню тюб этгенибизни кёрмеймидиле? Биз аланы джер юсюнде сизни орунландыргъандан да деменгилирек орунландыргъан эдик. Алагъа кёкден джауумла джибериб, тюблери бла къобанла бардыргъан эдик. Сора ассылыкълары себебли, аланы тюб этиб, орунларына да бир башха тёлю келтирген эдик.
7. (Мухаммад) Биз сеннге къагъытда джазылгъан китаб джиберсек да, ала (кяфырла) анга къоллары бла тийселе да: «Бу ачыкъ хыйныды, ёзге зат тюлдю», - дер эдиле.
(Мушрикле Мухаммад гъ.с-гъа, ол Къуранны ауузу бла айтханнга ийнанмай, кёкден джазылыб келген бир китаб тюшюр бизге, къолубузгъа алыб биз ажымсыз болурлай, деб дау салгъандыла. Бу аят ол заманда тюшгенди).
8. Дагъыда ала: «Неда анга (Мухаммад гъ.с-гъа къолунда да китабы бла) мёлек тюшсе эди (алайсыз, биз къалай ийнанайыкъ сора)», - дедиле. Биз алагъа мёлек джиберсек а, оноулары тынар (терк азаб келир. Озаманда уа ала ийман салыргъа чабарла, алай а кеч болур ансы), алагъа арт болджал берилмез.
9. Алай а, Биз келечиге мёлекни ийген болсакъ, аны да адам сыфатда иер эдик. Сора Биз аланы къатышханларындан да бек, къатышдырыр эдик.
10. (Мухаммад) сеннге дери да файгъамбарла хыликке этиле келдиле (къуру сен тюлсе, ала да тёзгендиле, сен да тёз), ол аланы хыликке этгенле уа, тыйыншлы хакъларын табхандыла.
11. (Мухаммад) сен алагъа: «Джерни юсюнде айланыгъыз, ол (файгъамбарланы) ётюрюкге санагъанланы артлары къалай болгъанына бир къарагъыз!», - де.
12. Сен алагъа: «Кёкледе, джерде болгъан зат кимникиди сора? «Аллахныкъыды да! Ол рахматлы болургъа Кесини бойнуна алды. Сизни уа Ол, аз да ишеклик болмагъан, Къыямат кюннге джыймай къоймаз. Ол ийманнга келмегенле уа – ала кеслерин насыбсыз этгенледиле.

13. Кечеде, кюндюзде да джашауну бардырыб тургъанла – ала бары да Аныкъыладыла. Ол нени да эшитибди, нени да билибди», - де.
14. Сен алагъа: «Ол кёклени, джерни да джаратхан, хар кимге Ол ашатхан (азыкъ берген), Анга уа киши ашатмагъан Аллахны къоюб, кесиме башха аллахмы тутайым сора?» - де. Сен алагъа: «Ишексиз, чыртда мушрикледен болмазгъа, муслиманланы эм биринчилери болургъа буюрулду меннге», - де.
15. (Дагъыда): «Ишексиз, мен Иеме ассы болургъа уллу кюнню азабындан къоркъама», - де.
16. Ол кюн а, андан (азабдан) джанлатылгъан адам – ол Аллах джазыкъсыннган адамды, ол а ачыкъ насыбды.
17. Аллах сеннге бир зиян джетдирсе, Ол Кеси болмаса, аны ачарыкъ джокъду. Алай болмай, Ол сеннге бир игилик берсе да, (аны тыяллыкъ да джокъду). Аны хар неге да къудрети джетеди.
18. Къулларыны юсюнде Аны къудрети уа, бек уллуду. Ол акъылманды, неден да хапарлыды.
19. Сен алагъа: «Шагъатлыкъ джаны бла эм уллу неди?» - де. Алагъа: «Арабызда (эм уллу) шагъат – Аллах Кесиди. Бу Къуран да мени джюрегиме сингдирилди. Сизни да, ол (Къуран) джетишгенлени да, мен аны бла къоркъутур ючюн. Сиз Аллахны биргесине башха аллахла бардыла деб, шагъатлыкъ эталырмысыз сора? Мен а (ол затха) шагъатлыкъ эталмам!» - деб айт. Сен: «Ол къуб-къуру Бир Аллахды, мен а ол сиз Анга тенг этген затларыгъыздан кенгме», - де.
20. Ол Биз алагъа китаб бергенле – ала аны (Мухаммадны) кеслерини джашларын таныгъан кибик, таныйдыла. (Орамда джашланы арасында, адам кесини джашын айырыб таныгъан кибик, ала китабларында аны сыфатларын окъуб, алай уста таныб тургъандыла). Алай а ала – кеслерин джарлы этгенледиле, ала (биле тургъанлай) ийманнга келмедиле.
21. Сора Аллахха ётюрюклени джарашдыргъандан, Аны аятларын да ётюрюкге санагъандан бек зулмучу кимди? Ишексиз, зулмучула уа, онгмазла.
22. Биз Къыямат кюн аланы барын да джыйыб, сора ол мушриклеге: «Ол (кеси акъылыгъыз бла) сиз Аллахха тенг этиб бегитгенлеригиз къайдадыла?» - дербиз.
23. Сора: «Оллахи! Раббибиз бла ант этебиз! Биз Аллахха къошакъ этмегенбиз!», - деб, ант этгенден башха, аланы къарыулары къалмаз.
24. Къара! Ала кеслерине къалай ётюрюкню айтадыла. Ол ала кеслери чыгъарыб кюрешген затлары уа, аладан аджашыб тас болдула (ол кюн).
25. (Мухаммад) аладан сеннге тынгылагъанча кёрюннгенле да бардыла. Алай болса да, Биз аланы джюреклерине (эшитмезча) джабыу салгъанбыз, къулакъларында да бушдукълары барды.
(Кеслерин асыры уллу кёргенлери ючюн. Уллукёллю адам, зар адам, не къадар айтылса да, ол хакъны эшитмейди. Бидгъачыланы да, хакъны эшитмеген, хакъгъа къайыталмагъанларыны сылтаулары – ол затладыла).
Ала не сейир затны кёрселе да, ийнанмазла. Ала сеннге келселе уа, сени бла даулашадыла. Кяфыр къауум: «Бу (Къуранда айтылгъан зат) къуру буруннгуланы таурухларыды», - дейди.
26. Алай бла ала башхаланы да (Къурандан) тыядыла, кеслери да андан узаядыла. Ангыламайдыла ансы, ала къуру кеслерин халек этедиле.

27. (Мухаммад) сен ала келиб, отха тирелиб: «Ах, анасыны! Энди бизге ызыбызгъа къайытыр мадар болса эди, Раббибизни аятларындан бирин да ётюрюкге санамаз эдик, толу ийнаннганладан да болур эдик!» - дей, аланы къалай сюелгенлерин кёрсенг эди.
28. Огъай, аланы эртдеден (ичлеринде) басдырылыб тургъан затлары (кяфырлыкълары) ачылды. Алай а ала кеслери айтханча, дуниягъа къайтарылсала да, ол ала тыйылгъан затха (кяфырлыкъгъа) къайытыр эдиле (джаханимни кёргенден сора да). Ишексиз, ала тамам ётюрюкчюдюле.
29. Ала: «Дуния джашаудан сора бизге башха джашау джокъду, ёлгенден сора тириллик да тюлбюз», - дедиле.
30. (Мухаммад) Иелерини аллында сен аланы къалай сюелгенлерин бир кёрсенг эди. Аллах алагъа: «Сора бу (тирилиб сюдге сюелгенигиз) керти тюлмюдю?» - дер. Ала да: «Хоу! Биз Иебиз бла ант этебиз, бу хакъды!» - дерле. Аллах да алагъа: «Кяфыр болгъаныгъыз ючюн, чегигиз азабны!» - дер.
31. Аллах бла тюбешиуню ётюрюкге санагъанла, ала керти насыбсыз болдула. Сора ала билмей тургъанлай, алагъа Къыямат кюн келсе, ала: «Ол биз анда сансыз тургъан затыбыз ючюн, бизге къыйынлыкъ келди», - дерле. Ала джюреклерин (аман акъылларын) сыртларына кёлтюрюрле. Ол ала кёлтюрген (джюклери) уа къалай аманды!
(Адам ахыратны унутуб, сан этмей турса, Джаратхан Аллахны аллында не джууаб берирме деб къоркъа да билмесе, ол ауузу бла ийнанама дегенликге, ол ийман болмайды).
32. Дуния джашау деген – къуру оюнду, булджууду, ёзге зат тюлдю. Такъуалылагъа уа ахырат арбаз тамам ашхыды. Сора сиз бир сагъыш эталмаймысыз?
33. (Файгъамбар) ишексиз, аланы сёзлери сени мыдах этгенин Биз билиб турабыз. Ишексиз, ала сени ётюрюкчю этмейдиле, алай а ол зулмучула, ала Аллахны аятларына къаршчы боладыла.
(Ала Уллу Аллахны сёзюн ётюрюк этедиле. Хар заманда да аллайла бола келедиле. Сыйлы Аллахны сёзюн тюзюча айтхан гъалимге ийнанмай къаршчы тургъанла, ала да Аллахха къаршчыдыла, башхасы джокъду. Ауузлары бла уа кеслерин муслиманнга санаб турадыла. Хакъ айтылса уа чарлайдыла).
34. (Мухаммад) сеннге дери да (кёб) келечиле ётюрюкчюлеге санала келдиле. Алай а ётюрюкчюге саналгъанлары ючюн, ала сабырлыкъ этдиле. Бизден болушлукъ келгинчи дери, инджиуле да кёрдюле . Аллахны (берген) сёзюне тюрлениу джокъду. (Ахыры хорлам сеникиди.) Ажымсыз, сеннге келечилени хапарлары келдиле да (аладан оюм ал, ала кибик сен да тёз).
35. (Мухаммад) аланы арт буруулары сеннге ауур тие эсе, (аланы ийнандырырча) не джерде бир тешик табыб (ары тюшерге), неда кёкге бир басхыч салыб, алагъа бир сейир зат келтиралыр эсенг, кёр (аяма). Аллах сюйсе, барын да тюз джолгъа джыйыб да къоялыр эди. Сен чыртда джахилледен болма (ол Аллахны ишиди, сынамыды. Мухаммад гъ.с. мушриклени Ислам диннге келмегенлерине асыры къыйналгъандан, не этерге билмегенди. Сыйлы Аллах аны алай бек къыйналгъанын ушатмай айтады).
36. Сеннге уа къуб-къуру (таза джюрекден) тынгылагъанла джууаб бередиле (эшитедиле). Ол ёлюкле (кибик тургъанланы уа) Аллах тирилтир (джюреклери сагъайырла), андан сора ала Аны аллына да сюелирле.

37. Ала (меккячыла): «Раббисинден анга бир сейир зат тюшсе эди (биз ийнанырча)», - дедиле. Сен алагъа: «Ишексиз, Аллахны сейир зат тюшюрюрге кючю джетеди», - де. Алай а аланы кёбюсю аны ангыламайды.
(Ангыласала, Къуран да алагъа бек сейир затды. Бурун бек эртделеде болгъан хапарланы да, артда бола-бола келлик таша хапарланы да къоймай тизеди. Дунияны башында алимле (учёныйле) алкъа анда не джангылыч, неда наука айтхан бла келишмеген бир зат табмайдыла. Учёныйле Къуранда айтылгъан затланы наука бла келишиуюне сейир болуб, аны хакъ Аллахдан болгъанын ангылаб, тюшюнюб, бойсунуб, баш уруб, муслиманлыкъгъа къайыта келедиле. Акъылы болгъаннга ойлашыргъа, ол да джетерге керекди. Андан сейир зат къайдан табыллыкъды).
38. Не джерде къымылдаб джюрюген, не кёкде къанатларын кериб учхан джанлада, сизни кибик уммет болмагъан джокъду. Бу китабда Биз джукъну ычхындырмадыкъ (керекли зат болуб). Артда уа ала бары да, Иелерини аллына джыйылырла.
39. Ол Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанла, сокъурла, сангыраула – ала къарангыгъа ташайыбдыла. Аллах тыйыншлы кёргенин аджашдырады, тыйыншлы кёргенин тюз джолгъа тюзетеди.
(Сёз ючюн: уллукёллюню, махтанчакъны, экибетлини, зар адамны – ол не къадар дин тутуб кюрешсе да – тюзетмейди).
40. (Эй Аллахха тенгле тутуучула!) «Сора сизге Аллахны азабы (не дунияда джетсе), неда Къыямат кюн келсе, (болушлукъгъа) сиз Аллахдан ёзге, башха кимни чакъырырсыз? Сиз тюз эсегиз бир айтыгъыз аны!» - де.
41. Хоу, сиз къуру, Аны чакъырлыкъсыз (тарлыкъда). Ол а сиз тилеген затда къуру, тыйыншлы кёргенине къарайды. Ол кёзюуде уа сиз, ол табыннган затларыгъызны унутурсуз.
42. (Мухаммад) Биз сенден алгъа умметлеге да келечиле ийиб тургъан эдик. Артда уа, Биз аланы (бойсунмагъанлары ючюн) къыйынлыкъла бла, палахла бла тутхан эдик. Была да (ол ишлеге ойлашыб) бир бойсунур эселе уа?
43. Айхай, алагъа Бизден азаб келген заманда, ала бир буюгъа (къоркъа) билселе уа. Ол огъай эсенг, аланы джюреклери къатды. Шайтан аланы этген ишлерин алагъа ариу кёргюздю.
44. Сора ала айтылгъан ауазны унутханларында, Биз алагъа хар не тюрлю (ашхылыкъны) эшигин ачдыкъ. Ала берилген затлагъа (байлыкъгъа) къууаныб тохтагъанларында уа (Аллахны унутуб), Биз аланы, ала билмей тургъанлай, тутдукъ. Сора ол кёзюуде уа, ала тюнгюлюб къалдыла.
45. Сора ол зулмучу къауумну (джерде) арты юзюлюб кесилген эди. Хар не тукъум махтаула бары да дунияланы Иеси Аллахады.
46. Алагъа: «Аллах сизни сангырау, сокъур этиб, джюреклеригизге да мухур басыб къойса, Аллахдан ёзге аланы берирге сизге башха аллах бармыды сора?» - де. Бир къара сен, Биз аятларыбызны тизиб, къалай ангылатабыз! Ала да алагъа арт бурадыла.
47. Алагъа: «Къалай дейсиз, сизге Аллахны не таша, не ачыкъ азабы келсе, ол ассыладан башха киши халек болурму сора?» - де.
48. Биз келечилени къууандырыучула, къоркъутуучула этиб джибердик. Сора артда алагъа ким ийнанса, кесин да джарашдырса (дин джолгъа), алагъа къоркъуу да джокъду, ала мыдах да болмазла.

49. Алай а Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанла, пасыкълыкълары себебли, алагъа азаб джетер.
50. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен сизге, менде не Аллахны хазналары (байлыгъы) барды, не ташаны билеме, неда мёлекме демейме. Мен къуру меннге ачылгъан затны ызындан барама. Сокъур бла сау тенгмиди сора, сиз бир ойлашмаймысыз?» - де.
51. (Мухаммад) сен муну бла (Къуран бла) Иелерини аллына джыйылыудан къоркъгъанланы сагъайт (эслерине сал!) Алагъа Андан башха не бир шох, не бир джакъчы джокъду. Ким биледи, ала сагъайыб, (Аллахдан къоркъуб) бир эс джыяр эселе уа.
52. (Файгъамбар) сен эртден, ингир да Раббийлерине джалбарыб, Аны разылыгъын дыгалас этиб кюрешген (джарлыланы) къатынгдан кери къыстама. Ала этгенни джууабы, не аз да сени бойнунга тюлдю, сен этгенни джууабы да, не аз да аланы боюнларына тюлдю. Аланы къыстасанг а, сен зулмучуладан болурса.
(Ислам дин джангы келген кёзюуде, файгъамбарны тёгерегине джарлыла, джегилиб тургъан къулла, онгсузла кёбюрек джыйылгъандыла. Бай, бий къауум а ала бла бирге файгъамбар бла олтурургъа ыйлыкъгъандыла. Файгъамбаргъа ала: «Сен аланы къатынгдан къыста, ол заманда биз келиб сени ауазынга тынгыларбыз», - дегендиле. Уллу Аллахны аяты аланы ол сёзлерин кери урады).
53. Биз, аны кибик, адамла бир-бирлерине (байла файгъамбарны биргесинде джарлыланы кёргюзюб, хыликке эте): «Бизни арабызда Аллах чомартлыкъ этген (насыб берген) къауум быламыдыла сора?» - деген сёзлери бла да сынайбыз. Аллахха шукур этиучюлени эм иги билген а, Ол Кеси тюлмюдю сора?
54. Бизни аятларыбызгъа ийнаннган къауум сеннге келген заманда, алагъа: «Ассаламу гъалейкум (сизге Уллу Аллахны саламы болсун!)» - де. Сизни Иегиз рахматлы болууну Кесини бойнуна алды. Ишексиз, сизден биреу джахиллик себебли бир аманлыкъ этгенден сора таубагъа къайытыб, ол кесин джарашдырса (билсин), Аллах нени да кечиучюдю, рахматлыды.
55. Да Биз аятларыбызны джарашдырыб, ма алай баям этебиз, гюнахлыланы джоллары ачыкъланыр ючюн.
56. Сен алагъа: «Ишексиз, мен Бир Аллахдан ёзге, башха ол сиз къуллукъ этген затлагъа къуллукъ этмекден кери тыйылдым», - де. «Мен сизни нафсы хауагъызны ызындан баралмам, ол заманда мен аджашырма, тюз джолда да болмам», - деб айт.
57. Сен алагъа: «Мен, Иеми джанындан ачыкъланнган, бегимли далилни юсюндеме, сиз да аны ётюрюкге чыгъарасыз. Ол сиз ашыкъдыргъан зат (азаб), ол мени къолумда тюлдю. Оноу къуру Аллахныкъыды. Ол айтхан а, (къуру) хакъды. Оноу этиучюлени эм хайырлысы уа – Олду», - де.
58. Сен алагъа: «Ол сиз ашыкъдыргъанны оноуу мени къолумда болса, мени бла сизни арабызда оноу тыныб бошар эди. Аллах а зулмучуланы толу билибди.
(Манга аллай эркинлик берилсе, аллай къарыуум болса, душманларымы бек дженгил тынч этер эдим. Алай а мен къуру ауазчыма)», - де.
59. Ташаланы ачхычлары да Аны къолундады. Ташаны уа, къуру Ол болмаса, киши билмейди. Ол джерде да, сууда да не болгъанын билибди. Ол билмей терекден бир чапракъ да тюшмейди. Джерни ичинде къарангыда болгъан урлукъгъа, мылы кесекге, къургъакъ кесекге дери, Аны буйрукъ китабында джазылмагъан джукъ джокъду.

60. Ол аллай Аллахды – кечесинде сизни (джукълатыб) ёлюк этген, кюндюзюнде да не этгенигизни билиб тургъан. Андан сора да (кюндюзюнде кереклигизни баджарыр ючюн) сизни тирилтген. Алай бла сизни белгили болджалгъа (аджалгъа дери) джетдирир ючюн. Андан сора къайытыб барыр джеригиз а, Аны аллынады. Андан ары Ол сизге не этгенигизни хапарын айтыб берир.
61. Кесини къулларына уа Аны къарыуу толу джетеди. Сизни сакълаучу (мёлекле) да джибереди. (Гъалимлени кёбюсю адамланы гюнахларын, сууабларын джазыучу мёлеклеге айтылады дегендиле). Биригизге ёлюм келген заманда уа, аны джанын Бизни келечилерибиз (мёлекле) аладыла. Ала уа джукъну ычхындырмайдыла.
62. Андан сора ала хакъ Иелери Аллахха къайытырла. Хукму уа (сюд), къуру Аныкъы тюлмюдю сора? Ол а, эсеблеуде бек теркди.
63. Сен алагъа: «Джер юсюнде да, тенгизде да сизни къыйынлыкъладан сакълаб тургъан кимди? Сиз мугур болуб: «Сен бизни мындан бир къутхарсанг, биз сора шукурчуладан болмай къалмаз эдик», - деб, (ичигизден) таша Кимден тилейсиз?» - деб, сор
64. Сен алагъа: «Сизни андан да, башха тюрлю-тюрлю къыйынлыкъладан да къутхаргъан – Аллахды. Сиз а Анга (Ол Аллахха) ширк тутасыз (аны ючюн да къарамай)», - де.
65. Сен алагъа: «Сизге не башыгъыздан, не аякъ тюбюгюзден азаб джиберирге да, неда сизни бёлек-бёлек этиб, бири биринг бла (къазауат этдириб) азаб чекдирирге да Аны къолундан келир», - де. Бир къара сен, Биз аятларыбызны къалай ачыкълаб тизебиз алагъа, бир тюшюнюр эселе уа деб!
(Аятда айтылгъаныча, муслиманла бёлек-бёлек болуб, бир-бири бла къазауатла этиб, бир-бири къанын тёге келгендиле. Башларындан бурун кёкден джауум, джел къыйынлыкъ келген эсе, бусагъатда бомбала да къуюладыла. Аякъ тюблеринден бурун джер тебреннген, суу къобхан болгъан эсе, бусагъатда минала бла, башха атылтыучу затла бла да къыйынлыкъ бередиле бир-бирине. Аят бу заманнга да келишеди).
66. Ол (Къуран) хакъ болуб тургъанлай, сени къауумунг а аны ётюрюкге чыгъарды. Сен алагъа: «Мен сизни бойнума алыучу тюлме», - де.
67. (Аллах джанындан) хар айтылгъан хапарны болджалы барды. Сиз аны артда билирсиз (не дунияда, не ахыратда.
Биз адам улу ашыкъсакъ да, Уллу Аллах ашыкъмайды, Аны иши тынмай да къалмайды. Аны хар иши къадар бла бола-бола барады).
68. (Мухаммад) сен Бизни аятларыбызны хакъында сандракъла этгенлени кёрсенг, ала башха хапаргъа кёчгюнчю, аладан кенг тур! Шайтан унутдуруб къойгъаны болса уа, эсинге тюшгенден сора, ол ассы къауум бла олтурма!
69. Аллахдан къоркъгъанла, ол ассыла ючюн, не аз да джууаблы тюлдюле. Алай а ол къауум алагъа ауаз айтыргъа тыйыншлыды. Ала Аллахдан бир къоркъар эселе уа!
70. (Мухаммад) сен дуния джашаугъа алданыб, динлерин да оюннга, булджуугъа тутханла бла турма!
(Динни хыликке эте тургъанланы биргелерине турургъа эркинлик джокъду. Динни хыликке этген, ол Аллахны хыликке этеди. Бир къоркъууу болмагъанлай, адам ала бла турса, ол да алачады).
Алай а терс этген затлары ючюн, адам халек боллугъун, Аллахдан башха не бир шох, не бир джакъчы табмазын, джанын къутхарыр ючюн не тюрлю джулуу берсе да къабыл этилмезин, дунияда этген терс ишлери ючюн анда халек болурларын, кяфырлыкълары

себебли аланы ичген ичгилери къайнар суула да, термилтген азаб да болурун, ауаз айтыб ангылат!
71. Сен алагъа: «Аллахдан ёзге, бизге не хайыр, не заран эталмагъан затлагъамы табынайыкъ сора биз? Бизни Аллах тюзетгенден сора, нёгерлери да (муслиманла) «кел» деб, тюз джолгъа чакъыра тургъанлай, джер юсюнде шайтан терилтиб, хайран болуб тургъан адамча, ызыбызгъамы къайтайыкъ сора?» - де. Сен алагъа: «Ишексиз, тюз джол – къуру Аллахны джолуду. Бизге уа: дунияланы Иесине берилирге,
72. намазны да толу къылыргъа, Аллахдан да къоркъаргъа буюрулду. Ол а аллай Аллахды – сиз Аны аллына джыйыллыкъ», - де.
73. Ол а аллай Аллахды – хакъ кёклени, джерни да джаратхан. (Къыяматны заманы джетсе), Ол «бол», деген кюн, сора болуб къалгъан. Аны айтхан сёзю – хакъды. Сургъа юфгюрюлген (Къыямат) кюнню эркинлиги да Аны къолундады; ташаны, туураны да толу билибди, хар неден да хапарлы, Ол акъыл Иесиди.
74. Сен эсге ал, Ибрахим атасы Азаргъа: «Гяуур къачланы кесинге аллахла этибми алдынг сора? Мен сени да, къауумунгу да аджашыуда кёреме», - дегенин.
75. Аны кибик, Биз Ибрахимге кёклени, джерни къудретин да кёргюзген эдик. Ол (ийманда) ажымсызладан болур ючюн.
76. (Бир джолда) аны юсюн кече басхан чакъда, ол бир джулдузну кёрюб: «Ма бу мени Иемди», - деди. Сора ол джулдуз батханында: «Мен батыучуланы сюймейме», - деди.
77. Сора айны туура кёргенинде: «Ма буду мени Ием», - деди. Ол да батханында: «Энди Раббим мени тюз джолгъа салмай эсе, сора мен аджашхан къауумдан болама», - деди.
78. Сора ол чыгъыб келген джарыкъ кюнню кёргенинде да: «Ма бу – Иемди (Аллахым), бу (аладан) уллуду», - деди. Сора ол да батханында: «Эй, халкъым! Мен, сиз Аллахха тенг этген затладан кенгме,
79. мен джюзюмю кёклени, джерни джаратханнга, хакъ джюрегими бурдум. Мен мушрикледен да тюлме», - деди. (Бурун аны заманында идоллагъа табыннгандан сора да, халкъ джулдузгъа, айгъа, кюннге къуллукъ этген адет болгъанды. Ибрахим гъ.с. аланы ётюрюк болгъанларын ачыкълаб, къалай кери ургъаныны юсюнден айтылады).
80. Алай а халкъы аны бла даулашыб тохтады. Ол да алагъа: «Аллахны хакъында мени бла даугъамы киресиз сора? Да! Ол мени тюз джолгъа салды. Ием меннге бир зат (къыйынлыкъ) берирге излемесе, ол сиз Анга тенг этген (аллахладан а) къоркъмайма. Билим бла мени Раббим бек кенгди. Сиз эсгериб, бир ойлашалмаймысыз сора?
81. Сизни Аллахха тенг этген затларыгъыздан къалай къоркъайым мен сора? Сиз бир тукъум бир далил (Уллу Аллахдан келген китабланы биринде да айтылынмагъан) тюшюрюлмеген затны Аллахха тенг этерге къоркъмайсыз сора. Бу эки къауумдан ышаныргъа къайсы бек тыйыншлыды, бир айтыгъыз, сиз биле эсегиз?» - деди.
(Мени далилим Аллахданды, сизни уа, джукъ далилигиз да джокъду. Айтхан затыгъызны китабыгъызда болуб айтмайсыз. Кертиси да, не Тауратда, не Инджилде, не Забурда, неда ары дери тюшген джазыулада дунияланы къурагъан Иеси Бир джангыз болгъанын бегитген болмаса, Анга бир къошакъ этген джокъду). 82. (Бир Аллахха) ийман салыб, сора ийманларын зулму бла (ширк бла) къатышдырмай тургъанла – алагъа ышаннгылыкъ да барды, ала тюз джолгъа да тюшген къауумдула.

83. Ма ала, Ибрахим къаууму бла даулашхан заманда, Биз анга болушлукъгъа берген далиллерибиз эдиле. Биз кимни сюйсек, аны дараджалагъа кёлтюребиз. Ишексиз, сени Иенг акъылманды, нени да билиучюдю.
84. Биз анга (Ибрахимге) Исхакъны да, Якъубну да саугъалаб берген эдик, аланы хар бирин да тюз джолгъа тюзетген эдик. Ары дери Нухну да тюзетген эдик. Аны туудукъларындан да: Дауудну, Сулеменни, Айюбню, Юсуфну, Муссаны, Харунну да (тюзетген эдик). Игилик этиучюлеге уа, Биз ма алай джал беребиз.
85. Дагъыда Зекерия, Яхия, Гъыйса, Илияс да – ала бары да ашхыладан эдиле,
86. дагъыда Исмагъил, ал-Илиясагъа, Юнюс, Лут. Биз аланы барын да джер юсюнде артыкъ сыйлы этген эдик (ол кёзюуде).
87. Дагъыда (аны кибик) Биз аланы аталарындан, туудукъларындан, къарнашларындан да (файгъамбарла) сайлагъан эдик. Аланы тюз джолгъа да салгъан эдик.
88. Аллахны джолу – ма олду. Ол Кесини къулларындан кимни ушатса, тюз джолгъа аны салады. Алай а ала Аллахха къошакъ этселе уа, къуллукълары джараусуз болур.
89. Ма ала – Биз китабда алагъа акъылманлыкъ да, файгъамбарлыкъ да берген къауумдула. Была (меккячы мушрикле) алагъа ийнанмасала, Биз алагъа толу ийнаннган бир халкъны бу элге уакил этербиз.
(Сёз берилгенича, Меккягъа ийманлы къауум ие болгъанды).
90. Ала – Аллах тюзетгенледиле. Сен да (Мухаммад) ала баргъан тюз джолну бар! Алагъа уа: «Мен сизден хакъ тилемейме, аны ючюн (тюз джолгъа чакъыргъаным ючюн). Ол а (Къуран) дунияны башына, къуру эсгермеди (ауазды)», - де.
91. Ала, Аллахха тыйыншлы багъа бералмадыла: «Аллах биреуге бир зат да тюшюрмегенди», - деб, айтхан заманларында.
(Бир Аллахха кеслерича оноу этдиле. Уллу Аллах алагъа сорубму этерик эди, этер ишин). Алагъа: «Мусса келтирген, халкъгъа да нюр берген, тюз джолну да кёргюзген китабны ким тюшюрдю сора? Ол сиз кесек-кесек къагъытлада джазгъанны уа, бир-бир джерлерин ачыкълай, кёб джерлерин да джашыра джюрютген китабны уа ким тюшюрдю? (Ары дери) не сиз, не аталарыгъыз билмеген зат юретилди да сизге?» - деб, бир сор. Сен алагъа: «Аны (тюшюрген) Аллахды», - де. Сора сен аланы алай сандракъ сёзлеге ташайыб, ойнай турма къой!
92. Бу (Къуран) элле анасы (Меккяны да), аны тёгерегинде къауумланы да ауаз айтыб къоркъута, анга дери келген китабланы хакъ болгъанларын да бегите, Биз джиберген - берекетли китабды (адам сёз тюлдю). Ахыратха ийнаннганла анга да ийнанадыла, ала намазларына да сакъдыла.
93. Не кеси джанындан Аллахха ётюрюклени чыгъаргъандан, неда анга джукъ да ачылмагъанлай: «Меннге да Аллах джанындан (файгъамбарлыкъ) ачылгъанды», - дегенден, неда: «Ол Аллах тюшюргенни мен да тюшюралырма», - дегенден зулмучу уа, ким болур? Ол зулмучуланы джан берген кёзюулерин а сен кёрсенг, мёлекле алагъа къолларын кере: «Чыгъарыгъыз джаныгъызны! Сиз Аллахха болмагъан затланы айтханыгъыз ючюн да, Аны аятларына уллукёллюлюк этгенигиз ючюн да, ма бюгюн сыйсыз хакъыгъызны алыгъыз!», - деб.
94. (Сора Къыямат кюн Аллах алагъа): «Биз сизни аллында джаратхан кибик, бюгюн Бизни аллыбызгъа бирем-бирем келдигиз да сиз! Ол Биз сизге берген затланы (дунияда) артыгъызда къойдугъуз! Ол сиз кесигизге аллахла этиб, джакъларла деб

тургъанларыгъызны да, (бюгюн не эсе да) Биз сизни бла кёрмейбиз! Арагъыз юзюлдю. Ол сиз таяныб (ышаныб) тургъанла, ала тас болдула», - дер.
95. Ишексиз, Аллах а урлукъ бюртюкню да, (кёгет) сюекни да джарыб, битдириб чыгъарады. Ёлгенден сауну да чыгъарады, саудан ёлгенни да чыгъарады. Ма Олду – Аллах. Сора сиз алдауукълагъа уа, къалай ийнанасыз!
96. (Къарангы кечени) джарыб (акъ) тангны атдыргъан, тынчайыргъа кечени къурагъан, кюнню да, айны да (заманны) тергерге (къурагъан). Ма была къудретли, билимли Аллахны санау ёлчелеридиле (календары).
97. Джерде да, тенгизде да къарангы кёзюуледе, сиз ала бла джолгъа тюзелир ючюн, Ол сизге джулдузланы болдургъан (Аллахды). Биз аятларыбызны, билалгъан къауумгъа, джарашдырыб ачыкъладыкъ.
98. Ол, сизни бир джандан (Адамдан) джаратыб, сора сиз бир кесек джашар джерни да, (артда) ёмюрлюк турур джерни да къурагъан (Аллахды). Ангылаялгъан къауумгъа, Биз аятларыбызны джарашдырыб ачыкъладыкъ.
99. Дагъыда Ол кёкден сууну да эндирген (Аллахды). Сора Биз аны бла кёб тюрлю битимле битдиребиз. Джашнаб, бир-бири юсюне миннген, тюрлю-тюрлю хансланы да, мюрзеуню да чыгъарабыз. Дагъыда (кёгетлери дженгдириб) бутакълары энгишге джуукъ болгъан, джоббу-джоббу битген финиклери бла пальма терекле, джюзюм бачхала да. Мюрзеуню баш къусуб бюртюк этиб, къалай бишгенине (иги ойлашыб) бир къарагъыз! Дагъыда бир-бирине ушаш, татыулары уа башха болгъан: джюзюм, зейтун, гранат бачхала да чыгъарабыз. Ишексиз, бу затланы барында да, (ажымсыз) ийнаннган къауумгъа, сейир зат барды.
100. Ол (Аллах) аланы джаратыб тургъанлай, ала уа джинлени Аллахха тенг этиб (алагъа табындыла). Бир зат билимлери болмагъанлай, сылхырларына, Аллахха джашла да, къызла да буюрдула. Ала Анга атагъан затладан, Ол бек тазады.
101. Кёклени, джерни болдургъан да – Олду. Сора Аны тиширыу нёгери болмагъанлай, джашы къалай болур? Ол а хар затны да джаратхан, хар нени да билиучюдю.
102. Сизни Иегиз Аллах – ма Олду. Андан башха табыныр джукъ джокъду. Хар нени да джаратхан – Олду. Сиз къуру Анга къуллукъ этигиз! Ол хар затха да Уакилди.
103. (Дунияда) кёз Аны кёрюр мадар джокъду, Аны уа хар къарагъан кёзню да кёрюрге къудрети джетибди. Ол къалайгъа да сингибди, неден да хапарлыды.
104. Сен алагъа: «Иегизден сизге туура далилле келдиле. Аланы (эс бёлюб) ким кёралса, кеси джаны ючюндю, сокъур болгъан да кесине зараннгады. Мен а сизни сакълаучу тюлме», - де.
105. Биз аятларыбызны джарашдырыб, ма былай тизебиз, ала сен быланы биреуден юрендинг дер ючюн (джюреклеринде ауруулары болгъанланы сынар ючюн). Биз а аланы ангылагъан къауум тюшюнюр ючюн баямлайбыз.
(Файгъамбар гъ.с.-ны джаулары, бу Къуран анга Уллу Аллахдан келген зат тюлдю, аны анга Тауратны, Инджилни иги билген бир адам юретиб турады дегендиле. Алай болса да Мухаммад гъ.с. айтхан затларын, ол китаблада айтылгъан затланы да айтады, алай а алада болмагъан да кёб затны айтады. Къуран Тауратда, Инджилде айтылгъан хапарладан кёб хапарланы джыяды ичине. Алай болмай да мадар джокъду, нек десенг, файгъамбарла бары да Бир Аллахдан келгендиле. Бу дин да ала келтирмеген бир джангы дин тюлдю. Бары келтирген да Ислам динди. Алай болса да Инджилде, Тауратда да кертиге

келишмеген затла кёб чыгъадыла. Къуран аланы барын да тюзете-тюзете келгенди. Ол китаблада да, Къуранда да бир хапар баргъаннга ушагъанлыкъгъа, иги сюзюб къарасанг, бир-бирине келишмеген кёб заты барды. Динлени сюзюб, иги терен билмеген адам, аланы келишмегенин ангыламай къалыргъа боллукъду. Алада айтылыу бла Къуранда айтылыу, атлы бла джаяуча, башхады. Къуранны иги билген адам, Мухаммад гъ.с-гъа биреу юретеди деген сёзню, къабыл этерик тюлдю. Ол аят аны юсюнден айтады).

106. Мухаммад, сеннге Иенгден ачылгъан затдан тайма! Андан ёзге, башха Аллах джокъду. Мушрикледен а, кенг бол!

107. Уллу Аллах тыйыншлы кёрсе, ала мушрик да болмаз эдиле. Сени уа Биз алагъа къараул этмедик. Сен алагъа уакил да тюлсе.

108. Сиз Бир Аллахдан ёзге башха затлагъа (идоллагъа) табыннганланы сёкмегиз! Ала да ангыламай джаулукъ этиб, сизни Аллахыгъызны сёкмез ючюн! Биз а хар умметге этген гъамалын (баргъан джолун) ариу кёргюздюк. Артда уа, аланы келирлери Иелеринеди. Ол да алагъа этген ишлерини хапарларын толу айтыб берир.

109. Ала Аллах бла къаты тукъум ант этдиле: «(Аллахдан) алагъа бир сейир зат келсе, ийнанмай къоймазбыз!» - деб. Сен алагъа: «Ишексиз, аятла бары да Аллахны къолундадыла. (Муслиманла) сизге уа ким ангылатсын, (не сейир зат келсе да) аланы ийнанмазларын!» - де.

110. Биз аланы джюреклерин да, кёзлерин да (хакъдан) терсине бурабыз (ала уллукёллю болсала, Аллах аланы тюз джолгъа зорлаб салмайды. Баргъанларыча, аланы ол терс акъылда барма къояды). Сора ала биринчи кере ийнанмагъан халларындача, къаладыла. Сора аланы Биз алай терс джолда хайран болуб айланма къоябыз.

111. Биз алагъа мёлеклени тюшюрсек да, алагъа ёлгенле сёлешселе да, аланы алларына не тукъум сейир затны къоймай джыйсакъ да, къуру Аллах тыйыншлы кёрген болмаса, аладан киши ийнанмаз. Алай а аланы кёбюсю билмейди аны.

112. Аны кибик, Биз хар файгъамбаргъа адамладан да, джинледен да шайтан джаула этгенбиз. Ала бир-бирине уу бериб сингдиредиле, омакъ сёзле бла бир-бирин терилтедиле. Сени Иенг тыйыншлы кёрсе, ала алай этмез эдиле. Аладан да, аланы омакъ (алдауукъ) сёзлеринден да сен кенг бол!

(Файгъамбарланы заманында бола тургъан затла, бусагъатда да болууу алайды. «Эй, файгъамбар! Адамланы арасында бармыдыла шайтанла? – деб, соргъандыла. Хо! Таб адам шайтанла, джин шайтанладан эсе да амандыла, къоркъуулудула» - дегенди. Бизге сыфатлары адамча кёрюнюб, биз да алагъа адамла деб турсакъ да, аланы кёбюсю бир-бирлерин джин шайтандан да аман аджашдырадыла. Адамла да, ала шайтан болгъанларын ангыламай, аланы ариу, кука сёзлерине терилиб, кеслерин хорлатыб, кёбле аджашыб кетедиле).

113. Аланы (сёзлерине) ол ахыратха ийнанмагъанланы джюреклери терилсин, разы да ала болсунла, этгенлерин да ала эте берсинле! (Сен а ала ючюн джарсыма!)

114. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен кесиме Аллахдан башха тёречими излейим сора? Сизге хар затны ачыкълагъан китабны (Къуранны) джиберген да Олду сора», - деб айт. Биз (бурун) китаб берген къаум, ол (Къуран) Иенгден келген хакъ болгъанын бек иги биледи. Сен а (анга) аз да ишеклик келтирген къаумдан болма!

115. Сени Иенги сёзю (бу Къуран) кертиликде да, тюзлюкде да Хакъ болуб (буйрукъдача) толу тынды. Аны сёзлерин тюрлендираллыкъ джокъду. Ол нени да эшитиучюдю, нени да билиучюдю.
116. (Файгъамбар) сен джер юсюнде адамлагъа бойсунсанг (тынгыласанг), аланы кёбюсю сени Аллахны джолундан аджашдырырла. Ала къуру оюмларына, кёллерине келген ётюрюклени тутуб барадыла.
(Афендини адамлагъа тынгыларгъа, ала сюйгеннге ийилирге эркинлиги джокъду, ол хакъны айта эсе, анга тынгыларгъа, бой да салыргъа алагъа борчду. Алай болмай афенди адамлагъа тынгылай, халкъ сюйгенча бара тебресе, озаманда ол аджашады. Эртдеден бола келгени да алайды. Файгъамбарыбыз гъ.с. да аллайладан къоркъуб айтханды: «Даджалдан эсе да, умметими аджашдырыучу гъалимледен бек къоркъама», - деб).
117. Ишексиз, сени Раббинг Аны джолундан аджашханны да, Аны тюз джолунда болгъанны да бек иги биледи.
118. Юсюнде Аллахны аты эсгерилиб (кесилген малны) ашагъыз! Аны аятларына ийнана эсегиз!
119. Аллахны аты эсгерилгенден ашамазча, сизге не болгъанды сора? Не затла харам болгъанын, Ол сизге ачыкълагъанды да, амалсызгъа тюшген адам болмаса. Бек кёбле, билимсиз, кеслери хауалары бла (акъылларына таяныб адамланы) аджашдырадыла. Ишексиз, сени Иенг чекден чыкъгъанланы бек иги билибди.
120. Сиз гюнахны ачыгъындан да, ташасындан да тыйылыгъыз! Ишексиз, ол гюнах этиучюле, этгенлерича бир хакъ табарла.
121. Аллахны аты эсгерилмей (кесилген) малдан ашамагъыз – ол кирди (харамды!) Ишексиз, шайтанла шохларына уу салыб, сизни бла даулашыргъа къыздырадыла. Алагъа бой салсагъыз, сиз да, ишексиз, мушрикледен болурсуз!
122. Сора ёлюк болуб тургъан биреуню, Биз сау этиб, нюр да бериб (ол ийманнга келиб), сора адамланы арасында Бизни нюрюбюз бла (таукел) джюрюб айланнган адам, ол терен къарангылыкъладан чыгъалмай тургъан адам кибикмиди сора (кяфыр кибик?) Этген ишлери, кяфыр къауумгъа ма алай ариу кёрюнеди. (Муслиман бла гяуурну юлгюсю).
123. Аны кибик (Меккядача), Биз башха элледе да хыйлачы, ассы тамадала джаратханбыз (халкъны сынар ючюн). Ангыламайдыла ансы, аланы (ол къауумну) хыйлалары къуру кеслерини башларынады.
124. Алагъа (Аллахдан) аят келсе: «Ол алгъыннгы файгъамбарлагъа келгенча, бизге да аллай аят келгинчи биз чыртда ийнанныкъ тюлбюз!» - дейдиле. Келечиликни кимге беририн (ышанырын) Ол Кеси бек биледи. Ол ассылагъа уа, аланы хыйлалары ючюн, Аллахны аллында сыйсыз, къаты азаб келир.
(Ёмюрю да адам улу Уллу Аллахха кесича бир оноула этгенлей келеди, Джаратхан Аллахдан акъыллы болургъа излегенлей. Кёклени да, джерни да, адам улуну да, джаныуарланы да, битимни да джаратыб, бизге оноу этген Бир Аллахха тынгылары, бойсунуру келмей. Бойсуннган къой эсенг, адам улуну кёбюсю Анга оноу этерге да кюрешеди. Кяфырлыкъны чыкъгъан джери да ма олду).
125. Аллах а биреуню тюз джолгъа тюзетирге излесе, сора аны джюрегин кенг этеди. (Эшик ачылгъанча, джюреги Уллу Аллахха ачылыб, хакъны ангыларгъа, Андан келген буйрукъгъа тынгыларгъа хазыр болады).

Биреуню аджашдырыргъа излесе да, адам кёкге чыгъыб баргъан замандача, аны джюрегин къысыб, тар этеди (сора ары ийман киралмайды). Ийнанмагъанланы (джюреклерин) Ол ма алай кир этеди.
(Кёкге мийикге чыкъгъан заманда адамны кёкюреги къысханын, кёкге чыгъа тебрегенли, кёб болмай билгендиле. Ол кёзюуде Мухаммад гъ.с. адам кёкге чыкъгъан заманда, аны кёкюреги къысханын ол а къалай билгенди? Ол кёзюуде аны къалай билир эди ол, Уллу Аллах Кеси билдирмесе? Ойлаша билгеннге былайыны сейирлиги, бу Къуран Аллахдан келген хакъ болгъанына, ийман салыргъа толу джетеди).
126. Ма бу – сени Иенги тюз джолуду. Эсгериб, ангылаялгъан къауумгъа, Биз аятларыбызны джарашдырыб ачыкъладыкъ.
127. Алагъа (ангылагъанлагъа) Иелерини джанында рахатлы арбаз хазырланыбды. Аланы этген ишлери ючюн, Ол аланы (джан аурутхан) шохлары.
128. Аллах болгъанны Кесини аллына джыйгъан кюн: «Эй, джинле халкъы! Сиз адамладан бек кёблени терсейтдигиз (кесигизге къошуб)», - дер алагъа. Адамланы арасында джинле бла шохлукъ джюрютгенле да айтырла: «Эй, Иебиз! Бизни бир къауумубуз бир къауумдан хайыр изледи. Алай бла ол Сен салгъан болджалгъа джетдик», - деб. Аллах да алагъа: «Сизни (эки къауумну да) турур орнугъуз – отду!» - дер. Къуру Аллах джазыкъсыннган болмаса, ала анда ёмюрге турурла. Сени Иенг – акъыл Иесиди, Ол нени да билибди.
129. Да, ма алай, аланы этген (аман) ишлери ючюн, Биз бир ассыланы бир ассылагъа башчыла этебиз (алай бла ала бир-бирин аджашдырадыла).
130. (Къыямат кюн алагъа) Иелери: «Эй, джинле, инсанла халкъы! Сизге Мени аятларымы да окъугъан, ма бу кюннге тюберигизни да айтыб къоркъутхан, кесигизден келечиле келмегенми эдиле сора?» - дер. Ала да: «Биз кесибизге къаршчы шагъатбыз», - дерле. Аланы дуния джашау терилтген эди. Сора ала кяфыр болгъанларына кеслери шагъатлыкъ этерле.
131. Сени Иенг (файгъамбарла джибериб) биринчи билдирмей, ала хапарсыз тургъанлай, ассылыкълары себебли, халкъланы чыртда Ол халек этиучю болмагъаны ючюн.
132. Алай а хар кимни да этгенине кёре дараджасы барды. Сени Иенг аланы этген ишлерине сансыз тюлдю.
133. Сени Иенг байды, кенг рахматны Иесиди. Ол сюйсе сизни кетериб, орнугъузгъа бир башхаланы да келтиралыр, сизни бир башха къауумдан къураб келтиргенича.
134. Ишексиз, ол берилген сёз сизге келмей къалмаз. Сизни андан къутулур къарыуугъуз джокъду.
135. Сен алагъа: «Эй, халкъым! Сиз да этгенигизча къуллукъ этигиз, мен да алай (кесимча) этейим, сора артда билирсиз ахырат арбаз кимники болгъанын (тюз ким болгъанын). Ишексиз, терсле уа онгмайдыла», - де.
136. Ала (меккячы мушрикле), Аллах Кеси джаратхан сабанладан, хайуанладан Анга юлюш чыгъарыб, кёллери бла анга ийнаныб: «Бу Аллаххады, бу уа гяуур къачларыбызгъады», - дейдиле. Аланы ол гяуур къачлагъа атагъанлары, Аллахха бармайды, ол Аллахха атагъанлары уа, гяуур къачлагъа барады. Къалай аман хукму этедиле ала.
137. Аны кибик, аланы нёгерлери (табыннган шайтанлары уу салыб) мушриклени кёбюсюне балаларын ёлтюрюуню ариу кёргюздюле, аланы халек этер ючюн, динлери да

къатышыр ючюн. Аллах тыйыншлы кёрмесе, ала аны этмез эдиле. Аладан да, ала кеслери джанларындан чыгъаргъан затладан да (Мухаммад) сен кенг бол!
138. Ала (мушрикле кеслери оюмлары бла): «Ма бу малла, бу сабанла, ала къуру биз сюйгеннге (тыйыншлы кёргеннге) болмаса, башхалагъа ашаргъа харамды», - дедиле.
(Ислам дин келгинчи дери, меккячы мушрикле къурман малларындан ашаргъа къуру Кябада ишчиле бла, эркишилеге халал этгендиле. Тиширыулагъа уа, харамгъа санагъандыла).
Дагъыда ала: «Аланы сыртлары да харамды (гяуур къачлагъа къурманнга аталгъан тюелеге минерге, джюк салыргъа)», - дедиле. (5 суура 103 аятха къара). (Ала аланы кесген заманда) Аллахны атын да эсгермейдиле. Анга (Аллахха) кеслери джанларындан ётюрюклени да чыгъарадыла. Алагъа уа, кеслери джанларындан чыгъаргъан ётюрюклери ючюн, толу хакълары берилир.
139. Дагъыда ала: «Ма бу хайуанланы (кесген заманда) ичлериндеги (балалары, ала сау болсала) эркишилерибизге халалды, тиширыуларыбызгъа уа – харамды. Сора аны (ичинде баласы ёлюб болса уа) эркишиге, тиширыугъа да тенгди», - дедиле. Керексизни айтханлары ючюн, Ол (Аллах) алагъа хакъларын берир. Ишексиз, Ол акъыл Иесиди, нени да толу билибди.
140. Билимсиз, акъылсызлыкъ бла балаларын ёлтюргенле да, кеслери джанларындан Аллахха ётюрюклени джарашдырыб, Аллах берген рысхыны харам этиб кюрешгенле да, джарлы болдула. Ала аджашдыла, тюзелгенледен болмадыла.
141. Аллах кимди десенг – сизге тиреулери болгъан да (къалын битиб дженгсе), тиреусюз да финик терекле, тюрлю-тюрлю сабан бачхала, зейтун, гранат, бир-бирине ушаш да, ушамай да (татыулары башха-башха), тюрлю-тюрлю кёгет терекле битдирген. Ала бишселе ашагъыз, джыйгъан кюнюгюзде аладан (джарлыны) хакъын да беригиз! Зыраф а, этмегиз! Нек десенг, Ол (аланы Иеси) зырафлыкъны сюймейди.
142. (Дагъыда Ол аллай Аллахды) джюк джюклерлей (кючлю хайуанла да: терисин, джюнюн ишлеб тюбюгюзге) джаярлай, ууакъ хайуанла да джаратхан сизге. Аллах сизге рысхы этген затындан ашагъыз, шайтанны сокъмагъы бла уа бармагъыз! Ишексиз, ол сизге джауду.
143. (Джахилият заманда араблыла малладан бир эркекни, бир тишини харам эте болгъандыла, ол себебден тюшгенди бу аят.)
Аллах пара-пара сегиз тюрлю хайуанны халал этиб джаратды: къойдан эки тюрлю (эркеги бла тишиси), эчкиден да эки тюрлю (алай-алай башхала да). Сен алагъа бир сор: «Аллах аланы эркеклеринми, огъесе тишилеринми харам этгенди, огъесе аланы къарынларында болгъаннымы харам этди? Сиз тюз айта эсегиз, далил бла меннге толу джууаб беригиз!» - деб.
144. Аны кибик, Аллах тюени да эркеги бла тишисин, тууарны да эркеги бла тишисин (халал этиб джаратды). Сора сен алагъа: «Аладан эркеклеринми, огъесе тишилеринми, огъесе аланы ичлеринде джатхан джанланымы харам этди Ол сизге? Огъесе сиз Аллах аланы харам этген заманда къарабмы тургъансыз?» - деб, сор. Билими болмагъанлай, халкъны да терсейтиб, кеси джанындан Аллахха атаб ётюрюклени айтхандан ассы болурму сора? Ишексиз, Аллах зулмучуланы тюз джолгъа тюзетмез!
145. Сен алагъа: «Меннге Аллахдан ачылгъанда, ашаргъа мен харам зат табмайма: къуру харам ёлген, (кесген заманда) акъгъан къан, тонгузну эти болмаса, ала уа кирдиле. Неда

Аллахны аты бла кесилмеген, хылымылы», - де. Сора биреу тарлыкъгъа тюшюб, не (диннге) джаулукъ этмей, не чекден ётмей (джанын сакъларлай бир) ашаса, ол заманда сени Иенг бек кечиучюдю, рахматлыды.
146. Яхудий динни тутханлагъа туякълыланы барын да харам этген эдик. Тууар бла ууакъ аякълыланы айтсакъ, аладан сырт узундагъы ич джауу, неда сюекге къатышхан джилик джауу болмаса, къалгъан джауларын (харам этген эдик). Ала чекден ётгенлери себебли, Биз ол затланы алагъа къазагъа берген эдик. Ишексиз, Биз тюзлюкню тутуучубуз.
147. (Мухаммад) ала (мушрикле) сени ётюрюкчю эте эселе, сен алагъа: «Сизни Иегиз кенг рахматлыды. Ассы къауумдан а Аны азабын тыярыкъ табылмаз», - де.
148. Мушрик къауум: «Аллах сюйсе, не биз, не ата-бабабыз Анга ширк тутмаз эдик, (Ол халал этгенден) джукъну да харам этмез эдик», - дерле. Ма алай, былагъа дери, бурун да ала (файгъамбарланы ётюрюк этгенле) Бизни къыйынлыгъыбызны чайнамай тохтамадыла. (Мухаммад) сен алагъа (мушриклеге): «Сизни (хакъдан) билим болуб джугъугъуз бармыды? Аны бери бизге бир кёргюзюгюз (бар эсе китабыгъызда). Огъай, сиз къуру кесигизни оюмугъузну айтасыз», - де.
149. Сен алагъа: «Аллахны уа джетишимли далили барды (сизни ётюрюк айтханыгъызгъа). Тюзетирге сюйсе Ол барынгы да тюзетир эди», - де.
150. Сен алагъа: «Аллах ма бу затны харам этгенди деген затыгъызгъа шагъатла (бегимле) келтиригиз!», - де. Сора ала шагъатла келтирселе да, сен алагъа нёгер болма! (Нек десенг акъыллары бла ала джалгъанны айтырыкъдыла). Сен, ол Бизни аятларыбызны ётюрюк да этиб, ахыратха да ийнанмай, Аллахха да башха затланы тенг этиб тургъанланы, аланы нафсы хауаларына барма!
151. Сен алагъа: «Келигиз! Мен сизге Иегиз нени харам этгенин окъуюм: «Анга (Аллахха) джукъну тенг этмезге, ата-анагъа иги болургъа, факъырлыкъдан къоркъуб балаланы ёлтюрмезге, сизге да, алагъа да рысхы берлик Бизбиз. Туурада, ташада да хылымылы ишге (зийнагъа) джуукълашмазгъа. Хакъы болмагъан джерде, Аллах харам этген адамны ёлтюрмезге. Ма была бары да Аллах кери ургъан затладыла. Сагъыш этиб, сиз бир ангылар эсегиз а.
152. Къуру болушур мурат бла болмаса, акъыл-балигъ болуб бегигинчи дери, ёксюз рысхыны къатына бармазгъа (тиймезге), ёлчени, чегиуню тюзлюк бла толу этерге. Биз бир джаннга да къолундан келгенден артыкъны бойнуна салмайбыз. Ариу джууугъунг болса да, тюзлюкню тутаргъа. Аллахха берген сёзлеригизни да толтурургъа. Ма была Аллахны осиятларыдыла (буйрукълары). Ким биледи, быланы эсге алыр эсегиз а!
(Биреу, мен Аллахха ийнанама десе, ол Аны буйругъунда джюрюрге Анга сёз береди, бойнуна алады. Алай а аны унутса, сан этмесе, мунафикъ болады).
153. Ангылагъыз: ма бу (айтылгъан) Мени тюз джолумду, ол джолну барыгъыз, башха джоллагъа кетмегиз, ала (ол джолла) сизни Аны джолундан айырыб иерле. Ол (Аллах) сизге осият этгенле (буюргъанла) ма быладыла. Сиз такъуалы болур эсегиз а», - деб айт.
154. Андан сора игилик этерге (тюз барыргъа) излегеннге, Биз Муссагъа хар затны айыргъан, тюз джолгъа салгъан, рахмат келтирген толу китабны берген эдик. Ким биледи, ала (чууутлула къарышыб турмай) Иелери бла тюбешиуге бир ийнаныр эселе уа!
155. Ма бу (Къуран) Биз тюшюрген берекетли китабды, аны ызындан барыгъыз (чууутунг, киминг да!) Сакъ болугъуз (андан таймагъыз), сиз Аллахны рахматын табар ючюн,

156. сиз: «Бизге дери ол эки къауумгъа (чуутлула бла христианлагъа) тюшдю китаб, биз а китаб окъумадыкъ (джахил къалдыкъ)», - деб, айтмаз ючюн,
157. неда: «Бизге да китаб келген болса, биз аладан да бек тюзелгенледен болур эдик», - деб, айтмаз ючюн, Иегизден сизге да хар нени да ачыкълаучу, тюз джол эмда рахмат (китаб) келди. Аллахны аятларын ётюрюк этиб, джанлаб кетгенден ассы болурму сора? Ол Бизни аятларыбыздан джанлагъанлагъа уа, Биз алагъа аны ючюн, осал азаб бла хакъларын берирбиз!
158. Ала (азаб бериучю) мёлеклени келирлеринми, огъесе сени Иенги (чамланыуу) келиринми, огъесе сени Иенги белгилеринден (Къыямат кюнню белгилерини) бири келиринми сакълайдыла сора? Сени Иенги белгилерини бир къаууму келгенден сора уа, ары дери ийман салыб турмасала, артда салгъанлары алагъа хайыр бермез. Неда ийманы бла хайырлы ишле этиб болмаса. (Файгъамбар) сен алагъа: «Сиз да сакълагъыз, биз да сакълайыкъ (ким тюз болгъанын артда кёрюрбюз!)», - де.
(Адамланы кёбюсюне тынгласанг ийнанабыз дейдиле, Аны буйругъун а этмейдиле. Уллу Аллах бу аятда аллай ийман къабыл болмазын ачыкълайды).
159. (Мухаммад) сени ол динлерин бёлюб-бёлюб, партияла болуб тургъанла бла байламлы бир джугъунг да джокъду. Аланы ишлери, къуру Аллахха къалады. Ол а алагъа этиб тургъан ишлерини хапарын айтыб берир.
160. (Сора ол кюн) бир игилик этиб келгеннге, ол этгенича он къат берилир (эм азы, алай болмаса андан да кёб къат-къат этиб да берир.
Адам иги затны этер ниет алса, алай а къолундан келиб эталмаса, анга аны ючюн да бир сууаблыкъ джазылады. Аманны этерге акъылына келиб, гюнахды деб этмей къойса, аны ючюн да сууаблыкъ джазылады, - дейди хадисде). Аманны этиб келгеннге уа этгенича бирден артыкъ берилмез. Бир кишиге да артыкълыкъ болмаз.
161. Сен алагъа: «Раббим мени Ибрахимни ханиф динине, тюз джолгъа тюзетди. Ол а мушрикледен болмады», - де.
162. Сен алагъа: «Керти мени намазым, къурманым, джашауум, ёлюмюм – бары да гъаламланы Иеси Аллах ючюндю,
163. Аны нёгери да джокъду. Меннге ма алай буюрулду. Мен (бу умметни) муслиманларыны ауалгъысыма», - де.
(Муслиманлыкъ эртдеден келеди. Файгъамбарла бары да муслиманла болгъандыла. Алай а Мухаммад гъ.с. кесини умметини ичинде биринчи муслиман болгъанды. Бир Аллахха берилген).
164. Сен алагъа: «Ол хар нени да Иесиди, сора мен кесиме Андан башха Иеми излейим»? - де. Адам не тукъум (осал) иш этсе да, аны ючюн къуру кеси джууаблыды. Биреу биреуню джюгюн (гюнахын) кёлтюрмез. Андан сора сизни келиригиз Иегизни аллынады. Сора ол сиз тартыш болуб тургъан затланы, Ол ачыкълаб берир.
165. Ол аллай Аллахды – сизни джер юсюне (рысхыгъа, оноугъа, хар неге да) ие этген. Берген заты бла сизни сынар ючюн, сизни бир-бирингден дараджада ёр этген (сыйлылыкъда, байлыкъда. Алай болса да адамланы кёбюсю, биреу кесинден онглу болурун сюймейди. Бири бир зат бла онглу болгъанлай, бир къауум зарланыб тебрейди. Ол а Уллу Аллахны сынамыды. Сыйлы Аллах а зарлыкъны сюймейди). Ишексиз, сени Иенг азабландырыуда теркди. Дагъыда, ишексиз, Ол бек кечиучюдю, рахматлыды.

7 суура

ЭКИ АРА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Ляям. Миим. Саад. (Магъанасын билген Аллахды).
2. Бу (Къуран) - сен аны бла (ауаз айтыб адамланы) къоркъутур ючюн, анга ийнанныганла да ол ауазны эсде тутар ючюн - сеннге тюшюрюлген китабды. Ол себебден сени джюрегингде аны ючюн тарлыкъ болмасын!
(Ол Аллахдан келгенине чайкъалма, таукел тур! Ийнанмагъан къауум тюрлю затланы айтсала да, сан этме!)
3. Сизге Иегизден тюшген затны ызындан барыгъыз (аны сыйлаб тутугъуз!) Андан (Аллахдан) башха шохла къураб, аланы ызларындан а, бармагъыз! Къалай къарыусуз эсге аласыз!
4. (Ангыласагъыз) Биз къаллай бир элни тюб этгенбиз. Бизни азабыбыз алагъа, кимлерине кече тынчайыб тургъанлай, кимлерине да кюнарада солуй, ушакъ эте тургъанлай келген эди. (Ала билмей тургъанлай).
5. Алагъа Бизден къыйынлыкъ келген заманда, аланы ахыр сёзлери уа: «Ишексиз, биз зулмучуладан болдукъ!», - деб, къуру алай болду.
6. Сора Биз (Къыямат кюн) чыртда, ол келечиле баргъанланы да, келечилени да джууабха тартмай къоймазбыз.
(Биреу гъалим болса, аны кибикди. Ол да, анга тынгылагъанла да джууабха тартылмай къаллыкъ тюлдюле).
7. Сора аланы барына да Биз билиб тургъан затыбызны тюзюча айтмай да, къоймазбыз. Биз аладан да, этген ишлеринден да (бир заманда да) таша болмагъанбыз (бары да Бизге туурады).
8. Ол кюн базман къурулуу хакъды. Сууаблыгъы ауур тартханла – насыблы болурла.
9. (Сууаблыгъы) дженгил тартханла уа, Бизни аятларыбызгъа зулму (ийнанмай уллукёллюлюк) этгенлери ючюн, кеслерин джарлы этгенле болурла.
10. Биз а сизни джер юсюнде орунлу этгенбиз, анда сизге джашау да бергенбиз, сиз а къалай къарыусуз шукур этесиз.
11. Биз сизни аллында (топуракъдан) джаратыб, (ариу) сурат-сыфат да бериб, сора мёлеклеге: «Адамгъа саджде этигиз (сый, хурмет беригиз!)», - деген эдик. Иблисден къалгъанла бары да этген эдиле, ол а саджде этиучюледен болмагъан эди.
12. Аллах да анга: «Мен (саджде этерге) буйрукъ берген заманда, сеннге не зат чырмау болду?» - деген эди. Ол да: «Мен андан эсе игиме (сыйлыма), Сен мени отдан джаратдынг, аны уа топуракъдан джаратдынг», - деди.
13. Аллах да анга: «Тюш андан (джаннетден), уллукёллю болуб сеннге мында турургъа орун джокъду! Чыкъ андан, ишексиз, сен гитчеледен (сыйсызладан) болдунг!» - дегенди.
(Башына сый тартыб уллу болама деб, гитче эмда сыйсыз болгъанды. Ол къылыкъны джюрютсе, не къадар дин тутса да, кимни болуру да алайды, башхасы джокъду. Иблис да адамны ол къылыкъгъа келтиралса, мураты толады).

14. Ол да: «Адамла тирилген Къыямат кюннге дери болджал бер меннге!» - деб, тилеген эди.
(Дунияда адамланы къылыкълары да алайды: бир къауумла кеслерине сый чакъырыб, сыйлы болабыз деб, сыйсыз болуб къаладыла. Ол иблисден джукъгъан къылыкъды. Адам, не къадар къуллукъ этиб кюрешсе да, аны уллукёллюлюк тутса, неда кесине сый излесе, ол иблисге нёгер болады, иблисге джаннетде орун болмагъанча, анга да болмаз. Налат берилгинчи, иблис да бек кёб къуллукъ этиб тургъанды, уллукёллю болгъанында уа, къысталгъанды).
15. Аллах да анга: «Ишексиз, сен болджал берилгенледен болдунг!» - деген эди.
16. Ол да (анга зарлыкъдан): «(Адам ючюн) Сен мени терсейтдинг, мен да аланы джолларына кёнделен туруб, Сени тюз джолунгдан аланы тыйыб кюреширме;
17. мен аланы алларындан да, артларындан да, онг джанларындан да, сол джанларындан да келирме. Сен аланы кёбюсюн Сеннге шукур этиб табмазса», - деди.
(Аланы тёб-тёгереклеринден алыб, къарыууму аямай, не кюрешалгъанымы кюреширме. Баш джанындан кюреширме деб айтмагъанды. Адамгъа келген ийман, нюр башындан Аллахдан келгени ючюн болургъа да болур).
18. Аллах анга: «Чыкъ андан (джаннетден) сыйсыз, учуз болгъан халда. Мен аладан сеннге алданнганла бла да, сизни барынг бла да джаханимни толтурмай къоймам», - деди.
19. Адамгъа да: «Эй, Адам! Сен да, юйбийченг да джаннетде эркин джашагъыз, сюйген джеригизден ашагъыз, алай а ма бу терекге джуукълашмагъыз! Ол заманда сиз ассыладан болурсуз!», - деди.
20. Сора айыб джерлерин (аланы ары дери белгили болмай тургъан уятлыкъларын) ачыб, аланы уялтыр ючюн, шайтан алагъа уу салыб, кюрешиб тебреди. Ол алагъа (Адам бла Хауагъа): «Иегиз бу терекден сизни нек тыйгъанды билемисиз? Сиз экинг да не мёлекле болуб къаласыз деб, неда ёмюрлюкге (ёлмей) анда къаласыз деб, аны ючюн (тыйды)», - деди.
21. Ол (иблис) экисине да ант-кърал эте: «Мен акъыл оноу этеме (сизни сюйюб айтама)», - деди.
22. Алай бла ол терилтиб, экисин да алдаб, андан ашатды. Сора ала андан (терекден) ашагъанларында уа, аланы айыб джерлери ачылды. Ала джаннет чапракъла бла кеслерин джабаргъа кюрешдиле. Сора Иелери алагъа таууш этди: «Мен сизни ол терекден тыймагъанмы эдим, ишексиз, шайтан сизге ачыкъ джауду деб айтмагъанмы эдим?»
23. Экиси да: «Эй, Иебиз! Биз кеси-кесибизге артыкълыкъ этдик, энди Сен бизни кечмесенг, джазыкъсынмасанг биз тамам насыбсызладан болурбуз», - дедиле.
24. Аллах алагъа: «Тюшюгюз (джаннетден джерге!) Анда бир-биринге джау болгъан халда джашарсыз. (Алай бла джаулукъ джер юсюнде башланыб, бюгюн-бюгече да, иблисни ууу бла, къан тёгюу, уруш-тюйюш, гурушха-гууа барады). Сизни да, (туугъан-туудукъну да) болджалгъа дери турур орнугъуз джерди, хар не кереклигиз да аны юсюнде табылыр», - деди.
25. Ол дагъыда: «Сиз анда (джерде) джашарсыз, анда ёлюрсюз, андан да къобарылырсыз!» - деди.
26. Эй, Адам балалары! Айыб джеригизни да джабаргъа, джасаннган да этерге, Биз сизге кийимле бердик (буюрдукъ). Эм хайырлы кийим а – такъуады.

(Кийим бла джасаннган ариу кёрюнсе да къарагъан кёзге, ол къуру этин, айыб джерлерин джабады. Аллахдан къоркъуу кийимни джюрютген, андан эсе ариуду, сюйюмлюдю, аны бла джасаннган ашхыды. Нек десенг ол ариу-таза джюрекден, кирсиз ниетден чыгъады).
Ма ол да Аллахны сейир ишлерини бириди. Ким биледи, ала эсге алыб, бир ойлашыр эселе уа.
27. Эй, Адам баласы! Сизни ата-анагъызны алдаб, айыб джерлерин ачдырыб, (уят) кийимлерин тешдириб, джаннетден чыгъаргъанча, сизни да алдаб (гюнахха бояб) къоймасын ол (иблис), сакъ болугъуз! Сиз аланы кёрмегенликге ол да, аны нёгерлери да сизни кёредиле. Шайтанланы уа, Биз иймансыз къауумгъа шохла этебиз.
28. Ала кир ишни этселе: «Биз ата-бабадан кёргенибизни этебиз, аны бизге Аллах буюргъанды», - дейдиле. Сен алагъа: «Аллах кир ишлени буюрмайды. Сора сиз Аллахха билмеген затыгъызны (ётюрюкнюмю) айтасыз?» - де.
29. Сен алагъа: «Ишексиз, Ием хар кимге да къуру тюзлюк этерге буюрады. Анга баш ургъан заманда да бетлеригизни Анга буруб, динни да къуру Анга джоралаб, таза джюрекден тилек эте сюелирге», - де. Ол (Аллах) биринчи къалай башлагъан эсе (джаратыуну, экинчи да Аны аллына) сиз алай къайытырсыз.
30. Бир къауумунгу Ол тюз джолгъа тюзетди, бир къауум да аджашыугъа тыйыншлы болду. Нек десенг, ишексиз, ала Аллахны къоюб, шайтанланы шохха тутдула. Ишексиз, кеслери уа тюз джолдабыз деб, алай хыйсаб этиб турадыла.
31. Эй, Адам балалары! (Аллахха) саджде этген заманда (намазда), джасаныб этигиз! Ашагъыз, ичигиз зыраф а этмегиз! Ишексиз, Ол зырафчыланы сюймейди.
32. Сен алагъа: «Аллах Кесини къулларына буюргъан джасаныуну да (кийим бла), таза хантланы да харам этген кимди сора?» - де. Дагъыда алагъа: «Ол затла уа бу дунияда, ахыратха таза ийман салгъанлагъады», - де. Биз аятларыбызны ма былай джарашдырыб ачыкълайбыз, ангылаялгъан къауумгъа.
33. Сен алагъа: «Мени Ием сизге хылымылы – эрши затланы да (зийна кибик) ачыгъы, ташасы болса да, гюнах затланы да, хакъсыз къайгъы джюрютюню да (бир-бирин къыйнагъан, аман акъыл джюрютген кибик), Аллахдан келген бир далил да болмагъанлай, Бир Аллахха тенг тутууну да, дагъыда Аллахха билими болмагъан затланы айтыуну да харам этгенди», - де.
34. Хар умметни аджалы (болджалы) барды. Сора аланы болджаллары джетсе, ол бир сагъатны не алгъа, не артха болмаз.
(Алгъыннгы умметлени болджаллары ётдю, энди бу умметни заманы келди. Уллу Аллах адамлагъа аджал буюргъанча, эм аллындан да умметлеге да аджал буюруб бошаб тургъанды. Бир умметни аджалы (болджалы) бошалса, экинчи умметни келтире болгъанды. Алай бла эм ахыргъы Мухаммад гъ.с-ны умметине джетгенди. Бу джорукъну обир китаб иелери къабыл этмей, Ислам диннге чарлагъанлары ючюн айтылады ол аят).
35. Эй, Адам балалары! Сизге аятларымы айта, кесигизден келечиле келген заманда, Аллахдан къоркъуб (Анга бойсунуб), кеслерин джарашдыргъанлагъа, бир къоркъуу джокъду, ала мыдах да болмазла.
36. Бизни аятларыбызны ётюрюк этиб, алагъа уллукёллю болгъанла уа, ала от иелеридиле. Ала анда ёмюрге турурла.
37. Сора кеси джанындан Аллахха ётюрюклени айтхандан, неда Аны аятларын джалгъаннга санагъандан зулмучу уа бармыды, кеслерине да китабдан юлюш келиб

тургъанлай? Алагъа уа Бизни джан алыучу келечилерибиз (мёлекле) келген заманда: «Аллахдан ёзге, башха ол сиз табыннган аллахларыгъыз къайдадыла?» - дейдиле. «Ала бизден аджашдыла (тас болдула)», - деб, сора ала кяфыр болгъанларына, кеслерине къаршчы шагъатлыкъ этедиле.
38. Аллах алагъа: «Джинледен да, адамладан да сизге дери отха кириб тургъан умметлени арасына сиз да киригиз!» - дер. Хар ары кирген къауум, кесини аллында кирген къауумгъа налат берир, бары да ары кириб бошагъынчы дери. Сора артда кирген алдагъыгъа: «Эй, Иебиз! Бизни ма была аджашдырдыла, былагъа джаханим отдан эки къат азаб бер!» - дерле. Аллах да: «Барынга да эки къат азаб барды, сиз билмейсиз ансы», - дер.
(Уллу Аллахдан келген Хакъны излемей, къуру ата-бабаны джолу деб, бир-бири ызындан барыучуланы болурлары ма алайды. Джер юсюнде бютеу адам улугъа аланы Джаратхан Аллах джиберген законну сан этмей, хар кимге да тенг болгъан Джерни юсюн да тюрлю-тюрлю къраллагъа бёлюб, бир тамырдан келген адам улуну да сортлагъа юлешиб, кеслери кеслерине законла къураб, ата-бабаны джолу деб, хар миллет да кесине энчи адетле чыгъарыб, аланы ариу кёрюб, терс-тюз деб да къарамай, алагъа джабышыб джашауларын алай бла бошагъан къауумну, аланы ахратда къалай болурларын ачыкълайды.
Кеслерин муслиманнга санагъан къауумну арасында да, адетге бегиб тургъан кёбле бардыла. Муслиман адам, Аллахха керти ийнана эсе, сора ол къалай ангыламайды, акъылын, эсин халкъда адетге ийиб турса, ол не ийман, не дин болмазын? Ол къауум Аллахны джолундан чыгъыбды, аланы атларына бидгъачыла деб аталады. Муслиман деб – халкъ таба бурулмай, Джаратхан Аллахына бурулуб, Анга кесин бериб, Аны буйругъун толтурургъа дыгалас этгеннге айтылады. Алай болмаса, ата-баба деб аланы ызларындан барыучула, джаханимге биринчи ата-бабалары кирселе, ала да аланы ызларындан ары кирирле).
39. Алдагъыла да артдагъылагъа: «Сизни бизден артыкъ негизди, сиз да этгенигизни азабын чайнагъыз!», - дерле.
40. Ишексиз, Бизни аятларыбызны ётюрюкге чыгъарыб, алагъа уллукёллюлюк этгенлеге, ийнени кёзюнден тюе ётгюнчю дери, алагъа кёклени эшиклери ачылмаз, ала джаннетге да киралмазла. Ассылагъа Бизни хакъ бериуюбюз, ма алайды.
41. Аланы джатхан тёшеклери да, юслерине джабхан джабыулары да джаханимден болур. Зулмучулагъа Бизни джал бериуюбюз ма алайды.
42. Ийман да салыб, ашхы ишле да этиб тургъанла уа – Биз а адамгъа къолундан келген чакълы бирден артыкъны джюклемейбиз – ала джаннет иелеридиле, анда ёмюрлюкге турурла.
43. Биз аланы джюреклеринде дертни, къайгъыны алыб, тазалаб, тюблери бла суула баргъан джаннетлеге салырбыз. Ала да (ары киргенле): «Бу затха бизни тюзетген Аллахха – махтаула! Ол тюзетмесе, бу затха кесибиз тюзелалмаз эдик. Иебизни келечилери келтирген да хакъ болду», - дерле. Алагъа таууш болур: «Ма бу сиз ие болгъан джаннет - этген ишлеригиз ючюндю!», - деб.
44. Джаннет иелери джаханим иелерине таууш этерле: «Бизге Иебиз берген сёзюн биз хакъ болуб табдыкъ, сиз а Иегиз сизге берген сёзню хакъ болуб табдыгъызмы?» - деб. Ала да: «Хоу, табдыкъ», - деб, джууаб берирле. Аланы араларында бир къычырыучу (эки къауумуна да) таууш этер: «Ассылагъа Аллахны налаты болсун,

45. адамланы Аллахны джолундан тыйыб, (диннге) джалгъан-буруш затланы кийирирге излеб, ахыратха да ийнанмагъанлагъа!», - деб.
46. Эки къауумну араларында джабыу (буруу) болур.
(Джаннет бла джаханимни арасында «Агъраф» деб, аланы бёлюб тургъан мийик буруу болур. Алайда уа гюнахлары бла сууаблары базманда тенг тартханла болурла).
Агърафда да адамла болурла. Ала джаннет иелерин тамгъалары бла танырла. Сора ала джаннет иелерине: «Сизге салам (тынчлыкъ, рахатлыкъ!)» - деб, таууш этерле. Кеслери уа, не термилселе да, ары киралмазла.
47. Кёзлери джаханим иелери таба бурулса уа: «Эй, Иебиз, бизни бу ассы къауум бла этме!» - дерле.
48. Агърафдагъыла отда тамгъалары бла танылгъан къауумгъа: «Ол сиз джыйгъан байлыкъ да, ол сизде уллукёллюлюк да сизге болушмады (бюгюн)» - деб, таууш этерле.
49. Ол сиз (дунияда заманда хыликке эте): «Ала Аллах джазыкъсыннганла тюлдюле деб, ант этгенле ма была (джаннетдегиле) тюлмюдюле сора?» - дерле алагъа. (Алагъа таууш болур): «Киригиз джаннетге, сизге не бир къоркъуу, не бир мыдахлыкъ джокъду!», - деб.
50. Джаханим иелери джаннет иелерине: «Ол сууугъуздан бизге да бир кесек, неда Аллах берген рысхыгъыздан бир джукъ беригиз!», - деб, таууш этерле. Ала да джууабха: «Ишексиз, кяфыр къауумгъа Аллах аланы экисин да харам этди,
51. дуния джашау алдаб, динлерин да булджуугъа, оюннга тутханлагъа», - дерле. Аллах да: «Ала ма бу кюннге тюберлерин унутхан кибик, ма бюгюн Биз да аланы унутдукъ, Бизни аятларыбызгъа къаршчы болгъанлары кибик (Биз да алагъа къаршчы болдукъ)», - дер.
52. Биз (ары дери) алагъа Кеси джаныбыздан, билимибиз бла тюз джолгъа да салгъан, рахмат да болгъан китаб (Къуран) бериб, ийнанныкъ къауумгъа джарашдырыб айтыб ангылатхан эдик.
53. Ала уа: «Алагъа берилген сёз (азаб) толмаз (бошду)», - деб, ийнанмадыла. Ол келген кюн а, ары дери аны унутуб къойгъанла: «Бизге файгъамбарла келген эдиле, хакъны да айтхан эдиле. Энди бизни джакъларгъа бир джакъчы, неда ызыбызгъа къайытыр мадар джокъмуду? Биз этгенибизден башха тюрлю ишле этер ючюн», - дерле. Тюзю, ала кеслерин джарлы этгенледиле. Ол ала кеслери чыгъарыб кюрешген (аллахлары да) аладан тас болдула.
54. Ишексиз, алты кюннге (кёзюуге) кёклени да, джерни да джаратхан (кюн дегенни, дуния кюн бла тенглешдириу терсди, ол келишмейди. Аны алты кёзюуге неда алты бёлюмге деб, ангыларгъа тыйыншлыды), сора аланы оноуларын къолуна алгъан, кече бла кюндюзню юсюн джабхан (кече этген), ол да ашыгъыш аны ызындан барыб тургъан (джер бурула-бурула баргъанына кёре, тохтаусуз аны ызындан, бир кече, бир кюн бола барады), кюнню, айны, джулдузланы да буйругъу бла ишлетиб тургъан ким эсе, сизни Иегиз – ма Олду. Бютеу джаратылгъан затла да, аланы оноулары да Аныкъы тюлмюдю сора? Гъаламланы Иеси Аллах, кёб берекетле бериучюдю.
55. Сиз (кереклигизни) Иегизден джалбарыб, буюгъуб, таша халда (уллу къычырмай) тилегиз! Ишексиз, Ол чекден (мардадан) ётгенлени сюймейди.
(Башын энгишге ийиб, уялгъан, буюкъгъан халда. Джаратхан Иеми аллындама деген акъылда. Мен кёрмесем да Ол мени кёрюбдю деген ниетде. Тилекчи болуб, бир сыйлы адамны аллына барсанг да, кереклинги андан уллу къычырыб тилемейсе да. Сыйлы Аллах

а, адамдан эсе да джуукъду бизге. Таб айтмагъанлай да биледи ниетинги. Алай а уллу айтханда, кёб тилегенде тюлдю тилекни къабыллыгъы, адебинги сакълаб, харамдан сакъланыб, такъуалы болуб, Анга толу таяныб, умутунгу кючлю этиб, таза джюрекден тилемекдеди).
56. Тюзлюк джарашыб бегигенден сора, джер юсюнде бузукълукъну уа джаймагъыз! (Кереклигизни да) къоркъгъан, умутчу болгъан халда тилегиз! Ишексиз, ашхылыкъ этиучюлеге Аллахны рахматы джуукъду.
57. Ол аллай Аллахды: рахматыны аллы бла сюйюмчю (джауум булутланы сюрюб келген) джелни джиберген. Сора ала ауур булутла болуб, Биз да аланы ёлюб тургъан джерге сюрюб келиб, аны алайгъа эндириб, аны бла тюрлю-тюрлю кёгетлени битдиребиз. Ёлгенлени (джерден) чыгъарырыбыз да аны кибикди. Сиз эсгериб, бир ойлашыр эсегиз а (Аны этерге кючю джетгенча, адамны сау этерге да джетерине).
58. Аллахны буйругъу бла асыл джерде асыл битим чыгъады, осал джерде да осал битим ёседи. Шукур эте билликге Биз аятларыбызны ма былай тизиб ачыкълайбыз.
(Адамланы юсюнден айтсакъ, ала да алайдыла. Асыл джерге ушаш, асыл адам хакъны эшитген заманда, джауум асыл джерни силкиндириб, чакъдырыб битдирген кибик, асыл адамны ауаз да джюрегин силкиндиреди, джан салыб тирилтеди, ёлюб тургъан джерни джауум тирилтиб джан салгъан кибик. Осал джерге не къадар джауум джауса да, битим бермегенча, осал джюрекге не къадар ауаз айтылса да, анга ийман кириб тирилмез. Осал джер чакъмагъанча, не кюрешсенг да, ол да чакъмаз).
59. Биз бурун кесини къауумуна Нухну да джиберген эдик. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан ёзге сизге бир тукъум бир башха аллах джокъду! Мен а, ишексиз, сизге уллу кюнню азабы келир деб, къоркъама», - деди.
60. Халкъыны башчылары да анга: «Ишексиз, биз сени ачыкъ аджашханнга санайбыз», - дедиле.
61. Ол да алагъа: «Эй, халкъым! Менде аджашмакълыкъ джокъду. Мен гъаламланы Иеси Аллахдан келечиме.
62. Иеми буйрукъларын, аманатын сизге джетдиреме, акъыл оноу да этеме, мен Аллах джанындан сиз билмеген затланы да билеме.
63. Огъесе сизге сейирми кёрюнеди, кесигизни арагъыздан бир адамны юсю бла, Иегизден сизге сакълыкъгъа, Аллахдан къоркъаргъа чакъыра, ауаз келгени? Сиз бир джазыкъсынылыр эсегиз а», - деди.
64. Алай а ала аны ётюрюкчюге санагъан эдиле. Биз аны да (Нухну), нёгерлерин да кемеде къутхаргъан эдик. Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанланы – аланы уа (суугъа) батдыргъан эдик. Ала, ишексиз, сокъур къауум эдиле.
65. Адны къауумуна да аланы (араларындан) къарнашлары Худну джибердик. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз! Андан ёзге сизге бир тукъум бир башха аллах джокъду! Сиз Аллахдан къоркъмаймысыз сора?» - деди.
66. Аны къауумуну кяфыр башчылары: «Биз сени тюз акъыллыгъа санамайбыз (акъылынг тюз болмаз деб турабыз), кёлюбюзге сен алдауукъчуладан болурса деб, алай келеди», - дедиле.
67. Ол да алагъа: «Эй, халкъым! Телилигим да, джугъум да джокъду мени, алай а мен сизге гъаламланы Раббисинден келечиме», - деди.

68. Мен сизге къуру, Иеми аманатларын джетдиреме, мен сизге ышаннгылы, ачыкъ акъыл оноу этиучюме.
69. Огъесе Иегизден арагъызда бир адамны юсю бла, сизни тюз джолгъа салгъан ауаз келгени, сизге сейирми кёрюндю сора? Эсигиздемиди, Нухну къауумундан сора да, Ол сизни джер юсюнде ие этгени? Ол сизни дементилиле (кючлюле, уллула) этген эди. Аллахны сизге этген ашхылыкъларын эсгеригиз! Сиз насыблы болур эсегиз а!», - деди.
70. Ала да анга: «Сора сен аталарыбыз табыннган затланы къойдуруб, джангыз Аллахха къуллукъ этдириргеми келгенсе? Сен керти айта эсенг, ол сёз берген (азабынгы) келтир бизге!», - дедиле.
71. Ол алагъа: «Иегизден сизге аман азаб да, Аны ачыуу да тюшюб бошады. Аллах джанындан келген бир тукъум далил болмагъанлай сиз да, аталарыгъыз да кесигиз (аллахла деб) атагъан атла ючюн, мени бла даулашханмы этесиз? Сора сиз да сакълагъыз (ашыкъмай), мен да сизни бла тенг сакълайым (буйрукъну)», - деди.
72. Сора Биз рахматыбыз бла аны да, аны нёгерлерин да къутхаргъан эдик. Бизни аятларыбызны ётюрюкге чыгъаргъанланы уа, тюб этиб артларын къурутхан эдик, ала муъминле тюл эдиле.
73. Самудчулагъа да къарнашлары Салихни джибердик. Ол да: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан башха сизге бир тюрлю бир аллах джокъду! Иегизден сизге ачыкъ далил келди. Аллахны ма бу тюеси сизге (ойлашыргъа) сейир (затды). Тиймегиз, анга зараныгъызны джетдирмегиз! Аны Аллахны джеринде (эркин) отлама къоюгъуз! Алай болмаса, сизге къыйын азаб келир!», - деди.
(Ала да аны бузгъан эдиле. Салих гъ.с. аланы Бир Аллахха ийманнга чакъырыб, аны къаууму да анга ийнанмагъандыла. Салих гъ.с. да аланы тохтаусуз ийманнга чакъырыб тургъанды. Болмагъанында, ала Салих гъ.с-дан Аллахдан келген бир сейир белги изледиле. Уллу Аллах да алагъа, Мен аланы тилеклерин къабыл этейим, алай а ала аны бузсала, алагъа къаты тукъум чамланырма, деди. Сора Ол белгиге бир ташны ичинден тюе чыгъарыб, аланы сынагъанды. Уллу Аллах алагъа, бу Аллахны тюесиди, мынга тиймегиз, дегенди. Сора ол элни арасында саулай эл суу алыучу бир къара суулары болгъанды. Ол тюе келиб андан ичсе, ала аны тюйюб къыстай болгъандыла. Сыйлы Аллахдан алагъа, ол суу бла бир кюн сиз хайырланыгъыз, бир кюн да тюе деб, алай буйрукъ болгъанды. Алай болса да ала бир кюн тюени бут сингирлерин кесиб, ёлтюргендиле. Андан сора алагъа Аллахдан уллу чамланыу келгенди).
74. Эсге алыгъыз! Адны къауумундан сора Ол (Аллах) сизни кенг тюзлеге ие этгенин. Ол сизни алайда орунлу этген эди. Аны тюзлеринде къалала ишлей эдигиз, таулада да, аланы кесиб юйле сала эдигиз. Аллах сизге этген ашхылыкъларын ангылагъыз, джер юсюнде бузукълукъну джаймагъыз!», - деди.
75. Аны халкъындан уллукёллю болгъан башчы къауум ийнаннган къауумну онгсузларына: «Сиз (керти) Салих Раббисинден джиберилгенди деб, билемисиз (ийнанамысыз?)» - деб, соргъан эдиле. Ала да: «Ишексиз, биз аны юсю бла джиберилген затха ийнанабыз», - дедиле.
76. Ол уллукёллю къауум да: «Ишексиз, биз а ол сиз ийнаннган затха ийнанмайбыз», - дедиле.
77. Ала Иелерини буйругъуна уллукёллю болуб, ол тюени кесген эдиле. Сора: «Эй, Салих, ол бизге берген сёзюнгю толтур энди, сен керти келечиледен эсенг!» - дедиле.

78. Сора аланы джер тебрениу тутуб, эртденблагъа ала юйлеринде тёрт бюкленив (къырылыб) къалгъан эдиле.
79. Салих да аладан бир джанына бурулуб: «Эй, (джарлы) халкъым! Мен сизге Иеми аманатын джетдирген эдим, акъыл оноу да этген эдим, алай а сиз акъыл оноу этиучюлени сюймейсиз», - деди.
80. Биз (аны кибик) Лутну да джиберген эдик. Ол да халкъына: «Дунияны башында киши этмегенча, быллай хылымылы ишни къалай этесиз?
81. Ишексиз, сиз тиширыуланы къоюб, эркишилегеми барасыз (зийна этерге?) Сиз чекден чыкъгъан, ассы къауумсуз», - деб, айтханын эсге ал.
82. Сора аны халкъыны джууабы да: «Быланы элигизден къыстагъыз! Ишексиз, ала кеслерин тазагъа санагъан адамладыла», - дегенден ёзге, башха сёзлери болмады.
83. Къатынындан ёзгелени: аны да, нёгерлерин да Биз къутхаргъан эдик. Ол а (къатыны) андагъыла бла къалгъан эди.
84. Сора Биз алагъа (джел келтирген) таш джауум джаудургъан эдик. Ол ассыланы артлары къалай болгъанына уа, бир къарачы сен!
85. Мадиян деген элге да къарнашлары Шогъайыбны джиберген эдик. Ол да алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан башха тюрлю, сизге аллах джокъду! Иегизден сизге ачыкъ далил келди. Ёлчени, базманны да толу этигиз, адамланы затларын кем этмегиз, ол джарашхандан сора, джер юсюнде бузукълукъну салмагъыз! Ма ол хайырлыды сизге, сиз муъминле эсегиз.
86. Джолланы сакълаб, Анга ийнаннганланы къоркъутуб, Аллахны джолуна джибермей, диннге да къынгырлыкъ излеб (хакъгъа къаршчы) турмагъыз! (Ойлашыб) эсгеригиз, сиз аз болуб тургъанлай, Ол сизни кёб этгенин. Ол бузукъчуланы артлары къалай болгъанына уа, бир иги къарагъыз!
87. Ол мен келтирген затха сизни бир джартынг ийнаныб, бир джартынг да ийнанмай эсе, бизни арабызны Аллах айыргъынчы, сиз сабырлыкъ этиб сакълагъыз! Ол а сюд этиучюлени эм хайырлысыды», - деди.
88. Уллукёллюлени башчы къаууму: «Эй, Шогъайыб! Не сиз бизни динибизге къайытырсыз, не сени да, сени бла ийман салгъанланы да биз элден къыстамай къоймазбыз!», - дедиле. Шогъайыб да алагъа: «Сора (джюрегибиз ийнанмай) биз сизни (динигизни) эрши кёре эсек дамы, дейсиз?
(Сора сиз бизни динигизге зор бла кийириргеми излейсиз? Биреуню джюреги ийнанмаса, зор бла уа киши кишиге ийман салдыралмаз).
89. Аллах бизни къутхарыб тюз джолгъа салгъандан сора, биз сизни динигизге къайытсакъ, озаманда кеси джаныбыздан Аллахха ётюрюклени чыгъаргъанла болурбуз. Иебиз тыйыншлы кёрмегенлей, ары къайытыргъа джарарыкъ тюлдю. Билим джанындан а, Бизни Иебиз бек кенгди (нени да билибди). Биз Аллахха таянабыз. Эй, Иебиз! Бизни бла халкъыбызны арасында тюзлюкню бир ачыкъ эт! Хакъны ачыучуланы Сен эм хайырлысыса!», - деди.
90. Аны халкъыны арасында кяфыр къауумну башчылары (нёгерлерине): «Шогъайыбны ызындан барсагъыз, озаманда сиз насыбсызладан болмай къалмазсыз!», - дедиле.
91. Сора аланы къаты джер тебрениу тутуб, юйлеринде тёрт бюкленив тёнгереб къалгъан эдиле.

92. Ол Шогъайыбны ётюрюкчюге санагъанла, ол джуртда чыртда джашамагъанлача, тюб болуб къалгъан эдиле. Шогъайыбны ётюрюк этгенле, ала джарлы болгъан эдиле.
93. Шогъайыб да аладан ары бурулуб: «Эй, (джарлы) халкъым! Мен сизге Иеми аманатын – келечиликни джетишдире эдим, акъыл оноу да эте эдим. Энди мен ол ийнанмай, къаджауланыб тургъан халкъгъа бушуу къалай этейим сора?» - деди.
94. Биз эллеге ненча кере, ненча файгъамбар ийген эсек да, ол эллени ахлуларын (къаршчы болгъанланы) къыйынлыкъла бла, инджиуле бла тутмай къоймадыкъ. Ала буюгъуб (сыныб) бой салыр ючюн.
95. Андан сора да ала юйреб кёбейгинчи дери, къыйынлыкъланы зауукълукълагъа ауушдургъан эдик. Сора ала: «Да не этейик, бизни аталарыбыз да къыйынлыкъла, зауукълукъла да кёргендиле», - дей эдиле. Алай а Биз аланы, ала билмей тургъанлай, тута эдик, ала да не болгъанын, джукъ сезалмай (хапарсыз) къала эдиле.
96. Алай а ол эллени ахлулары ийман келтириб, Аллахдан къоркъсала, Биз алагъа кёклени да, джерни да берекет эшиклерин ачар эдик. Алай а ала ётюрюкге санагъан эдиле, Биз да этген ишлери ючюн, аланы азабха тутхан эдик.
(Бу аятха кёре, халкълагъа келген инджиуле, къыйынлыкъла, адамла Алахха бойсунуб тюз турур керекли бериледиле).
97. Ол эллени ахлулары, ала кече джукълаб (тынчайыб, хапарсыз) тургъанлай, Бизни азабыбыз келмезине ышаннгылымы эдиле сора?
98. Огъесе, ол эллени ахлулары Бизни азабыбыз кюндюз, ала ойнай тургъанлай, келмезине ышаннгылымы эдиле?
99. Огъесе (аланы хыйлаларына) Аллах хыйла этмез деб ышаннгылымы эдиле? Аллахны хыйласына ышанганла уа – ала къуру джарлы къауумдула.
(Адамланы этген терсликлерине тёзюб туруб, сора артда хар кимни ишине кёре хакъын бергенине айтылады).
100. Алгъыннгыла кетгенден сора да, артда джер юсюнде иелик этгенлеге, Аллах тюз джолну кёргюзмегенми эди сора? Берирге сюйсек Биз, аланы гюнахлары ючюн, джюреклерине мухур басыб, джукъ эшитмезча этиб, алагъа азаб да бералыр эдик.
101. Ма ол Биз сеннге хапарларын айтхан эллеге келечиле ачыкъ далилле бла баргъан эдиле. Алай болса да, ары дери ётюрюкге санагъанларын къоюб, ала ийман салалмагъан эдиле. Ийнанмай, къарышыб тургъан къауумну джюрегине Аллах ма алай мухур басады.
102. Биз аланы кёбюсюн, сёзлерине ие болуб кёралмагъан эдик. Аланы кёбюсюн тамам пасыкъла болуб табхан эдик.
103. Биз аладан сора фыргъауунга да, аны биргесине башчылыкъ этген нёгерлерине да, сейир аятларыбыз бла (таягъы джылан болгъан, къолу акъ нюр болгъан кибик д.а.к.), Муссаны джиберген эдик. Ала анга тюзлюк этмеген эдиле. Сора сен бир эс бёл, ол бузукъчуланы артлары къалай болгъанына.
104. Мусса алагъа: «Эй, фыргъауун! Мен сизге дунияланы Иеси Аллахдан келечиме,
105. Аллахха уа, къуру хакъны болмаса, ётюрюкню айтыргъа джарамаз. Мен сизге Иегизден ачыкъ далилле бла келгенме (кёресиз), Бану Исраиллени мени бла джибер», - деди.
(Фыргъауун Египетде кесин аллах этиб тургъанды. Аны халкъыны миллетлиги копти болгъанды. Бану Исраилле ары Шамдан иш амалтын бара-баргъандыла. Ала Тауратны тутханнга саналгъандыла. Ол да аланы сыйсыз кёрюб, къул этиб ишлетиб тургъанды).

106. Фыргъауун да: «Сен керти алай сейир затла бла келген эсенг, кёргюз бери, сен тюз эсенг», - деди.
107. Сора Мусса таягъын атханында, халкъ къараб тургъанлай, ол джылан болгъан эди.
108. Къойнундан къолун чыгъаргъанында, ол да, ала кёре, чыммакъ-акъ болгъан эди.
109. Сора фыргъауунну башчы нёгерлери: «Бу, сёзсюз, бек уста хыйнычыды.
110. Ол (аны бла) сизни джеригизден чыгъарыргъа излейди», - дедиле. (Фыргъауун да алагъа): «Бу ишге, сиз меннге не оноу этесиз?» - деди.
111. Сора ала: «Аны да, къарнашын да бир кесек сакълат да, сора шахарлагъа адамланы джай,
112. ала табхан уста хыйнычыларын джыйыб келсинле!», - дедиле.
113. Сора хыйнычыла келгенлеринде, ала фыргъауннга: «Биз аланы хорласакъ, бизге хакъ боллукъмуду керти?» - дедиле.
114. Ол да: «Хоу, сёзсюз, озаманда сиз меннге эм джуукъладан болурсуз», - деди.
115. Ала: «Эй, Мусса! Биринчи сенми атаса, огъесе бизми атабыз?» - дедиле.
116. Мусса да: «Сиз атыгъыз!», - деди. Сора ала атханларында уа (джыджымланы, таякъланы) адамланы кёзлерине кёзбау этдиле. Аланы хыйнылары адамлагъа уллу къоркъуу берди.
117. Биз да Муссагъа: «Таягъынгы ат!» - деб, уахъю этдик. Сора таякъ да бир уллу джылан болуб, аланы алдауукъларын джутуб тебреди.
118. Сора хакъ ачыкъ болду. Аланы кюрешген ишлери да бош болду.
119. Сора алайда ала хорланыб, алагъа учузлукъ джетди.
120. Сора хыйнычыла анга баш ийиб джыгъылдыла.
121. Сора ала: «Энди биз гъаламланы Иеси Аллахха,
122. Муссаны да, Харунну да Раббисине ийнандыкъ», - дедиле.
123. Фыргъауун да алагъа: «Мен эркинлик бергинчи дерими ийнандыгъыз сора? Ишексиз, шахарны ахлуларын чыгъарыргъа деб, бу иш сиз ары дери ташатын джарашдыргъан хыйлагъызды, артда билирсиз (сиз бир тилли болуб этесиз, артда кёрюрсюз).
124. Мен сизни къолларыгъызны, аякъларыгъызны ауушдуруб (онг къол бла сол аякъны), кесдирмей къоймам. Андан сора да сизни барынгы кердирмей да къоймам», - деди.
125. Ала да: «(Къайгъырмаз) ишексиз, Иебизге къайытырыкъбыз!», - дедиле.
126. Бизге, Иебиз Аллахны сейир аятлары келиб, биз да алагъа ийнаннганыбыз ючюн, бизден дерт алыргъамы излейсе, сен сора? Эй, Раббибиз! Бизге сабырлыкъны бир саугъала, муслиман халда да Сен бир ёлтюр!», - дедиле.
127. Фыргъауунну къауумуну башчылары анга: «Сен Муссаны да, аны къауумун да джер юсюнде бузукъла этергеми къоярса, ол сени да, аллахларынгы да ташлады сора?» - дедиле. Ол да алагъа: «Биз аланы тиширыуларын къоюб, джашларын къырдырырбыз. Аланы хорларгъа бизни къарыуубуз джетер!», - деди.
128. Мусса да къауумуна: «Аллахдан болушлукъ излегиз, сабырлыкъ да этигиз! Ишексиз, джер Аллахныкъыды, къулларындан анга кимни сюйсе, Ол аны ие этеди. Ишни ахыры уа Аллахдан къоркъгъанланыкъыды», - деди.
129. Ала да Муссагъа: «Сен келгинчи да (фыргъауундан) кёб инджиуле кёрюб тургъанбыз, сен келгенли да кёребиз (кёлтюрюрбюз!)» - дедиле. Мусса да алагъа: «Сизни Иегиз джауугъузну халек этиб, аны орнуна да джер юсюнде сизни ие этер. Андан сора сизни не этеригизге да къарар (сынар) деб, умут барды», - деди.

130. Сора Биз фыргъауунну халкъын талай джыллагъа къургъакълыкъ, битимсизлик къыйынлыкъгъа салгъан эдик, эсгериб бир эс джыяр эселе уа, деб (ала уа алай эталмадыла).
131. Сора алагъа (фыргъауунну къауумуна) ашхылыкъла келгени болса, ала: «Ма была бизге келишедиле», - дей эдиле. Алай болмай къыйынлыкъ келсе уа, Мусса бла аны къауумундан кёрюб ырыслай эдиле. Аланы ырыслары уа, Аллахдан болмадымы сора? (Ала къаршчы болгъанлары ючюн. Аны ангыламай, ала Муссадан, аны нёгерлеринден кёрселе да). Алай а аланы кюбюсю ангыламады.
132. (Сора фыргъауунну халкъы Муссагъа): «Сен бизни алдар ючюн не тюрлю сейир кёзбау этсенг да, биз сеннге ийнанмазбыз!», - дедиле.
133. Сора Биз алагъа суубасыу, маджала, битле, макъала, къан (тюрлю-тюрлю къыйынлыкъла), ачыкъ белгиле джиберген эдик. Ала уа терсейиб, уллукёллю болуб тохтагъан эдиле.
(Бир кёзюуде сабанларын, юйлерин да маджала толтуруб къойгъандыла. Бир кёзюуде да бит кесиб, андан башларын алалмагъандыла. Бир кёзюуде макъадан толгъандыла. Бир кёзюуде да къан джаугъанды, ашагъан ашлары, ичген суулары бары къан болгъанды. Быланы барын да, ала Мусса гъ.с-гъа ийнанмагъанлары ючюн, Уллу Аллах чамланыб бергенди, ала ойлашыб, бир тюшюнюр эселе уа, деб. Фыргъауун да, бу, Мусса Аллахындан тилеб, бизге азабха келеди деб, аны ангылаб, билиб тургъанды. Хар джол сайын ол Муссадан: «Эй, Мусса! Аллахынгдан бир тиле, бу азабны бизден бир тайдырсын, ол заманда биз сеннге ийнанырбыз!» - деб, тилей болгъанды. Сора Мусса Аллахындан тилеб, ол келген азаб да тайса, фыргъауун: «Кёрдюгюзмю Муссаны Аллахындан эсе, мен кючлю болуб, Ол джиберген азабны тайдырдым» - деб, алай айта болгъанды. Бу хапарланы толу ангылары келген, Библияда Тауратда Исход 9:3-15, 12-29, 10:15, 8:17, 8:6, 7:20-21 окъусун).
134. Алагъа Бизден эрши къыйынлыкъ келсе уа: «Эй, Мусса! Раббингден Ол бизге сёз берген затын бир тиле (Ол къыйынлыкъны бир кетерсин!) Сен бизден къыйынлыкъны кетерсенг, биз сеннге ийнанмай къоймазбыз, Бану Исраиллени да биргенге бошларбыз!» - дедиле.
135. Сора Биз аладан къыйынлыкъны бир кесекге ачханыбыз сайын, ала ол болджалгъа джетерге, хаман сёзлерин оюб баргъан эдиле.
136. Сора Бизни аятларыбызны ётюрюкге санаб, сан этмей къойгъанлары ючюн, Биз аланы тенгизни теренине батдырыб, аладан къан алгъан эдик.
137. Ол онгсуз къауумгъа уа, Биз берекетли этген кюнчыгъышда да, кюнбатышда да кёб джерле бериб, аланы ие этген эдик. Сабырлыкъ этгенлери ючюн, Бану Исраиллеге Раббинги берген сёзю ариу тукъум толгъан эди. Фыргъауун да, аны къауууму да эртдеден ишлеб джарашдырыб тургъанларын да, джангы ишлей тургъанларын да ойгъан эдик.
138. Биз Бану Исраиллени тенгизни джарыб ётдюрюб, сора ала идоллагъа табыныб тургъан бир халкъгъа келгенлеринде: «Эй, Мусса, бизге да аладача аллахла ишле!», - дедиле. Ол да алагъа: «Ишексиз, сиз джахил къауумсуз.
139. Ишексиз, была къадалыб къуллукъ этиб кюрешген затлары, тас болуб, къуруб кетерле, этген къуллукълары да джараусуз болурла», - деди.
140. Дагъыда (Мусса алагъа): «Бир Аллахдан ёзге, мен сизге башха аллахмы излейим сора? Ол сизни дунияны башында (ол кёзюуде) артыкъ сыйлы этди», - деди.

141. (Эй, Бану Исраилле) эсгеригиз, Биз сизни фыргъауунну халкъындан къалай къутхаргъаныбызны! Ала сизге къалай азаб бериб тургъанларын! Джашларыгъызны ёлтюрюб, тиширыуларыгъызны сау къоюб! Ол затда уа сизге Иегизден келген уллу сынам (къыйынлыкъ) бар эди.
142. Дагъыда Биз Синай тауда Мусса бла тюбеширге отуз суткагъа сёз бегитген эдик. Анга он кюн къошуб, къыркъ сутка толтуруб, аны Раббисини болджаллары тамам болгъан эди. Мусса да къарнашы Харуннга: «(Мен келгинчи) мени орнума сюелиб, халкъымы джарашыу тут! Ол бузукъ къауумну джолуна кетиб къалма!», - деди.
143. Сора Мусса ол Биз салгъан болджалгъа келиб, Иеси аны бла сёлешген заманда: «Эй, Раббим! Кесинги бир кёргюз, мен Сеннге бир къарайым!» - деди. Ол да анга: «Сен Мени чыртда кёралмазса, алай болса да ма ол таугъа къара, тау орнунда чыдаса, Мени кёрюрсе!», - деди. Сора Раббиси таугъа ачылгъанында, тау учхун болуб къалды. (Тау чачылыб, букъу-чукъу болуб къалды). Мусса да ойсураб, эс ташлаб джыгъылды. Сора ол аязыгъанында: «Сен тазаса, махтаула Сеннгеди, сокъураныб джюзюмю Сеннге бурдум, мен ауалдан да муъминме», - деди.
144. Уллу Аллах: «Эй, Мусса! Керти Мен сени халкъгъа аманатымы да, сёзлерими да джетишдирирге келечиге сайладым! Мен берген затны алгъан да эт, шукурчуладан да бол!», - деди.
145. Сора Биз хар не тюрлю ауазны, хар не тюрлю затны ангылатыб (джарашдырыб Тауратны) къангалада джазгъан эдик. Биз Муссагъа: «Энди аны кесинг да кючлю тут, халкъынг да кючлю тутсун! Сора Мен артда (аны тутмагъан) пасыкъ къауумну турур джуртларын сизге кёргюзюрме.
146. Джер юсюнде хакъсыз уллукёллю болгъанланы, Мени аятларымдан аланы терсине бурурма.
(Адам уллукёллю болса, ол анга чырмау болуб, хакъны ангыларгъа къоймайды. Кеси акъылына базгъан адамны адети алайды - не кюрешсенг да, тирелиб тургъан болмаса, ол тюз затны ангыламайды, ариу ол динчилени арасында айлана турса да. Иблисге да, ийнанмагъаны ючюн берилмегенди налат, ол къылыгъы амалтын берилгенди).
Ала не тюрлю аят (сейир зат) кёрселе да, анга ойлашыб, сагъыш этиб ийнанмазла. Тюз джолну кёрселе да, аны кеслерине джол этиб тутмазла. Къынгыр джолну кёрселе уа, ала аны кеслерине джол этиб алырла. Аны себеби да, Бизни аятларыбызны ётюрюкге санаб, сансыз этгенлери ючюндю.
147. Аятларыбызны да, ахыратда Бизни бла тюбешиуню да ётюрюкге санаб тургъанланы этген къуллукълары бошду. Алагъа, къуру этгенлерине кёре болмаса, башха тюрлю джал берилирми сора?» - деген эдик.
148. Мусса тауда заманда, аны халкъы джасаннган (алтындан къуюлгъан), къуру тёнгеги бла ынгырдагъан бузоуну (аллах орнуна) алгъан эди. Сора ол алагъа сёлешмегенин, неда (ауаз) айтыб, аланы тюз джолгъа тюзетмегенин кёрмейми эдиле ала? Аны аллах орнуна тутуб, алай бла зулмучула болгъан эдиле.
149. (Терсликлери) тюз алларына, кёз туурагъа тюшгенинде уа, аджашханларын кёзлери бла да кёргенлеринде: «Энди биз, Иебиз джазыкъсынмаса, Ол бир кечмесе, ишексиз, джазыкъ къауумдан болмай къалмазбыз!» - дедиле.
150. Сора Мусса халкъына къайытханында ачыулана, къыйнала: «Мен кетгенден сора къалай осал иш этдигиз. Раббигизни чамланыуунамы ашыкъдыгъыз (мен келгинчи

Аллахны буйругъун сакъламай?)» - деди. Сора (Таурат джазылыб тургъан) къангаланы атыб, къарнашын (Харунну) баш тюклеринден тутуб кесине сюйреди. Ол да анга: «Эй, анамы джашы (къарнашым!) Бу халкъ мени онгсузгъа кёрдю, ёлтюрюрге да аз къалды. Энди сен меннге джауланы кёллерин кенгдирме! Сен мени ол ассы къауумдан (болгъаннга) санама!», - деди.

151. Мусса да: «Эй, Ием! Мени да, къарнашымы да кеч, рахматынга да кийир, Сен эм бек рахматлыса!», - деди.

152. Ишексиз, ол бузоугъа табыннганланы уа, табарлары – Иелерини ачыуу, дуния джашауда да – сыйсызлыкъ. Кеслери джанларындан ётюрюкню чыгъаргъанлагъа Бизни хакъ бериуюбюз ма алайды.

153. Алай а аманны этиб туруб, артда таубагъа къайытыб, ийманнга келгенлени уа, ишексиз, Раббинг андан сора да кечиучюдю, рахматлыды.

154. Сора Муссаны ачыуу сёнгенинде, Раббисинден къоркъгъан къауумгъа юсюнде тюз джол да, рахмат да джазылыб болгъан къангаланы алгъан эди.

(Алай болса да Муссаны къаууму, аны келтирген затына чайкъалгъан эди. «Эй, Мусса! Сен быланы керти Аллах бла сёлешиб алдынгмы?» - деген эди, ийнаныб къалалмай. Озаманда, Уллу Аллахны буйругъу бла, сёлешгенин эшитдирирге Мусса таугъа джетмиш адамны алыб чыкъгъанды).

155. Сора Мусса Бизни бла (тауда) тюбешир болджалына халкъыны арасындан джетмиш адамны сайлагъан эди. Сора аланы джер тебрениу тутханында, Мусса да: «Эй, Раббим! Сен сюйсенг эндиге дери да, аланы этген терсликлери себебли, аланы да, мени да эртде огъуна халек этерик эдинг да. Бизни ичибизде бир акъылсыз къауумну иши ючюн, барыбызны да халек этергеми тебрегенсе сора? Бу, ишексиз, Сени сынамынгды. Аны бла уа, тыйыншлы кёргенинги аджашдыраса, тыйыншлы кёргенинги тюзетесе. Сен бизни Иебизсе, бир кеч бизни эмда бир джазыкъсын! Сен кечиучюлени эм хайырлысыса.

156. Сен бизге бу дунияны ашхылыгъын да, ахыратны ашхылыгъын да джаз! Ишексиз, биз Сеннге (тауба этиб) бурулдукъ!», - деди. Аллах да алагъа: «Мени азабым кимге тыйыншлы кёрсем, анга джетер. Рахматым а, хар неден да кенгди. Мен аны джазарыкъла уа – такъуалыла, зекятларын бергенле, Бизни аятларыбызгъа ийнаннганла,

157. Тауратда, Инджилде да не джаза, не окъуй билмеген бир файгъамбар келлиги джазылыб, аны хапарын анда таба тургъан, аланы игиликге тартхан, амандан кери тыйгъан, тазаны халал этген, кирни харам этген, ауур джюклерин (кеслери чыгъаргъан эски джахил динлери салгъан) бугъоуларын юслеринден алгъан бу файгъамбаргъа ийнаныб, аны ызындан баргъан, анга билек да болгъан, ол келтирген нюрню (Къуранны) ызындан да баргъанла – ала, ишексиз, насыблыладыла», - деб, джууаб берди (Уллу Аллах).

158. (Мухаммад) сен алагъа: «Эй, адам улу! Ишексиз, мен сизни барыгъызгъа да Аллахдан келечиме. Аллай Аллахдан – кёкле да, джер да Аныкъы болгъан, не тукъум да табынургъа Андан башха аллах болмагъан. Джан салыучу, сора джанны да алыучу. Ма Ол Аллахха да, не джаза, не окъуй билмеген келечисине да (Мухаммадха) ийнаныгъыз! Ол Аллахха да, Аны сёзлерине да (Къуран аятлагъа) толу ийнаннган Расулну ызындан барыгъыз! Ким биледи, сиз тюз джолгъа тюзелир эсегиз а!», - де.

159. Муссаны къауумундан а, (адамланы) хакъгъа тюзетгенле да, андача (Тауратдача) тюзлюкню тутхан къауум да барды.

160. Биз ол къауумну онеки атаулгъа бёлген эдик. Сора Муссаны къаууму андан (Муссадан) суу излегенинде, Биз Муссаны джюрегине: «Таягъынг бла къая ташны ур!» - деб, уахъю этген эдик. Сора андан секириб, онеки къара суу чыкъгъан эди. Хар атаул къайсыдан ичери белгили эди. Дагъыда Биз аланы башларына салкъын булутну кёлтюрюб, юслерин джабхан эдик. Дагъыда алагъа кёкден манна да, бёденеле да эндириб: «Бу, Биз сизге берген таза рысхыдан ашагъыз!», - деген эдик (ала ол затладан эригиб джаратмай, башха затла излеген эдиле). Ала Бизге артыкълыкъ этмедиле, алай а кеслери кеслерине артыкълыкъ эте болдула.
161. (Эсгер, Мухаммад) Аллах алагъа: «Ма бу элде джашагъыз, сюйген джеригизден эркин ашагъыз, бизни гюнахларыбызгъа – кечмеклик деб, эшикден ийилиб киригиз! Ол заманда Биз сизни гюнахларыгъызны кечербиз, ашхылыкъ этиучюлени хакъларын да ёсдюрюрбюз!», - дегенин.
162. Сора аланы ассы къаууму ол айтылгъан сёзню башха сёзге ауушдургъан эди. Биз да алагъа, ассылыкълары ючюн, кёкден къыйынлыкъ джиберген эдик.
163. Дагъыда сен алагъа тенгизни къатында, шабат кюнню бузуб, чекден ётген элни юсюнден сор! Шабат кюн чабакъла джюзюб, къоркъмай ёрге чыгъыб (алагъа джуукълаша) болгъандыла, ол кюнден башха кюнледе уа келмегендиле (ала да ол кюн аланы тутуб, буйрукъну бузгъандыла). Пасыкъ ишлери ючюн, Биз аланы фитнагъа салыб, ма алай сынадыкъ.
164. Дагъыда эсинге ал, аладан бир къауум: «Аллах халек этерик, неда алагъа къаты азаб берлик халкъгъа сиз ауаз айтыб нек кюрешесиз?» - дегенин. Аладан тюз къаууму да: «Биз Иегизни аллында айыблы болмаз ючюн (аманатны тындырыб борчдан чыгъар ючюн), ала да Аллахдан бир къоркъар эселе уа деб, аны ючюн айтабыз», - дедиле.
(Ол тюзелир адам тюлдю, анга айтхандан хайыр джокъду деген сёз, бу аятха кёре, терс болады. Джумушакъ халда, джорукъну бузмай, айтыб борчдан чыгъаргъа керекди. Алай болмаса Уллу Аллахны аллында адам айыблы боллукъду).
165. Сора алагъа айтылгъан ауазны ала унутханларында, ауаз айтыб амандан тыйыб кюрешгенлени къутхаргъан эдик, ассы къауумну уа, аланы пасыкълыкълары ючюн, аман азабха тутхан эдик.
166. Сора ала къарышыб, аман ишлерин этиб барыб тургъанларында уа, Биз алагъа: «Сыйсыз маймулла болугъуз!», - деген эдик.
167. Дагъыда эсге ал, сени Раббинг алагъа (чууутлулагъа) сыйсыз азаб бериучюлени Къыямат кюннге дери, тохтаусуз, джибериб турлугъун билдиргенин. Ишексиз, сени Иенг азаб бериуде бек теркди. Эмда, ишексиз, Ол кечиучюдю, рахматлыды.
(Чууутлула кеслерини китабларын – Тауратны бузгъандыла, аны тюз тутмагъандыла. Алагъа келген файгъамбарлагъа да уллу инджиу бергендиле. Бир къауумун таб ёлтюрген да этгендиле. Ол себебден алагъа бурун, Ислам дин келгинчинге дери да, къыйынлыкъла келе-келе тургъандыла. Ислам дин келгенли бери да, ала анга да джау болуб, таймаздан, кюрешгенлей турадыла. Ол аман къылыкълары къоймай дин бла Аллах бла кюрешиб тургъанлары ючюн, Уллу Аллах алагъа чамланыб, Къыямат кюннге дери хаман къыйынлыкъла ийиб турурун билдиреди. Алай эсе, Къыямат кюннге дери ала дунияда тынчлыкъ табарыкъ тюлдюле. Биз Аллах сайлагъан халкъбыз, биз Аны энчилерибиз деб, кюрешиб турлукъдула. Алагъа келген къыйынлыкълагъа ойлашыб, тюшюннюк тюлдюле).

168. Биз аланы (чууутлуланы) тукъум-тукъум этиб, бёлюб, джер юсюнде чачдыкъ. Аланы ашхылары да барды, алай болмагъанлары да барды. Биз аланы игиликле бла да, аманлыкъла бла да сынагъан эдик, ала бир къайытсала деб.
169. Сора артда аланы орунларына бир башха тёлю келиб, китабха ие болгъан эди. Ала да бу дуния сыйны сайлаб алыб: «Бизге кечилир!», - деген эдиле.
(Биз Ибрахимни сыйлы туудукъларыбыз, бизге не этсек да кечилир деб, дунияны, дуния джашауну, рысхыны сайлагъан эдиле. Джер юсюнде кеслерин уллу да кёрген эдиле. Бюгюн-бюгече да башчылыкъны, алчылыкъны кишиге бермезге излеб, кюрешиб турадыла).
Алагъа дуния малдан, алгъыннгылагъа берилгенча бир джукъ берилсе, ала аны да алырла.
(Башында буруннгу чууутлуланы бетсизлик этиб, дуния малгъа джутлукъларыны юсюнден айтыла эди. Энди былайда уа, Ислам дин келген кёзюуде бу чууутлуланы хапарын айтады. Была да алача дуния малны сайлабдыла, ахыратдан эсе. Китабда Тауратда буйрукъну унутуб, сан этмей дейди).
«Аллахны юсюнден хакъдан башха зат айтмазгъа, анда болгъан затны да дерс этиб юренирге», - деб, аладан сёз алынмагъанмы эди сора китабларында? Аллахдан къоркъгъанлагъа уа, ахырат арбазы хайырлыды. Сиз сагъыш этиб, анга бир ойлашалмаймысыз сора?
170. Китаб айтханны да тюз тутуб, намазларын да (къоймай) кьылыб тургъанланы уа, Биз ашхы ишле этиучюлени хакъларын зыраф этерик тюлбюз.
171. Дагъыда эсге ал, Биз къара булут кибик тауну аланы (Бану Исраиллени) башларына кёлтюрюб, ала да юслерине тюшеди деб къоркъа, Биз да алагъа: «Биз сизге берген затны (Тауратны) кючлю тутугъуз, аны ичинде айтылгъанны да этигиз, такъуалы болур эсегиз а!», - дегенибизни.
172. Энтда эсгер, Сени Раббинг Адамны балаларыны сырт омурауларындан джанла джаратыб: «Сизни джаратхан Иегиз Мен тюлмеми сора?» - деб соруб, кеслери-кеслерине шагъатлыкъ этдиргенин! Ала да: «Хо, Сенсе. Ол ишге биз шагъатбыз!», - дегенлерин. (Аны себеби) сиз Къыямат кюн: «Бизни бу затдан хапарыбыз джокъ эди», - демез ючюн,
173. неда: «Бизни аталарыбыз алгъадан мушрикле болгъан эдиле да, биз да артда аланы туудукълары – алача болгъанбыз, энди Сен ол ётюрюкню тутханла ючюн (бизге терс джолну кёргюзгенле ючюн) бизни халекми этерсе сора?» - демез ючюн.
(Бюгюн ол бизге таша болса да, бизни джанларыбыздан Уллу Аллах сёз алгъанды. Ауалда хар бир адамны джаны джаратхан Иесине, Андан ёзге башха чырт биреуге бойсунмазгъа сёз бериб бошагъанды. Аталарыбыз баргъан джолну барыргъа деб, сёз бермегенди. Ата-бабаны джолу деб къадалыб, ол джолну барыучула, ала ауалда аланы джаратхан Уллу Аллахха берген сёзлерин тутмайдыла, аны бузадыла. Ол себебден бидгъачыла да тюз джолда тюлдюле, ауалда берген сёзлеринде тюлдюле).
174. Ала тюшюнюб, тюз джолгъа къайытыр ючюн, Биз аятларыбызны ма былай ачыкълайбыз.
175. Энтда (Мухаммад) сен алагъа, Биз биреуге аятларыбызны бериб, сора ол да аладан сыдырылыб къуру чыкъгъан адамны хапарын окъу. Шайтан аны кесине буруб, ол да терсейиб кетген (ийманнга келгенден сора къайытыб гяуур болуб).
176. Ёрге кёлтюрюрге сюйсек, Биз ала бла (аятла бла) аны ёрге да кёлтюрюр эдик. Алай а ол нафсы хауасына бойсунуб, къадалыб, джерге джабышыб тургъан болмаса (рысхыгъа,

дуния малгъа эси кетиб), ёрге къарамады. Аны юлгюсю итчады: къыстасанг да хырылдайды, къойсанг да хырылдайды. Ол, Бизни аятларыбызны ётюрюк этген къауумну юлгюсю – ма алайды. Бу хапарланы джарашдырыб, иги айт алагъа, ала сагъыш этиб, бир ойлашыр эселе уа (кяфыр адамны къылыгъы айтылады. Ол баш энишге аллына джерге къараб тургъан болмаса, башын ёрге кёлтюрюб, тёгерекге къараб, хар затны сюзюб ойлаша билмеди).

177. Ол, Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанла – ала аман юлгюдюле. Ала кеслерини башларына къуру къыйынлыкъ аладыла.

178. Аллах тюз джолгъа салгъан – тюзеледи, Ол терсейтгенле – ала уа насыбсызладыла.

179. Биз, джинледен, адамладан да джаханимге деб, кёблени джаратханбыз. Алада джюрек барды – аны бла ала джукъ ангыламайдыла, кёзле да бардыла – ала бла джукъ кёрмейдиле, къулакъла да бардыла – ала бла джукъ эшитмейдиле. Ала хайуанла кибикдиле, ала эм бек аджашханладыла. Ала джукъну сан этмеген джахилледиле.

(Ол юч зат Уллу Аллах адам улугъа саугъагъа берген, бек багъалы затладылыа. Джер юсюнде, къуру адам болмаса, ала бла хайырланаллыкъ джан джокъду. Ол себебден, джер юсюнде хар зат да адамгъа аманат этилгенди. Къалгъан джанла акъылсыздыла. Сора адам ол багъалы, сыйлы саугъаны хайырланмай, кеси-кесин хайуанча джюрютсе, сора ол кеси терс болмай, ким терс боллукъду? Игитда, терс – ол кесиди. Ол аланы джаханимге зорлаб салмайды. Алай а Ол аланы, ол башында саналгъан затланы хайырланыр керекли, кеслерини терсликлери ючюн салады. Ала, не джюреклери бла сагъыш этерге унамагъан, не кёзлери бла кёрген затлагъа ойлаша билмеген, неда айтылгъан ауазгъа эс бёлюб тынгыларгъа унамагъан къауумдула. Хакъ сёзню эшите турсала да, ала аны сан этмейдиле. Ала тамам хайуаннга ушайдыла; ашагъан, ичген, кеси кереклисин тындыргъандан сора джукъ билмеген).

180. Аллахны эм ариу талай атлары барды, ала бла тилегиз (кереклигизни!) Аны атларын тюрлендириб, аланы терсине бургъанладан кенг туругъуз! Ала этген ишлерини хакъын артда алырла.

(Меккячы мушрикле Мухаммадны, Я, Рахман, Я, Рахим, Я, Аллах, д.а.к. Аллахны тюрлю-тюрлю атлары бла дууа этгенин эшитиб, Мухаммадны да кёб аллахлары барды дегендиле. Бу аят алагъа джууабха келгенди).

181. Биз джаратхан адамланы арасында, хакъ бла (Къуран бла) башхаланы тюз джолгъа да салыб, кеслери да тюзлюкню тутхан къауум барды.

182. Ол Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанланы уа, ала билмей тургъанлай, Биз аланы, терилте-терилте, энгишге (джаханимге) тюшюрюрбюз.

(Адам аман джолну сайлаб ары кетиб тебресе, Уллу Аллах да аны тыймай барма къояды. Сора ол да, кёзюне бир аламат этгенча кёрюнюб, теренден тереннге кириб сингиб кетеди).

183. Алай болса да Мен алагъа арт болджал береме. Ишексиз, Мени хыйлам дементилиди.

184. Ала (меккячыла) аланы джолдашлары (Мухаммадны) джин къатышы болмагъанына бир ойлашалмаймыдыла сора? (Ала Мухаммадха джинле бла къатышыб, шашыбды дегендиле). Ишексиз, ол (Мухаммад башха зат тюлдю) къуру эсгертиучюдю.

185. Ала кёклеге, джерге бир (эс бёлюб) къарамаймыдыла сора, аланы оноулары кимни къолундады деб? Неда Ол джаратхан тюрлю-тюрлю затлагъа, неда кеслерини аджаллары джетишиб келе болур деб, ала бир сагъыш этмеймидиле сора? Ма бу айтыулагъа ийнанмасала, сора ала башха неге ийнанырла?

186. Аллах тюз джолгъа тюзетмегенни уа башха бир киши да тюзеталмаз. Ол аланы ассылыкъда алай сокъурлай, хайран халда, теренден-тереннге барма къояды.
187. (Файгъамбар) сеннге: «Къыямат кюн къачан келликди?» - деб сорадыла. Сен алагъа: «Аны билими, къуру Раббими джанындады. Аны келлик заманына, къуру Ол болмаса, киши туура болалмайды. (Ол келсе) кёкдегиге да, джердегиге да ауур тиер. Ол кеси да, (халкъ) билмей тургъанлай келир», - де. Сеннге уа андан бир хапары болгъан адамгъа соргъанча, сорадыла. Сен алагъа: «Аны юсюнден билим, къуру Аллахдады, алай а адамланы кёбюсю аны билмейди», - де.
188. (Мухаммад) сен алагъа: «Аллах тыйыншлы кёрген болмаса, мен кесиме не хайыр, не заран этер къарыуум джокъду. Мен ташаны билген болсам, кесиме бек кёб хайырлы зат этер эдим, (алай болса) меннге джукъ заран да джетмез эди. Мен къуру (халкъгъа) къоркъуу, ийнаннган къауумгъа да сюйюмчю хапар айтыучума», - де.
189. Ол аллай Аллахды: сизни бир джандан (Адамдан) джаратхан, андан да анга юйбийчесин (Хауаны) джаратхан. Сора Адам анга джуукълашханында, ол дженгил къарны бла джюрюб айланды. Сора ол ауур болгъанында уа, ала Иелери Аллахдан тилеген эдиле: «Сен бизге бир ашхы бала берсенг, биз Сеннге шукур этиучюледен болмай къалмаз эдик!», - деб.
190. Сора Ол (Аллах) алагъа ашхы бала бергенинде уа, ала Анга ширк (къошакъла) этерге кюрешген эдиле. Аллах а ала Анга тенг этген затдан (ширкден) Мийикди.
(Ала Аллахны унутуб, муну бизге Аллах берди дей билмей, аны берген Уллу Аллахха шукур этер орнуна, сабийге къууаныб, аны кеслери джаратханча кёргендиле. Уллу Аллах бермесе уа, не кюрешсе да киши да сабий алалмайды).
191. Сора ала бир джукъну да джаратмагъан, кеслери уа джаратылгъан затланы ала Аллахха тенгми этедиле,
192. не адамгъа, не кеслерине болушлукъ этерге къолларындан келмеген.
193. Сиз (муъминле) аланы тюз джолгъа чакъырсагъыз да, ала сизни ызыгъыздан бармазла. Сиз аланы тюз джолгъа чакъырыбмы кюрешесиз, огъесе тынгылабмы турасыз – башхасы джокъду.
194. Аллахдан ёзге, башха ол сиз табыныб кюрешгенле да, ишексиз, сизни кибик къулладыла. Сиз тюз эсегиз, тилегиз да кёрюгюз, аладан джууаб табалсагъыз!
195. Не уа аланы джюрюб айланнган аякъларымы барды? Огъесе тутарлай къолларымы барды? Огъесе кёрюрлей кёзлерими барды? Огъесе тынгыларлай къулакъларымы барды? Сен (Мухаммад) алагъа: «Меннге хыйла этерге (ишими тыяргъа) табыныучу затларыгъызны бютеу барын да чакъырыгъыз, къарамагъыз да (къарыуугъузну аямагъыз!)
196. Мени джагъым а, бу китабны (Къуранны) тюшюрген, Аллахды. Ол ашхыланы шохларыды.
197. Аллахдан ёзге, ол сиз табыныб кюрешгенлени уа не сизге, не кеслерине болушур къарыулары джокъду», - де.
198. (Мухаммад) сен аланы тюз джолгъа не къадар чыкъырсанг да, ала аны эшитмезле. Сен аланы (кёзлери) сеннге къараб тургъанларын кёресе, алай а ала джукъ кёрмейдиле (мыйыларына джукъ кирмейди).
199. (Адамлагъа) тёзюмлю, кечимли, аланы игиликге тартыучу бол, джахилледен а джанла!

(Ма бу юч къылыкъ, амалсыз, муслиманны къылыгъы болургъа керекди. Ала адамны дунияда, ахыратда да сыйын, дараджасын кёлтюрген къылыкъладыла. Адамла бир-бирлерине кечиучю, тёзюмлю болсала, бир-бирин тюз джолгъа да тартсала, джахил къарангы адам бла да даулашмай, андан джанлай билселе, ол заманда джашау да тынч болады, тюзеледи. Алай болмаса уа, адамла бир-бирине илиниб, къаугъала ачыб, джашау аманнга кетеди. Джашау мында иги болмаса, аман болса, ол дунияда да иги болургъа мадар джокъду. Уллу Аллахны закону алайды. Сыйлы Аллахны дини: Къуран, хадис дунияда иги болургъа, аны ючюн чакъырадыла. Ма бу аятда Уллу Аллах айтханнга да кёре, Аны келечиси Мухаммад гъ.с. хадисде айтханнга да кёре, адам мында кечиучю болса, ахратда Аллахдан кечмеклик да анга кёре боллукъду).
200. Шайтандан бир уасуаса (уу) джетгени болса уа, андан сакъланыуну Аллахдан изле! Ишексиз, Ол нени да эшитеди, нени да биледи.
201. Ишексиз, Аллахдан къоркъгъанла шайтанланы къауумундан бир уу джетсе, андан уу джетгенин эслеб, эрлей Аллахны эсгередиле (аны заранындан сакъланыуну Аллахдан тилейдиле. Шайтан ким бла да кюрешеди. Ол кюрешмей мадар джокъду, ол бизге сынамгъа джаратылгъанды. Алай а муслиман адам аны ючюнге хомухлукъ этмей, Аллахына таяныб, Андан болушлукъ излеб тохтаргъа керекди. Сыйлы файгъамбарыбыз гъ.с. да айтханды: "Сиз шайтанны сёкмегиз, аманламагъыз, алай а аны заранындан Аллах бла сакъланыргъа кюрешигиз", - деб).
202. Аланы (шайтанланы адам) къарнашлары уа, тохтаусуз, быланы (мушриклени) терсине, теренден тереннге кийириб барадыла.
203. Сен алагъа (меккячы мушриклеге) аят келтирмей къойгъанынг болса, ала: «Бизге аят (бир сейир зат) нек келтирмейсе?» - дерле. Сен алагъа: «Мен къуру Иемден меннге ачылгъан затны ызындан барама. Ма бу (Къуран) ийнаннган къауумгъа Иегизден келген джорукъду, тюз джолду эмда рахматды», - де.
(Къурандан сейир а къайдан табарсыз?)
204. Сизге Къуран окъулгъан заманда, анга эс бёлюб, сёлешмей тынгылагъыз, Аллахны рахматына джетишир эсегиз а!
205. Сен буюгъуб, ичингден, уллу къычырмай (орталыкъ), къоркъгъан халда эртден, ингир да Раббинги эсгер, сансыз тургъанладан а болма!
(Уллу Аллах хар нени да эшитибди, билибди. Тилекде болсун, къуллукъда болсун, уллу къычырыу, ол Анга – адебсизликди. Намазда да, башха кёзюуледе да Аллахынг джюрекде болсун!)
206. Ишексиз, Раббинги джанындагъыла (мёлекле) Анга къуллукъ этерге да, Аны тазалаб, махтаула этерге да, баш уруб табыныргъа да уллукёллюлюк этмейдиле. (Саджде аят).

8 суура

ТЮШГЕН МЮЛК.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1.(Эй, Мухаммад) ала сеннге анфалны (къазауатда тюшген рысхыны) юсюнден сорадыла. Сен алагъа: «Анфалны (оноуу) Аллахны эмда келечиси (Мухаммадныкъыды)», - де. Ол

себебден Аллахдан къоркъугъуз, арагъызны джарашыу тутугъуз! Сиз керти муъминле эсегиз, Аллахха, Аны келечисине бойсунугъуз (дауну къоюгъуз!)
(Къазауатда тюшген рысхыны юлешиуню юсюнден дау болгъанында келгенди бу аят)
2.Муъминле къуру аллайладыла: Аллах эсгерилген заманда джюреклери къоркъгъан, Аны аятлары алагъа окъулгъан заманда да ийманлары ёсген, Джаратхан Иелерине да таяныб таукел болуб тохтагъан.
3. намазларын да толу къылгъан, Биз берген рысхыдан да джойгъан, (Аллах разылыгъы ючюн, къызгъанчлыкъ, гызмарлыкъ этмей, халал джолда).
4. Ма ала хакъ муъминледиле. Иелерини джанында алагъа дараджала да, Аны кечмеклиги да, (джаннетде) чомарт рысхыла да хазырды.
5. (Рысхыны юлешиуню юсюнден а) иш алайды: хакъ болуб, Раббинг (буйрукъ этиб) сени юйюнгден (къазауатха) чыгъаргъан заманда, муъминледен бир бёлек аны эрши кёрюб:
6. «Аллахдан къазауатха, керти, буйрукъ болдуму сора?» - деб, хакъны юсюнден, сюрюлюб барыб ёлюмге тирелиб, аны кёре тургъанлача, ала сени бла даулашыб тохтагъан эдиле.
(Къазауатха чыгъаргъа сюймей, рысхы юлешиннген заманда уа ала дау салгъандыла).
7. (Эй, муъминле, эсигиздемиди) Аллах эки къауум джау джыйындан бирин сизге берирге сёз бергени? Сиз а (къазауат) сауту азыракъ, къарыусузуракъ джыйынны сайлагъан эдигиз. Аллах а Кесини сёзлери бла хакъны орналтыргъа (буйругъун тохташдырыргъа), кяфыр къауумну да артын юзерге мурат этди;
8. хакъны бегитирге, ётюрюкню тюб этерге, ол ассыла эрши кёрселе да.
9. (Дагъыда эсигиздемиди) сиз Раббигизге къуугъун салыб, болушлукъ тилегенигиз? Ол да сизни тилегигизге: «Мен бир-бири ызындан саф-саф келген минг мёлек бла сизге болушлукъ этерме», - деб, джууаб берген эди да.
10. Аллах аны къуру сизни къууандырыргъа эмда джюреклеригизни басаргъа болмаса, ёзге зат ючюн этмеди. Аллахдан болмаса, бир джерден да болушлукъ джокъду. Ишексиз, Аллах къудретлиди, акъылманды.
11. Энтда эсигиздемиди: Ол сизни рахатландырыб, (татлы) джукъугъа ташайтханы, кёкден да сизге суу эндиргени, сиз шайтандан киригизни тазалар ючюн, джюреклеригизге да батырлыкъ салыр ючюн, алай бла аякъларыгъызны да (джауумдан сора, къумда) таймазча, кючлю бегитир ючюн?
(Джауум да ол келген джауну джунчутур ючюн).
12. (Дагъыда эсигиздемиди) сени Раббинг мёлеклеге уахъю этиб, алагъа: «Мен сизни биргегизгеме, ол ийман келтиргенлеге билек болугъуз! Ол кяфыр къауумну уа Мен джюреклерине къоркъуу салырма, сиз аланы боюн джиклерине да уругъуз, бармакъ учларына да уругъуз,
13. ала Аллахха да, Аны келечисине да къаршчы тургъанлары ючюн!», - деб джибергени. Аллахха да, файгъамбаргъа да ким къаршчы болса (билсин), ишексиз, азаб бериуде, Аллахны къарыуу уллуду.
14. (Гяуурла, дунияда) сизни азабыгъыз ма олду, чегигиз ол азабны! Ахыратда уа, ишексиз, кяфырлагъа болуру от азабды.
15. Эй, ийнаннганла! Сиз кяфырла бла бетден бетге тюбешсегиз, ызыгъызгъа бурулуб къачмагъыз!

16. Артына туруб джангыдан кирир ючюн, неда башха къауумгъа къошулуб, ала бла къазауат этер ючюн болмай, ызына айланыб, ол кюн ким къачса, ол кесине Аллахны ачыуун алады. Аны турур орну да джаханимди. Аны барыр джери уа къалай аманды!
17. (Эй, муъминле!) Аланы ёлтюрген сиз тюлсюз, аланы ёлтюрген Аллахды. (Эй, Мухаммад) алагъа (ууч къумну) атхан сен тюлсе, алагъа атхан Аллах Кесиди, муъминлени ашхы сынау бла сынар ючюн. Ишексиз, Аллах нени да эшитибди, нени да билибди.
(Мухаммад гъ.с. ууучу бла къум алыб, джау аскер таба атханында, ол аланы барыны да кёзлерине кириб, къармаб, ала джукъ кёрмей къалгъандыла. Аят аны айтады. Сен аланы барыны да кёзлерине джетдиралмаз эдинг, алай а аны Аллах джетдирди дейди).
18. Тюзю, ишни болгъаны ма алай эди. Кяфырланы уа хыйлаларын Аллах чачхан эди.
19. (Эй, кяфырла!) Сиз ары дери бир тюз оноу чыгъарын излеб тургъан эдигиз (ким тюз болгъанын билирге излеб). Энди уа сизге (муъминлени тюзлюклерин ачыкълаб) Аллахдан бегим келди, тыйылсагъыз хайырлы эди. Сиз ызыгъызгъа къайытсагъыз а (къазауатха), Биз да къайытырбыз. Не кёб болсагъыз да, сизни кёблюгюгюз бир джукъгъа да джарамаз. Аллах ийман салгъанлагъа нёгер болгъаны ючюн.
20. Эй, муъминле! Аллахха да, Аны келечисине да бойсунугъуз, сиз эшите тургъанлай андан (Къурандан) джанламагъыз!
21. Сиз ол эшитмегенлей: «Эшитдик», - дегенлеча болмагъыз!
22. Ишексиз, Аллах джанында джанланы эм аманлары – сангыраула, сокъурла, джукъ ангыламагъанладыла.
23. Аллах, алада бир игилик барды деб билсе, алагъа эшитдирмей къоймаз эди. Ол алагъа эшитдирсе да, ала анга (келечисине) арт бурмай къоймаз эдиле.
24. Эй, ийман келтиргенле! Сиз Аллахха да, келечиге да джууаб беригиз, ол сизни (ёмюрлюк рахатлыкъ) джашаугъа чакъыргъан заманда. Аллах, ишексиз, адам бла аны джюрегини арасында болгъанын да, сиз Аны аллына джыйылмай къалмазыгъызны да билигиз!
25. Арагъызда фитна (Аллахдан сынам) тюшер деб, къоркъуб туругъуз! Ол келсе, сизден къуру зулмучулагъа энчи келмез. Аллах азаб бериуде бек къаты болгъанын да билигиз!
(Элде бир аманлыкъчыла чыкъсала неда бир къайгъы тюшсе, эл бары ёрге туруб, аны джарашдырыр джанындан болургъа борчду. Алай болмай тынгылаб турсала уа, аны къыйынлыгъы барына да бирден джетеди).
26. Эй, мухаджирле! (Эсге алыгъыз) сиз джер юсюнде аз болуб, къарыусузлукъ, онгсузлукъ джетиб, джауларыгъыз да сизни сермеб тутуб (джер-джерде ёлтюрюрле) деб сиз къоркъгъан заманда, Аллах сизни Кесине къысыб, болушлугъу бла билек болгъанын, Ол сизге таза ашарыкъланы да насыб этгенин. Сиз (аны ючюн) шукурла этер эсегиз а.
(Мухаджирле Меккяда заманда мушрикле аланы харам этиб, тюбеген джерде кимин тюйюб, кимин ёлтюрюб, джукъ бермей алагъа ачлыкъ джетдириб тургъандыла. Аллах разылыгъы ючюн деб, Мединагъа кёчгенлеринде уа, анда къоркъуусуз болуб, ашлары - нелери да эркин болгъанды).
27. Эй, ийнаннганла! Сиз не Аллахха, не Аны келечисине хыянат этмегиз (ол экисини буйругъун бузмагъыз!) Биле тургъанлай аманатха хыянат этмегиз!
28. Сизни рысхыгъыз да, балаларыгъыз да сизге фитна (сынам) болгъанын, Аллах джанында уа уллу саугъала хазырланыб тургъанын билигиз!

(Кёбюсюне адам рысхыдан тоймай, юйдегисин баджарыр къайгъылы болуб, эси алагъа кетиб, Аллахына этер борчларын унутуб къояды. Уллу Аллах, сакъ болугъуз, алай этмегиз дейди).
29. Эй, ийнаннганла! Сиз такъуалы болсагъыз, Ол (Аллах) сизге (аманны, игини айыра) билирча акъыл саугъалар (Аллахдан къоркъмагъаннга уа ол берилмез), ары дери этген аман ишлеригизни да кетерир, гюнахларыгъызны да кечер. Аллах а уллу чомартлыкъны Иесиди.
(Бу аятда, адам эс бёлюрге керекли сейир зат барды. Бир къауум адам хакъны нек англаб къоймайды, тюз зат айтылса нек эшитмейди деб, быллай соруу барды. Хар затны да себеби болгъан кибик, аны да барды себеби. Ол да неди десенг — ийманны къарыусузлугъу, Сыйлы Аллахдан къоркъуб сакъ турууу къарыусуз болгъаны ючюндю. Адам, аны Джаратхан Аллахын эсинде тутуб, джашауунда Аны унутмазгъа кюрешиб, Андан къоркъуучу болса, такъуа аны къуру амандан тыйгъан бла да къалмай, ары дери этген гюнахларын да кечдиреди, ол аладан да къутулады. Адам такъуалы болса, Аллаху Тагъала анга аманны, игини да айыра билирча, тюз акъыл да береди. Аны джюреги хар затны сюзюб тюз къараргъа, тюз ангыларгъа юренеди. Сора аллай адамны сёзю да, иши да тюз болады, озаманда ол хакъ джолгъа тюзеледи. Такъуасыз болса уа, не къадар дин тутса да, ол хакъгъа тюзелир деб, ышаныу джокъду).
30. (Дагъыда эсинге ал, Мухаммад) джауларынг сени не байлаб зинданнга атаргъа, не ёлтюрюрге, неда элден къыстаргъа деб, хыйла оноула этиб кюрешгенлерин. Ала да тюрлю-тюрлю хыйлала эте эдиле, Аллах да эте эди алагъа хыйлала. Аллах а хыйла этиучюлени устасыды.
(Аллах аланы хыйлаларын кеслери башларына джиберди. Меккячы мушрикле джашыртын джыйылыб, файгъамбардан къутулургъа тюрлю-тюрлю оноула этиб кюрешгендиле. Кими ёлтюрюрге, кими бугъоуларгъа, кими да элден къыстаргъа дегендиле. Джыйылыуларында иблис да Неджд областны бийича болуб келиб, башчылыкъ этиб олтургъанды. Ёлтюрюрге деген оноуларын къабыл этгенди, башха оноуларын кери ургъанды. Аят аны юсюнден айтады).
31. Бизни аятларыбыз алагъа окъулгъан заманда, ала: «Биз аланы эшитебиз, сюйсек биз да айталырбыз алача, была буруннгуланы таурухларыдыла, ёзге зат тюлдюле», - дедиле.
32. (Эсинге тюшюр ала хыликке этиб): «Эй, Аллах, бу керти Сени джанынгдан келген хакъ эсе, бизге кёкден ташла джаудур, неда бизге бир аман азаб джибер», - дегенлерин.
33. (Мухаммад) сен аланы араларында тургъанлай, Аллах алагъа къыйынлыкъ бермез. Ала кечмеклик тилей тургъанлай да, Аллах алагъа азаб бермез.
34. Алай а ала (муъминлени) Масджидул Харамдан тыйыб, ары иймей турсала, Аллах алагъа азаб бермей къоймаз. Анга ие болургъа ала (мушрикле) тыйыншлы тюлдюле. Анга иелик этерге тыйыншлы къуру такъуалыладыла. Алай а адамланы кёбюсю аны билмейди.
35. Аланы Кяба юйню джанында намазлары уа, къуру сызгъыргъан, харс ургъанды (аланы хаджи къылыулары алай болгъанды). Алагъа: «Кяфыр болгъаныгъыз ючюн, азабны чегигиз!», - деб айтылыр.
36. Ол кяфыр къауумну рысхыларын джоюулары, ишексиз, адамланы Аллахны джолундан тыяр ючюндю. Ала болгъанларын барын да джоярла, артда сокъуранырла, андан сора ызы бла хорланырла. (Айтылгъаныча, артлары да алай болгъанды). Ол кяфыр болгъанла уа – ала джаханимге джыйылырла,

37. Аллах кирни тазадан бери айырыб, кирлени бир-бири юсюне къалаб, барын да джаханимге салыр ючюн. Ма ала уа насыбсызладыла.
38. Мушриклеге сен алай айт: ала тыйылыб тохтасала, ол ары дери ишлери кечилир, алай болмай джангыдан ызларына къайытсала уа (джаулукъгъа), алагъа буруннгуланы адетлери (халеклик) келир.
39. Сиз фитнаны къурутхунчу дери, дин бары да Аллахны дини болуб (орналыб) тохтагъынчы дери, мушрикле бла къазауатны бардырыгъыз! Ала тохтасала уа, ишексиз, Аллах аланы ишлерин кёрюбдю.
40. Ала тохтамасала уа, (фитна салгъанны къоймасала, муъминле, сиз къоркъмагъыз) Аллах сизни джаныгъыздады. Ол а эм иги джакълаучу, эм аламат болушуучуду.
41. Ангылагъыз, сизге къазауатда тюшген рысхыны бешден бири Аллахны, Аны келечисини, джуукъланы, ёксюзлени, мискинлени, джолоучуланы хакъларыды. Сиз, керти, Аллахха да, эки аскер тюбешиб хакъ бла ётюрюк айырылгъан кюн, къулубуз (Мухаммадха) Биз тюшюргеннге да ийнана эсегиз. Аллахны хар затха да къудрети джетеди.
42. (Эсгеригиз, муъминле) сиз джуукъ бетде, меккячы мушрикле да арлакъ бетде болуб, тюбюгюз бла бир кируан бара болду. (Ол кёзюуде Абу-Суфиянны караваны сатыудан къайытыб Меккягъа бара, джолу Мадинаны джаны бла болгъанды). Сиз бир-биринг бла (не къадар оноулашыб) сёз бегитиб этсегиз да, ишни алай келишдиралмаз эдигиз. Алай а Аллахны буйуругъу тынды (къазауат болду), ол ачыкъ ёлюрге буюрулгъанла ёлдюле, сау къалыргъа буюрулгъанла сау къалдыла. Ишексиз, Аллах нени да эшитеди, нени да биледи.
43. (Мухаммад, эсгер) Аллах сеннге тюшюнгде аланы санларын аз этиб кёргюзгенин! Ол аланы сеннге кёб кёргюзсе, арагъызгъа (къоркъуу кириб) тартышлыкъ тюшюб, сиз кёлсюз (къарыусуз) болур эдигиз. Алай а Аллах сизни сакълады (даулашыудан, къоркъуудан). Ишексиз, Ол джюреклени ичин билиб тургъан Аллахды.
44. (Дагъыда ангылагъыз) сиз джау бла тюбешген сагъатда, Аллах аланы сизни кёзюгюзге аз кёргюзген эди, сизни да алагъа аз этиб кёргюзген эди, Аны буйругъу тынар ючюн. Ишлени уа барыны да къайытыры Аллаххады.
45. Эй, муъминле! Сиз бир бёлек джау аскер бла тюбешсегиз, къатыгъыз (хомух болмагъыз!) Аллахны да кёб эсгеригиз! Сиз насыблы болур эсегиз а!
46. Аллахха, Аны келечисине бойсунугъуз, тартышыб-даулашыб турмагъыз! Озаманда къарыусузла, кёлсюзле болурсуз, кючюгюз кетер, сабырлыкъ да этигиз! Аллах сабырла бла нёгерди.
47. Сиз къазауатха юйлеринден махтаугъа (джигитлигин кёргюзе), адамлагъа кёзбаугъа чыкъгъанлача болмагъыз! Ала адамланы Аллахны джолундан тыядыла. Аллах а аланы этген ишлерин къуршалабды.
48. (Дагъыда эсгер, Мухаммад) шайтан алагъа (къазауатда) ишлерин ариу кёргюзюб: «Ма бюгюн сизни хорларыкъ киши джокъду, мен да, керти, сизни къатыгъыздама», - деген эди. (Иблис Маликни джашы Суракъат деген бир бийни сыфатына кириб келиб, алагъа кёл берирге кюрешгенди. Ол а бир тукъумну бийи эди).
Сора эки къауум аскер бир-бирине туура болгъанында уа, ол артына тебине: «Мен, ишексиз, сизден кенгме, мен сиз кёрмегенни кёреме, мен Аллахдан къоркъама», - деб, артына тайыб тебреди. Аллах а къаты азаб Иесиди.

(Уллу Аллах муслиманла джанында мёлеклени сюеген эди, иблис да аланы кёрюб, къоркъуб айтханды ол сёзню).
49. (Дагъыда эсгер) мунафикъле да, джюреклеринде ауруулары болгъанла да (муслиманлагъа): «Ма была динлери терилтиб, алданыб тургъан къауумдула», - дегенлерин. Алай а Аллахха таяныб тохтагъаннга, ишексиз, Аллахны кючю уа уллуду, Ол акъыл Иесиди.
50. (Мухаммад) сен ол кяфырланы къалай джан бергенлерин кёрсенг эди, мёлекле аланы бетлерине да, сыртларына да ура: «Отну кюйдюрген азабын чегигиз,
51. бу сизге кесигиз къолугъуз бла къурагъан затды, Аллах а Кесини къулларына, не аз да артыкълыкъ этиучю тюлдю», - дей алагъа.
52. Ала, фыргъауунну къаууму бла аладан алгъа халкълача, Аллахны аятларына ийнанмадыла, Аллах да аланы гюнахлары ючюн азабха тутду. Ишексиз, Аллах а къудретлиди, азаб бериуде къатыды.
53. Аны себеби уа, Аллах бир къауумгъа да этген ашхылыгъын тюрлендирмейди, ала кеслери джюреклерини ичин тюрлендиргинчи дери. Аллах а хар нени да эшитибди, нени да билибди.
54. (Меккячы мушриклеге) ол ары дери Иелерини аятларын ётюрюкге чыгъарыб тургъан фыргъауунну къауумуна да, алагъа дери башхалагъа да келген кибик, былагъа да азаб келир. Биз аланы уа, гюнахлары себебли, халек этген эдик. Фыргъауунну тукъумун а, Биз суугъа батдыргъан эдик. Ала бары да ассыла эдиле. (Уллу Аллах сёз бергенича, меккячы мушрикле да, фыргъауунну аскери болгъан кибик, халек болгъандыла).
55. Джаны болгъанланы арасында Аллах джанында эм аманла – ийнанмай, къарышыб тургъанладыла, энди ала да (мединачы чууутлула) ийнанмазла;
56. аллайла – ол сен сёз бегитиб, аладан ант алыб, ала да Аллахдан къоркъмай, хар джол сайын антларын бузуб тургъанла.
57. (Мухаммад) сен къазауатда ала бла тюбешген заманда аланы артларында (джашыртын алагъа болушуб) тургъан къауумну уадых этиб чач! Ким биледи, ала бир ангылар эселе уа.
58. (Мухаммад) сен, ала антларын тутмай, хыянат этерле деб къоркъсанг, ала бла сёзюнгю ачыкъ ызына ал (бегиминги буз!) Нек десенг, ишексиз, Аллах хыянатчыланы сюймейди (сёзюн тутмагъанны, антын бузгъанны).
59. Ол ийманнга келирге унамагъанла – ала Бизни хорлаб, къутуллукъбуз деб умут этмесинле! Ишексиз, ала къутулалмазла.
60. (Муъминле) Аллахны джауун да, сизни джауугъузну да, аладан башха джауланы да къоркъууда тутарча, къолугъуздан келген чакълы бир, къазауатха не тюрлю да кюч аскер атла, кесигизни къураб туругъуз! Сиз билмейсиз аланы, Аллах а билибди. Аллах джолунда сиз не берсегиз да, сизге терслик болмай, ол толу табылыр.
61. (Файгъамбар) сора ала джарашыулукъгъа аусала, сен да ау ары, Аллахха таян. Ишексиз, Ол а, нени да эшитеди, нени да биледи.
62. Ала хыйла этерге излеселе уа, (къоркъма) Аллах сеннге тамамлыкъ этер! Ол сеннге да, муъминлеге да болушлугъу бла билек болур.
63. Ол аланы (муъминлени) джюреклерин бирикдирди (дин бла). Сен джерни юсюнде болгъан затны барын берсенг да, аланы джюреклерини арасын бирикдиралмаз эдинг. Алай а Аллах аланы араларын бирикдирди. Ишексиз, Ол бек кючлюдю, акъыл Иесиди.

64. Эй, файгъамбар! Сеннге Аллахынг да, сени ызынгдан баргъан муъминле да джетишедиле.
65. Эй, файгъамбар! Муъминлени къазауатха къозгъа! Сизден кеслерин бегитген джыйырма болсагъыз, гяуурладан эки джюзню хорларсыз. Сиз джюз болсагъыз а, гяурладан мингни хорларсыз. Нек десенг, ала джукъ ангыламагъан къауум болгъанлары ючюн.
66. Аллах сизде къарыусузлукъ болгъанын билибди. Энди Ол сизге дженгил этди. Сизден кесин бегитген джюз адам болса, ол эки джюзню хорлар. Сизден минг болса уа, эки мингни хорлар, Аллахны буйругъу бла. Аллах а сабырла бла биргеди.
67. Хар джерде да мушриклени хорлаб бошагъынчы дери, джесирле алыргъа файгъамбаргъа тыйыншлы тюлдю. Сиз дуния ашхылыкъны излейсиз, Аллах а сизге ахыратны мурат этеди. Аллах а бек кючлюдю, акъыл Иесиди.
68. Эртдеден Аллахны буйругъу джазылыб, бегиб тургъаны болмаса, ол сиз джесирледен алгъан затларыгъыз ючюн, сизге уллу азаб джетмей къалмаз эди.
69. Сизге (Бадру) къазауатда тюшген рысхыдан хайырланыгъыз, халал, таза халда! Аллахдан да къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах а, бек кечиучюдю, рахматлыды.
70. Эй, файгъамбар! Сизни къолугъузда джесирлеге: «Аллах сизни джюреклеригизде игилик барды деб билсе, Ол сизге, сиз (Меккядан къысталгъан заманда) сыйырылгъандан эсе да, хайырлы зат берир, гюнахларыгъызны да кечер. Аллах а бек кечиучюдю, бек рахматлыды», - де.
71. Ала сеннге хыянат этерге излеселе уа, ала ары дери Аллахха да этдиле хыянат, (энди уа) Ол аланы сени къолунга берди. Аллах а нени да биледи, акъыл Иесиди.
72. Ишексиз, ол ийман келтириб, (Меккядан Мединагъа) кёчгюнчю да болуб, Аллах джолунда не рысхыларын, не джанларын аямай, къазауат да этиб кюрешгенле, дагъыда (Мединачыла) аланы (кёчгюнчюлени) кеслерине къысыб (джашар джер, рысхы бериб) болушханла – ала бары да бири бири бла шохдула. Ийман салыб, кёчмей тургъанлагъа уа, ала кёчгюнчю дери, трофей малдан юлюш джокъду. Ала сизден дин ишледе болушлукъ излеселе уа, болушургъа керексиз, алагъа болушханыгъыз, сиз сёз бегитиб тургъан къауумгъа заран келтирмей эсе. Аллах а сизни этген ишилеригизни толу кёрюбдю.
73. Кяфырла да бир-бири бла шохдула (бир-бирине болушадыла). Сиз да (эй, муъминле) алай этмесегиз, джер юсюнде фитна да джайылыр, уллу бузукълукъ да кючлер.
74. Ийман да келтириб, кёчген да этгенле, Аллах джолунда къазауатны да бардыргъанла, дагъыда (ол кёчгенлени) кеслерине къысыб, алагъа болушлукъ этгенле – ма ала, керти, муъминледиле. Алагъа кечмеклик да, чомарт рысхыла да хазырдыла.
75. Ол ийман салыб, артда кёчгенле сизге къошулуб (джанларын аямай) къазауат этгенле, ала сизни къауумдандыла. Алай а Аллахны китабына кёре, аланы араларында эт джуукълугъу болгъанла, башхаладан эсе, бир-бирине джуугъуракъдыла. Ишексиз, Аллах а хар нени да билибди.

9 суура

СОКЪУРАНЫУ.

1. (Муъминле) мушрикле бла сёз бегитиб тургъан антыгъызны бузаргъа, Аллахдан да, Аны келечисинден да сизге эркинлик болду (ала талай да бузгъанлары себебли).
2. (Эй, мушрикле) джер юсюнде тёрт айны (сюйгенигизча) айланыгъыз! Сиз не кюрешсегиз да, Аллахны онгун алалмазыгъызны да, Аллах кяфыр къауумну сыйсыз этмей къоймазын да билигиз!
(Ол болджалны ичинде ойлашыб тюшюнсегиз, тюшюндюгюз, алай болмаса, къазауат барлыкъды).
3. Ала (билсинле) Аллахдан да, Аны келечисинден да, уллу хаджини заманы джетген кюн, Аллах да, Аны келечиси да мушрикле бла (ортаны юзюб) бегимлерин бузгъан хапарны халкъгъа баямлау эркинликни келирин. Сиз таубагъа къайытсагъыз а, сизге ол хайырлыды. Алай болмай, джанласагъыз а, сиз Аллахха джукъ эталмазыгъызны билигиз! Кяфыр къауумну уа, алагъа термилтген азаб болурун айтыб къууандыр;
4. ол сизни бла сёз бегитиб, сора сёзлерин бир затда да бузмай, сизге къаршчы болгъан къауумдан кишиге да болушмай тургъан мушрикледен къалгъанланы. Ала бла уа сёзюгюзню артына дери толу тутугъуз! (Аллахдан къоркъугъуз!) Ишексиз, Аллах муттакъыйлени сюеди.
5. Сора ол (тёрт) харам айла ётселе, мушриклени табхан джеригизде ёлтюрюгюз, джесирге да алыгъыз! Аланы тёгереклеринден алыб тутугъуз! Джер-джерде да мараб сакълагъыз! Сора ала таубагъа къайытсала, намазларын да къылсала, зекятларын да берселе, аланы джолларына бошлаб, барма къоюгъуз! Ишексиз, Аллах кечиучюдю, рахматлыды.
6. Сора (Мухаммад) мушрикледен киши сенден джакълыкъ излесе, анга джакъ болуб, кесинге къыс, ол (сенден) Аллахны сёзюн эшитирча. Аны ышаннгылы джерге да сал, нек десенг ала (мушрикле) ангыламагъан къауум болгъаны ючюн.
7. Къуру Кябаны джанында сёз бегитгенле болмаса, къалгъанланы сёзлери, не Аллах джанында, не келечисини джанында бегимге къалай саналыр (ала хаман сёзлерин бузуб турсала). Ала сизге сёзлерине туура болуб турсала, сиз да алагъа сёзюгюзге тюз болугъуз! Ишексиз, Аллах муттакъыйлени сюеди.
8. Сиз ала бла сёз къалай бегитирсиз: ала сизни хорлаялсала, не джуукъ бла, не башха бла ала сёзлерин тутмайдыла. Ала сизге ауузлары бла разыдыла, джюреклери уа сизге ийилмейди, аланы кёбюсю пасыкъды.
9. Ала Аллахны аятларын дунияны аз затына сатдыла, алай бла Аллахны джолундан да чыкъдыла (башхаланы да тыйдыла). Ишексиз, ала къалай аман иш этедиле!
10. Ала не муъминле бла бегимлерин, не джуукъланы юсюнде, не башха бла сёзлерин тутмайдыла. Ала чекден чыкъгъан къауумдула.
11. Ала сокъураныб, тауба этселе, намаз да къылсала, зекят да берселе, озаманда ала сизге дин къарнашладыла. Сагъыш этиб ангылаялгъан къауумгъа, Биз аятларыбызны ачыкълаб билдирдик.
12. Ала сизни бла сёз бегитгенден сора антларын бузуб, динигизге да аманла айтыб турсала, кяфырланы башчылары бла къазауат этигиз! Ишексиз, ала не антларын, не сёзлерин тутханла тюлдюле. Озаманда ала бир тыйылыр эселе уа.

13. Ол антларын да оюб, Расулну да Меккядан къыстаргъа кюрешиб айланнганла бла къазауат этерик тюлмюсюз сора (сиз, эй, муъминле?) Биринчи да ала башлагъан эдиле да? Аладан къоркъгъанмы этесиз сора? Сиз керти муъминле эсегиз, къоркъаргъа эм тыйыншлы уа – Аллахды.
14. Ала бла къазауатны бардырыгъыз! Аллах сизни къолугъуз бла алагъа азаб да берир, аланы сыйсыз да этер, аланы онгларгъа сизге болушлукъ да берир, ийнаннган къауумну джюрегине Ол дарман да болур,
15. джюреклеринде ачыуларын да кетерир. Аллах тыйыншлы кёргенине къарайды (кечеди). Аллах а нени да билген, акъыл Иесиди.
16. Сизден джихад этиб кюрешгенлени да, Аллахдан, Расулундан, муъминледен башха кесине таянчакъ тутмагъанланы да Аллах айырыб, ачыкъламай къояр деб, сиз алай хыйсабмы эте эдигиз сора? Аллах а сизни этген ишлеригизден толу хапарлыды.
17. Иймансызлыкъларын джашырмай, айтыб ачыкълай тургъан мушриклеге, Межгитни (Кябаны) оноуун этерге тыйыншлы тюлдю. Ала – этген къуллукълары зыраф болгъан, ёмюрлюкге джаханим отда кюерик къауумдула.
18. Сыйлы Масджидни (Кябаны) оноуун этерге тыйыншлыла – къуру Аллахха да, Къыямат кюннге да толу ийнаннганла, намазларын да къылгъанла, зекятларын да бергенле, Аллахдан башха кишиден да къоркъмагъанла. Ала тюз джолда болурла деб, умут барды.
19. Къуру хаджилеге суу ичирген, Харам Масджидни (Кябаны) джарашдырыб тургъан бла, сора Аллахха да, ахыр кюннге да ийнаныб, Аллах джолунда къазауат да этиб айланнганны сиз тенгми этесиз? Ала Аллах джанында тенг тюлдюле. Аллах а, терс къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
20. Ол – Бир Аллахха да ийнаныб, кёчген да этиб, рысхыларын, джанларын да аямай, Аллах джолунда къазауат бардыргъанланы Аллах джанында дараджалары бек уллуду. Ала хорламгъа джетишгенледиле.
21. Раббийлери аланы Кесини рахматы бла, разылыгъы бла (не чиримеген, не ийис этмеген), бирча тургъан джаннет нигъматлары бла да къууандырыргъа сёз береди.
22. Ала анда ёмюрге турурла. Аллах джанында уа алагъа, ишексиз, уллу саугъала хазырланыбды.
23. Эй, ийман келтиргенле! Сиз аталарыгъызны да, къарнашларыгъызны да шохха тутмагъыз, ала иймандан эсе, иймансызлыкъны сайласала! Сизден ала бла шохлукъ тутаргъа кюрешгенле – ала ассыладыла.
24. Сен алагъа: «Сизни аталарыгъыз, балаларыгъыз, къарнашларыгъыз, юйбийчелиригиз, юйдегилеригиз, сиз урунуб джыйгъан рысхыгъыз, багъасы тюшеди деб къоркъгъан сатыуугъуз, къууаныб джашагъан арбазларыгъыз Аллахдан да, Аны келечисинден да, Аны джолунда къазауат этгенден да сизге ала багъалы болсала, Аллахдан бир буйрукъну (къыйынлыкъны) аллына къарагъыз!», - де. Аллах а пасыкъ къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
25. (Муъминле) ажымсыз, Аллах сизге кёб джерледе болушду. Хунейни къзауатда да болушхан эди, сиз кёблюгюгюз бла уллукёллю болуб тургъаныгъыз сизни джугъугъузгъа джарамай, кенг джер да сизге тарлыкъ этиб, сора сиз ызыгъызгъа айланыб къачхан заманда.

26. Андан сора Аллах Расулуна да, муъминлени джюреклерине да хошлукъ джиберген эди. Сиз кёрмеген (мёлек) аскер да джибериб, кяфыр къауумгъа Ол азаб берген эди. Ма ол гяуурланы хакъларыды.
27. Сора Аллах аладан кечерге тыйыншлы кёргенин кечер. Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
28. Эй, муъминле! Мушрикле къуру кирледиле, ала быйылдан сора Кябагъа кирмесинле! (Ала бла ара бузулуб, сатыу-алыудан къуру къалыб) джарлы болабыз деб къоркъа эсегиз а, Аллах айтса, Ол Кесини чомартлыгъы бла, сизни керексиз этер. Ишексиз, Аллах нени да биледи, акъыл Иесиди.
29. Китаб иелеринден Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнанмагъанла бла, Аллах да, Аны Расулу да харам этгенни харам этмегенле бла, бу хакъ динни кеслерине дин этерге да унамагъанла бла, ала сыныб кеслери къоллары бла джизьяларын (налог) бергинчи дери, ала бла къазауатны бардырыгъыз!
30. Яхудийле: «Узейир Аллахны джашыды», - дедиле. Христианла да: «Месих (Гъыйса) Аллахны джашыды», - дедиле. Аланы ол сёзлери къуру ауузлары бла айтхан бош сёздю, (бир тукъум бир далил болмагъанлай) тамам алагъа дери буруннгу гяуурланы айтханларына ушаш. Аллах къырсын аланы! Ётюрюкге къалай алданыб турадыла.
31. Ала, Бир Аллахдан ёзге, кеслерини ахбарларын (дин башчыларын), монахларын аллахла этиб алдыла (ала айтханны этиб, Аллах айтханны къоюб), аны кибик Мариямны джашы Гъыйсаны да. Алагъа уа, къуру Бир Аллахха къуллукъ этерге буюрулгъан эди да. Ол болмаса, Андан ёзге табынырлай, башха аллах джокъду. Аллах а ала (мушрикле) Анга тенг этген затладан тазады.
(Бизде да муфтий, къады айтхан Аллахны буйругъуна келишмесе, сора ала айтханны этиб, алагъа бойсуннган, тамам алача болады, алагъа къуллукъ этгеннге саналады. Сёз ючюн: хакъны излемей, анга эс бёлмей: джахил адамланы, къатынланы айтханларын къой эсенг, муфтий, къады айтды, болду, апенди айтды, болду деген кибик. Аят ол затны ачыкълайды).
32. Ала Аллахны нюрюн (динин) ауузлары бла джукълатыргъа излейдиле. Алай а Аллах Кесини нюрюн, артына дери тамам этмей къояргъа унамайды, гяуурла аны не эрши кёрселе да.
33. Ол (Аллах) аллайды – Кесини келечисин тюз джолда хакъ дин бла джиберген, аны башха динлени барыны да башына чыгъарыр ючюн, ариу мушрикле аны не эрши кёрселе да.
(Ислам дин келген кёзюуден башлаб, аны джаулары бюгюннге дери аны бла кюрешгенлей келедиле. Кир ауузлары бла айталгъан ётюрюклерин, табхан бедишлерин къуяр ючюн къалмайдыла. Алай болса да, Аллах айтса, бу аятда Ол Кеси сёз бергенича, тулпар адам болгъанны хорлаб башха чыкъгъанча, Ислам дин хорлаб, джер юсюнде бютеу динлени барысыны да башына чыгъар. Бусагъатда дунияны халына къарасанг Ислам дин джайылыб барады. Джау къауум да таргъа тыйылыб, не этерге билмей, хахайлайды. Ол не къычырыкъ-сыйыт этсе да, Сыйлы Аллах айтхан сёзюн толтурмай къоймаз. Ала Джаратхан Аллахны планын бузалмазла).
34. Эй, ийман келтиргенле! Ахбарладан да, монахладан да кёблери ётюрюк джол бла халкъны къыйынын ашайдыла, адамланы Аллахны тюз джолундан да тыядыла. Ол

алтынны, кюмюшню Аллах джолунда джоймай, джыйыб, асыраб тургъанланы (Мухаммад), алагъа термилтген азаб болурун айтыб къууандыр!
35. Аллай кюнню – (алтынны, кюмюшню) джаханим отда эритиб, аны бла аланы мангылайларына, къабыргъаларына, сыртларына тамгъа салыннган: «Ма бу, сиз джыйыб тургъан байлыгъыгъызды, чегигиз ол сиз джыйгъан байлыкъны азабын», - деб айтылгъан.
36. Ишексиз, Ол кёклени, джерни джаратхан заманда, айланы санын онеки этиб джазды. Аладан тёртюсю харам айладыла. Ол динде джорукъ болуб бегигенди. Ол айлада (аланы бузуб) кеси-кесигизге артыкълыкъ этмегиз! Мушрикле бла уа, барынг да биригиб, къазауат этигиз, ала бары да биригиб, сизни бла къазауат этген кибик! Аллах а муттакъыйле бла бирге болгъанын билигиз!
37. Харам айны башха айгъа кёчюрюу – гяуурлукъну ёсдюреди къуру. Кяфыр къауум а ол айны, Аллах харам этгенни санын келишдирир дыгаласда, бир джыл халал, бир джыл харам этерге излейди, сора ала алай бла аджашадыла (кеслерине табыча этиб). Этген аман ишлери алагъа ариу кёрюндю. Аллах а кяфыр къауумну тюз джолгъа тюзетмез!
38. Эй, ийман салгъан къауум! Сизге не болгъанды? «Аллах джолунда, туругъуз ёрге», - деген заманда, ауурланыб джерге нек джабышасыз? Ахыратдан эсе, дунияны джашауунамы разысыз сора? Ахыратха кёре, дунияны зауугъу кесекчикди.
39. Сиз (Табук) къазауатха ёрге турмасагъыз, Аллах сизге бир къыйынлыкъ бла азаб берир, сизни орнугъузгъа, бир башхаланы да келтирир. Сиз Анга не азчыкъ да бир заран эталмазсыз. Аллахны уа хар неге да къудрети джетеди.
40. Сиз (муъминле, бусагъатда Мухаммадха) болушургъа унамай эсегиз, (меккячы) гяуурла къыстаб ийиб, ала экеулен болуб, дорбуннга кирген сагъатда, анга Аллах Кеси да болушхан эди. Ол (Мухаммад) нёгерине (Абу-Бакргъа): «Мыдах болма, ишексиз, Аллах бизни блады!» - деген эди. Аллах аны джюрегине рахатлыкъны салгъан эди, анга сиз кёрмеген аскерни (мёлеклени) ийиб да болушхан эди. Ол гяуур къауумну сёзюн а, тёбен этген эди, Аллахны сёзюн а, башха чыгъаргъан эди. Аллахны уа кючю уллуду, Ол акъыл Иесиди.
41. Сизге дженгил, ауур тийсе да, туругъуз ёрге! Аллах джолунда малыгъыз бла да, джаныгъыз бла да къазауат этигиз! Ангыласагъыз, сизге ол хайырлыды.
42. (Мухаммад) алагъа хайыр да дженгилирек тюшюб, джол да къысхаракъ болса, ала сени бла барыр эдиле. Алай а джол алагъа узакъ, ауур кёрюндю. (Артда мунафикъле) Аллах бла ант этерле: «Бизни къолубуздан келсе, сизни бла къазауатха чыгъар эдик», - деб. Ол (ётюрюк) антлары бла ала кеслерин халек этедиле. Ала тамам ётюрюкчюле болгъанларын Аллах бек, ажымсыз, билибди.
43. (Мухаммад) аладан кертичиле бла ётюрюкчюле ачыкъ болуб, сен аланы иги билгинчи, алагъа (къазауатдан къалыргъа Аллахдан буйрукъсуз) нек эркинлик берген эдинг? (Алагъа эркинлик бергенинги) Аллах кечсин сени!
44. Аллахха да, Къыямат кюннге да толу ийнаннганла – маллары бла, джанлары бла да къазауат этерге, ала сенден эркинлик излемейдиле. Аллах а, Андан къоркъгъанланы иги биледи.
45. Сенден эркинлик излегенле къуру, Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнанмай, джюреклери чайкъалыб тургъанладыла. Ала тентек болуб тентиребдиле.

46. Аланы къазауатха чыгъар акъыллары болса, ала анга саут-саба къурар эдиле. Алай болса да аланы къазауатха чыгъарларын Аллах эрши кёрюб, къазауатдан тыйыб, сора алагъа: «Ол юйлеринде тургъанла бла (къатынла, сабийле бла) сиз да олтуругъуз!», - деди.
47. Ала (мунафикъле) сизни бла чыкъсала да, бузукълукъ салыб къатышдырыр эдиле, арагъызгъа кириб, сизге фитна салыргъа дыгалас этер эдиле, арагъызда уа алагъа бек къулакъ салгъанла бар эдиле. Аллах а, ишексиз, зулмучуланы билибди.
48. Ала фитна салыб, сени ишинги къатышдырыргъа, аны башын тюбюне бурургъа эртдеден да излеб эдиле, алай а Аллахдан тюзю келиб, аланы хакъ (ниетлери) ачылды, ол алагъа эрши кёрюнсе да.
49. Аладан сеннге: «Меннге юйде къалыргъа эркинлик бер, мени фитнагъа салма», - дегенле да бардыла. Сора (тюзю) ала фитнагъа тюшюб тюлмюдюле да? Кяфырланы уа джаханим от къуршалар.
50. (Мухаммад, къазауатда) сеннге таблыкъ келсе, ала мыдах боладыла. Сеннге бир табсызлыкъ болса уа: «Биз эртдеден кесибизни къолгъа алгъан эдик (сакъландыкъ)», - деб, къууаныб, бурулуб кетедиле.
51. Сен алагъа: «Бизге чыртда Аллах джазмагъан зат келмейди, Ол бизни оноучубузду (оноуубуз Аны къолундады). Муъминле уа Анга таяныб тохтасынла!» - де.
52. Сен алагъа: «Сиз бизни (бир хорлансала деб) мараб, сакълаб турсагъыз да, бизге эки ашхылыкъны бири болур (ёлсек – джаннет, хорласакъ – дунияда къууанч). Биз да не Аллахны Кесинден, неда бизни къолларыбыз бла сизге бир палах келир деб, аллына къараббыз. Сиз да къараб туругъуз аны аллына, биз да сизни бла къараб турайыкъ», - де.
53. Сен алагъа: «Сиз разы болуб, болмай берсегиз да, сизни берген затыгъыз чыртда къабыл болмаз! Ишексиз, сиз пасыкъ къауумсуз», - де.
54. Аланы садакъаларыны къабыллыгъындан тыйгъан а: къуру Аллахха, Аны келечисине ийнанмагъанлары, намазгъа да эриниб келгенлери, бергенлерин да сюймей бергенлериди.
55. (Файгъамбар) аланы не байлыкълары, не балалары сени кёзюнгю къаратмасын! Аллах а ол затла бла бу дунияда алагъа азаб берирге, джюреклерин да (хакъдан) тайдырыб, аланы гяуурлай къояры келеди.
56. Ишексиз, сизденбиз деб, ала Аллах бла къаты ант этедиле. Ала сизден тюлдюле, ала къызбай къауумдула.
57. Ала бир таянчакъ табсала – не дорбун, не тешик, бир кирир джер – эрлай къачыб, ары джанлар эдиле.
58. Аланы араларында садакъаланы юсюнден хыликке эте, сёз джюрютген (мунафикъ) къауум барды. Андан алагъа берилсе – разы боладыла, берилмесе уа – ачыуланадыла.
59. Ала (алай этмей) Аллах да, Аны Расулу да бергеннге разы болуб: «Бизге Аллах Кесини чомартлыгъындан не берсе да, Ол берген джетеди, Аны келечиси берген да бизге болады! Биз къуру Аллахны разылыгъына талпыйбыз», - деселе эди!
60. Садакъаланы орунлары уа, къуб-къуру (ма быладыла): факъырла, мискинле, садакъаны ишин джюрютген ишчиле (аланы джыйгъан, джазгъан, чачхан, гяуур болса да) джюреклени диннге илешдирир ючюн, къулну азат этер ючюн, (халал джолда) ауур тёлеу тюшгенле, Аллах джолунда да (къазауатха, межгитге, дин окъуугъа, дин китаб чыгъарыугъа, динни джаяр ючюн берилген хар бир зат), джолоучугъа да (ариу бай болса да, джолда инджиле эсе). Ма бу (8 тюрлюсю) Аллахдан келген фарызладыла. Аллах а нени да биледи, акъыл Иесиди.

(Садакъаны Аллах буюргъанча, Аны разылыгъын излеб берген адам, ма бу аятда саналгъан джерлени бирине берирге борчду. Зекятларын бермегенлей, нафиля-сууаб садакъады деб, кеслерича анга ат атаб, сылтау къураб, хар ёлгенде джыйылыб, бай, джарлы, ёксюз хакъ болса да айырмай ашаб турмай. Муслиман адам биринчи зекят садакъасын тындырыб, нафилялагъа алай кёчерге керекди).
61. Ол (мунафикълени) араларында: «Ол – къулакъды (ким не айтса да тынгылаб, ийнаныб барады, ол къысхакъылды)», - деб, файгъамбарны инджитгенле да бардыла. Сен алагъа: «Ол къулакъ Аллахха да, муъминлеге да ийнанады, ол сизге хайырлыды, сизни арагъызда ийнанныганлагъа да рахматды», - де. Аллахны келечисине инджиу бериб тургъан къауумгъа уа – алагъа термилтген азаб хазырды.
62. Ала сизни разылыгъыгъызны табар ючюн, Аллах бла ант этедиле. Разы этерге эм тыйыншлы уа – Аллах эмда Аны келечисиди, ала керти ийнана эселе.
63. Аллах бла да, Аны Расулу бла да ким джаулукъ джюрютсе, аны орну ёмюрге джаханим от болурун билмеймидиле сора? Ол а бек уллу сыйсызлыкъды.
64. Джюреклерини ичинде джашыргъан затларыны хапарын айтыб, аны ачыкълай бир суура келиб къалады деб, мунафикъле бек къоркъдула. (Былайда бек сейири, Бир Аллахны отказ этмейдиле да, алай а ала ичлеринде муслиманлагъа тутхан кир ниетлерин, Сыйлы Аллах аят ийиб ачыкъ этиб къояды деб, къоркъа уа биледиле. Ол телилик тюлмюдю, адам анга не айтыр?) Сен алагъа: «Сиз алай хыликке эте туругъуз, ишексиз, Аллах а ол сиз къоркъгъан затны бери чыгъармай къоймаз!» - де.
65. Сен алагъа (алай нек айтасыз?) деб сорсанг, ала сеннге: «Биз бош алай, ойнаб айтабыз», - деб, джууаб берирле. Сен алагъа: «Тохта, сиз Аллах бла, Аны аятлары бла, Расулу бламы ойнайсыз сора?»
(Кимни хылликке этгенигизни билемисиз?)
66. Сылтауланы къоюгъуз, ийман салгъандан сора сиз энтда кяфыр болдугъуз де. Биз аланы бир къауумун кечсек да, бир къауумуна уа, ала ассыла болгъанлары ючюн, азаб берирбиз.
(Динни юсюнде чам этиб ойнау, ол къоркъуулуду. Адам ийманындан чыгъыб къалыргъа боллукъду, ма бу аятда айтылгъаныча. Халкъда айтыу да барды «адам чам бла дининден чыгъар», - деб).
67. Мунафикъле – эркишилери да, тиширыулары да бирдиле. Адамланы аманнга чакъырадыла, ашхыдан тыядыла, къолларын да (къызгъаныб) къысадыла. Ала Аллахны унутадыла, Ол да аланы унутады. Ишексиз, мунафикъле – ала пасыкъладыла.
68. Мунафикълени эркишилерине, тиширыуларына да, кяфырлагъа да, ёмюрге анда турурлай, джаханим отну берирге Аллах сёз бегитди. Алагъа джетер юлюш – олду. Алагъа Аллах налат да берди, алагъа ёмюрлюк азаб да болур.
69. Сен алагъа айт: «Сиз да сизге дери бурун мунафикъле кибиксиз. Ала уа (буруннгула) кюч бла сизден онглу, байлыкъ бла да, балала бла да сизден артыкъ болгъандыла. Ала (дунияда) зауукъланыб, юлюшлерин алгъан эдиле. Ол, сизден алгъала юлюшлерин алыб зауукъланнган кибик, сиз да (эй, мунафикъле) юлюшюгюзню алыб зауукъландыгъыз, ала батханнга (бош сёзге) сиз да батдыгъыз!» - де. Ала уа дунияда, ахыратда да къуллукълары зыраф, кеслери да насыбсыз болгъан къауумдула.
70. Алагъа буруннгу Нухну, Адны, Самудну къауумларыны хапарлары, дагъыда Ибрахимни къауумуну, Мадиян халкъыны да, оюлгъан шахарланы хапарлары да

келмедилеми сора? Келечиле уа алагъа да (ол эллеге да) ачыкъ далилле бла келген эдиле. Алагъа Аллах артыкълыкъ этмеди, алай а ала кеслерине артыкълыкъ этген эдиле.
71. Ийнаннганла – эркишиле, тиширыула болсала да, ала бирдиле (бир-бирине болушургъа борчду). Бир-бирин иги джолгъа тартхан, амандан (гюнахдан) тыйгъан, намазларын да къылгъан, зекятларын да берген, Аллахха да, Расулуна да бой салгъан. Аллах джазыкъсынныкъ къауум аладыла. Ишексиз, Аллах бек кючлюдю, акъыл Иесиди.
72. Муъмин эркишилеге, муъмин тиширыулагъа да, тюбю бла суула баргъан джаннетлерин да, ёмюрге анда турурлай Аднан джаннетледе, аламат джашар джерлени да, Аллахдан уллу разылыкъ да саугъаларгъа Аллах сёз береди. Ол а бек уллу насыбды.
73. Эй, файгъамбар! Кяфырла бла, мунафикъле бла къазауат эт, алагъа къаты бол, аланы орунлары отду. Аланы барыр джерлери уа къалай аманды!
74. Ала: «Биз аллай сёз айтмагъанбыз», - деб, Аллах бла ант этедиле. Огъай, ала кяфыр болгъан сёзню айтдыла. Ислам диннге келгенден сора да кяфыр болдула. Ары дери джетишалмай тургъан затларына (муратларына) джетер къайгъы да этдиле. Ала, Аллах да, Аны келечиси да кеслерини чомартлыкълары бла берген рысхыны (джюреклери тардан) кёлтюралмай, къуру аны ючюн кери урадыла. Ала таубагъа къайытсала, ол хайырлы эди алагъа. Алай болмай, бурулуб кетселе уа дунияда, ахыратда да Аллах алагъа термилтген азаб берир. Алагъа джер юсюнде не бир джан аурутхан тенг, не бир болушурукъ табылмаз.
75. Дагъыда мунафикъледен: «Бизге Аллах чомартлыгъындан юлюш берсе эди, биз садакъа этиб, ашхы къулладан болмай къалмаз эдик», - деб, Аллахха сёз бергенле да бардыла.
76. Сора Ол алагъа Кесини чомартлыгъындан юлюш бергенинде уа (ала) къызгъандыла, бурулуб, джанлаб кетдиле (джукъ бермей).
77. Ала Анга берген сёзлерин тутмай, алдагъанлары ючюн, ала Анга тюбеген кюнлерине дери, Аллах аланы джюреклерине экибетлиликни салды.
78. Сора ала, Аллах аланы ичлеринде бастыргъанларын да, таша ушакъларын да билиб тургъанын, Аллах джукъ къоймай, ташаланы билиучю болгъанын билмеймидиле?
79. Ол мунафикъ къауум (кеслери да бермей), бар затларындан сууаб садакъала берген муъминлени хыликке этедиле, кеслери къыйынларындан табханларын бергенлеге кюледиле. Аллах аланы (азаб бериб) хыликке этер. Алагъа термилтген азаб хазырды.
80. (Мухаммад) сен алагъа кечмеклик сюйсенг тиле, сюйсенг къой, джетмиш кере къайтарыб тилесенг да, Аллах аланы, чыртда кечмез! Нек десенг, ала Аллахха да, келечисине да ийнанмайдыла. Аллах а пасыкъ къауумну тюз джолгъа салмаз.
81. Расулну биргесине (къазауатха) бармай, (Мединада) къалгъан мунафикъле, юйлеринде къалгъанларына, ала бек къууандыла. Аллах джолунда маллары бла, джанлары бла къазауат этиуню эрши кёрдюле. Башхалагъа да: «Бу иссиде къайры барлыкъсыз, чыкъмагъыз джукъгъа!» - деб, бир-бирин да тыйдыла. Сен алагъа: «Джаханимни оту андан эсе иссиди», - де, ала ангылаялсала (аны).
82. Энди ала этген ишлери ючюн, аз кюлсюнле да, кёб джыласынла!
83. (Файгъамбар) Аллах сени (Табук къазауатдан) къайтарыб, (Мединада къалгъан) мунафикълени бир бёлеги къазауатха барыргъа сенден эркинлик излеселе, сен алагъа: «Сиз джау бла къазауат этерге, мени биргеме чыртда чыкъмагъыз! Сиз эм аллындан да, ишексиз, юйде турургъа разы эдигиз, юйде къалгъанла бла олтуругъуз!», - де.

84. Аладан бири ёлсе да, анга чыртда (джаназы) намаз да къылма (тилек да этме), къабырыны юсюнде да сюелме! Ишексиз, ала Аллахха да, келечисине да кяфыр болдула, ала пасыкълай ёлгенледиле (таубагъа къайытмай).
85. (Мухаммад) аланы не рысхылары, не балалары сени терилтмесин (кёзюнгю къаратма!). Ала бла Аллах алагъа дунияда азаб берирге да, джанлары кяфырлай чыгъарын да излейди.
86. Сора алагъа: «Аллахха ийнаныгъыз, келечисини биргесине къазауат да этигиз!» - деген суура тюшсе, аладан (мунафикъледен) бай къауум сенден эркинлик излеб (къазауатдан бош болур дыгалас этиб): «Сен бизни мында къалгъанла бла къой, биз (арт джанын сакълагъанла бла) болайыкъ», - дедиле.
87. Сора ала артда къалгъанладан болгъанларына разы болдула, джюреклерине мухур басылды, осебебден ала джукъ ангыламайдыла.
88. Алай а Расул да, аны биргесине ийнаннганла да рысхыларын, джанларын да аямай, къазауат бардырыб тургъанлагъа уа кёб ашхылыкъла барды. Ма ала насыблыдыла.
89. Аллах алагъа, тюбю бла суула баргъан, анда ёмюрге турурлай, джаннетлени хазырлабды. Ма ол а бек уллу хорламды.
90. Къумда джашагъан араблыладан бир къауум, сен алагъа къазауатдан къалыргъа эркинлик берир ючюн, тюрлю-тюрлю сылтаула къураб келди. Аллахха, Расулуна ийнанмагъанла да юйде олтуруб къалдыла. Аладан гяуур къауумуна термилтген азаб джетер.
91. Не Аллахха, не Расулгъа уллукёллюлюк этмеген къарыусузлагъа, ауругъанлагъа, джояр рысхысы болмагъанлагъа – зорлукъ джокъ. Игилик этиучюлеге да айыб этер джол джокъ. Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
92. Дагъыда кеслерини минер джукълары болмай, сеннге улоу излеб келиб, сен да: «Джокъду минер джукъ», - деб, ала да, кёзлери джыламукъдан тола, ызларына мыдах къайытханлагъа да (гюнах джокъ).
93. Алай а нелери да бола тургъанлай, сенден эркинлик излеб келгенле, артда къалгъанла къатыш юйлеринде къалгъанла, айыблы болгъанла – аладыла. Аллах аланы джюреклерине мухур басды. Энди ала джукъ ангыламазла.
94. Сиз къазауатдан къайытыб келсегиз, ала сизге тюрлю-тюрлю сылтаула къурарла. Сен алагъа: «Сиз сылтауланы къоюгъуз, биз сизге чыртда ийнанныкъ тюлбюз. Аллах бизге сизни хапарыгъызны айтханды. Артда сизни этген ишлеригизни Аллах да, Расулу да кёрюрле. Андан сора сиз ташаны да, туураны да билиб тургъаннга къайтарылырсыз. Ол да сизге этген ишлеригизни джарашдырыб, айтыб берир», - де.
95. Сиз къазауатдан къайытыб келсегиз, сиз аланы тынч къояр ючюн, ала сизге Аллах бла ант этерле. Аладан кенг болугъуз, ала кирледиле. Аланы этген ишлери ючюн, джалгъа орунлары – джаханимди.
96. Ала сизни разы этер ючюн, кёб тюрлю антла этерле. Алай а сиз разы болсагъыз да, ишексиз, ол пасыкъ къауумгъа Аллах чыртда разы болмаз.
97. Бедуинле (кёчгюнчю къум араблыла) кяфырлыкъда да, экибетлиликде да эм аманладыла. Ала Аллах Расулуна тюшюрген затны чеклерин билмей турургъа бек разыдыла. Аллах а нени да билибди, акъыл Иесиди.

98. Бедуинледен Аллах джолунда джойгъан рысхысын зырафха санагъанла да, сизге бир табсыз джазыу болса деб, мараб тургъанла да бардыла. Табсыз джазыу алагъа келиб турады (ангыламайдыла ансы). Аллах а нени да эшитибди, нени да билибди.
99. Аладан Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнаныб, (Аллах джолунда) джойгъан рысхысын да Аллахха джуукълашдыргъаннга, Расулну да алагъа тилеклерин, дууаларын себебге санаб тургъанла да бардыла. Ишексиз, ол алагъа Аллахха джуукълашыу тюлмюдю сора? Аланы артда Аллах рахматыны ичине кийирир. Ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
100. Кёчгюнчюледен да (Меккядан Мединагъа), ансарладан да, диннге биринчи келгенлеге игилик эте, аланы ызларындан баргъанлагъа да Аллах разы болду, ала да Анга разы болдула. Ол алагъа, тюблери бла суула баргъан, сыйлы джаннетлерин хазырлабды, ёмюрге анда турургъа. Ма ол а уллу насыбды.
101. Сизни тёгерегигизде джашагъан къум араблылада да, аны кибик Мадинада джашагъанлада да мунафикъле бардыла, экибетлиликде къарышыб тургъанла. (Мухаммад) сен аланы билмейсе, Биз а бек иги билиб турабыз. Артда Биз алагъа эки къат азаб берирбиз. Андан сора да ала азабны эм уллусуна сюрюлюрле.
102. Дагъыда иги ишни аман иш бла къатышдырыб, сора терсликлерин боюнларына алгъан, башха бирле да бардыла. Аллах аланы кечер деб, умут барды. Нек десенг, ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, рахматлыды.
(Бу аятдан ачыкъланды, адам терслигин бойнуна алыб, тауба этмесе - кечилмези).
103. Аланы гюнахларындан тазалар ючюн, кирсиз да этер ючюн, (Мухаммад) сен аланы рысхыларындан (зекят) садакъа ал. Алагъа тилек да эт, сени тилегинг аланы джюреклерине рахатлыкъды. Аллах нени да эшитибди, билибди.
104. Ол (мунафикъле) Аллах къулларыны таубаларын да, аланы садакъаларын да къабыл этиб алгъанын, Аллах таубачылагъа бек къараучу, рахматлы болгъанын билмеймидиле сора?
105. Сен а алагъа: «(Кесигиз сюйгенигизча) къуллукъ этигиз, артда аны Аллах да, Расулу да, муъминле да кёрюрле. Ташаланы, тууралары билиучюню аллына келирсиз, Ол сизге не этгенигизни айтыб берир», - де.
106. Бирле да – ала (таубагъа къайытыр эселе уа деб) Аллахны умутунда турадыла. Не Ол алагъа азаб берир (ала тауба этмеселе), неда Ол аланы кечер (къайытсала). Аллах нени да билиучюдю, акъыл Иесиди.
107. Муъминлеге зараннга, кяфырлыкъгъа, араларын бёлюрге деб, эртдеден бери Аллах бла, Аны Расулу бла къазауат бардырыб тургъанлагъа болушлукъ ючюн, межгит ишлеген мунафикъле: «Биз муну къуру иги мурат бла этгенбиз!», - деб, ант-къурал этерле. Алай а Аллах Кеси, ишексиз, ала алдауукъчула болгъанларына шагъатлыкъ этеди.
(Мединаны къатында, Куба деген бир элчикде мунафикъле файгъамбарны алдаб ары джыйыб, ёлтюрюр умут бла бир межгит ишлегендиле).
108. Ол межгитде (Мухаммад) сен чыртда намаз этме. Эм биринчи кюнюнден тюбю такъуаны юсюне салыннган межгит – намаз этерге эм тыйыншлысы андады. Анда (алача болмай) гюнахларындан тазаланыргъа излеген адамла бардыла. Аллах а гюнахларындан тазаланыб кюрешгенлени сюеди.
(Джер юсюнде эм биринчи ишленнген межгит - Мединада файгъамбар гъ.с-ны межгитиди).

109. Тюб хунасы (фундаменти) Аллахдан къоркъууда, Аны разылыгъын излеб салыннган межгитми хайырлыды, огъесе джарны эрнинде салыныб, сора ол оюлуб аны бла бирге джаханим отха тюшюб кетген межгитми хайырлыды? Аллах а терс адамланы тюз джолгъа тюзетмез.
110. Аланы ишлеген межгитлерине джюреклери, таймаздан, экили болуб турур, джюреклери атылыб чачылгъынчы (ёлгюнчю) дери. Аллах нени да билибди, Ол акъыл Иесиди.
111. Ишексиз, Аллах джаннетни берирге деб, муъминледен джанларын да, малларын да сатыб алды. Ала Аллах джолунда къазауат этедиле, ёлтюрген да, ёлген да этедиле. Аны (Аллахны) Тауратда, Инджилде, Къуранда берген сёзю хакъды. Берген сёзюне Аллахдан толу уа кимди? Сиз Аны бла сёз бегитиб болгъаныгъызгъа, къууаныгъыз! Ол бек уллу насыбды.
112. Сёз берилгенле: таубачыла, къуллукъчула, (Аллахха) махтаула этиучюле, ораза тутуучула, рукугъу-саджде этиучюле, игиликге тартыучула, амандан тыйыб кюрешиучюле, Аллах салгъан чекледен чыкъмазгъа кюрешгенле – ма ала керти муъминледиле, сен алагъа сюйюмчю айтыб къууандыр.
113. Мушриклеге, ариу джуукълары болса да, ала джаханим ахлула болгъанлары белгили болгъандан сора, алагъа кечмеклик тилерге, не файгъамбаргъа, не муъминлеге эркинлик джокъду.
(Иймансыз ёлген адамгъа: не джаназы къылынмайды, не дуа-тилек этилмейди).
114. Ибрахим атасына кечмеклик тилегени да, анга сёз бергени ючюн болгъанды. Сора ол Аллахны джауу болгъаны белгили болгъанында уа (ол мушриклей ёлгенин билгенинде) тилегенин къойгъанды. Ишексиз, Ибрахим а буюгъуб, Аллахха бурулуучу, джууаш эди.
115. Ишексиз, Аллах алгъы бурун неден баш сакъларгъа керек болгъанын ачыкъ ангылатмай, тюз джолгъа салгъан къауумун терсейтмейди. Ишексиз, Аллах а хар затны да билибди.
116. Ишексиз, кёкледе, джерде болгъан затла бары да Аныкъыды. Ол сау да этеди (джан салыб), ёлтюрген да этеди (аны алыб). Джангыз Аллах болмаса, сизге башха не бир джан аурутурукъ, не бир болушурукъ джокъду.
117. Аллах а файгъамбаргъа, мухаджирлеге, ансарлагъа да къарагъан эди. Къыйын кёзюуде (файгъамбарны) ызындан баргъанладан бир къауумуну джюреклери таяргъа аз къалгъанланы, Аллах (аланы) кечген эди. Ишексиз, Ол джумушакъды, рахматлыды.
118. Дагъыда Ол (Табук къазауатда) артха къалгъан ючеуленни да кечди. Эркин джер алагъа тар болгъан эди, джюреклери да (уялыб, къоркъгъандан) къысхан эди, джангыз Аллах болмаса, алагъа башха таянчакъ джокъду деб, ала алай акъыл этген эдиле. Ала бурулгъанларында, Аллах да алагъа бурулгъан эди. Ишексиз, Аллах (таубачылагъа) бек бурулуучуду, рахматлыды.
119. Эй, ийман салгъанла! Аллахдан къоркъугъуз, кертичиледен болугъуз!
120. Не Медина халкъына, неда аланы тёгереклеринде джашагъан къум араблылагъа, Аллахны келечисине къошулмай, артда къалыргъа джарамаз. Аны къайгъысын къоюб, кеслерини къайгъыларын этерге да болмаз. Аллах джолунда, ала не тюрлю инджиу кёрселе да – суусаблыкъ, ачлыкъ болсун, арыу-талыу болсун, кяфырланы ачыуландыргъан хар бир атлам болсун – джауну муратына джетерге къоймагъан хар бир зат, иги ишге джазылмай къалмаз. Ишексиз, Аллах ашхылыкъла этиучюлени хакъларын а тас этмез.

121. Ала (муъминле Аллах джолунда) не тюрлю садакъа этселе да, аз-кёб болса да, ала ненча тюзню ётселе да, алагъа Аллахдан ала этгенден эсе, ариу джал джазылмай къалмаз.
122. Муъминлени барына да (окъургъа) бирден кетиб къалыргъа джарамаз. Хар къауумдан бир бёлек адамны ийиб, ала дин окъууну окъуб, билим алыб къайытсала, хар ким кесини къауумуна ауаз айтыб, аланы сакълыкъгъа чакъырыргъа, нек болмайды сора? Ким биледи, ала амандан сакъ бола билир эселе уа.
123. Эй, муъминле! Сиз джетишалгъан джерде кяфырла бла къазауатны бардырыгъыз. Ала сизде къатылыкъ кёрсюнле. (Билигиз) ишексиз, Аллах муттакъыйле бла биргеди.
124. Бир суура тюшюрюлгени болса, аладан (мунафикъледен, муслиманланы хыликке эте): «Бу къайсыгъызны ийманына къошду?» - дегенле бардыла. Муъминлени айтсакъ а, аны бла аланы ийманлары ёседи, ала анга къууанадыла.
125. Джюреклеринде ауруулары болгъанланы айтсакъ а, алагъа ол кирлерине да (иймансызлыкъларына) кирни къошады, ала кяфырлай ёледиле.
126. Сора ала хар джыл сайын не бир, не эки кере къыйынлыкъ бла сыналмай къалмагъанларын кёрмеймидиле? Сора ала (аны ючюн) не таубагъа къайытмайдыла, не айтылгъанны эсге алмайдыла.
127. Сора бир суура тюшсе уа, ала таба къарагъан бармыды экен деб, (джашыртын) ала бир-бирине къарайдыла (къачар муратда). Сора сылджыраб, джанлаб кетедиле. Ала джукъ ангыламагъан къауум болгъанлары ючюн, Аллах аланы джюреклерин терсине бурду.
128. Сизге кесигизден келечи келди. Сиз (хакъны ангыламай) терсейиб, аманнга кетиб тургъаныгъыз – ол анга (келечиге) бек кюч тийди. Сиз керти муъминле болуб, тюзелиригизге ол бек термиледи. Ол (Мухаммад) муъминлеге джумушакъды, рахматлыды.
129. Ала (меккячыла) сенден джанласала: «Бир Аллах меннге (артыгъы бла) джетеди, мен Анга таяндым, Андан башха табынырга аллах джокъду. Ол уллу гъаршны да Иеси Аллахды», - де алагъа.

10 суура

ЮНУС.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Ра. (Быланы магъаналарын билген Уллу Аллах Кесиди). Бу аятла – акъыл юретген китабны аятлардыла.
2. Биз уахъю этиб: «Ауаз айтыб, адамланы сакълыкъгъа да чакъыр, ийнаннганлагъа да – алагъа Иелерини джанында, ишексиз, ашхы затла хазырланыб тургъаныны сюйюмчюсюн да айт!», - деб, аланы кеслеринден биреуню джибергенибиз, адамлагъа сейирми кёрюндю сора? Аладан кяфырла: «Ишексиз, бу ачыкъ хыйнычыды», - дедиле.
(Мухаммад гъ.с-ны Бир Аллахдан келечиме деген сёзю, меккя мушриклеге бек сейир тамаша кёрюннгенди. Ол алагъа бек ауур тийгенди. Кеси да ата-анасыз ёксюз да ёсюб, джарлы да болгъаны ючюн. Меккяда бай, бий къауумдан бирине берилмей келечилик, анга къалай берилди, дегендиле. Сора, биле-биле, сылтаула къураб, анга къаршчы болуб кюрешгендиле. Ала анга атамагъан ат да къалмагъанды. Бу аятда хыйнычы, кёзбаучу

дейдиле. Бир аятда да билгич деб атайдыла. Бир аятда джырчы дейдиле. Бир аятда шашхынлы дейдиле. Бир-бирде уллулукъ излейди дейдиле).
3. Ишексиз, сизни Раббигиз кёклени, джерни алты кюннге (алты бёлюмге-периодха) джаратхан, сора Гъаршына джарашыб, аланы оноуларын бардыргъан Аллахды. Андан эркинлик болмай шафагъат эталыр киши джокъду! Ма олду – сизни Раббигиз Аллах! Къуру Анга къуллукъ этигиз! Сиз аны бир эсгералмаймысыз сора?
4. Сизни барынгы да къайытырыгъыз Аны аллынады. Ол а Аллахны бериб тургъан хакъ сёзюдю. Ол джаратыуну биринчи кере да башлайды, артда ызына да къайтарады. Ийман салыб ашхы къуллукъла этиб тургъанлагъа тюзлюк бла джал берир ючюн. Ийнанмагъанлагъа да къайнагъан суудан ичгиле да, термилтген азаб да хазырланыбды, ала кяфыр болгъанлары ючюн.
(Ёлюб кетгенден сора: адам, джаныуар, битим д.а.к. не зат болса да, Уллу Аллахны закону бла, джангыдан ызына къайтмагъан джукъ джокъду).
5. Кюн джарытыб турурча, ай да джылтыраб турурча къурагъан ким эсе, Аллах – Олду.
(Кюн ичинден атылыб хаман джаныб, кеси-кесинден джарытады. Айны уа кесини джарыгъы джокъду, биз джашагъан джерге ушайды, алай а анга кюн таякъла тийиб, аны джарыгъы бла джылтырайды. Аят аны ачыкълайды. Учёныйле ол затха энди джетишиб, аны бегитедиле, бурундан айтылгъан затны).
Сиз джылланы санын билиб санау бардырыр ючюн, айгъа талай орунла да (фазала) буюргъан, къуру хакълыкъ бла ма аланы барын да джаратхан Аллахды. Ангыларыкъ къауумгъа Ол аятларын ма былай джарашдырыб ачыкълайды.
6. Ишексиз, кечени, кюнню ауушунууунда да, Аллах кёкледе, джерде джаратхан затлада да, Аллахдан къоркъгъан къауумгъа, ойлашыргъа сейир зат барды.
7. Ишексиз, Бизни бла тюбешиуге да ийнанмай, дуния джашаугъа разы болуб, джюреклери аны бла рахатланыб, Бизни аятларыбызны да сан этмей тургъанланы,
8. аланы барыр орунлары – от боллукъ къауумдула, ала кеслери этген ишлери ючюн.
9. Ишексиз, ийман салыб ашхы къуллукъла да этиб тургъанланы уа, ийманлары себебли, Раббийлери аланы тюз джолгъа салады, тюбю бла таза суула баргъан, зауукъланнган джаннетлени джолуна тюзетеди.
10. Аланы анда айтыулары: «Эй, Аллах, Сен тазаса!» Саламлашыулары да: «салам!» (Бир-бирлерине къуру игилик теджеу болмаса, анда джан къыйгъан, кёлюне аман зат келген адет джокъду). Ахыр сёзлери да: «дунияланы Иеси Аллахха махтаула!» - деб, къуру алай болур.
(Дунияда адамла кёб керексиз джерге махтаула санасала да, Къыяма кюн Мийик Аллахны аллына баргъанда белгили болур махтау кимге тыйыншлы болгъаны. Дунияда махтауну тыйыншлы джерине этиучюле, джаннетге киргенден сора, къууаныб анда да этерле. Мында терсине махтаула этиучюле, бир-бирине да бетсиниб сый бериучюле, ол кюн ала уллу ёкюнючде болурла. Анда къуллукъ этиу а джокъду).
11. Адамла игиликни излеб анга ашыкъгъанча – аланы терсликлери ючюн – Аллах алагъа азаб берирге ашыкъса, аланы аджаллары бек терк джетер эди. Алай а Бизни бла тюбешиуге ышанмагъанланы, Биз терс джолда, сылхырлача, теренден-тереннге барма къоябыз.
12. Адамгъа бир заран келсе, къабыргъасында да (джатыб), олтуруб да, ёретин да Бизге тилек салады. Сора Биз аны къыйынлыгъын ачсакъ а, ол къыйынлыгъына Бизден джукъ

тилемеген кибик болуб къалады (барын да унутады, кеси аллына тюзелиб къалгъанча кёреди). Ол зырафына (кеслери акъыллары бла) ишлегенлени этген ишлери, алагъа ма алай ариу кёрюнеди.
13. Сизге дери да Биз кёб тёлюлени тюб этдик, ала зулмучула болгъанлары ючюн. Алагъа ачыкъ далилле бла келечиле келиб, ала да ол келечилеге ийнанмагъанлары ючюн. Ассы къауумгъа Бизни джал бериуюбюз а, ма алайды.
14. Андан сора да Биз сизни джер юсюнде аланы орунларына ие этген эдик, сынаб къарар ючюн.
15. Алагъа Бизни ачыкъ аятларыбыз окъулгъан заманда, ол Бизни бла тюбешиуге ийнанмагъанла: «Бизге мындан башха бир Къуран келтир, не аны ауушдур!», - дедиле. Сен алагъа: «Меннге кеси джанымдан аны ауушдурургъа болмаз. Мен къуру Аллахдан меннге ачылгъан буйрукъну ызындан барама. Мен Аллахха ассы болсам (буйрукъну бузсам), ишексиз, Уллу кюнню азабындан къоркъама!», - де.
16. Сен алагъа: «Аллах Кеси тыйыншлы кёрмесе (Андан буйрукъ болмаса), мен аны сизге окъумаз эдим, Ол аны сизге билдирген да этмез эди. Мен сизни ичигизде эндиге дери (Аллахдан буйрукъ болгъунчу) сизге аллай джукъ айтмай, къаллай бир джашадым, анга бир сагъыш эталмаймысыз сора?» - де.
(Файгъамбарлыкъ берилгинчинге дери, Мухаммад гъ.с. меккячыланы араларында къыркъ джыл джашаханды. Алай а, Уллу Аллахдан анга ол зат ачылгъынчынга дери, ол не келечиме, неда файгъамбарма деб, айтмагъанды).
17. Кеси джанындан Аллахха ётюрюклени чыгъаргъандан, неда Аны аятларын ётюрюкге санагъандан бек зулмучу уа бармыды сора? Ишексиз, ассыла уа насыблы болмазла.
18. Ала, Бир Аллахдан ёзге, алагъа не заран, не хайыр эталмагъан затлагъа табынадыла да, сора: «Ма была Аллах аллында бизге шафагъат этерле», - дейдиле. Сен алагъа: «Сора сиз Аллахха кёкледе, джерде да Ол билмеген затны хапарынмы юретесиз?» - де. Ол а, ала Анга берген къошакъ сыфатладан тазады, Мийикди.
19. Аллында адамла къуру бир уммет (бир дин) болгъандыла, артда (Уллу Аллахдан келгеннге сыйынмай) тартыш болуб бёлюндюле. Ауалда Аллахынгы айтхан сёзю (буйругъу) болмаса, ала араларында тартышыб тургъанлары ючюн, алагъа Аллахны оноуу тыныб къалыр эди.
(Алай а Аллах сюдню Къыямат кюннге къояды).
20. Мушрикле дагъыда: «Анга (Мухаммадха) Раббисинден бир сейир зат тюшсе эди», - дедиле. (Ала къараб тургъанлай, Муссаны таягъыча, неда Салихни тюесича). Сен алагъа: «Ташала бары да къуру Бир Аллахныкъыды. Сиз да, ашыкъмай, сакълаб туругъуз, ишексиз, мен да сизни бла тенг сакълаб турайым (сора кёрюрбюз ахырын!)», - де.
21. Биз адамлагъа (сынаб) къыйынлыкъдан сора рахматыбызны чайнатсакъ (игилик берсек), сора ала бери айланыб, Бизни аятларыбызгъа хыйлала къуруб башлайдыла. Сен алагъа: «Хыйла этиуде уа, сизден эсе, Аллах дженгилирекди», - де. Ишексиз, Бизни келечилерибиз (мёлеклерибиз) сизни хыйлагъызны джазыб турадыла.
22. Сизни джерде да, тенгизде да джюрютген ким эсе, олду – Аллах. Сора ала кемеде заманда, артындан кючлю джел уруб, Ол аны джюрютсе, анга уа къууанадыла (аны ючюн шукур эте уа билмейдиле). Алай болмай, къаты джел уруб, кемени тёрт джанындан толкъунла келиб, ол къуршаланыб, ала таргъа тыйылсала (къоркъсала), озаманда уа Бир Аллахха тилек саладыла, ийманларын таза эте (ширкни къоюб, керти Аллахха бурулуб):

«Сен бизни мындан бир къутхарсанг, Сеннге шукурла этген къауумдан болур эдик», - деб, сёз бередиле.
23. Сора Ол аланы къутхарса, (къарасанг) ала, джер юсюнде (табыныргъа) эркинлик болмагъан бир затланы (идолланы) кеслери джанларындан чыгъарыб турурла. Эй, адам улу! Ол сиз кеси джаныгъыздан чыгъаргъанла, къуру сиз дунияда хайырланнган (булджугъан) затладыла, (ахыратда уа) ала сизге азабдыла. Артда барынгы да къайтырыгъыз Бизгеди. Биз да сизге этген ишлеригизни хапарын айтыб берирбиз.
24. Дуния джашауну ушагъаны къуру, Биз кёкден сууну тюшюрюб, ол да джер юсюнде битимге сингиб, (ол битсе) андан адамла, хайуанла да ашаб, джер джасаныб ариу болуб, адам улуну кёлю да: «муну барына да ёмюрлюкге иебиз!», - дегенча болуб туруб, сора анга не кече, не кюндюз (халек этерге) Бизден бир буйрукъ келиб, сора Биз аны тюненесинде алайда бир зат да болмагъан, орулгъан сабанча этиб къойгъан кибикди. Биз сизге аятларыбызны ма алай джарашдырыб ангылатабыз, ойлашыб тюшюннюк къауумгъа.
25. Аллах а (адамланы) саламатлыкъ арбазгъа чакъырады, Кеси ушатханын Ол тюз джолгъа да салады.
26. Ашхылыкъла этгенлеге, ала этгенден эсе да, артыгъы бла ашхылыкъла хазырдыла. Аланы бетлеринде не бир къыйналгъан, не бир сыйсызлыкъ белги болмаз. Ала джаннет иелеридиле. Ала анда ёмюрге турурла.
27. Аманны этгенлени хакълары да, къуру этгенлери чакълы бир болур. Аланы бетлерин да сыйсызлыкъ басар. Аланы Аллахдан сакъларгъа бир зат да табылмаз. Аланы бетлери, къарангы кечени бир юзюгю къапланнганча, (къара бетли) болурла. Ала от иелеридиле, анда ёмюрге къалырла.
28. Биз аланы барын да джыйыб, бир кюн сора мушриклеге: «Сизни да, идолланы да орнугъуз бирди!», - дербиз. Сора Биз аланы эки бёлюрбюз. Идоллары алагъа: «Тюзю – сиз бизге къуллукъ этмегенсиз,
29. бизни бла сизни арабызда шагъатлыкъгъа Аллах Кеси джетишеди. Сизни бизге къуллукъ этгенигизден бизни хапарыбыз да болмады», - дерле.
30. Хар адам алайда эртдеден этген затын табар. Ала уа (мушрикле керти) Иелери – Хакъ Аллахха къайтарылырла. Ол ала кеслери джанларындан чыгъаргъанлары уа, аджашыб тас болурла.
31. Сен алагъа: «Кёкден (джауум джаудуруб), джерден да (битим битдириб) сизге азыкъ берген кимди сора? Къулакъла, кёзле берген а кимди? Ёлгенден сауну, саудан да ёлгенни ким чыгъарады? Хар нени да оноуун этген а, кимди сора?» – деб, сор. Ала: «Аллахды», - дерле. «Алай эсе (Аны къоюб) башха затлагъа табыныргъа (Ол Аллахдан) къоркъмаймысыз сора?» - де.
32. Сизни хакъ Аллахыгъыз Олду. Хакъны артында уа, къуру аджашмакъдан башха не барды? Сора къайры терсине бурулуб барасыз?
33. Пасыкъ къауумну ийман салмазларын, шагъатлыкъ этиб, Раббинги сёзю, ма алай бегитди.
34. Сен алагъа: «Сизни идолларыгъызны арасында бир (джукъну) джаратыб, артда аны ызына къайтараллыкъ (джан салыб сау эталлыкъ) бармыды сора?» - деб, сор. Сен алагъа: «Къуру Аллахды (биринчи кере да) джаратыб, (экинчи кере) аны ызына да къайтаралгъан (джангыдан джаратхан). Былай ётюрюкге уа сиз къалай алданыб турасыз?» - де.

35. Сен алагъа: «Сизни идолларыгъызны арасында (ауаз айтыб, кишини) хакъгъа тюзетген бармыды?» - деб сор. Сора алагъа: «Къуру Аллахды хакъгъа тюзетирик. Ызындан барыргъа, Ол хакъгъа тюзетгенми тыйыншлыракъды, огъесе кишини да тюзетелмеген, кеси тюзетиллик болуб тургъанмы тыйыншлыракъды сора? Не болгъанды сизге, къаллай оноу этесиз?» - деб сор.
36. Аланы кёбюсю (далилсиз) оюмларыны ызындан барадыла. Аланы оюмлары уа хакъдан джукъну да кетералмазла. Аланы не этгенлерин а, Аллах бек иги билибди.
37. Бу Къуран Аллахсыз, кеси аллына чыгъарылгъан зат тюлдю, ол анга (Къураннга) дери келген китабланы да бегите-бегите келди. Ол да гъаламланы Иесинден (хакъны, бадилни) ачыкълай келген китаб болгъанына ишеклик джокъду.
38. Неда мушрикле: «(Мухаммад) Къуранны кеси джарашдырды?» - деб, алаймы айтадыла. Сен алагъа: «Алай эсе, сиз да аныча бир суура джарашдырыгъыз, Аллахдан башхаланы барын да чакъырыгъыз (болушлукъгъа!)», - де.
39. Огъай, алай тюлдю, ала не билимлери (акъыллары) джетишалмагъан, неда андан бир хапарлары да болмагъан затны ётюрюк этерге кюрешедиле. Бурун алагъа дериле да, алача, алай ётюрюк этген эдиле. Сен ол ассыланы артлары къалай болгъанына уа, бир къарачы.
40. Аладан анга (Къураннга) ийнаннганла да бардыла, аладан анга ийнанмагъанла да бардыла. Сени Раббинг а, бузукъчуланы бек иги билибди.
41. Ала сени ётюрюк этселе, сен алагъа: «Мени этгеним меннге, сизни этгенигиз да сизге, сиз мен этгенден кенгсиз, мен да сиз этгенден кенгме», - де!
42. Аладан сеннге тынгылаб тургъанла да бардыла, алай а сен бир зат да ангыламагъан (джюреги) сангыраугъа джукъ эшитдиралырмыса сора?
43. Аладан сеннге къараб тургъанла да бардыла. Алай а сен джукъ кёрмеген сокъурну тюз джолгъа тюзеталырмыса сора?
44. Не аз да Аллах адамлагъа артыкълыкъ этмейди, алай а ала кеслери-кеслерине артыкълыкъ этедиле.
45. Сора Аллах аланы (мушриклени) аллына джыйгъан кюн, аланы (дуния джашаулары) кюнню къуру бир кесегича кёрюнюб, аны бир-бирлерине айтышыб танышырла. Аллах бла тюбешиуню ётюрюкге санагъанла джарлы болдула, тюз джолгъа тюзелалмадыла.
46. (Мухаммад) Биз алагъа (къыйынлыкъ джиберирге) берген сёзюбюзню сеннге не бир бёлегин кёргюзмей къоймазбыз, неда Биз сени (ёлюм бериб) къоратыб, (джаннетде) тамам рахат этербиз! Аланы уа (ахыры) къайытыб келирлери Бизгеди. Аланы этген ишлерине уа, Аллах Кеси шагъатды.
47. Хар умметге да кесинден кесине келечи болуб турду. Сора ол келечи алагъа келген заманда, аланы ишлери артыкълыкъ болмай, тюзлюк бла тынар.
48. Сора ала (мушрикле) алагъа: «Сиз керти айта эсегиз, ол берген сёзюгюз къачан боллукъду?» - дедиле.
49. Алагъа джууабха: «Къуру Аллах ушатхан болмаса, мени кесиме да, не заран, не хайыр этер мадарым джокъду. Хар умметни да болджалы барды. Сора ол болджал джетсе, бир сагъатны да не артха, не алгъа болмаз», - де!
50. (Мухаммад) сен алагъа: «Аны азабы сизге не кече, не кюндюз келсе, сиз къалай дейсиз сора?» - де. Ол ассы къауум а, аны нек ашыкъдырады?
(Мушрик къауум Мухаммадха: «Сен керти айта эсенг, ол айтхан къыйынлыкъларынгы келтир бери бизге», - дедиле. Бу аятда Аллах алагъа джууаб береди).

51. «(Къайдам) ол (азаб) сизге тюшгенден сора да ийнанырмысыз, сиз анга?» - де. Осагъатда сора алагъа: «Энди уа ийнанамысыз, сиз аны ашыкъдыра эдигиз да?» - деб, айтылыр.
52. Андан сора ол зулмучулагъа: «Чегигиз ёмюрлюк азабны! (Бюгюн) къуру сиз этген затыгъыз бла болмаса, ёзге джал берилдими сизге сора?» - дерле.
53. Ала сенден: «Ол керти хапармыды сора?» - деб сорурла. Сен алагъа: «Хоу, игитда, мени джаратхан Аллах бла ант этеме, ишексиз, ол керти хапарды, сиз андан къутулур къарыуугъуз джокъду», - де!
54. Къыямат кюн ассы адам, джер юсюнде бютеу байлыкъ аныкъы болса, джанын сатыб алыр ючюн, аны барын да берир эди. Алай а ала (мушриклени башчылары) джаханим азабны кёрселе, сокъуранныганларын ичлеринде джашырыргъа кюреширле. Сора алагъа не аз да терслик болмай, тюз сюд этилир.
55. Сора, ишексиз, кёкледе, джерде да болгъан зат бары да Аллахныкъы тюлмюдю? Ишексиз, Аллахны берген сёзю уа, хакъ тюлмюдю сора? Алай а адамланы кёбюсю аны билмейди.
56. Ол джан салыб да тирилтеди, джанны алыб да ёлтюреди. Сизни барынгы да къайытырыгъыз Аллаххады.
57. Эй, адам улу! Иегизден сизге джюреклеригизге дарман, муъминлеге тюз джол эмда рахмат болгъан ауаз (Къуран) келди.
58. Сен алагъа: «(Къууанч этерикле) къуру Аллахны чомартлыгъы бла (Къуран бла), Аны рахматы бла къуусынла!» - де. Ала (къууаныб) джыйыб кюрешген байлыкъдан эсе, алагъа ол хайырлыды.
59. Сен алагъа: «Не дейсиз, Аллах сизге берген рысхыгъа (кеси акъылыгъыз бла) бир бёлегине «харам» деб, бир бёлегине «халал» дерге, сизге Аллахмы эркинлик бергенди, огъесе кеси джаныгъыздан Аллахха ётюрюклеими чыгъарасыз?» - деб сор.
(Кеслерин муслиманнга санаб тургъан кёб адам кеси акъылы бла: бу болады, бу болмайды, бу джарайды, бу джарамайды, былай этсенг не боллукъду, азчыкъ ичсенг, эсирмесенг ичги нек харам болады деген кибик кёб затланы кеслери алларына сюзерге кюрешедиле, динлеринде эркинлик бармыды, джокъмуду, ол не айтады деб излемей).
60. Аллахха ётюрюклени айтханла (бу халал, бу харам деген кибик) ала Къыямат кюн не айтырла экен? Ишексиз, Аллах а адам улугъа бек чомартды. Алай а аланы кёбюсю (аны ючюн) шукур эте билмейди.
61. Сиз бир затха эсигиз кетиб кюрешген заманда, Биз анга туура болуб, кёрюб турмай, сиз не бир иш этмейсиз, не Къурандан бир джукъ окъумайсыз, неда бир къуллукъ этмейсиз. Джер юсюнде (букъучукъ) тенгли бир зат да, ариу андан гитче, уллу болса да, не кёкледе, не джерде Раббингден таша тюлдю. Аны буйрукъ китабында ачыкъ болмагъан джукъ да джокъду.
62. Ишексиз, не бир къоркъуу, не бир мыдахлыкъ кёрмезликле – Аллахны уалиюллахлары тюлмюдюле сора?
(Аллахдан къоркъуб, хар бир тюз тургъан муслиман адам – ол уалийге саналады. Алай а хар кимни къаллай бир тюз тургъанына кёре, дараджа да тюрлю-тюрлю болады. Тюз туруб Аллахына джуукъ болса, анга керамат ачылады, аллай адамгъа бизде шыйых дейдиле).
63. Анга ийнаныб, Андан къоркъуб тургъанла,

64. алагъа бу дунияда да, ахыратда да – сюйюмчю! Аллахны айтханына уа, бир тюрлениу джокъду. Ол а бек уллу насыбды.
65. Аланы терс сёзлери ючюн сен мыдах болма (джюрегинги къыйнама), ишексиз, сый бары да Аллахныкъыды! Ол нени да эшитиучюдю, билиучюдю.
66. Ишексиз, кёкледе, джерде бар затла бары да Аллахныкъы тюлмюдю сора? Ол Аллахдан ёзге, Анга тенгле къураб, алагъа къуллукъ этиб, аланы ызларындан баргъанла – ала къуру оюмларына таяннганладыла, къуру кеслери акъыллары бла баргъанладыла.
67. Ол а (Аллах) – кечени сиз анда тынчайыр ючюн, кюндюзню да сиз кёрюр ючюн (джашау этер ючюн) джаратхан. Ишексиз, эшиталгъаннга ол затда ойлашыргъа сейир зат барды.
68. Ала: «Аллах Кесине джаш къурады», - дейдиле. Ол затдан а Аллах тазады. Ол байды (кереклиси джокъду). Кёкледе, джерде бар затла бары да Аныкъыды. Сизни уа бу айтхан сёзюгюзге бир тюрлю бир бегимигиз бармыды сора? Огъесе Аллахха хапарыгъыз болмагъан затнымы айтасыз?
69. Сен алагъа: «Аллахха кеси джанындан ётюрюкню айтханла уа, ала онгмазла!», - де.
70. Ала бу дунияда бир кесек зауукъланырла, сора аланы келирлери уа Бизгеди. Сора кяфыр болгъанлары ючюн, Биз алагъа къаты азаб чекдирирбиз.
71. Сен алагъа, Нух къауумуна: «Эй, халкъым! Мени (арагъызда тургъан) орнум да, Аллахны аятларын эсгертгеним да сизге ауур тие эсе, мен Аллахха таянама! Сиз а идолларыгъызны да джыйыб (барынг да меннге къаршчы) оноулашыгъыз! Оноуугъузну да, джашырмай, ачыкъ огъуна этигиз! Меннге этер сюдюгюзню къарамай этигиз!
72. Сиз менден джанлай эсегиз а, мен сизден бир хакъмы излейме сора? Къуру Аллахдан болмаса, меннге башхадан джал кереклим джокъду. Меннге уа Аллахха берилгенледен болургъа буйрукъ болду!», - деб, айтхан кёзюуню хапарын окъу.
73. Сора ала Нухну ётюрюкчюге санагъан эдиле. Биз аны да, аны нёгерлерин да кемеде къутхарыб, аланы орунларына быланы ие этген эдик. Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъанланы уа, суугъа батдыргъан эдик. Сора ол ауазны алмагъан къауумну арты къалай болгъанына бир иги къарачы сен.
74. Андан (Нухдан) сора да Биз хар кимни халкъындан кесине келечиле джиберген эдик. Ала да (ойлашдырырлай) алагъа ачыкъ белгиле бла келген эдиле. Алай а, ала эртдеден ары дери (ата-бабаларындан) ётюрюкге саналыб келген затха (Бир Аллахха) ийнанмадыла. Чекден чыкъгъанланы джюреклерине Биз ма алай мухур басабыз.
75. Андан сора да Биз фыргъауунга да, аны халкъына да ачыкъ аятларыбыз бла Мусса бла Харунну джиберген эдик. Уллукёллюлюк тутуб ала да (фыргъауун бла халкъы) ассы къауумдан болгъан эдиле.
76. Бизден алагъа хакъ зат келгенинде: «Ишексиз, бу ачыкъ кёзбауду», - дедиле.
77. Мусса алагъа: «Сизге хакъ келгенинде, сиз а, бу кёзбау болурму? деб, сорасыз. Кёзбаучула уа онгмайдыла!», - деди.
78. Ала да Муссагъа: «Сен, джер юсюнде экинге да уллулукъ излеб, ата-бабабыз баргъан джолдан бизни терсейтиргеми келгенсе? Биз сизни экинге да ийнанмайбыз!», - дедиле.
79. Сора фыргъауун адамларына: «Уста кёзбаучу болуб джукъ къоймай джыйыб, меннге келтиригиз!», - деди.
80. Сора кёзбаучула бары да келгенлеринде, Мусса алагъа: «Ол атар затларыгъызны атыгъыз!», - деди. (Джыджымла, таякъла).

81. Ала аланы атханларында, Мусса алагъа: «Сизни бу этген затыгъыз, сёзсюз, кёзбауду. Ишексиз, Аллах а аны бузар. Аллах бузукъчуланы ишлерин джараулу этмейди.
82. Ассы къауум эрши кёрсе да, Аллах айтхан затын керти этмей къоймайды», - деди.
83. Къуру аны джаш тёлюсюнден бир бёлек адам болмаса, ала бир къыйынлыкъ саладыла деб, фыргъауун бла аны башчыларындан къоркъгъандан, Муссагъа хазна киши ийнанмады. Ишексиз, фыргъауун джер юсюнде уллулукъ излеген эди. Ишексиз, ол чекден да чыкъгъан эди.
84. Сора Мусса: «Эй, халкъым! Сиз Аллахха ийнана эсегиз, сора Анга таяныб тохтагъыз, сиз керти муслиман эсегиз!», - деди. (фыргъауундан къоркъмагъыз да).
85. Ала да: «Биз Аллахха таяндыкъ, Эй, Раббибиз! Бизни бу ассы къауумгъа сынамгъа салма!
86. Бизни бу кяфыр къауумну артыкълыгъындан рахматынг бла Сен къутхар!», - дедиле.
87. Сора Биз Муссагъа да, къарнашына да: «Экинг да Мисирде къауумугъузгъа мекямла ишлегиз, ала Аллахха къуллукъ этген джерле болсунла! Анда сиз намаз да къылыгъыз; сен а (Мусса) ийнаннганланы сюйюмчю айтыб къууандыр!» - деб, анга уахъю этген эдик.
88. Сора Мусса: «Эй, Иебиз! Ишексиз, бу дунияда Сен фыргъауннга да, аны бий къауумуна да джасанмакъ да, байлыкъ да бердинг. Эй, Иебиз! Ала уа Сени джолунгдан нелляй бир адамны аджашдырдыла. Эй, Иебиз! Аланы рысхыларын Сен тюб эт, джюреклерин да къатдыр! Ала бир къаты азабны кёрмейин ийнанмазла!», - деди.
89. Аллах да алагъа: «Экинги тилегигиз да къабыл болду», - деб, хапар берди. Энди сиз (буйрукъда) тюз туругъуз! Ол джукъ ангыламагъан къауумну ызындан, чыртда бармагъыз!
90. Бану Исраиллени Биз тенгизни джарыб ётдюрген эдик. Душман болуб фыргъауун да, аны аскери да хыршыланыб, ачыуланыб аланы ызларындан къуугъан эдиле. Сора суугъа батыб тебрегенинде ол: «Бану Исраилле ийнаннган Аллахдан башха табыныр джукъ болмагъанына ийнандым, Анга берилгенледен болдум!», - деди.
91. Анга Аллах да: «Эндими (бата тебрегенингде) ийман саласа сора, ары дери бузукъчу болуб туруб?
92. Энди ма бюгюн, артда келликлеге оюм болур ючюн, Биз сени тёнгегинги (суудан тышына) къутхарабыз!», - деди. Алай а, ишексиз, адамланы кёбюсю Бизни аятларыбызны сан этмейди.
(Историяда белгили Рамсес II деб, бир фыргъауун барды. Мусса гъ.с. бла кюрешген аны джашы Марнептах деген фыргъауун болгъанды деб бегитедиле. 1898-чи джыл Лоре деген тинтиучю фыргъауунла басдырылгъан тюзде аны тёнгегин табыб, Мисирге-Каирге элтгендиле. Сора артда Эллиот Смит деген 1907-чи джыл аны юсюнден джабыуун биринчи ол алгъанды. Аны кёрюрге излегеннге, ол бусагъатда Египетде Каирде музейде салыныбды. Морис Бюкай деген французлу дуниягъа белгили уллу алим, хирург, антрополог, Египетни башчысыны эркинлиги бла, иги къарар керекли ол бузулуб баргъанын эслеб, 26 сентябрда 1976 джыл Франциягъа алыб кетиб, аны аман болмазча джарашдырыб къайтаргъан хапарын «Библия, Къуран и наука» деген китабында 335-338 бетледе аны хапарын иги кенг ангылатыб джазады).
93. Артда Биз Бану Исраиллени берекетли (Шамда джашнаб, кёгериб битими аламат болгъан) бир джерге орналтхан эдик. Алайда алагъа кёб ашхылыкъла да берген эдик.

Аллахдан билим (хакъны айтхан китабла) келгинчи дери, алада тартыш джокъ эди. Ишексиз, Раббинг Къыямат кюн ала тартышыб тургъан затха араларында сюд этер.
94. (Мухаммад) Биз сеннге тюшюрген затха джюрегинг ишекли бола эсе, сеннге дери келген китабны окъугъанлагъа сор. Раббингден сеннге хакъ зат келгенди. Чыртда тентек болма.
(Ала кеслерини китабларында Мухаммад гъ.с-ны келлик хапарын окъуб билиб тургъанлары ючюн, алагъа сор деб буюрады Уллу Аллах. Ала анда кёргенлерин джашырмай тюзюн айтсала, Мухаммад гъ.с хакъ болгъаны ачыллыкъды).
95. Аллахны аятларын ётюрюкге санаучуладан да, чыртда болма, алай болсанг, джарлы къауумдан болурса.
96. Ишексиз, Раббинги буйрукъ сёзю бегиб бошагъан къауум, ала ийнанмазла (уллукёллю болуб, асыры къаршчы баргъандан, Ол аланы тюз джолгъа салырдан озуб),
97. алагъа не тукъум сейир аят келсе да, ала къаты азабны (джаханимни) кёргюнчюнге дери.
98. Джангыз Юнюсню халкъы болмаса, (алагъа азаб келирден алгъа) джер юсюнде ийман салыб (Аллахха къайытыб), ийманлары хайыр берген, бир да къуруса да, бир эл болса уа! Аны халкъы ийманнга къайытханында уа, Биз аланы сыйсыз этерик къыйынлыкъны аладан тыйдыргъан эдик. Бир болджалгъа дери аланы дунияда хайырланыргъа да къойгъан эдик.
99. Ол (Аллах) сюйсе, джер юсюнде миллет бары да ийман салыр эди (къолундан келмей къалмагъанды. Ол адамланы кеслерине бошлаб, сынайды. Мухаммад) сен адамланы зор бла ийманнга келтирирмисе сора?
100. Аллахдан эркинлик болмай, бир адам да ийман салалмаз. Аллай кир (азабны уа) Ол къуру акъылсызлагъа этеди.
(Адамланы кёбюсю, кеслерин ийманы болгъаннга санаб турса да, кимде керти ийман болгъанын, къаллай адамгъа ийман тыйыншлы болгъанын, къуру Бир Аллах Кеси биледи. Сёз ючюн: чууутлула, христианла, тюрлю-тюрлю затлагъа табыныб аджашыб тургъан халкъла, ала да кеслерин ийнаннганнга санаб турадыла. Кеслерин муслиманнга санагъан миллетлени арасында да, аз тюлдюле аджашыб тургъанла).
101. Сен алагъа: «Кёкледе, джерде бар затлагъа къарагъыз (аланы ким къурагъанына ойлашыгъыз!)», - де. Алай а ол ийман келтирирге сюймеген къауумгъа – не бу аятла, не ауаз джукъ хайыр бермезле.
102. Сора была да, алагъа дери келиб кетген къауумгъа келген кюнню келиринми сакълайдыла? Сен алагъа: «Сиз да сакълагъыз, ишексиз, мен да сизни бла тенг сакълайма!», - де.
103. Сора Биз келечилерибизни да, ала бла бирге ийнаннганланы да къутхаргъан эдик. Ма алай муъминлени къутхарыргъа Бизни хакъыбызды.
104. Сен алагъа: «Эй, адам улу! Сиз мени диниме ишеклик келтире эсегиз, Аллахдан ёзге, ол сиз табыннган затлагъа, мен табыналлыкъ тюлме. Мен къуру ол сизни джаныгъызны алгъан Аллахха къуллукъ этеме. Меннге уа, къуру ийнаннган къауумдан болургъа буюрулгъанды.
105. Сен а джюзюнгю Ханиф диннге бур (Ибрахимни, Уллу Аллахны бирлигин бегитген динине), мушрикледен а чыртда болма.

106. Бир Аллахдан ёзге сеннге не хайыр бералмагъан, не заран эталмагъан аллахлагъа табынма! Алай этсенг а, ишексиз, сен зулмучуладан болурса деб, буюрулгъанды меннге», - де.\
107. (Мухаммад) сеннге Аллахдан бир зиян джетсе, Аллах Кеси болмаса, аны ачарыкъ джокъду. Ол къулларындан кимге сюйсе (тыйыншлы кёрсе), анга береди зиян. Ол бек кечиучюдю, рахматлыды.
108. Сен алагъа: «Эй, адамла! Сизни джаратхан Иегизден сизге хакъ зат келди. Ким (къабыл этиб) тюз джолгъа тюзелсе, ол джаны ючюндю, (къабыл этмей) ким аджашса, ол да кесине азабха аджашады. Мен а сизни бойнума алыучу тюлме», - де.
109. Ол Аллахдан сеннге ачылгъан затны ызындан бар! Аллах хукму этгинчи дери тёз! Ол а бек ашхы хукму этиучюдю.

11 суура

ХУД.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Ляям. Ра. (Быланы магъаналарын билген Аллахды). Аятлары бегимли болгъан, хар затны ачыкълаучу бу китаб – хар неден да хапарлы акъыл Иесинденди,
2. сиз Аллахдан башхагъа табынмаз ючюн. (Мухаммад, сен алагъа) «Мен да, ишексиз, сизге къоркъутуучу да, сюйюмчю айтыучу да болуб,
3. сиз Раббигизден кечмеклик тилеб, Анга (бойсунуб) бир бурулсагъыз деб, Ол да сизге бир болджалгъа дери, хар не тюрлю чомартлыгъындан берир эди деб (джиберилгенме). Терсине бурулуб кетсегиз а, мен сизге Уллу кюнню азабындан къоркъама деб,
4. сизни барырыгъыз да Аллахны аллынады деб, Аны уа хар неге да къудрети джетеди деб, билдире келгенме» (де).
5. Ишексиз, ала кёкюреклерин къаты къысыб, ичлеринде болгъан затны Аллахдан джашырыргъа дыгалас этедиле. Аллах а, ала кийимлери бла юслерин джабхан затны да, ала бастыргъанны да, ачыкъ этгенни да билибди. Ишексиз, Ол джюреклени
ичлерин билиб тургъан Аллахды.
6. Азыгъы Аллахны бойнуна болмагъан, джер юсюнде бир деб, бир джан джокъду. Ол аланы джер юсюнде орналыб тургъан орунларын да, артда (ахратда) джоллары къайры болгъанын да билибди. Хар зат да буйрукъ китабда ачыкъ джазылыбды.
7. Ол (Аллах) аллайды: алты кюнню ичине кёклени да, джерни да джаратхан, Аны Тахтасы да (Ол аланы джаратхынчы) сууну юсюнде болгъан. (Бу аятда айтылгъаннга кёре, хар неден да алгъа Уллу Аллах сууну джаратханды. Андан сора Ол кёклени, джерлени къураб, джанланы да суудан джаратханды. Бусагъатда наука да хар зат суудан джаратылыб башлагъанын бегитеди. Акъыл бла къарасанг да суусуз джашау болур мадар джокъду. Былайда бек сейири, не окъуй, не джаза билмеген бир адам ауалда дунияны башы къаллай халда болгъанын, артда ол кълай къурала баргъанын джангылмай айтханыды. Ол билим Уллу Аллахдан келмей, кеси аны къайдан биллик эди. Сагъыш эте билгеннге, чайкъалмай, ийман салыргъа ол да джетерге керекди).

Сизни арагъызда этген ишинде къайсыгъыз ашхыракъ болур деб, сизни сынар ючюн, аланы джаратхан. Сен алагъа: «Ишексиз, ёлгенден сора тирилмей къалмазсыз!», - десенг, ол ийнанмагъан къауум: «Бу ачыкъ кёзбауду, ёзге зат тюлдю!», - демей къоймаз.
8. Сора Биз алагъа азаб бермей, бир кесек заманнга артха къойсакъ а, ала: «Аны (Аллахны) азаб бериуден ким тыйыб турады?» - демей къоймазла. Ол ала хыликке этиб тургъан кюн келсе уа, ала андан къутулур мадар табарламы, озаманда аланы ким сакълар сора?
9. Биз биринчи адамгъа рахматыбызны чайнатыб, сора аны ызына алсакъ, ишексиз, ол тюнгюлюб кяфыр болуб къалады.
(Адам Сыйлы Аллахдан умутун кессе, кяфыргъа саналады).
10. Къыйынлыкъла кёргенден сора ашхылыкъны чайнатсакъ а, ол, ишексиз: «Къыйынлыкъларым кетдиле менден», - деб, къууанчлы болуб ёхтемленеди.
(Адам улуну кёбюсюню къылыгъы алайды, Аллахха шукур этер орнуна, алай айтыб къояды).
11. Къуру сабырлыкъ салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанла болмаса. Ол къауум а, алагъа кечмеклик да, уллу джал да хазырланыб тургъан къауумду.
12. (Сен) аланы: «Анга (Мухаммадха кёкден) бир хазна тюшсе эди (байлыкъ), неда аны биргесине мёлек келсе эди», - деген, ассы сёзлери ючюн, джюрегинг да къысыб, сеннге Аллахдан ачылгъан буйрукъну бир бёлек джерин къоюб олтурурса, сакъ бол! Ишексиз, сен къуб-къуру ауаз айтыб къоркъутуучуса. Хар затха да Аллах Кесиди Уакил.
13. Неда ала: «Мухаммад бу Къуранны кеси джанындан чыгъарды», - дей эселе, сен алагъа: «Алай эсе, сиз да аныча, бир он суура джарашдырыгъыз, болушлукъгъа уа Аллахдан ёзгелени, барын да чакъырыгъыз, сиз керти айта эсегиз!», - де.
14. Сора ала аны баджаралмасала, билигиз, ол Аллахны Кесини билими бла тюшгенин, джангыз Ол болмаса, табынырга башха аллах болмагъанын. Сора сиз Анга бериллик тюлмюсюз?
15. Дуния джашауну да, аны омакълыгъын да кимле излеселе, Биз алагъа излеген затларын (дунияда) толу берирбиз, аланы джукълары да кем этилмез.
(Ауузу ийнанама дегенликге, къайгъысы дуния болса).
16. Алагъа уа ахыратда, къуру джаханим от болмаса, юлюш джокъду. Ала кюрешген затлары зыраф болгъан, этген къуллукълары да тас болгъан къауумдула.
17. Сора Раббисинден келген ачыкъ джорукъну юсюнде да болуб, Андан (Аллахдан) келген биреу да (Джабраил) аны (Къуранны) окъуб шагъатлыкъ эте, ары дери халкъгъа джол кёргюзе, рахматха келген Муссаны китабы да (Таурат шагъатлыкъ эте), ала кеслери да анга ийнаныб болгъанла бла, сора анга ийнанмай, къаршчы болуб, кеслерине да къуру, (джаханим) от сёз берилиб тургъан къауумла тенгмидиле? (Мухаммад) сен бу Аллахдан болгъанына, не аз да чайкъалма. Ишексиз, ол сени Раббингден келген хакъды. Алай а адамланы кёбюсю анга ийнанмайды.
18. Сора Аллахха кеси джанындан ётюрюклени джарашдырыргъа кюрешгенден ассы кимди? Ала Раббийлерини аллына туура болуб келген заманда, шагъатла: «Ма была, Раббийлерине джалгъанны айтхан къауумдула», - дерле. Аллахны налаты уа (аллай) залимлеге тюлмюдю сора,
19. ол, адамланы Аллахны джолундан терсейтиб, анга (диннге) бир къынгыр затланы айтыргъа кюрешгенлеге, кеслери уа ахыратха да ийнанмай?

20. Ала джер юсюнде кишиге джукъ эталмазла. Аллахдан башха, джан аурутхан кеслерине бир шох да табалмазла. Ала айтылгъанны эшитмегенлери ючюн, кёзлери да джукъ кёрмегенлери ючюн, азаблары эки къат болур.
21. Ол къауум кеси-кесин джарлы этди. Ол ала кеслери чыгъарыб кюрешген затла аладан аджашдыла. (Ол кюн а алагъа, аладан бир хайыр джокъ).
22. Ахыратда ала эм джарлы къауумдан болурларына, сёз джокъ.
23. Ол Бир Аллахха ийнаныб, ашхы къуллукъла да этиб, Раббийлерине джюреклерин да ийилтиб (джашагъанла) – джаннет иелеридиле, ала анда ёмюрге турурла.
24. Ол эки къауумну юлгюсю: сокъур бла сангырау, кёрген бла эшитген кибикди. Ол экиси уа тенгмидиле, сиз аны бир эсгералмаймысыз сора? (Гяуур бла муъминни юлгюсю).
25. Биз Нухну да бурун халкъына келечи этиб ийген эдик. Ол алагъа: «Ишексиз, мен сизге Аллахдан ачыкъ сакълыкъ келечиме,
26. сиз Бир Аллахдан ёзге башха джукъгъа табынмагъыз, мен сизге, уллу азаб берилген кюнню, къыйын азабындан къоркъама!» - деб баргъан эди.
27. Аны халкъындан ийнанмагъан башчы къауум: «Сен да къуру бизни кибик бир адамса деб, алай билебиз. Биз билген бла сени ызынгдан къуру сыйсызларыбыз (джарлыла, къулла) барадыла. Сизни бизден артыкъ сыйыгъыз барды деб билмейбиз. Биз а, сиз къуру ётюрюкчюле болурсуз деб, умут этебиз», - деген эди.
28. Нух алагъа: «Эй, халкъым! Мен сизге Иемден ачыкъ, керти затны келтирген эсем а? Ол меннге рахматындан берген эсе уа? Сиз да сокъурла болуб тура эсегиз а? Биз сюймей эсек, динигизге бизни зор бламы кийирирсиз сора?
29. Эй, халкъым! Сизни тюз джолгъа чакъыргъаным ючюн, мен сизден рысхы тилемейме. Меннге джал къуру Аллахдан болур. Иелери бла тюбешиуню бегите тургъан ийнанганланы, мен къыстарыкъ тюлме. Сиз а, мен билгеннге кёре, къарангы къауумсуз.
(Адамгъа багъа ийманы бла, адамлыгъы бла, къылыгъы бла бермей, къуру тукъум бла, рысхы бла багъа бериуню юсюнден айтылады).
30. Эй, халкъым! Мен ийнаннганланы къыстасам, сора мени Аллахдан ким сакълар? Сиз бир кесек сагъыш этиб эсгералмаймысыз сора?
31. Мен сизге Аллахдан келген хазналарым барды демейме. Не ташаны билеме, не мёлекме демейме. Неда ол сизни кёзюгюзге эрши кёрюнюб тургъан къауумгъа, Аллах чыртда джукъ саугъаламаз деб айтмайма. Аланы ичлеринде не болгъанын Аллах бек иги биледи. Ол себебден мен алагъа джукъ айтсам, зулмучу къауумдан болурма», - деген эди.
32. Ала да: «Эй, Нух! Сен бизни бла кёб даулашдынг. Сен керти айта эсенг, ол бизге берген сёзюнгю (суу басыуну) болдур», - деген эдиле.
33. Ол да алагъа: «Аллах айтса, Ол аны сизге бермей къоймаз! Ол келсе, сиз бир джукъ да эталмазсыз!
34. Аллах сизни терсейтирге тебресе, мен не къадар ауаз айтыб кюрешсем да, ауазым сизге хайыр бермез! Ол сизни джаратхан Иегизди, барынг да Аны аллына къайытырсыз», - деген эди.
35. Ол къаршчыла да: «Ол (Къуран) Мухаммад кеси джанындан чыгъаргъан затды», - дейдиле. Сен алагъа: «Мен аны кеси джанымдан чыгъаргъан эсем, аны гюнахы меникиди. Ол сиз батыб тургъан гюнахдан а, мен кенгме», - де.
36. Биз Нухха: «Сени къауумунгдан, ол ийнаныб тургъанла болмасала, энди ийнанныкъ джокъду. Ол ийнанмагъанланы ишлери ючюн, кесинги къыйнама!

37. Бизден буйрукъ бла сен Бизни кёзтуурабызда бир кеме ишле! Ол зулмучуланы хакъындан а, Мени бла сёлешген да этме! (Алагъа тилек этме!) Ала, ишексиз, суугъа батдырылырла!», - деб билдирген эдик.
38. Сора ол кемени ишлеген эди. Аны къауумуну башчылары, аны къаты бла ётгенлери сайын, аны хыликке эте болдула. Сора Нух алагъа: «Сиз бизни (бюгюн) хыликке эте эсегиз, (артда) ол сиз бизни хыликке этген кибик, ишексиз, биз да этербиз сизни хыликке.
39. Сора сыйсыз азаб кимге келгенин, таймаз азаб кимни тутарын ангыларсыз (суугъа батдырылсагъыз)», - деди.
40. (Ала ол халда) Бизден буйрукъ келгинчи, печь да джаныб тебрегинчи (Аллахны ачыуу джетгинчи) тургъан эдиле. Сора Биз Нухха: «Ары (кемеге) джаныуарланы барындан да экишер (эркек бла тиши), ол эртдеден (суугъа батаргъа) сёз берилиб тургъанладан ёзге, ахлуларынгдан ийнаннганланы да ал!», - деб, буйрукъ берген эдик. Аны биргесине ийнаннганла уа, ала къуру бир кесек эдиле.
41. Нух алагъа: «Аллахны аты бла минигиз! Бу Аны аты бла джюзюб, Аны аты бла тохташыр. Ишексиз, Раббим бек кечиучюдю, рахматлыды», - деди.
42. Сора ол кеме, ала бла бирге, таула кибик, толкъунлада джюзюб тебреген эди. Сора Нух джангыз тургъан джашына: «Эй, джашым! Мин сен да бизни бла, кяфыр къауум бла къалыб кетме!», - деб, таууш этди.
43. Ол да: «Тауну башына чыкъсам, ол сакълар мени суудан!», - деди. Нух да анга: «Аллахны буйругъундан бюгюн къутулур киши джокъду, къуру Аллах джазыкъсыннган адам болмаса», - деди. Ала алай эте тургъанлай, толкъун уруб, аланы араларын бёлдю. Сора ол да суу тюбюнде къалды.
44. Сора Аллахдан: «Эй, джер! Сен сууну джут! Эй, кёк! Сен да джауумунгу тый!» - деб, буйрукъ болду. Сора суу саркъыб, Аллахны буйругъу да тыныб, кеме Джуди тауну башына тюшдю. Ол зулмучулагъа да: «Ала Аллахны рахматындан къалай узакъ эдиле», - деб, айтылды.
45. (Аллында) Нух а, Раббисине: «Эй, Раббим! Мени джашым ахлуларымы бириди. Сен сёз берген эдинг да (мени ахлуму къутхарыргъа), Сени сёзюнг а хакъды да! Хукму этиучюлени эм ашхысы Сенсе!», - деб, таууш этген эди.
46. Аллах да анга: «Эй, Нух! Ол сени ахлунг тюлдю. Ишексиз, аны иши джараусузду. Билиминг болмагъан затны Менден тилей турма! Мен сеннге ауаз айтама, сен джахилледен болмаз ючюн!», - деди.
47. Нух да (иймансыз джашын тилегени ючюн сокъураныб): «Эй, Раббим! Ишексиз, мен билимим болмагъан затны тилемекден, Сени бла сакъланама. Энди Сен мени кечмесенг, джазыкъсынмасанг, мен керти насыбсызладан болурма», - деди.
48. Аллах джууабха: «Эй, Нух! Сеннге да, биргенге болгъан къауумгъа да, Бизден саламатлыкъ, берекетле болгъан халда тюш (кемеден). Энди (сенден сора) Биз алагъа джашауларын аламат этген, гюнахлары ючюн Бизден алагъа азабла берилген халкъла да келирле», - деди.
49. (Мухаммад) ма бу эндиге дери, не сен, не сени халкъынг билмеген таша хапарладанды. Тёз, ишексиз, ахыры хорлам (Аллахдан) къоркъуб сакъ тургъанланыкъыды.
50. Биз, Адны къауумуна да, аланы къарнашлары Худну джиберген эдик. Ол алагъа: «Эй, къауумум! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан башха сизге аллах джокъду, сиз табыннганла – ала къуру кесигиз чыгъаргъан затладыла.

51. Эй, халкъым! Мен аны ючюн сизден хакъ тилемейме. Мени хакъым къуру, мени джаратхандан болур. Сиз анга бир сагъыш этмеймисиз сора?
52. Эй, халкъым! Сиз Иегизден кечмеклик тилегиз, Анга да бурулугъуз, ол заманда Ол сизге кёкден джауумну айландырыр, къарыуугъузгъа да къарыу къошар! Ассыла болуб, менден ары бурулмагъыз!», - деди.
53. Ала да: «Эй, Худ! Сен бизге ачыкъ далил келтиралмадынг, сени сёзюнг бла, биз аллахларыбызны къояллыкъ тюлбюз, биз сеннге ийнанмайбыз.
54. Бизни аллахларыбыздан сеннге бир зараны джетген бар болур деб, биз ажымсызбыз!», - деген эдиле. Худ да алагъа: «Мен ол сиз табыннган затладан узакъ болгъаныма, ишексиз, Аллах шагъатды, сиз да болугъуз шагъат,
55. меннге эталгъан хыйлаларыгъызны барын да аямай этигиз, мени ючюн деб, артха салмагъыз!
56. Мен а, ишексиз, мени да, сизни да Раббигизге таянама. Ол кекелинден тутуб (Аны эркинлигинде болмагъан) турмагъан бир деб бир джан джокъду. Мени Раббим, ишексиз, тюз джолну юсюндеди.
57. Сиз андан (Ол кёргюзген джолдан) джанласагъыз а, мен сизге къуру аманатымы джетдиреме. Мени Раббим а, (сизни кетериб) орнугъузгъа бир башха халкъны да келтиралыр. Сиз Анга бир заран да эталмазсыз. Ишексиз, хар зат да Раббими къолундады!», - деди.
58. Сора буйругъубузну заманы келгенинде, Биз Худну да, аны бла бирге ийман салгъанланы да, рахматыбыз бла къутхардыкъ. Биз аланы бек аман азабдан къутхаргъан эдик.
59. Адны къаууму уа, Раббисини аятларына къаршчы болуб, Аны келечилерине да бойсунмай, къарышыб тургъан зулмучу тамадалагъа багъыннган эдиле.
60. Алагъа дунияда да, ахыратда да тохтаусуз налат барыб турур. Адитлеге ол къыйынлыкъ, ала Раббийлерине ийнанмагъанлары ючюн келмедими сора! Худну къаууму – Адитле уа Аллахны рахматындан узакъ болмазламы сора!
(Ахыратха дери да, дунияда огъуна унутулмай, атлары аман бла айтылгъанлай турады).
61. Самудну къауумуна да къарнашлары Салихни джиберген эдик. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан ёзге сизге башха аллах джокъду. Ол сизни топуракъдан джаратыб, аны юсюнде сизге джашау ёмюр берди. Ол себебден Андан кечмеклик тилегиз (къошакъ этгенигиз ючюн), ызы бла Анга джюзюгюзню буругъуз! Ишексиз, мени Раббим джуукъду, (тилегенлеге) джууаб бериб разы этиучюдю», - деди.
62. Ала да анга: «Салих, эндиге дери биз сеннге акъыллы адамса деб, ышаныб тургъан эдик. Энди сен бизни аталарыбыз табыныб келген затдан тыяргъамы излейсе? Ол сен бизни чакъыргъан затха (Аллахха) биз экилибиз?» - дедиле.
63. Салих да алагъа: «Эй, халкъым! Къалай кёлюгюзге келеди, мен Иемден келген ачыкъ, бегимли затны юсюнде болуб, Ол да меннге рахматындан бериб, мен да Аны буйругъуна ассы болсам (Аны чамландырсам), мени Аллахдан сакълаялыр киши бармыды сора? Сиз а меннге насыбсызлыкъдан ёзге джукъ къошалмазсыз.
64. Эй, халкъым! Бу Аллахны тюесиди (сизге сынаугъа берилген), аны Аллахны джеринде эркин отламагъа къоюгъуз, анга заран джетдирмегиз! Алай болмаса, сизни аман азаб къысха тутар», - деди.

65. Алай а, ала аны сингирлерин кесдиле (ёлтюрдюле). Салих да алагъа: «Арбазларыгъызда юч кюнню хайырланыгъыз! Ишексиз, ол (болджал) Аллахны сизге берген сёзюдю», - деди.
66. Сора алагъа Бизни айтхан буйругъубузну болджалы джетгенинде, Салихни да, аны бла бирге ийнаннганланы да рахматыбыз бла, ол кюнню сыйсызлыгъындан къутхардыкъ. Ишексиз, сени Раббинги къарыуу уллуду, Аны неге да къолундан келеди.
67. Сора ол ассы къауумну бир къаты къычырыкъ тутуб, ала юйлеринде тёрт бюкленив (къырылыб) къалдыла,
68. ала чыртда, алайда джашамагъан кибик. Ол самудчула уа Иелерине къаршчы тюлмю эдиле сора? Аллахны рахматындан кенг болсунла ала!
69. Бир джолда да сюйюмчю айта, Ибрахимге Бизни келечилерибиз келген эдиле. Сора ала анга: «Салам», - деген эдиле. Ол да: «Салам», - деб, джууаб берген эди. Сора ол алагъа эрлей бир къууурулгъан бузоу этни алыб келди.
70. Сора ол аланы аш таба узалмагъанларын кёргенинде, ала адамла болмагъанларын ангылаб, джюрегине къоркъуу келген эди. Ала анга: «Къоркъма, биз, ишексиз, Лутну халкъына джиберилгенбиз!», - дедиле.
71. Сора ол кёзюуде Ибрахимни къатыны да алайда ёре сюелиб кюле, Биз анга Исхакъны да, аны ызындан аны джашы Якъубну джаратылырларыны сюйюмчюсюн да айтхан эдик.
72. Сора ол да: «Ой, меннге къыйынлыкъ! Мен бир къарт къатын, мени эрим – бу да бир къарт, мен сабий къалай табарма сора? Ишексиз, бу уа бек сейир ишди!», - деди.
73. Ала да анга: «Сен Аллахны буйругъунамы сейирсинесе сора? Эй, юй иелери! Сизге Аллахны рахматы, Аны берекети да болсун! Ишексиз, Ол махтаулуду, чомартды!», - дедиле.
74. Сора Ибрахимни къоркъгъаны кетиб, ол къууанч хапарны да эшитгенинде, Лутну къауумуну юсюнден ол Бизни бла даугъа кирген эди.
(Бир сабыр этигиз, энтда бир кесек къарагъыз! - деб, мёлеклеге).
75. Ишексиз, Ибрахим а джууаш, джумушакъ, ийилиучю эди.
76. Сора ала да: «Эй, Ибрахим! Бу ишингден къайыт (дауну къой), бу азаб, ишексиз, Раббингден келген буйрукъду. Ол алагъа къайытмаздан (амалсыз) келир затды», - дедиле.
77. Бизни келечилерибиз (мёлекле адам сыфатда) Лутха да келген заманда, ол джунчуб, джюрегин да къайгъы тутуб (къонакъларына къайгъыра): «Ма бу меннге къыйын кюн болду», - деди.
78. Лутну къаууму уа, анга чабышыб джетген эдиле. Ала аман ишле этиучю къауум эдиле (эркишиле бла зийна этген). Сора Лут алагъа: «Эй, халкъым! Ма мени къызларымы алыгъыз, сизге (эркишиледен эсе) ала тазаракъдыла, Аллахдан къоркъугъуз, къонакъларыма тийиб, мени уялтмагъыз! Ичигизде тюз ангылагъан, бир да къуруса да, бир адам джокъмуду сора?» - деди.
79. Ала да анга: «Бизге сени къызларынг керек болмагъанын сен бек иги билесе. Ишексиз, сен не излегенибизни билесе», - дедиле.
(Мёлекле джаш сыфатда келгендиле Лутха).
80. Сора ол алагъа: «Ай, медет! Мени сизге кючюм бир джетсе эди. Неда (сизден къутулургъа) таянырга бир дементили джерим болса эди», - деди.
81. Ала (мёлекле) Лутха: «Эй, Лут! Биз сени Иенги келечилерибиз (къоркъма), ала чыртда, сени къатынга да келалмазла. Сиз биринг да чыртда, артынга къарамай, кече къарангыда

къатынынгдан ёзге, ахлунгу да алыб, (элден) чыкъ. Ишексиз, алагъа келген къыйынлыкъ, анга да келир. Аланы болджаллары тангнга дериди. Эртденблагъа дери уа хазнамыды», - дедиле.
82. Сора болджал джетиб, Бизни буйругъубуз келгенинде, Биз аланы баш тюблерине айландыргъан эдик. Юслерине къаты топуракъдан, тохтаусуз джауум джаудургъан эдик,
83. сени Раббинги джанында тамгъа салыннган (ташла). Ол джауум башха ассылагъа да алай узакъ тюлдю. (Ислам диннге къаршчы болгъан ассылагъа да).
84. Мадияннга да Биз къарнашлары Шогъайыбны джиберген эдик. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан башха, сизге табыныр аллах джокъду! Ёлчеде, базманда да кем этмегиз! Ишексиз, мен сизни къаллай игилик этгенигизни кёрюб турама. Мен сизге, къуршалаб азаб тутхан кюнню къыйынлыгъындан къоркъама.
85. Эй, халкъым! Ёлчеде, базманда (алдамай) тюзлюк бла аны толу этигиз, адамланы затларын кем этмегиз, джер юсюнде бузукълукъну джаймагъыз!
86. Аллах джанында ёмюрлюкге къалыб кетген (сууаблыкъ) хайырлыды сизге, ийнана эсегиз! Мен а сизге къараул тюлме (къуру айтыучума!)», - деди.
87. Ала да: «Эй, Шогъайыб! Сен (Аллахха) тилек этиб, аталарыбыз табыныб келген затдан тыяргъа, неда биз сюйгенибизча джюрютген рысхыбызгъа оноу этергеми излейсе сора? Ишексиз, сен тамам джууаш, тюз адамса да», - дедиле.
88. Шогъайыб алагъа: «Эй, хъалкъым! Сизни акъылыгъызгъа къалай келеди, мен Раббимден келген тюз джолда эсем а, Ол меннге насыб этиб, ариу юлюш берген эсе уа? Мен сизге кери ургъан затны кесим арты-аллына этер муратым джокъду, мен сизге къуру къолумдан келген чакълы бир игилик, джарашыулукъ излейме. Ишиме онг берлик къуру Аллахды, мен Анга таянама эмда Анга багъынама.
89. Эй, хъалкъым! Меннге къаршчы болуугъуз сизге: не Нухну къауумуна, не Худну къауумуна, не Салихни къауумуна келген кибик, къыйынлыкъ келтириб къоймасын! Лутну къаууму бла сизни арагъыз а алай узакъ тюлдю.
90. Раббигизден (ширкге) кечмеклик тилегиз, андан сора Бир Аллахха бурулугъуз! Ишексиз, Раббим а джумушакъды, сюймеклиги да уллуду!», - деди.
91. Ала да: «Эй, Шогъайыб! Сен айтхан затланы биз кёбюсюн ангыламайбыз, бизни арабызда сени сыйынг да джокъду. Сени атаул хатеринг болмаса, биз сени ташла бла тюймей къоймаз эдик. Сен бизден онглу болуб турмайса», - дедиле.
92. Шогъайыб алагъа: «Эй, халкъым! Аллахдан эсе сизге мени тукъумумму багъалыды сора, сиз Аны алай артыгъызгъа атыб тутарлай. Ишексиз, Раббим сизни этген ишлеригизни тёгерегинден къуршалабды.
93. Эй, халкъым! Сиз да орнугъузда (бурунча, къуллукъ) этигиз, ишексиз, мен да (кесимча) этейим. Сора сыйсыз азаб кимге келирин кёрюрсюз, алдауукъчу ким болгъанын да билирсиз. Сиз да сакълаб туругъуз, мен да сизни кибик сакълаб турайым», - деди.
94. Сора Биз буюргъан (заман) джетгенинде уа, Биз Шогъайыбны да, аны бла бирге ийнаннганланы да рахматыбыз бла къутхардыкъ. Сора ол ассы къауумну уа (кёкден) къаты къычырыкъ тутду. Ала джашагъан юйлеринде къабланыб, къырылыб къалгъан эдиле,
95. ары дери чыртда, алайда джашамагъан кибик. Самудчула тас болгъан кибик, Мадиян халкъына да тас болургъа хазнамы керек эди (ала да алача болдула).
96. Аны кибик, Биз Муссаны да ачыкъ аятла да, далилле да бериб, джиберген эдик

97. фыргъауннга да, аны бий башчыларына да. Ала уа фыргъауунну буйругъуна бойсунуб эдиле. Фыргъауунну буйругъу уа тюз тюл эди.
98. Къыямат кюн, фыргъауун алчы болуб, сюрюуню суу ичирирге алыб баргъанча, ол кесини къауумун джаханимни отуна алыб барыр. Ол барыу а, къалай аман тукъум барыуду.
99. Бу дунияда да, Къыямат кюн да аланы ызларындан (тохтаусуз) налат баргъанлай турур. Ол, аланы ызларындан баргъан а – ол къалай аман затды! (Аятда айтылгъанча, бюгюн-бюгече да, ол унутулмай, халкъ налат бергенлей турады).
100. Ма была Биз сеннге айтхан (миллетлери тюб болгъан) эллени хапарларыды. Аладан (ол элледен) сау тургъанла да бардыла, тюб болуб кетгенле да бардыла.
101. Алагъа Биз артыкълыкъ этмедик, алай а ала кеслерине артыкълыкъ этдиле. Раббинги буйрукъ кюню келгенинде, Бир Аллахдан ёзге, ол ала табыннган аллахлары алагъа бир зат бла да болушмадыла, аланы къуру къыйынлыкъгъа теберген болмаса.
102. Зулмучу эллени Раббинги азабха тутууу ма алайды. Ишексиз, аны азабха тутууу бек къатыды.
103. Ахыратны азабындан къоркъгъаннга, ишексиз, ма ол затда сейирлик (оюм) барды. Ол – халкъла джыйылгъан кюндю. Ол а – халкъла бары да бир-бирине къараб, туура болгъан кюндю.
104. Биз аны (Къыямат кюнню) къуру бир санау болджалгъа артха къоюб турабыз.
105. Сора ол келген кюн, Аллахдан эркинликсиз, бир джан да сёлешалмаз. Ол – бир къауумла насыбсыз, бир къауумла насыблы болгъан кюндю.
106. Насыбсыз къауумну болуру уа, отдады. Ала анда (эшек ичин тартыб къычыргъанча) къычырыкъ-сыйыт этерле.
107. Сени Раббинг алагъа бир башха тюрлю оноу этмесе, ала анда ёмюрге кёкле да, джер да тургъан чакълы бир заманны турурла. Ишексиз, Раббинг а, не сюйсе аны этеди.
(Анда ёмюрге къалыргъа тыйыншлы кёргенин, анда къояр. Чыгъарыргъа тыйыншлы кёргенин да, бир талай замандан чыгъарыр).
108. Насыблы къауум да, сени Раббинги бир башха тюрлю ушатханы болмаса, джаннетде кёкле, джер да тургъан чакълы бирни, ёмюрге анда турурла. Бу уа арты юзюлмезлик саугъады.
109. (О, Мухаммад) аланы къуллукъ этген затлары сени акъылынгы чакъмасын! Ала да, ары дери аланы аталары табыннганча табынадыла (идоллагъа). Ишексиз, Биз аланы юлюшлерин кем этмей, толу берирбиз.
110. Биз (бир заманда) Муссагъа да берген эдик китаб. Алай а (аны къаууму) аны юсюнде тартыш болгъан эди. Эртдеден алагъа Раббинги буюруб бошаб тургъан сёзю болмаса, аланы сюдлери тыныб къалыр эди. Ала уа, ол затха (Тауратха) ишекли болуб, бек чайкъалыбдыла.
111. Ишексиз, сени Раббинг аланы барына да, этгенлерине кёре, толу хакъларын берир. Ол аланы этген ишлеринден толу хапарлыды.
112. (Мухаммад) сеннге буюрулгъаныча, тюз тур (хакъдан тайма), сени бла бирге тауба этгенле да! Сиз чекден чыкъмагъыз! Ишексиз, Ол сизни не этгенигизни кёрюбдю.
113. Сиз терс адамла таба аумагъыз (ала джанлы болмагъыз, не сёз бла, не иш бла), ол заманда сизге джаханим от джетер. Сизге Аллахдан башха джан аурутуб, болушурлай бир шох да табылмаз.

114. Сора сен кюнню эки къыйырында да, кечени ал кёзюулеринде да намаз къыл! Ишексиз, иги ишле аман ишлени кетериб къоядыла. Эсине алалгъаннга ма бу ауазды.
115. (Мухаммад) тёз! Ишексиз, Аллах игилик этиучюлени хакъларын зая этмез.
116. Къуру Биз къутхаргъан бир кесекчик болмаса, айхай, сизге дери джашагъан тёлюледе джер юсюнде бузукълукъну тыйгъанла болсала уа! Алай а ол ассыла дуния зауукъну ызындан сюребиз деб, чекден чыгъыб кетген эдиле.
117. Сени Раббинг, халкъы тюз адамла бола тургъанлай, бир элни да артыкълыкъ бла халек этиучю тюлдю.
118. Сени Раббинг сюйсе, адамланы барын да бир миллет (бир дин) этиб да къоялыр эди. Алай а (аны ангыламай) ала, тохтаусуз, (динни юсюнден) тартышыб турадыла,
119. къуру Раббинг джазыкъсыннган къауумдан къалгъанла. Аланы уа Ол (кеслерине бошлаб, сынар ючюн) джаратханды. Сени Раббинги: «Мен джинле бла, адамла бла, аланы бары бла да джаханимни толтурмай къоймам», - деген сёзю толу болур ючюн.
120. Сеннге бурун келечилени хапарларын айтханыбызны себеби, аны бла Биз сени джюрегинги тынчайтыб бегитир ючюндю, аланы (хапарлары) бла бирге сеннге хакъ да, муъминлеге ауаз да, эсге алыр зат да келди.
121. Ийнанмагъан къауумгъа уа (Мухаммад): «Сиз да (этгенигизча) орнугъузда къуллукъ этигиз, биз да (кесибизча) орнубузда этейик (алай кесигизча, терсине къарышханлай туругъуз, бир зат далилигиз да болмагъанлай, биз да джаратхан Уллу Аллахны буйругъун тутханлай турайыкъ),
122. сиз да (ахырын) сакълаб туругъуз, биз да сакълаб турайыкъ!», - де.
(Сора кёрюрбюз. Ахыры уа, Уллу Аллах Кеси сёз бергенича, муслиманла баш болуб, джау да халек болгъанды).
123. Кёклени, джерни ташалары, къуру Аллахха ачыкъды. Ишле бары да къуру Аны эркинлигиндеди. Ол себебден сен, къуру Анга къуллукъ эт, къуру Анга таяныб тохта! Сизни этген ишлеригизге Раббинг сансыз тюлдю (кёрюбдю).

12 суура

ЮСУФ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Ляям. Ра. Ма была (бу келген аятла) хар нени ачыкълаучу китабны аятларыдыла.
2. Ишексиз, Биз аны арабны тилинде Къуран халда джибердик, сиз сагъыш этиб, бир ангыласагъыз деб.
3. Энди Биз сени ары дери, чырт эсингде болмагъан, эм ариу хапарны джюрегинге сингдириб, бу Къуранда ачыкълаб айтайыкъ.
4. (Эсгер, Мухаммад) Юсуф атасына: «Эй, атам, мен тюшюмде онбир джулдуз да, кюн да, ай да меннге саджде этиб кёрдюм», - деб айтханын.
5. Атасы да анга: «Джашым, бу тюшюнгю къарнашларынга айтма, ала сеннге бир хыйлала этмесинле, шайтан а адамгъа ачыкъ джауду.
6. (Тюшюнге кёре) Раббинг сени сайлагъан къулларындан эте, тюшлени таша магъаналарын да юрете, ары дери сени уллу аталарынг Ибрахимге, Исхакъгъа нигъматын

тамам этген кибик; сеннге да, Якъубну юйдегисине нигъматын тамам этер. Сени Иенг, ишексиз, нени да толу билген, акъыл Иесиди», - деди.
7. Юсуф бла аны къарнашларыны юсюнден хапар соруб кюрешгенлеге, ма былайда бек сейир зат барды. (Бир къауумланы соруулары на джууабха келгенди бу суура).
8. Ала (Юсуфну къарнашлары бир джолда): «Биз бир талай болсакъ да, атабыз бизден эсе, Юсуф бла аны къарнашын бек сюеди, атабыз ачыкъ аджашыбды.
(Юсуф бла аны къарнашы Буниямин Якъубну артда къатынындан туууб, алагъа ёге болгъандыла. Аталары ол экисин бегирек сюйгенди).
9. Юсуфну не ёлтюрюгюз, неда элтиб узакъгъа атыгъыз, ол заманда атагъыз сизге эс бёлюр. Артда (тауба этерсиз да) ашхы къулладан болурсуз», - деген эдиле бир-бирине.
10. Аланы бири: «Огъай, ёлтюрмегиз да болмай эсе, терен къуюну ичине атыгъыз, къайсы болса да джолоучуланы бири алыр да кетер», - деди.
11. Сора ала (ол оноу бла аталарына келиб): «Эй, атабыз, сеннге не болгъанды, Юсуфну бизге нек ышанмайса? Ишексиз, биз анга акъыл оноу этебиз,
12. тамбла аны бизни бла (отуннга) бир джибер, кёгетле да ашаб, ойнагъан да этиб, эрикгени да кетиб келир! Биз а, ишексиз, анга сакъ болурбуз», - дедиле.
13. Ол да алагъа: «Сиз аны алыб кетсегиз, мен къайгъылы болурма, сиз анга сансыз тургъан заманда, сиз да эслемей, аны бёрю ашаб къояр деб, къоркъама», - деди.
14. Ала да анга: «Биз талай (джетген) джигит джаш аны бёрюге къалай ашатырбыз сора! Алай этсек а, ишексиз, биз тамам керти хомухлабыз», - дедиле.
15. Сора ала аны къуюну ичине атаргъа деб, келишиб, алыб барыб атхан заманда, Биз Юсуфну джюрегине: «Быланы бу ишлерин сен алагъа, ала унутуб бошаб, эсде да болмай тургъан заманда, бир кюн бир айтырса», - деб, уахъю этиб билдирген эдик.
(Юсуф джаш болса да, анга ишни арты не болурун Уллу Аллах джюрегине салыб, анга ачыкълагъанды. Ол себебден къарнашлары этген ишге, алай уллу къыйналмаса керек).
16. Сора ала ингирде аталарына, кеслерин джыламсырата келиб:
17. «Эй, атабыз, биз Юсуфну хапчюклени къатында къоюб, чабышыб ойнай кетгенлей, аны бёрю ашаб къойгъанды. Тюзюн айтсакъ да, сен бизге ийнанныкъ болмазса», - дедиле.
18. Ала ётюрюк къанны джагъыб, аны кёлегин аталарына алыб келдиле. Ол алагъа: «Сизни кеси акъылыгъыз сизге бир буйрукъну бергенди (аны этгенсиз дей), ариу сабырлыкъ эте, бу сиз айтхан затда мени таянчагъым, къуру Аллахды», - деди.
19. Сора алайгъа бир караван келиб, ол къуюгъа бирлерин суу алыргъа джиберген эдиле. Сора ол челегин ары ийиб (Юсуф да анга илиниб чыкъгъанында): «Къууанч хапар! Бу джашчыкъгъа бир къарагъыз!» - деб, ол тауууш этген эди. Ала (караванчыла) аны сатлыкъ харекет деб, джашыргъан эдиле. Аллах а аланы ишлерин билиб эди.
(Озаманда адамланы къулгъа сатхан адет болгъанды).
20. Ала да (къарнашлары мараб туруб келиб) андан толу къутулур ючюн, аны бир кесек затха – талай дирхемге сатхан эдиле.
(Ала аны алыб барыб Мисирде Египетде бир байгъа сатхандыла).
21. Сора Мисирде аны сатыб алгъан бий, къатынына: «Муну иги сыйлаб тут, ким биледи, мындан бизге не бир хайыр болур, неда аны кесибизге джаш этербиз», - деди. Ма алай Юсуфну Биз джер юсюнде орунлу этген эдик. Биз анга таша хапарланы айтыргъа да юретген эдик (тюшлени теше билген кибик). Аллах а Кесини буйругъун толтурмай къоймайды. Алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.

22. Сора ол уллу болуб, акъылы бегигенинде, Биз анга акъылманлыкъ да, билим да берген эдик. Ашхылыкъ этиучюлени джалларын Биз ма алай беребиз.
23. Сора ол, Юсуф аны юйюнде джашагъан тиширыу, аны (аман ишге) терилтирге излей болгъан эди. Сора ол бир джолда эшиклени да бегитиб, анга: «Былай кел», - деди. Ол да: «Аллах сакъласын! Меннге Ием къаллай аламат джашар джер бергенди, терсле уа, ишексиз, онгмайдыла!» - деб, джууаб берди.
24. (Зулейханы) андан кесине умуту болгъан эди. Раббисинден далилни (белги) кёрмесе, Юсуфну да андан умуту болур эди.
(Аман ишни этерге, гюнахха къатышыргъа аны джаратхан Уллу Аллахындан уялгъаны болмаса, ол да къалгъанлача адам эди, алданыргъа да болур эди. Зулейха не бек таргъа тыйса да, Аллахындан къоркъгъаны кючлю болуб, анга кесин хорлатмагъанды).
Биз ма алай аманны (хылымылы ишни) андан бир джанына бурур ючюн, (Аллахдан уяла билиуню кёргюзген эдик анга). Ол, ишексиз, Бизни таза къулларыбыздан болду.
25. Сора экиси да эшик таба чабхан эдиле. (Юсуф къачыб, Зулейха сюрюб). Сора Зулейха аны кёлегини арт джанын тартыб джыртхан эди. Экиси да эшикни джанында, аны эрини юсюне чыгъыб къалгъан эдиле. Сора Зулейха эрине: «Сени ахлунга аман акъылы болгъанны азабы не болургъа тыйыншлыды, тюрме бла къаты азабдан ёзге», - деди. (Ол андан умутун кесмегени себебли, андан умуту къурумай, ёлюм деб къояды деб къоркъуб айтды ол сёзню).
26. Юсуф да, огъай: «Мени терилтирге излеген ол эди», - деди. (Эрини башын тентек этген эдиле). Сора аны (Зулейханы) ахлусундан биреу шагъатлыкъ эте (къоюнда сабийчик сёлешиб айтханды деб, алай да барды): «Юсуфну кёлегини ал джаны джыртылгъан эсе, Зулейха тюздю, Юсуф джалгъанчыды.
27. Алай болмай, кёлегини арт джаны джыртылгъан эсе, Зулейха алдайды, Юсуф тюздю», - деген эди.
28. Сора эри аны кёлегини арт джаны джыртылгъанын кёргенинде: «Бу сизни (тиширыу) хыйлаларыгъызны бириди. Сизни хыйлагъыз а, бек уллуду».
29. «Эй, Юсуф! Энди сен муну кишиге сагъынма. Зулейха, сен да, терслигинг ючюн кечмеклик тиле, джангылыч иш этгенсе!» - деди.
30. Сора узаймай шахарда тиширыула: «Ол сыйлы кишини къатыны джумушчу джашын терилтирге умут этгенди, аны сюймеклик тутханды. Биз Зулейханы ачыкъ терсейгеннге санайбыз», - деб, аны сёзюн джюрютдюле.
31. Сора Зулейха аланы къайгъыларын эшитгенинде, аланы барын да къонакъгъа чакъырыб, алагъа олтурургъа тапчанла да, иш да хазырлатыб, хар бирини къолуна бычакъ да бериб, сора (Юсуфха): «Чыкъ бери, былагъа!», - деди.
(Ары дери ол къатынлагъа иш хазырлаб, мен буйрукъ бергенлей, ишлеб башларсыз деб, ала бла сёз бегитиб тургъанды. Сора Юсуф былай киргенлей, ол алагъа буйругъун берди. Аны ариулугъун) кёргенлеринде ала, анга асыры эслери кетгенден, бары да (кёгет кесебиз деб) къолларын кесдиле. Сора ала: «Аллах, Сен сакъла! Бу адам болмаз, бу сыйлы мёлек болур ансы», - дедиле.
32. Зулейха да алагъа: «Ол сиз меннге айыб этген джаш ма буду. Керти да, мен аны алдаргъа умут этген эдим, алай а ол кесин бегитген эди. Ол мени айтханымы этмесе, мен аны тюрмеге салыб, сыйсызладан этмей къоймам», - деди.
(Андан ары къатынла Зулейха джанлы болдула).

33. Ол да: «Эй, Раббим, была айтхан затны этгенден эсе, меннге тюрме ашхыды. Сен мени аланы хыйлаларындан сакъламасанг, алагъа хорлатсам, мен джахилледен болурма», - деди.
34. Аллах да аны тилегин къабыл этиб, аланы хыйлаларындан сакълады. Ишексиз, Ол а тилекни эшитиучюдю, нени да билиучюдю.
35. Ала (къатынла биригиб) аны тюз болгъаныны белгисин (кёлегини арт джаны джыртылгъанын) кёрюб, ол терс болмагъанын да биле тургъанлай, тюрмеге тутдурургъа оноу бегитиб, бир талай заманнга аны тюрмеге олтуртхан эдиле.
36. Аны биргесине тюрмеде эки джаш да олтура эдиле. Аланы бири: «Мен тюшюмде кесими джюзюмден чагъыр (вино) сыгъыб кёрдюм», - деди.
(Бу Ислам дин келиб, ичги харам этилгинчи дери хапарды). Ол бири да: «Мен да тюшюмде башымда гырджын алыб бара, аны къанатлыла ашай кёрдюм», - деди. Ала Юсуфха: «Была неге кёрюнедиле, аны сен бизге бир джоралаб бер, биз сени ашхы адамгъа санайбыз», - дедиле.
37. Юсуф алагъа: «Мен сизни экинге да берилиучю ашыгъыз (азыгъыгъыз) берилгинчи, тюшлеригиз неге кёрюннгенин айтыб берейим, ол а меннге Раббим юретген затладанды. Ишексиз, мен Аллахха ийнанмагъан, ахыратны да кери ургъан халкъны динин ташладым.
38. Мен аталарым – Ибрахим, Исхакъ, Якъуб – баргъан динни ызындан барама. Бизге Аллахха джукъну тенг этерге джарамайды. Ол а бизге да, халкъгъа да Аллахны чомартлыгъыды. Алай а адамланы кёбюсю анга шукур эте билмейди.
39. Эй, тюрме тенглерим! Джер-джерде джайылыб тургъан аллахламы ашхы болурла, огъесе хар неге да къолундан келген Аллахмы ашхы болур?
40. Аллахдан ёзге сиз да, аталарыгъыз да (аллахла деб), кесигиз атла атагъан затлагъа табынасыз. Ол затны юсюнден сизге Аллах бир далил да тюшюрмеди. Оноу этерик а, къуру Аллахды. Ол а, къуру Анга болмаса, башха джукъгъа къуллукъ этмезге буюрду. Тюз дин ма – олду. Алай а адамланы кёбюсю аны билмейди.
41. Эй, тюрме джолдашларым! Сизни биригиз (тюрмеден къутулуб) бурунча, бийине ичги джюрютюучю болур. Биринг да керилиб сора тёнгеги да (атылыб къалыб), аны башындан къанатлыла ашарла. Ол сиз джоралатыргъа излеген тюшлеригизни болуру – ма былайды», - деди.
42. Ол тюрмеден къутуллукъ джашха Юсуф: «Патчахынгы джанына барсанг, анга мени хапарымы бир айтырса!», - деди. Сора аны патчахха айтыргъа, шайтан унутдуруб къойгъан эди. Ол себебден ол анда (тюрмеде) дагъыда бир талай джылланы къалгъан эди.
43. Бир джол патчах: «Мен тюшюмде джети семиз ийнекни джети арыкъ ийнек ашаб къоюб, джети кёк будай баш бла джети къуруб тургъан будай башны да кёрдюм. Эй, оноучуларым! Мени бу тюшюм неге кёрюнеди, меннге бир айтыгъыз, сиз тюшню джоралай биле эсегиз!», - деди.
44. Ала да: «Была къатыш-къутуш тюшледиле, биз аллай тюшлени джоралай билмейбиз», - дедиле.
45. Сора ол тюрмеден къутулгъан джаш (ол хапарны эшитиб), бир талайдан сора (Юсуф) эсине тюшюб: «Мени тюрмени ичине ийигиз, тюшюгюзню неге кёрюннгенин айтыб берейим сизге!», - деди.
46. (Ол ары барыб): «Юсуф, эй, кертичи! Джети семиз ийнекни джети арыкъ ийнек ашаб къойгъан, джети кёгериб тургъан, джети да къуу будай башла тюшде неге кёрюнедиле,

сен аны бир айт, мен къайытыб, андагъылагъа айтыр ючюн. Ала да сени ким болгъанынгы бир билир эселе уа», - деди.
47. Ол анга: «Сиз бир-бири ызындан джети джылны сабан сюрюрсюз (ол бек битер), сора ашаргъа бир кесегинден къалгъанын оргъаныгъызны башлары бла джыйыб барыгъыз!
48. Андан сора джети къаты къургъакъ джылла келирле, ол сиз джыйгъанны хазнасы къалмай (ол джылла) ашаб къоярла.
49. Сора аны ызындан (дагъыда битим бек битиб) адамла джюзюмлени сыкъгъан, бир джауумлу джыл келир», - деди.
50. Сора патчах (аны эшитгенинде): «Аны меннге бир келтиригиз!» - деди. Сора аны чакъыра келечи баргъанында, ол анга: «Сен ызынга патчахынга къайыт да, ол къолларын кесген тиширыуланы хапарларын бир сор анга. Ишексиз, мени бийим иги биледи аланы хыйлаларын», - деди Юсуф.
(Ол алгъыннгы патчах къораб, бу башха джангы патчах эди).
51. Сора патчах (аны эшитгенинде) къатынланы джыйыб: «Сиз Юсуфну алдаргъа излеген заманда, аны бла къаллайла болгъансыз?» - деб сорду. Ала да: «Аллах сакъласын, биз аны юсюнден анга аман зат айталлыкъ тюлбюз», - дедиле. Сора бийни къатыны (Зулейха): «Ма энди былайда хакъ ачыкъ болду, аны терилтирге излеген мен эдим, ишексиз, аны тюзлюгю (бюгюн) тамам белгили болду», - деди.
(Зулейха патчахны да, адамланы да аллында терслигин толу бойнуна алыб, уялса да, кеси-кесин хорлаб, хакъны ачыкъ айтханы ючюн кечилгенди деб, айтыу да барды).
52. (Аны эшитгенинде, Юсуф да): «Ма бу ишни этгеними себеби, андан (бийинден) ташада анга хыянатым болмагъанын да, хыянатчыланы уа Аллах тюз джолгъа салмазын да, ол (эски бийим) билир ючюндю. (Ол меннге терс оюмда къалыб кетмей).
53. Мен да кесими тазаламайма, нек десенг, къуру Раббим джазыкъсыннган адам болмаса, нафсы хаман аманны бек буюруучуду. Ишексиз, Раббим бек кечиучюдю, рахматлыды», - деди.
54. Сора патчах: «Аны бери меннге бир келтиригиз! Мен аны кесиме джумуш (оноу, кенгеш) нёгерге сайлаб тутайым», - деди. Сора Юсуф келиб аны бла сёлешгенинде, патчах анга: «Сен, ишексиз, бюгюн бизде бек ышаннгылы, сыйлы орун алдынг», - деди.
55. Юсуф да анга: «Сен мени джерден чыкъгъан байлыкъгъа оноучу этсенг, мен аны къалай ашхы сакълауну джоругъун иги билеме», - деди.
56. Да ма алай, сайлаб сюйген джеринде орналырча, Биз Юсуфну джер юсюнде орунлу этген эдик. Рахматыбызны кимге тыйыншлы кёрсек, Биз анга беребиз. Ашхы ишле этиучюлени джалларын а, Биз зая этмейбиз.
57. Аллахха ийнаныб, Андан къоркъуб сакъ тургъанланы ахыратда алыр хакълары уа, андан эсе хайырлыды.
58. Сора (ол айтылгъаныча, къургъакълыкъ къысыб, аш джылла келген заманда) Юсуфну къарнашлары (Персияда Мадиан деген шахардан мюрзеу алыргъа Египетге) келиб, патчахха кирдиле. Ол аланы таныгъан эди, ала уа аны таныялмагъан эдиле.
59. Сора Юсуф ёлчелеб, аланы мюрзеулерин бериб, алагъа: «Энди джол атагъызгъа айтыб, къарнашыгъызны да (Буняминни) ала келигиз. Мен сизге (къызгъанмай) толу ёлчеле бергеними да, ашхы тукъум къонакъбайлыкъ этгеними да кёресиз да!
60. Аны алыб келмесегиз, менден сизге мюрзеу ёлче болмаз, ол заманда меннге джуукълашмагъыз!» - деди.

61. Ала да: «Атасындан тилеб кёрейик, джиберлик эсе, ишексиз, биз къолдан келгенни этейик», - дедиле. (Юсуфха этгенлери амалтын, аталарына ышанмай).
62. Юсуф джумушчуларына: «Ала къайытыб, юйлерине барсала, таныб алырлай, мюрзеуге аушдурургъа келтирген затларын (джашыртын) джюклерини ичине салыб къоюгъуз, ала энтда ызларына къайытыб келир ючюн!» - деди.
63. Сора ала аталарына къайытыб баргъанларында, анга: «Эй, атабыз! Энди джол биргебизге къарнашыбыз (Буняминни) алыб бармасакъ, бизге мюрзеу ёлче джокъду. Биз толу ёлче алыб келир ючюн, къарнашыбызны бизни бла джибер. Ишексиз, биз аны иги сакъларгъа сёз беребиз!» - дедиле.
64. Ол да алагъа: «Эртде заманда аны къарнашын ышаннганча, аны да ышанайыммы сизге сора? Эм ашхы сакълаучу – Аллахды. Эм бек Рахматлы да – Олду», - деди.
65. Сора ала мюрзеу саутларын ачсала, ол мюрзеуге берилген затлары къайтарылыб, аланы ичлеринден чыкъдыла. Ала сейирсиниб: «Эй, атабыз, биз бу ишге не айтайыкъ, ары элтген затларыбыз ызына къайтарылдыла! Энтда ары аргъышха барайыкъ, къарнашыбызны да бизни бла джибер, аны къаты сакъларбыз, бир тюе джюк да къошулур. Ол (патчахха) джукъ да тюлдю», - дедиле.
66. Ол да алагъа: «Бир чырмау болмаса, аны сиз сау алыб келирге, Аллах бла ант бергинчи, мен аны сизни бла, чыртда, иймем», - деди. Сора ала анга ант бергенлеринде, ол алагъа: «Бу биз сёлешген затха, Аллах уакилди (шагъатды)», - деди.
67. Сора ол: «Эй, джашларым, (барсагъыз элге) бир эшик бла кирмегиз, башха-башха эшикле бла киригиз!
(Ол заманда шахарланы тёгереклеринде буруулары болгъанды. Аталары ол сёзню алагъа зар кёзден сакъланыр ючюн айтханды).
Алай а Аллахны буйругъундан мен сизден бир затны да тыялмам. Буйрукъ бары да, къуру Аллахдады, Анга таянама. Таянчакъ кереклиле къуру Анга таяныб тохтасынла!» - деди.
68. Аланы аталары буюргъанча, ары кириулери къуру Якъубну джюрегинде мураты тыннган болмаса (ол къоркъгъан къоркъуудан, ала сакъландыла), ол Аллахны буйругъундан бир джукъну тюрлендирмеди. Ишексиз, Биз анга билим берген себебли, ол билим иеси эди. Алай болса да адамланы кёбюсю аны билмейди.
(Билими, эси, ангысы болгъан адам, Уллу Аллахны буйругъу бла, кёб затладан башын сакъларгъа боллукъду. Ала да, адам кесин сакъларгъа, Уллу Аллах джаратхан себебледиле. Аллах алай буюргъанды, деб къоймай, Ол джаратхан себеблеге да эс бёлюрге керекди).
69. Сора ала барыб, ары Юсуфха киргенлеринде, ол къарнашы (Буняминни) кесине чакъырыб, анга: «Ишексиз, мен сени къарнашынгма, ол ала этген ишле ючюн, сен мыдах болма!» - деди.
70. Джарашдырыб, аланы джюклерин джолгъа къурагъан заманда, (джашыртын) алтын ёлчени къарнашыны джюгюню ичине салдырыб, сора ала арлакъгъа кетерге, ызларындан: «Эй, караванчыла! Ишексиз, сиз гудучуласыз», - деб, биреу къычырды.
71. Сора ала ызларына бурулуб: «Негизни тас этгенсиз?» - деб сордула.
72. Ала да: «Биз патчахны ёлче саутун излейбиз. Аны табханнга бир тюе джюгю мюрзеу берилликди, аны мен бойнума алгъанма»? - деди ол къычыргъан.
73. Ала да: «Аллах бла ант этебиз! Биз сизни джеригизге бузукълукъ этерге келмегенибизни да, биз гудучула болмагъаныбызны да, сиз бек иги билесиз!», - дедиле.

74. Ала да: «Сиз алдауукъчула болуб чыкъсагъыз а, озаманда аны хакъы не болур?» - дедиле.
75. Была да: «Кимни джюгюнде чыкъса, аны хакъына ол кеси алыныр (къул этилир), биз (Мадиянда) терслик этген адамланы айыбларына алай джолукъдуруучанбыз», - дедиле.
76. Сора Юсуф къарнашыныкъын къоюб, биринчи башхаланы джюклеринде излеб башлады, артда уа ол аны къарнашыны джюгюнден чыгъарды. Биз Юсуфну эсине ма быллай хыйла этерге салгъан эдик. Аллах алай буюрмаса, алайсыз, ол патчахны дини бла (закону бла) ол къарнашын тыяллыкъ тюл эди. Ма алай, Биз билим бла кимни дараджагъа чыгъарыргъа сюйсек аны чыгъарабыз. Аллах а билим бла не билимлиден да башды.
77. Ала (къарнашла): «Бусагъатда бу урлады эсе, эртде аны къарнашы да урлаучан эди», - дедиле.
(Юсуф джаш заманында анасыны атасындан гяуур къачланы урлаб, аланы тас эте болгъанды деб барды). Сора Юсуф, аны (ол сёзню) ичине джутдура, алагъа: «Сиз андан да аман орундасыз, ол сиз айтханны Аллах бек иги биледи», - деди.
(Аны акъылына атагъызны алдаб, джашын алыб кетиб, къурутургъа да излеб, деген оюм келген эди).
78. Ала анга: «Эй, сыйлы бий! Аны атасы бир къартды, аны орнуна бизни бирибизни ал. Биз сени игилик этиучю, ашхы адамгъа санайбыз», - дедиле.
79. Юсуф да алагъа: «Аллах сакъласын, ол джюгюнде саутубуз табылгъан адамны къоюб, башханы (айыбсызны) алмакъдан! Ол заманда биз тамам зулмучуладан болурбуз!», - деди.
80. Сора къарнашла Юсуфдан тюнгюлгенлеринде, кеслери башха (таша) оноулашыб, тамада къарнаш алагъа: «Ишексиз, сизден атагъыз Аллахны аты бла ант алгъан эди да, алгъада Юсуфну юсюнде да терслик этген эдигиз. Мен не атам эркинлик бергинчи, неда Аллахдан бир (тюрлю бир) оноу болгъунчу, былайдан джукъгъа таярыкъ тюлме. Ол а ашхы оноу этиучюдю», - деди.
81. Юсуф алагъа: «Сиз барыгъыз да атагъызгъа былай айтыгъыз: «Эй, атабыз! Керти, сени джашынг гудулукъ этди. Биз ачыкъ кёргенибизни айтабыз, таша уа, бизге белгили тюлдю.
82. Сен ол биз баргъан элге да, бизни бла бирге баргъан караванны адамларына да сор, биз керти айтабыз», - дегиз!» - деди.
83. Сора ала келиб, аталарына хапарны айтханларында: «Огъай, алай болмаз, биягъы сизни акъылыгъызгъа бир зат тюшген болур», - деди ол. Алай а ариу сабырлыкъ эте: «Аллах барын да къайтарыб берир меннге деб, умут этеме. Ол а, ишексиз, хар нени да билген, акъыл Иесиди», - деди.
84. Аладан ары бурулуб, асыры бушуудан эки кёзю агъара, бушуун да ичине джутдура: «Бу Юсуф ючюн меннге къаллай мыдахлыкъ келди!» - деди.
(Анга къыйнала кёзлери сокъур болгъан эдиле).
85. Къарнашла да анга: «Оллахи! Атабыз, сен бу Юсуфха къыйналгъанны къоймасанг, не ауруулу боласа, неда кесинги халек этесе», - дедиле.
86. Ол да алагъа: «Мен къыйынлыгъымы, бушуууму, къуру Аллахха тарыгъама. Мен Аллах джанындан сиз билмеген затны билеме.
87.Эй, джашларым, (Мисирге) барыгъыз да Юсуфну да, къарнашын да соруулагъыз, (къарыуугъузча) хапарларын излегиз, Аллахны рахматындан тюнгюлмегиз! Ишексиз, Аллахны рахматындан а, къуру Анга ийнанмагъан къауум тюнгюледи», - деди.

88. Сора ала келиб, ары кирген заманда: «Эй, сыйлы бий! Бизге да, бизни ахлуларыбызгъа да къыйынлыкъ келгенди (къургъакълыкъ, ачлыкъ), къолай зат алыб да келмегенбиз (мюрзеуге ауушдурургъа), алай болса да бир болуш бизге. Ёлче марданы толтуруб бериринги тилейбиз. Ишексиз, Аллах а садакъа этиучюлени джалларын толу бериучюдю», - дедиле
89. Юсуф алагъа: «Эсигиздемиди, ол джахил заманыгъызда сиз Юсуфха да, аны къарнашына да не этгенигиз?» - деди.
90. Ала да: «Тохта, сен Юсуф болурмуса сора?» - дедиле. Ол да: «Хоу, мен Юсуфма, бу да мени къарнашымды. Бизге Аллахны чомартлыгъы болду. Аллахны иши ма алайды. Аллахдан къоркъуб, тёзюб тургъан адамны къыйынын, Ол тас этмейди», - деди.
91. Ала да: «Оллахи! Бизден эсе Аллах сени сайлады, биз а, ишексиз, джангылгъанладан болдукъ», - дедиле.
92. Ол алагъа: «Бюгюн сизге айыб этиу джокъду. Аллах Кеси кечсин сизни! Ол рахматлыланы барындан да эм Рахматлыды.
93. Энди мени кёлегими алыб барыб, аны атамы бетине салыгъыз, сау болуб, аны кёзлери кёрюрле. Сора юйдегигизни да алыб, меннге кёчюб келигиз!» - деди.
94. Сора караван алайдан бери айырылыргъа, аталары (адамларына): «Ишексиз, меннге Юсуфну ийиси урады, сиз меннге алджаб айланады демесегиз»,- деди.
95. Ала да анга: «Аллах бла ант этебиз, сен энтда бурунча, аджашыб тураса», - деб, джууаб бердиле.
96. Сора сюйюмчю келгенинде, кёлекни бетине салгъанлай, сау болуб, аны кёзлери кёрдюле. Якъуб да алагъа: «Мен Аллахдан сиз билмеген затны билеме деб, сизге айта эдим да», - деди.
97. Ала да аталарына: «Эй, атабыз, ишексиз, биз джангылыч иш этгенледен болдукъ, сен Аллахдан бизге кечмеклик тиле!» - дедиле.
98. Аталары да алагъа: «Мен Раббимден сизге артда тилерме кечмеклик. Ишексиз, Ол бек кечиучю, рахматлы Аллахды», - деди.
99. (Сора ала кёчюб барыб) Юсуфха киргенлеринде, ол атасын, анасын да кесини къатына къыса: «Аллах айтса, Мисир шахаргъа ышаннгылы халда (къоркъуусуз) киригиз!», - деди.
100. Атасын, анасын да ол кесини тахтасына чыгъарды. Сора ала бары да анга ийилиб баш урдула. Сора Юсуф алагъа: «Эй, атам! Эртде мен кёрген тюшню магъанасы ма бу болду. Аллах аны керти этди. Раббим мени тюрмеден чыгъаргъандан сора, ишими къалай ашхы этди. Сизни да къум тюзден бери джыйды, мени бла къарнашларымы арабызгъа шайтан джаулукъ салгъандан сора. Ишексиз, Раббим кимге сюйсе, анга джумушакъды. Ол нени да биледи, акъыл Иесиди».
101. «Эй, Раббим! Сен меннге патчахлыкъ да бердинг, тюшлени джораларгъа да юретдинг! Эй, кёклени, джерни джаратхан! Сенсе мени дунияда, ахыратда да Ием. Сен мени муслиман халда ёлтюр, ашхы къулларынга да нёгер эт!», - деди.
102. (Мухаммад) ма бу затла бары да Биз сени джюрегинге ачхан таша хапарланы бир бёлегиди. Сен а ала (ол къарнашла) оноугъа джыйылыб, хыйлала этиб кюрешген заманда аланы (къатларында) болмагъанса.
(Мухаммадны джаулары анга, бу хапарны кеси джарашдырыб айтады, демез ючюн. Ол хапар а, эртде бурун фыргъауунланы заманында хапарды. Игитда дейсе, Мухаммад гъ.с.

ол кёзюуде джашаб, ол ишлени барын кёрюб айтмайды ол хапарны. Ол Уллу Аллахдан анга ачылгъан затды).
103. (Мухаммад) сен не кёб термилсенг да, адамланы кёбюсю муъмин болмаз.
104. Сен (диннге чакъыргъанынг ючюн) аладан джал излемейсе? Ол (Къуран) бютеу дунияны башына, къуру ауазды.
105. Къатлары бла озуб, адамла сан этмей тургъан кёкледе, джерде да (эс бёле билгеннге, ойлашыргъа) нелляй бир сейир зат барды.
106. Адамланы кёбюсю уа, бир къошакъ этмей, Аллахха толу ийнаныб къалмайды.
107. Ала, не Аллахны азабы келиб басмаз деб, неда ала билмей тургъанлай, Къыяма кюн келмез деб, ышанамыдыла сора?
108. Сен алагъа: «Мен (баргъан) джол ма буду, мен Аллахха чакъырама. Мен да, мени ызымдан келгенле да (Джаратхан Аллахдан) ачылгъан билимни юсюндебиз. Ол (Аллах) тазады. Мен а Анга къошакъ этиучюледен тюлме», - де.
109. (Мухаммад) Биз сеннге дери да джюреклерине сингдириб, эллени кеслеринден келечилик джибериб алагъа къуру, адамланы ийиб тургъанбыз. («Мухаммад да бизнича бир адамды, Аллах мёлек джиберсе эди ансы», - дегенлеге джууабды ол). Сора ала джер юсюнде айланмаймыдыла, алагъа дерилени артлары къалай болгъанын кёрмеймидиле? Аллахдан къоркъгъанлагъа уа, ахырат джашау хайырлыды (дуниядан эсе). Сиз ол затха акъылыгъыз бла бир сагъыш эталмаймысыз сора?
110. Сора келечилерибиз (кишиге джукъ ангылаталмай) тюнгюлюб тохтагъан заманда, алагъа Бизден болушлукъ джетише болду. Сора Биз аладан тыйыншлы кёргенибизни къутхардыкъ. Ол ассы къауумдан а, азабыбыз ызына къайытмады.
111. Аланы хапарларында уа, акъыл иелерине оюм барды. Бу джарашдырылгъан хапар тюлдю. Алай а ол, алда болгъан хапарланы тюзлюклерин бегитген, хар бир затны ачыкълаб ангылатхан, ийман салгъанлагъа тюз джол эмда рахматды.

13 суура

КЁК КЮКЮРЕУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Ляям. Мим. Ра. Ма была – (Аллахны) китабыны аятларыдыла. (Мухаммад) сеннге Аллахдан тюшген зат – хакъды. Алай а адамланы кёбюсю анга ийнанмайды.
2. Аллах деген – сиз кёрюрлей тиреусюз кёклени ёрге кёлтюрген (инсан кёралмагъан, Аллахны къудрет кючю бла тургъан) андан сора оноуун къолуна алгъан, кюнню, айны да ишлетиб тургъан, аланы хар бири да белгили болджалгъа дери джюрюген. Хар нени оноуун этиб тургъан. Сиз Раббигиз бла тюбешиуге ажымсыз болур эсегиз а деб, Кесини аятларын да сизге джарашдырыб айтхан.
3. Ол аллай Аллахды – сизни тюбюгюзге джерни джайыб салгъан, аны юсюнде мийик тауланы да, баргъан сууланы да къурагъан, хар тюрлю битген затдан да параланы болдургъан, кюндюзню юсюн кече бла джабхан. Ма бу затлада сагъыш этиб ойлаша билгеннге, (ийманнга келирге) сейир зат барды.

4. Джерге къарасанг, анда да бир-бири къатында тюрлю-тюрлю (бирча болмагъан) джерле, юсюнде джюзюм бачхала, мюрзеу сабанла, хурма терекле битген. Бир тамырдан бирем-бирем да, джоббу-джоббу да, (тюрлю-тюрлю татыулары бла) бир суу бла битген. Хайырланнганлагъа аланы татыуларын, Биз бири биринден артыкъ этгенбиз. Акъылы бла сагъыш этгеннге ма ол затда да ойлашыргъа, ишексиз, сейир зат барды.
5. (Мухаммад) сен аланы гяуур къачлагъа къуллукъ этгенлерине сейирсине эсенг, андан да сейири: «Сора биз топуракъ болгъандан сора, джангыдан къайытыб, халкъмы болурбуз?» - деген сёзлериди. Ол къауум Раббийлерине ийнанмагъан къауумду. Ала боюнларына бугъоула салыннныкъ къауумдула. Ала от иелеридиле, анда ёмюрге турурла.
6. (Файгъамбар) ала: «(Ол сен бизни къоркъутхан) бизге бериллик азаб къачан келликди?» - деб, сени ашхыдан эсе, аманнга ашыкъдырадыла. Аллай къылыкълары ючюн, бурун да кёб миллетле тюб болгъандыла. Ишексиз, Раббинг адамланы терсликлерин кечиучюдю (тюшюнселе), ишексиз, къаты азаб да бериучюдю (къайытмасала).
7. Адамланы гяуур къаууму: «(Мухаммадха) Раббисинден бир сейир зат тюшсе эди (ансы)», - дедиле. Сен а, къуру айтыб къоркъутуучуса. Хар умметни да тюз джол кёргюзюучюсю (келечиси) болгъанды.
(Ол ала излеген – сени къолунгда тюлдю).
8. Ол аллай Аллахды: хар бир тиши джан буаз болуб, къарнында не джюрютгенин, анда (хатхуда) кемни да, къошулгъанны да билиб тургъан (къалай ёсгенин). Хар бир зат да Аллах джанында марда бла къуралыбды.
9. Ол ташаны да, туураны да билиучюдю. Ол бек Уллуду, Мийикди.
10. Сизден кёлюндегин джашыргъан да, аны ачыкъ айтхан да, кече ташадагъы да, кюндюз туурадагъы да – Аллахха бирчады.
11. Аллахны буйругъу бла, адамланы ал джанларындан да, арт джанларындан да сакълаб, биргелерине айланыб тургъан (мёлекле) бардыла. Аллах а, бир миллетге да берген ашхылыгъын тюрлендирмейди, ала (биринчи) кеслери джюреклерин тюрлендиргинчи дери. Аллах бир къауумгъа къыйынлыкъ берирге тыйыншлы кёрсе, аны тыялыр киши джокъду. Аллахдан ёзге алагъа бир джан аурутурукъ да джокъду.
12. Ол аллай Аллахды – сизге кёк джашнагъанны кёргюзген, (ол кёзюуде) сиз андан къоркъгъан да, (джауурын) умут да этген, суудан толгъан ауур булутланы да болдургъан.
13. (Ол аллай Аллахды) кёк кюкюреу да Анга махтаула этген. Аны кибик, мёлекле да Андан къоркъуб тасбихле этген, кёк чартлауну да джиберген, аны бла тыйыншлы кёргенин уруб джыкъгъан. Ала уа, (ма ол кючню Иеси) Аллахны хакъында даугъа киришедиле. Ол а, уллу къудретни Иесиди.
14. Хакъ дуа (тилек), къуру Бир Аллаххады. Бир къауумла «аллахла» деб тилекле этиб кюрешген затлары, алагъа бир зат джууаб да бералмазла. Аланы ушагъанлары: бир суусаб адам къолларын джайыб суугъа узатыб, андан ауузуна джетдирирге дыгалас этиб, сора андан ауузуна джукъ джетерге унамагъан кибикди. Ма аныча, кяфырланы дууалары къуру аджашыудады.
15. Кёкледе, джерде да, аланы кёлеккелерине дери да, сюйселе, сюймеселе да, эртден, ингир да Аллахха саджде этмеген (табынмагъан) джокъду.
16. Сен алагъа: «Кёклени, джерни Иеси кимди?» - деб, бир сор. «Аллахды», - де алагъа.

(Аны буйругъуна сыйынмагъан не кёкде, не джерде бир зат бармыды, джаны болгъан, болмагъан затда да? Не затны табалырсыз, бир кёргюзюгюз сиз? Ол къой эсенг, кёлеккеге дери Аны буйругъуна сыйынмагъан, Аны буйругъу бла джюрюмеген джукъ джокъду).
Сен алагъа: «Сиз Аны къоюб, кесигизге башха шохламы аласыз сора? Ала уа сизге огъай, кеслерине да не хайыр, не заран эталмазла. Сора сокъур бла сау тенгмиди? Неда къарангы бла джарыкъ бирчамыды?» – деб, сор. Огъесе ала Аллахха тенг этген затлары, Аллах джаратхан затлагъа ушаш бир джукъму джаратхандыла сора? Ала уа джаратылгъан бла Джаратханны бир-бирине ушатадыла. Сен алагъа: «Ол хар нени да джаратхан, болгъанны хорлаучу – Джангыз Аллахды», - де.
17. Ол, кёкден джауумну джаудургъан, Аны къудрети бла джер юсюнде кёмюк-кёмюк эте, шоркъулдаб толу ырхы суула баргъан. Дагъыда ала отда эритиб этген, тюрлю-тюрлю джасанмаланы да (алтындан, кюмюшден), не тюрлю да керек затланы (темирден, джезден) башында кёмюгю кибик. Аллах хакъ бла ётюрюкге ма быллай юлгю келтиреди. Адамлагъа хайыр берген заты джерде къалады, кёмюгю уа атылыб къалады, Аллах (ойлашыргъа) ма аллай юлгю келтиреди.
(Ала табыннган затла, ма ол сууну башында тас болуб кетген кёмюк кибик, керти Аллах а тюрленмей, ол джасаннган омакъ затлача, аланы кири кетиб, тазасы къалыб кетген кибик).
18. Раббийлерине бойсунуб, Анга джууаб бергенлеге – алагъа эм ашхысы бла джал болур. Анга бойсунмагъан а, джерни юсю толу бир байлыгъы да, аны юсюне дагъыда аллай бири болуб берсе да, джанын сатыб алалмаз. Ала, аман соруу этиллик, орунлары да джаханим боллукъ къауумдула. Къалай аман орунду аланы джатар джерлери.
19. Раббингден сеннге тюшген зат хакъ болгъанын билген адам, сора ол сокъур адам кибикмиди? Аны уа, къуру акъыл иелери ангылайдыла;
(Былайда кёзю сокъурну юсюнден бармайды сёз, джюрек кёзю ачылыб хакъны кёралмагъанны юсюнденди. Бизнича ангыларгъа, джюреги къарангы болуб, хакъны кёралмагъан бла, ол джарыкъ болуб хакъны кёрген тенгмиди сора? Джюрек хакъны кёрсе, Джаратхан Иесини сёзюн эшитеди, Анга бойсунуб джашайды).
20. ол Аллахха берген сёзлерин, антларын толтургъанла;
21. дагъыда Аллах араны юзмезге буюргъан затны бегимли тутханла, Иелеринден да, къыйын соруудан да къоркъгъанла;
22. Иелерини разылыгъын табар ючюн (не къыйналсала да) чыдай, тёзе джашагъанла, намазларына да сакъ болгъанла, таша, туура да (саулукъда, Аллах джолунда) Биз берген рысхыдан джойгъанла, аманны иги бла артына ыхтыргъанла. (Аманлыкъгъа аманлыкъ этерге кюрешмей, аны игилик бла хорларгъа кюрешиб, аны тыйыб къойгъанла).
Ма алагъа ахыратны ёмюрлюк арбазы хазырды –
23. (сыйлы) джаннетле. Тюзюне ийнаннганла: аталары да, юйбийчелери да, туудукълары да ары кирирле. (Аланы алгъышларгъа) мёлекле да тюрлю-тюрлю джаннет эшикледен кириб:
24. «Салаамун гъалайкум! Сиз сабырлыкъ этгенигиз ючюн, (дуния джашаугъа хорлатыб алданыб къалмай, кесигизни къатдырыб кюрешгенигиз ючюн, турур джеригиз) къалай ашхы арбазды!» - дерле.
25. Аллах бла сёзюн бегитгенден сора, антларын ойгъанла, Аллах юзмезге буюргъан затны юзгенле (джуукълукъну кесгенле кибик), джер юсюнде бузукълукъну джайгъанла, алагъа уа налат да, аман арбаз да къуралыбды.

26. Аллах рысхыны тыйыншлы кёргенича, кимге эркин, кимге дыккы этиб (сынайды. Бирле уа рысхылары болса), дуния джашаугъа къууаныб турадыла, дуния джашау а, ахыратха кёре, бир кесек хайырланыб (бошалыб къалгъан) затды.
(Андагъыны уа ахыры джокъ).
27. Бир къауум ийнанмагъанла: «Анга (Мухаммадха) Раббисинден бир сейир зат тюшсе эди (ол заманда ийнаныр эдик)», - дедиле. Сен алагъа: «Ишексиз, Аллах тыйыншлы кёргенин терсейтеди, ийилиб Анга бурулгъанны да тюз джолгъа салады;
28. (кимлени десенг) ийман салыб, джюреклери да Аллахны эсгериу бла рахатланыб тынчайгъанланы. Джюрекле уа тынчлыкъны, къуру Аллахны эсгериу бла табмаймыдыла сора?
29. Ийман да келтириб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанлагъа – алагъа мында (дунияда) ашхылыкъ, анда (ахыратда) да тынчлыкълы орун болур.
30. Ары дери да (талай) умметле келиб кетген бир умметге (Мухаммад) Биз сени келечи этиб джибердик, Аллахдан сеннге ачылгъан затны сен алагъа окъур ючюн. Ала уа Рахман Аллахха ийнанмайдыла (идоллагъа ийнаныб). Сен алагъа: «Ол мени Раббимди. Къуру Ол болмаса, башха аллах джокъду, мен Анга таяндым, ёлсем къайытырым да Ангады», - де.
31. Ма бу Къуран бла, ариу таула джюрютюлселе да, не джер джарылса да, неда ёлгенле сёлешселе да (ала ийнанмаз эдиле, бу уа къуру Аллахны сёзюдю). Алай а оноу бары да Аллахныкъыды. Аллах алай излеген болса, адам улу бары да муъмин болуб къалырына, ийнаннганла нек бир тюшюнмейдиле сора? Алай а, Аллахха ийнанмагъан къауумгъа, аланы этген ишлери ючюн (ширклери ючюн), тохтаусуз, къыйынлыкъ келиб турур, неда ала джашагъан джурт тёгерекге къыйынлыкъла келиб турурла, Аллахны берген сёзю толгъунчу дери. Ишексиз, Аллах берген сёзюн а, бузмаз.
(Меккячылагъа ма алай болуб да тургъанды. Ала уа, аны барын да кёре тургъанлай, ийманнга келмей, эришиб къарышыб тургъандыла. Кёбюсюнде, Уллу Аллахны закону уа кимге да, къачан да алайды. Ол затлагъа ойлашыб, аз адам тюшюнеди. Кёбюсюне, къыйынлыкъ келди, кетди деб, къоядыла. Бу Уллу Аллахдан келген къазады деб, айта билмейдиле).
32. (Файгъамбар, сен хыликке этиле эсенг) сеннге дери келген келечиле да этилгендиле хыликке. Сора ийнанмагъан къауумну (ойлашыргъа) арт болджалгъа къоя туруб, артда уа Мен аланы тутхан эдим. Сора алагъа къаллай аман азаб келген эди!
33. Сора, Ол хар джанны юсюнде болуб, таймай аланы не этгенлерин да кёрюб тургъан, сора джукъдан хапарлары болмагъанла кибикмиди? Ала уа Аллахха бир затланы тенг этедиле. Сен алагъа: «Сиз аланы атларын айтыгъыз да чакъырыгъыз (аладан джууаб табарыкъ эсегиз). Огъесе, сиз Аллахха джер юсюнде, Ол билмеген затнымы айтырсыз? Неда сизни идолларыгъыз ачыкъ сёлешиб, бир затны айталырламы?» - деб, сор. Огъай! Алай а, ол ала алданнган хыйлалары, гяуур къауумгъа ариу кёрюндю, хакъ джолдан тайдыла. Аллах терсейтгеннге уа, тюзетир киши табылмаз.
34. Алагъа бу дунияда да азаб, алай а ахыратны азабы уа, бек къатыды. Аланы Аллахны азабындан сакълар киши табылмаз.
35. Ол муттакъыйлеге сёз берилиб тургъан джаннетни ушагъаны: тюбю бла да суула баргъан, ашарыгъы (кёгетлери джай-къыш демей) хаманда болуб тургъан, кёлеккеси да (салкъынлыгъы) бирча тургъан. Ол бары да Аллахдан къоркъуб, сакъ тургъанлагъады. Гяуурланы хакълары уа – отду.

36. Ол ары дери Биз китаб тюшюрген къауумдан сеннге тюшгеннге да (Къураннга) къууаннганла бардыла (Инджилни, Тауратны къауумундан). Алай а аладан аны (Къуранны) бир-бир джерлерин кери ургъанла да (джаратмагъанла) бардыла. (Мухаммад) сен алагъа: «Меннге къуру Бир Аллахха къуллукъ этерге, Анга къошакъ этмезге буйрукъ болгъанды. Тилегим да къуру Анданды, барырым да Аны аллынады», - де.
37. Биз бу Къуранны халкъгъа джорукъ (закон) этиб, арабны тилинде эндирдик (аны тили араб болса да, файгъамбар гъ.с. да араблы болса да, ол араб халкъгъа энчи келмегенди. Бютеу дунияны башына бирча келгенди. Аят аны ангылатыргъа излейди). Аллахдан сеннге билим келиб тургъанлай, аланы нафсы хауалары сюйгеннге ауб кетсенг (Мухаммад), сеннге не бир болушлукъ, не сени бир сакъларыкъ табылмаз.
38. (Бу аят Мухаммад юйдегили да болду, аш да ашайды деб, аны келечилигин кери ургъанлагъа джууабды).
Сеннге дери да Биз кёб файгъамбарла ийгенбиз, аланы юйдегили да, туудукълу да этгенбиз. Аллахдан эркинликсиз, бир келечи да сейир зат келтирмеди. Аланы хар бирини кёзюуюнде алагъа китаб берилди.
39. Ол джазылгъан буйрукъдан, Аллах тыйыншлы кёргенин кетереди, тыйыншлыгъа санагъанын да бегитеди. Аллах джанында уа, буйрукъла джазылыб тургъан китаб барды.
(Адам тилек этсе да, садакъа берсе да Уллу Аллах тилегине кёре, джазылыб тургъанны тюрлендирирге боллукъду, ол хадис бла да бегибди. Не тилемесе, не излемесе джазылгъаныча тюрленмей къалады. Былайдан да белгили болады, бир-бир буйрукълагъа къараб, адамны излемине кёре Сыйлы Аллах дууагъа-тилекге джууаб бергени. Алай а адам Джаратхан Аллахындан джукъ тилемесе, сора ол кеси терсди, аман джазыуу алай къалыб кетерге боллукъду. Дагъыда адам бек ангыларгъа керекли, къадарда бегиб тургъан тилерге да джарамагъан, тилесе да тюрленмеген затла бардыла. Сёз ючюн, Къыямат кюнню келлиги, кече, кюн ауушунууу кибик д.а.к. затла).
40. Не Биз сеннге алагъа (гяуурлагъа) сёз берген (къыйынлыкъланы) бир къауумун кёргюзюрбюз, неда сени (ары дери) аладан къоратырбыз. Сени юсюнгде борчунг а, къуру аманатны джетдириудю. Соруугъа (джууабха) тартыу а, Бизни борчубузду.
(Ол сёз берилген къыйынлыкъла уа, сен кетсенг да, алагъа амалсыз келмей къалмазла).
41. Ала (гяуур къауум) Биз джерни (муслиманлагъа бериб) аланы джерлерини къыйырындан кем этиб баргъаныбызны кёрмеймидиле сора?
(Ала таргъа тыйылыб, хорланыб бара тургъанларын). Аллах а оноуун, Кеси сюйгенича этер. Аны оноууна киши чырмау болалмаз. Ол хар кимни ишин бек терк тергеучюдю.
42. Алагъа дери (буруннгула да алагъа келген келечилеге) хыйлала этиб кюрешгендиле. Хыйла этиу а, бары да Аллахныкъыды. Ол а хар бир джанны да не этгенин билибди. Кяфырла джаннет кимники болгъанын артда билирле.
(Ала Аллахдан уста хыйла эталмазла. Аманлыкъчы Аллахха джукъ да эталмайды, аны этген аманлыгъын Уллу Аллах артда аны кесини башына береди).
43. Ийнанмагъан къауум сеннге: «Сен келечи тюлсе», - дедиле. Сен алагъа: «Мени бла сизни арабызда шагъатлыкъгъа, Аллах Кеси да джетеди, аны кибик, алгъыннгы китабладан билими болгъан адамла да джетедиле», - де.
(Тауратда, Инджилде Мухаммад гъ.с-ны келечилиги джазылыб, гяуурла да аны окъуй тургъанлай, бир къаууму файгъамбар гъ.с-ны ётюрюкге чыгъарыргъа кюрешиб

тургъандыла. Аланы араларында бир къауум алимлери тюзюн айтыб, Мухаммад гъ.с-ны келечилигин шагъатлыкъ этиб бегите тургъанлай. Ол аят аны юсюнденди).

14 суура

ИБРАХИМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Ра. Бу Биз сеннге тюшюрген китаб – сен адам улуну къарангыдан джарыкъгъа чыгъарыр ючюн эмда сыйлы, махтаулу джолгъа тюзетир ючюн, аланы Раббийлерини буйругъу бла келди;
2. кёкледе, джерде не бар эсе, бары да Аныкъы болгъан Аллахдан. (Анга ийнанмагъан) гяуурлагъа уа, къаты азабны къыйынлыгъы хазырды;
3. ахыратдан эсе дуния джашауну сюйгенлеге, адамланы да Аллахны джолундан терсейтгенлеге, анга (Къураннга) бир къынгыр затланы излеб кюрешгенлеге. Ол къауум узакъ аджашхан къауумду.
4. Биз бир къауумгъа да бир келечи джибермедик, ол аланы кеслерини тиллеринде айтыб, алагъа баям этерлей болмай. Аллах тыйыншлы кёргенин терсейтеди, тыйыншлы кёргенин тюз джолгъа салады. Ол бек Сыйлыды, Акъылманды.
5. Биз бир заманда Муссаны, сейир затларыбызны да бериб: «Халкъынгы къарангылыкъдан джарыкъгъа чыгъар, Аллах (буруннгулагъа берген къыйынлыкъ) кюнлени да аланы эслерине сал!», - деб, джиберген эдик. Ишексиз, сабырлыкъ, шукур эталгъанлагъа, ма ол затда ойлашыргъа сейирлик барды.
6. Дагъыда Мусса халкъына: «Аллахны сизге этген ашхылыкъларын ангылагъыз! Фыргъауун сизни джашларыгъызны кесиб, тиширыуларыгъызны сау къоюб, къаты азаб берирге излеген заманда, Аллах сизни аны азабындан къалай къутхаргъанын! Ма ол ишде сизге Раббигизден келген уллу сынам бар эди», - деди.
7. Дагъыда Раббигиз Муссагъа: «Сиз шукур эте билсегиз (берген ашхылыгъыма) Мен ант этеме, сизге бергениме да къошуб (кёбейтиб) бермей къоймам! Шукур этмесегиз а, ишексиз, Мени азабым сизге къаты болур», - деб, билдиргенин (эсге ал).
(Адамны ийманы, дини къачан ёседи, къачан кючлю болады десенг, Джаратхан Аллахны этген ашхылыкъларын ангылаб, ала ючюн къаллай бир шукур эте билгенине кёре ёседи. Ол берген игиликлени билиб, Иесине кёб шукур этиучю ким болса, Уллу Аллах да анга хаман игиликни къошады, дараджасын да ёсдюреди. Шукур этиу – ийманды. Миллетни арасында аны сыйы ёседи, джашауу да тынч болады, ол адамны джюреги да тазалана барады. Ол ётюрюкден да ырыслай билиб, андан кенг болады. Осебебден игилик Аллахдан, адамдан болса да, шукур эте билмеген, муслиман болалмайды. Ол эки дунияны ашхылыгъындан да къуру къалады. Дунияда огъуна халкъны арасында аны сыйы болмайды).
8. Мусса алагъа: «Сиз да, джер юсюнде адам улу бары да гяуур болсагъыз да, ишексиз, Аллах а байды (Ол киши керекли тюлдю), махтаулуду!»
9. Сизге буруннгуланы: Нухну, Адны, Самудну халкъларыны, аладан сораланы да хапарлары келмедими сора? Аланы къуру Бир Аллахдан башха киши билмейди. Алагъа

ачыкъ далилле бла келечиле келген заманда, ала (ол халкъла) къолларын ауузларына салыб: «Биз сизни келечи болгъаныгъызгъа ийнанмайбыз, ол сиз бизни чакъыргъаннга да (Аллахха) биз, ишексиз, чайкъалыббыз», - дедиле.
10. Келечиле алагъа: «Сора сиз кёклени, джерни джаратхан Бир Аллахха ишекликми келтиресиз? Ол а сизни (тюз джолгъа салыб) гюнахларыгъызны да кечерге, болджалгъа дери (къыйынлыкъ джибермей) артха да къояргъа излейди», - дедиле. Ала да джууабха: «Сиз да бизни кибик адамласыз. Сиз бизни къуру, аталарыбыз табыныб тургъан затдан тыяргъа излейсиз. Сиз тюз эсегиз, бизге ачыкъ далил келтиригиз!», - дедиле.
11. Келечиле да алагъа: «Биз да сизни кибик адамлабыз, алай а Аллах чомартлыгъын, Кесини къулларындан кимге сюйсе, анга береди (Ол ишин кишиге сормайды). Аллахдан буйрукъсуз, биз сизге далил келтирирге, джарамаз! Муъминле Бир Аллахха таяныб тохтасынла!
12. Бизге Аллахха таянмай турургъа болмаз, нек десенг, Ол бизни тюз джолгъа тюзетгенди. Сиз бизге берген инджиуге да тёзмей мадарыбыз джокъду. Таянчакъ кереклиле, къуру Бир Аллахха таянсынла!», - дедиле.
13. Алагъа баргъан келечилеге гяуур къауум да: «Биз сизни не джуртубуздан къыстамай, неда кесибизни динибизге кийирмей къоймазбыз», - дедиле. Сора Раббийлери да алагъа (келечилеге) уахъю этиб: «Мен ол ассыланы халек этмей къоймам,
14. аладан сора артда сизни ол джерледе (аланы орунларында) джашатмай да къоймам! Ол зат бериллик а, Мени аллымда сюелирине да уялгъан, айтылгъан азабдан да къоркъгъаннгады», - деб, алагъа хапар берди.
15. Ала да (келечиле) Аллахдан хорлам тилей эдиле (Ол да бере эди). Тирелиб къарышыб тургъан а, (мында огъуна сокъураныб) ёкюне эди;
16. аны аллында да (ахратда), ичгиси къуру къан, ирин болгъан джаханим сакълайды.
17. Ол джутланыб андан уртлар, алай а къарылыб джуталмаз. Тёрт джанындан аны ёлюм (келир), алай а ёлалмаз. Аллында уа, аны къаты азаб сакълайды.
18. Раббийлерине ийнанмагъанланы къуллукъларыны ушагъаны: бир кюн бир къаты ургъан уллу джел келиб, учуруб тас этиб ийген кюл кибикди. Сора ала ол къадар кюрешгенлеринден бир зат да табмай къалгъан. Ол а бек терен аджашыуду.
(Къуллукъ этебиз деб кюрешген кёб миллетле, халкъла Бир Аллахха ийнаныб, умутларын да къуру Анга салыб къуллукъ этмей, терсине къуллукъ этгенлени къуллукълары, джел кюлню учуруб тас этиб ийген кибик болуб къаллыкъды Аллахны аллында).
19. Сора сен кёклени да, джерни да хакъ бла Аллах джаратханын кёрмеймисе? Ол сюйсе, сизни кетериб, орнугъузгъа бир джангы халкъ да къураялыр.
(Иги къарагъаннга, дуния алай бола барады).
20. Ол а, Аллахха къыйын иш тюлдю.
21. (Кыямат кюн) халкъ бары да Аллахны аллына сюелир. Сора мында онгсуз къауум башчы (уллулукъ излеген тамадалыкъ этиб халкъгъа оноу этген: патчахла, президентле, ханла, попла, терс ишлеген афендиле кибик) къауумгъа айтыр: «Биз сизге бойсунуб, сизни ызыгъыздан бардыкъ, энди сиз бизге Аллахны азабындан кетерирге бир джукъ бла болушалырмысыз?» - деб. Ала да: «Аллах бизни тюзетген болса, биз да сизни тюзетир эдик. Энди биз (барыбыз да) тёзсек-тёзмесек да, башхасы джокъду, бизни къутхарлыкъ джокъду», - деб, джууаб берирле.

22. Иш (сюд) тыныб бошагъандан сора, шайтан да (джинден, адамдан болса да): «Ишексиз, Аллах сизге кертини сёз берген эди. Мен да берген эдим сизге сёз, алай а арты-аллына берген эдим. Мени сизге зорлукъ этер къарыуум джокъ эди, къуру чакъыргъан болмаса, сиз а меннге бойсундугъуз. Энди сиз меннге айыб этмегиз, кесигизге айыб этигиз! Не мен сизге болушалмам, не сиз меннге болушалмазсыз. Ол сиз эртде мени Аллахха тенг этиб, меннге табыныб тургъаныгъызгъа бюгюн мен къаршчыма», - дер. Ишексиз, ол ассылагъа – алагъа уа термилтген азаб хазырды.
23. Бир Аллахха да ийнаныб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанла, тюблери бла суула баргъан сыйлы джаннетлеге кийирилирле, ала Раббийлерини эркинлиги бла анда ёмюрлюкге турурла, аланы анда саламлашыулары - бир-бирине къуру тынчлыкъ, рахатлыкъ теджеу болур.
(Анда бир-бирине аман акъыл тутхан адет болмаз).
24. Сен билемисе, «Калиматун тайыбатун» (лаа иЛяяха илляллах) деген эм ашхы сёзге Аллах къаллай юлгю келтиргенин? Ол тамырлары джерде кючлю бегиген, бутакълары кёкде джайылыб тургъан бир ашхы терек кибикди.
25. Раббисини буйругъу бла, (не джай, не къыш деб болмай) тохтаусуз, кёгетле бериб тургъан. Аллах адамлагъа быллай юлгю келтиреди. Ала ойлашыб, аны эслерине бир алыр эселе уа.
26. Хылымылы сёзню (ширкни) ушагъаны да бир аман терек кибикди, джер юсюнден халкъ (тюб эталмай) къурутуб кюрешген, бир джерде да аны тамырлары бегимеген.
27. Бир Аллахха ийнаныб тохтагъанланы уа Аллах дунияда, ахыратда да бегиген сёзде тохташдырады (ийман бла ёлтюреди), терсине ийнаннганланы, аланы уа аджашдырады. Аллах ушатханын этеди.
28. Сен Аллах берген нигъматланы орнуна кяфырлыкъны алгъанланы, сора халкъларын да къыйынлыкъгъа салыб къойгъанланы кёремисе?
(Хар миллетде да бардыла аллайла. Уллу Аллахны джолуна, Аны законуна чакъырыр орнуна, кеслерича закон чыгъарыб халкъны анга чакъырыб, терсейтиб баргъанла. Ол аят айтханча ала кяфырлыкъ джолну аладыла, халкъларын да аджашдырыб джарлы этедиле. Къыямат кюн а, ол ала аджашдыргъан халкъла, алагъа дау салырла, башында 21 аятда айтылгъаныча).
29. Аланы кюер джерлери джаханимди. Къалай аман орунду аланы тохташыр орунлары.
30. Ала бош затланы Аллахха тенгнге салыб, аланы аллахла этдиле. Башхаланы да Аллахны джолундан аджашдырдыла. (Мухаммад) сен алагъа: «(Бу дунияда) бир кесекчикни хайырланыгъыз, къайытырыгъыз а отхады», - де.
31. Меннге ийнаннган къулларыма сен ангылат: намазларына сакъ болсунла, Биз берген рысхыдан таша да, туура да садакъа берсинле, не сатыу-алыу этер мадар болмагъан, не болушурлай бир тенг табылмагъан кюн келгинчи дери! (Ёлгюнчю, саулукъда).
32. Аллах аллайды – кёклени, джерни да джаратхан, кёкден джауумну да эндирген, сора аны бла сизге азыкъгъа, тюрлю-тюрлю кёгетле да битдирген, Кесини буйругъу бла тенгизде кемелени да джюрютген, аланы сизге ишлетиб да тургъан, сизни ючюн къобанланы да бардыргъан;
33. таймаздан кюнню да, айны да сизге ишлетиб тургъан; кечени, кюндюзню да ишлетиб тургъан,

34. хар не кереклигизни да берген. Сиз а, Аллахны этген ашхылыкъларын санасагъыз, аны санын табмазсыз. Ишексиз, адам деген бек зулмучуду, (ол затланы ангылаб) шукур эте билмейди.
35. Дагъыда (ангыла) Ибрахимни тилегенин: «Эй, Ием! Бу шахарны (Меккяны) къоркъуусуз шахар эт! Мени да, балаларымы да идоллагъа къуллукъ этиуден кенг эт!
36. Я, Рабби! Ишексиз, ала (идолла) адам улудан кёблени аджашдырдыла. Мени ызымдан келген (джолуму тутхан), ишексиз, менденди. Меннге тынгыламагъаннга уа, (ол Сени ишингди) Сен Кечиучюсе, Рахматлыса.
37. Эй, Раббибиз! Туудукъларымы бир бёлегин (былайгъа) битимсиз тюзге, сени сыйлы юйюнг Кябаны къатына кёчюрдюм. Эй, Раббибиз! Ала анда намазларын бир этселе деб. Сен адамладан джюреклери алагъа аугъанла да болдур (илешиб, алайын джокълай турурлай!) Тюрлю-тюрлю кёгетле да Сен саугъала! Ала (Сеннге) бир шукурла этер эселе уа!
38. Эй, Раббибиз! Сен биз джашыргъанны да, ачыкълагъанны да билесе. Не джерде, не кёкде Аллахха таша бир зат да джокъду.
39. Къартлыгъымда меннге Исмагъилни да, Исхакъны да саугъалагъан Аллахха мен махтаула айтама. Ишексиз, Раббим тилекни бек эшитиучюдю.
40. Я, Раббанаа! Мени да, туудукъларымдан да намазчыла эт, дууамы да къабыл эт!
41. Эй, Раббибиз! Мени да, анамы-атамы да, муъминлени барын да соруу кюн Сен кеч!» - деб.
42. (Мухаммад) сен: «Ол зулмучуланы Аллах сан этмей (билмей) турады», - деб, чыртда акъыл этме. Ол аланы, кёзлери аралыб,
43. боюнлары созулуб, башлары ёрге бурулуб, кёзлери аралыб кирпиклери джабылмай, джюреклери да, асыры къоркъгъандан, къалтыраб къалгъан кюннге артха къоюб турады.
44. (Мухаммад) сен адамланы къыйын кюнню хапарын айтыб, къоркъут. Сора ол кюн зулмучула: «Эй, Иебиз! Бизге бир кесек арт болджал бер, биз ол Сен чакъыргъаннга джууаб берирбиз (Сен айтханны этербиз), келечилеринг айтхандан чыкъмазбыз!», - дерле. Алагъа джууабха: «Сиз тюлмю эдигиз, тюрленмей, хаман былай (залимлей) турлукъбуз деб, бурун ант этгенле?» - дер.
45. Сиз кесигиз да, ары дери кеслерине артыкълыкъ этген къауум джашагъан джерде джашай эдигиз. (Ары дери ол джерледе Аллах чамланыб, тюб болуб кетген халкъланы ызларын ала кёрюб тургъандыла: оюлгъан юйле, шахарла). Биз алагъа къалай этгенибиз сизге баям эди да. Ма Биз сизге (ойлашыргъа) юлгюле келтирдик.
46. Ала (мушрикле) эталгъан хыйлаларын этедиле. Аланы хыйлалары тауланы орунларындан тайдырырлай болса да, хыйлалары Аллахха ачыкъды.
47. Аллах келечилерине берген сёзюн бузар деб, чыртда сени эсинге келмесин! Ол Кючлюдю, (бойсунмагъандан) дертин алыргъа кючю джетеди.
48. (Къыямат кюн кёкле да, джер да чагъылыб, биз бусагъатда кёрген сыфатдан тюрлениб) Джер башха джерге, кёкле да башха кёклеге ауушуннган кюн, ала болгъанны хорлаучу Джангыз Аллахны аллына туура болуб келирле.
49. (Мухаммад) сен ол кюн ол чекден чыкъгъанланы – аланы бирге сынджырлагъа бугъоуланыб кёрюрсе,
50. аланы кёлеклери чайырдан болур, бетлерин да джаханим от джабар,

51. ол алагъа Аллах хар джаннга да этгенине кёре, джал бергени ючюн. Ишексиз, Аллах а тергеуде бек теркди.
52. Ма бу (айтылгъан) халкъгъа, барына да сакълыкъ ючюн, Аллахдан джетишген затды. Аллах Бир болгъанын да билир ючюн, акъыл иелери да эсгериб тюшюнюр ючюн.

15 суура

ХИДЖР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Ляям. Ра. Ма была китабны эмда хар нени да ачыкълаучу Къуранны аятларыдыла.
2. Гяуурлагъа аллай заман келирге да болур, ала муслиман болургъа термилген (Къыяма кюн, алай а ол заманда кеч болур).
3. (Мухаммад) сен аланы алай ашай-иче, бош умутла бла булджуна, зауукълана турма къой, сора ала артда ангыларла аны.
4. Буйрукъ китабда болджалы белгили болмай, Биз бир элни да тюб этмедик.
5. Бир умметни да (тюб болургъа) болджалы не алгъа, не артха болмады.
6. Ала (меккячы гяуурла) анга (Мухаммадха): «Эй, кесине китаб тюшюрюлген! Сен, ишексиз, шашхынлыса!
7. Сен керти айта эсенг, биргенге да мёлекле бла келсенг эди ансы …» - дедиле.
8. Биз мёлеклени ийсек а, къуру хакъ (керек) джерде (чамланыб) иебиз, ол заманда уа алагъа болджал берилмез.
9. Бу Къуранны тюшюрген да Бизбиз, аны сакъларыкъ да Бизбиз.
(Ма бу аятха кёре, Къыямат кюннге дери, Къуран тюрленник тюлдю, аны джауу не къадар кюрешгенлей турса да. Не Таурат, не Инджил, келгенлерича турмагъанлары хакъды).
10. (Мухаммад) сеннге дери да Биз буруннгу халкълагъа келечиле джибере тургъанбыз,
11. алай а ала баргъан келечини, хыликке этмей, бирин да къоймадыла.
12. (Буруннгулагъача, Биз иймансызлыкъны меккячы) ассыланы джюреклерине да ма алай кийиребиз.
13. Бурун аллайланы къалай болгъанлары алагъа юлгю болуб турса да, ала бу Къураннга ийнанмазла.
14. Ариу Биз алагъа кёклени эшиклерин ачыб, ала ары чыгъыб (аны башын кёрселе да),
15. ала анда да: «Бизни кёзлерибиз экили кёреди, бизге хыйны болгъанды», - дерле.
(Ала ёрге чыгъыб, анда хакъны кёрселе да, аны къабыл этмез эдиле).
16. Хакъ болуб, Биз кёкде «бурудж» деген джулдуз джоббуланы (знаки Зодиака) джаратдыкъ, къарагъанлагъа аны джасандырдыкъ.
17. Биз аланы (кёклени) ташла бла тюйюлген (налат берилген) хар тюрлю шайтандан ары джибермей сакълайбыз,
18. къуру джашыртын урлаб къачхан (шайтан) болмаса. Аны ызындан да ачыкъ от чыракъ айланады.
19. Джерни айтсакъ: аны да джайыб (кериб) джаратдыкъ, аны юсюнде мийик тауланы да къурадыкъ, кереклисича тюрлю-тюрлю битимле да битдирдик.

20. Биз аны юсюнде сизге да, рысхылары сизни бойнугъузгъа болмагъан джанлагъа да (джаныуарлагъа) рысхы бериб, джашау къурадыкъ.
21. Бизни джаныбызда асыралыб туруб, сора Биз аны (кереклисине кёре) мардасы бла бермеген, бир деб бир рысхы джокъду.
(Хар тюрлю джаннга да берген, къуру Аллахды, адам хар нени кесим баджарама деб турса да).
22. Биз булутланы да сюрген, оплодотворять да этген джелни джиберебиз, кёкден сууну да эндиребиз. Аны бла сизни сугъарабыз, аны сакълагъан а, сиз тюлсюз да?
(Джелсиз битим боллукъ тюлдю. Аят аны айтады, биз ол ишни ангылаб, ол къудретни Иесине ийман салыр ючюн).
23. Биз джан да салабыз, джанны да алабыз, джер юсюне (аланы къоратыб тюблерине) Ие да болабыз.
24. Биз сизден алгъа ётгенлени да, артда келликлени да билебиз.
25. Ишексиз, (Мухаммад) сени Раббинг аланы барын да махшаргъа джыяр. Ишексиз, Ол акъыл Иесиди, хар нени да билиучюдю.
26. Биз адамны (биринчи) дынг-дынг эте тургъан, ийлениб сыфат берилген тылдандан джаратдыкъ.
27. Ары дери джинлени да къызгъан отдан джаратхан эдик.
28. Сора сен эсге ал, Раббинг мёлеклеге: «Мен, ишексиз, балчыкъдан, ийлениб сыфат берилген, дынг-дынг эте тургъан тылдандан адамны джаратама.
29. Сора Мен аны толу тындырыб бошасам, Кесими рухумдан аны ичине юфкюрюб джан салсам, сиз анга баш уруб, саджде барыгъыз (анга сый, хурмет этигиз!)», - дегенин.
30. Сора мёлекле бары да саджде этген эдиле,
31. иблисден къалгъанла. Ол а саджде этгенледен болургъа унамагъан эди.
32. Аллах да анга: «Эй, иблис! Сен саджде этгенледен нек болмадынг?» - деди.
33. Ол да: «Сен, ийлениб сыфат берилген, дынг-дынг эте тургъан тылдандан джаратхан адамгъа саджде этерге меннге тыйыншлы тюлдю», - деди.
34. Аллах да анга: «Чыкъ сора джаннетден! Ишексиз, сен ташла бла тюйюлгенледен болдунг,
35. Къыяма кюннге дери, ишексиз, сеннге налат болду», - деди.
36. (Иблис да): «Эй, Раббим! Мени адамла тирилген кюннге дери (джашаргъа) къой», - деди.
37. Анга: «Ишексиз, сен арт болджал берилгенледен болдунг,
38. белгили кюнню кёзюую джетген уакътыгъа дери», - деб, джууаб болду.
39. Иблис да: «Эй, Раббим! Мен ант этеме, Сен мени аджашдыргъанынг ючюн, джер юсюнде (хар затны) джасандырыб, алагъа ариу кёргюзюб терс затланы этдирирме. Аланы барын да (тюз джолдан) терсейтирме,
40. къуру сеннге таза джюрекден ийнаннганладан къалгъанланы», - деди.
41. Аллах да анга: «Ма бу Меннге келген тюз джолду (аны бла келген къутулур).
42. Ишексиз, къуру терсейиб, сени ызынгдан баргъанлагъа болмаса, Мени керти къулларыма сени къарыуунг джетмез,
43. ишексиз, аланы барыны да орунлары джаханим болуруна уа, сёз берилди.
44. Аны (джаханимни) джети эшиги барды. Хар эшигинде да бёлюмлери барды (кимле кирликлерине кёре).

45. Ишексиз, Аллахдан къоркъуб (сакъ) джашагъанла уа, къара сууланы, сыйлы джаннетлени арасында болурла», - деди.
46. Алагъа уа: «Къоркъуусуз, тынчлыкълы киригиз ары!» (деб айтылыр).
47. (Ол кюн) Биз аланы джюреклеринде дертлерин (аман акъылларын) сыдырыб алыб тазаларбыз, сора ала орундукълада, къарнашлача, бир-бирлерине алларын буруб олтурурла.
48. Ала анда бир инджиу кёрмезле, андан къысталгъан да этмезле.
49. (Мухаммад) къулларыма айтыб ангылат, Мен бек Кечиучю, Рахматлы болгъанымы,
50. азабым да, къаты термилтген азаб болгъанын!
51. Сен алагъа Ибрахимни къонакъларыны хапарын да айт.
52. Ала Ибрахимге киргенлеринде: «Салам», - дедиле. Ол да алагъа: «Биз, керти, сизден къоркъабыз», - деди.
53. Ала да: «Огъай, сен бизден къоркъма, биз сени къууандырыргъа келгенбиз – бир билимли, ангылагъан джашчыкъны джаратылыр хапарын айта», - дедиле.
54. «Сюйюмчю айтыб сиз меннге къартлыкъ джетгенден сорамы къууандырасыз, не зат сюйюмчю айтасыз да сора?» - деди ол.
55. Ала да: «Биз сени керти затны айтыб къууандырабыз, сен Аллахдан тюнгюлюучюледен болма!» - дедиле.
56. Ибрахим да: «Хо, Аллахны рахматындан, къуру аджашханла тюнгюледиле», - деди.
57. Сора Ибрахим алагъа: «Эй, келечиле! Не джумуш бла айланасыз?» - деб сорду.
58. Ала да: «Биз бир ассы халкъны халек этерге джиберилдик,
59. Лутну ахлусундан (ийман салгъанладан) къалгъанланы. Аланы уа барын да къутхарлыкъбыз,
60. къуру Лутну къатынындан къалгъан ахлуларын», - дедиле. Анга уа Биз ала бла (халек болгъанла бла) къалыргъа буюрдукъ.
61. Сора Лутну юйюне Аллахны келечилери (мёлеклери) келгенлеринде,
62. ол алагъа: «Сиз, ишексиз, мен танымагъан адамласыз (не керекли болуб келгенсиз?)» - деди.
63. Ала да: «Биз (чайкъалыб тургъан къауумгъа), ол ала ийнанмагъан затны (халекликни) алыб келгенбиз.
64. Биз сеннге керти хапарны келтирдик, биз айтхан бары да хакъды;
65. былайдан ахлуларынгы кече бла кетер, кесинг да артда ызларындан бар! Сизден биринг да мурукку этмесин! Ол сизге буюрулгъан джерге барыгъыз!» - дедиле.
66. Биз Лутха танг аласына аланы артлары болуруну буйругъун билдирген эдик.
67. Сора шахарда аманлыкъчыла, къууанч болуб, Лутха келген эдиле.
68. (Ол Лутха келген мёлекле джаш сыфатда келген эдиле, аманлыкъчыла да аланы кёрюб келгендиле).
Лут да алагъа: «Была мени къонакъларымдыла, аладан мени уялтмагъыз,
69. Аллахдан къоркъугъуз, мени сыйсызлыкъгъа салмагъыз!» - деди.
70. Ала да Лутха: «Биз сеннге джер юсюнде бир кишини да къонакъгъа алма демегенми эдик сора?» - дедиле.
71. Ол да алагъа: «Болмай эсе, ма сизге мени къызларым, аланы алыгъыз!» - деди.
72. (Мухаммад) Мен сени ёмюрюнг бла ант этеме, ала (меккячыла), ишексиз, эсиргенлеча, аджашыб, теренден-тереннге кетиб барадыла (бу хапарладан бир оюм алмайдыла).

73. Сора кюн джарыта, аланы (Лутну къауумун) къаты къычырыкъ тутхан эди.
74. Сора Биз аланы башдагъыларын тюбде этген эдик, алагъа къатхан топуракъдан ташла джаудургъан эдик.
75. Ишексиз, ойлаша билгенлеге уа, ол затда сейир оюм барды.
76. Ишексиз, аланы ызлары энтда туруб турадыла. (Меккячыла Сириягъа ол оюлгъан шахарланы тюз юслери бла джюрюй болгъандыла).
77. Ишексиз, ма бу затлада муъминлеге ойлашыргъа сейир зат барды.
78. Айка деген джерни халкъы да ассыладан эди,
79. сора Биз аладан дертибизни алгъан эдик. Экисини да (эй, меккячыла, бюгюн да аланы) оюлгъан кесеклери сизге ачыкъ кёрюне турады да.
80. Ал-Хиджр деген джерни халкъы да Бизни келечилерибизни ётюрюк этген эди.
81. Алагъа да берген эдик ойлашырлай сейир затла, ала аланы сан этмеген эдиле.
82. Ала тауладан кесиб, дементи юйле ишлей эдиле.
83. Танг аласы бла къаты къычырыкъ тутуб, аланы да ол тюб этген эди.
84. Сора ол къадар кюрешген затлары аланы Аллахны азабындан къутхармады.
85. Кёклени, джерни да, аланы арасында болгъан затланы да Биз къуру хакълыкъ бла джаратдыкъ. (Бошнакъгъа тюл, ала бары да Аллахны джоругъуна сыйыныб, ишлеб тургъан затладыла. Аласыз адам улугъа да джашау джокъду).
Ишексиз, Къыяма кюн келмей къалмаз. (Мухаммад) ол себебден меккячы гяуурлагъа сен ариу халда тёзюб, кечиб тур!
86. Ишексиз, сени Раббинг уста тукъум джаратыучуду, толу билиучюдю.
87. Биз (Мухаммад) сеннге, керти, хаман къайтарылыб окъулгъан, джети сыйлы аятны да (Алхамны), уллу Къуранны да бердик.
88. (Мухаммад) ол Биз гяуурлагъа хайырланыргъа берген дунияны тюрлю-тюрлю рысхысына кёзюнгю къаратма, ала ючюн мыдах да болма, муъминлеге да рахмат къанатынгы джай (алагъа джумушакъ болуб, кесинги алаша тут!)
89. Сен алагъа: «Мен къуру ачыкъ сакълыкъгъа чакъырыучума», - де!
90. Ол Биз ары дери (Тауратны, Инджилни къауумлары) бёлюннгенлеге ийгенибиз кибик,
91. (сени да) Къуранны бёлюм-бёлюм этгенлеге (ийдик).
(Аны бир-бир джерлерин тюзге, бир-бир джерлерин терсге санаучулагъа).
92. Сени джаратхан Иенг бла ант этеме, Биз аланы барын да джууабха тартмай къоймазбыз,
93. аланы этген ишлери ючюн.
94. (Мухаммад) сеннге буюрулгъан затны мушриклеге кесгин айт да, аладан джанла да къал!
95. Ишексиз, сени хыликке этиучюледен сакъларгъа, Биз сеннге артыгъы бла джетишебиз,
96. ол, Бир Аллахны биргесине башха аллахла къураб кюрешген къауумдан (сакъларгъа). Ала артда билирле.
97. Ишексиз, (Мухаммад) Биз аланы сёзлеринден сени кёкюрегинги къысылгъанын билиб турабыз.
98. (Ала ючюн къарамай, сен) махтаула эте, Раббинги тазалаб тур! Аллахынга баш уруучуладан да (намазчыладан) бол!
99. Сеннге аджал келгинчи дери, Иенге къуллукъ этгенлей да тур!

16 суура

БАЛ ЧИБИНЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. (Меккячы мушрикле) сиз ашыкъдырмай туругъуз, Аллахны буйругъу уа келмей къалмаз. Аллах а ол сиз Анга тутхан тенгледен Мийикди, Тазады.
2. Ол (Аллах) мёлеклени, Кесини буйругъу бла, китаб бериб: «Менден башха Аллах болмагъанын айтыб сакълыкъгъа чакъырыгъыз, (адамла) Менден къоркъсунла!», - деб, къулларындан кимге сюйсе, анга джибереди.
(Келечилик, айырылыб, Мухаммадха энчи нек тюшдю, дегенлеге джууабды ол).
3. Ол хакъ бла кёклени, джерни джаратды. Ала (гяуурла) Анга тенг этген затладан а – Ол Мийикди.
4. Адамны да Ол бир тамчы суу кесекден джаратды. Сора ол (уллу болса уа) бери айланыб (Аллахны юсюнден) даулашыргъа джарашады.
5. Хайуанланы айтсакъ: аланы джаратхан да – Олду. Алада сизге джылыу да (тюрлю-тюрлю кийимле, кюйюзле кибик), башха тюрлю хайырла да бардыла. Аланы бир къауумундан ашау, ичиу этесиз (этлери, сютлери кибик).
6. Ала ингирде (стауатха) къайытхан заманда да, (отларгъа) къысталгъан сагъатда да алада сизге ариулукъ барды (алагъа къараб, сюйюнюб къууанасыз).
7. Сиз къыйналыб элтирик джюклеригизни да (сиз алагъа джюклеб), ала да кёлтюрюб узакъ джерлеге элтедиле. Ишексиз, Аллах сизге Джумушакъды, Рахматлыды.
(Ол затла бары да Уллу Аллахны рахматыды, ангылагъаннга).
8. Ол сизге атны, къадырны, эшекни минерге эмда ариулукъгъа деб джаратды. Ол (Аллах) сиз билмеген затланы да джаратырыкъды (минер затла).
(Бусагъатда чыкъгъан мешнала, поездле, самолётла кибик. Бу затла чыкъгъынчы дери, озаманда аятда сёз нени юсюнден барады, аны ангылаялмай къыйналгъандыла. Ол затла чыгъыб, халкъ да алагъа кёчюб; ат, къадыр, эшек хазна керек болмай къалгъанында, ол озаманда ачыкъ болгъанды, аны юсюнден чайкъалыу да тохтагъанды. Атны эти халалмыды, огъесе хараммыды деб, имамланы араларында тартыш барды. Къуранда ол къадыр, эшек бла бирге айтылгъаны ючюн, Абу-Ханифа аны харамгъа дженгенди. Алай болса да ол бир имамла ючюсю да халалгъа чыгъарадыла. Нек десенг ала айтханнга кёре, къадыр бла эшек бла бирге айтылгъаныны себеби, кёбюсюне адам атдан хайырланнганы – миниудю. Къуранда атны эти харамды деб, ачыкъ айтылмайды. Ол себебден, Абу-Ханифадан къалгъан имамла, аны халалгъа санайдыла. Бурундан бери да муслиман миллетни кёбюсю, аны халалгъа санаб ашаб келеди).
9. Аллахны мураты адамла тюз джолгъа тюзелселеди. Алай а алада (джоллада) терсейтген джолла да бардыла. Ол сюйсе, барын тюзетиб да къоялыр эди.
(Алай а Ол акъыл бергени себебли, адамны кеси акъылына къоюб, сайлау бериб, сынайды).
10. Ол аллай Аллахды – сизге кёкден, сиз андан ичген да этген, анда малларыгъыз да кютюлген, аны бла джайлыкъла да битген – джауумну эндирген.

11. Аны бла Аллах сизге сабанла, зейтун, финик, джюзюм дагъыда тюрлю-тюрлю терекле битдирген. Ишексиз, сагъыш этиб ойлаша билгеннге, алада сейирлик барды (ийман салыргъа).
12. Ол аллайды – сизге кечени, кюндюзню да, кюнню, айны да ишлетген, джулдузла да Аны буйругъу бла ишлеб тургъан. Ишексиз, ма ол затлада да сейирликле бардыла, акъылы бла сагъыш эталгъан къауумгъа.
13. Дагъыда, ишексиз, эсгералгъан къауумгъа ойлашыргъа, Ол сизге джерден чыгъаргъан тюрлю-тюрлю сыфатлы битимледе да, сейир затла бардыла.
14. Ол аллай Аллахды – тенгизлени сизге бойсундуруб ишлетиб тургъан, сиз андан ашагъан таза этни да, кийиб джасаннган омакъ затланы да чыгъарыб сиз хайырланыр ючюн. Сен кемелени анда къалай джырыб айланнганларын кёресе да, ала анда Аллахны чомартлыгъындан (байлыгъындан) хайырланыр ючюн! Сиз бу затланы бергеннге бир шукур этер эсегиз а.
15. Дагъыда Ол, джер сизни чайкъамаз ючюн, аны юсюнде мийик тауланы да орнатды (бизге тауланы къуру башчыкълары кёрюнеди. Тамырлары уа терен кириб, джерни чайкъалтмай тутуб турадыла. Джер юсюнде тауланы магъаналары – олду. Аланы магъаналарын а, учёныйле кёб болмай джангы ача турадыла. Ол зат джангы ачылса да, ол заманда огъуна, Уллу Аллах аны айтыб билдиргенди), суула да бардырды, сиз (джер юсюнде) керекли джеригизге тюзелиб барыр ючюн джолла да салды,
16. башха (кёб) тюрлю белгиле да (этди). Джулдузла бла да, ала тюзелиб, джолну табадыла.
17. (Ма быланы барын да Аллах джаратды) сора Джаратхан бла джаратмагъан бирчамыды да (идолла аллах болалырламы)? Сиз сагъыш этиб, аны бир эсгералмаймысыз сора?
18. Сиз Аллахны ашхылыкъларын санасагъыз, аланы санын табмазсыз. Ишексиз, Аллах бек Кечиучюдю, Рахматлыды.
19. Аллах а сиз джашырыргъа кюрешгенни да, сиз ачыкъ этгенни да толу билибди.
20. Ол ала, Аллахдан ёзге табыннган затлары, ала бир затны да джаратмадыла, ала кеслери уа джаратылгъан затладыла.
21. Ала саула тюлдюле, ёлюкледиле. Ала (ол алагъа табыннганланы) къачан тирилликлерин да билмейдиле.
22. Сизни (барынгы да) Аллахыгъыз – Бир Аллахды. Ол ахыратха ийнанмагъан къауумну джюреклери аны кери урады, ала уа уллукёллюледиле.
23. Сёзсюз, ала джашыргъан затланы да, ала ачыкълагъан затланы да Аллах билибди. Ишексиз, Аллах а уллукёллюлени сюймейди.
24. Сора алагъа: «Ол Раббигиз сизге тюшюрген, ол не затды дейсиз?» - деб сорулса: «Буруннгуланы таурухларыды», - дейдиле.
25. Ала Къыямат кюн кеслерини джюклерин да, аны юсюне да, билимсизлик себебли, ол ала аджашдыргъанланы джюклеринден да къошуб кёлтюрюрле. Нечик аман джюкдю, ол ала кёлтюрген!
26. Былагъа дери да бурун бир къауумла кёб хыйлала этген эдиле, алай а Аллах (аланы кёкге джетерге деб ишлеген) къалаларыны чардакъларын башы тюбюне айландырыб, оюб тюшюрген эди. Аланы эслеринде да болмагъан джерден, алагъа къыйынлыкъ келген эди.
27. Сора алагъа Къыямат кюн Аллах сыйсызлыкъ джетдире: «Къайдадыла бюгюн ол аланы хакъында (муъминле бла) даулашыб, Меннге тенг этген затларыгъыз?» - деб сорур.

(Аллахдан) билим берилгенле да: «Энди ма бюгюн кяфыр къауумгъа сыйсызлыкъ, аман къыйынлыкъ келди,
28. кеслерине зулму этгенлеге». Мёлекле аланы джанларын алгъан заманда, ала (Бир Аллахха) бойсунуб: «Биз аманлыкъ этерге излемедик», - дерле. Ала да: «Да, хоу, ишексиз, Аллах билиб тургъанды сизни этген ишлеригизни.
29. Энди уа джаханим эшикледен киригиз ёмюрге, къалай аманды уллукёллюлени орунлары!», - деб, джууаб берирле.
30. Аллахдан къоркъгъанлагъа да: «Ол Раббигиз тюшюрген не затды?» - деб сорулса, ала да: «Ашхы зат», - дейдиле. Бу дунияда ашхылыкъла этгенлеге, анда да – ашхылыкъ. (Дуниядан эсе уа) ахырат арбаз, ишексиз, хайырлыды. Аллахдан къоркъгъанланы арбазлары – къалай ашхыды,
31. тюбю бла суула баргъан Аднан джаннетле. Алагъа анда не сюйселе да берилир. Такъуалылагъа Аллах ма алай джал берир.
32. Аланы джанларын да мёлекле джумушакъ ала: «Этген къуллукъларыгъыз ючюн, бюгюн сизге – тынчлыкъ! Киригиз, энди джаннетге!» - дерле.
33. Энди была (меккячыла) къыйынлыкъ келтириучю мёлекленими, огъесе Раббингден бир буйрукъну келиринми сакълайдыла сора? Алагъа дериле да алай алача, этген эдиле. Алагъа Аллах артыкълыкъ этмеген эди, алай а ала кеслерине артыкълыкъ эте болгъан эдиле.
34. Сора терс ишлери ючюн, алагъа къыйынлыкъ келген эди. Ала, ол хыликке этиб тургъан затларыны, тыйыншлы хакъын да табхан эдиле.
35. Мушрик къауум: «Аллах тыйыншлы кёрмесе, не биз, не бизни аталарыбыз Андан (Аллахдан) ёзге, башха бир затха да къуллукъ этмез эдик, Ансыз биз джукъну харам да этмез эдик!», - дейдиле. Алагъа дери буруннгу ассыла да алача алай этген эдиле. Келечилени юслеринде уа, ачыкъ аманатны джетишдиргенден ёзге, башха борчлары болгъанмыды сора?
36. Биз а ненча келечи ийген эсек да, хар къауумгъа баргъан келечи: «Бир Аллахха къуллукъ этигиз, шайтаннга къуллукъ этиуден кенг болугъуз!», - дегендиле къуру. Сора аладан Аллах тюзетгенле да чыкъгъандыла, аджашыугъа тыйыншлыла да болгъандыла. Джер юсюнде айланыгъыз да (эс ийб бир) къарагъыз, келечилени ётюрюкге санагъанланы артлары къалай болгъанына!
37. (Мухаммад) сен аланы тюзелирлерине, не бек термилсенг да, ишексиз, Аллах Кеси терсейтгенин, Ол тюз джолгъа тюзетмез. Алагъа бир болушлукъ да табылмаз.
38. Ала: «Аллах ёлгенлени, чыртда сау этерик тюлдю», - деб, Аллах бла къаты тукъум ант этедиле. Огъай, алагъа берилген сёз – ол хакъды, алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.
39. (Ол аланы сау этер) ала тартыш болуб даулашыб тургъан затны ачыкълар ючюн, ол гяуур къауумну да, ала алдауукъчула болгъанларын билир ючюн.
40. Ишексиз, Биз бир ишни этерге мурат этсек, анга къуру: «Бол!» - дейбиз, сора ол да болады.
41. Аллахны разылыгъы ючюн (Меккядан Мединагъа) кёчгенлеге, ала артыкълыкъла кёргенден сора, Биз алагъа дунияда ашхылыкъла берирбиз! Ахыратда уа билселе, аланы джаллары бек уллуду.
42. Ала кёб къыйынлыкъгъа тёзгендиле, Раббийлерине таяныб, бегиб тохтагъандыла.

43. (Мухаммад) сеннге дери да Биз уахъю этиб келечиге, къуру адамланы ийгенбиз. Аны билмей болсагъыз, китаб келген къауумгъа соругъуз (адамлагъа мёлек файгъамбар иймегенбиз. Мушрик араблыла, бизге бир мёлек келсе эди, дегендиле. Аят анга джууабды),
44. ол, Биз хар нени ачыкълаучу китабла да, джазыула да бериб ийгенлеге. (Мухаммад) Биз сеннге китаб тюшюрдюк, адамлагъа деб тюшюрюлген затны сен алагъа баямлар ючюн. Ала сагъыш этиб бир ойлашыр эселе уа!
45. Ол тюрлю-тюрлю хыйлала этиб кюрешген къауумгъа, не бир палах келмез деб, не Аллах аланы джерге джутдуруб къоймаз деб, неда хапарлары болмагъан джерден алагъа бир къыйынлыкъ келмез деб, ышанамыдыла ала сора?
46. Неда ала джер юсюнде сансыз айлана тургъанлай, ала джукъ да эталмагъан, бир къыйынлыкъ тутмаз деб, базамыдыла кеслерине сора?
47. Неда аланы сансыз келиб бир къоркъуу тутса, къалай болурла (аны кёлтюралырламы) сора? Ишексиз, Раббинг бек Джууашды, Рахматлыды.
48. Огъесе, ала Аллах джаратхан затланы кёрмеймидиле, аланы кёлеккелери да Аллахха ийилиб (бойсунуб) саджде эте, бир онг джанына, бир сол джанына ургъанын?
49. Аллахха кёкде мёлекле да, джерде джаныуарла да, джаны болгъан затла бары да, уллукёллюлюк этмей, саджде этедиле.
50. Ала бары да огъары джанларындан къараб тургъан Иелеринден къоркъадыла, алагъа буюрулгъан буйрукъну да тындырадыла.
51. Аллах адамлагъа: «Эки тюрлю аллах тутмагъыз, Аллах деген къуру Бирди, къуру Менден къоркъугъуз!» - деб, буюрду.
52. Кёкледе, джерде не бар эсе, бары да Аныкъыды, таймаздан, хар не да Анга сыйыныбды. Сора сиз башха бир тюрлю аллахданмы къоркъасыз?
53. Сизге келген ашхылыкъ бары да, къуру Аллахдан келеди. Сора бир къыйынлыкъ келгени болса уа, сиз Анга дууа-тилек этиб ынгычхайсыз.
54. Сора Ол сизден къыйынлыкъны ачханлай, сизни бир къауумугъуз Раббисине ширк тутады да,
55. ол Биз алагъа берген затны басдырыб, кяфыр болуб къаладыла. Хайырланыгъыз, мында бир кесек, сора сиз артда билирсиз (тюзюн).
56. Хапарлары болмагъан затлагъа (идоллагъа), Биз берген рысхыдан, ала юлюш чыгъарадыла. Мен Аллах бла ант этеме, ол сиз кеси джаныгъыздан чыгъаргъан затла – ала сизге сорулмай къалмазла.
57. Ала Аллахха къызла да джораладыла (мёлеклени Анга къызла этиб). Ол а, аллай ишден тазады. Ала кеслерине уа, кеслери сюйгенни (джашланы) сайладыла.
(Араблыла къыз тууса джаратмай, джаш тууса уа къууаннгандыла).
58. Сизни биригизге къыз тууду деб айтылса, аны ичинде джашыра, бети тюрлениб къаралады,
59. аман хапар айтылды деб (ыйлыгъыб), адамладан бугъунургъа кюрешеди. Сора ол: «Аны ыйлыкъда тутубму турайым, огъесе джергеми басдырайым?» - деб, чайкъалады. Къалай аман оноу этедиле ала!
60. Ол, ахыратха ийнанмагъанлагъа – алагъа аман тёре барды. Эм баш тёре уа – Аллахныкъыды. Ол бек Кючлюдю, акъыл Иесиди.

61. Аллах адамлагъа, ассылыкълары себебли чамланыб тебресе, джер юсюнде джан къалмаз эди. Алай а, Ол аланы белгили кюннге дери, арт болджалгъа къояды. Сора аланы болджаллары джетгенден сора, ала аны бир сагъатха да не алгъа, не артха эталмазла!
62. Ала кеслерине эрши кёрген затны Аллахха атадыла. Ала, эм ашхысы - джаннет бизники деб, тиллери бла джарашдырыб, ётюрюкню айтадыла. Алагъа джаханим от болуруна да, ала кери урулгъанладан болурларына да, сёз джокъду.
63. Аллах бла ант этеме, Биз сеннге дери (Мухаммад) башха халкълагъа да келечиле джибериб турдукъ. Сора шайтан аланы этген аман ишлерин, алагъа ариу кёргюзюб (этдириб) турду. Ол бюгюн да аланы тамадаларыды. Алагъа къаты азаб хазырды.
64. (Мухаммад) Биз сеннге бу китабны къуру ол ала тартышыб, даулашыб тургъан затны баямлай, ийнаннган къауумгъа да тюз джолну кёргюзе, халкъгъа рахмат бола келген болмаса, ёзге зат ючюн тюшюрмедик.
65. Аллах а – кёкден джаум джаудургъан, аны бла ёлюб тургъан джерни сау этген ким эсе – Олду. Ишексиз, ма ол ишде да, эшитген къауумгъа сейир зат барды.
66. Ишексиз, сизге хайуанлада да тергеу алыргъа оюм барды: аланы къарынларында болгъан затдан, кири бла къанны арасындан (айырылыб) чыкъгъан затдан, сизге татлы, таза сютню ичиргенибизде.
(Малны ашагъан ашы, къантамырлары бла барыб, сора сютю къандан айырылыб, башха тамырлагъа кёчюб аны джелинине къуюлады).
67. Финик, джюзюм терекледен тюрлю-тюрлю ичгиле, таза ашарыкъла алгъаныгъызда да. Ишексиз, акъылы бла сагъыш этген къауумгъа, ол затда да оюм барды.
68. Бал чибиннге да Аллах: «Таулада (къая тешикледе), терекледе, адамла ишлеген затлада да джашар уяла къурагъыз!
69. Сора хар тюрлю битимден ашагъыз (джыйыгъыз), Раббигизни тюрлю-тюрлю джолларын арыб, къыйналыб джюрюгюз (балны кёлтюрюб!)» - деб, сингдирди. Сора аланы къарынларында болгъан затдан, адамлагъа дарманлыгъы болгъан, тюрлю-тюрлю бетли, таза ичги (бал) чыгъады. Ишексиз, ол затда да халкъгъа ойлашыргъа сейир зат барды.
(Бал чибиннге да ол затны Уллу Аллах Кеси сингдиргенди. Тюзлеге джайылыб, узакъ джерлеге барыб, адам улугъа уллу дарманлыгъы болгъан, къаллай бир хайырлы затны джыяды. Биз аны ангылаб, аны ючюн, Иесине шукур эте билмесек да).
70. Аллах а сизге джан да салады, сизден джанны да алады. Сизден, къартлыкъ джетиб ары дери билгенлерин унутуб, серликге къайытханла да бардыла.
Ишексиз, Аллах а Билимлиди, Къудретлиди.
(Къарт, сер болуру кишини келмесе да, ол Уллу Аллахны законуду, киши андан башын алалмайды. Ол да аджал кибик бир затды. Бизге сорулгъан да этмей, эркинлик да изленмей, ол кимни закону бла болгъанын ангылаб, биз анга ийнаныуубуз, ол да иймандандыы).
71. Аллах а сизни рысхы бла бир-биригизден артыкъ этди. Алай а ол рысхылары артыкъ болгъанла, джалчылары ала бла тенг болуб къалмаз ючюн (рысхыларындан) алагъа джукъ берирге излемейдиле. Сора ала берилген ашхылыкъны керими урадыла? (Аланы къуллары кеслери бла тенг болурун сюймейдиле, Аллахны къулларын а, Анга тенг этедиле, дейди юлгюге Уллу Аллах).

72. Аллах, кесигизден сизге юйбийчеле джаратды, юйбийчелеригизден да сизге сабийле, туудукъла да джаратды, сизге таза рысхы да берди. Энди ала, Аллахны ма ол нигъматларын джашырыб, ётюрюкгеми ийнанадыла сора?
73. Ол Аллахдан ёзге, не кёкден джауум джаудуруб, не джерден бир затны битдириб, алагъа рысхы бералмагъан, неда къолларындан бир джукъ да келмеген затлагъа ала къуллукъ этедиле.
74. Ол себебден, сиз Аллахха башха джукъну тенглешдирмегиз! Ишексиз, Аллах биледи, сиз а билмейсиз.
75. Аллах (экеуленни) юлгюге келтиреди: аланы бири къул, къолундан джукъ келмеген (баш эркинлиги болуб, кишиге джукъ хайыр эталмагъан), бири да Биз анга рысхыдан ашхы юлюш бериб (бай этген), сора ол да ол рысхыдан таша да, туура да садакъа этиб тургъан адам. Ала экиси да тенгмидиле сора?
(Уллу Аллах бла Аны къуллары да аны кибикди. Ол экиси тенг болмагъан кибик, Уллу Аллах бла адамла да тенг тюлдюле. Эм бай, Сыйлы Аллах Кесиди. Сау дунияны оноуу да Аны къолунда болуб, халкъларыны кереклилерин да баджарыб тургъан Бир Аллах болгъанын ангылаб, байгъа берген чакълы бир сый, берилмейди Анга).
Махтаула бары да Аллаххады. Алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.
76. Аллах дагъыда эки адамны юлгюге келтиреди: аланы бири тилсиз, иесине не аз да бир хайыры джокъ, къуру джюк болгъан болмаса, ол аны къайры ийсе да, бир хайыр келтирмеген. Энди ол адам бла, кеси да тюз джолда болуб, тюзлюкню да буюргъан адам, ала тенг болалырламы сора?
(Хар нени да эшитген, хар кимни кереклисине, тилегине джууаб да берген Уллу Аллах бла, джукъ да эшитмеген, сёлешалгъан да этмеген тилсиз идолланы араларына юлгю).
77. Кёклени, джерни ташасы да Аллахны къолундады. Къыямат кюнню келлиги уа, не кёз джумгъанча бир, неда андан да дженгилирек болур. Ишексиз, Аллахны къудрети хар неге да джетеди.
78. Аллах кимди десенг – аналарыгъызны къарнындан сизни билимсиз чыгъарыб, сора сизге къулакъ, кёз, джюрек берген. Сиз аны ангылаб, шукур этер эсегиз а.
79. Сора ала кёкде къанатларын кериб, Аллахны буйругъу бла учуб айланнган къанатлыланы дамы кёрмейдиле? Аллах тутмай эсе, аланы хауада ким тутады да? Ишексиз, ма бу ишде да ийнаннган къауумгъа сейир зат барды.
80. Аллах аллайды – рахатланырлай сизге юйле да буюргъан, хайуанланы терилеринден сиз юйле (юртала) къуруб джашаргъа да, кёчерге да, аланы къурургъа да тынч, дженгил болгъан. Аланы джюнлеринден да, терилеринден да, тюклеринден да юй керегигизни этген, аланы сизге бир болджалгъа дери хайырланыргъа буюргъан.
81. Дагъыда джаратхан затларындан Аллах сизге кёлеккеле да, тау ышыкъла да этди. Иссиликден, суукъдан, кирден сакълагъан, айыб джерлеригизни да джабхан, къазауатда да сакълагъан кийимле да (кюбеле) сизге насыб этди. Ма алай, Ол сизге ашхылыкъларын толу берди. Сиз ма Ол Аллахха бой салыб тохтар эсегиз а!
82. (Мухаммад) ала сеннге арт бурсала (къыйналма), сени борчунг къуру, ачыкъ аманатны джетишдириудю.
83. Ала Аллахны нигъматларын ангылай тургъанлай, аны кери урадыла. Аланы кёбюсю гяуурду. (Халкъны кёбюсю да алай этеди, хар не да Уллу Аллахдан болгъанын биле тургъанлай).

84. Сора Биз хар бир умметден (алагъа къаршчы) шагъатла келтирген кюн, ол гяуур къауумну уа, не кечмеклик, не хатер тилер эркинликлери болмаз.
85. Сора ол ассыла джаханим азабны кёрселе, алагъа не дженгиллик, не арт болджал берилмез.
86. Сора мушрикле Аллахха тенг этген затларын кёрселе: «Эй, Раббибиз! Биз Сенден ёзге джалбарыб тургъан идолларыбыз ма быладыла», - дерле. Ала (идолла) да алагъа: «Огъай, сиз ётюрюк айтасыз», - дерле.
(Ол кюн а, джаны болгъанны, болмагъанны да Уллу Аллах сёлешдирген кюндю. Аны сейири джокъду, Сыйлы Аллахны къудрети неге да джетеди).
87. Мушрикле ол кюн Аллахха сыйыныб тохтарла. Ол ала кеслери чыгъаргъанлары уа, аджашыб тас болурла.
88. Ол, кеслери да гяуур болуб, башхаланы да Аллахны джолундан тыйыб кюрешгенлеге – алагъа уа, Биз азабларыны юсюне, дагъыда азаб къошарбыз, ала бузукъчула болгъанлары ючюн.
89. Хар умметни кесинден кесине Биз шагъатла къурагъан кюн, алагъа шагъатха да сени келтирген кюн (къалай болур сора.
Ол умметле Мухаммад гъ.с-ны умметинден алгъа келген умметле болсала да, Мухаммад гъ.с-ны ол кюн, Аллаху Тагъала аланы барына да шагъатха сюер. Аланы файгъамбарлары айтхан зат, хакъ болгъанын айтыр. Нек десенг, файгъамбарла барысы да, Бир Аллахдан бир затны келтиргендиле. Аланы умметлери уа, аланы джоллары бла бармай, терсейиб къалай аджашханларын да ачыкълар).
Биз сеннге хар нени да джарашдырыб баямлагъан, тюз джол (юретген), муслиманлагъа да сюйюмчю болгъан рахмат китабны тюшюрдюк.
90. Ишексиз, Аллах тюзлюк, игилик этерге, джуукълукъну тутаргъа буюрады. Аман, хылымылы (зийна) ишледен, кери урулгъан затладан, аман акъыл (къайгъы) джюрютмекден тыяды. Сиз эсге алыр ючюн, Аллах ауаз айтды.
91. Сиз Аллахха сёз берсегиз, аны толтуругъуз, бегитгенден сора антларыгъызны оймагъыз! Нек десегиз, сиз Аллахны джюкге бергенсиз! Ишексиз, Аллах сизни этген ишлеригизни билибди.
92. Урчугъун бегитиб джарашдыргъандан сора, аны ийиб къоюб къатышдыргъан къатын кибик этмегиз! Бир къауумунг бир къауумунгдан баш болур ючюн, ётюрюк антла этмегиз! Ишексиз, Аллах антларыгъыз бла да, сизни сынагъан этеди. Сора Къыямат кюн, ол сиз тартыш болуб тургъан затларыгъызны, Ол баям этмей къоймаз.
93. Аллах сизни (бёлек-бёлек) этмей, бир уммет этиб да къоялыр эди. (Хар кимни акъылына къоюб, сайлау бериб, сынайды). Алай а Ол тыйыншлы кёргенин терсейтеди, тыйыншлы кёргенин тюзетеди. Сиз этген ишлеригизге, чыртда, джууаб бермей къалмазсыз.
94. Арагъызда антларыгъызны бир-биригизни алдар джанына бурмагъыз! Антны бегитгенден сора, андан сизни аякъларыгъыз не аз да таймасын! Алай болмаса, адамланы Аллахны джолундан тыйгъаныгъыз ючюн, сизге къыйынлыкъ келиб, аны чайнаргъа да болурсуз, сизге уллу азаб да джетер.
95. Аллахха берген антларыгъызны (дунияны) аз затына сатмагъыз! Билсегиз, сизге (дуния затдан эсе) Аллах джанындагъы хайырлыды.

96. Сиздеги бошалады, Аллахныкъы уа – ёмюрлюкдю. Кеслерин тёздюрюб, алданмай тургъанлагъа, Биз ала этгенден эсе, ариуу бла джал бермей къоймазбыз.
97. Эркиши, тиширыу болса да, Бир Аллахха ийнаныб ашхы ишни ким этсе, Биз аланы аламат тукъум джашау бла джашатырбыз. Биз алагъа, ала этгенден эсе, артыгъы бла джал бермей да къоймазбыз.
98. Сен Къуран окъуб тебресенг, ташла бла тюйюлген (налат берилген) шайтанны ууундан Сен сакъла деб, Аллахдан тилеб, алай башлай тур.
(Агъуузю биллаахи минашшайтаа нирраджиим деб).
99. Ишексиз, Аллахха ийман салыб, Анга таяныб тохтагъанлагъа, ол къарыу эталмаз.
100. Аны къарыуу джетгенле уа – къуру аны (шайтанны) кеслерине шохха тутханла бла, аны Аллахха тенг этгенледиле.
101. Биз бир аятны бир башха аятха ауушдурсакъ – Аллах а, нени тюшюргенин иги биледи – ала уа: «Сен къуру кеси джанынгдан чыгъараса», - дейдиле. Огъай, аланы кёбюсю (хакъны) ангыламайды.
102. (Мухаммад) сен алагъа: «Муну (Къуранны) хакъ болуб, бир сыйлы джан (Джабраил) сени Раббингден тюшюрдю – ийнаннганланы джюреклерин бегитирге, адамлагъа тюз джол кёргюзюрге, бойсуннганлагъа да сюйюмчю!», - де.
103. Биз аланы: «Аны (Къуранны) анга юретген, къуру адамды», - деб, айтханларын билебиз. Ол ала умут этген адам а – ол аджамлыды (араблы тюлдю), бу Къуран а ачыкъ араб тилдеди.
(Кяфырла бу Къуранны Мухаммад гъ.с-гъа Инджилден хапарлы, кеси да араблы болмагъан биреу юретеди дегендиле. Араб тилни билмеген ол тилде къалай юретир, нечик келишмеген затны айтадыла дейди Сыйлы Аллах).
104. Ишексиз, Аллахны аятларына ийнанмагъанланы уа, Аллах тюз джолгъа тюзетмез, алагъа къаты азаб да болур.
105. Ётюрюклени чыгъарыб кюрешгенле, къуру Аллахны аятларына ийнанмагъанладыла. Алдауукъчу уа, ала кеслеридиле.
106. (Алдауукъчу уа) ийманнга келгенден сора, къайытыб кяфыр болгъан адамды, джюреги ийманда бегиб тургъанлай, зорлукъ болуб, къуру ауузу айтхандан къалгъанла. Алай а джюрегин кяфырлыкъгъа ачхан адамгъа, Аллахны ачыуу болур. Алагъа уа, уллу азаб барды.
(Душмандан къоркъуу зат болуб, ауузу не айтса да, джюреги ийманда бегиб турса, иймандан чыкъгъаннга саналмайды).
107. Ол зат алагъа ахыратдан эсе, дунияны сюйгенлери ючюн, ийнанмагъан къауумну да Аллах тюз джолгъа салмазы ючюндю.
108. Ала, Аллах аланы джюреклерине, къулакъларына, кёзлерине мухур басхан къауумдула. Сора ала (хакъны) сан этмей тургъан къауумдула.
109. Ахыратда ала насыбсыз болурларына сёз джокъ.
110. Дагъыда, ишексиз, сени Раббинг, (Меккяны гяуурларына) кеслерин алдатхандан сора (Мединагъа) кёчгенлени, сора къазауатха да къошулгъанланы, сабырлыкъ да этгенлени кечер. Ишексиз, сени Раббинг а, бек кечиучюдю, рахматлыды.

111. (Билигиз) Къыямат кюн деген а, хар джан кеси-кесин джакълай келген, хар бир джаннга да, не этгенине кёре, хакъы толу берилген, аланы бирине да терслик болмагъан кюндю.
112. Аллах (ойлашыргъа) бир элни юлгюге келтиреди: халкъы тынч, рахат джашаб, рысхылары да хар джерден сюйгенлерича эркин табылыб туруб, сора ол эл Аллахны нигъматларын ангыламай, этген ишлери ючюн, Аллах алагъа ачлыкъны, къоркъууну азабын чекдирген.
(Бу меккячыланы юсюнденди. Файгъамбар да, муслиманла да Меккяны алыб, ала ары кирирлерини аллы бла, Аллахдан алагъа азабха, къургъакълыкъ къысыб, алагъа джети джылны ачлыкъ келгенди. Ала аны ючюн да ойлашалмадыла. Аят аны айтады).
113. Керти, алагъа кеслеринден келечи келген эди, ала да аны ётюрюк этген эдиле. Сора ассыла болгъанлары ючюн, аланы къыйынлыкъ тутду.
114. (Эй, ийнаннганла!) Биз сизге берген рысхыны халалындан, тазасындан ашагъыз (не акъылына, не саулугъуна заран бермеген), Аллахны берген нигъматларына шукурла да этигиз! Сиз, керти, Анга къуллукъ эте эсегиз!
115. Аллах сизге харам этген къуру: харам ёлген, акъгъан къан, тонгузну эти, Аллахны аты эсгерилмей кесилген. Сора сизден биринг тарлыкъгъа тюшюб, мардадан ётмей, неда джаулукъ этмей (халалды демей, джанын къалдырыр чакълы бир ашаса – кечилир). Ишексиз, Аллах а бек Кечиучюдю, Рахматлыды.
116. Сиз кесигиз тиллеригиз бла джарашдырыб: «Бу халалды, бу харамды», - деб, Аллахха кеси джаныгъыздан ётюрюклени айтмагъыз! Ишексиз, кеси акъылы бла Аллахха ётюрюклени айтыучула – ала не аз да онгмазла!
(Ичги халалды, мюрзеуден этиледи, эсирмесенг – джарайды, азчыкъ ичерге – болады деген кибик).
117. Ала бир кесек хайырланырла (бу дунияда), артда уа алагъа къаты азаб болур.
118. Яхудий динни тутханлагъа Биз сеннге алгъаракъда айтхан затланы харам этген эдик. Биз алагъа артыкълыкъ этмеген эдик, алай а ала кеслерине артыкълыкъ этген эдиле.
119. Андан сора, джахиллик себебли, аман ишни этиб, сора сокъураныб, таубагъа къайытыб, кесин тюз джолгъа джарашдыргъанны, Раббинг кечер. Ишексиз, сени Раббинг андан (терс ишлеринден) сора да алагъа бек Кечиучюдю, Рахматлыды.
120. Ишексиз, Ибрахим халкъгъа юлгю да, Аллахха берилген – ханиф динни да тутхан болгъанды. Ол мушрикледен тюл эди.
121. Ол Аны нигъматларына шукурла этиучю, Аллах сайлагъан, (халкъны) тюз джолгъа да тюзетген къул эди.
122. Биз анга бу дунияда да берген эдик ашхылыкъ, ахыратда уа ол, ишексиз, ашхыладанды.
123. Андан сора (энди) Биз сени (джюрегинге): «Ибрахимни ханиф динини ызындан бар, ол мушрикледен болмагъанды», - деб, уахъю этдик.
(Яхудийле, христианла да тюзге санагъан, бюгюн-бюгече да ала анга сый бериб багъалатыб тургъан файгъамбарды Ибрахим гъ.с. Бизни файгъамбаргъа да, Уллу Аллах аны динини ызындан бар деб буюрады, ол бир джангы дин чыгъармагъанын билдире. Ала динни бёлек-бёлек этселе да, арагъа айрылыкъ салсала да, Бир Аллахдан келген дин, бир болгъанын ачыкълай. Сыйлы Аллахны джангыз динин талай динлеге бёлюу – терс болгъанын билдире).

124. Ол, аны юсюнден тартышыб тургъанлагъа уа – алагъа шабат кюнню сыйлаб тутаргъа буйрукъ болгъан эди. Ала араларында тартыш болуб тургъан затха, ишексиз, Аллах Къыямат кюн сюд этер.
125. Сен Раббинги джолуна акъылманлыкъ бла, ариу-джумушакъ ауаз бла чакъыр! Мушрикле бла дауну эм ариуу бла бардыр! Ишексиз, Раббинг Кесини джолундан аджашхан ким болгъанын а бек билибди, ким тюзелиб болгъанын да бек билибди.
126. (Сизге терслик этгенлеге, ызына айланыб) сиз алагъа азаб берлик болсагъыз, сизге къаллай бир азаб берилген эсе, аллай бир беригиз! Алай а тёзюб къойсагъыз, сабырлыкъ этгенлеге уа, ол бек хайырлыды.
(Адам кеси аллына сюйгенича азаб берирге джарамайды, муслиман судья сюд этиб, ол биреуню терслигин бегитгинчи дери).
127. (Мухаммад) сабырлыкъ эт, сени тёзгенинг къуру, Аллах ючюндю! Ала ючюн мыдах да болма, ала этген хыйлала ючюн да къыйналма!
(Ол тёзгенни сюеди эмда анга болушады).
128. Ишексиз, Аллах муттакъыйле бла, ашхылыкъла этиучюле бла биргеди.

17 суура

КЕЧЕ ДЖОЛОУЧУЛУКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Махтаула бары да, кече бла Кесини къулун (Мухаммадны), Биз анга сейир затларыбыздан кёргюзюр ючюн, Харам Масджидден (Кябадан) тёгерегин Биз берекетли этген Акъса Масджидге джюрютгеннгеди (Палестинагъа. Биринчи муслиманла да, къыбла орнуна Масджидул Акъсагъа айланнгандыла. Тауратны, Инджилни, Къуранны тутханла бары да ары айланыб къылгъандыла. Ала Ислам динни чырт къабыл этерге унамай къарышыб тохтагъанларында, Уллу Аллахдан эркинлик болуб, муслиманла Кябагъа артда бурулгъандыла).
Ишексиз, Ол нени да эшитиучю, нени да кёрюучюдю.
2. Бану Исраиллеге джол, джорукъ этиб: «Менден башха кесигизге уакил (Аллах) тутмагъыз, деб», - Биз Муссагъа китаб (Тауратны) берген эдик, -
3. «Эй, Биз сизни кемеде джюрютген, Нухну туудукълары!» - деб. Ишексиз, ол а Аллахха шукур этиучю (тюз) къул эди.
4. Биз Бану Исраилллеге китабда (Тауратда): «Сиз джер юсюнде эки кере бузукълукъ да, бек уллукёллюлюк да этериксиз», - деб, джазгъан эдик.
(Яхудийле алагъа келген файгъамбаргъа къаршчы туруб бойсунмай къыйынлыкъ бергенлери ючюн, ол келген файгъамбар алагъа Уллу Аллахны чамланырын, аны ючюн алагъа къыйынлыкъ келлигин айтыб белгилеб кюрешгенди. Алай болса да патчахлары да, аны къаууму да тынгыламай, анга къыйынлыкъ бергендиле. Аны амалтын, Уллу Аллах чамланыб, бир зулмучу патчах келиб, Масджидул Акъсаны да хылымылы этиб, алайыны халкъын да къыралгъанын къырыб, къалгъанын да джесир этиб сюрюб кетгенди. Алай боллугъу ол эртдеден аланы китабларында джазылыб болгъанды. Алагъа ол къыйынлыкъ эки айланыб келгенди. Аят аны айтады).

5. Сора ол эки болджалны биринчиси джетгенинде, Биз сизге арбазларыгъызгъа дери къармагъан, уллу къыйынлыкъ салгъан аманлыкъчы къулларыбызны джиберген эдик. Аллахны уа берген сёзю толмай къалмайды.
(Бурун чууутлула тюз турмай ассы болгъанларында, Уллу Аллах алагъа, аланы арбазларына дери къармаб къыргъан, бир залим къауумну джибергенди).
6. Андан сора (сиз тюзелгенигизде) Биз сизни къайтарыб, аланы юслерине бий этген эдик. Сизге рысхы да бериб, балаланы да кёбейтиб болушхан эдик, сизни уллу тукъум да этген эдик.
7. Сиз (билигиз) игилик этсегиз, ол кеси джаныгъыз ючюндю, аманлыкъ этсегиз да кеси башыгъызгъады. Сора ол экинчи сёз берилгенни болджалы джетгенинде да (экинчи къыйынлыкъ келгенинде), ала сизни бетлеригизни бузуб, ол сыйлы Масджидге да, биринчи джол киргенлерича кириб, аны башы-тюбюне этиб ойгъан эдиле.
8. (Мединачы чууутлула Расулгъа, Ислам диннге джаулукъ къуруб, къайгъыны тохтатмагъандыла. Энди сиз тюз турсагъыз) Раббигиз сизни кечер деб, умут барды. Алай болмай, сиз къайытсагъыз а (биягъы ол бурун аталарыгъызны адетине), Биз да къайытырбыз (алагъа азаб бергенча, сизге да азаб бериуге).
Кяфыр къауумгъа уа джаханимни тутмакъ этербиз.
9. Ишексиз, бу Къуран эм тюз джолгъа тюзетеди. Ашхы къуллукъла этген муъминлеге да – алагъа уллу джалны сюйюмчюсюн айтады,
10. ол ахыратха ийнанмагъанлагъа уа – Биз алагъа къаты азабны хазырлаб тургъаныбызны.
11. Бир-бирде адам (тёзмей) ашхылыкъны тилегенча, аманлыкъны тилеб да къояды (кесине, биреуге болса да), адам тёзюмсюз-чыдамсыз джаратылды.
12. Биз кече бла кюндюзню эки сейир зат этиб къурадыкъ. Сора Биз кечени белгисин кетериб (аны къарангы этдик), кюндюзню белгисин а (джаны болгъанла) кёрюрча, джаныб джарытыб турурлай къойдукъ.
(Бу аятда айтылгъаннга кёре, кюн кибик, ауалда ай да джаныб джарытыб тургъанды. Артда Сыйлы Аллах аны джукълатыб кечени къурагъанды, адам улу да, джаныуарла да, битим да тынчайырлай, солурлай).
Сиз джер юсюнде Раббигизни чомартлыгъындан да излер ючюн (аны джарыгъы бла джашау да этер ючюн), джылланы санын да билир ючюн. Биз сизге хар затны да джарашдырыб ачыкъладыкъ.
(Ма ол ишле кимни къудрети бла болдула деб, ойлашыб анга ийман салыр ючюн, аланы къурагъан Иеси Ол болгъанына бизни сагъайтады).
13. Биз хар адамны къанатлысын (джазыуун) бойнуна бегитгенбиз. Сора Биз Къыямат кюн китаб халда джайыб, аны аллына келтириб:
14. «Окъу китабынгы, аны тергерге бюгюн кесинг кесинге толу джетишесе (киши керек тюлдю)», - дербиз.
(Ислам дин келгинчи дери, джахил заманда, Арабда къанатлыланы къалай ары учханларына къараб джазыуну, буйрукъну билирге кюрешгендиле. Сыйлы Аллах, джазыу кёкде къанатлыла учханда тюлдю, алай а Къыямат кюн Бир Аллахны аллында ачыкъланыб къаллыкъ, хар адамны биргесине гюнахы, сууабы джазылыб тургъан китабы барды, иш андады дейди. Ма бу айтыугъа ушайды, боллукъну айтыргъа кюрешген, миллетледе кёб тюрлю джахил адетле бардыла. Муслиман адам, аллай джахил адетлеге эс

бёлмей, алагъа терилмей барын да къоюб, биргесинде иши джазылыучу китабыма не зат джазылады экен деб, эсин анга бёлюрге керекди).
15. Тюз джолгъа тюзелген, къуру кеси джаны ючюн тюзеледи. Аджашхан да, къуру кесине зараннга аджашады. (Къыямат кюн) биреу биреуню джюгюн (гюнахын) кёлтюрмез. Алгъы бурун келечи ийиб ангылатмай, Биз бир халкъгъа да азаб бермейбиз.
16. Биз бир элни тюб этерик болсакъ, биричи аны рысхыгъа батыб тургъан байларына (тюз джолгъа келирге) буйрукъ беребиз. Сора ала пасыкъла болсала, алагъа бегиген буйрукъ толады, сора Биз да ол элни тюб этебиз.
17. Нухдан сора да Биз нелляй бир элни тюб этгенбиз. Къулларыны гюнахларын билирге Раббинг Кеси толу джетеди.
18. Бу терк кетген затны (дунияны) ким сайласа, Биз да тыйыншлы кёрюб, берирге сюйгенибизге, дунияда бир кесекге беребиз. Андан сора артда анга беририбиз джаханимди. Ала анда хатерсиз, сыйсыз халда кюерле.
(Ахыратын унутуб, аны сан этмей, эси дунияда болгъан адамгъа, анга анда не юлюш беририн, Уллу Аллах Кеси бу аятда ариу тукъум ачыкълайды).
19. Аллахха да ийман салыб, ахыратха кимле талпысала – ала уа талпыулары (къыйынлары) бюсюреулю болур къауумдула.
(Дунияда адам неге талпыса, нени ызындан чабса, эси неде болса, ахыратда алыры да олду. Ахыратха, джаннетге талпымай ёлюб кетгеннге, бу аятха кёре, анда анга джукъ да джокъду).
20. (Дунияны излегеннге да, ахыратны излегеннге да) Биз алагъа, былагъа да Раббинги чомартлыгъы бла (рысхы бла) болушуб турабыз. Раббинги бермеклиги уа, (Мухаммад) тыйылыб тюлдю (дунияда гяуурду, муъминди деб айырмай, къаллайгъа да – аманнга, игиге да береди).
21. Биз (рысхы бла) адамланы бири биринден къалай артыкъ этебиз, къарачы сен!
(Ала да рысхыгъа эслери кетиб ахыратларын унутадыла, ол а адамгъа, къуру сынамды).
Алай а ахыратны дараджалары, аны сыйлылыгъы уа – андан эсе уллуду.
22. Сен Аллах бла биргелей башха аллах къурама! Ол заманда сыйсыз болуб, болушлукъсуз чёгюб къалырса.
(Бу суураны ичинде Уллу Аллах джыйырма бла беш затны муслиманнга борч этиб, бойнуна салады. Аланы бир-бир тизейик:
1. Джаратхан Аллахын бирлеб туруу. 2. Таймаздан, Аны разылыгъын излеб, Анга талпыб, Аны буйругъун толтурургъа кюрешиб туруу. 3. Андан башха джукъгъа терилмей, Анга толу таяныб, ийнаныб таукел туруу).
23. Раббинг сеннге буюрады: «Къуру Анга болмаса, башха джукъгъа къуллукъ этмезге, ата-анагъа иги болургъа, не аланы бири, не экиси да биргенге къартлыкъгъа дери джашасала: «Тюу сизни», - деген кибик, (аланы сындыргъан) сёз айтмай, неда хыны этмей, экисине да сыйлы (ариу, джумушакъ) сёз айта, (4. Ата-ананы разылыгъын излеу, аланы къачларын кёрюу, алагъа джумушакъ, рахматлы болуу. 5. Аланы джанларына тийген, кёллерин къалдыргъан, мыдах этген джукъ этмей, сёз бла, иш бла болса да. 6. Хыны сёз айтмай туруу. 7. Ала бла джумушакъ, джууаш сёлешиу),
24. алагъа рахмат къанатынгы джая, кесинги алаша эте: «Я, Рабби, ала мени гитчеликден ёсдюрюб, асыраб уллу этгенлери кибик, экисин да Сен джазыкъсын!», - дей, джашаргъа.

(8. Джумушакъ къанатынгы да джайыб, аланы алларында кесинги алаша тутуу. 9. Сау заманларында да, ала ёлгенден сора да, алагъа дуа-тилек этгенлей туруу).
25. Раббигиз сизни джюреклеригизде не болгъанын толу биледи. Сиз ашхыладан болсагъыз а Ол, ишексиз, буюгъуб къайытханланы бек кечиучюдю.
26. Джуукъну да, мискинни да, джолоучуну да хакъын бер, рысхынгы зыраф джоюб, чачыу-къучуу а этме! (10. Ата-ананы ызы бла джуукъланы разылыкъларын излеб туруу. 11. Джарлыны да эсгериб, къолунгдан келгенича бир, болушургъа кюрешиб туруу. 12. Инджилиб айланнган джолоучугъа да эс бёлюб болушуу).
27. Рысхыларын чачыу-къучуу этиучюле ала, ишексиз, шайтанлагъа къарнашдыла. Шайтан а (белгилисича) Иесине кяфырды.
(Адамланы акъыллары алайды, рысхыны кесим баджарама, сюйгенимча джояргъа эркинлигим барды деб. Алай болса да аны Иеси Уллу Аллахды. Берген рысхысын къалай джоярыбызны джолун, джоругъун бизге Ол Кеси юретеди. Муслиман адам рысхысын кеси сюйгенича джоймай, шериятха соруб, алай джояргъа керекди. 13. Уллу Аллах берген рысхыны, кеси аллына зыраф джоймай, чачыу-къучуу этмей, мардалы джоюу. Бизде да, муслиманнга саналгъан кёб халкълада да келин алгъанда, къыз бергенде, аны кибик ёлгенде, мардадан озуб кетиб, Бир Аллахны сёзюн да бузуб, уллу зырафлыкъ салынады).
28. Алагъа (инджилиб, сенден джукъ тилегенлеге) болушургъа къолунгдан джукъ келмей, алай а болушургъа огъайынг да болмаса, бир да къуруса да, алагъа джумушакъ сёзюнгю айт. (14. Къолумдан келген чакълы бир, мен сизге болушуб турлукъма деб, сёз бериу).
29. Къолунг бойнунга бугъоуланыб тургъанча, къызгъанч болма! Неда къолунгу артына дери ачыб, кериб да къойма (болгъанчыгъынгы бериб), ол заманда сыйсызлыкъ, мыдахлыкъ тутуб чёгюб къалырса.
(Рысхыны джойгъан заманда да орталыкъны тутуу. 15. Керек джерде, болушур джерде, къызгъанчлыкъ этмей туруу. 16. Керексиз чомарт да болмай туруу).
30. Ишексиз, Раббинг рысхыны кимге сюйсе, анга эркин береди, кимге сюйсе, анга дыккы этеди. Ишексиз, Раббинг къулларын кёрюбдю, хапарлыды.
31. Асыраргъа къоркъуб сабийлеригизни да ёлтюрмегиз, алагъа да, сизге да рысхы берлик Бизбиз. Ишексиз, аланы ёлтюрюу – уллу джангылычды.
(17. Асыраялмам деб къоркъуб, саулугъу бола тургъанлай, сылтаусуз ичин алдырыу, ол да сабийни ёлтюрюудю).
32. Зийнадан да кенг болугъуз, ишексиз, ол хылымылы, аман джолду.
(18. Бу да Уллу Аллах харам этген ишди. Зийналыкъ адамны кесине да, аны юйдегисине да, бютеу миллетге да уллу заран берген затды. Ол затха кетген миллет адамлыкъдан айырылыб кетеди. Ол халкъ бузукъ халкъ болады, аны адеби, намысы да къалмайды).
33. Ёлтюрюрге хакъы болмагъан, Аллах харам этген джанны да ёлтюрмегиз! Зорлукъ бла ёлтюрюлгенни ахлусуна, Биз анга эркинлик бердик (шерият сюд бла, ол ёлтюргенден къан алыргъа), алай а ол – ёлтюрген чекден чыкъмасын! Аллах джанында артыкълыкъ этилгеннге болушлукъ барды (ызына ёлтюрюрге эркинлик. Алай а адам кеси аллына ёлтюрюрге, кеси сюд этерге эркинлик джокъду. 19. Кеси буюргъан болмаса, джан алыуну да Джаратхан Аллах харам этди. 20. Ёлюмге тыйыншлы болуб ёлтюрсе, чекден ётмеу. Ол ёлтюргенча къуру алай ёлтюрюу).

34. Акъыл-балигъ болуб бишгинчи дери, ёксюзню рысхысыны къатына джууукъ бармагъыз, къуру болушур ниет бла болмаса! Сёзюгюзге да толу болугъуз! Нек десенг, ишексиз, (Аллахны аллында) адам берген сёзюне джууаблыды.
(21. Ёксюзню хакъы да – харамды. Болушалса, къуру болушхан болмаса, аны хакъына тиерге эркинлик джокъду. 22. Муслиман адам сёзюне ие болуу да – борчду. Аятда айтылгъаныча, Къыямат кюн ол анга да джууаблыды. Сёз бериб этмей къоюу – мунафикъни къылыгъыды).
35. Сиз ёлчелеген заманда толу ёлчелегиз, чекген заманда да тюз базман бла чегигиз! (Билсегиз) сизге ашхысы да, эм хайырлысы да олду.
(23. Адам улу дунияда сатыу-алыу бла джашайды. Ол экисинде хыйла, алдаукъ кёб джюрюйдю. Уллу Аллах ол затны да харам этеди, андан баш сакъларгъа буюрады).
36. (Ажымсыз) билиминг болмагъан затны джолама.
(Билим не Аллахданды, не келечисинденди. Ол экисинден эркинликсиз, кеси акъылы бла, кеси сюйгенича этсе – ол джахилди).
Ишексиз, къулакъ да, кёз да, джюрек да, аланы хар бири да (Аллах аллында) джууаблыды.
(24. Билимсиз сёлешиуден да тыяды. Нек десенг аны зараны бек уллуду. Билимсиз адамла, таб Уллу Аллахха да айтадыла келишмеген затланы. Динни юсюнде билимсиз сёлешиуню айтсакъ а, аны къалай къатышдыргъаны, аны къаллай бир заран бергенин, адамгъа ангыларгъа бек къыйынды. Хар ким, билгенин-билмегенин да айтыб бармай, динибиз, шериятыбыз не айтханын билиб сёлеширге, неда билген адамгъа тынгыларгъа юренселе, дин да быллай бир къатышмаз эди, джашау да бек тынч болур эди).
37. Джер юсюнде махтаныб, уллукёллю джюрюме! Сен (не тулпар болсанг да) не джерни тешиб ёталмазса, неда тауланы мийикликлерине джеталмазса.
(25. Бу Аллах сюймеген къылыкъланы арасында, эм аманыды. Иблисге да, Уллу Аллах аны амалтын налат бергенди. Осебебден муслиман адам башын ол къылыкъдан бек сакъларгъа керекди. Не къадар къуллукъ этиб кюрешсе да, уллукёллюлюгю болса, къуллугъу къабыл болмай, иблисча болуб къаллыкъды. Кеси кёлюне джетиу, кесин джаратыу, акъылына, ангылагъанына таяныу д.а.к. Нек десенг, ол Аллаху Тагъаланы этген игилигин, Аллахдан кёрмейди да, кесинден кёреди. Адамны не махтаныр заты барды? Аны юсюнде не игилик бар эсе да, ол бары да – Бир Аллахданды. Махтаныргъа керек тюлдю, алай а ала ючюн шукур этерге борчду).
38. Раббинги джанында ма аланы хар бирини да аманлыгъы бек эршиди.
39. Ма была Раббинг сеннге акъылманлыкъдан ачхан затладыла. Дагъыда Аллахны биргесине башха аллах да тутма! Ол заманда сыйсыз, хатерсиз джаханимге атылырса.
40. Сора Иегиз сайлаб сизге джашланы (бериб), Кесине уа мёлекледен къызланымы алды? Ишексиз, сиз бек ауур сёз айтасыз.
41. Ала (мушрикле) эсге алыр ючюн, Биз бу Къуранда хакъ затланы тиздик. Алай болса да, ол алагъа къачхандан башха, бир джукъ къошмады.
42. Сен алагъа: «Ала (мушрикле) айтхан кибик, Бир Аллахдан башха да аллахла болгъаны болса, ала (ол аллахла) кёкде Аллахны орнун алыргъа излер эдиле», - де.
43. Алай а Аллах ала айтхан затдан тазады, эмда Мийикди.
44. Джети къат кёк да, джер да, алада бар затла бары да (джаны болгъан, болмагъан да Уллу Аллахха) тасбихле этиб, Аны тазалаб турадыла. Анга махтаула этиб, Аны тазалаб

турмагъан, бир деб бир зат джокъду. Алай а сиз аланы этген тасбихлерин ангыламайсыз. Ишексиз, Ол бек Джууашды, Кечиучюдю.
45. (Мухаммад) сен Къуранны окъугъан заманда, сени бла ол ахыратха ийнанмагъанланы арагъызгъа Биз (таша) джабыу салабыз.
46. Аланы джюреклерине (ангыламазча) джабхыч салгъанбыз, къулакъларына да бушдукъ этгенбиз (ала хакъгъа уллукёллю болгъанлары ючюн). Сора сен алагъа Къуранда Раббинги бирлигин эсгерсенг, ала осагъат, бек терк къачадыла ызларына.
47. Ала сеннге (Къураннга) тынгылагъан заманда къалай тынгылагъанларын да, аланы ташатын не ушакъ этгенлерин да, Биз иги билебиз. Ол ассыланы муъминлеге: «Сиз, къуру хыйны бла къатышыб тургъан адамгъа багъынасыз!», - дегенлерин да.
48. (Мухаммад) бир къара сен, джолгъа тюзелялмай, кеслери аджашыб тургъанлай, ала сеннге къаллай юлгюле келтиредиле.
49. Ала сейирсиниб: «Тохта, биз къуру сюек болуб, топуракъгъа бурулгъандан сора, тирилиб, джангыдан халкъмы болурбуз сора?» - дейдиле.
50. Сен алагъа: «Сюйсегиз (къаты) ташла, сюйсегиз темирле огъуна болугъуз,
51. неда бир башха, джюрегигиз сюйгенча, (деменгили, кючлю) бир уллу халкъ болугъуз (сиз тирилмей къалмазсыз!)», - де. Ала да: «Бизни тирилтирик а кимди?» - дерле. Сен алагъа: «Сизни биринчи кере джаратхан ким эсе, экинчи кере тирилтирик да – Олду», - де. Башларын ары-бери булгъай, ала сеннге: «Сора къачан келликди да ол (Къыямат кюн)?» - дерле. Сен алагъа: «Узаймаз деб, умут барды,
52. Ол сизни (къабырдан) чакъыргъан кюн, сиз да Анга махтаула эте, Аны аллына баргъан заманда, кёлюгюзге да, биз (къабырда) бек азчыкъ турдукъ кёреме деб келир», - де.
53. (Мухаммад) Мени къулларыма айт, арагъызгъа шайтан уу салмаз ючюн, ала ариу сёлешсинле (бир-бирине табсыз сёз айтмасынла!) Шайтан а, ишексиз, ачыкъ джауду.
54. Раббигиз а сизни кимден да иги биледи. Тыйыншлы кёрсе, джазыкъсынады, тыйыншлы кёрсе, азаб береди. Сени уа, Биз алагъа къараул этиб иймедик.
55. Сени Раббинг кёкледе, джерде не бар эсе да, барын да бек билибди. Биз файгъамбарланы да бир къауумун бир къауумундан артыкъ сыйлы этиб джаратдыкъ. Дауудха да «Забур» деген китабны бердик.
56. Сен алагъа: «Аллахдан ёзге, башха ол сиз ийнаныб, бегиб тургъан аллахларыгъызны чакъырыгъыз (болушлукъгъа!) Аланы сизден, не бир къыйынлыкъны тыйдырыр, неда бир затны тюрлендирир къарыулары джокъду», - де.
57. Ол ала джалбарыб кюрешген затлары – ала кеслери да Раббийлеринден умутчу болуб, башларына мадар излеб, Анга къайсысы джуууугъуракъ болалса да деб, Аны рахматын да умут этиб, азабындан да къоркъуб турадыла. Ишексиз, Раббинги азабындан а, сакълыкъ керекди.
58. Биз (гюнахлары ючюн) Къыямат кюннге дери, не халек этмеген, неда къаты азаб бермеген бир деб бир эл джокъду. Ол а буйрукъ китабда джазылыбды.
59. (Мухаммад, Биз сени халкъынга) белгиле иймекден (Муссаны таягъы, Салихни тюеси кибик), къуру ол Биз бурун аятла бериб, ала да аланы ётюрюкге санаб халек болгъанларындан башха зат тыймады. (Была да алача этиб, халек болмасынла деб). Ала кёре тургъанлай Самудну къауумуна (ташдан чыгъарыб) тюе берген эдик. Ала да анга артыкълыкъ этген эдиле (ёлтюрюб). Биз а аятларыбызны къуру, къоркъутуб ойлашдырыр ючюн джиберебиз.

60. Бир джолда Биз сеннге: «Иенг адамланы барын да къуршалабды, бары да Анга туурады», - деген эдик. Ол Биз сеннге кёргюзген тюшню да, ол Къуранда сагъынылгъан малгъун терекни да адамлагъа, къуру сынам этгенбиз. Биз аланы къоркъутургъа излейбиз, алай а ол алагъа къуру уллу терсеймекден башха джукъ къошмайды.
61. Эсгер (Мухаммад), Биз мёлеклеге: «Адамгъа саджде этигиз!», - деб, айтхан эдик. Сора иблисден къалгъанла бары да саджде этген эдиле. Ол а: «Сен топуракъдан джаратханнга мен саджде этейим сора?» - деди.
62. Дагъыда ол: «Сен менден эсе, анымы сыйлы этдинг? Энди Сен мени Къыямат кюннге дери къойсанг, мен аны туудукъларын, бир кесегинден къалгъанын, терилтмей къоймам», - деди.
63. Ол да анга: «Къора мындан (джаннетден), аладан сени ызынгдан баргъанланы да, барынгы да хакъыгъыз – джаханимди.
64. (Къарыуунгу аяма), кюреш къозгъаб, терилтиб тауушунг бла да (джыр, къобуз, музыка кибик. Музыка эки тюрлюдю: бири — къанына сингиб, Аллахны унутдургъан, адамны Андан узакъ этген. Экинчиси — джюрегин къозгъаб, Аллахны эсгертген, Аллахха джуукъ этген, сёз ючюн, ариу макъам бла зикир этген кибик), атлы, джаяу аскерни да джый, рысхыларында да, юйдегилеринде да нёгерлик этиб, алдаб кюреш (дуния мал, юйдегилери къайгъылы эт, Аллахны унутдур!) алагъа тюрлю-тюрлю сёзле бер (не тюрлю джаны бла болса да, джюреклерине уу сал!) Алай а шайтанны берген сёзю, къуру терилтиудю (алдауукъду).
65. Ишексиз, Мени керти къулларыма уа, сен къарыу эталмазса. Ишексиз, аланы уа Раббинг бойнуна алыбды», - деди.
66. Тенгизде кемеле кимни буйругъу бла джюрюй эселе, сиз да анда Аны чомартлыгъындан излей, сизни Раббигиз – Олду. Ишексиз, Ол сизге бек рахматлыды.
67. Тенгизде сизге къоркъуу келгени болса, ол сиз ары дери ийнаннганла (аллахла) тас болуб, (джангыз) Анга джалбарыб тохтайсыз. Сора Ол сизни тенгизден тышына къутхарса уа, (Аны къоюб, идолла таба) ары бурулуб кетесиз. Адам а игиликни ангылаучу тюлдю.
68. (Тенгизден къутулгъанлыкъгъа) джерни бир джаны сизни джутмаз деб, неда (таш-агъач учургъан) бир къаты джел келмез деб, ышанамысыз сора? Ол заманда уа, сиз кесигизге джакъчы табмазсыз!
69. Неда сизни экинчи кере да тенгизге къайтарыб, анда бир къаты джел бермезине, сизни кяфыр болгъаныгъыз себебли, анда батдырыб къоймазына ышанамысыз сора? Сора джакъ болуб, сизни Бизден къутхараллыкъ табмазсыз.
70. Биз, ажымсыз, адам улуну (къалгъан джанладан) артыкъ сыйлы этдик, аны джерде да, тенгизде да кёлтюрюб (джукълагъа миндириб) джюрютебиз, рысхыны да тазасын беребиз. Биз джаратхан затланы кёблеринден, аны артыкъ сыйлы джаратдыкъ.
(Джер юсюнде хар затны эм тазасын сайлаб, адам алай ашайды. Хылымылысын а хайуаннга, итге береди).
71. Бир кюн а Биз аланы барын алчылары бла (хар адамны китабы бла) чакъырыб аллыбызгъа джыярбыз. Сора китабы онг къолуна берилгенле китабларын (къууанчлы) окъурла, алагъа финикни къабукъчугъу тенгли бир терслик болмаз.
72. Мында сокъур болгъан а, ахыратда да сокъур болур. Джолдан эм бек аджашхан да – олду.

73. (Мухаммад) ала сеннге Къуранда болмагъан ётюрюкню кеси джанынгдан чыгъартыб, Биз сеннге ачхан затдан тайдырыб, сени терсейтирге аздан къалдыла (кеслери таба аудурургъа). Алай болса уа, ала сени бек шохха тутар эдиле.
74. Биз сени джюрегинги бегитмеген болсакъ, сен алагъа ауаргъа азчыкъ къалгъан эдинг.
(Аланы бери ийилтир ючюн, файгъамбар бир-бир джерледе алагъа да ийилири келгенди. Аллаху Тагъала аны ол затдан тыйгъанды).
75. Озаманда Биз сеннге дунияны азабын да эки къат, ахыратны азабын да эки къат чайнатыр эдик. Сени Бизден джакъларгъа болушуучу да табмаз эдинг сен.
76. Ала сени къоркъутуб, джер юсюнден (Мединадан) къыстаргъа азчыкъ къалгъан эдиле. (Чууутлула анга: «Шамгъа – Палестинагъа бурун файгъамбарла джашагъан джерге бар, сеннге алайы тыйыншлыракъды!», - деб, таргъа тыйгъандыла).
Алай болса, ала да сенден сора джер юсюнде, кёб турмаз эдиле –
77. сеннге дери Биз джиберген келечиледе да джорукъ алай болгъанды. Бизни джоругъубузгъа уа, сен тюрлениу табмазса.
78. Сен намазны аралыкъдан (зенитден) кюн кюнбатышха тайыб тебрегенден башлаб (кюнортаны), кече да къарангыгъа дери къыл (ашхам бла джассыны), аны кибик, эртден намазны да окъу! Ишексиз, эртденликде Къуранны окъумакъ шагъат болады. (Ол кечеги мёлекле бла кюндюзгю мёлекле ауушуннган кёзюудю).
79. Кече да (къуллукъ этиб) кюреш, сууб намаз да къыл, Раббинг (Къыямат кюн) сеннге бир сыйлы орун берир деб, умут барды. (Тахаджджуд намаз).
80. Былай тиле: «Я, Рабби! Мени (Мединагъа) тюзлюк бла кийир, (Меккадан) да тюзлюк бла чыгъар, Кеси джанынгдан (меннге джауну хорларгъа) болушлукъ да, кюч да бер!», - деб.
81. Дагъыда алагъа (меккячылагъа): «Хакъ келди, ётюрюк тайды, ишексиз, ётюрюк а тайыучуду (бегимсизди)», - де!
82. Биз муъминлеге бу Къуранны ичинде дарман да, рахмат да тюшюрдюк. Алай а ассы къауумгъа ол къуру, насыбсызлыкъ къошады.
83. Биз адамгъа нигъматларыбызны берсек, ол уллукёллю болуб, сан этмей, ары айланыб къалады, къыйынлыкъ бергенлей а, тюнгюлюб тохтайды.
84. (Мухаммад) сен алагъа: «Ким да кеси билимине кёре къуллукъ этеди, эм тюз джолда ким болгъанын а, сизни Раббигиз бек иги биледи», - де!
85. (Мухаммад) сеннге джанны юсюнден сорадыла. Сен алагъа: «Джан – къуру Раббими ишиди, сизге уа билим джанындан бек аз зат берилгенди», - де (аны ангыларлай акъыл, билим берилмеди.
Бу аятда айтылгъан – джан деген сёзню юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Бир къаууму тюз адамны джаныны юсюнденди дегендиле. Бир къаууму да Уллу Аллахдан ачылгъан, бу сыйлы Къураннга айтылады дегендиле. Бир къаууму да Уллу Аллахдан ачылгъан затны келтириучю Джабраилге айтылады дегендиле. Чууутлула Мухаммад гъалейхис-саламгъа келиб, рух-джан деб неге айтылады деб, соргъандыла. Бу аят алагъа джууабха тюшгенди. Адам улуну аны ангыларлай къарыуу джокъду деб. Билими джеталмазлыкъ зат бла кюрешмей турургъа буюрады).
86. Биз сюйсек, сеннге ачылгъан затны (Къуранны) сени джюрегингден кетериб да къоялыр эдик. Сора сени Бизден джакъларлай, бир уакил табалмаз эдинг,
87. Раббинги рахматы болмаса. Ишексиз, сеннге уа Раббинги чомартлыгъы бек уллуду.

88. Сен алагъа: «Ма бу Къураннга ушаш бир зат джарашдырыр ючюн адам улу да, джин улу да джыйылсала да, анга ушаш бир джукъ эталмазла. Ариу ала бары да биригиб кюрешселе да», - де.
89. Биз ма бу Къуранда адамлагъа хар не тюрлю юлгюлени да тиздик, алай а аланы кёбюсю, къуру кяфырлыкъдан ёзгесин ангыларгъа унамады;
90. сора ала: «Сен бизге не джерден уруб чыкъгъан къара суула чыгъаргъынчы, Биз сеннге, чыртда ийнанныкъ тюлбюз,
91. не финик, джюзюм бачхаларынг болгъунчу, тюблери бла да сен шоркъулдагъан суу илипинле бардыргъынчы,
92. не бизге айтыб тургъанынгча, кёкню бир кесегин тюшюргюнчю. Не Аллахны да, мёлеклени да сен бизни аллыбызгъа туура келтиргинчи,
93. не сени алтын бла джасалгъан къаланг болгъунчу, неда сен кёкге чыкъгъынчы. Ариу кёкге чыкъсанг да, сен андан бизге къолубузгъа алыб окъурча, джазыула келтиргинчи дери биз, чыртда сеннге ийнанныкъ тюлбюз», - дедиле. Сен алагъа: «Мени Раббим бек тазады, къуру келечилик берилген мен да (сизни кибик) бир адам тюлмеми сора?» - де.
94. Алагъа тюз джол келген заманда, анга ийнаныудан: «Аллах келечи этиб, бизни кибик адамнымы джиберди сора?» - деген сёзлеринден башха джукъ тыймады, къуру.
95. Сен алагъа: «Джер юсюнде джашагъанла (адамла болмай) рахат джюрюб айланнган мёлекле болсала да, Биз алагъа да келечи этиб, кёкден мёлекни джибермей къоймаз эдик», - де.
96. Сен алагъа: «Мени бла сизни арабызда шагъатлыкъгъа Аллах толу джетишеди. Ишексиз, Ол къулларын толу кёрюбдю, толу хапарлыды», - де.
97. Тюз джолгъа Аллах кимни тюзетсе, къуру ол тюзеледи. Ол терсейтгеннге уа, Кеси болмаса, сен башха, чыртда тюзетиучю табмазса. Къыямат кюн Биз аланы махшаргъа бауурлары бла сокъур, тилсиз, сангырау халда джыярбыз. Аланы турур джерлери джаханимди. Аны оту мутхуз бола тебрегени сайын, Биз аны ышырыб барырбыз.
98. Ала Бизни аятларыбызгъа ийнанмай: «Сора биз чириб, топуракъ болгъандан сора тирилиб, джангыдан халкъмы болурбуз?» - дегенлери ючюн, ол аланы хакъларыды.
99. Ол кёклени, джерни джараталгъанны, алача бир халкъны джаратыргъа кючю джетерин, ала ангыламаймыдыла сора? Ол алада ишеклик болмагъан, аджалны да буюргъан.
(Туугъан адам аджалы джетиб ёлюрю, кимге да белгилиди. Анга халкъ бары да ийнанады, ишеклик да келтирмейди. Алай а халкъны кёбюсю уа аны буюргъан Аллахха ийнаныб къалалмайды. Кёбле Анга чайкъаладыла, ишеклидиле).
Алай а ол ассы къауум, къуру кяфырлыкъдан башхагъа (ийман салыугъа) къаршчы болдула.
100. Сен алагъа: «Раббими (бютеу) хазналарына сиз ие болсагъыз да, джарлы болабыз деб, сизни къоркъуу тутуб турур эди. Адам улу уа тоюмсуз джаратылды», - де.
101. Муссагъа да Биз тогъуз ачыкъ аятны берген эдик.
(Таягъы джылан болуб, ол кёзбаучуланы кёзбау затларын ашагъаны; къолу акъ нюр болуб джанганы; тенгиз джарылыб Мусса гъ.с. аскери бла ётюб, ол да аны джауун басханы; маджа джаугъаны; бит джаугъаны; макъа джаугъаны; къан джаугъаны; къургъакълыкъ късханы).

Ол фыргъауннга баргъан хапарын Бану Исраиллеге бир сорчу сен (Мухаммад). Ол (фыргъаун) анга: «Эй, Мусса, кертиси, сени хыйны кючлеб тура болур деб, мени акъылыма алай келеди», - деген эди.
102. Ол да анга: «Кёклени, джерни да Иеси Аллахдан башха быланы (тогъуз аятны) халкъгъа оюмгъа киши тюшюрмегенин бек иги билесе. Эй, фыргъаун! Мен да сен халек болурса деб, алай оюм этеме», - деди.
103. Сора фыргъаун аланы джер юсюнден тюб этерге мурат этген эди, алай а Биз аны да, нёгерлерин да – барын да суугъа батдыргъан эдик.
104. Биз андан сора да Бану Исраиллеге: «Энди джер юсюнде рахат джашагъыз, ол сёз берилген Къыямат кюн джетсе уа, Биз сизни барынгы да джоббу джыярбыз», - деб, билдирген эдик.
105. Биз аны (Къуранны) хакълыкъны юсюнде тюшюрдюк,(Джер юсюнде хакъны джаяр ючюн, ары дери келген китабла тюрлениб, сау дунияда хакъ къалмагъанында. Уллу Аллахны уа борчуду, джер юсюнде хакъны тутуб турургъа, къыямат кюн халкъындан сорур ючюн. Бузулгъан китабла бла алай къоюб олтурса, Аллах джанында тюзлюк болмайды) ол да хакъ болуб тюшдю (терс зат болуб, халкъны аджашдырыргъа келмеди). Сени уа (Мухаммад) къуру, (ийнаныб, анга тохташханнга) сюйюмчю, (ийнанмагъаннга уа) къоркъуу хапар айтыучу этиб джибердик.
106. Къуранны да Биз бёлюб-бёлюб (23 джылны ичинде) тюшюрдюк. Сен аланы адамлагъа ашыкъмай, (рахат, ангылата-ангылата) окъур ючюн. Аны Биз бек деменгили халда бёлюм-бёлюм тюшюрдюк. (25 суура 32 аятда, ийнанмагъан къауум, бу Къуран бир ызгъа тюшюб нек къалмагъанды, дегендиле. Бу аят алагъа джууабды).
107. Сен алагъа: «Сиз сюйсегиз ийнаныгъыз, сюйсегиз ийнанмагъыз (адам Къураннга ийнанса, ийнанмаса да аны ючюн аны не махтауу, не сыйы кем болмайды, хакъ хакълай турады. Аллай адам къуру кесин халек этеди). Ишексиз, эндиге дери билим берилген къауум (яхудийле, христианла эртдеден огъуна китабларында - Тауратда, Инджилде кёрюб, аны аллына къараб туруб, сора Къуран келиб) алагъа аны аятлары окъулгъан заманда, джерге къабланыб, сакъалларын джерге тиреб, седжде этиб:
108. «Бизни Раббибиз тазады (махтаулуду), алада берген сёзю толу тынды дейдиле», - де.
(Къуран аятланы эшитселе, ары дери ала кеслерини китабларында берилген сёзню толу болгъанын кёрюб, Къуран хакъ болгъанын ангылаб),
109. (сора джюреклери къозгъалыб титиреб, аланы джылау басыб) седжде эте башларын джерге урадыла. Бу аятла алагъа къуру, (Уллу Аллахдан) буюкъмакъны къошадыла.
110. Сен алагъа: «Сюйсегиз «Аллах» деб дууа этигиз, сюйсегиз «Рахман» деб дууа этигиз, Аллахны уа «асмаа ул хуснаа» деб (эм ариу атлары) бардыла. Аланы къайсысы бла тилесегиз да башхасы джокъду (бары да Бир Аллахны атларыдыла)», - де.
(Мушрикле, Мухаммад гъ.с-ны Уллу Аллахны тюрлю-тюрлю атларын айтханын эшитиб, аны да кёб аллахлары барды, дегендиле. Бу аят аны хакъында тюшгенди).
Намазынгы уллу къычырыб да окъума, шыбырдаб да окъума, ол экисини орталыгъын тут!
111. Сен былай айт: «Махтау – Кесине не бала, неда оноу нёгер алмагъан, онгсузлукъ джетиб кишиден джакълыкъ излемеген – Аллахха болсун!», - деб. Сен Аны хаманда уллула!

18 суура

ДОРБУН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Махтаула бары да къулу (Мухаммадха) китаб тюшюрген, аны ичинде да бир къынгыр (келишмеген терс) зат этмеген Аллаххады.
2. Тюб-тюз болгъан (терсине элтмеген халда) Аллах джанындан терслени къаты азаб бла къоркъута, ашхы къуллукъла этген муъминлеге уа, алагъа ашхы хакъ болурун сюйюмчюсюн айта,
3. ала анда ёмюрге турурла.
4. «Аллах Кесине джаш алгъанды», - деген къауумну да, алагъа азаб болурун айтыб, сакълыкъгъа чакъыра.
5. Аны юсюнден, не аланы, не аталарыны бир билимлери джокъду.
(Не Тауратда, не Инджилде болмагъан, кеслери чыгъаргъан затны тутадыла. – Гъыйса гъ.с. Аллахны джашыды деген сёзню, ала кеслерини китабларында болуб айтмайдыла, ол затха бир далиллери джокъду).
Аланы ауузларындан чыкъгъан ол сёз – ол бек ауур сёздю, аланы айтханлары ётюрюкден ёзге зат тюлдю.
(Уллу Аллахха юйбийче да, джаш да теджегенлери. Гъыйса гъ.с-ны аллах этгенлери).
6. (Мухаммад) сен аланы (меккячыла, къурейшле) бу хапаргъа (Къураннга) ийнанмагъанларына асыры къыйналгъандан, кесинги халек этиб къояса (сакъ бол, этме алай!)
7. Эм ашхы ишни ким этер деб, сизни сынар ючюн, Биз джер юсюнде болгъан затны джасандырыб (ариу кёрюнюрча, алдауукъ) джаратханбыз.
8. Ишексиз, (бир кюн бир) Биз джер юсюнде болгъан затны джукъ битмеген топуракъгъа бурмай къоймазбыз.
9. (Мухаммад) ол «арракъим» да (дорбунда джукълагъанланы атлары джазылгъан къанга), ол дорбун иелери да Бизни сейир ишлерибизни бири болгъанын сен хыйсаб этемисе?
10. (Эсге ал) бир бёлек джигит джаш (джанлаб барыб) дорбуннга къысылгъан заманда: «Эй, Раббибиз, бизге рахматынгы да насыб эт, бу ишибизде бизни тюз джолгъа да Сен тюзет!», - дегенлерин.
(Ол джашла кёб затлагъа табыннган, кеслерини эски динлерин къоюб, Аллаху Тагъаланы бирлеген диннге кёчгендиле. Аланы патчахлары аны эшитиб, аланы кесине чакъырыб, къоркъутуб эски динде тыяргъа излегенди. Ол патчах аланы къысыб таргъа тыйгъанды. Ала да ол заманда Уллу Аллахха таяныб, гяуур динни тутмаз ючюн, джашыртын джанлаб барыб бир дорбуннга киргендиле. Алайсыз алагъа анда джашау болмагъанды).
11. Сора Биз, къулакъларын бегитиб, талай джыллагъа аланы дорбунда джукълатыб къойгъан эдик.
12. Андан сора да Биз анда къаллай бир тургъанларыны юсюнден (тартышхан) эки къауумдан, къайсысы тюзюрек тергерине къарар ючюн, аланы тирилтген эдик.
(Ала уяннгандан сора, алайда къаллай бир джукълагъанларын билялмай, тартыш болуб бёлюннгендиле).

13. Биз аланы хапарларын сеннге хакъ къысхаракъ айтабыз. Ишексиз, ала Аллахха ийнаннган джигит джашла эдиле. Биз да алагъа тюзелиуню къошхан эдик.
14. Биз аланы джюреклерин ийманда бегитген эдик. Ала (патчахны аллына сюелген заманда): «Бизни Иебиз – кёклени, джерни Иесиди! Биз Андан башха кесибизге, чыртда, аллах тутарыкъ тюлбюз. Алайсыз, биз ачыкъ чекден чыкъгъанла болурбуз», - дедиле.
15. "Бу бизни къауумубуз а, ала Андан ёзге кеслерине башха аллахла алыбдыла. Айхай, ала ол ишлерине бир ачыкъ далил келтиралсала уа. Аллахха ётюрюклени джарашдырыб айтхандан ассы уа ким болур сора?"
16. Аллахдан алагъа: «Энди сиз аланы (мушриклени) да, ала къуллукъ этген затланы да къоюб, къуру Бир Аллахха джанладыгъыз эсе, бу дорбуннга къысылыгъыз! Раббигиз рахматын да хазырлар, ишигизни да онгуна бурур», - деб, буйрукъ болду.
(Сора ала анда джукълаб къалгъан эдиле).
17. Сен кюнню къалай джюрюгенин кёрсенг эди, ол чыкъгъан заманда ала болгъан дорбунну онг джанындан тийиб, батханда да сол джанындан тие батыб, ала уа андан хапарсыз. Ма ол а, Аллахны аятларындан эди (сейир затларындан). Алай а Аллах тюзетген тюзеледи, Ол терсейтгеннге уа, сен не бир тюзетиучю, не бир джакъчы табмазса.
(Расул гъ.с-ны джаулары келиб, анга ол джукълагъанланы юсюнден соргъандыла. Ол алагъа, ала джукълагъан дорбунну аллы къайры айланыб болгъанына дери айтханды, буруннгу хапаргъа аланы тюшюндюрюб, ийнандырыр ючюн. Аятда айтханнга кёре, дорбунну аллы шималгъа-северге айланыб болгъанды. Бу хапарны Расул гъ.с. барыб дорбунну кёрюб айтмагъаны уа хакъды. Аны соргъанла уа, андан хапарлы болуб соргъандыла. Ол себебден Расулну джууабына къаршчы айтыр зат табмагъандыла).
18. Сен аланы джукълаб тургъанларын кёрсенг эди, была уяудула деб, алай хыйсаб этер эдинг. Биз аланы бир онг джанларына, бир сол джанларына айландырыб тургъан эдик (мёлеклени ийиб, чириб къалмаз ючюн). Итлери да дорбунну босагъасында эки аягъын созуб (ол да алача джукълаб). Сен алагъа къарасанг, джюрегинг къоркъуудан толуб, ызынга айланыб къачар эдинг.
19. Да, ма алай Биз, ала бир-бирине сорушур ючюн, аланы тирилтген эдик. Сора аланы бири: «Сиз былайда къаллай бир джукъладыгъыз?» - деди. Ала да: «Не бир кюн, не кюнню кесегин», - дедиле. Сора ала (бир-бирине) айтдыла: «Къаллай бир тургъаныгъызны билген Аллахды, (дауну къоюгъуз да) ма бу ачханы бериб, биригизни шахаргъа джиберигиз! Тазасына къараб, ол андан сизге бир ашарыкъ алыб келсин! Сакъ болсун, сизни чырт кишиге билдирмесин.
20. Ишексиз, ала сизни эслеб къойсала, не ташла бла тюерле, неда кеслерини динлерине кийирирле. Ол заманда уа сиз, чыртда насыблы болмазсыз!», - дедиле.
21. Да, Биз алагъа ма алай этген эдик, Аллахны берген сёзю (тирилиу) хакъ болгъанын адамла билир ючюн. Къыямат кюнню келлигине да ишеклик болмаз ючюн. Сен эсге ал, (ол джашла ёлгенден сора) аланы (элчилени) ишлери араларында тартыш болгъан эди. Бир къаууму: «Алайгъа белгиге бир зат (эсгертме) ишлегиз!», - дедиле. Муъминле да: «Аланы (ким болгъанларын) Раббийлери иги биледи», - дедиле. Оноуда онглагъан къауум да: «Алайын межгит этиб тутайыкъ», - дедиле.
22. Бирле: «Ала ючдюле, тёртюнчюлери итлериди», - дерле. Бирле да: «Огъай, бешдиле, алтынчылары итлериди», - дерле. Бирле да: «Огъай, джетидиле, сегизинчилери итлериди», - дерле. Сен алагъа: «Аланы санларын Раббим иги биледи. Аланы санларын а, аз адам

биледи», - де. (Мухаммад) ачыкъ билген затынг болмаса, сен ала бла (чууутлула, христианла бла) даулашма, (джукълагъанланы хакъында) аланы биринден да фатауа излеме.
(Адамла аланы ненча болгъанларыны юсюнден тартышсала да, алай а былайда адам ойлашыр зат аланы санлары ненча болгъанлары тюлдю, ишни сейирлигиди. Адам бек эс бёлюр зат – аланы Уллу Аллах, аш-суу керекли да этмей, юч ёмюрню джукълатыб туруб, сора аланы тирилтгениди сейирлик. Адам эсин алайгъа иерге керекди. Андан ары Къыямат кюн ёлгенлени къалай тирилтирине ол ишни юлгюге келтиреди, тирилиуге ишекли болгъан къауумгъа. Тюз акъылы болгъан адам ол ишге ойлашыб, ишеклиги чачылыр ючюн. Ненча болгъанларыны юсюнден айтсакъ – джангыз бир адамны аллай бир заман джукълатыб тирилтсе да, башхасы джокъду).
23. Сен бир затха да: «Ишексиз, мен аны тамбла этерме», - деб, айтыучу болма:
24. «Аллах айтса», - демей. Унутсанг да, эсинге тюшгенлей, Аллахны атын эсгериб: «Раббим мени, джолгъа тюзетгенинден да бек тюзетир деб, умут этеме», - де.
25. Ала дорбунда (кюн санау бла) юч джюз джыл тургъан эдиле, (ай санау бла) артыгъы да тогъуз джыл.
26. Сен алагъа: «Аланы анда къаллай бир тургъанларын Аллах иги биледи. Кёклени, джерни ташалары да Аны къолундады (Анга ачыкъды). Ол барын да бек аламат кёрюбдю, эмда бек аламат эшитибди. Андан башха алагъа бир джакъчы (таянчакъ) джокъду. Ол кишиге Оноу сормайды», - де.
27. (Ол келиб сеннге соргъанлагъа) Раббинги китабындан сеннге ачылгъан затны (Къуранны) окъу! Ол айтханны тюрлендираллыкъ а, джокъду. Сен Андан башха бир таянчакъ табмазса.
28. (Мухаммад) эртден, ингир да Раббийлерине таяныб, Анга джалбарыб, Аны разылыгъын излеб кюрешгенле бла бирге бол, аладан айырылма! Дуния джашауну омакълыгъына кёз къаратма (бийлеге, байлагъа, байлыкъгъа алданыб. Аны тёгерегине биринчи, сыйсызгъа саналгъан къулла, джарлыла джыйылгъандыла. Сора байла ала къатыш олтурургъа ыйлыгъыб: «Биз сени ауазынга, аланы ары къыстасанг келирбиз», - дегендиле. Бу аят аны юсюнденди).
Сен (Мухаммад) Бизни китабыбызны да сан этмей, кеси хауасы сюйгенча баргъан, Биз джюрегин да гъафил этген (дин къайгъысы болмагъан), ишлери да мардадан (шериятдан) ётюб болгъан адамгъа бойсунма!
(Бу аятха кёре, кесине муслиман атны атаса да, динде къайгъысы болмай, Уллу Аллахны буйругъун сан этмей, кесича баргъан адамгъа бойсунургъа харамды. Бусагъатда уа къайда джахил да ауаз берирге чабыб, бир джахил къарт айтса да анга тынгылаб, къатынла уа къарты, джашы да Къуранынг, дининг айтханны ары тюртюб, аладан эсе адетле баш болуб, алагъа джабышыб турадыла. Алай бла джахил къауум динни дуниялыкъгъа буруб, аны оюб, къурутуб барадыла).
29. Сен алагъа: «Бу мен сизге айтхан зат, ол Аллахдан келген хакъды, сюйген ийнансын, сюйген кяфыр болсун!» - де.
(Хар ким да кеси башына эркинди, сен а аланы зорлаучу тюлсе).
Биз ол ийнанмагъан ассылагъа уа, аланы къуршалаб, юслерин джабхан отну хазырлаббыз. Ала къычырыкъ-сыйыт этселе (болушлукъ излеб), алагъа, эриген темирча, бетлерин къууургъан суу берилир. Ол а къаллай аман ичгиди, къалай аман орунду.

30. Аллахха ийнаныб, ашхы ишле да этиб тургъанланы уа, Биз аллай игиликле этиучюлени джалларын зыраф этмезбиз.
31. Ала тюбю бла сыйлы суула баргъан, Аднан джаннетлени ичинде алтын буунлукъла бла джасаныб, сундус, парча джашил кийимлеге да кийиниб, сыйлы таянчакъ орунлада таяныб-таяныб турурла. Къалай аламатды аланы саугъалары, къалай ашхыды аланы турур джерлери!
32. (Мухаммад) сен алагъа эки кишини юлгюге келтир. Биз аланы бирине эки джюзюм бачха берген эдик. Аланы тёгереклери бла да финик терекле битдириб, араларында да сабанла этген эдик.
33. Джукълары зыраф болмай, экиси да ёсюб, аламат битим берген эдиле. Биз аланы аралары бла шоркъулдагъан суула да бардыргъан эдик.
34. Сора хар неси аламат битиб ол бай болгъанында, бир кюн ушакъ эте келиб, нёгерине: «Рысхы бла мен сенден эсе байма, балала бла да сенден сыйлыма», - деди. (Аланы бири къаратон, бирини уа юйдегиси кёб болгъанды).
35. Ол уллукёллю, кеси-кесине терслик эте, бир джол кёгет бачхасына киргенинде: «Мен бу затла бошалыб артлары болурла деб турмайма.
36. Къыямат кюн келликди деб да, акъылым джокъду. Мен Раббиме къайтханым болса да, быланы орнуна аладан да аламатын табарма», - деди.
37. Ушакъ эте келиб, нёгери да анга: «Тохта, Ол сени (ауалда) топуракъдан джаратыб, бир тамчы суудан джан да салыб, хар затынгы да толу орунларына джарашдырыб, уллу киши этгеннгеми ийнанмайса сора?
38. Алай а Ол (Аллах) мени Раббимди, мен а Раббиме биреуню да тенг этмем.
39. Айхай, сен кёгет бачханга кирген заманда: «Ма шаа Аллаху ляя къуууата илляя билляях – хар не да Аллах ушатханча болады, къуру Аллахда болмаса, кюч-къарыу джокъду», - деб, айтсанг эди. Сен мени рысхы бла да, балала бла да кесингден онгсузгъа санай эсенг,
40. Раббим меннге сеникинден эсе, хайырлы кёгет терекле берирге да болур. Сени кёгет бачханга уа, кёкден бир къыйынлыкъ джибериб, Ол аны джер бла тенг хапчюк (топуракъ) этиб къояргъа болур!
41. Неда суун джерге джутдуруб, сен да аны табалмай къалыргъа да болурса!», - деди.
42. (Сора ол айтханча, къыйынлыкъ) аны кёгет бачхасын къуршалады. Аны джугъу къалмай, тюб болуб къалгъан затха, къадар джоюлуб кюрешгенине (асыры къыйналгъандан) эки къолун да ууа: «Ай анасыны уа, Раббиме кишини тенг этмесем, не ашхы боллукъ эди», - деди.
43. Ол кюн а Аллахдан ёзге, башха анга болушургъа бир нёгер да табылмады. Аны къолундан а, джукъ да келмеди.
44. Да ма алай, джер юсюнде джакъ, къуру Аллах болгъаны хакъды. Ол ашхы тукъум саугъалайды, (ишни) ахырын да хайырлы этеди.
45. (Мухаммад) сен алагъа (къаумунга) дуния джашауну юлгюсюн келтир. (Ол а неге ушайды десенг) Биз кёкден джауум джаудуруб, сора ол да джерге сингиб, (аламат) битим ёсюб, сора артда учхун болуб, джел себелеб кетген кибик. Аллахны уа хар неге да къолундан келеди.

46. Байлыкъ да, балала да къуру бу дунияны джасанмасыды (алдауугъу. Тас болмай, адамны) биргесине барлыкъ, къуру этген ашхы ишлериди. Сени Аллахны аллында табарынг – хайырлы ишлеринг бла ашхы умутларынгды.
(Муслиман адам ахыратха болсун, Аллахха болсун, адамлагъа болсун хаман ариу умутла этиучю болса, ала ючюн да Къыяма кюн хакъ аллыкъды. Умут деген ийманды, адамны джюреги неге ийнанса, ол аны къайгъысын джюрютеди. Ишлери тынар ючюн, адамны умутлары болады. Къуру дунияны къайгъысын джюрютген адамны умутлары да дунияды. Ол себебден аны ийманы да дунияды, анда алыры да олду).
47. (Дунияны арты не боллугъуна эс бёл). Биз тауланы джюрютген кюн, сен джерни юсю ачыкъ болуб (тау, эл, джурт, терек – бир зат да къалмай, аны юсю тюб-тюз болуб) кёрюрсе. Сора Биз аланы (адамланы) бирин да къоймай аллыбызгъа джыярбыз.
48. Сени Раббинги аллына ала саф-саф болуб барырла. Аллах да алагъа: «Энди Биз сизни биринчи кере джаратханыбыз кибик, сиз аллыбызгъа келдигиз да! Алай а Биз сизге берген сёзюбюзню, чыртда этерик тюлбюз (бошду) деб, алай бегите эдигиз (тирилиуге ийнанмай)», - дер.
49. Сора ол кюн хар адамны (дунияда этген ишлери джазылгъан) китабы аллына салыныр. Сора сен ол кюн ассыланы халларын бир кёрсенг, анда (китабларында) джазылгъан затдан джыйырылыб: «Бизге къыйынлыкъ! Не бир гитче, не бир уллу гюнахны ычхындырмай тергеген, бу не тукъум китабды!» - дерле. Ала ол китабда (дунияда) этген затларын хазыр болуб табарла. Сени Раббинг не аз да артыкълыкъ этмейди (джазылгъан зат бары хакъды)», - дер.
50. (Сен эсге ал) Биз мёлеклеге: «Адамгъа саджде этигиз!», - дегенибизни. Сора иблисден къалгъанла саджде этген эдиле, ол а джинледен эди. Ол джаратхан Иесини буйругъуна пасыкълыкъ (уллукёллюлюк) этген эди. Энди сиз Менден ёзге аны да, аны туудукъларын да кесигизге шоххамы тутарсыз, ала сизге джау болуб тургъанлай сора? Ол ассыланы сайлаулары уа, къалай аманды!
51. Мен не кёклени, не джерни джаратхан заманымда, не аланы кеслерин джаратхан заманымда, аланы шагъат этмегенме. Мен ол аджашдырыучуладан Кесиме болушуучу да алмагъанма.
(Ала Меннге нёгер болмагъандыла, сора сиз аланы къалай аллах этесиз? Мен Уллу Аллах эм башында хар нени да джокъдан бар этиб: кёклени, джерни, джулдузланы, айны, кюнню эм биринчи джаратхан заманымда, ала къарабмы тургъандыла? Неда Меннге аланы джаратыргъа болушлукъму этгендиле? Сора ала кеслери Сыйлы Аллах джаратхан затла тюлмюдюле? Сора алагъа табыныу неге келишеди, сиз аны юсюнден бир сагъыш этмеймисиз? - дейди).
52. Сора Биз алагъа: «Ол сиз болушурла деб, ышаныб тургъан аллахларыгъызны чакъырыгъыз энди!», - дербиз. Ала да чакъырырла, алай а аладан джууаб табмазла. Сора (алай эте тургъанлай) Биз аланы араларына халеклик бурууну сюербиз.
53. Ол ассыла джаханим отну кёрселе, энди биз ары кете тебредик деб акъыл этерле, андан джанлар джер а табмазла.
54. Керти, ма бу Къуранда Биз адам улугъа хар не тюрлю юлгюню да тиздик, алай а адамланы кёбюсю даулашыугъа джарашадыла (ийнанмай).

55. Адамланы, алагъа тюз джол келгенинде ийман салмакъдан да, Раббийлеринден кечмеклик тилеуден да, къуру ата-бабаларындан келген адетле бла, ала билмей тургъанлай алларындан келиб къалгъан азабдан башха зат тыймады аланы.
(Бадру къазауатда ёлгенлерини юсюнденди бу хапар, ол алагъа узаймай келгенди. Кеслери да ата-бабаны джолу деб, хакъгъа къайтыргъа унамай эски, джахил адетлерине къадалыб тургъанлары ючюн. Хар миллетни да халек этген, ала бегигенча, ата-бабаны джолу деб джахил адетлеге бегиб турууду. Эсин адетлеге бёлюб, алагъа къадалыб турмай, Уллу Аллахха бурулуб, эсин Анга бёлгенле, къуру аладыла насыблы боллукъла).
56. Биз келечилени не сюйюмчю, не къоркъуу хапар айтыучу этиб иебиз. Алай болса да ийнанмагъан къауум, хакъны ояр ючюн, ётюрюк бла даулашады. Мени аятларымы да, сакълыкъгъа чакъырыуну да хыликкеге тутады.
57. Раббисини аятлары (буйрукълары) эсгерилген заманда, аланы сан этмей, кесини этген аман ишлерин да унутуб, ары бурулуб кетгенден зулмучу уа ким болур сора?
(Адам не уллу ассылыкъ, не уллу аманлыкъ этсе да, джаратхан Уллу Аллахны буйругъуна тынгыламай, Ол айтханны сан этмей къойгъандан уллу залимлик джокъду).
Ишексиз, айтылгъанны ангылаялмазча, Биз аланы джюреклерине джабыу салгъанбыз, хакъны эшиталмазча, къулакъларына да бушдукъ этгенбиз. Сен аланы тюз джолгъа не къадар чакъырсанг да, ала чыртда тюзелялмазла.
58. Сени Раббинг а (тауба этиб къайытханны) бек кечиучю эмда кенг рахматны Иесиди. Ол аланы терс ишлери ючюн азабха тутуб тебреген болса, алагъа къысха огъуна азаб келир эди. Алай а алагъа сёз берилген болджал барды. Ала Аны азабындан къутулур мадар табмазла (къайытмасала),
59. ол ары дери ассылыкълары себебли, Биз халек этерге сёз бериб тургъан элле къутулмагъан кибик.
60. (Мухаммад) бир джолда Мусса нёгерине: «Талай ёмюрле кетерик болсала да, эки тенгиз бир-бирине къошулгъан джерге джетгинчи дери, барыб турлукъма», - деб айтханын эсге ал.
61. Сора ала эки (тенгизни) арасына джетген кёзюуде (азыкъ) чабакъларын унутхан эдиле. Ол да (ёлюб тургъан чабакъ тирилиб) сезимсиз, тенгизде джол алыб кетгенди.
(Ала тюбешир адамларын ёлген чабакъ сау болгъан джерде табарларын, Уллу Аллах ары дери билдириб эди. Алай а экиси да тенгиз джагъада къаяны юсюнде солургъа деб, таяныб къалкъыгъанлай, чабакъгъа суу чартлаб джетиб, ол тирилиб, тенгизге кириб кетгенди. Нёгери аны кёрсе да, Мусса гъ.с-гъа адеб этиб, уянса айтырма деген акъыл бла унутуб, артда ала экиси да кетиб къалгъандыла. Бара барыб арыб, азыкъ ашар заман джетгенинде, нёгери алай эсгергенди).
62. Сора экиси да бир талай джол ётгенден сора, Мусса нёгерине: «Бу джолоучулукъ бизни арытды, азыгъыбызны бери ал», - деди
63. Ол да анга: «Эсингдемиди, ол биз къаягъа (солургъа) къысылгъан заман, сеннге чабакъны хапарын айтыргъа унутуб къойгъанма, аны меннге шайтандан ёзге, башха зат унутдурмады, ол а тенгизде бек сейир джол алыб кетген эди», - деди.
64. (Мусса да): «Да биз излеген джер алайы эди», - деди. Сора экиси да ызларына биягъы джерге къайытдыла.
65. Сора ала алайда Бизни къулларыбыздан, Биз рахмат да этген, Кеси джаныбыздан билим да юретген бир къулну табхан эдиле.

66. Мусса анга: «Сеннге берилген таша билимингден меннге да сен бир джукъ юретир ючюн, сени бла нёгер болургъа боллукъмуду?» - деди.
67. Ол анга: «Сен мени ишиме, чыртда сабырлыкъ эталмазса,
68. къайдан сабырлыкъ эталырса, хапарынг болмагъан затха», - деди.
69. Мусса да анга: «Аллах айтса, сен мени сабырлы табарса. Бир джерде да сени буйругъунгу бузмам», - деди.
70. Ол да анга: «Сен мени бла бирге келирге излей эсенг, мен кесим айтхынчы дери, меннге джукъну сорма!», - деди.
71. Экиси да сёз бегитиб кетиб бара, бир кемеге миннген эдиле. Сора ала кемеде бара тургъанлай, ол (нёгери) кемени тюбюн тешиб (ичине суу ийген эди). Мусса да (чыдаялмай): «Бу кемени ичиндегилени батдырыргъа дебми тешдинг муну? Нечик келишмеген ишни этдинг!», - деди.
72. Ол да анга: «Сен мени ишиме, чыртда сабырлыкъ эталмазса деб, мен сеннге айтмагъанмы эдим сора?» - деди.
73. Мусса да: «Айыб этме, (берген сёзюмю) унутуб къойгъанма, сен бу ишим ючюн мени инджитме», - деди.
74. Сора ала андан ары кетиб бара, бир джашчыкъгъа тюбедиле да, ол аны ёлтюрдю. Мусса (чыдаялмай): «Башхаладан ёзге, бу таза джанны нек ёлтюрдюнг? Бек эрши затны этдинг!», - деди.
75. Ол да Муссагъа: «Сора мен сеннге айтмагъанмы эдим, мени ишиме сен чыртда сабырлыкъ эталмазса, деб?» - деди.
76. Мусса да анга: «Эндиден сора джукъну сорсам, нёгер этмезсе мени, энтда менден сеннге бир сылтау табылды (кеч)», - деди.
77. Сора ала бара-барыб бир (чууут) элге джетдиле. Ала элчиледен ашарыкъ излегенлеринде, ала быланы къонакъгъа алмадыла. (Андан ары) экиси да элде (джамбаш болуб) оюлургъа джетиб тургъан, бир къабыргъаны юсюне бардыла. Сора ол (нёгери) барыб аны тюзетди. Мусса да анга: «Бу ишинг ючюн быладан (къонакъ алмагъан элден) джал алсанг керек эди», - деди.
78. Ол да Муссагъа: «Энди ма былайы биз айырылышхан джер болду. Ол сен сабырлыкъ этерге къолунгдан келмеген ишлени магъаналарын айтайым сеннге (тынгыла).
79. Ол кемени айтсакъ: тенгизде аны бла ишлеб, джашау этерге кюрешген бир джарлыланыкъы эди ол. Аны бузгъанымы себеби да, аланы тоноу этиб, кемелерин сыйырыргъа бир залим патчах ызларындан тюшюб эди.
(Кемени тешиги себебли, ол патчах аны алмай къояр ючюн. Артда ала алайчыгъын джамаб, кеслери хайырланырла деб).
80. Ол джашчыкъны айтсакъ: аны ата-анасы муъминле эдиле. Сора ол ишни да биз, ол уллу болса, алагъа уллу къыйынлыкъ келтирир, кяфыр да этер деб, къоркъуб этдик.
81. Бизни муратыбыз – аланы Раббийлери алагъа андан да таза, андан да рахматлы бала берир деб.
82. Ол къабыргъаны айтсакъ: ол да шахарда эки ёксюз джашчыкъныкъы эди. Аны тюбюнде алагъа деб (буюрулуб) басдырылыб тургъан хазна бар эди. Аланы аталары ашхы адам эди. Сора сени Раббинг ала уллула болуб, къарыу келиб Раббинги рахматы бла, экиси да хазнаны чыгъарыб, аны ала алырын мурат этди. Ма бу ишлени мен кеси

эркинлигим бла этмедим (Уллу Аллахны буйругъу бла этдим). Мусса, ол сен сабырлыкъ эталмагъан ишлени магъаналары ма буду», - деди.
83. (Мухаммад, чууутлула, ол ким болгъанды деб) ала сеннге Зулкъарнейнини юсюнден да сорадыла. Сен алагъа: «Мен сизге аны юсюнден артда хапар айтырма», - де.
84. Ишексиз, Биз аны джер юсюнде орунлу этген эдик, анга хар не тюрлю себебледен да (джол) берген эдик.
85. Сора ол бир себебни ызындан баргъан эди.
86. Сора бара-барыб кюнбатышда, кюн ары батхан бир хылымылы кир суугъа туура болду (кенгден кюн ары батханча кёрюндю кёзюне). Аны къатында да бир (динсиз) халкъны табды. Биз анга: «Эй, Зулкъарнейни! Сен алагъа не бир къыйынлыкъ берирсе (бойсунмасала), неда алагъа бир игилик этерсе», - дедик.
87. Ол да (Зулкъарнейни): «Терсине баргъаннга (гяуур болгъаннга) мен азаб берирме, артда ол Иесини аллына къайытса, Ол да эрши тукъум азаб берир.
88. Алай а Аллахха да ийнаныб, ашхы къуллукъла да этиб тургъаннга – анга уа бек ариу джал болур», - деген эди. Аллай адамгъа Биз (джолун) тынч этген буйрукъла берирбиз, деди (Уллу Аллах).
89. Андан сора да ол бир башха себебни ызындан баргъан эди.
90. Бара-барыб кюнчыгъышда, юслерин кюнден джабаргъа Биз джабхыч бермеген (къымыжала, кюн аланы юслерине тийиб тургъан) бир халкъны юсюне баргъан эди.
91. Да ма алай, Биз аны (Зулкъарнейнини) хапарларын (барын да кёрюб) къуршалаб эдик.
92. Сора дагъыда ол бир себебни ызындан баргъан эди.
93. Бара-барыб ол эки къая къабыргъагъа джетген эди. Алайда да сёзлери кючден ангылашыннган бир халкъны юсюне баргъан эди.
94. Ала анга: «Эй, Зулкъарнейни! Ишексиз, яъджудж-маъджуджле джер юсюнде халеклик этедиле, ала бла бизни арабызны (ала бери ёталмазча) бир бегитсенг эди, биз сени хакъынгы да берир эдик», - дедиле.
95. Ол да алагъа: «(Сиз бергенден эсе) меннге Раббим берген орун хайырлыды, сиз а меннге ала бла сизни арагъызгъа буруу этерге кюч бла болушугъуз!
96. Темир кесекле келтиригиз!», - деди. Сора ол аланы эки къая къабыргъаны башлары тенг болгъунчу дери салыб, сора алагъа: «Энди кёрюк (мех) бла юрюгюз!», - деди. Сора ол къызыб от болгъанында, алагъа: «Энди муну юсюне къуяргъа эриб тургъан джезни келтиригиз (бир-бирине тутдурур ючюн», - деди).
97. Сора яъджудж-маъджуджле андан бери, не аны башы бла ауаргъа, неда тешиб ётерге къолларындан келмеди.
98. Сора Зулкъарнейни алагъа: «Бу сизге Раббими рахматыды. Алай а Раббими берген сёзюню заманы (Къыямат кюн) джетсе, Ол аны (бурууну) умур-чумур этер. Мени Раббими берген сёзю уа хакъды», - деди.
99. Сора ол кюн а Биз аланы (халкъны) бир къауумун бир къауумуну юсюне, тенгизни толкъунларыча, ары-бери чайкъалмагъа къоярбыз. Сора бир къаты къычырыкъ болгъанлай, Биз аланы, джукъ къоймай, джыярбыз.
100. Ол кюн а Биз ийнанмагъан къауумгъа джаханимни тюз кёз алларына туура этербиз,
101. Бизни аятларыбызны не кёзлери кёралмагъан, неда къулакълары айтылгъанны эшиталмагъан къауумгъа.

(Терсейгенни эм уллу себеби эки затды; бири кёзю хакъны кёралмагъан; экинчиси хакъгъа тынгыламагъан. Ол экисини чыкъгъан джери да уллукёллюлюкдю. Ол тутхан адам а, джукъ ангыламайды).
102. Ол кяфыр къауум кеслерине джакъчыгъа, Мени орнума, Мени къулларымы тутаргъа умутму этеди сора? Ишексиз, Биз аллай гяуурлагъа оруннга джаханимни хазырлаббыз.
103. Сен алагъа: «Бошуна (зырафына) насыбсыз къуллукъ этгенле кимле болгъанларын айтайыммы сизге?» - де.
104. Ала уа – кеслери дунияда, биз аламат этебиз деб, терсине талпыб, аджашыб къуллукъ этиб кюрешгенле.
(Тюрлю-тюрлю динлени тутхан къауум, хар бири да менме тюз деб, акъылы алайды. Алай а тюзю, къуру Бир Аллахны диниди. Аны буйругъуча баргъанла къутулурла. Башха тюрлю къуллукъ этгенленики зыраф болур, ала ариу аламат этебиз деб, алай акъыл этиб турсала да. Ширкчиле; бидгъачыла; кеслери акъылларына таяннганла гъалим адамгъа сормай, дин ишлерин, джахил къартланы, къатынланы оноулары бла этиучюле; этген къуллукъларына базгъанла; элге махтаныб, садакъа этиучюле – къысхача, этген къуллугъу Бир Аллах ючюн болмагъанла, д.а.к. – ала да алайдыла).
105. Бизни аятларыбызгъа да, Къыямат кюн Раббийлерине тюбешиуге да ийнанмагъанла. Аланы этген къуллукълары джараусузду. Биз Къыямат кюн аланы джукъларын да базманнга салмазбыз (этген къуллукъларына сууаблыкъ болмаз)», - де.
(Адамны не ийманы терс болса, неда ийманы бузулса, этген къуллукълары да бузулады, ала ючюн сууаблыкъ алмайды, ариу ол кесин муслиманнга санаб турса да).
106. Ала ийнанмай, аятларыбызны да, келечилерибизни да хыликкеге тутханлары ючюн, аланы хакълары, къуру джаханимди (динни хыликке этгенлеге. Бурундан айтыу да барды «Адам чам бла дининден чыгъар», деб).
107. Ишексиз, Бир Аллахха тохташыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанланы барыр орунлары, Фирдаус джаннетди.
108. Ала анда ёмюрлюкге турурла, аны (джаратмай) башха джерге ауушдурургъа излемезле.
109. Сен алагъа: «Раббими сёзлерин джазаргъа тенгизле бары да мерекеб (чернила) болса да, Раббими сёзлери бошалгъынчы, тенгизле бошалыр эдиле, аны юсюне дагъыда аллай бир мерекеб болса да», - де.
110. Сен алагъа: «Мен да сизни кибик адамма, (башхалыгъым) сизни Аллахыгъыз да (бизники да) Бир Аллах болгъанына меннге уахъю болгъан. Раббисине тюбешир акъылы болгъан, къуллукъ этген заманда, Анга бир кишини тенг этмей (Аны бла кесини арасына башха джукъну, неда биреуню салмай) къуру алай къуллукъ этсин!» - де.
(Бизни айтсакъ: дуниялыкъгъа кетмей, бир-бирине бетсинмей, омакъланмай, кёзбау этмей, не хакъ, не бюсюреу излемей).

19 суура

МАРИЯМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кяяф. Ха. Я. Гъаййн. Съаад.
2. Бу хапар сени Раббинг, Ол къулу Зекериягъа къалай рахмат этгенини юсюнденди.
3. Ол Раббисине ташада таууш эте:
4. «Эй, Раббим! Мени сюеклерим къарыусуз болдула, башым да агъарыб джылтырайды (меннге къартлыкъ келгенди). Мен Сенден тилегиме къуру къалыб, мыдах болмаучанма.
5. Ишексиз, артымда къаллыкъ ахлуларыма да базмайма, (терсейирле деб) къоркъама, юйбийчем да къаратонду. Кеси джанынгдан меннге бир бала (тёлю) бер, (мен кетсем да, артымда къалыб, туугъан-туудукъну тюз джолгъа салыр кибик),
6. мени да, Якъубну тукъумуну да (бизни) ишибизни бардырырлай. Эй, Раббим! Аны Кесинг да разы болурлай бала эт!», - деди.
7. Сора анга: «Эй, Зекерия! Ишексиз, ары дери аллай атны Биз кишиге этмеген, Яхия деб аты боллукъ бир джашчыкъны сюйюмчюсюн айтабыз сеннге!», - деб, таууш болду.
8. Ол да: «Я, Рабби, мени сабийим къалай болур, юйбийчем къаратон, мен да къарыусузлукъгъа джетген бир къарт!?» - деди.
9. (Джабраил мёлек да) анга: «Раббинг сеннге: «Ол Меннге къыйын иш тюлдю, Мен сени, ары дери сен (дунияда) бир джукъ да болмай тургъанлай, джаратхан эдим да, дейди», - деди.
10. (Зекерия да): «Я, Рабби! Меннге бир белги эт (ол ишни билирча)», - деди. Анга: «Сеннге аны белгиси: алай тилсизлей къалыб кетмесенг да, юч кече бла юч кюнню адамла бла сёлешалмазса», - деб, джууаб болду.
11. Сора ол (Зекерия) бир джол михрабындан чыгъыб, халкъына: «Эртден, ингир да Аллахны тазалаб, махтаула эте туругъуз!», - деб, белгиле бла алагъа ангылатыргъа кюрешди.
12. (Сора Яхия туууб, уллуракъ болгъанында) Биз анга: «Эй, Яхия! Китабны (Тауратны) кючлю тут!», - деб, буюрдукъ. Анга сабийлей огъуна акъылманлыкъ да,
13. джумушакълыкъ да, (динде) тазалыкъ да берген эдик. Ол кеси да такъуалы эди,
14. ата-анасына да иги эди, ёхтем тюл эди, разы эте эди.
15. Анга туугъан кюнюнде да, ёлген кюнюнде да, тирилиб сау болгъан кюнюнде да (Аллахдан) тынчлыкъ буюрулубду.
16. (Мухаммад) сен китабда (Къуранда) Мариям ахлуларындан кюнчыгъыш таба, бир джерге джанлагъан хапарын да эсгер,
17. адам кёзден сакъланыб, кесине джабыу салгъанын. Биз а анга Кеси джаныбыздан джан джиберген эдик, ол аны аллына толу бир эркиши сыфатда сюелген эди.
18. (Ол заманда) Мариям анга: «Мен сенден Рахматлы (Аллах бла) сакъланама, сен Андан къоркъа эсенг!», - деди.
19. Ол да анга: «Мен Раббингден келечиме къуру, сеннге уа бир таза баланы (Аллахдан) саугъалай келгенме», - деди.

20. Ол да: «Мени къатыма не эркиши келмегенди, неда мен аман джюрюучю тиширыу тюлме, сора мени сабийим къалай болур?» - деди.
21. Ол да (Джабраил): «Иш алайды, сени Раббинг: «Ол Меннге бек тынч ишди, Биз аны (къудретибизни кёргюзген) халкъгъа сейир белги, эмда Кесибизден рахмат халда этебиз»,- дейди. Ол буюрулуб бошагъан ишди», - деди.
22. Сора ол буаз болуб (табар заманында) адамладан бир кенгирек джерге джанлады.
23. Сора аны сабий табар аурууу келтириб (ол тезалмай) бир (къуу) финик терекге таяндырды. Ол да алайда: «Ай анасыны, бу халны кёрмей, эртдерек огъуна ёлюб, унутулуб къалгъан болсам, къалай ашхы эди», - деди.
24. Сора тюб джанындан анга бир таууш болду (Джабраилден): «Къыйналма, Раббинг сеннге тюбюнгде суу чыгъарды,
25. ол финик терекни кесинге тарт да къакъ, андан бишген финикле тюшерле.
26. Аладан да аша, суудан да ич да, эс джый. Аллынга тюбеген киши болса: «Мен Рахман Аллахха бюгюн киши бла сёлешмезге сёз бергенме, (ол себебден) мен кишиге сёлеширик тюлме, де да къой», - деб.
27. Сора баласын да къойнуна алыб, Мариям элине келди. Ала да: «Эй, Мариям! Сен эрши ишни этдинг.
28. Эй, Харунну эгечи! Сени атанг аман адам тюл эди, ананг да хауле тиширыу тюл эди (бу аман ишни къалай этдинг сен)», - дедиле.
(Аралары минг джылдан артыкъ болса да, Мариям Харун файгъамбарны юзюгюнден болуб, аны ючюн айтылады дегендиле бир къауум. Бир къауум да огъай, бу башха Харунду дегендиле, ол да сыйлы адам болгъанды).
29. Сора Мариям (соруру болгъан мынга соругъуз деб, къолу бла) къойнунда сабийге кёргюздю. Ала да: «Биз бешикде (эмчекде) сабий бла къалай сёлеширбиз?» - деб, сейир болдула.
30. Сора ол (Гъыйса) алагъа: «Мен Аллахны къулума. Ол меннге китаб да берди, мени файгъамбар да этди (христианла айтханча, ол аллах болмагъанын чертеди).
31. Къайда болсам да, Ол мени берекетли этди, ёлгюнчюнге дери намазны, зекятны да борч этди,
32. анама да иги болургъа буюрду. Ол (Аллах) мени ёхтем, насыбсыз этиб джаратмады (Аллахыма бойсунмагъан).
33. Туугъан кюнюмде да, ёлген кюнюмде да, тирилген кюнюмде да меннге тынчлыкъ буюрду», - деди.
34. Халкъ къатышыб, даулашыб тургъан Мариямны джашы Гъыйса деген – ма олду.
35. Аллахха уа, не тюрлю да Кесине джаш алыргъа болмаз. Ол (аллай затдан) тазады. Ол бир затны этерге оноу этсе анга къуру: «Бол!» - дейди, ол да болады.
36. «Аллах а, ишексиз, мени да, сизни да Раббибизди, къуру Анга къуллукъ этигиз, тюз джол – къуру буду!», - деди Гъыйса.
37. Алай а кёб халкъла аны юсюнден тартышыбдыла (тюзюн билмегенлей, тюзю уа – ма буду). Ол ийнанмай, даулашыб тургъанлагъа уа, ол иш (Гъыйсаны ким болгъаны) ачыкъ болгъан Уллу кюн къыйынлыкъ келир.
38. Ала Бизни аллыбызгъа келген кюн бек аламат эшитирле, аламат да кёрюрле (бюгюн дунияда хакъны эшитмеселе да, кёрмеселе да). Алай а ассы къауум бюгюн ачыкъ аджашыбды. (Гъыйсаны Аллахха джаш да этиб, аны аллах да этиб).

39. Ала сан этмей, ийнанмай турсала да, аланы оноулары (сюдлери) тыныбды. (Мухаммад) сен, ала билмей тургъанлай, аланы (сокъураныб) бушуулукъ басар кюнню келлигин айтыб къоркъут.
40. Ахыры джер юсюне да, анда болгъан затха да Биз Ие болуб къалырбыз. Бары да ахыры къайытыб, Бизни аллыбызгъа келирле.
41. Дагъыда алагъа китабда (Къуранда) Ибрахимни хапарын да эсгер. Ол да кертичи, тюз файгъамбар эди.
42. Ол атасына: «Эй, атам! Сен не эшитмеген, не кёрмеген, не сени бир джугъунга болушмагъан затлагъа нек къуллукъ этесе?
43. Эй, атам! Меннге сеннге келмеген билим келди, мени ызымдан кел, сени тюз джолгъа тюзетейим!
44. Эй, атам! Сен шайтаннга (идоллагъа) къуллукъ этме! Ишексиз, шайтан Рахман Аллахха ассыды!
45. Эй, атам! Ишексиз, мен сеннге Джумушакъ Аллахдан азаб келир деб, сен да шайтаннга нёгер боласа деб къоркъама!», - деди.
46. Атасы да анга: «Эй, Ибрахим! Сора сен аллахларыбызны керими ураса? Тохтамасанг, мен сени ташла бла тюйюб ёлтюрюрме. Узакъ заманнга къора менден!», - деди.
47. Ол да анга: «Сау къал, атам! Артда мен сеннге Раббимден кечмеклик тилерме, ишексиз, Ол меннге хатерлиди.
48. Мен сизден да, Аллахдан ёзге ол сиз табыннган затладан да таяма. Раббимден а, тилей турлукъма (сени). Раббим мени тилегими къуру къоймаз деб, умут этеме», - деб, кетди.
49. Сора ол аладан да, Аллахдан ёзге, ала табыннган затладан да тайгъандан сора, Биз анга Исхакъны да, Якъубну да саугъалаб берген эдик. Аланы барын файгъамбарла да этген эдик.
50. Биз алагъа рахматыбызны да саугъалагъан эдик, хакъны айтхан мийик тил да берген эдик.
51. Дагъыда (Мухаммад) китабда Муссаны хапарын да эсгер. Ишексиз, ол да таза ийнаннган келечи да, файгъамбар да эди.
52. Биз аны тауну онг джанындан таууш этиб, ушакъ этерге Кесибизге джуукълашдыргъан эдик.
53. Рахматыбыз бла къарнашы Харунну да, Биз файгъамбар этиб, анга саугъалагъан эдик.
54. (Мухаммад, аны кибик) китабда Исмагъил файгъамбарны хапарын да эсгер! Ол сёзюне да толу, келечи эмда файгъамбар эди.
55. Ол ахлуларына намаз этерге да, зекят берирге да буюра эди. Раббиси да разы болгъан джан эди.
56. Дагъыда китабда Идрисни хапарын да эсгер, ол да, ишексиз, кертичи файгъамбар эди.
57. Биз аны мийик оруннга кёлтюрген эдик.
58. Ала бары да Адамны туудукъларындан, ол Биз Нухну биргесине кемеге миндириб къутхаргъанладан: Ибрахимни, Исраилни (Якъубну) туудукъларындан, Аллах алагъа файгъамбарлыкъдан юлюш бериб, нигъмат этгенледен эдиле. Ала Биз аланы тюз джолгъа да салгъан, сайлагъан да этген къауумдан эдиле. Алагъа Рахман Аллахны аятлары окъулсала джылаб, ала баш уруб, садждеге джыгъыла эдиле.
59. Аладан сора артда уа, бир башха тёлю келген эди, намазларын зая этген (ташлагъан), нафсы хауаларыны ызындан баргъан, аланы тюбер джерлери гъаййюду (джаханимде бир

джерни аты – Джаратхан Иелерине табынмагъан, неда Анга ийилирге уллукёллюлюк этген къауумгъа къуралгъан),
60. тауба этиб, ийман салыб, ашхы къуллукъла да этгенледен къалгъанланы. Аллайла уа, сыйлы джаннетлеге кирирле, алагъа аз да терслик болмаз,
61. ала Аднан джаннетлени ичинде болурла, Рахман Аллах алагъа ташадан сёз бериб тургъан. Ишексиз, Аны берген сёзю тынмай къалмаз.
62. Ала анда (джаннга тийген) бир бош сёз эшитмезле, бир-бирине къуру саламатлыкъ-тынчлыкъ теджеген болмаса. (Анда аман акъыл болмаз).
Азыкълары да эртден-ингир берилиб турур.
63. Биз къулларыбыздан, ол джаннетлеге ие этерибиз а, къуру Аллахдан къоркъгъан адамды.
(Бир къауумла къуллукъну кёб этерге эс бёлселе да, Аллах джанында сайланнганы уа такъуады – Аллахдан къоркъуб, сакъ бола билген, джюрегин таза тутхан).
64. (Мухаммад бир джолда Джабраилге: «Кёбюрек келе нек турмайса?» - деб сорду). Ол да: «Биз къуру Раббинги буйругъу бла болмаса, тюшмейбиз», - деди. Анга (Аллахха) уа алда болгъан да, энди боллукъ да, экисини арасындагъы да туурады. Сени Раббинг унутуучу тюлдю.
65. Ол кёклени, джерни да, аланы араларында бар затны да - Иеси (Аллахды). Къуру Анга табын, таймаздан Анга къуллукъ да эт! (Андан ёзге) ол атха тыйыншлы болгъан джукъ билемисе сен сора?
66. Сора инсан: «Мен ёлгенден сора сау болуб, берими чыгъарма?» - дейди.
67. Сора ол ары дери бир зат да болмай, джокъ болуб тургъанлай, Биз аны джаратыб бар этгенибизни эсине алалмаймыды?
68. (Мухаммад) Мен сени Раббинг бла ант этеме: «Биз аланы да, шайтанларын да джыйыб, сора аланы тобукъланнган халда, джаханимни тёгерегине салмай къоймазбыз.
69. Сора хар къауумну арасындан Рахман Аллахха эм ассыланы (бек азаб берир ючюн) сыдырыб алырбыз.
70. Андан сора отда кюерге эм тыйыншлыланы, Биз бек иги билебиз.
71. Сизден а алайгъа (джаханимге, неда аны эрнине) келмезлик биринг да джокъсуз. Ол, Раббинг Кесини бойнуна алгъан борчуду.
72. Андан сора Биз Аллахдан къоркъгъанланы джаханим отдан къутхарырбыз. Ол ассы къауумну уа, тобукъланыб, анда алай турма къоярбыз.
73. Алагъа Бизни аятларыбыз окъулгъан заманда, къаршчы къауум ийман салгъан къауумгъа: «(Бизни бла сизден) эки къауумдан къайсыбыз игирек, ариууракъ джашайбыз?» - деген эдиле (рысхы бла махтаныб).
74. Биз алагъа дери да харакет бла, кёзбаулукъ бла аладан да аламат джашагъан (махтаныб тургъан) нелляй бир тёлюню тюб этдик?
75. (Мухаммад) сен алагъа: «Рахман Аллах аджашхан адамланы болджалларын созуб, ала келиб не азабха, неда Къыямат кюннге тирелгинчи дери барма къояды. Сора ала орну аман да, аскери къарыусуз да ким болгъанын артда ангыларла», - де.
76. Тюз джолну баргъанлагъа уа, Аллах тюзелиуню къошады. (Ёлсенг а) ашхы ишлеринг ючюн, Раббингден берилген тюрленмезлик сууаблыкъ – хайырлыды сеннге.
77. (Мухаммад) сен кёрдюнгмю, ол Бизни аятларыбызгъа да ийнанмай: «Меннге (ол дунияда сюйгенимча бир) байлыкъ да, балала да берилир», - деб бегитгенни.

78. Сора аны ташадан хапарымы барды, огъесе ол Рахман Аллахдан сёзмю алгъанды?
79. Огъай, чыртда алай тюлдю. Биз аны айтханын джазыб туруб, сора аны азабын бек узун этербиз.
80. Биз ол айтхан затлагъа (байлыгъына, балаларына) Ие болуб, ол кеси уа Бизни аллыбызгъа джангызлай келир (ахлусуз, рысхысыз).
81. (Меккячы гяуурла) Аллахдан ёзге, кёб аллахлагъа къуллукъ этедиле, Къыямат кюн (аладан шафагъат табыб) сыйлы болур ючюн.
82. Огъай, чыртда алай (ала умут этгенча) тюлдю, Къыямат кюн идолла, ол алагъа къуллукъ этгенлеге, къаршчы болурла.
83. Неда аланы аманлыкъгъа удур ючюн, Биз шайтанланы кяфырланы юслерине джибергенибизни кёрмеймисе сен сора?
84. Ол себебден (Мухаммад) сен алагъа ашыкъмай тур, Биз барын да бек тергеббиз.
85. (Къыямат) кюн Биз Аллахдан къоркъгъанланы сый бериб, Рахман Аллахны аллына джыярбыз,
86. ассы къауумну да, хайуанланы суугъа сюргенча, джаханимге сюрюрбюз.
87. Сора ол кюн, къуру Рахман Аллах бла бегими болгъан адам болмаса, шафагъат этерге кишини эркинлиги болмаз.
(Аллахны бирлигин да бегитиб, Аны буйругъунда тюз турургъа кюрешген адам, ол кюн ахлусун, динде тенглерин джокълаб, алагъа шафагъат этер. Асхаба Умар (Аллах разы болсун анга) айтханды: «Динде тенглеригиз тёртден аз болмасын, нек десенг хар тенгде да шафагъат барды» - деб).
88. Бир къауумла: «Рахман Аллах Кесине джаш алгъанды», - дедиле.
89. Сиз чыртда келишмеген, эрши затны айтасыз.
90. Аланы ол сёзлери ючюн, кёкле джарылыргъа, джер атылыргъа, таула да чачылыргъа аз къаладыла,
91. ала (хапарлары болмагъанлай) Рахман Аллахха бала бергенлери ючюн.
92. Рахман Аллахха Кесине джаш алыргъа, чыртда тыйыншлы тюлдю.
93. Нек десенг кёкледе, джерде джашагъанла бары да Анга къуру къул халдадыла,
94. Ол (Аллах) адамланы санларын тергеб, аланы хар бирин да санаб бошабды.
(Келиб кетгенле да, энди келликле да).
95. Сора Къыямат кюн Аны аллына ала бирем-бирем келирле.
96. Ишексиз, Аллахха ийнаныб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанлагъа, алагъа Рахман Аллах (бир-бирлерине) сюймеклик, шохлукъ берир.
(Дуниядача бир-бирин эрши кёрген адет болмаз).
97. (Бу Къуранны, Мухаммад) Биз сеннге кесинги тилингде (ангыларгъа) тынч этдик. Аллахдан къоркъгъанланы сюйюмчю айтыб къууандырыр ючюн, демлешиб тургъан къауумну да къоркъутур ючюн.
98. Алагъа (меккячылагъа) дери да, Биз нелляй бир тёлюню тюб этгенбиз. Сен аладан (тюб болгъанладан) бир да къуруса да бирин сеземисе, неда бир шыкъыртчыкъ эшитемисе сора?

20 суура

ТАА ХАА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Таха. (магъанасын билген Аллах Кесиди).
2. (Мухаммад) бу Къуранны Биз сени насыбсыз этер ючюн тюшюрмедик.
(Халкъгъа ол ауур тийиб, аланы къыйнар ючюн тюл, къуру тынч джашау болур ючюн эндирдик),
3. ол къуру Аллахдан къоркъа билгеннге эсгертмеди (ойлашыргъа ауазды),
4. джерлени да, мийик кёклени да джаратхандан тюшюрюлген,
5. тахтасына да джарашхан Рахман Аллахдан (кёкде, джерде болгъан затны оноуун къолуна алгъан).
6. Кёкледе, джерде да, экисини арасында да, джумушакъ джерни тюбюнде да болгъан затла – бары да Аныкъыды.
7. Сен сёзюнгю уллу, гитче айтсанг да (башхасы джокъду), Ол ташаны да, джашыртынны да толу билибди.
8. Аллах кимди десенг – Андан ёзге табыныр джукъ болмагъан, «Асмаа ул хуснаа» деб, эм ариу атлары да болгъан.
9. (Мухаммад) сеннге Муссаны хапары келдими?
10. Ол арлакъда отну кёрюб, сора юйдегисине: «Сиз былай туругъуз, мен бир от эслейме, андан мен сизге не бир кёсёу келтирирме, неда отха бир джол табарма», - деди.
11. Сора ол алайгъа келгенинде, анга бир таууш болду: «Эй, Мусса!
12. Мен, ишексиз, Иенг Аллахма, эки аякъ кийиминги теш! Ишексиз, сен «Тууаа» деген (Синай тауну этегинде) бир сыйлы тюздесе.
13. Мен а сени (халкъгъа келечи этерге) сайладым. Энди сен иги тынгыла сеннге ачылгъан затха (Муссагъа файгъамбарлыкъ берилген кёзюу) –
14. ишексиз, Мен, Менден ёзге, къуллукъ этерге тыйыншлы башха джукъ болмагъан – Аллахма. Ол себебден, къуру Меннге къуллукъ эт, Мени эсгерир ючюн (унутмай, эсде тутар ючюн), намаз да къыл!
15. Ишексиз, Къыямат кюн келмей къалмаз. Алай а аны къачан келлигин Мен джашырыргъа излейме (белгили этмей), хар бир джанны да талпыууна (ичинде ниетине, къайгъысына) кёре хакъы берилир ючюн.
16. Мусса, нафсы хауасына баргъан (кеси акъылын джаратхан, кеси сюйгенча болурун излеб тургъан) адам, ол кюннге ийнаныугъа, сеннге чыртда чырмау болмасын, алайсыз сен халек болурса!», - деб, Аллахдан анга таууш болду.
17. Дагъыда Аллах анга: «Эй, Мусса! Ол онг къолунгдагъы уа неди?» - деди.
18. Ол да: «Ол мени таягъымды, мен анга таяннган да этеме, аны бла къойларыма тереклени чапыракъларын да къагъама, ол мени башха тюрлю кереклиме да джарайды», - деди.
19. Аллах да анга: «Эй, Мусса! Аны джерге атчы!» - деди.
20. Сора Мусса аны атханында, ол ары-бери къымылдаб айланнган, бир джылан болду.
21. Аллах анга: «Къоркъма да тут къолунг бла, Биз аны сеннге бурун кибик къайтарырбыз,

22. къолунгу да къойнунга сукъчу, ол чыммакъ акъ болуб чыгъар, анга бир заран болмаз. Бу да экинчи аят сеннге. (Адамла анга ойлашыб ийнанырлай белги).
23. Биз быланы сеннге эм уллу сейирликлерибизден болуб (бердик) кёргюздюк.
24. Энди Мусса, (бу белгилени да алыб) сен фыргъауунга бар, ол чекден чыкъгъанды», - деди.
25. Мусса да: «Алай эсе мени кёкюрегими (ол ишни тындырырлай) кенг эт!
26. Ол Сен мени бойнума салгъан ишни да тынч эт,
27. тилими тутханын да Сен бир теш (тилкъаулугъу болгъанды),
28. адамла сёзюмю ангылар ючюн,
29. мени ахлумдан меннге уазир да бер,
30. къарнашым Харунну,
31. аны бла къарыууму кючлю эт,
32. ишимде да аны меннге нёгер эт!
33. Биз Сеннге кёб тасбихле-махтаула этер ючюн,
34. Сени кёб эсгерир ючюн,
35. ишексиз, Сен бизни кёрюбсе», - деб, тиледи.
36. Ол анга: «Эй, Мусса! Сени тилегинг берилди!», - деди.
37. Мусса, бу джолгъа дери да, Биз сеннге джумушакълыкъ этген эдик да, (фыргъауун джаш сабийлени ёлтюртген заманда сени анангы къолунда ёсдюрюб. Артда сен уллу болгъандан сора да аладан биреуленни ёлтюрюб, ала да сени ёлтюрюрге излеген заманда, Биз сени аладан къутхарыб, д. а. к.)
38. ол Биз сени ананга уахъю этген затны:
39. «Сабийинги (чайыр джагъылгъан) четеннге сал да, аны къобан суугъа (Нилге) ат да ий. Суу аны сууджагъагъа келтирир. Сора аны Меннге да, анга да джау болгъан биреу алыр», - деб. (Мусса) Мен Кеси джанымдан сени (джауларынга) сюйдюрген эдим, хаманда Мени кёз аллымда болуб ёсерча, (фыргъауунга ёлтюртмей, сакълаб. Мусса сабийликде фыргъауунну къолунда ёсген заманда, ала аны бек сюйгендиле. Артда уа Мусса гъ.с. аны бла келишмей, арагъа джаулукъ тюшгенди).
40. Ол (фыргъауунну адамлары аны суудан алыб, эмчек салыр киши табылмай, не этерге билмей тургъан заманда) сени эгечинг келиб, алагъа: «Мен анга эмчек салыр адамны айтайыммы?» - деген эди. Алай бла Биз сени ананга къайтаргъан эдик, аны кёзлери да бир къууансынла, мыдах да болмасын деб. Дагъыда сен артда биреуню да ёлтюрген эдинг, Биз сени ол къайгъыдан да къутхаргъан эдик. Биз сени ма алай, бек къаты тукъум, сынагъан эдик. Эй, Мусса, сора сен Мадиан ахлусунда талай джылланы тургъан эдинг. Сора буйрукъ джетгенинде уа, бери ызынга къайытыб келдинг.
41. (Мусса) Мен сени Кесим ючюн сайлагъанма.
42. Сен да, къарнашынг да Мени аятларымы алыб барыгъыз, эрикмей, талмай Мени эсгергенлей туругъуз!
43. Экинг да фыргъауунга барыгъыз, ишексиз, ол бек аманнга кетгенди. (Кесин аллах этиб тохтагъанды).
44. Экинг да анга джумушакъ сёлешигиз, ол эсине алыр эсе уа, неда (Менден) къоркъар эсе уа.
(Бу аят адамгъа ауазны джумушакъ айтыргъа, аны диннге джумушакъ чакъырыргъа кереклисин кёргюзеди).

45. Ала экиси да: «Эй, Раббибиз! Ишексиз, ол бизге не бир къыйынлыкъ берирге излер, неда артыкълыкъ этер деб, къоркъабыз!», - дедиле.
46. Аллах да алагъа: «Къоркъмагъыз! Мен сизни биргегизгеме, эшитген, кёрген да этеме.
47. Экинг да барыгъыз да, анга: «Биз, ишексиз, Сени Раббингден келечибиз, Бану Исраиллени бизни бла джибер, алагъа азаб берме! Биз Раббинги аяты бла (сейир заты бла) келгенбиз сеннге (бизге ийнансанг!) Тюшюнюб, тюз джолгъа тюзелгеннге салам болсун!
48. Ишексиз, ётюрюкге санаб, хакъдан джанлагъаннга уа, къыйынлыкъ боллугъу бизге уахъю болгъанды деб, айтыгъыз!», - деди.
49. Сора ол (фыргъауун) алагъа: «Сизни Раббигиз кимди, эй, Мусса?» - деди.
50. «Бизни Раббибиз а, Ол Кеси джаратхан затларына кереклисича сыфат (форма) берген, аланы да орунларына тюзетген ким эсе – Олду», - деди ол.
(Адамны алыб, къуру аны сыфатына къарасанг да, бек сейирди. Нек десенг кёзю, къашы, кирпиги, кёзгинджисине дери, тырнакъ учуна дери орнундан тайгъан бир затчыгъы джокъду. Юсюнде бир затчыгъы келишмесе, адам бир тюрлю кёрюнюб, эслениб къалады. Аланы бирчиги кем болса да, адамгъа къыйын тиерикди. Талай джылланы окъуб, учёныйле адамны джаратылыууну сейирини тюбюне джеталмайдыла. Хар бир затны да бирем-бирем алсанг, джаны болгъанны болмагъанны да, бирер тюрлю формасы болмагъан джокъду. Ким болса да алагъа ол сыфатланы бериучю къудретли бир уллу Уста болгъаны хакъды).
51. Фыргъауун алагъа: «Ол алгъа кетген тёлюле уа (кимге къуллукъ этгендиле, къалай боллукъдула)?» - деди.
(Муссаны таргъа тыяргъа излеб, аны айтханы тюз болгъанын биле турса да: «Бизге дери халкъла терсейибми ёлгендиле сора? Ала ол сен айтхан Аллахха къуллукъ этмегендиле да. Ала бары да сора аджашыбмы болгъандыла?» – деб, халкъын кесине бурур ючюн, Муссаны да ауузун тыяр ючюн, ол аны хыйлагъа айтханды).
52. Мусса да анга: «Ол затны билими Раббими джанында буйрукъла джазылгъан китабдады. Мени Раббим не джангылмайды, не унутмайды,
53. джерни да тюбюгюзге тёшек этди, аны юсюнде сизге джолла салды, кёкден сууну да эндирди», - деди. Аны бла уа, Биз тюрлю-тюрлю битимле чыгъарабыз,
54. аладан кесигиз да ашагъыз, малларыгъызны да кютюгюз, деб. Ишексиз, ма ол ишде акъыл иелерине ойлашыргъа сейир зат барды.
55. Биз сизни андан (топуракъдан) джаратдыкъ, сизни ызыгъызгъа да анга къайтарабыз, экинчи кере да андан чыгъарырбыз (тирилтиб).
56. Биз фыргъауннга хар не тюрлю аятларыбызны да кёргюзген эдик, алай а ол аланы ётюрюкге санаб чарлагъан эди.
57. Ол анга: «Эй, Мусса! Хыйнынг бла сен бизни джашагъан джерибизден къыстаргъамы келгенсе сора?
58. Сеникича хыйны биз да бек тынч эталырбыз. Не бизники, не сеники болмагъан бир джерде болджал сал да, сёз бегит, сиз да, биз да джыйылайыкъ да эришейик, - деди ол. (Кёзбау этерге уа, ала бек уста болгъандыла).
59. Мусса да анга: «Ол бир джасалгъан байрам кюн болсун, халкъ да эртденликде джыйылыб къарарча», - деди.
60. Сора фыргъауун ары бурулуб кетиб, джайылыб табхан хыйлачысын (кёзбаучуларын) джыйыб келди.

61. Сора Мусса алагъа: «Сизге къыйынлыкъ! Аллахха ётюрюкню чыгъарыб кюрешмегиз (Аллахны белгили аятларына кесигизникилени тенг этиб!) Алай болмаса, Ол къыйынлыкъ бериб, сизни баш-тюбюгюзге этер. Анга кеси джанындан джукъ чыгъаргъан ёкюнмей къалмаз», - деди.
62. Сора кёзбаучула Муссаны айтханына (эки бёлюнюб, чайкъалыб), араларында тартыш болуб, джашыртын кенгеш этген эдиле. (Бирле аны файгъамбарды деб, бирле да, огъай, кёзбаучуду деб).
63. Ала бир-бирине: «Ишексиз, ала экиси да уста хыйнычыладыла, хыйнылары бла ала сизни джеригизден къыстаргъа излейдиле. Ол ары дери болгъан махтаулу джолугъузну да сизден тайдырыргъа умут этедиле.
64. Не тюрлю хыйлагъызны да аямай, джыялгъаныгъызны барын да джыйыгъыз! Сора (хорлатмазча) саф-саф болуб, бирден сюелигиз. Бюгюн ким башха чыкъса, ол насыблы болур», - деб, оноулашдыла.
65. Сора ала: «Эй, Мусса! Биринчи сенми атаса, огъесе бизми башлайбыз?» - дедиле.
66. Мусса да алагъа: «Да, атыгъыз сиз!», - деген эди. Сора атханларында аланы джыджымлары, таякълары кёзбау болуб, аны кёзюне къымылдаб баргъанча кёрюннген эдиле.
67. Сора Муссаны джюрегине къоркъуу келген эди.
68. Биз анга: «Къоркъма, ишексиз, сен баш боллукъса,
69. ол онг къолунгда таягъынгы ат, ол аланы кёзбауларын барын да джутар. Ишексиз, ала этген кёзбауду, кёзбаучу уа къачан да, къайда да онгмайды», - деген эдик.
70. Сора (Аллахны буйругъу толуб, Мусса таягъын атханлай) ол кёзбаучула садждеге джыгъылыб: «Мусса бла Харунну Раббийлери Аллахха ийнандыкъ», - деб тохтадыла.
71. Фыргъауун да алагъа: «Тохта, сора мен сизге эркинлик бермегенлейми ийнандыгъыз анга? Ишексиз, ол сизге кёзбауну юретген тамадагъызды. Мен сизни къолларыгъыз бла аякъларыгъызны чалыш (онг къол бла сол аякъ) кесдириб, тёнгегигизни да пальма терекге кердирмей къоймам. Сора азаб бериуде ким кючлюрек болгъанын да, джер юсюнде ким кёбюрек турурун да, сиз ол заманда билирсиз», - деди.
72. Сора кёзбаучула да: «Джаратхандан (Аллахдан) бизге ачыкъ далилле келгенден сора, сен бизге бир джукъ да эталмазса (ийманыбызны алалмазса), этер оноуунгу эт! Не этеринги да, къуру бу дунияда этериксе. (Ол дунияда уа, сени биз хорларбыз, сен а анда азаб иеси болурса).
73. Ишексиз, биз Раббибизге ийман салдыкъ. Ол бизни гюнахларыбызны да, ол сен къоймай этдирген кёзбауну да кечер деб, умут этебиз! Сенден эсе Аллах хайырлыды. Ол Кеси да ёмюрлюкдю!», - дедиле.
74. Ишексиз, ассы болуб, Раббисини аллына ким келсе, анга болуру, сёзсюз, джаханимди. Ол анда не ёлюб-ёлмез, не сау болмаз.
75. Муъмин болуб, ашхы ишле да этиб келгенлеге уа, анда эм мийик дараджала хазырдыла:
76. тюбю бла суула баргъан Аднан джаннетле, анда ёмюрге турургъа. Ол затха джетиширик а, кесин гюнахдан тазалаб (сакъланыб) кюрешген адамды.
77. Сора (ахырында) Биз Муссагъа уахъю этиб: «Къулларымы ал да, кече бла фыргъауундан кет! Тенгизни да таягъынг бла уруб, алагъа джол сал, къургъакъдача ётюгюз! Не ала джетедиле деб (не суу тюбюнде къалабыз деб), къоркъма!», - дедик.

78. Сора фыргъауун аскери бла ызларындан сюрюб (ол ары киргенинде, суу) башларын джабыб, ала да аны тюбюнде къалдыла.
79. Фыргъауун а кесини халкъын ма алай аджашдырды, ол аланы тюз джолгъа салмады.
80. Эй, Бану Исраилле! Биз сизни алгъа джауугъуздан къутхаргъан эдик. Артда Синай тауну онг джанында сизни бла ант да бегитген эдик, сизге кёкден манна бла салуаны да тюшюрген эдик:
81. «Биз сизге берген ма бу таза ашдан ашагъыз, мардадан ётмегиз, алай болмаса сизге Мени ачыуум тыйыншлы болур. Мени ачыуум тыйыншлы болгъан а, халек болмай къалмаз.
82. Ишексиз, таубагъа къайытыб, ийман салыб, ашхы къуллукъла да эте, тюз джолну баргъан адамлагъа уа, алагъа Мени кечмеклигим бек уллуду», - деб, билдирген эдик.
83. (Аллах анга): «Эй, Мусса! Халкъынгы къоюб, бери келирге нек ашыкъдынг?» - деди. (Мусса Синай таугъа Тауратны алыргъа баргъан заманда).
84. Ол да Анга: «Эй, Раббим, ала анда мени ызымдан келе (джолуму бара) къалдыла. Мен а Сени разылыгъынга ашыгъыб келгенме!», - деди.
85. Аллах да анга: «Ишексиз, сен кетгенден сора Биз къауумунгу фитнагъа салыб сынадыкъ. Аланы бир самариянлы аджашдырды», - деди.
86. Сора Мусса халкъына ачыулу, мыдах халда къайытды. (Келиб, халны кёргенинде уа, Тауратны къангаларын джерге атыб), алагъа: «Эй, халкъым! Раббигиз сизге ашхы затны (Тауратны саугъаларгъа) сёз бермегенми эди сора? Сизге ол (болджал) узунму кёрюндю? Огъесе Раббигизни чамланыуунму изледигиз? Меннге берген сёзюгюзню нек тутмадыгъыз?» - деди.
(Мусса анда къыркъ кюн тургъанды. Ол андан Тауратны алыб тюшгюнчю, ол кёзюуде чууутлула бузоугъа табыннгандыла).
87. Ала анга: «Биз сёзюбюзню кеси эркинлигибиз бла бузмадыкъ. Алай а (Мисирде) бир къауумну алтыны, зор этиб, къоймай бизге джюкленнген эди. Сора биз аны (отха) салгъан эдик, бизни кибик самариянлы да салгъан эди (отда эритирге)», - дедиле. (Мусса халкъын да къарнашы Харуннга аманат этиб, Синай таугъа Тауратны алыргъа кетген кёзюуде, бир самарийли халкъдан зор бла джюзюк, сыргъа къоймай, алтынма дегенни джыйдыргъанды. Сора аны эритиб, къуюб бузоу сурат этдиргенди. Сора ол Бану Исраиллеге, Муссаны аллахы ма буду деб, къыркъ кюнню аланы анга табындыргъанды).
88. Сора самариянлы андан алагъа тёнгеги болгъан, ынгырдагъан, алтын бузоу этиб чыгъаргъан эди. Сора ол да, аны нёгерлери да: «Ол (Мусса) унутуб къойгъанды ансы, сизни да, Муссаны да аллахыгъыз ма буду», - дедиле.
89. Ала уа аны сёз бла джууаб къайтаралмагъанын, неда алагъа не хата, не хайыр этер къарыуу болмагъанын кёралмаймы эдиле сора?
90. Ары дери уа Харун алагъа: «Эй, къауум! Бу сизге къуру, сынамды. Иегиз а къуру Рахман Аллахды. Мени ызымдан келигиз, буйругъума да бойсунугъуз!», - деген эди.
91. Ала да анга: «Биз Мусса къайтхынчы дери, бузоугъа къуллукъ этгенни, чыртда къоярыкъ тюлбюз», - деген эдиле.
92. Мусса къайытханында: «Эй, Харун! Аланы аджашханларын кёре тургъанлай, нек тыймадынг сора?
93. Мени джолум бла нек бармагъанса, огъесе буйругъума ассымы болгъанса?» - деди.

94. Ол да анга: «Эй, анамы джашы! Мени сакъалымдан, башымдан да тартма. Сен меннге: «Бану Исраиллени араларын бёлдюнг!» - дейсе, деб къоркъдум. Ала мени сёзюме къарамай эдиле», - деди.
95. Мусса ары бурулуб: «Эй, самариянлы, сен а не айтырыкъса (неди бу ишинг)?» - деди.
96. Ол да анга: «Мен ала кёрмегенни кёрген эдим. Сора келечи (Джабраил) ётген аякъ ыздан ууучум бла (топуракъ) алыб, аны бузоу суратха себген эдим. Нафсым (джюрегим) алай сюйген эди», - деди.
97. Мусса да: «Къора мындан! Энди мындан ары сен дунияда: «Манга тиймегиз», - дегенлей айланырса (келепен ауруулу болуб). Ол дунияда уа, сени барыр джеринг сёз берилиб хазырды. Энди сен ол къадалыб, къуллукъ этиб кюрешген аллахынга иги къара! Биз аны отда кюйдюрюб (эритиб), тенгизни теренине себиб, тас этиб къояйыкъ.
98. Сизни Аллахыгъыз а – Андан ёзге табыныргъа тыйыншлы башха зат болмагъан – къуру Бир Аллахды. Ол билим бла хар затха да джетишибди», - деди.
99. (Мухаммад) Биз сеннге бурун хапарладан (сен кёрмеген) эртде ётген хапарны ма былай ачабыз. Биз сеннге Кеси джаныбыздан эсгертме (Къуранны да) саугъаладыкъ.
100. Анга (Къураннга) ким арт бурса ол, Къыямат кюн уллу джюк кёлтюрюр,
101. ол (джюк, азаб) анда аланы юслерин ёмюрлюкге басар. Къыямат кюн, ол ала кёлтюрген джюк, нечик аманды.
102. Сора сургъа къаты юфгюрюлген кюн, Биз ассыланы (махшаргъа) кёккёзле этиб джыярбыз (не асыры къоркъгъандан сокъур болуб, ау басыб, неда бек эрши кёзле болуб).
103. Ала ол кюн бир-бирине: «Биз джерде он кюнден кёб а турмадыкъ», - деб, шыбырдашырла.
104. Ала нени юсюнден шыбырдашханларын а, Биз бек иги билиб турабыз, аланы эм иги ангылагъан бирлери: «Огъай, сиз (дунияда) бир кюнден кёб турмадыгъыз», - дегенин да.
105. Ала сенден: «Таула уа, ол кюн къалай болурла?», - деб сорадыла. Сен алагъа: «Раббим аланы, джукъларын да къоймай, себелеб къояр,
106. аланы тюзетиб, джерни сып-сыйдам этер,
107. ол кюн сен джер юсюнде, не бир дуббурчукъ, не бир чунгурчукъ кёрмезсе», - де.
108. Сора (джер сыйдам болгъандан сора) ала, ары-бери бурулур мадарлары болмай, (сюдге) чакъырыучу (мёлекни) ызындан барырла. Сен ол кюн Рахман Аллахдан къоркъгъандан, къуру аякъ шыкъыртдан ёзге джукъ эшитмезсе.
109. Ол кюн къуру Рахман Аллах сёзюне разы болуб, Ол эркинлик берген адам болмаса, кишини шафагъатындан хайыр болмаз.
110. Ол ётгенни да, энди келликни да билибди. Ала уа Аны билиминден бир джугъуна да джеталмайдыла (туура болалмайдыла).
111. (Ол кюн) адамла (тюрленмей) хаманда сау туруучу Аллахны аллында бетлери да энгишге ийилиб (уялгъандан башларын ёрге кёлтюралмай) турурла. Сыртына терсликни кёлтюрюб баргъан адам а, ол ёкюнюр.
(Адам Аллаху Тагъалагъа ийнанама дегенликге, Андан къоркъуб кесин тыймай, Ол буюргъан джолну да сан этмей, терсликле этиб айланса, башхасы джокъду, ол да бу аят айтханнга кёре, тауба этиб къайтмаса, терслигин сыртына кёлтюрлюкдю).
112. Ийманы бла ашхы къуллукъла да этиб баргъан адамгъа уа – анга не терслик, не тарлыкъ болур деб, къоркъуу болмаз.

113. Да ма алай, Биз буйрукъларыбызны тизиб, Къуранны араб тилде тюшюрдюк, адамланы къоркъутуб сагъайтыр ючюн. Ким биледи, ала Аллахдан бир къоркъар эселе уа. Неда Къуран алагъа бир джангы эс табдырыр эсе уа.
114. Хакъ оноучу – Мийик, Ёр Аллахды. (Мухаммад) сеннге уахъю келиб тыннгынчы дери, аны (адамлагъа) окъургъа ашыкъма! Сен: «Эй, Раббим! Билимими ёсдюр!», - деб, тилеб тур.
115. Биз (бурун) Адам файгъамбар бла да бегим этген эдик (терекден ашамазгъа), алай а Биз анда бегим табмагъан эдик, ол берген сёзюн унутхан эди.
116. (Эй, Мухаммад) эсге ал, Биз мёлеклеге: «Адамгъа баш уругъуз!» - дегенибизни. Бары да баш ургъан эдиле, иблисден къалгъанла, ол а унамагъан эди.
117. Биз да: «Эй, Адам, бу сеннге да, къатынынга да душманды, сакъ болугъуз, ол сизни джаннетден чыгъарыб иймесин, ол заманда сен джарлы болурса,
118. сен анда не ачлыкъ, не джаланнгачлыкъ кёрмезсе,
119. не суусабдан, не иссиликден инджилмезсе», - дедик.
120. Сора анга шайтан уасуаса (уу) салыб кюрешиб: «Эй, Адам, мен сеннге ёмюрлюкню терегин, неда чырт тюрленмеген патчахлыкъны кёргюзейимми?» - деди.
121. Ала экиси да алданыб, андан ашадыла. Сора айыб джерлери ачылыб уялдыла. Амалсыздан юслерин джаннет чапракъла бла джабаргъа кюрешген эдиле. Алай бла Адам Раббисини буйругъун бузгъан эди, тюз джолдан да терсейген эди.
122. Раббиси артда аны кечиб, джангыдан сайлаб алыб, тюз джолгъа салгъан эди.
123. Аллах алагъа: «Тюшюгюз джаннетден экинг да (туугъан-туудугъунг) барынг да бир-биринге душман болгъан халда. Мен сизни ызыгъыздан китаб ийиб, тюз джолну кёргюзюрме. Менден сизге ол (китаб, буйрукъ) баргъан заманда, Мени тюз джолуму ызындан баргъан не аджашмаз, не насыбсыз болмаз.
(Адам гъ.с. джаннетден Джерге ашырылгъан заманда огъуна, анга да, аны туудукъларына да, аланы ызларындан джорукъ-закон иерин, Уллу Аллах ачыкъ айтыб белгилеб джибергенди).
124. Алай а Мен ийген затха (Къураннга) ким арт бурса, аны джашауу тар-къыйын болур. Къыямат кюн махшаргъа да, Биз аны сокъур этиб джыярбыз», - деген эди.
125. Ол да: «Я, Рабби! Мени махшаргъа сокъур этиб нек джыйдынг, (дунияда) кёзлерим сау эдиле да?» - дер.
126. Аллах да анга: «Да, иш алайды: Бизни аятларыбыз баргъан заманда сен аланы сан этмей, унутуб къойдунг, энди бюгюн сен кесинг да ма алай унутулдунг», - дер.
127. (Джашауун) зыраф ётдюрюб, Раббисинден келген аятлагъа да ийнанмагъаннга, Бизни джал беририбиз ма алайды. Ахыратны азабы уа, бек къатыды, дайымды.
128. Биз алагъа дери тюб этген, ала да ол джуртлада джюрюб айлана тургъан элле аланы ойлашдырыб, тюз джолгъа бир тюзетмедилеми сора? Ишексиз, акъыл иелерине ол затда тамам оюм барды.
(Ары дери ала, Аллах чамланыб, тюб болгъан эллени тууралрында джашаб, къатлары бла джюрюб, кёрюб тургъандыла).
129. Белгили болджалы салыныб, Раббинги эртдеден бериб къойгъан сёзю болмаса, амалсыз халеклик келмей къалмаз эди.
130. Ол себебден (Мухаммад) ала айтхан затлагъа тёз! Сен кюн чыгъарны аллы бла да, кюн батарны аллы бла да, махтаула эте, Раббинги тазала (баш ур, намаз эт), кече

кёзюуледе да (ашхам бла джассыда) тазала, кюнню эки къыйырында да (тасбихле эт – намазла!) Ким биледи (ол ишинге), ахыратда сен разы болур эсенг а.
131. (Мухаммад) Биз дунияда сынар ючюн, бир къауумгъа хайырланыргъа берген тюрлю-тюрлю дуния джасанмасы байлыкъгъа кёз къаратма. Раббинги анда берлик рысхысы хайырлыды эмда тауусулмазлыкъды.
132. Юйдегинге да намаз этерге буюр (Джаратханнга табынмай турмасынла), кесинг да анга сакъ бол! Биз сенден рысхы тилемейбиз, сеннге рысхы бериучю Бизбиз. Ишни ахыры уа (хайыр табыб къууаныу) къуру, Аллахдан къоркъуудады.
133. Меккячыла: «Мухаммад Раббисинден (биз ийнанырлай) бир аят келтирсе эди», - дедиле. Ол алгъыннгы келген китабладан алагъа ачыкълаучу, сейир затла келмегенми эдиле сора?
(Мухаммадны келлик хапары аланы китабларында джазылыб тургъаны алагъа сейир тюлмюдю сора? Ала аны сан этмей, кёрмегенча этиб, бир джангы сейир зат излейдиле).
134. Биз аланы (Мухаммад) сен келгинчи къыйынлыкъ бериб, халек этген болсакъ, ала: «Бу сыйсызлыкъны, учузлукъну бизге бергинчи, Сен бизге келечи ийген болсанг эди, биз Сени аятларынгы ызындан бармай къалмаз эдик», - дер эдиле.
135 (Мухаммад) сен алагъа: «Барыбыз да сакълайбыз, сиз да сакълагъыз (ашыкъмай!) Сора тюз джолда кимле баргъанларын да, тюзелгенле кимле болгъанларын да артда ангыларсыз», - де.

21 суура

ФАЙГЪАМБАРЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Адамла сансыз турсала да, аланы соруу берир (гюнах-сууаб тергелир) кюнлери джуукълаша келеди.
2. Иелеринден алагъа ненча кере джангы ауаз келсе да, ала анга тынгылаб эшитиб, аны оюннга бурмай къоймадыла,
3. джюреклери булджуй (сан этмей. Аладан) бир къауум да: «Да ол да сизни кибик бир адам тюлмюдю (алданмагъыз?) Кесигиз кёре тургъанлай, кёзбаугъамы барлыкъсыз сора?» - деб, ташатын ассы ушакъланы бардыра.
4. (Мухаммад да алагъа): «Мени Раббим кёкледе, джерде сёлешиннген сёзню да биледи. Ол нени да эшитиучюдю, нени да билген Аллахды.
5. Алай а ала да (меккячыла аятлагъа): «Сандракъ тюшле! Ол аланы кеси джанындан чыгъарады, ол джырчыды. Алай тюл эсе, буруннгулагъа келгенча (Муссаны таягъы, Салихни тюеси д.а.к.), бир сейир зат кёргюзсюн ол бизге», - дедиле.
6. Алагъа дери да, ол Биз халек этген элледен, бир эл да ийнанмады. Энди была уа ийнанырламы экен? (Огъесе алача болургъамы излейдиле?)
7. Биз алагъа сеннге дери да уахъю бериб, ненча келечи ийген эсек да, къуру адамланы ийгенбиз. Аны кесигиз билмей эсегиз, ары дери келген китабланы билгенлеге соругъуз (ала айтырла сизге.

Мухаммад адамды, Аллах андан башха, мёлек зат дегенча, бир зат джиберсе эди, дегенлеринде тюшгенди ол аят).
8. Биз аланы (келечилени) бирин да не джукъ ашамагъан тёнгек, неда ёлмей, ёмюрге къалгъан келечи этиб иймедик.
(Ол ашарыкъ ашайды, бизни бла базарда айланады, сора файгъамбар къалай болур, д.а.к. дегенлеринде келгенди ол аят).
9. Биз алагъа берген сёзюбюзню толтургъан эдик, тыйыншлы кёргенибизни къыйынлыкъладан къутхаргъан эдик. Ол зырафына кюрешгенлени уа, аланы джер юсюнден тюб этген эдик.
10. Биз сизге (эй адам улу, сизни хурметлеб, сыйлаб) ичинде ауаз берилген китаб джибердик, анга бир сагъыш эталмаймысыз сора?
(Иегиз сизни сансыз этиб къоймай, сизге эс бёлюб, иш этиб сизни ючюн деб, ичинде да тюз джолну, джашау джорукъну да кёргюзюб, хакъ китабны джиберди. Сиз аны ангылаб шукур эталлыкъ эсегиз!)
11. Биз халкълары ассыла болгъан нелляй бир элни чачдыкъ, аланы орунларына да башха халкъланы келтирдик.
12. Сора ала Бизни къыйынлыгъыбызны сезгенлей, эслерин ташлаб къачхан эдиле.
13. (Хыликке эте, мёлекле алагъа): «Къачмагъыз! Ол джыйгъан байлыгъыгъызгъа, джашагъан юйлеригизге ызыгъызгъа къайытыгъыз! Биреу да сизден бир зат тилер эсе уа!», - дедиле.
14. Сора ала да: «Бизге къыйынлыкъ келди, биз ассы болдукъ», - дедиле.
15. Сора Биз аланы, орулгъан сабан тюбча этиб, ала джукъланыб къалгъынчы дери, аланы (сарын) тауушлары тохтаусуз барыб турду.
16. Биз кёклени, джерни, аланы араларында болгъан затланы да оюннга (бошнакъгъа) джаратмадыкъ.
17. Биз Кесибизге булджуу (сабий) аллыкъ болсакъ, Кесибизни къатыбыздан алсакъ а, алай этерик болсакъ.
(Ала теджеген, тазалыкълары да болмагъан, джерде адамладан алмай, кёкде сыйлы, таза мёлекледен).
18. Алай а Биз хакъ бла уруб, ётюрюкню чачабыз, ол да тайыб тас болады. Аллахха берген сыфатларыгъыз ючюн, сизге уллу къыйынлыкъ.
19. Кёкледе, джерде да болгъан зат Аныкъыды. Аны къатындагъыла (мёлекле) Аллахха къуллукъ этерге уллукёллюлюк этмейдиле, алагъа къарыусузлукъ да джетмейди.
20. Арымай-талмай, кече-кюн да Аллахха махтаула айтыб, Аны тазалаб турадыла.
21. Сора джерде ала (мушрикле, джаратылгъан, чириб къаллыкъ затладан) кеслерине аллахла ишлеб, аллах орнуна аланымы тутадыла? Ала быланы тирилтиб соруугъамы джыярла сора?
22. Ол экисинде (не кёкде, не джерде) Бирден ёзге башха аллах болгъаны болса, ала экиси да бузулур эдиле (аланы хар бири да алагъа ие болургъа излеб, бири бири бла къазауат этиб). Гъаршны Иеси Аллах а, ала сыфатлагъан затдан тазады.
23. Аллах Кесини ишине (биреуню аллында да) джууаблы тюлдю, ала уа (Аллахны аллында) джууаблыдыла.
24. Ала Аллахдан ёзге кеслерине башха аллахламы тутадыла сора? (Мухаммад) сен алагъа: «Алай эсе, ол ишигизге бир далил келтиригиз (китабыгъыздан. Аланы

китабларында уа, ала айтханча, аллай зат джокъду. Ала къалай тутхучсуз сёзню айтадыла!)
Мени далилим а – ма бу Къуранды. Ол мени биргемдегилеге ауазды, меннге дери (китаб иелерине да ауазды)», - де. Алай а адамланы кёбюсю хакъны ангыламайды, арт буруб къояды.
(Хар ким, хар миллет кесини къатышхан динине бегиб, анга къадалыб турады, бир тукъум далиллери болмагъанлай. Алагъа Уллу Аллахдан келген хакъ айтылса, ала кеслери акъылларына таяныб, къаршчы болуб тохтайдыла. Бюгюн-бюгече да болум алайды. Алай болса да терен къарагъан, терен сюзген, китабланы барын да тинтиб, сюзюб кюрешген, тюзлюкню сюйген акъыл иелери алимле хакъгъа ийиледиле, тюзге къайыта келедиле).
25. (Мухаммад) сеннге дери да Биз: «Менден ёзге башха аллах джокъду, къуру Меннге къуллукъ этигиз!», - деб, уахъю этиб, сингдирмей, бир келечи да джибермедик.
26. Ала (кяфырла): «Рахман Аллах Кесине джаш къурагъанды», - дейдиле. Аллах ол затдан тазады, ала да (мёлекле) Аны сыйлы къулларыдыла.
27. Ала, Аллахдан (эркинликсиз) алгъа бир сёз да айтмайдыла, Аны буйругъун толтуруб турадыла.
(Кирпик къакъгъан чакълы бирни да, Аны буйругъундан чыкъмайдыла).
28. Аллах алагъа дери болгъанны да, аладан сора боллукъну да билибди. Ала (мёлекле) къуру, Аллах разы болгъаннга шафагъат эталырла. Ала кеслери да Андан къоркъуб, буюгъубдула.
29. Аладан а (мёлекледен), «Мен аллахма», - деб, айтхан а бармыды? (Алай айтхан болса) аны джалын а Биз джаханим бла берирбиз. Ассылагъа джал беририбиз - ма алайды.
30. Сора ол ийнанмагъан къауум кёкле да, джер да (аллында) бир болгъанын, Биз артда аланы джарыб, бёлюб къурагъаныбызны, хар джаны болгъан затны да суудан джаратханыбызны билмеймидиле? Сора ала (ол затха ойлашыб) ийман салмазламы?
(Къуранда 14 ёмюрню мындан алгъа, айтылыб бегиб тургъан затланы наука энди ача келеди, ала Къуранда айтылгъаны бла аламат келишиб, шагъатлыкъ эте турадыла. Наука бегитгеннге кёре: «В начале был взрыв, а потом образовались небеса, звёзды и планеты», - дейди.
Джашауну юсюнден да айтады: "Жизнь зародилась в воде" - джашау биринчи суудан джаратылыб башланнганды деб бегитеди. Къуранда онтёрт ёмюрню мындан алгъа айтылгъан затха, наука энди джетише турады).
31. Дагъыда джер къымылдаб, аланы чайкъамаз ючюн, Биз аны юсюнде мийик тауланы къурадыкъ. Аны юсюнде ала къайры сюйселе да тюзелиб барырлай, джолла да этдик.
(Адам улу умут этгенча болмай, Джерни Уллу Аллах къат-къат (слойла) этиб къурагъанды. Ала алай орунларында бегиб турмайла, тайыб джюрюген этедиле. Ол заманда ала тауланы тамырларына тирелиб тохтаб къаладыла. Джер юсюнде тауланы магъаналары олду. Къазыкълача, аланы тамырлары джерге терен кириб, джерни къатлары джюрюген заманда, алагъа тирелиб тыйяргъа джарайдыла. Алай болмаса джер чайкъалыб, элле оюлуб джерге джутулуб къалыр эдиле).
32. Кёкню да, (джер юсю) сакъланнган чардакъ этиб къурадыкъ (ол ийнанмагъанла аны да кёрмеймилле?) Ала уа аланы сан этмей, ары айланыб къалалла.
(Чардакъ юйню сакълагъан кибик, кёк да джерге чардакъ болуб, бизни сакълаб турады. Биз умут этгенча болмай, кёкден джерге: таш, темир кесекле – кометала, метеоритле,

болиды – дегенча кёб тюрлю затла тюшедиле. Алай а, ала джерге джетгинчи хауада (атмосферада) кюйюб къаладыла. Аны кибик кёкде «азон» деб барды. Ол да адамланы кюн таякъдан, ультрафиолетовые лучи деб, адамгъа заран берлик затладан сакълайды. «Кёкде, башларында аланы сакълагъан чардакъ къурагъаныбызны кёрмеймилле сора?» - дегени ол болса келишеди. Аланы Уллу Аллах бизге насыбха джаратханды. Ма бу айтылгъан ишлеге бир сагъыш этмеймилле, бир ойлашмаймылла ол ийнанмагъан къауум дейди. Сора ала къалай ийнанмайла, ол затлагъа кючю, къудрети джетген, сизни да халек этиб къояр затланы къураб, сора аладан сизни сакълар затла да къурагъан Къудрети уллу Аллахха).

33. Ол а (Аллах) аллайды: кечени, кюндюзню да, кюнню, айны да джаратхан. Ала бары да тогъай джоллары бла (орбиталарында) джюзюб айланадыла.

(Таймай, орнунда бегиб тургъан джукъ джокъду. Библияда айтханча, джер аны-муну юсюнде турады деб, аллай къарыусуз затла Къуранда айтылмайдыла. Бу затланы юсюнден да, науканы айтханы да, Къуранда айтылгъаннга ариу келишибди. Алада бири бирин бузгъан неда къаршчы келген джукъ джокъду).

34. Сеннге дери да Биз(Мухаммад) кишиге ёмюрлюк джашау бермедик. Сора сен ёлсенг, ёмюрге дунияда аламы къалырла?

(Мухаммад ары бир ёле кирсе, къутулур эдик, дегендиле гяуурла. Ол анга джууабды. Былайда адам эс бёлюр зат, ёлюм тюлдю. Ала иймансызлай ёлюб, Уллу Аллахны аллына келселе, къалай болурла дейди. Келмей а къаллыкъ тюлдюле деген магъанады).

35. Хар джан да ёлюмню чайнар. Ары дери уа Биз сизни игилик бла эмда аманлыкъ бла сынайбыз. (Ёлгенден сора уа) Бизге къайтарылырсыз.

36. Кяфырла сени кёрселе, ала сени къуру хыликкеге тутадыла. Бир-бирине да: «Ма бумуду, сизни аллахларыгъызны эсгерген (кери ургъан?)» - деб кюледиле. Рахматлы Аллахны эсгериуге уа, ала къаршчыдыла.

37. Тюзю, адам ашыгъыш джаратылды. Алай болса да, сиз Мени ашыкъдырмай турургъуз! Мен сизге (заманы джетсе) аятларымы (магъаналарын) кёргюзе-кёргюзе барырма.

(Уллу Аллахны Къуранда айтхан сейир затлары Къыямат кюннге дери, кёзюу-кёзюуу бла, заманнга кёре, ачыла-ачыла барлыкъдыла. Эндиге дери ачыла келгенича. Аят аны айтады).

38. (Мухаммад) ала сеннге: «Керти айта эсегиз, берген сёзюгюз къачан келликди?» - деб, сорадыла.

39. Аны заманы келсе, бетлеринден, сыртларындан ургъан джаханим отдан кеслерин сакълаялмай, алагъа бир болушлукъ да болмай къалырын, айхай, ол гяуурла бир ангыласала уа.

40. Ол а ала билмей тургъанлай келиб, аланы къатышдырыр. Ала андан не башларын сакълаялмазла, неда алагъа арт болджал берилмез.

41. (Мухаммад) файгъамбарла сеннге дери да хыликке этилдиле. Ала (хыликке этгенле) тыйыншлы хакъларын толу табдыла.

42. Сен алагъа: «Не кече, не кюндюз Рахман Аллах бир къыйынлыкъ берсе, сизни Андан сакъларыкъ бармыды сора?» - деб, сор. Раббийлерини аты айтылса, ала Анга арт буруб къачадыла.

43. Бизден башха аланы сакълар аллах бармыды сора? Аланы аллахлары (ол къой эсенг) кеслерин да сакълаялмазла, аланы Бизден сакъларыкъ да табылмаз.

44. Биз былагъа да, ата-бабаларына да, ёмюрлерини узунуна, кереклилерин бериб джашатабыз. Сора Биз джерни тёгерегинден кем этиб (гяуурланы азайтыб, динни джайыб, аланы таргъа тыйыб) баргъаныбызны кёрмеймидиле, огъесе ала (къаршчы туруб) Бизни хорлар умутму этедиле?
45. (Мухаммад) сен алагъа: «Мени борчум къуру, уахъю бла (ол ачылгъан зат бла) сизни сакълыкъгъа чакъырыуду», - де. Алай а сен не къадар сакълыкъгъа чакъырсанг да, сангыраула аны эшитмезле.
46. (Мухаммад) алагъа сени Раббинги азабыны тылпыуу ургъанлай да, ала олсагъат: «Бизге къыйынлыкъ келди, ишексиз, биз ассыладан болдукъ», - деб, къычырыкъ-сыйыт этерле.
47. Биз Къыямат кюн гюнах-сууаб чегерге тюзлюкню базманын къурурбуз, не аз да биреуге терслик болмаз. Татран (горчица) бюртюк тенгли бирчик болса да, аны да салырбыз базманнга, аланы ишлерин тергерге уа, Биз Кесибиз толу джетишебиз.
48. Биз эртде заманда Мусса бла Харуннга да китаб берген эдик. Аны ичинде хакъны, джалгъанны айырыу да, нюр да, Аллахдан къоркъгъанлагъа эсге алыр зат да бар эди,
49. кёзлери бла кёрмеселе да, Аллахдан буюгъа, Къыямат кюн келир кёзюуден да къоркъа, джыйырыла билгенлеге.
50. Бу уа халкъгъа берекетле (ашхылыкъла) келтирген, Биз эндирген – Къуранды. Энди сиз аны керими урасыз сора?
51. Биз Ибрахимге да эртде огъуна (джашлай) тюзелмекни берген эдик. Биз ол зат анга тыйыншлы болгъанын биле эдик.
52. (Мухаммад) сен эсге ал, ол атасына да, халкъына да: «Сиз къадалыб табыныб кюрешген бу суратла не затладыла?» - дегенин.
53. Ала да: «Да, биз аталарыбызны алагъа къуллукъ эте кёрдюк (биз да алача этебиз)», - деген эдиле.
54. Ибрахим алагъа: «Сиз да, аталарыгъыз да ачыкъ аджашыуда болуб келгенсиз», - деди.
55. Ала да анга: «Сен бизге хакънымы келтиргенсе, огъесе бизни бла ойнагъанмы этесе?» - дедиле.
56. Ол да алагъа: «Огъай, сизни Раббигиз – кёклени, джерни Иеси, аланы джаратхан ким эсе – Олду. Мен да Анга толу шагъатлыкъ этеме», - деди.
57. Сора Ибрахимни: «Оллахи! Сиз кетген кёзюуде, мен сизни гяуур къачларыгъызгъа бир хыйла этмей къоймам» - деб, акъылына келген эди.
58. Сора ол аладан бир уллусун къоюб, къалгъанларын ууатхан эди. Аны уа ала къайытыргъа деб, къойду.
59. Сора ала келиб кёргенлеринде: «Бизни аллахларыбызгъа бу ишни ким этди? Ол бек уллу терс иш этди», - дедиле.
60. Ала бир-бирине: «Ибрахим деб бир бар эди, ол быланы сюймей эди, ол этген болур», - дедиле.
61. Сора ала: «Аны адамланы алларына, бери кёз туурагъа алыб келигиз, адамла бир кёрсюнле (аны этген ишине бир айыб этсинле!)», - дедиле.
62. (Ибрахим келгенинде, анга): «Эй, Ибрахим! Бизни аллахларыбызгъа бу ишни сенми этгенсе?» - дедиле.
63. Ол алагъа: «Огъай, мен этмегенме, аны этген ма бу тамадаларыды, соругъуз алагъа, айталлыкъ эселе?» - деди.

64. Сора ойлашыб, ичлеринден бири бирине: «Ишексиз, сиз кесигиз терсейибсиз», - деб, кёллерине келди.
(Идолланы джууаб бералмазларын ангылаб, аланы ауузлары тутулду. Ала табыннган затла, бош затла болгъанын, алагъа не хайыр, не хата эталмазларын кеслерине огъуна айтдыргъанды. Джангылыб тургъанларын да ангылагъандыла, ачыкъ этиб айтмасала да).
65. Сора бери бурулуб анга: «Была сёлешмегенлерин сен бек иги билесе», - дедиле.
66. Сора Ибрахим да алагъа: «Аллахдан ёзге, сизге не хайыр, не хата эталмазлыкъ (сёлешген да эталмагъан) затлагъамы къуллукъ этесиз сора?
67. Сизге да, Аллахдан ёзге ол сиз къуллукъ этгенлеге да, тюу сизге! Акъылыгъыз бла бир сагъыш эталмаймысыз сора?» - деди.
68. Сора ала (оноулашыб) бир-бирине: «Мынга джукъ этер акъылыгъыз бар эсе, аны отда кюйдюрюгюз! Кесигизни аллахларыгъызгъа да болушугъуз!», - дедиле.
69. Биз да отха буйрукъ берген эдик: «Эй, от! Ибрахимге суукъ, саламатлы бол!», - деб.
(Ибрахим гъ.с. отну ичинде джаннетдеча рахат, джукъ да болмай, Аллахха тасбихле эте тургъанды).
70. Ала анга хыйла этиб (аманлыкъ) изледиле, алай болса да, Биз аланы кеслерин эм насыбсызладан этдик.
71. Биз Ибрахимни да, Лутну да къутхарыб, халкъгъа уллу берекетле болгъан бир (сыйлы) джерге чыгъаргъан эдик. (Шамда джашагъандыла).
72. Аны юсюне да Биз анга Исхакъны, (туудугъу) Якъубну да саугъалаб берген эдик. Аланы хар бирин да ашхы къулла этген эдик.
73. Буйругъубуз бла Биз аланы алчыла, халкъны тюз джолгъа тюзетиучюле этген эдик. Ашхылыкъла этерге, намаз къылыргъа, зекят берирге деб, уахъю этиб алагъа сингдирген эдик. Ала Бизни къулларыбыз эдиле.
74. Лутну айтсакъ: анга хикмат да, билим да берген эдик. Хылымылы ишле этген элни (тюб этген заманда) Биз аны сау-саламат къутхаргъан эдик. Ишексиз, ала уа пасыкълыкъ этиб тургъан, аман къауум эдиле.
75. Аны да рахматыбызны ичине кийирген эдик. Ишексиз, ол да ашхы къулларыбыздан эди.
76. Нухну да эсгер, ол да эртде заманда Бизге таууш этиб тилек салгъанында, Биз тилегин къабыл этиб, анга джууаб берген эдик. Аны да, анга ийнаннган ахлусун да уллу палахдан къутхаргъан эдик (суу басхандан).
77. Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъан къауумну уа, аланы барын да суугъа батдырыб, (алай бла) Биз анга болушхан эдик. Ишексиз, ала уа осал къауум эдиле.
78. Дауудну да, Сулейманны да эсгер. Биреуню къойлары теблеген бир сабанны ала сюдюн этген заманда, Биз аланы сюдлерине туура эдик.
(Биреуню къойлары биреуню сабанына кириб аны теблегендиле. Дауд гъ.с. сюд этиб, сюрюу сабанны иесине къалыргъа деб чыгъаргъанды. Ол сюд сюрюучюге заранлы сюд болгъанды. Сора Сулейман гъ.с., Уллу Аллах эсине салыб, экисине да заран болмазча, таб сюд этгенди. Сабанны иеси бир джылны къойланы хайырланыргъа, сабан да бир джылгъа къойчунукъу болургъа, деб).
79. Биз Сулейманнга тюз сюд къалай этерин ангылатхан эдик. Экисине да акъылманлыкъ да, билим да берген эдик. Дауудну биргесине (анга бойсундуруб) Биз тауланы да,

къанатлыланы да тасбихле (Аллахха махтаула) этдирген эдик. Да, ма ол ишлени этген а, Биз эдик.
80. Биз анга дагъыда сизни (окъдан) сакълагъан кийимле (кюбеле) этерге да юретген эдик. Сора ол затла ючюн сиз шукур эте билемисиз?
81. Сулейманнга да Биз къаты баргъан джелни бойсундургъан эдик. Аны буйругъу бла джел, Биз берекетли этген джерлеге бара эди. Биз а хар нени да билиббиз.
82. (Бизни буйругъубуз бла) сууну тюбюне тюшюб, Сулейманнга андан джукъла алыб чыкъгъанла да (жемчуг, коралл), башха ишле этген шайтанла да бар эдиле. Биз аланы барын да кёрюб эдик.
83. Айюбну да эсгер, ол Раббисине таууш этиб: «Меннге заран джетгенди (бир къара), Сен а эм рахматлыса!», - деб, тилек салгъанын.
84. Сора Биз аны тилегин къабыл этиб, заранын ачхан эдик. Рахматыбыз бла юсюне аллай бир да къошуб, анга юйдегисин къайтарыб да берген эдик, (кеслерин Аллахха) къулгъа санагъанлагъа, аны эсгерме да этген эдик.
85. Исмагъилни, Идрисни, Зулкифлини да эсгер. Аланы хар бири да сабырладан эдиле.
86. Биз аланы рахматыбызгъа кийирген эдик. Ишексиз, ала ашхыладан (сыйлыладан) эдиле.
87. Чабакъны къарнындагъын да (Юнюсню) эсге ал, (Бизден эркинликсиз) ол халкъына ачыуланыб кетгенин. Анга Бизни къарыуубуз, чыртда джетерик тюлдю деб, акъылы алай эди. (Аллында сакълаб тургъан затдан ол хапарсыз эди. Алай болса да, ол китни къарнына тюшюб, сокъураныб, Аллахха къайытыб) къарангыда: «Сенден башха Аллах джокъду, Сен тазаса (махтаулуса), мен а залимледен болдум!», - деб, тилек салгъан эди. (Ляя иЛяяха илляя анта субыхаанака, иннии кунту миназ зоолимиин деб).
88. Биз аны тилегин къабыл этиб, палахдан къутхаргъан эдик. Керти ийнаннганланы, Биз ма алай къутхарабыз.
89. Зекерияны да эсгер. Ол да: «Раббим! Мени джангызлай къойма (сабийсиз). Сен ашхы тёлю бериучюсе», - деб, Раббисине тилек салыб, таууш этгенин.
90. Биз тилегин къабыл этиб, анга Яхияны саугъалаб берген эдик. Къатынын да сабий табаргъа джараулу этген эдик. (Ол къаратон болгъанды). Ишексиз, ала ашхы ишле этерге талпый эдиле. Бизден къоркъгъан, термилген халда тилек да тилей эдиле. Ала Бизден буюгъа биле эдиле.
91. Аны кибик, намысын сакълаб тургъан (Мариямны) да эсге ал! Биз аны ичине Кесибизни рухубуздан (джан) юфгюрген эдик. Аны да, джашын да дунияны башына сейирлик этген эдик.
92. Ишексиз, джер юсюнде сизни барынгы да динигиз бирди, бир умметсиз. Мен да барынгы да Раббигизме, барынг да, къуру Меннге къуллукъ этигиз!
(Аллахдан келген дин бирди. Эм башындан келген дин – Ислам динди, адамла кеслери бёлюб ийселе да).
93. Алай болса да, адамла араны бёлдюле. Ала бары да Бизге къайытырла.
(Ол динни бёлген къауум джууабха тартылмай къалмаз).
94. Ийманы тюз болуб, ашхы къуллукъла да этиб кюрешгенни талпыуу (сууаб этер дыгаласы) бошуна кетмез. Ишексиз, Биз аланы ишлерин джазыб турабыз.
95. Ол Биз халек этген эллени халкълары уа – ала харам болсунла! Энди алагъа (дуниягъа) къайытыу болмаз,

96. яъджудж-маъджуджлени алларында буруулары ачылыб, ала дуббурладан къуюлуб халкъны басхынчы дери.
97. Берилген сёзню заманы джетсе, аланы (къаршчыланы) кёзлери аралыб: «Бизге къыйынлыкъ келди, биз бу затха сансыз эдик, биз ассы къауум болдукъ», - деб, таууш этерле.
98. Ишексиз, сиз да, Аллахдан ёзге ол сиз къуллукъ этген затла да – джаханимге отунсуз! Сизни джолугъуз арыды.
99. Ала аллахла болсала, ары бармаз эдиле. Алай а ала бары да ёмюрлюкге ары тюшерле.
100. Ала (мушрикле) анда къычырыкъ-сыйыт этерле, ала анда (джаханим тауушдан ёзге) джукъ эшитмезле.
101. Ишексиз, Биз эртдеден эм ашхы затланы сёз бериб тургъан адамла уа, отдан узакъ болурла.
102. Ала анда джаханимни тауушун, не аз да эшитмезле. Ала хаманда кеслери сюйген затха батыб болурла.
103. Эм уллу къоркъуулу (кюн) ала мыдахлыкъ кёрмезле. Мёлекле да алагъа: «Ма бу – ол сизге сёз берилген кюндю», - деб, (алгъышла айта) тюбеширле.
104. Сора Биз ол кюн кёкню, джазыучу къагъытларын (тёгерек) чырмагъан кибик, чырмарбыз. Джаратыуну биринчи кере башлагъаныбызча, экинчи кере да (джангыдан джаратыб ызына) къайтарырбыз. Ол Бизни бериб тургъан сёзюбюздю. Ишексиз, Биз аны (ол ишни) этмей къоймазбыз.
(Къыямат кюнню болджалы джетсе, Уллу Аллах кёклени, тёгерек чырмалгъан къагъытча, этерме дейди).
105. Биз Забур деген китабда (адамлагъа) буйрукъланы эсгергенден сора: «Ишексиз, джер юсюне Мени бир ашхы къулларым иелик этерле», - деб (боллукъ буйрукъну да) джазгъан эдик.
(Бурун Дауд гъ.с-ны заманындан огъуна керти динни келлик хапары эртдеден да, анга тюшген китабда- Забурда джазылыб болгъанды. Мухаммад гъ.с-ны уммети келиб муслиманла Ислам динни джаярлары. Уллу Аллах, Ислам дин келирден минг бла алты-джети джюз джылдан артыкъны алгъа Забурда сёз бергенича, артда джер юсюне Ислам дин джайылгъанды).
106. Ишексиз, бу Къуранда да (ол китабладача) къуллукъ этиучю къауумгъа джетишимли хапар барды. (Боллукъдан хапар айтады).
107. (Мухаммад) Биз сени келечи этиб, дунияны башына (адам улугъа, джин улугъа да), къуру рахмат ючюн ийгенбиз.
108. Сен алагъа: «Сизни Аллахыгъыз да Бир Аллах болгъанына меннге Аллахдан уахъю болгъанды, сора сиз Анга бериллик тюлмюсюз!», - де.
109. Ала арт бурсала уа, сен алагъа: «Мен сизге къуру, келлик къыйынлыкъны айтыб билдирдим, алай а сизге берилген сёз (къазауат бла халек болуу) къысхамы келир, огъесе узайыбмы келир, аны билмейме.
(Узаймай, къазауат болуб ала анда къырылгъандыла).
110. Ишексиз, Ол ачыкъ айтылгъан сёзню да, сиз басдыргъанны да билибди.
111. Мен сизге азабны къачан келлигин билмейме, алай а аны созулууу сизге сынамды (таубагъа къайытыргъа) эмда бир кёзюуге дери, бир кесек зауукъланыуду», - де.

112. Сора (Мухаммад) тилек эте: «Я, Рабби! Бизге тюзлюк бла бир сюд эт (ала бла араны бир айыр!) Бизни Раббибиз а Рахман Аллахды. Сиз Анга берген эрши сыфатладан сакъланыргъа (Аллахны джашы барды деген кибик) болушлукъ изленник а къуру – Олду», - деди.

22 суура

ХАДЖ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, адам улу! Иегизден къоркъугъуз (сакъ туругъуз!) Ишексиз, (Къыямат кюн) джерни чайкъалыуу, ол бек уллу затды.
2. Ол кюн сиз, эмчек сала тургъан анала сабийлерин атыб ийгенин, къарны болгъанла да ташлаб къойгъанларын кёрюрсюз. Ол кюн сен адамланы эсириб-эсириб кёрюрсе (тентирей, джыгъыла). Алай а ала ичиб эсирмегендиле, Аллахны азабыны къатылыгъындан эсирибдиле.
(Ол кюн бютеу джер кючлю тебреннгенден, таула да чагъылыб, ала кёкге чыгъыб чачылыб, букъу-чукъу болуб, адамла да аланы арасында кёкде учуб айланыб, алай бла аякъ юсюнде туралгъан болмаз. Адамланы башлары сылхыр болуб, эсиргенлеге ушаб къалырла).
3. Адамланы арасында, бир билими да болмагъанлай, Аллахны (динни) хакъында даулашыб, ийман салмай, къарышыб тургъан да чыгъады. Ол алай бла хар къозгъаучу шайтанны ызындан барады (аны ол даулашдырады. Сыфаты адам болса да, кесин муслиманнга санаб турса да, динни хакъында даулашыучу – ол шайтанды).
4. Ким аны бла шохлукъ тутса, ол аны тюз джолдан аджашдырлыгъы, джаханимни къызгъан отуну джолуна тюзетири буюрулубду.
5. Эй, адам улу! Сиз ёлгенден сора тирилиуге ишекли болсагъыз (сагъыш этигиз!) Биз сизни биринчи топуракъдан, андан сора бир тамчы суучукъдан, андан сора уюгъан къан кесекчикден (бир къауумла аны ананы хатхусунда джабышхан, илиннген суу кесекчикден деб алай кёчюредиле), андан сора (адам) сыфаты болмагъан, сыфат анга артда берилген эт кесекчикден джаратханбыз.
(Бу тукъум формада биринчи кере адамны джараталгъан Аллах, экинчи кере да джараталырына ажымсыз болугъуз, ишеклик келтирмей).
Быланы барын да къудретибизни сизге баямлар ючюн айтабыз. Ананы къарнында да, сюйгенибизча бир болджал (тогъуз ай) буюруб тутабыз. Андан сора сизни бир джукъ ангыламагъан, сабий халда чыгъарабыз (дуниягъа). Андан сора да сизни ёсдюрюб, уллу этиб, кюч беребиз, сизден эртде ёлюб къалгъанла да боладыла, къартлыкъгъа джашаб (серликге дери), билгенлерин да унутуб ёлгенле да боладыла. Дагъыда сен къуу болуб тургъан джерге Биз кёкден сууну эндиргенлей, ол силкиниб, андан чыгъыб, тюрлю-тюрлю битимле ёсгенлерин да кёресе.
6. Ала бары да Аллах хакъ болгъаны ючюн, Ол ёлгенлени да сау эталгъаны ючюн, хар неге да къудрети джетгени ючюн,

7. Къыямат кюнню келлиги да, ишексиз, хакъ болгъаны ючюн, Аллах ёлюклени тирилтири да хакъ болгъаны ючюн.
8. Алай болса да адамладан Аллахны хакъында не бир билими, не тюз джолу, неда нюр берген китабы болмагъанлай даулашыучула да чыгъадыла,
9. (уллукёллюлюк тутуб) башын бир джанына бургъан, башхаланы да Аллахны тюз джолундан терсейтген. Аллай адамгъа дунияда сыйсызлыкъ, Къыямат кюн а, Биз анга джаханимни кюйдюрген азабын чекдирирбиз.
10. Сора анга: «Бу зат сеннге (эй, ассы) кесинги этгенинг ючюндю», - деб, айтылыр. Аллах а къулларына не аз да терслик этиучю тюлдю.
11. Адамланы арасында, Аллахха, джарны эрнинде кибик къуллукъ этгенле да бардыла (ийманлары бегимей, джардан кетерге къалтырай тургъанлача). Сора анга таблыгъы келсе, джюреги рахат болады (ийнаныб тохтайды), алай болмай, анга бир сынам келсе (тёзалмай: «Аллах алай нек этеди?» - деб), дуниясын да, ахыратын да джарлы эте, гяуурлукъгъа аууб кетеди. Ол а ачыкъ насыбсызлыкъды.
12. Ол кеси да Аллахдан ёзге, анга не хайыр, не хата эталмагъан затлагъа табынады. Ол бек терен аджашыуду.
13. Ол адам хайырындан эсе, хатасы кёб болгъан затха табыныб кюрешеди. Къалай аманды ол адамны таяннган уакили, нечик аманды аны ышаннган шоху.
14. Ишексиз, Аллах а, Анга толу ийнаныб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанланы, тюбю бла суула баргъан сыйлы джаннетлеге кийирир. Ишексиз, Аллах а мурат этген затын эталады.
15. Дунияда, ахыратда да Аллах анга (Мухаммадха) чыртда болушмаз деб акъылына келген адам, кёкге джибни тартсын да, (андан) къараб бир кёрсюн! Аны ол ачыуланыб этген хыйлалары джукъну кетераллыкъ эселе!
(Былайда тюрлю-тюрлю айтыу барды, аланы бири: джиб бла кёкге чыкъсын да бир къарасын ол; экинчиси: джиб бла кесин буусун да бир кёрсюн, аны ючюн Аллах Мухаммадха болушмай къоярыкъ эсе д.а.к.).
16. Ма алай Биз бу Къуранны хар затны да баямлаучу, сыйлы аятла этген халда тюшюрдюк. Аллах тюз джолгъа кимни тыйыншлы кёрсе, аны тюзетгенин да билдире.
17. Ишексиз, Аллах Къыямат кюн ийман салгъанланы да, яхудий динни тутханланы да, сабейлени да, христианланы да, меджусланы да, мушриклени да – барысыны да араларын айырыр (сюд этер). Ишексиз, Аллах а хар бир затха да туурады.
18. Сора сен кёрмеймисе! Кёкледе, джерде болгъан зат: кюн, ай, джулдузла, таула, терекле (битген затла), джаныуарла, адамладан да кёбле Аллахха саджде этиб тургъанын? Кёблеге да азаб тыйыншлы болубду. Аллах сыйсыз этген адамны уа, сыйлы этерге кишини къолундан келмез. Ишексиз, Аллах Кеси ушатханыча этеди.
19. Сора (джаратхан) Иелерини юсюнден даулашхан, ма экеулен (эки къауум)! Ийнанмай даулашханланы айтсакъ, алагъа джаханим отдан кийимле бичилир, башларындан къайнагъан суула къуюлур,
20. ол аланы ичлеринде бар затны да, терилерин да эритир.
21. Алагъа анда, къуралыб тургъан, темир токъмакъла да бардыла.
22. Ала азабдан къутулур дыгаласда, андан чыгъаргъа излегенлери сайын, алагъа: «Джаханимни кюйдюрген азабын чегигиз!», - деб, ала ызларына тюртюлюрле.

23. Ишексиз, ийман салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанланы уа, Аллах тюблери бла сыйлы суула баргъан джаннетлеге кийирир. Ала анда алтын, инджи буунлукъла бла джасанырла. Анда юслерине кийген кийимлери да дарий болур.
24. Ала дунияда (Аллахны бирлеген) ашхы сёзге тюзелиб, махтаулу сыйлы джолгъа да тюшгендиле.
25. Ишексиз, кеслери да ийнанмай, башхаланы да Аллахны тюз джолуна джибермей, Биз адамланы барына да, малчы араблылагъа да, анда къуллукъ этерге тенг этген Харам Масджидден да (Кябадан) адамланы (муслиманланы) тыйыб кюрешгенлеге. Дагъыда залимлик этиб, бузукълукъ излегенлеге да, алагъа термилтген къаты азабны чайнатырбыз. (Къурайишле муслиманла бла джау болуб, аланы Кябагъа джибермей тыйыб кюрешгендиле, кеслери анга иелик этерге излеб).
26. (Мухаммад, сен эсге ал) Биз Ибрахимге: «Бу Кяба юй болгъан джерни къуллукъ этиучю орун этиб тут! Меннге джукъну тенг этме, таууаф, къыям, рукугъу, саджде этиучюлеге Мени юйюмю (Кябаны ширкден) тазалаб тут!», - деб буюргъаныбызны.
27. Хаджи къылыуну борчлугъун халкъгъа баямла (хапар джай!) Ала сеннге ёзенледен, тюзледен, узакъ джолладан джаяу да, арыгъан арыкъ улоула бла да келсинле,
28. белгили кюнледе (хаджи къылыннган кёзюуде)! Хайырлы джерге келиб, ала шагъатлыкъ этер ючюн. Алагъа юлюшге берилген хайуанланы алайда кесген заманда, ала Аллахны атын эсгерир ючюн. Сора андан кесигиз да ашагъыз, инджилгеннге да, джарлылагъа да ашатыгъыз деб.
29. Андан сора ала кеслерин да джарашдырсынла (чач, тырнакъ кесиб, юс джуууб), нюзюрлерин да тындырсынла, эски юй (эртдеден къуллукъ этерге ишленнген) Кябаны таууаф этиб тёгерегине айлансынла!
30. Ма алайды Аллахны буйругъу. Аллах буюргъан затланы уллулаб (хурметлеб) ким тутса, Аллах джанында анга ол хайырлыды. Алайда кесерге сизге къуру, (Къуранда) харам деб окъулгъанладан къалгъан хайуанла - бары да халалды. Ол кир идолладан да джанлагъыз! Джалгъанны айтыудан да кенг болугъуз!
(Аллахха, адамгъа болса да, диннге келишмеген затны).
31. Аллахха джукъну тенг этмей, Аны бирлеб (Анга берилиб), алай къуллукъ этигиз! Анга джукъну тенг этген а, ол кёкден кетиб, аны да хауада къанатлы сермеб тутуб, къайры болса да алыб кетген кибикди. Неда джел учуруб кетиб, къайры болса да, аны бир терен чунгургъа атыб ийген кибикди,
32. ол алагъады (мушриклеге).
(Уллу Аллах, Аны бирлигинден тайгъаннга, Аны унутханнга аллай юлгюле келтиреди. Ол хакъ Аллахына таянмагъаны себебли, Аллахны рахматындан атылыб, сора бир джерден да болушлукъ болмай, ол да энишге кетиб, аны да бир къанатлы джетиб тутуб, аны ашаб къойгъанча, ол шайтаннга аш болуб къалады. Неда не этгининден бир хапарсыз, джашауу хауада учуб айланнган бир хапчюкча. Сора джел учуруб, ол къайры болса да бир терен чунгургъа тюшюб кетгенча. Аллахсыз, динсиз джашагъан адамны джашаууну юлгюсюдю ол).
Алай а Аллахны джорукъларын ким уллулаб турса, ол да джюрекни такъуасынданды (джюреги къоркъа билген а Аллахны разылыгъын излеб, анга джетиширге кюрешеди).

33. Сора сиз ол къурман малла бла бир белгили болджалгъа дери да хайырланасыз (къурман джетгинчи миниб, джегиб). Андан сора уа, аланы орунлары бурунгу юй (Кябаны) къатында (къурман этиудю).
34. Биз хар умметге да, алагъа берген рысхыбыз, малларыбыз ючюн, Аллахны эсгериб къурманлыкъ эте турургъа джорукъ этдик. Барынгы да Аллахыгъыз а – Бир Аллахды. Барынг да Анга муслиман болугъуз (берилигиз! Мухаммад) сен Анга баш ийгенлеге сюйюмчю айт,
35. аллайлагъа: Аллах эсгерилген заманда джюреклери къоркъгъанлагъа, къыйынлыкъгъа тёзгенлеге, сакъ болуб намазларын къылыучулагъа, Аллах разылыгъы ючюн, Биз берген рысхыдан (садакъагъа) джоюучулагъа.
36. Биз тюени да, тууарны да сизге динни ичинде бир белгили джорукъладан этдик (къурман этерге, ары дери да) алада сизге хайыр бар эди. Сора ала (тюеле, тууарла) тизилиб тургъанлай (ёретинлей тёшлерин тартыб сора ала джыгъылсала, боюнларын артда) Аллахны атын эсгериб кесигиз! Къабыргъалары джерге джарашса (джанлары чыкъса), аланы этлеринден ашагъыз, инджилгеннге, инджилмегеннге да ашатыгъыз! Да, ма алай, сиз хайырланыр ючюн, Биз аланы джаратыб, сизге бергенбиз. Сиз аны ючюн (аланы бергеннге) шукурла этер эсегиз а.
37. Аллахха аланы не этлери, не къанлары джетишмейди (бармайды), алай а сизден Анга, къуру такъуагъыз джетишеди. Да, ма алай, Ол аланы сизге бойсундургъанды. Сизни тюз джолгъа тюзетгени себебли, сиз Аллахны уллулар ючюн. (Файгъамбар) ашхылыкъла этиучюлеге Менден сюйюмчю айт!
38. Ишексиз, Аллахха ийнаннганланы Ол джакълайды. Хыянатчыны да (буйрукъну тутмагъанны), ашхылыкъны ангыламагъанны да, ишексиз, Аллах эрши кёреди.
39. Кеслерине чабыуул болуб, зорлукъ этилген къауумгъа ызына айланыб, (джау бла) къазауат этерге эркинлик болду. Ишексиз, алагъа болушлукъ этерге Аллахны къудрети уа, бек джетер:
40. «Бизни Иебиз Аллахды», - дегенлери ючюн, хакъ джуртларындан къысталыб айланнганлагъа (меккячы муслиманла). Аллах адамланы бир къауумун бир къауууму бла тыйыб тургъаны болмаса, (джер юсюнде) монастырла, клисала, синагогала (чууутлуланы межгитлери) ичлеринде таймаздан Аллахны аты кёб эсгелерилген межгитле да оюлур эдиле. Аллахны динине болушханнга Ол, чыртда болушмай къоймаз. Ишексиз, Аллахны кючю уллуду, неге да къолундан келеди.
41. Кимлеге десенг, Биз аланы джер юсюнде орунлашдырыб, сора ала да намазларын къылыб, зекятларын да бериб, адамланы игиге тартыб, амандан да тыйыб тургъанлагъа. Ишлени ахырлары уа, Аллахха къалады.
42. (Мухаммад) ала сени ётюрюкчюге санай эселе, алагъа дери да Нухну, Адны, Самудну къауумлары да, (алагъа баргъан файгъамбарланы) ала да ётюрюкчюге санагъандыла,
43. Ибрахимни, Лутну халкъы да,
44. Мадиан шахарны халкъы да. Мусса да саналгъан эди ётюрюкчюге. Мен ол ийнанмагъанлагъа – алагъа бир кесек болджал бериб (сынаб), артда аланы азабха тутхан эдим, (къарагъыз) алагъа къаллай къыйынлыкъ келген эди!
45. Залимликлери ючюн, Биз джер юсюнде нелляй бир элни тюб этдик. Ала, джукълары да къалмай, тюблерине дери оюлгъан эдиле. Дагъыда къаллай бир къую суула (худжу) къалыб, къуруб атылдыла. Къаллай бир мийик къалала оюлуб тюб болдула.

46. Сора ала (меккачыла) джер юсюнде айланмадыламы (кёрмедилеми? Ала уа тюеле бла сатыу-алыугъа баргъан заманда, ол оюлгъанланы, къуюланы юслери бла джюрюб, барын кёрюб тургъандыла). Огъесе аланы сагъыш эте билген джюреклерими джокъду, огъесе айтханны эшитирлей къулакъларымы джокъду? Огъай, аланы кёзлери сокъур тюлдю, кёкюреклерини ичинде джюреклери сокъурду.
47. (Мухаммад) ала сени: «Ол сен айтхан азаб къачан келликди?» - деб, ашыкъдырадыла. (Ала ангыласынла) Аллах берген сёзюн, чыртда бузмайды. Ишексиз, Раббинги джанында бир кюн, ол сиз санагъан кюнледен минг джыл чакълыды.
48. Ичинде зулмучулары бола тургъанлай, (аланы сан этмей, аланы тюзетир къайгъыгъа кирмей) арт болджалгъа къоюб туруб, артда Мен аланы азабха тутхан нелляй бир эл барды. Аланы барыны да келирлери Мени аллымады.
49. Сен алагъа: «Эй, адам улу! Мен сизни къуру, ачыкъ сакълыкъгъа чакъырыучума», - де.
50. Сора ийнаныб, джараулу къуллукъла этгенлеге – алагъа кечмеклик да, чомарт рысхыла да хазырдыла.
51. Ол Бизни аятларыбызны учуз этерге дыгалас этиб кюрешгенле – ала уа джаханим иелеридиле.
52. (Мухаммад) сеннге дери да, Бизни келечибиз бир затны айтыргъа умут этген заманда, шайтан аны умутуна кириб, бир терс затны айтдырмай, Аллах да ол шайтан салгъан затны кетериб Кесини аятларын бегитмей, не бир келечи, не бир файгъамбар иймегенбиз. Аллах а нени да билибди, акъыл Иесиди.
(Файгъамбар болсун, имам, гъалим болсун джангылыб бир затны айтыб иерге боллукъду. Ол Уллу Аллахны Кесини ушатханына, ким къалай ангылар деб, сынамына кёре болады. Аны ючюн къарамай тюз джюреги болгъан, хакъдан таймай къалады. Ауруулу джюрек, къаты джюрек эрлей терс джанын ангылаб, терсни тутуб тохтайды.
Мындан ары аланы хапарларын ачыкълайды Уллу Аллах).
53. Биз ол шайтан айтдыргъан зат бла джюреклеринде ауруулары болгъанланы эмда джюреклери къатыланы сынар ючюн. Алай а ол ассы къауум хакъгъа къаршчы туруб, бек къаты къарышыбды.
54. Дагъыда билим иелери аланы (аятланы) хакъ Раббингден келгенлерин ангылаб, алагъа ийнаныб джюреклери ийилгенле да, кимле болгъанларын айырыр ючюн. Ишексиз, Аллах хакъ ийман салгъанланы уа, тюз джолгъа тюзетиучюдю.
55. Кяфырла уа, не ала билмей тургъанлай, Къыямат кюн тутхунчу, неда аланы къурутхан бир къыйынлыкъ келгинчи дери, таймаздан, Анга (Аллахха) ишекликде турурла.
56. Ол кюн а оноу, къуру Аллахха тохташыр. Ол тюзлюк бла сюд этиб, аланы араларын айырыр. Сора ийман салыб, ашхы къуллукъла этиб тургъанла, зауукъланнган джаннетледе болурла.
57. Къарышыб, Бизни аятларыбызны ётюрюкге санаб тургъанла – алагъа уа сыйсыз азаб хазырды.
58. Аллах джолунда кёчгенлеге да, ёлтюрюлгенлеге да, неда кеслери ёлгенлеге Аллах джаннетни эм ариу рысхыларындан бермей къоймаз. Ишексиз, Аллах рысхы бериучюлени эм хайырлысыды.
59. Ишексиз, Ол ала разы болгъан халда, аланы (джаннетге) кийирмей къоймаз. Керти, Аллах хар нени да билиучюдю, бек джууашды.

60. Ишексиз, ол алай болур. Биреу биреуге кесине берилген чакълы бир азаб берирге джарар. Алай а андан ётдюрюрге излесе, Аллахны дини (закону) артыкълыкъ этилгеннге болушмай къоймаз. Ишексиз, Аллах а, бек Тёзюучю эмда Кечиучюдю.
61. Аны себеби уа, ишексиз, Аллах кечени кюндюзге, кюндюзню кечеге кийирирге кючю джетгени ючюн, нени да эшитиучю, кёрюучю болгъаны ючюн.
62. Аны себеби, Аллах хакъ болуб, ала да Андан ёзге башхалагъа табыныб кюрешген затлары бош болгъаны ючюн. Ишексиз, Ол Мийик, Уллу болгъаны ючюн.
63. Сен бир эс бёлмеймисе сора, Аллах кёкден джауумну джаудуруб, аны бла джер къалай кёгериб къалгъанын? Ишексиз, Ол джумушакъ, неден да хапарлы Аллахды.
64. Кёкледе, джерде бар затла бары да Аныкъыды. Ишексиз, Аллахны джукъ кереклиси джокъду. Ол бек Махтаулу Аллахды.
65. Сен кёрмеймисе сора, Аллах джерде болгъан затланы да, тенгизде джюзюб айланнган кемелени да, Кесини буйругъу бла сизге ишлетиб тургъанын? Кесинден эркинлик болгъунчу, кёкню джерге тюшюрмей, тутуб тургъанын да.
(Аллаху Тагъала, бирер себеб бла, кёкде кёб затланы джерге иймей тыйыб турады. Аланы Ол тыймай бошлаб къойгъан болса, джашау бек терк бузулур эди).
Ишексиз, Аллах (адам улугъа) джумушакъды, рахматлыды.
66. Ол джан салыб, сизни сау да этген, джанны алыб ёлтюрген да этген, къайтарыб сау да этерик Аллахды. Алай а адам, чыртда игиликни ангылаучу тюлдю.
67. Хар умметге да Биз (тутар) джорукъла бердик. Ол ишни юсюнден ала (меккячыла) сени бла, чыртда даулашмасынла! Сен аланы Раббинге ийман салыргъа чакъыр! Ишексиз, (Мухаммад) сен хакъ джолдаса.
68. Ала сени бла даулашсала: «Сизни не этгенигизни Аллах толу билибди.
69. Кыямат кюн, ол сиз арагъызда тартыш болуб тургъан затны сюдюн, Аллах Кеси этер», - де, алагъа.
70. Сора сен ангыламаймыса, Аллах кёкде, джерде болгъан затны барын да билиб тургъанын? Ишексиз, ол буйрукъла джазылгъан китабда джазылыбды. Ишексиз, ол Аллахха бек тынчды.
(Лаухул Махфуузда аланы этер ишлери белгилиди. Бары да Уллу Аллахха туурады, керек кюн ала ачыкъланырла).
71. Ала уа Аллахдан ёзге Ол алагъа, не бир далил тюшюрмеген, неда бир тукъум билимлери болмагъан затлагъа къуллукъ этиб кюрешедиле. Зулмучу къауумгъа уа, бир болушлукъ табылмаз.
72. (Меккячы мушриклеге) Бизни ачыкъ аятларыбыз окъулгъан заманда, сен кяфырланы бетлерин чюйюргенлеринден танырса. Ала Бизни аятларыбызны окъугъанлагъа чабаргъа да аз къаладыла. (Мухаммад) сен алагъа: «Сизни ол ишигизден эсе, аман иш не болгъанын айтайыммы? Ол а, къаршчылагъа Аллах сёз бериб тургъан – джаханим отду. Къалай аман орунду – ол а!» - де.
73. Эй, адам улу! Сизге юлгю келтириледи, тынгылагъыз! Аллахдан ёзге, ол сиз къуллукъ этген затла – ала чибинчикни да джараталмазла, ариу анга бары джыйылыб кюрешселе да. Ол къой эсенг, чибинчик аланы (ашларындан) бир затчыкъны алыб къачса да, ала аны андан сыйырыб алалмазла. Сыйырыргъа излеген да, сыйырыллыкъ зат да (ашарыкъ) къарыусуздула.

(Чибинни ичинден ашны алама десе да, аны табыб алаллыкъ тюлдю. Нек десенг ол албурун анга тюкюрюгюн къуюб, къатышдырыб сора алай ашайды, ол себебден аны айырыб алыр мадар джокъду).
74. Ала Аллахха тыйыншлы багъа, сый беральмадыла. Ишексиз, Ол а бек Кючлю, хар неге да къолундан келген Аллахды.
75. Аллах мёлекледен да, адамладан да Кесине келечиле сайлайды. Ишексиз, Аллах а нени да эшитиучюдю, нени да кёрюучюдю.
76. Алагъа дери болгъанны да, аладан сора боллукъну да биледи. Ишле бары да Аллахха къайытырла.
77. Эй, ийман салгъан къауум! Сизни джаратхан Иегизге рукугъу, саджде этигиз! Къуллукъну, къуру Анга этигиз! Хайырлы ишле да этигиз! Сиз насыблы болур эсегиз а!
78. Аллах ючюн къадалыб, хакъ джюрек бла кюрешигиз, Ол сизни сайлаб алгъанды (къалгъанладан). Ол сизге динигизде ауурлукъ этмеди. Ол – атагъыз Ибрахимни диниди. Эртдеден огъуна (Къуран тюшгюнчю Тауратда, Инджилде да), ма бу динде да Ол сизге «муслиманла – Аллахха берилгенле» деб, ат атабды. (Къыямат кюн) Расул да сизге шагъат болур ючюн, сиз да къалгъан адамлагъа шагъат болур ючюн. Ол себебден намаз да къылыгъыз, зекят да беригиз! Аллахдан тутханлай туругъуз (Аны буйругъундан чыкъмай!) Сизни уакилигиз къуру – Олду. Ол а, къалай ашхы уакилди, къалай ашхы болушуучуду.

23 суура

МУЪМИНЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Насыблы болдула: Бир Аллахха ийнаннганла (башха бир тюрлю джоллагъа алданмай, джангыз, Ол буюргъан джолну баргъанла),
2. намазларын буюгъуб къылгъанла,
(хар къылыннган намаз къабыл болуб бармайды. Ол себебден, сууаблыкъдан къуру къалмаз ючюн, намазны Уллу Аллахдан къоркъуб, буюгъуб, эси Анда болуб къылыргъа керекди. Ашыкъ-бушукъ этиб чыкъмай, намазны багъасын, сыйын билиб, Джаратхан Уллу Аллахымы аллына сюелеме деб, ангылаб),
3. керексиз бош сёзден кенг тургъанла,
(ол да, муслиман адамны: биринчи заманын зыраф этдирген, экинчи да аны джюрегин ёлтюрген, къатдыргъан затды. Ол заманда адам гюнахха да тынч боялады. Керексиз сёзден башын сакъламай, ол сыйлы болаллыкъ тюлдю. Уллу Аллах Кесини сыйлы Китабы Къуранда аны, намазны ызындан бош салмайды. Бизге, андан кенг болургъа, башыбызны сакъларгъа борчду. Джаратхан Аллахындан къоркъгъан адам, бош сёзню орнуна, Аллахын эсгерсин, заманын бош, зыраф иймесин. Дунияда огъуна, кёб сёлешген адамны къыйынлыкълары кёб болады),
4. зекятларын толу тындыргъанла (къызгъанч болмай. Зекятын бергинчи рысхысы тазагъа саналмайды),
5. нафсыларын зийнадан сакълагъанла,

(бу да адамны бузгъан затды. Аман джюрюучю адам бузулмай, хазна къалмайды. Сау миллет алайгъа кетсе уа, халкъда адамлыкъ къалмайды, ол заманда джашау да бузулады),
6. къуру юйбийчелери бла эмда кеслери ие болгъан тиширыуладан къалгъандан. Ишексиз, ол къауум а, айыбдан тышындады.
7. Бу айтылгъан джолдан ётерге излегенле – ала чекден чыкъдыла (харамны этедиле).
8. (Насыблы болдула) аманатларына да, антларына да толу болгъанла,
(Уллу Аллахдан, адамдан аманатларына да, Аллахха, адамлагъа берген сёзлерине да. Ётюрюк сёлешген, сёзюне ие болмагъан, аманатха хыянат этген – муслиманнга саналмайды, ариу ол кесин муслиманнга тергеб турса да),
9. (борч) намазларын, ычхындырмай, къылгъанла. (Эринчеклик этмей, неда дуния зат бла булджуй, намазны кечикдириб, не оздуруб къоймай, сакъ болуб, ашыгъыб заманы бла).
10. Ма ала уа иелик этерле –
11. Фирдаус джаннетге, ёмюрге анда турургъа.
12. Керти болуб Биз адамны топуракъ тылыдан джаратдыкъ (биринчи),
13. андан сора аны бир тамчы суучукъ этиб, деменгили орунда тохташдырдыкъ (ананы къарнында).
14. Сора ол тамчыны бир къан кесекге бурдукъ, сора къан кесекни да эт кесекге бурдукъ, эт кесекни ичинде да сюек этдик, сюекни да эт бла кийиндирдик. Артда да (туугъандан сора) Биз аны башха тюрлю халда ёсдюребиз (уллу этиб). Аллах а берекетле бериучю, эм ашхы джаратыучуду!
(Адам бу затланы, кесини къалай джаратылгъанын иги ангылагъандан сора, Аллахына ишеклик да, джер юсюнде кесини джюрегине уллукёллюлюкню да къалай келтирир).
15. Андан сора да сиз ёлесиз, анга ажымсызсыз (ишегигиз джокъду).
16. Андан сора да Къыямат кюн, ишексиз, тирилирсиз.
17. Керти болуб, Биз сизни башыгъызда джети къат кёкню да джаратдыкъ. Аны джаратылыуунда Биз сансыз тюлбюз. (Ол Бизсиз кеси аллына болгъан иш тюлдю).
18. Биз кёкден мардалы джауумну да эндиребиз, аны джерге да джаябыз (сингдиребиз). Аны къурутуб къояргъа да Бизни къолубуздан келликди.
(Кёб джауса къыйынлыкъ келеди, аз джауса да, къургъакълыкъ къысады. Экиси да къыйынлыкъды. Мардалы дегенини себеби - олду).
19. Алай а аны бла Биз сизге финик, джюзюм терекле, дагъыда кёб тюрлю кёгет терекле битдиребиз, сиз да аладан ашайсыз.
20. Синай тауда битген терекни да, ашагъан заманда ашларына къошхан джауу, бояуу бла (аны да битдиребиз алагъа).
(Ол кёб джерледе да битеди, алай а Синай тау артыкъ сыйлыды. Мусса гъ.с. да Уллу Аллах бла алайда ушакъ этгенди. Таурат да анга алайда тюшгенди. Ол артыкъ сыйлы аны ючюн болады).
21. Ишексиз, хайуанлада да ойлашыргъа сизге оюм барды. Биз сизге аланы къарынларында болгъан затдан ичиребиз. Дагъыда алада сизге тюрлю-тюрлю хайырланнган затла бардыла, аладан ашагъан да этесиз,
22. алагъа да, кемелеге да миниб джюрюйсюз. (Сизге ол ашхылыкъланы бергеннге уа, шукур эте билемисиз?)

23. Биз бир заманда Нухну да халкъына келечи этиб джиберген эдик. Ол алагъа: «Эй, халкъым, Бир Аллахха къуллукъ этигиз, сизге Андан ёзге, башха аллах джокъду. Сиз Ол Аллахдан къоркъарыкъ тюлмюсюз сора?» - деген эди.
24. Аны къауумундан ийнанмагъан башчылары (байлары, бийлери): «Бу да сизни кибик бир адамды (башха тюлдю). Ол сизден эсе сыйлы болургъа излейди. Аллах келечи иеме десе, ажымсыз, мёлеклени иер эди. Биз бу затны буруннгу ата-бабаларыбыздан эшитмегенбиз.
25. Ол джинле бла къатышыб айланнган адамды, (ашыкъмай) бир кесек заманны аны ызындан иги къараб туругъуз (ол алай узакъ бармаз!)», - дедиле.
26. (Нух да): «Я, Рабби! Сен бир болуш меннге, ала мени ётюрюкчюге санадыла», - деди.
27. Биз да анга: «Биз сени джюрегинге (эсинге) салгъан кибик, Бизни кёз туурабызда бир кеме ишле», - деб, уахъю этген эдик. Сора Бизни буйругъубуз джетгенинде уа, печь джаннган эди. (Сууну башында кеме тебреген эди). Аны (кемени) ичине да хар не тюрлю затдан парала сал, ахлуларынгы да миндир (ийнаннганланы, эртдеден) халек болурлары белгили болуб тургъанладан къалгъанланы! Ол зулмучуланы юсюнден а, Мени бла сёлешген да этме (аланы тилеме!) Ала уа, ишексиз, суугъа батылыр къауумдула.
28. Сен да, нёгерлеринг да кемеге миниб джарашсагъыз: «Бизни ол зулмучу къауумдан къутхаргъан Аллахха махтаула!», - де.
29. Дагъыда: «Я, Рабби! Сен бизни берекетли, рахатлы джерге тюшюр! Тынчлыкълы орунга салыучуланы хайырлысы Сенсе!», - деб, бар (кемеде).
30. Ишексиз, ма бу хапарлада ойлашыргъа сейир юлгю барды. Аланы уа Биз къуру, сынаргъа излей эдик.
31. Сора Биз артда (аладан сора джер юсюне) бир башха тёлюню къурагъан эдик.
32. Кеслеринден алагъа келечи джибериб: «Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан ёзге сизге, бир тукъум бир аллах джокъду, сиз Андан къоркъмазмысыз сора?» - деб, билдирген эдик.
33. Аладан ийманы болмагъан, ахыратда Аллах бла тюбешиуню да ётюрюкге санагъан, Биз алагъа байлыкъ-бийлик берген къауум: «Бу да (кёрмеймисиз) къуру, сизни кибик бир адамды, сиз ашагъандан ашайды, сиз ичгенден ичеди.
34. Кесигиз кибик бир адамгъа бой салсагъыз, сиз насыблы болмазсыз.
35. Ол сизге: «Сиз ёлюб, этигиз топуракъ да болуб, къуру сюегигиз къалгъандан сора джангыдан бери чыгъарылырсыз», - деб, сёзмю береди?
36. Хай-хай-хай, ол сизге къалай болмазлыкъ зат бла сёз береди.
37. Ма бу биз джашагъан дуниядан сора джукъ да джокъду. Джашайбыз, ёлебиз (болду), тирилиб сау боллукъ а тюлбюз.
38. Ол а къуру, кеси джанындан Аллахха ётюрюкню чыгъарыб айланнган адамды, биз анга ийнаналлыкъ тюлбюз», - дедиле.
39. Ол да: «Я, Рабби! Бир болуш меннге, ала мени ётюрюкчюге санадыла», - деди.
40. Аллах да анга: «Узаймай, ала тамам сокъуранннганладан болурла», - деди.
41. Сора хакълыкъда аланы бир къычырыкъ тутхан эди. Сора Биз аланы, суу келтирген бир кир кибик этиб къойгъан эдик. Ол зулмучу къауум а, тюб болсун!
42. Аладан сора дагъыда (аланы орунларына) Биз башха тёлюле къурагъан эдик.
43. Болджалындан не алгъа, не артха болгъан бир уммет да болмады.

(Хар адамны аджалы-болджалы болгъан кибик, хар файгъамбаргъа келген динни да, китабны да болджалы болгъанды. Уллу Аллах ма былайда айтханыча, алгъыннгы умметлени болджаллары бошалыб Ислам дин алай келгенди. Алай а аны джаулары алайын ангылаб, къабыл этерге унамагъандыла. Аятда сёз аны юсюнден барады).
44. Сора Биз (бирини болджалы бошалса, дагъыда) бир-бири ызындан келечиле джибере болгъан эдик. Сора ол халкъына келечи болуб келгени сайын, ала аны ётюрюкчюге чыгъара эдиле. Биз да аланы бири бирини ызындан халек эте баргъан эдик. Артдагъылагъа аланы, къуру хапарлары къала баргъан эди (оюмгъа). Ол ийнанмай къарышыб тургъан къауум, тюб болсун!
45. Андан сора Биз аятларыбызны да, ачыкъ далилле да бериб, Муссаны да, къарнашы Харунну да джиберген эдик
46. фыргъауннга да, аны бий къауумуна да. Ала уллукёллю болгъан, кеслерин мийикге тутхан къауум эдиле.
47. Ала да (бир-бирине): «Аланы халкълары бизге къул болуб тургъанлай, биз кесибиз кибик эки адамгъа, ийнаннганмы этейик сора?» - деген эдиле.
48. Ала аланы экисин да ётюрюкчюге санагъан эдиле. Алай бла ала халек болгъан эдиле.
49. Сора Биз, ала бир тюзелселе деб, Муссагъа китаб берген эдик.
50. Ажымсыз, Мариямны джашын да, аны кесин да Биз джер юсюнде сейир белги этген эдик. Къара суула чыкъгъан бир дуббурну юсюне экисин да тынчлыкълы орнатхан эдик.
51. Эй, келечиле! ашагъан ашыгъыз таза (халал) болсун, этген къуллугъугъуз да джараулу (кёзбаусуз, ширксиз) къуллукъ болсун! Мен а, ишексиз, сизни этген ишлеригизни билибме.
(Къуллугъу къабыл болур ючюн, муслиман адамгъа бек керекли зат - ашы халал, таза болууду. Къанына харам къатышыу, аны табигъатын бузады. Сора ол бузукълукъ туугъан-туудукъгъа да къан бла кёчерге боллукъду. Аллай адамны ийманы тюзелиб къалмайды. Ийманы тюз болмаса, къуллугъу да джарамайды. Эс бёлсегиз, Уллу Аллах бу аятда къуллукъ этиуден да алгъа, халал аш бла ёсюню салыб турады).
52. Ишексиз, сизни барынгы да (джер юсюнде) динигиз бирди (динлеге бёлюнюу терсди), Мен да барынгы да Иегиз Аллахма, (ол себебден барынг да) Менден къоркъугъуз (бёлек-бёлек болуб, бир-биринги эрши кёрюб, джау болмай!)
53. Алай болса да, Аллахдан китабла да алыб тургъанлай, араларын бёлюб-бёлюб, тюрлю-тюрлю динлеге айырылыб кетдиле. Хар бир партия да кеси баргъан джолгъа разы болубду.
(Къайсы къауумну алсанг да, хар бири да мен тюзме деб, аллай акъылдады. Терслигин ангыласа, ол кесини джолуна бегиб турлукъ тюлдю. Ала бары да акъылларына таяныб ишлеген партияладыла. Аланы арасында къутуллукъ джангыз бир партия барды. Кеси акъылына таяныб ишлеген партияланы къоюб, адам улуну джаратхан Бир Аллахыны буйругъуна эс бёлюб, къуру ол джолда баргъан къауум, керти тюз джолда партия – олду. Къалгъан партияла – джалгъандыла).
54. (Мухаммад) сен аланы бир кёзюуге дери, алай къатышыб турма къой.
55. Биз алагъа рысхы да, балала да бериб тургъаныбызгъа, ала: «Бизге, кертда, Аллах болушуб турады?» - дебми, турадыла сора.
56. Биз алагъа, къуру бу дунияны ашхылыгъын берирге ашыгъабыз. Алай а ала аны сезалмайдыла.

57. Ишексиз, Иелеринден къоркъуб буюкъгъан,
58. Иелерини аятларына да ийнаннган,
59. Иелерине джукъну да тенг этмеген,
60. алагъа буюрулгъан затны (зекят, садакъа кибик) бергенле (кёзбау этмей, хакъ, бюсюреу излемей), Раббийлерини аллына къайытырларындан джюреклери къоркъуб тургъанла.
61. Ма ала ашхы ишледе бир-бири бла эришген, бир-бирлерин озаргъа кюрешгенледиле.
62. Биз бир джаннга да къолундан келгенден артыкъны бойнуна салмайбыз. Бизни джаныбызда хакъны сёлешген китаб барды, алагъа чыртда артыкълыкъ болмаз. (Этгенлери джазылгъан китаб).
63. Алай болса да, аланы джюреклери бу затны юсюнде къатышыбды. Ала къадалыб кюрешген къуллукълары да, башха тюрлюдю (Аллах излеген къуллукъ тюлдю).
64. Биз аланы (башчыларын) байларын, бийлерин азабха тутхунчу дери, ала джабышыб кюреширле, сора артда уа, ынгычхарла.
(Бусагъатда уа, халкъны аллына сюелиб, аланы терсине элтген – тамадала, башчыла).
65. Алагъа: «Энди ынгычхамагъыз, ишексиз, бюгюн Бизден сизге болушлукъ джокъду.
66. Бизни аятларыбыз сизге окъулгъан заманда, артха къача эдигиз,
67. уллукёллюле болуб, кече джоббу-джоббу болуб, аны джер-джерде сёгюб сандракълана эдигиз», - дерле.
68. Сора айтылгъан сёзге ала бир сагъыш эталмагъанмы эдиле? Огъесе, аланы аталарына келмеген зат келгенине, ала сейирсиннгенми этедиле?
69. Огъесе, келечилерин (Мухаммадны иги) таныялмай, аны ючюнмю чарлайдыла?
(Ала уа аны тюз адам болгъанын бек иги билгендиле. Бир джолда Къурейшле, ийнанмай тамам къарышыб тургъанларында, Мухаммад гъ.с. таууш этиб, аланы Сафа тауну башына джыйгъанды. Сора айтханды: «Мен бу элде Меккяда туудумму, сизни арагъызда ёсдюммю, биргегизге айландыммы къыркъ джылыма дери? – Хо – деб, джууаб бергендиле. – Сиз мени бир алдауугъуму, хыйламы кёргенмисиз? – Огъай, огъай, биз сенден аллай зат кёргенбиз деб айталлыкъ тюлбюз. – Мен сизге ма ол тауну артында бир уллу аскер бери чабаргъа хазырланыб турады десем, сиз ийнанырмысыз? – Кимге ийнанмасакъ да сеннге уа, игитда ийнанабыз. – Да сора алай эсе, меннге Уллу Аллахдан келген затха нек ийнанмайсыз? – деди»).
70. Огъесе ала анга джинлими дейдиле? Огъай, ол алагъа хакъны келтирди, кёбюсю аны эрши кёрсе да.
71. Хакъ аланы хауалары сюйген джолгъа баргъан болса уа кёкле да, джер да, алада болгъан затла бары да бузулур эдиле. Огъай, ала арт буруб къачсала да, Биз алагъа ауаз (Къуранны) бергенбиз.
72. Огъесе сен (ауаз айтханынг ючюн) аладан хакъмы излейсе? Сеннге Раббингден бериллик хакъ хайырлыды. Бериучюлени эм хайырлысы уа – Олду.
73. Ишексиз, сен а аланы тюз джолгъа чакъыраса.
74. Ишексиз, ахыратха ийнанмагъанла уа, тюз джолдан тамам терсейибдиле.
75. Биз джазыкъсыныб, алагъа келген къыйынлыкъны ачсакъ а, ала ол терс джолларында хайран болуб, теренден тереннге кириб барыр эдиле.
76. Биз алагъа азаб бериб да кёрдюк (ачлыкъ бла), алай а ала Раббийлерине баш иймедиле, Андан къоркъа, буюгъа билмедиле,

77. алагъа Биз къаты къыйынлыкъны эшигин ачыб, ала да тюнгюлюб тохтагъынчынга дери.
78. Аллах а къаллайды десенг – сизге эшитмеклик, кёрмеклик, (ойлашырлай) джюрек берген. Къалай къарыусуз шукур этесиз.
79. Ол аллайды – сизни джер юсюне джаратхан, барынг да Аны аллына джыйыллыкъ.
80. Дагъыда Ол джан салыб, сау да этген, аны алыб, ёлтюрген да этген. Кечени, кюндюзню ауушунууу да – Аны къолунда болгъан. Сиз ол ишге бир ойлашмаймысыз сора?
81. Алай а была да буруннгулача:
82. «Биз ёлюб топуракъ да болуб, сюекге да бурулгъандан сора, джангыдан сау болуб, керти тирилгенми этербиз сора?
83. Бу бизге да, бизден алгъа аталарыбызгъа да берилген сёздю. Алай а ол къуру, буруннгуланы сандракъларыды», - деб.
84. Элесе: «Бу джер да, аны юсюнде болгъан зат да кимникиди, сиз биле эсегиз, меннге бир джууаб беригиз?!», - де алагъа.
85. Ала сеннге: «Игитда, Аллахныкъыды», - дерле. «Алай эсе, сагъыш этиб, бир эсгералмаймысыз сора?» - де.
86. Сен алагъа: «Джети кёкню да, Уллу гъаршны да Иеси кимди?» - деб, сор.
87. Ала да: «Ала Аллахныкъыладыла», - деб, джууаб берирле. Сора сен алагъа: «Да, алай эсе, Аллахдан къоркъмаймысыз сора (башха затлагъа табынырга?)» - де.
(Мушрик араблыла, кеслери идоллагъа табына турсала да, кёклени, джерни къурагъан Бир Аллах болгъанын иги билгендиле. Алай а къуллукълары идоллагъа болгъанды).
88. Сен алагъа (ол къауумгъа): «Хар затны оноуу, эркинлиги кимни къолундады (сиз анга бир джууаб беригиз?) Ол къоруулайды (сакълайды), Андан киши къорууланмайды (биреу биреуню Аллахдан къоруулар къарыуу джокъду), сиз бир ангылар эсегиз а», - де.
89. Ала: «Аллахды», - демей къоймазла. Сен да алагъа: «Сора къалай бек къатышхансыз сиз, хыйны болгъанлача», - де.
90. Огъай, Биз алагъа хакъны бергенбиз, ётюрюкчюле уа, ишексиз, ала кеслеридиле.
91. Ол – не сабий алмагъан, неда Аны биргесине бир башха аллах болмагъан – Аллахды. Алай болса уа, аланы хар бири кеси джаратхан джерине ие болургъа излер эди, бири биринден онглу болуб, башха чыгъаргъа кюрешир эди. Ала берген сыфатладан Аллах тазады,
92. Ол ташаны да, туураны да билген, ала табыннганладан Мийик болгъан (Аллахды).
93. (Мухаммад) сен: «Я, Рабби! Сен алагъа (къыйынлыкъ) джиберирге берген сёзюнгю (саулукъда) меннге кёргюзгенинг болса,
94. (озаманда) Я, Рабби, мени ол ассы къауум бла этиб къойма», - деб, тилеб тур! (Ахыры да ол тилегенча болгъанды).
95. Ишексиз, Биз алагъа берген сёзюбюзню, сеннге кёргюзюрге къолубуздан бек келир.
96. Аманлыкъны да эм ариу зат бла артына ыхтыр. Ала Аллахха берген сыфатланы, Биз бек билиббиз.
97. Сен (Мухаммад): «Я, Рабби! Шайтанла уасуаса салыб кюрешиулеринден, Сени бла сакъланама.
98. Я, Рабби! Ала терилтирге хазырлаб кюрешген хыйлаларындан сакъланыуну, къуру Сенден излейме», - деб, тиле!

99. Сора аланы бирине ёлюм келсе уа: Я, Рабби! Мени ызыма бир къайтар (дуниягъа!)
100. Ол мен сан этмей къойгъан ашхы къуллукъларымы бир этейим», - деб, тилер. Огъай-огъай, ишексиз, ол бош сёздю. Аланы араларында буруу барды (дуниягъа къайытмазча), халкъ тирилген Къыямат кюннге дери турурлары барзахдады.
(Ахырат бла дунияны арасында, Къыямат кюннге дери ёлгенлени турур джерлери).
101. Сора (ол кюнню болджалы джетиб) къаты таууш болгъан заманда, араларында (дуниядача къайгъырыб) тукъум, джуукъ, тенг къайгъылы болалгъан, неда бир-бири хапарын соралгъан киши болмаз.
(Хар ким, асыры башы къайгъылы болгъандан, багъалы адамларын джокълаялмаз. Ата-ана, бала болса да, хар ким джаны къайгъылы болур).
102. Сууаблыкълары базманда ауур тартханла насыблы болурла.
(Ол кюн дуниядача, не ханлыкъ, не бийлик болмаз. Миллет – нация, сыйлы-сыйсыз тукъум, акъ-къара деб. Къуру хар кимни этген иши бла къаралгъан болмаса. Хар адамны этген иши базманнга салыныр).
103. Сууаблыкълары дженгил болгъанла уа, джанларын ёмюрлюкге джаханимге салыб, кеслерин насыбсыз этгенле болурла.
104. Джаханимни оту уруб, аланы бетлери джыйырылыр.
105. (Сора алагъа Аллах): «Сизге Мени аятларым окъулсала, сиз аланы ётюрюкге санай болмагъанмы эдигиз?» - дер.
106. Ала да: «Эй, Раббибиз! Насыбсызлыкъ хорлаб, биз аджашхан къауумдан болдукъ», - дерле.
107. Ала: «Эй, Раббибиз! Бизни (бу джол) мындан бир чыгъар, бу ишге энди къайытсакъ, сора керти да биз залимледенбиз», - дерле.
108. Ол алагъа джууабха: «Мени бла сёлешмегиз, кенг туругъуз, ары отну теренине киригиз!» - дер.
109. Сиз, Мени къулларымдан бир къауум: «Эй, Раббибиз, биз Сеннге ийман салдыкъ, гюнахларыбызны бир кеч, джазыкъсын, Сен эм бек рахматлыса!» - деб айтхан заманда,
110. аланы хыликкеге тутдугъуз, алай бла ол (къылыкъ) сизге Мени эсгериуню унутдурду. Сиз алагъа кюле болдугъуз.
(Биреу адамны динин хыликке этсе, ол билсин, адамны хыликке этмейди, Джаратхан Уллу Аллахны этеди. Алай бла ол адам, дининден, ийманындан чыгъады. Дин бла ойнагъан, ол Уллу Аллах бла ойнайды).
111. Ишексиз, бюгюн Мен алагъа, ала тёзюб-чыдаб тургъанларыны джалын береме, (энди) ала баш болдула.
112. Аллах алагъа: «Сиз джерде джыл саны бла нелляй бир турдугъуз?» - деб, сорур.
113. Ала джууабха: «Джерде биз, не бир кюн, неда кюнню бир кесегин тургъан болурбуз, тергеучю (мёлеклеге) сор!», - дерле.
114. Аллах да алагъа: «Сиз анда тургъан – къуру бир кесекчикди, айхай, сиз аны ангыласагъыз а!», - дер.
115. Ол алагъа: «Сора Биз сизни бошнакъгъа джаратдыкъ, Бизни аллыбызгъа сюеллик да тюлбюз деб, алай хыйсабмы эте эдигиз?» - дер.
(Алай хайуан ашагъанча ашаб, хайуанча джашаб, сора заман ашырыб ёлюб тас болуб, джукъгъа да джууаб бермей къаллыкъбыз деб акъылыгъыз алаймы эди?)

116. Хакъ Патчах – Аллахды, Ол неден да Мийикди. Андан ёзге, башха аллах джокъду. Ол сыйлы Гъаршны да – Иесиди.
117. Аллахны биргесине башха аллах чакъыргъан адамны уа, аны бир далили да джокъду. Аны ючюн ол, къуру Раббисини аллында джууаб тутар. Ишексиз, кяфырла уа, алайда насыблы болмазла.
118. (Мухаммад) сен а: «Я, Рабби! Сен бир кеч, джазыкъсын, Сен эм Рахматлыса!» - деб, тилеучю бол!

24 суура

НЮР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Бу – Биз тюшюрген суурады. Биз аны джорукъларын тутаргъа адамлагъа борч да этген, ичинде хар нени ачыкълаучу аятлары да болгъан. Сиз (аланы) эсге алыр эсегиз а.
2. Зийначы тиширыугъа, зийначы эркишиге да, аланы хар бирине джюзюшер чыбыкъ уругъуз! Чыбыкъ ургъан заманда, Аллахны дининде (законунда) сизни джумушакълыкъ тутмасын! Сиз Аллахха да, Къыямат кюннге да ийнана эсегиз! Алагъа азаб берилген заманда муъминледен бир талай адам (туура болуб) къарасын!
3. Зийначы эркиши, къуру зийначы тиширыугъа некяхланыр, неда мушрик тиширыугъа. Зийначы тиширыугъа да къуру, не зийначы, не мушрик эркиши некяхланыр. Муъминлеге ол зат харам болду.
4. Намысларын сакълаб тургъан тиширыулагъа, биреу аман ат атаб (зийна джюрюйдю деб), сора ол затха тёрт шагъат келтиралмаса, анга сегсан чыбыкъ уругъуз! Аланы (сёз джюрютгенлени) айтхан сёзлерин а, аз да къабыл этмегиз! Ала пасыкъладыла.
5. Къуру, андан сора таубагъа къайытыб, кеслерин джарашдырыб тохтагъанладан къалгъанлагъа. Ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды (къайытханнга).
6. (Эркишиле) юйбийчелерине аман джюрюйдю деген атны атаб, сора къуру кесинден ёзге ол затха башха шагъаты болмаса, ишексиз, аланы хар бири, тюз болгъанына тёрт кере Аллах бла ант этиб, шагъатлыкъ келтирсин!
7. Бешинчи да: «Мен алдай эсем, меннге Аллахны налаты болсун!» - деб, айтсын!
8. Тиширыудан да азаб тайдырылады, эри тюз айтмайды деб, ол Аллахны шагъатха келтириб, тёрт кере ант этсе.
9. Бешинчи да: «Ол тюз эсе, меннге Аллахны чамланыуу болсун!» - деб, айтсын!
10. Сизге Аллах чомартлыгъы, рахматы бла къарагъаны болмаса, Ол кечиучю, акъыл Иеси да болгъаны болмаса (сиз таза болалмаз эдигиз, аллай затладан).
11. Ишексиз, арагъызда сизге ётюрюкню къураб келген бир къауум, ол сизге аманды деб, алай хыйсаб этмегиз! Огъай, ол сизге хайырлыды (ол сёз джюрютген сизни гюнахыгъызны алады). Аладан уллуракъ гюнах этгеннге уа, уллуракъ азаб болур.
12. Айхай, сиз кесигизге (бир-биринге эркишиле, тиширыула да), аллай затны эшитген заманда, акъылыгъызгъа хайырлы затны келтирсегиз а: «Бу ачыкъ ётюрюкдю!» - деб. (Эрлей аманнга джораларгъа чабмай, игиге джоралай билсегиз а!)

13. Айхай, ала айтхан сёзлерине тёрт шагъат келтирселе уа. Шагъатла келтиралмасала уа, Аллах джанында, ала ётюрюкчюледиле.
14. Дунияда, ахыратда да сизге Аллахны чомартлыгъы, джумушакъ къарагъаны болмаса, ол сиз этген иш ючюн, сизге уллу азаб келмей къалмаз эди.
15. Сиз бош затха санаб, тиллеригизге алыб, ауузугъузгъа салыб, хапарыгъыз болмагъан затны айтасыз, Аллах джанында уа, ол уллу затды (гюнахды).
16. Айхай, сиз аллай затны (аман хапарны) эшитген заманда: «Субыханака! – Аллахым, Сен тазаса! Бу уллу ётюрюкдю, муну бла сёлеширге боллукъ тюлдю!», - деб, алай айтхан болсагъыз а, (эрлай анга ийнаныб къалмай).
(Ол айтылгъан хапар, ариу терс-тюз болса да, анга ийнаныб къалмазгъа тыйыншлыды. Нек десенг, кесгин билими болмагъаны ючюн. Тюз болгъанын ариу ажымсыз билсе да, муслиман муслиманны айыбын джабыб къойгъан сууабды. Муслиманны айыбын джабыучу адамны, Къыямат кюн Махшарда Уллу Аллах, аны айыбларын джабаргъа сёз берибди).
17. (Былайда) Аллах сизге ауаз айтады, сиз керти муъминле эсегиз, экинчи чыртда аллай ишге къайытмаз ючюн.
18. Аллах сизге аятларын да баямлайды. Аллах а нени да биледи, Ол акъыл Иесиди.
19. Ишексиз, муъминлени ичинде аман-хылымылы хапарланы джайылырын сюйюб тургъанлагъа – дунияда, ахыратда да термилтген азаб хазырды. Аллах биледи, сиз а билмейсиз.
20. Аллахны сизге чомартлыгъы, джумушакълыкъ этгени болмаса эди, Ол сизге рахматлы да, хатерли да болмаса эди (сизден хазнагъыз къутулмаз эди).
(Ауузну тыяр керекли, сёз джюрютюб. Адам улуну гюнахларыны арасында эм кёб гюнахны, ол аууз бла этеди. Файгъамбар гъ.с-ны хадисине кёре, джаханимге тюшген къауумну кёбюсю аууз амалтын боллукъду).
21. Эй, ийман келтиргенле! Шайтанны сокъмагъы бла джюрюмегиз (аны хыйлалары кёбдю, сакъ болугъуз! Анга алдатыб, хорлатыб къоймагъыз!) Шайтанны сокъмагъы бла баргъаннга, ишексиз, ол хылымылы, ушагъусуз ишлени этерге буюрады.
(Адамны джюрегине кириб, уу салыб, сёз-къайгъы джюрютдюрюб, ол аны гюнах ишлени этерге, хаман тебериб турады).
Сизге Аллахны чомартлыгъы, рахматы да болмаса эди, сизни биринг да, таза болмаз эдигиз! Алай а Аллах сизден кимни тыйыншлы кёрсе, аны тазалайды. Аллах а нени да эшитиучюдю, нени да билиучюдю.
(Муслиман адам бир-бирине, ажымсыз, кесгин билмегенлей айтхан заты, ол шайтанданды, ол аны джолуду, аны уууду).
22. Сизни арагъызда сыйы барла, эркин джашагъанла (рысхы бла) джуукъгъа, джарлыгъа, Аллах джолунда кёчгюнчюлеге джукъ бермезге деб, ант этмесинле! Бай къауум аланы кечиб, эс бёлюб джашауларын таб этерге кюрешсин! Сиз сюймеймисиз сора, Аллах сизни кечерин? Аллах а бек кечиучюдю эмда рахмат Иесиди.
(Бу аят Абу Бакрны юсюнден тюшгенди. Аны бир джуугъу, тенги Абу Бакрдан да уллу болушлукъ табыб тургъан Мистах деген биреу, табсыз сёзге къатышханды. Ол файгъамбарны юйбийчеси, Абу Бакрны да къызы Айшаны юсюнден ётюрюк затланы айтханды. Абу Бакр да андан кёлю къалыб, болушлугъун тыяргъа ант этгенди. Айшатны тюзлюгю уа, Уллу Аллахдан аят келиб, ачыкъланнганды. Аны да, башхалача, терслиги

ачылгъанды. Иш бары ачыкъ болгъандан сора, Сыйлы Аллах Абу Бакрны антын бузаргъа буюрады).
23. Аман джюрюген эслеринде да болмай, намысларын сакълаб таза тургъан, ийнаннган тиширыуланы аман бетли этер ючюн, алагъа хылымылы затланы айтханлагъа дунияда, ахыратда да Аллахны налаты болду, алагъа уллу азаб да барды,
24. аланы ишлерине – тиллери да, къоллары да, аякълары да шагъатлыкъ этген кюн.
25. Ол а, Аллах аланы сюдлерин этиб, этгенлерине кёре, толу хакъларын табдыргъан кюндю. Ишексиз, Аллах да, ачыкъ Хакъ болгъанын ала ангылагъан кюндю.
26. Аман джюрюген тиширыула аман джюрюген эркишилеге, аман джюрюген эркишиле да аман джюрюген тиширыулагъа, таза тиширыула да таза эркишилеге, таза эркишиле да таза тиширыулагъа юйленсинле! Сёзчюле айтхан аман затдан ала кенгдиле. Алагъа кечмеклик да, сыйлы рысхыла да хазырды (джаннетде).
27. Эй, ийман салгъанла! Кесигизни юйлеригизден башха юйлеге, иелеринден эркинлик да сормай, алагъа салам да бермей, кирмегиз! Ол сизге хайырлыды, аны эсгералсагъыз.
(Иесине сормай биреуню юйюне кириу, ол бек айыблы ишди. Анда не ишлей тургъанларындан аны хапары джокъду. Ол себебден аланы уялтмазына ажымсыз болургъа керекди. Билмей тургъанлай кириб къалса, андагъыланы уялтыб, кеси да айыблы боллукъду. Ол бек уллу адебсизликди. Аят келгинчи бурун арабда эркинликсиз юйге кириу адет кючлю болгъанды. Адам адебин сакълар ючюн, кесини юйюне кирсе да, таууш этиб, кесин билдириб кирирге тыйыншлыды. Кесини юйю болгъанлыкъгъа, андагъыланы не илгендирирге, не джунчутургъа боллукъду).
28. Анда киши табмасагъыз а, сизге эркинлик болгъунчу кирмегиз! Сизге: «Къайытыгъыз!», - деб айтылса уа, къайытыгъыз! Сизге эм тазасы олду. Аллах а сизни этген ишлеригизни толу билибди.
(Юй иесини бир табсыз кёзюую болургъа да боллукъду, неда бир къаты джумушу болуб да къалыр. Не сабыр бол, неда бош тюлме бар дегенликге, аны ючюн кёлкъалды болмазгъа керекди. Юй, аны юйюдю, ол да аны иесиди, ол арбазда оноу этерге, эркинлиги къуру аны барды. Ол себебден кёлкъалды болуу терсди).
29. Ичинде адам джашамагъан хапчюклери болгъан юйлеригизге киргенликге (эркинликсиз), аны ючюн сизге гюнах джокъду. Сизни туура, таша этген ишлеригизни да Аллах билибди.
30. (Мухаммад) сен муъмин эркишилеге айт, ала кёзлерин алаша этсинле (тиширыулагъа джити къарамасынла!) Нафсыларын да аман акъылдан сакъласынла! Ол алагъа эм тазасыды. Аланы не этгенлерин Аллах толу билибди.
31. Муъминат тиширыулагъа да айт, ала да кёзлерин алаша этсинле (эркишилеге джити къарамасынла!) Нафсыларын да аман акъылдан сакъласынла! Алагъа туурада, джасаныб кёрюнмесинле, къуру ачыкъ болуучу джерлери болмаса (бетлери, къоллары, аякълары). Юслерине кёкюреклерин джабхан джабыу атсынла! Ариулукъларын да (джасанмаларын) къуру эрлерине, аталарына, къайын аталарына, къарнашларына, къарнашдан туугъан джашлагъа, эгечден туугъан джашлагъа, тиширыуларына, джумушчу тиширыулагъа, (тиширыугъа) эс бёлмеген, джыллары келген джумушчу эркишилеге, тиширыуланы ауратларына эс бёлмеген сабийлеге болмаса, башха кишиге кёргюзмесинле! Ариулукъларына эс бёлдюрюр ючюн, аякълары бла (таркъ-таркъ деб) джерни къагъыб

джюрюмесинле! Эй, муъминле! Барынг да Аллахха къайытыгъыз, насыблы болур эсегиз а!
32. Арагъызда эрсиз тиширыуланы да, эркишилени да, къулларыгъызны ашхыларын да, къарауашларыгъызны да (созмай) юйлендирирге кюрешигиз! Ала джарлы болсала (къарамагъыз аны ючюн), Аллах Кесини чомартлыгъындан бериб бай этер. Аллах Кенгди (чомартлыгъы бла), Ол нени да билибди.
33. Юйленир мадар табмагъанла, Аллах чомартлыгъындан бериб, аланы бай этгинчи (рысхылы болуб юйленир мадар болгъунчу), кеслерин аман джюрюуден сакъласынла! Сиз иелик этген (къулла) сизден баш эркинлик (азатлыкъ) къагъыт излеселе, сиз да алада игилик билсегиз (тыйыншлыгъа санасагъыз), аны алагъа джазыб беригиз! Алагъа, Аллах сизге берген рысхыдан да беригиз (къуру ашырмай!) Дуния мал ючюн къарауашларыгъызны таргъа тыйыб, зийна этерге алагъа себеб болмагъыз, ала намысларын сакъларгъа излеб тура эселе.
(Артда тёлербиз, бизге азатлыкъ къагъыт бер деб, бийинден тилеб) ол да унамай, тиширыуну зийнагъа теберсе, ишексиз, андан сора Аллах аланы (зийна этгенлени) кечерге, джазыкъсынырга хазырды.
(Гюнахлы уа, аланы ол ишге тебергенди).
34. Биз сизге хар нени ачыкълаучу аятла да, сизден алгъа кетгенлени юлгюлерин да, Аллахдан къоркъгъанлагъа ойлашыргъа ауаз да болгъан затны эндирдик.
35. Аллах кёклени, джерни да нюрюдю. Аны нюрюню ушагъаны: ичинде чырагъы болгъан бир михраб, чыракъ да бир мияланы ичинде, не кюнчыгъышы, не кюнбатышы болмагъан, накъут-налмаз джулдузча, джылтыраб джана тургъан, бир берекетли зейтун терекни (джауундан) джандырылгъан. Ол зейтун (джау да) от джетер-джетмез джаныб къалгъан. Ол къой эсенг, от джетгинчи да джаныб къалгъан. Нюрню юсюнде нюр кибик. Нюрюне уа, Аллах кимни тыйыншлы кёрсе, аны тюзетеди. Аллах адамлагъа (ойлашыргъа быллай) юлгюле келтиреди. Аллах а хар нени да билибди.
36. Аллахдан эркинлик бла ишленнген, ичлеринде да Аны аты эсгерилирге буйрукъ берилген мекямлада эртден, ингир да Анга тасбихле, махтаула этедиле,
37. Аллахны эсгериуден, намаз къылыудан, зекят бериуден не сатыу, не алыу тыймагъан, эмда джюрекле, кёзле къалтыраб къалгъан кюнню къыйынлыгъындан да къоркъгъанла.
38. Аллах а алагъа, ала этгенден эсе, бек ариуу бла, Кесини чомартлыгъындан да къошуб, артыгъы бла джал берирге излейди. Аллах а берирге тыйыншлы кёргенине, эсебсиз береди.
39. Кяфырланы айтсакъ а, аланы этген къуллукълары къум тюзде кёзге сууча, ауангы кёрюнюб, суусаб адам салыб барса, суу да табмай, аны къатында Аллахына тюбеб, Ол да хар затын тергеб, аны толу хакъын берген кибикди. Аллах а, эсеблеуде бек теркди.
(Ичерге суу табхан къой эсенг, алайда кесини терсликлери ачылыб, ала ючюн джууаб берирге керек болуб, азабха тутулуб къалады. Ол дуния джашаугъа алданыб джашагъан къауумгъа юлгюдю. Аланы ахыратда болурлары ма алайды. Адам да дуниядан умут этиб бара туруб, алай а ахыры, ол суусаб адам алдана барыб суу да табмай тирелиб, алайда тутулуб азаблы болуб къалгъан адамча, дунияны сайлаб джашагъан адам да, ахыры Аллахыны аллында джукъ табмай къуру къалыр).
40. Неда (аны къуллугъу) тенгизни теренинде, юсюн къара булутла басыб тургъан, юсюнде да бир-бири башында да толкъунланы тюбюнде, къарангылыкъланы ичинде

кибик. Къарангылыкъ толкъунла да бири бирини юсюне къаланыб, ол (адам) къолун чыгъарса кючден-бутдан кёрюннген кибикди. Аллах нюр бермегеннге, нюр берир киши табылмаз.
(Былайда, джашауун талай толкъунну тюбюнде къаб-къарангыда джукъ кёрмей, зыраф ашыргъан адамгъа ушатыб юлгю келтиреди).
41. Сора сен кёкледе, джерде болгъан затла бары да, къанатларын джайыб учхан къанатлыла да, Аллахха махтаула этиб тургъанын ангылаймыса? Аланы хар бири да Аллахха кеслерича тилеклерин, тасбихлерин, махтау этер адетлерин билиб этедиле. Аллах а аланы ишлерин бек иги билибди.
42. Кёклени, джерни оноуу да Аллахны къолундады. Хар затны къайытыры – Аллаххады.
43. Сора сен Аллах булутланы сюрюб, бир-бирине кийириб, аланы бир-бири башында ауур къара булутла этиб, араларындан да суула шоркъулдаб къуюлгъанын кёрмеймисе (ол ишге бир ойлашмаймыса?) Неда Ол кёкден, тау башладан (неда таулача къара булутладан) бузу да болгъан, бир къауумлагъа къыйынлыкъ келтире, бирледен да джанлата, джашнауу да кёз алыргъа аз къала, джангурну эндиргенин да (кёрмеймисе?-
44. Аллах кече бла кюндюзню кёзюулешдириб бурады. Ишексиз, ма ол затда да кёзю кёргеннге (ойлаша билгеннге) – оюм барды.
45. Аллах а джаны болгъан затланы барын да суудан джаратды. Аланы араларында къарны бла сюркелген да, эки аягъы бла джюрюген да, тёрт аягъы бла джюрюген да барды. Аллах Кеси къалай сюйсе, алай джаратады. Ишексиз, Аллахны хар неге да къолундан келеди.
(Сиз ойлашыб къарасагъыз, ол затлада да, тюшюнюрге бек сейир зат барды).
46. Биз хар затны ачыкълаучу аятланы тюшюрдюк. Аллах а тюз джолгъа тыйыншлы кёргенин тюзетеди. (Къуру ауузу болмай, керти кёлюнден ийнаннганны).
47. (Бир къауум адамла): «Биз Аллахха да, Расулгъа да ийнанабыз, бой да салабыз», - дейдиле (къуру ауузлары бла). Алай а артда аланы бир къаууму (Къуран айтхан джолдан) джанлайды, ала муъминле тюлдюле (мунафикъледиле).
48. Араларында сюд (оноу) этерге Аллахха (Къураннга), Аны Расулуна (суннасына, хадислеге) чакъырылсала, аланы бир къаууму джанлайды.
49. Алада хакъ (ийман) болса, ала анга (Расулгъа) бойсунуб келир эдиле.
(Керти ийнаннганны белгиси ма ол эки затды – Къуран бла хадис. Алай болмаса ары-бери бурдуруб, кесича бир затланы айтыргъа кюрешиб тебрейди. Не Уллу Аллахы айтханнга, не Аны сыйлы келечиси Мухаммад гъ.с-ны сёзюне эс бёлмей, кеслерича бир сандыракъланы келтириб тебрейдиле. Ала мунафикъледиле. Ауузлары айта турса да, аланы ичлерине ийман кирмейди. Тышларын келишдирирге кюрешселе да, ала муслиман тюлдюле).
50. Аланы джюреклеринде аурууларымы барды, огъесе ишекликми келтиредиле, огъесе Аллах да, Аны келечиси да алагъа артыкълыкъ этерле дебми къоркъадыла? Огъай, ала кеслери зулмучуладыла.
(Бу аятда айтылгъан юч халны бирем-бирем айтсакъ: 1. Аланы къанларында кяфырлыкъ бегиб бошагъанды. Джюрекде ауруу деген – олду. Ала файгъамбарны да, динни да кери урадыла. 2. Ишеклик келтириб, чайкъалыб тургъан къауум да, ийнаныргъа бла ийнанмазгъа, къалай этерге билмей тургъан къауумду. Ол къауумда да ийман джокъду. Къуранны башдан аякъ барына да толу ийнанмай, бир джерине ийнаныб, бир джерине

ийнанмаса, ол да кяфырды. Бу ишге дунияда бир патчахны юлгюге келтирирге боллукъду. Джумушчулары аны бир къауум буйругъун тындырыб, бир къауумун да кери урсала, ол аланы биргесине тутармы, аланы къыстамай къоярмы? Игитда къоймаз. 3. Ариу аны Уллу Аллахдан келгенине ийнансала да ала, алай а кери урсала, сора не ючюн кери урадыла? Джаратхан Уллу Аллах бир артыкълыкъ, зорлукъ этер деб къоркъуб, аны ючюнмю урадыла? Сора Уллу Аллах бу Къуранны да, сыйлы келечиси Мухаммад гъ.с-ны да, сау дунияны башына артыкълыкъ этергеми ийди. Адам улуну джазыкъсыныб, анга рахмат ючюн иймедими?)

51. Ала араларында хукму (оноу) этерге Аллахха, Аны келечисине чакъырылгъан заманда, керти ийнаннганланы сёзлери: «Биз эшитдик, бой да салдыкъ», - деб, къуру алай болады. Ол къауум а насыблыды.

(Адам ауузу бла ийнанама деб, иши анга келишмесе, ол бой салгъаннга саналмайды. Ол мунафикъни сёзюдю. Былайгъа да бир патчахны юлгюге келтирирге боллукъду. Аны буйрукъларын кери урмагъанлыкъгъа, алай а патчах берген буйрукъланы толтурмай тургъан адам кибик. Патчах ол адамны къатында ишде тутармы?)

52. Аллахха да, Аны келечисине да бойсунуб, Аллахдан къоркъуб сакъ тургъанла уа, хорлам алыб, насыблы боллукъ къауумдула.

(Къыямат кюн хорлам алыб, бетджарыкълы болур ючюн: 1. Уллу Аллахдан къоркъа билиу. 2. Уялыб сакъ туруу. Алай болмай не Аллахдан къоркъа билмесе, неда Андан уялыб сакъ турмаса, ол ийман ийман болмайды).

53. Ала уа (мунафикъле) сен алагъа къазауатха чыгъаргъа буюрсанг, биз чыкъмай къалмазбыз деб, къаты тукъум ант этедиле. Сен алагъа: «Сиз ант этгенни къоюгъуз, ашхылыкъ – бой салыуду (алдаукъ ант тюлдю). Ишексиз, Аллах сизни ишлеригизден хапарлыды», - де.

54. Сен алагъа: «Аллахха да, келечисине да бойсунугъуз! (Тынгыламай) джанласагъыз а, аны (Расулну) борчу, къуру аны бойнуна салыннганды, сизни борчугъуз да сизни бойнугъузгъа салыннганды. Анга бой салсагъыз, тюзелирсиз. Расулну борчу уа, къуру аманатны толу джетишдириудю», - де.

55. Аллах сёз береди, сизден ийман салыб, ашхы къуллукъла этгенлеге, буруннгуланы этген кибик (Бану Исраиллени Шамда этген кибик), сизни да джер юсюнде ие этмей къоймазгъа. Ол Кеси разы болгъан динин да джер юсюнде орунлатыб, бегитмей да къоймазгъа, (джашауларын да) къоркъуудан сора рахатлыкъгъа ауушдурмай да къоймазгъа. Меннге джукъну тенг этмей (ширк тутмай), къуллукъ этиб турсала. Андан сора да кяфыр болгъанла уа – пасыкъладыла.

(Артда, файгъамбар гъ.с. ауушхандан сора, ол джерле муслиманланы къолларына тюшюб, ала ие болгъандыла. Аллахны берген сёзю да толгъанды).

56. (Борч) намазларыгъызны да къылыгъыз, зекят да беригиз, Расулгъа да бойсунугъуз! (Ол заманда) сиз Аллахны рахматын табар эсегиз а.

57. (Мухаммад) джер юсюнде кяфыр къауум Бизни онглаяллыкъды деб, чыртда сени акъылынга келмесин! Аланы орунлары отду. Аланы къайытыулары къалай аманды.

58. Эй, ийман салгъанла! Сизни къулларыгъыз да, къарауашларыгъыз да, арагъызда акъыл-балигъ болмагъанла да юч джолда (юйге кирирге) сизден эркинлик излесинле: эртден намазны аллы бла, кюнортада сизсолургъа тешиннген заманда, джассы намазны бошагъандан сора. Бу юч кёзюу адамны эти ачылгъан кёзюудю. Ол юч кёзюуден сора

(сормай киргенликге) сизге да, алагъа да гюнах джокъду, сизни бир къауумугъуз бир къауумугъузгъа барасыз (джюрюйсюз). Аллах Кесини аятларын ма алай ачыкълайды. Ол а акъыл оноу этиучю, нени да билиучю – Хакимди.
59. Балаларыгъызгъа акъыл-балигъ болса, ала да, буруннгула излеген кибик, эркинлик излесинле (юйге кирирге). Аллах сизге Кесини аятларын ма алай ачыкълайды. Аллах а акъылманды, хар нени да билибди.
60. Юйдеги болуудан озгъан тиширыула, ала омакъланыб, айыб джерлерин (башха эркишилени туурасында) ачмасала, тыш кийимлерин тешгенликге, алагъа гюнах джокъду. Алай а ала да кеслерин сакъларгъа кюрешселе, ол хайырлыды алагъа. Аллах эшитиучюдю, нени да билиучюдю.
61. Бир-бири юйюнгде ашагъанлыкъгъа хата джокъду: сокъургъа, асхакъгъа, аругъаннга (муслиманла) кесигизни юйлеригизде, не аталарыгъызны юйлеринде, не аналарыгъызны юйлеринде, не къарнашларыгъызны юйлеринде, не эгечлеригизни юйлеринде, не ата къарнашларыгъызны юйлеринде, не ата эгечлеригизни юйлеринде, не ана къарнашларыгъызны юйлеринде, не ана эгечлеригизни юйлеринде, не ачхычлары сизни эркинлигигизде болгъан юйледе, неда тенглеригизни юйлеринде. Барынг да бирге джыйылыб ашасагъыз да, бёлюнюб-бёлюнюб ашасагъыз да (хата джокъду). Сиз юйлеге кирген заманда, кесигизге (бир-биринге) Аллахны саламын бериб, берекетле, ашхылыкъла тилеб киригиз! Аллах сизге Кесини аятларын ма былай юретеди. Сиз акъылыгъыз бла бир сагъыш этер эсегиз а.
62. Керти ийманы болгъанла къаллайладыла десенг: ала уа къуру Аллахха да, келечисине да ийнаннганла, джыйылыб аны биргесине болгъан заманда, андан эркинлик сормай кетмегенле. (Мухаммад) ол сенден эркинлик излегенле, ишексиз, ала Аллахха, Аны Расулуна да ийнаннганладыла. Ала сенден эркинлик тилеселе, аладан кесинг тыйыншлы кёргенинге бир къауум ишлерине эркинлик бер! Алагъа Аллахдан кечмеклик да тиле! Ишексиз, Аллах а кечиучюдю эмда рахматлыды.
63. Расулну, арагъызда бир-биринги чакъыргъанча, таууш этиб (адебсиз, хурметсиз) чакъырмагъыз! (Джыйылыуда) арагъыздан сылджыраб, джашыртын джанлаб кетгенлени да, Аллах бек билибди. Аны буйругъундан чыкъгъанла уа, ала не бир фитнаны, неда термилтген азабны аллына къарасынла!
(Сюймей, амалсыз болуб туруб, сора таб тюшгенлей, джашыртын джанлаб кетгенлени).
64. Ишексиз, кёкледе, джерде болгъан затла бары да Аллахныкъы тюлмюдю сора? Ол а сиз не сагъышла этгенигизни, халкъ Аны аллына келген кюн, Ол аланы не этгенлерине дери айтыб берир алагъа. Аллах а хар нени да толу билибди.
(Ол сиз дунияда не акъылла, не сагъышла джюрютгенигизге дери, не ишле этиб айланнганыгъызгъа дери билибди).

25 суура

АЙЫРЫУЧУ

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Бютеу дунияны башына сакълыкъ ауаз болур ючюн, къулу (Мухаммадха) хар затны (аманны-игини, терсни-тюзню) арасын айырыучу (Къуранны) эндирген ким эсе, Мийиклик Иеси эмда хар не тюрлю берекетни бериучю – Олду.
2. Ол аллай Аллахды – кёклени, джерни оноуу да Аны къолунда болгъан. Кесине не бала, не оноу нёгер алмагъан, хар затны Кеси джаратыб (кереклисича) аланы мардаларын джарашдыргъан.
(Сыфат да, форма да бериб, уллу-гитче, ариу-эрши, ауур-дженгил, къаты-джумушакъ, сюйюмлю-сюйюмсюз, д.а.к. хар затны тыйыншлы орунларына салыб, аланы толу этиучю).
3. (Алай а) ала (кяфырла) Андан ёзге, кеслерине тюрлю-тюрлю аллахла къурадыла. Ала уа бир джукъну да джаратмагъандыла, (ол къой эсенг) кеслери джаратылгъан этгендиле, ала кеслери башларына не заран, не хайыр эталлыкъ да тюлдюле. Не ёлюмге, не джашаугъа, не тирилтиб халкъны джыяргъа, аланы къолларындан келлик да тюлдю.
4. Кяфыр къауум: «Бу (Къуран, Мухаммад) кеси джанындан чыгъаргъан ётюрюкдю, анга бир башхала (ташатын айтыб) болушуб турадыла», - дедиле. Алай бла ала арагъа зулмуну да, джалгъанны да келтирдиле.
(Тауратдан, Инджилден хапарлы адамла анга айтыб, билдириб турадыла. Ол да ала айтханны айтады. Уллу Аллахдан келеди деб айтханы уа – ётюрюкдю).
5. Ала: «Бу Къуран буруннгуланы таурухларыды, (Мухаммад) алагъа тилеб, джаздырыб алады, аны анга эртден-ингир да (ташатын) айтыб тургъан барды», - дедиле.
6. Сен алагъа: «Аны эндирген - кёклени, джерни ташаларын билиб тургъан ким эсе – Олду. Ишексиз, Ол кечиучюдю, рахматлыды», - де.
7. Ала (мушрикле бир-бирине): «Да бу Расул (халкъча) ашарыкъ да ашайды, базарлада да айланады, бу къаллай келечиди! Къолунда да халкъны сакълыкъгъа чакъыргъан китабы бла анга мёлек тюшген болса, бир иш эди ансы.
8. Неда анга бир хазнала берилселе эди. Неда ол кеси андан ашагъан кёгет бачхалары болсала, бир эди ансы», - дедиле. Ол зулмучула: «Сиз къуру, хыйны бла къатышыб тургъан бир адамны ызындан барасыз», - дедиле.
9. (Мухаммад) сен бир къара, ала сеннге ненча тюрлю юлгю келтиредиле. Ала тюз джолдан терсейгендиле, тюзелирге къолларындан келмейди.
10. Ол берекетлени бериучю Аллах а, береме десе, (ол ала айтхандан да) ашхы, тюбю бла да суула баргъан кёгет бачхала, мийик къалала да бералыр сеннге.
11. Огъай, ала Къыямат кюнню ётюрюкге санайдыла. Биз а Къыямат кюнню ётюрюкге санагъанлагъа, къызгъан отну хазырлаббыз.
12. Ол от аланы узакъдан кёрсе, алагъа гёджебсиниб, ачыуланыб, ала аны ачы сызгъыргъан тауушун эшитирле.
13. Сора ала байланыб, джаханимни тарына атылсала, ол заманда ала (ёлюб) джокъ болуб къалыуну тилерле (алай а ёлалмазла).

14. Алагъа: «Сиз бюгюн бир ёлюм тилемегиз, кёб ёлюм тилегиз!», - деб, айтылыр.
15. Сен алагъа: «Сора сизге ма ол (джаханимми) хайырлыды, огъесе ёмюрлюкге такъуалылагъа сёз берилиб тургъан джаннетми хайырлыды?» - де. Ол а (джаннет) аланы хакълары эмда къайытыр джерлериди.
16. Анда алагъа, ёмюрлюкге, сюйген затлары табылыр. Ол а, Раббинг бойнуна алыб, сёз бериб тургъан затды.
17. Сора Аллах аланы да, Аллахдан башха ала табыннган затланы да джыйгъан кюн: «Аланы тюз джолдан сизми терсейтдигиз, огъесе ала кеслерими терсейдиле?» - деб, сорур (идоллагъа).
18. Ала да: «Субыханака (Аллах, Сен хар бир айыбдан да тазаса!) Сени къоюб, кесибизге бир тукъум бир шох (таянчакъ) тутаргъа бизге тыйыншлы тюлдю. Сен алагъа да, ата-бабаларына да не тюрлю ашхылыкъланы да берген эдинг, ала уа Сени унутдула, алай бла ала халек болдула», - дерле.
19. Сора Аллах да: «Бюгюн сиз табыннган аллахла, ол сиз айтхан затланы ётюрюкге санадыла. Энди сиз азабны кесигизден не бир джанына тыяргъа, неда кесигизге бир болушлукъ этерге къолугъуздан келмез. Сизден зулмучулагъа уа, Биз уллу азаб чайнатырбыз», - дер.
20. Биз сеннге дери да ненча келечи ийген эсек да, не ашарыкъ ашамагъан, не базарлада айланмагъан бир келечи да джибермедик. Сизни уа, Биз бир къауумунгу бир къауумунга сынам этгенбиз (ол сынамны ким тындырыр деб, файгъамбарла ийиб сынайбыз), сиз ол затда тюз туралырмысыз деб. Сени Раббинг а, хаманда кёрюбдю.
21. Бизни бла тюбешир умутлары болмагъанла: «Бизге не мёлекле эндирилселе эди, неда биз Раббибизни кёз бла кёрсек эди», - дедиле. Ала джюреклерини ичинде бек уллукёллюле болдула. Ала Аллах бла эришиб, Анга уллу къаршчы турдула.
22. Сора ол ассыла мёлеклени кёрген кюн а, алагъа къууанч болмаз. Алагъа ол кюн мёлекле: «(джаннет бла арагъа) дементили буруу болду», - дерле.
23. Биз (ол кюн) аланы этген къуллукъларын алыб, джугъун къоймай, барын да учхун этиб къоярбыз.
(Биреу джашагъан заманда Аллахны аллына сюелирин, алайда джууаб беририн сан этмей, халал-харам да айырмай, Аны буйрукъларын да ангыларгъа излемей джашаса, аны дунияда этген игиликлери бары да, учхун кибик зырафды).
24. Джаннет иелери уа, ол кюн ёмюрлюкге тохташхан хайырлы орунлада, айтылгъан эм ариу джерледе болурла.
25. Кёкле да джарылыб-джарылыб, акъ булутла бла бирге чачылсала, мёлекле да къуюлсала,
26. ол кюн а хакъ Патчахлыкъ, къуру Рахман Аллахха къалыр. Ол а кяфырлагъа ауур тийген кюн болур.
27. Ол кюн гюнахлы адам (асыры ачыудан) эки къолун къаба: «Ах анасыны, мен файгъамбарны джолун барсам эди,
28. меннге – къыйынлыкъ! Мен муну (бу адамны) тенгнге тутмасам эди.
(Хакъны тутхан, тюз джолну баргъан тенгледен къачыб, кёбюсюне адам терсине баргъан тенглеге алданыб, аманлыкъчыланы тенгле этиб, алай бла аджашыб джарлы болады).
29. Ол мени Аллахны джолундан терсейтди, ол (Къуран) меннге келиб тургъанлай», - дер. Шайтан а адамны (аджашдырыб бошагъандан сора) болушмай, джанлаб кетеди (ала къуру

джин шайтанладыла деб, алай ангыларгъа керек тюлдю, ала адамланы арасында да кёбдюле).
30. Расул да ол кюн: «Эй, Раббим! Мени халкъым бу Къуранны ташлаб къойгъанды (тутмай)», - дер.
31. Да ма алай Биз хар файгъамбаргъа да пасыкъ къауумдан джаула этгенбиз. Тюз джолгъа тюзетирге, болушлукъ этерге уа, сени Раббинг толу джетишеди.
32. Гяуур къауум: «Бу Къуран анга бирден тюшюб къалса эди (аят-аят келе турмай!)» - дедиле. Биз а аны сени джюрегинге сингдириб бегитир ючюн, аз-аз ийиб, макъам бла окъуйбуз сеннге.
33. Ала (мушрикле) сеннге не тюрлю юлгю келтирселе да, Биз сеннге берген хакъдан (Къурандан) ариу магъаналы зат келтиралмазла.
34. Ала бауурлары бла сюркелиб джаханимге джыйылырла. Ала – орунлары да эм аман, джолдан да эм бек аджашхан къауумдула.
35. Ары дери Биз Муссагъа да китаб берген эдик, къарнашы Харунну да анга уазир (оноу нёгер) этген эдик.
36. Алагъа: «Экинг да Бизни аятларыбызны ётюрюкге санагъан бир халкъгъа барыгъыз!», - деген эдик. Артда уа Биз алагъа (ол халкъгъа) къыйынлыкъла къуйгъан эдик.
37. Нухну къауумун да, ол келечилени ётюрюкге санагъанында, суугъа батдыргъан эдик. Аны халкъгъа ойлашыргъа сейир белги этген эдик. Терс къауумгъа уа, Биз термилтген азабны хазырлаббыз.
38. (Аны кибик) Биз Адны, Самудну, Рассада джашагъан къауумланы да, аланы араларында кёб тёлюлени да тюб этген эдик.
39. Халек этерден алгъа, Биз хар бирине да (ойлашыргъа) юлгюле келтирген эдик. Ала (сан этмегенлеринде) сора Биз аланы артда тюб этген эдик.
40. Ала (меккячыла) къыйынлыкъла джаугъан элни юсю бла (таймаздан) ётгенлей турадыла, аны кёралмаймыдыла сора? Огъай, ала Къыямат кюн Аллахны аллына джыйылыугъа ышанмайдыла.
41. Ала сени кёрген заманда да сени, къуру хыликкеге тутадыла. Ала: «Аллах келечи этиб джиберген ма бумуду сора?
42. Биз кесибизни къатдырмасакъ, бегитмесек, ол бизни аллахларыбыздан аджашдырыб иерге аз къалды», - дейдиле. Ала азабны кёрселе, (озаманда) тюз джолдан эм бек аджашхан ким болгъанын билирле.
43. (Мухаммад) сен кёрдюнгмю, кесини нафсы хауасын (акъылын, джюреги сюйгенни) кесине аллах этиб алгъанны? Сен а анга уакилми болурса сора? (Биреу кеси акъылына таяныб, кесини оюмун къаты тутуб турса – ол аны аллахыды).
44. Неда сен аланы кёбюсю эшитеди, неда акъыллары бла бир сагъыш этедиле деб, алай оюмму этесе? Ала, къуру хайуанла кибикдиле. Огъай, ала тюз джолдан эм бек аджашханладыла.
45. Сора сен, Раббинг кёлеккени къалай созгъанын кёрмеймисе (бир узун, бир къысха этиб?) Ол сюйсе, аны тохтатыб да къоялыр эди. Биз анга (кёлеккеге) кюнню далил этгенбиз (кюн болмаса, кёлекке да боллукъ тюл эди).
(Джер тёгерек бурулгъаны белгилиди. Уллу Аллах аны тыйыб къойса, кёлекке да тохтаб къаллыкъ эди. Ол заманда кече, кюн ааушунууу да тохтар эди).

46. Ол (кюн) ёрге кёлтюрюле барса, Биз да аны кёлеккесин Кесибизге ууучха джыя барабыз (къысхадан-къысха эте).
47. Аллах кимди десенг – кечени сизге кийим этген, джукъуну да сизге тынчайыргъа берген, кюндюзню да сиз тирилиб кереклигизни баджарыргъа берген,
48. дагъыда Ол рахматыны (джауумну) аллы бла сизге сюйюнч джелни да джиберген, кёкден да таза сууну эндирген,
49. ары дери ёлюб (къуруб) тургъан джерлени сау этерге, Кеси джаратхан хайуанланы да, адамладан да кёблени аны бла сугъарыргъа (сууну эндирген) ким эсе – Олду.
50. Биз аны (Къуранны) ичинде алагъа (нигъматларыбызны) тиздик. Алай а аланы кёбюсю, кяфырлыкъгъа кетмей, аны ангыларгъа унамады.
51. Биз иерге излесек, хар элге да эсгертиучю иер эдик.
52. (Мухаммад) сен кяфырлагъа бойсунма, ала бла кючлю тукъум кюрешни бардыр.
53. Ол аллай Аллахды – эки тенгизни – бири тузсуз-татлы, бири уа тузлу-ачы, ала бир-бирине къатышмай турурлай, араларына белги да, дементили буруу да этген.
54. Адам улуну да суудан къураб, аны тукъум-джукъ этген, къайын джуукъла да этген. Раббинги уа, хар неге да къолундан келеди (ёмюрде танымагъан бир адам бла къайын джуукъ боласа да къаласа).
55. Ала уа (мушрикле) Аллахдан ёзге, алагъа не хайыр, не заран эталмагъан затлагъа къуллукъ этедиле. Кяфырла уа, Раббисине къаршчы болургъа шайтаннга болушадыла.
56. (Мухаммад) Биз сени къуру, сюйюмчю эмда къоркъуу хапар айтыучу этиб джибердик.
57. Сен алагъа: «Мен сизни тюз джолгъа чакъыргъаным ючюн, сизден бир тюрлю бир хакъ излемейме, ушатхан, Раббисине элтген джолну тутсун, деген болмаса», - де.
58. (Мухаммад) сен, ёлген адети болмагъан, хаманда сау Аллахха таян да тохта! Анга махтау, сыпас да эт! Кесини къулларыны гюнахларындан хапарлы болууда, Ол Кеси толу джетишеди.
59. Кёклени, джерни, аланы араларында болгъан затланы да алты кюнню ичинде джаратхан, андан сора Тахтасына джарашхан (аланы оноуларын къолуна алгъан) Аллахха. Ол Рахман Аллахды. Аны юсюнден хапары болгъаннга сор!
(Эй, адам улу! кесингча сандракъланы къой да, тюзюн Уллу Аллахдан изле! Кюн дегени да, Аллах джанында бу дуниядача кюн тюлдю).
60. Алагъа (мушриклеге): «Рахман Аллахха табыныгъыз!», - десенг, ала да: «Кимди ол Рахман дегенинг, биз ол сен буюргъаннгамы табынайыкъ сора?» - деб, бютюн да бек къачадыла.
61. Ол – берекетлени бериучю, кёкде буруджну (созвездия Зодиака) джаратхан, анда (кёкде) джаннган чыракъны да (кюнню, аны джарыгъы бла) джылтырагъан айны да джаратхан – Аллахды.
62. Дагъыда Ол кече бла кюндюзню бири бирини ызындан бардырыб (таймаздан ишлетиб) тургъан – Аллахды. Аны ангылаб эсине алыргъа, неда ол затла ючюн (аланы Иелерине) шукурла этерге излегеннге.
63. (Сен эс бёл! былайда Уллу Аллах кесини керти къуллары къаллайла болгъанларын ачыкълайды).
Рахман Аллахны къуллары: джер юсюнде джумушакъ джюрюгенле (уллукёллю болмай; кишиге заран джетдирмей; ариу гяуур болса да, биреуню учуз, сыйсыз кёрмей; не даулашмай; не хыны сёз айтмай; джумушакъ халда). Джахилле табсыз джукъ айтсала да

(ала бла эришмей, даугъа да киришмей) алагъа саламат джууаб къайтаргъанла (ачыуланыб, даулашыб тебремей хыны джууаб этмейин, тёзюб) «Аллах тынчлыкъ берсин» деб, къойгъанла.
64. (Ашаб-тоюб, хайуанча джатыб къалмай, Джаратхан Иелеринден къоркъуб, джанларын къутхарыр ючюн),
кечелерин да Раббийлерине саджде, къыям эте ашыргъанла:
65. «Эй, Раббибиз! Джаханим азабны бизден бир джанына бур (кери эт)! Ишексиз, аны азабы уа, таймай, бирча тургъан затды,
66. адам орналыб тохташхан джерни да ол эм аманыды», - деб тилегенле,
(адам туугъанындан башлаб джолоучуду. Ананы къарнында бир кече, дунияда да бир кече, къабырда да бир кече, Махшар Кюнде да бир кече къалады, сора джолу бошалыб ахыры ол орналыб тохташхан джери уа; не джаннет, не джаханим болады),
67. рысхыларын джойгъан заманда да, не зыраф, не гызмарлыкъ этмей, орталыкъ джолну тутханла.
(Рысхы да бизники тюлдю. Аны Иеси да, аны берген - Аллахды. Биз да, рысхыбыз да Аныкъылабыз. Аны зыраф джолда керексиз джерге терс джоймаз ючюн, къалай джоярыбызгъа да, Иебиз Кеси оноу этеди. Муслиман адам, рысхысын кеси аллына джоймай, аны Иеси буюргъанча джояргъа борчду),
68. Аллах бла тенгликге башха аллах да чакъырмагъанла,
(не башха законлагъа, не адетлеге терилмей, къуру Аны оноууна тынгылагъанла).
Хакъы болмагъан джерде – Аллах харам этген джанны ёлтюрмегенле, (Аллаху Тагъааляя ёлтюрюрге эркинлик берген джанла бардыла. Алай а ол да шерият сюд бла ёлтюрюледи, кеси аллына ёлтюрюрге эркинлик джокъду). Зийна да джюрюмегенле. Ол затланы этгенле уа, ала гюнахха боялдыла. (Уллу Аллах салгъан чекден чыкъдыла).
69. Къыямат кюн алагъа эки къат азаб болур. Ала анда, сыйсызлыкъ джетген халда, ёмюрге турурла. (Бири - кяфырлыкълары ючюн, экинчиси - этген аманлыкълары ючюн).
70. Къуру тауба да этиб, ийман да салыб, ашхы къуллукъла этгенледен къалгъанла. Быланы уа этген аман ишлерин, Аллах игиликге (сууабха) бурур. Аллах а Кечиучюдю, Рахматлыды.
(Бир адам терс джолда айланыб, уллу гюнахла да этиб, сора артда тюшюнюб, сокъураныб Аллахына къайытыб тауба этсе, кесин да тюз джолгъа салыб ашхы къуллукъла да этсе, Сыйлы Аллах, аны ары дери этген аман ишлерин кечиб, игиге ауушдуруб, аман хауасын, аман ниетин, барын да игиге бурургъа сёз береди).
71. Таубагъа тюшюб, ашхы къуллукъла да ким этсе, ол, ишексиз, Аллахха къайытхан адамды. (Уллу Аллах таубасын къабыл этген).
72. (Дагъыда) джалгъан шагъат болмагъанла (не Аллахха, не диннге, неда адамланы арасында ётюрюклени айтмагъанла. Билмегенлей кеслери акъыллары бла ауаз бериучюле, ала да Аллахны аты бла джалгъанны айтадыла. Ол да джалгъан шагъатды, сакъ болургъа керекди, иги билиб, алай айтыргъа керекди).
Бош сёзле сёлешиннген джерден да сыйларын сакълаб ётгенле (алагъа къошулуб заманларын да зыраф этмей, алайда болмагъан бош сёзлеге къатышыб гюнахха боялыб да къалмай).
73. Аллахны аятлары эсгерилген заманда да, алагъа сангырау, сокъур болуб, джерге джыгъылмагъанла: (алагъа толу ийнаныб, эс ийиб тынгылагъанла).

74. «Эй, Раббибиз! Юйбийчелерибизден да, туудукъларыбыздан да, Къыямат кюн биз ала бла табышыб, къууанч этерлей, аланы бизге бир саугъала! Аллахдан къоркъгъанланы биз алчылары болургъа да насыб эт!» - деб, тилегенле.
75. Ала (Аллахны буйругъуна) сыйыныб, сабырлыкъ этиб тургъанлары ючюн, хакълары джаннет къалала боллукъ къауумдула. Анда (мёлекле) алагъа саламлашыу бла, тынчлыкъ теджеу бла джолугъурла.
(Муслиманла джаннет къалаларына киргенден сора, мёлекле Уллу Аллахдан алагъа хазырланнган саугъаланы келтириб, тюрлю-тюрлю эшикледен кириб, саугъаларын да бере алагъа уллу тынчлыкъла, саламатлыкъла теджеб, джангы орунлары бла алгъышларла).
76. Ала анда ёмюрлюкге турурла. Къалай ашхыды аланы тохташхан орунлары, турур джерлери!
77. (Мухаммад) сен алагъа (меккячы мушриклеге): «Сизни тилегигиз болмаса, Раббим сизге не аз да эс бёлмез эди. Сиз (файгъамбарны, Къуранны) ётюрюкге санаб тохтагъансыз, артда уа сизге таймаздан тутхан азаб келир», - де.

26 суура

ДЖЫРЧЫЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Та. Сиин. Миим. (Магъанасын Бир Аллах биледи).
2. Ма была хар нени ачыкълаучу китабны аятларыдыла.
3. (Мухаммад) ала (мушрикле) ийманнга келмегенлери ючюн, сен кесинги халек этиб къояса (бек къыйналыб, сакъ бол!)
(Бир джаны бла Аллахны буйругъуна мардадан артыкъ къыйналма! Уллу Аллахны буйругъуна бойсун, сабырлыкъ этиб Аны аллына къара, дейди. Экинчи джаны бла халкъына, миллетине, аланы муслиман болурларына къаллай бир дыгалас этгенин, къаллай бир джаны аругъанын ангылатады).
4. Биз сюйсек алагъа кёкден сейир белги тюшюрюб, аланы анга боюнлары бюгюлюб, ала бойсунуб къалырлай да эталлыкъбыз.
(Бизни къолубуздан келмей турмайды, сен кесинги бош къыйнайса).
5. Рахман Аллахдан алагъа не тюрлю джангы эсгерме келсе да, ала анга арт бурмай къоймадыла.
6. (Была да меккячыла бу Къуранны) ётюрюкге чыгъардыла. Ол ала хыликке эте тургъан затларыны хапары узаймай келир алагъа (ахырлары онгмазла).
7. Сора ала джерни дамы кёрмейдиле? Биз аны юсюнде ненча тюрлю затланы битдиребиз.
8. Ма ол затда да ийман салыргъа сейирлик барды, алай а аланы кёбюсю (анга ойлашыб) муъмин болалмайды.
9. Ишексиз, Раббинги уа кючю уллуду, Ол рахматлыды.
10. (Эсге ал, Мухаммад) Раббинг Муссагъа: «Сен бир зулмучу къауумгъа бар,
11. фыргъауунну къауумуна. Ала Аллахдан къоркъмазламы сора?» - деб, таууш этгенин.
12. Ол да (Мусса): «Эй, Раббим! Ишексиз, ала мени ётюрюкчюге санарла деб къоркъама,
13. джюрегим къысар, тилим да артына кетер деб. Элесе, меннге нёгерге Харунну да бер.

14. Аланы меннге дертлери да барды, ала мени ёлтюрюрле деб да къоркъама», - деди.
15. Аллах анга: «Огъай, алай тюлдю, Мени аятларымы алыб экинг да барыгъыз! Биз сизни бла биргебиз, (аланы) сизге айтханларын эшитиб турлукъбуз (болушурукъбуз).
16. Экинг да фыргъауннга барыб: «Биз, ишексиз, гъаламланы Иеси Аллахдан келечибиз,
17. Бану Исраиллени бизни бла джибер деб, айтыгъыз!», - деген эди.
18. Фыргъаун да анга: «Сабий заманынгда биз сени юйюбюзде ёсдюрмедикми, ёмюрюнгю талай джылларын бизде ашырмадынгмы сора?
19. Ол этген ишинги да этген эдинг да (адамыбызны ёлтюрген эдинг), къалай бюсюреусюз адамса сен», - деди.
20. Мусса анга: «Мен ол ишни джангылыб этген эдим.
21. Сизден къоркъгъанымда уа, къачхан эдим. Алай а (энди) Раббим акъылманлыкъ да бериб, мени келечиледен да этди.
22. Сен Бану Исраиллени къул этиб тургъанлай, менден бюсюреумю излейсе, (ол игиликмиди сора?)» - деди.
23. Фыргъаун да анга: «Гъаламланы Иеси дегенинг, ол а кимди?» - деди.
24. Мусса анга: «Ол а кёклени, джерни да, аланы араларында болгъан затны да Иесиди. Сиз анга ажымсыз болсагъыз», - деди.
25. Сора ол ары бурулуб къатында къауумуна: «Эшитдигизми муну?» - деди.
26. Мусса да: «Ол а сизни да Раббигиз, буруннгу ата-бабагъызны да Раббисиди!», - деди.
27. Фыргъаун да алагъа: «Бу сизге джиберилген (келген) келечигиз, ишексиз, ол шашхынлыды», - деди.
28. Мусса да: «Ол кюнчыгъышны да, кюнбатышны да, аланы араларында болгъан затны да Иесиди, сиз акъылыгъыз бла бир ойлашалсагъыз!» - деди.
29. Фыргъаун да: «Менден ёзге кесинге аллах алсанг, мен сени тутмакъчыладан этмей къоймам», - деди.
30. Мусса да: «(Мен тюз болгъаныма) сеннге ачыкъ далил келтирсем а?» - деди.
31. Фыргъаун да: «Тюз айта эсенг, келтир бери аны (ол не зат эсе да бир кёрейик!)», - деди.
32. Сора Мусса таягъын джерге атханында, ол ачыкъ уллу джылан болду.
33. Халкъ ачыкъ къараб тургъанлай, къолун ачханында, ол да чыммакъ акъ болду.
34. Фыргъаун тёгерегинде бий къауумуна: «Ишексиз, бу бек уста хыйнычыды.
35. Ол, хыйнысы бла джеригизден чыгъарыб, сизни алыб кетерге излейди, мынга не оноу?» - деди.
36. Ала да: «Анга да, къарнашына да бир кесек мурукку этдир да, шахарлагъа адамланы джибер.
37. Ала сеннге уста хыйнычы болуб, джукъ къоймай джыйыб келсинле!», - дедиле.
38. Сора белгили (болджал) салыннган кюнню кёзюуюне хыйнычыла джыйылдыла.
39. Сора адамлагъа: «Барынг да джыйылдыгъызмы (хазырмысыз)?» - деб сорулду.
40. Ансы, ала (Мусса бла Харун) хорлаб, биз алагъа кёчюб (аланы динлерине кириб), кёзбаучуланы ызларындан барыргъа керек болуб къалмасын!», - дедиле.
41. Хыйнычыла келгенлеринде, фыргъауннга: «Биз хорласакъ, аны ючюн бизге джал бармыды?» - дедиле.
42. Ол да алагъа: «Хоу, ол заманда, ишексиз, сиз меннге эм джуукъладан болурсуз», - деди.

43. Мусса алагъа: «Ол атарыкъ затларыгъызны атыгъыз!», - деди.
44. Ала да (ары дери хазырлаб тургъан) аркъанларын, таякъларын атыб: «Ишексиз, фыргъауунну уллулугъу ючюн, биз хорламай къоймазбыз», - дедиле.
45. Мусса да таягъын атханында, ол аланы алдауукъларын джутуб къойду.
46. Ол кёзбаучула (аны кёргенлеринде), садждеге джыгъылыб:
47. «Биз гъаламланы Иеси (Аллахха) ийнандыкъ,
48. Мусса бла Харунну Раббийлери (Аллахха)», - дедиле.
49. Фыргъаун да алагъа (ачыуланыб): «Тохта, сора мен сизге эркинлик бермегенлейми, ийман салдыгъыз? Бир ишексиз, ол сизге хыйныны юретген тамадагъызды. Узаймай, билирсиз (кёрюрсюз мени сизге не этерими). Мен сизни барынгы да къолларыгъызны, аякъларыгъызны да чалышдырыб (онг къол бла сол аякъны) кесдирирме, барынгы да кердирирме», - деди.
50. Ала да фыргъауунга: «Къайгъырмаз! Ишексиз, не болса да биз Иебизни аллына барлыкъбыз (ёлюмден къоркъмайбыз).
51. Биз, Раббибиз джангылыч (терс) ишлерибизни кечерине термилебиз, (арагъызда) биз биринчи ийман салгъанладан болгъаныбыз ючюн», - дедиле.
52. (Сора болмагъанында) Биз Муссагъа уахъю этиб: «Мени къулларымы ал да, кече бла джолгъа чыкъ, фыргъаун да аскери бла сизни ызыгъыздан сюрюр», - деб, билдирген эдик.
(Сора Мусса къауумун да тебретиб, ала кече бла джашыртын къачхан эдиле).
53. Фыргъаун да шахарлагъа адамла джибериб, аскерле джыйыб,
54. алагъа: «Ишексиз, была (Муссаны къаууму) бир кесекчикди.
55. Алай болса да, кертиси, ала бизни ачыуландырдыла.
56. Ишексиз, барыбыз да сакъ болургъа керекбиз», - деди.
57. Алай бла Биз аланы кёгет бачхаларындан, къара сууларындан,
58. байлыкъларындан, сыйлы орунларындан чыгъаргъан эдик.
59. Да ма алай, Биз аланы орунларына, Бану Исраиллени ие этген эдик.
60. Кюн чыгъа, фыргъауунну аскери аланы ызларындан айланнган эди.
61. Ала, аланы ызларындан джетиб, эки къаууму бир-бирине туура болгъанларында, Муссаны нёгерлери (къоркъуб): «Ишексиз, ала бизни джетдиле, тутулдукъ», - дедиле.
62. Мусса да: «Огъай, алай болмаз! Ишексиз, мени Раббим биргемеди, Ол мени тюз джолгъа тюзетир!», - деди.
63. Биз Муссагъа: «Таягъынг бла тенгизни ур!», - деб уахъю этдик. Ол (12 джеринден ургъанында) тенгиз джарылыб-джарылыб, эки джанлары да мийик таула кибик, джолла болгъан эдиле.
64. Сора Биз фыргъауунну къауумун, аланы ызларындан айландырыб, алагъа джуукълашдыргъан эдик.
(Аланы сюрюб, ызларындан джете кетген эдиле. Фыргъаун да аскери бла аланы ызларындан ары кириб бошарына, Муссаны къаууму да чыгъыб бошарына, тенгиз къабланыб, аланы басыб къойгъан эди).
65. Муссаны да, нёгерлерин да, барын да къутхаргъан эдик.
66. Ол бирлени уа тенгизге батдыргъан эдик. (Джаратхан Аллахха хакъ таяныб тохтагъаннга, Ол ма алай болушады).

67. Ишексиз, ол ишде да, ойлашыргъа сейир зат бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю ийманнга келмеди.
68. Ишексиз, Раббинги уа хар неге да кючю уллуду, Ол рахматлыды.
69. (Мухаммад) сен алагъа Ибрахимни хапарын да окъу.
70. Ол атасына да, къауумуна да: «Сиз не затха къуллукъ этесиз?» - деб, соргъанын.
71. Ала да: «Биз идоллагъа къуллукъ этебиз, тохтаусуз, алагъа табынабыз», - дедиле.
72. Ол да алагъа: «Сиз дуа-тилек этсегиз, ала джукъ эшитемидиле да сора?
73. Неда ала сизге не бир хайыр, не бир заран эталамыдыла?» - деди.
74. Ала да джуабха: «Огъай, биз аталарыбызны алай къуллукъ эте табханбыз (аладан кёрюб этебиз)», - дедиле.
75. Ибрахим да алагъа: «Сора бир сагъыш этгенмисиз (не затха къуллукъ этгенигизге)
76. сиз да, буруннгу аталарыгъыз да?
77. Ишексиз, ала (идолла) мени джауумдула, къуру Гъаламланы Раббиси болмаса,
78. мени джаратыб, тюз джолгъа да салгъан,
79. меннге ашарыкъ, ичерик да берген,
80. аурусам, сау да этген,
81. мени ёлтюрлюк да, сау этерик да,
82. Къыямат кюн гюнахларымы кечерине термилгеним да – Олду.
83. Я, Рабби! Меннге акъылманлыкъны саугъа эт, мени ашхы къулларынга да къош!
84. Артда келген къауумланы араларында да айтылырлай (унутулмазлай), тилими да тюз сёлешген тил эт!
85. Зауукъланнган сыйлы джаннетге ие болгъанла бла да эт!
86. Атамы да кеч (тюзет!) Ишексиз, ол да аджашыбды,
87. адамла тирилген кюн (аны ючюн) мени мыдах этме (атам да кяфырла бла болуб къалыб, мени уялтма),
88. не байлыкъ, не балала хайыр бермеген кюн,
89. Аллахны аллына, къуру ашхы (таза) джюрек бла келген болмаса», - деди.
90. Аллахдан къоркъгъанлагъа джаннет да джуукъ келген кюн,
91. терс адамлагъа джаханим да туура болгъан кюн.
92. Алагъа: «Ол сиз къуллукъ этиб кюрешген затла къайдадыла энди,
93. Аллахдан ёзге? Бюгюн ала сизге болушурламы, огъесе кеслерине болушлукъму керекди?» - деб, айтылгъан кюн,
94. ала да, терсейген къауум да бауурлары бла джаханимге атылгъан кюн,
95. иблисни аскери да, бары да бирге.
96. Ала анда бир-бири бла даулаша:
97. «Аллах бла ант этебиз, биз тамам аджашхан кёреме,
98. сизни (идолланы) гъаламланы Иеси Аллахха тенг этиб.
99. Бизни уа, ол чекден чыкъгъан, пасыкъ къауум аджашдырды кёреме.
(Аллыбызда баргъан башчы къауум, ата-баба).
100. (Бюгюн а) бизге бир джакъчы джокъ,
101. неда бир джан аурутхан тенг джокъ.
102. Энди бир кере ызыбызгъа къайытыр мадар болса эди, ажымсыз, биз ийман келтиргенледен болур эдик», - дерле.

103. Ишексиз, ма аланы барында да ойлашыргъа оюм бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю муъмин болалмады.
104. Ишексиз, Раббинги уа кючю уллуду, Ол рахматлыды.
105. Нухну къаууму да (баргъан) келечилени ётюрюк этген эди.
106. Къарнашлары (Нух) алагъа: «Аллахдан къоркъмаймысыз сора?
107. Мен сизге Аллахдан келген ышаннгылы келечиме,
108. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бойсунугъуз!
109. (Келечилигим ючюн) мен сизден хакъ излемейме, хакъымы къуру, гъаламаланы Иеси Аллахдан болмаса.
110. Аллахдан къоркъугъуз, меннге бой салыгъыз!», - деген заманда:
111. «Биз сеннге къалай бой салырбыз, сени ызынгдан, къуру сыйсыз къауум (къулла, джарлыла) барады сора», - дедиле ала.
112. Нух да алагъа: «Аланы ишлерини оноуу меннге джетмейди, аны юсюнден мени билимим джокъду.
113. Аланы сюдлерин этерик, ишлерин сюзерик къуру Раббимди, сиз аны ангыласагъыз.
114. Мен а ийман салгъанланы къыстарыкъ тюлме.
115. Мен къуру, ачыкъ сакълыкъгъа чакъырыучума», - деди.
116. Ала да анга: «Эй, Нух! тохтамасанг, сен ташла бла тюйюлюрсе», - дедиле.
117. Нух да: «Эй, Раббим! къауумум мени ётюрюкчюге санайды,
118. бизни арабызда Сен бир тюз сюд эт, мени да, муъминлени да бир къутхар!», - деб тиледи.
119. Биз аны да, нёгерлерин да (хар зат джюкленнген ауур) толу кемеде къутхаргъан эдик.
120. Къалгъанланы уа, Биз артда суугъа батдыргъан эдик.
121. Ишексиз, ма ол ишде да ойлашыргъа сейир зат бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю муъмин болалмады.
122. Ишексиз, Раббинги кючю уа, керти уллуду, Ол рахматлыды.
123. Адны къаууму да алагъа баргъан келечини джалгъанчыгъа санагъан эди.
124. Къарнашлары Худ алагъа: «Аллахдан къоркъмаймысыз сора?
125. Ишексиз, мен сизге Аллах джанындан ышаннгылы келечиме.
126. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бой салыгъыз!
127. Мен къуру, гъаламланы Иеси Аллахдан болмаса, аны ючюн сизден бир тюрлю бир джал излемейме.
128. Ол бош затлагъа алданыб, дуббур-дуббурда, ол тюрлю затланымы (идолланымы) ишлейсиз,
129. ёмюрге къаллыкълача, (джауум суу джыяргъа кёллери да болгъан, джер-джерде уллу къалала ишлейсиз),
130. бир-биринги урсагъыз а, ёхтем, аямаймы урасыз сора?
131. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бойсунугъуз!
132. Сиз кесигиз да биле тургъан, сизге хар нени бериб болушуб тургъандан – къоркъугъуз!
133. Ол сизге малла да, балала да бериб болушады,
134. кёгет бачхала да, акъгъан суула да.
135. Ишексиз, мен сизге уллу кюнню азабындан къоркъама», - деди.
136. Ала да: «Сен ауаз айтсанг да, ауаз айтмасанг да, бизге башхасы джокъду.

137. Ала бары да къуру, буруннгуланы (алдауукъ) джахил къылыкъларыдыла (адетлери),
138. биз (ёлгенден сора) азабланныкъ тюлбюз, (ахыратха ийнанмайбыз)», - дедиле.
139. Ала аны ётюрюкчюге санагъан эдиле. Биз да аланы халек этген эдик. Ишексиз, бу ишде да ойлашыргъа сейир зат бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю муъмин болалмады.
140. Ишексиз, сени Раббинг а, тамам кючю уллу, рахматлы – Аллахды.
141. Самудчула да алагъа баргъан келечилени джалгъанчылагъа санагъан эдиле.
142. Къарнашлары Салих алагъа: «Сиз Аллахдан бир къоркъмазмысыз сора?
143. Ишексиз, мен сизге (Аллахдан) ышаннгылы келечиме.
144. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бойсунугъуз!
145. Мен аны ючюн сизден бир тюрлю бир джал излемейме, къуру гъаламланы Иеси Аллахдан болмаса.
146. Къалай кёлюгюзге келеди, сиз мында ышаннгылы (былай тургъаныгъызча) къалыб кетербиз деймисиз,
147. кёгет тереклени, бу баргъан сууланы арасында,
148. сабанланы, джумушакъ кёгетли пальма тереклени ичинде,
149. тауланы кесиб, джарашдырыб, (омакъ) юйле да ишлей (алай ёмюрге туруб турурбуз деб, алаймы акъыл этесиз?)
150. (Ол себебден) Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бой салыгъыз!
151. Зырафына (ширкге, дуния байлыкъгъа) ишлеген къауумгъа бойсунмагъыз,
152. джер юсюнде бир ашхылыкъ этмеген, къуру бузукълукъну джайгъан къауумгъа!», - деди.
153. Ала да анга: «Ишексиз, сен къуру, хыйны бла къатышыб тургъан адамса.
154. Сен да къуру бизни кибик бир адамса, керти айта эсенг, бир сейир зат кёргюз бизге!», - дедиле.
155. Салих алагъа: «Ма сизге бу тюе (сейирге. Бу къара суудан) бир кюн ол ичсин, бир кюн да сиз ичигиз, кюнлеригиз белгили болсун!
156. Анга зараныгъызны тийирмегиз, алай болмаса, сизни уллу кюнню азабы тутар», - деди.
157. Алай болса да, ала аны бут сингирлерин кесген эдиле. Артда уа, ала сокъуранныган къауумдан болгъан эдиле.
158. Аланы къыйынлыкъ тутхан эди. Ма ол затда да сейир белги бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю муъмин болалмады.
159. Ишексиз, Раббинги уа кючю уллуду, Ол рахматлыды.
160. Лутну къаууму да (алагъа баргъан) келечилени ётюрюкчюлеге санагъан эди.
161. Къарнашлары Лут алагъа: «Сиз Аллахдан къоркъмаймысыз сора?
162. Мен сизге (Аллахдан) ышаннгылы келечиме,
163. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бой салыгъыз!
164. Мен аны ючюн сизден хакъ излемейме, мени хакъым, къуру гъаламланы Иеси Аллахданды.
165. Джер юсюнде (зийна этерге) эркишилегеми барасыз,
166. Раббигиз сизге деб джаратхан юйбийчелеригизни къоюб? Алай а сиз чекден чыкъгъан къауумсуз», - деб, айтхан заманда,
167. ала да анга: «Эй, Лут! тохтамасанг, сен элден къысталмай къалмазса», - дедиле.
168. Лут да алагъа: «Мен сизни эрши ишигизге джийиргенеме.

169. Я, Рабби! Мени да, ахлуму да аланы хылымылы ишлеринден бир къутхар!», - деб тиледи.
170. Сора Биз аны да, ахлусун да, барын да къутхаргъан эдик,
171. джангыз (халек болуб) къуруб кетгенле бла къалгъан аны къарт къатыны болмаса,
172. къалгъанланы уа, тюб этген эдик.
173. Биз алагъа (таш) джауум джаудургъан эдик. Эсгертиуню (ауазны) сан этмегенлеге уа, къалай аман джауум келди!
174. Ишексиз, ма бу ишде да (ойлашыргъа) сейирлик бар эди, алай болса да, аланы кёбюсю ойлашыб муъмин болмады.
175. Ишексиз, Раббинги кючю уллуду, Ол рахматлыды.
176. Ал-айка деген джерни халкъы да алагъа баргъан келечилени ётюрюкге санагъан эди.
177. Къарнашлары Шогъайыб алагъа: «Аллахдан къоркъмаймысыз сора?
178. Ишексиз, мен сизге (Аллахдан) ышаннгылы келечиме.
179. Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бой салыгъыз!
180. Мен аны ючюн сизден джал тилемейме, мени хакъым къуру, гъаламланы Иеси Аллахданды.
181. (Ёлчелесегиз) ёлчени толтуругъуз, кем этиучюледен болмагъыз!
182. Чекгенде да, алдауукъсуз тюз базман бла чегигиз!
183. Адамлагъа джукъларын кем этмегиз, джер юсюнде бузукълукъну джаймагъыз!
184. Сизни да, буруннгу кёб халкъланы да джаратхан Аллахдан къоркъугъуз!», - деген заманда,
185. ала анга: «Сен къуру хыйны бла къатышыб тургъан адамса.
186. Сени да бизден башханг джокъду, биз сени къуру алдауукъчугъа санайбыз.
187. Керти айта эсенг, бизге кёкню бир кесегин тюшюрчю!», - дедиле.
188. Ол да: «Мени (джаратхан) Ием сизни этген ишлеригизни толу билибди», - деди.
189. Ала аны джалгъанчыгъа санагъан эдиле, сора аланы къара кюнню азабы тутхан эди. Ишексиз, ол а алагъа уллу кюнню азабы эди.
190. Ишексиз, ма бу ишде да ойлашыргъа сейир зат бар эди. Алай болса да аланы кёбюсю (тюшюнюб) ийманнга келмеди.
191. Раббинги уа кючю уллуду, Ол рахматлыды.
192. Ишексиз, ол (Къуран) гъаламланы Иеси Аллахдан эндирилди,
193. аны алыб тюшген а, ышаннгылы джанды (Джабраил мёлекди),
194. (Мухаммад) аны сени джюрегинге салгъан, аны бла сен халкъны Аллахны азабындан къоркъутур ючюн,
195. ачыкъ арабны тилинде.
196. Ишексиз, ол а (Къуранны келир хапары) буруннгуланы китабларында джазылыбды.
197. Бану Исраиллени алимлери (Тауратда кёрюб) билиб, айта тургъанлары алагъа (меккячы мушриклеге) ойлашыргъа ол сейир зат тюлмюдю сора?
(Мухаммад гъ.с-ны келлик хапарын Тауратда окъуб, чуууут алимлени бир къаууму аны бир-бирине да, араб халкъгъа да айта болгъандыла).
198. Бу Къуранны Биз арабдан башха тилде эндирген болсакъ да,
199. ол (келечи) аны алагъа окъуса да, ала анга ийнанмаз эдиле.

(Арабдан келген келечиге уллукёллюлюк этгенлери кибик, башхагъа да этер эдиле деген магъанады. Ала ары дери кеслеринден келген келечилеге да къаршчы болуб къыйынлыкъла берир ючюн къоймагъандыла).
200. Биз чекден чыкъгъан адамланы джюреклерине ма алай (къаршчылыкъ) салабыз.
201. Алагъа бир уллу къыйынлыкъ келгинчинге дери, ала анга (Къураннга) ийнанмазла.
202. Ол а, ала джукъ билмей тургъанлай келиб, ала да аны сезалмай къалырла.
203. Сора ала: «Бизни бир кесек болджалгъа артха къояр мадар джокъмуду?» - дерле.
204. Сора ала (меккячыла) Бизни азабыбызны ашыкъдыргъанмы этедиле?
(Ала Расул гъ.с-гъа, ол сен айтхан къыйынлыкъ къачан келликди? келтир бери сора деб, дау салгъандыла).
205. (Мухаммад) къалай дейсе, Биз алагъа талай джылланы зауукълукъ джашау бериб туруб,
206. артда уа (Аллахдан) алагъа сёз берилиб тургъан (азаб) келсе,
207. ол ала зауукъланыб тургъан (байлыкъ) аланы азабдан къутхарырмы сора?
208. Албурун айтыб, къоркъутуучу иймей, Биз бир элни да халек этмедик,
209. биринчи эсгертмей. Биз а артыкълыкъ этиучюледен тюлбюз.
210. Бу Къуранны шайтанла алыб тюшмедиле (мушрикле бу Къуранны Мухаммад гъ.с-гъа шайтанла шыбырдайдыла дегендиле, бу аят алагъа джууабды),
211. ол иш алагъа тыйыншлы да, аланы къолларындан келлик иш да тюлдю,
212. ары (кёкге) чыгъыб тынгыларгъа аланы джоллары кесилибди (эркинликлери джокъду).
213. (Мухаммад) Аллах бла тенгликге башха аллах чакъырма! Ол заманда сен азаблыла бла болурса.
214. Тукъумунгу, джуукъларынгы ауаз айтыб, сакълыкгъа чакъыр!
(Ол джорукъ, муслиманнга кесин санагъан, хар бир адамгъа да борчду. Ахлусун сюймеген ким барды? Алай а аланы ач-джаланнгач этмей тутхан тюлдю баш сюймеклик, кеси джаннет ахлу болургъа сюйгенча, аланы да ол джолгъа тюзетиб, ол джолну юретиб кюрешиудю. Кеси бла бирге джаннетге ала да кириб, бирге къууанч этерча. Ахлусун да, кимни да керти сюймеклик олду. Дуния затдан биреуге бир джукъ берсенг, ол да игиликди, анга къууана биледи. Алай а адам биреуню джаннет джолуна салгъандан уллу игилик эталлыкъ а тюлдю).
215. Сени ызынгдан баргъан муъминлеге да рахмат къанатынгы джай!
(Алагъа не къадар джумушакъ болургъа кюреш, аладан кесинги ёрге тутма, мийик кёрме!)
216. Сеннге тынгыламагъанлагъа уа, (даулашыб кюрешме да): «Мен сиз этген затладан кенгме!», - де да, къой.
217. Кючю уллу, рахматлы Аллахха таяныб тохта!
218. Сени кёрюб тургъан: намазгъа сюелгенинги да,
219. намазчыла бла бирге ийилиб баш ургъанынгы да.
220. Ишексиз, Ол нени да эшитеди, биледи.
221. Мен сизге шайтанла кимлеге тюшгенлерини хапарын айтайыммы?
222. Хар бир ётюрюкчюге, гюнахлыгъа.
(Алдауукъчу билсин, шайтаннга хорлатыб алдагъанын).
223. Алагъа (шайтанлагъа) къулакъ саладыла ала. Аланы кёбюсю ётюрюкчюледиле.

(Бу аят, ийнанмай, къаршчы болуб, динни бузаргъа кюрешген джырчыланы юсюнден тюшгенди. Кеслеринден бир къауумла къум тюзледе джайылыб, Къуранны бузар ючюн аны сёгюб назмула этгендиле. Файгъамбар гъ.с-гъа да джинли атны атагъандыла, Къуран Аллахдан келген зат тюлдю, ётюрюкдю, аны кеси джарашдырады дегендиле. Тамам ётюрюк джырланы уа кеслери этгендиле).
224. Джырчыланы айтсакъ: аланы ызларындан а, терсейгенле барадыла.
225. Джер-джерде, тюзледе (джайылыб) аланы оюмсуз ишлерин кёрмеймисе сора?
226. Ала кеслери этмеген затланы (ётюрюклени халкъгъа) джаядыла,
227. къуру ийман да салыб, ашхы ишле да этиб, Аллахны да кёб эсгериб, (Аллахдан, динден) зорлукъгъа да болушлукъ табханладан тышында (Аллахны дини эркинлик бергенледен). Ол залим къауум а, артда билирле къаллай оруннга тюшерлерин!

27 суура

КЪУМУРСХА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Та. Сиин. Была – Къуранны аятларыдыла эмда хар нени ачыкълаучу китабдандыла,
2. муъминлеге тюз джол эмда сюйюмчю,
3. намазларын да къылгъан, зекятларын да берген, ахыратха да, ажымсыз, толу ийнаннган къауумгъа.
4. Ахыратха ийнанмагъанлагъа уа, ишексиз, Биз аланы ишлерин (дунияда баргъан джолларын, этген затларын) кёзлерине ариу кёргюздюк, ала да къатышыб хайран болуб турадыла.
(Не этгенлеринден толу хапарлары болмай, аламат этебиз деб).
5. Ала уа, алагъа аман азаб хазырланнган, ахыратда да эм джарлы боллукъладыла.
6. (Мухаммад) сен, ишексиз, Акъылман эмда билим Иеси Аллахдан Къуранны (саугъагъа) алгъанса.
7. (Эсге ал, Мухаммад) Мусса юйдегисине: «Мен арлакъда бир от кёреме, андан не бир хапар, неда от джандырыб, джылыныргъа бир от кёсёу алыб келейим», - дегенин.
(Мусса гъ.с. фыргъауундан къачыб барыб, Мадианда Шогъайыб гъ.с-гъа да кюёу болуб, анда талай джылланы къой да кютюб, сора юйдегиси бла Мисирге кёчюб бара джолда юйдегиси суукъдан инджилгенди).
8. Сора ол отну къатына келген заманда, анга таууш болду: «Ол отну къатындагъы да (Мусса гъ.с), аны тёгерегиндегиле да (мёлекле) берекетли болсунла! Хар кемчиликден гъаламланы Иеси Аллах тазады!
9. Эй, Мусса! Ишексиз, Мен неге да кючю джетген, хикмат Иеси Аллахма.
10. Сен ол къолунгда таягъынгы ат (джерге!)», - деб. Сора аны атханында ол джылан болду. Сора аны къымылдагъанын кёрюб, ол да айланыб ызына къарамай къачды. Аллах анга: «Эй, Мусса! Къоркъма, ишексиз, Мени джанымда келечилериме къоркъаргъа тыйыншлы тюлдю!
11. (Менден къоркъаргъа тыйыншлы) къуру терслик этгенледиле. Аманны этгенден сора, аны игиге ауушдургъан къауумгъа уа, ишексиз, Мен алагъа Кечиучюме, Рахматлыма.

12. Къолунгу да къойнунга сал, ол да бир зарансыз чыммакъ акъ болуб чыгъар. Ма ол, фыргъауннга, аны къауумуна да барыргъа сеннге берилген тогъуз аятны (сейир затны) бириди. Ишексиз, ала пасыкъ къауумдула», - деди.
13. Бизни ачыкъ аятларыбыз аланы алларына туура болуб келгенинде уа: «Бу ачыкъ хыйныды (кёзбауду)», - дедиле.
14. Джюреклери биле тургъанлай (тюз болгъанын), уллулукъ тутуб, ала терсине къарышыб тохтадыла. Сора сен ол бузукъчуланы артлары къалай болгъанына (иги ойлаш да бир) къара!
15. Биз Дауудха да, Сулейманнга да билим саугъалагъан эдик. Ала: «Ийнаннган къулларыны кёбюсюню арасындан бизни айырыб, артыкъ этген Аллахха махтаула болсун!» - дедиле.
16. Сулейман Дауудну тюбюне – орнуна къалгъан эди. Сора ол: «Эй, адамла! Биз къанатлы тилге да юретилдик (ол къанатлыланы, джаныуарланы тиллерин ангылагъанды), дагъыда бизге кёб тюрлю зат (ашхылыкъла) берилди. Ишексиз, бу уа (Уллу Аллахдан) ачыкъ чомартлыкъды», - деди.
17. (Бир джолда) Сулейманны буйругъу бла аны аскери: джинле да, адамла да, къанатлыла да аны аллына джыйылыб, джарашыб тизилгенлеринде, алагъа джолоучу болургъа буйрукъ берилген эди (Сюлеменден).
18. Сора ала къумурсхала джашагъан бир тюзге келирге, бир тиши къумурсха, къалгъанлагъа: «Эй, къумурсхала! Хар ким джашагъан джерлеригизге киригиз! Сулейман да, аны аскери да (келедиле) сизни эслемей, теблеб кетмесинле!», - деди.
19. Сулейман аны (къумурсханы) сёзюне кюлюмсюреб ышарды: «Эй, Раббим! Сен меннге да, атама-анама да берген ашхылыгъынга, мен шукурла да этерлей, Сени разы да этерлей, ашхы къуллукъ этерге бир болуш! Мени, Кесинги рахматынг бла, ашхы къулларынгы ичине да бир кийир!», - деди.
20. Бир джолда ол (Сулейман) къанатлыланы джыйыб, къараб: «Меннге не болгъанды, не эсе да худ-худну кёрмейме, огъесе ол джокъмуду?
21. Мен анга бек къаты азаб берирме неда аны джанын алырма, неда ол (кечилирча) бир керти, белгили сылтауу бла келир», - деди.
22. Сора ол (худ-худ) узаймай келиб (кечикгенине, сылтауун айта): «Мен сеннге ачыкъ болмагъан бир ташагъа туура болуб, Сабейлиле деген джерден, ажымсыз хапар алыб келеме.
23. Мен анда алагъа патчах болуб тургъан бир тиширыуну табдым. Анга хар не тюрлю зат да берилибди, бек уллу тахтасы да барды.
24. Ол да, къаууму да Бир Аллахдан ёзге, кюннге къуллукъ эте кёрдюм. Этген ишлерин шайтан алагъа ариу кергюзюб, ол аланы тюз джолдан тыйыб, ала да тюзелалмай тура эдиле.
25. Кёклени, джерни ташаларын да, сиз басдыргъан, ачыкъ этген затланы да ачыкълагъан Аллахха, ала къуллукъ этмез ючюн (аланы шайтан аджашдырыб эди).
26. (Ол) Андан ёзге, башха аллах болмагъан, уллу гъаршны да Иеси – Аллахды», - деди.
27. (Сулейман) да анга: «Тюзмю айтаса, огъесе джалгъанчыладанмыса, кёрейик биз сени.
28. Мени бу письмому алыб бар да, алагъа (ол къызгъа) ат да, сора ызынга бурулуб, ала не джууаб къайтарырларына къара (тынгыла!)», - деди.

29. (Сора худ-худ письмону атханында) ол тиширыу: «Эй, башчыла! Ишексиз, меннге бир сыйлы письмо келди.
30. Ол кеси да Сулейманданды, аны кесинде да: «Бисмилляяхир Рахмаанир Рахиим,
31. меннге уллукёллюлюк этмей, Аллахха берилиб (муслиманла болуб) келигиз деб, джазылыбды», - деди.
32. Сора ол: «Эй, башчыла! Мени бу ишиме бир оноу этигиз! Мен сизсиз къачан да кесгин оноу этмегенме», - деди.
33. Ала да: «Бизни уллу кючюбюз, къарыуубуз да барды, иш сеникиди, не буюрлугъунга кесинг къара (биз буйругъунгу толтурургъа хазырбыз!)», - дедиле.
34. Ол да: «Ишексиз, (бир къауум) патчахла эллеге кирселе, аланы чачыб, сыйлыларын да сыйсыз этиб къоюучандыла. Ма алайды аланы этиулери.
35. Мен а алагъа келечиле бла саугъала джибериб (сынаргъа), сора ала не джууаб алыб къайытырларына къараргъа излейме», - деди.
36. Сора ала (саугъала да алыб) Сулейманнга келгенлеринде, ол: «Сиз мени рысхы бла терилтирге умутму этесиз? Меннге Аллах берген, сиз бергенден эсе, хайырлыды. Сиз а бу саугъаларыгъызгъа къууаныб турасыз.
37. (Эй, келечи) сен ары ызынга къайыт да, айт!: «(Ала Аллахха къайытмасала) биз алагъа, ала аскерни аллында чыдаялмаз кибик, уллу аскер алыб барырбыз, биз аланы андан сыйсыз этиб да чыгъарырбыз», - деди.
38. Сора (келечиле кетгенлеринде, Сулейман): «Эй, сыйлы башчыла! Ала меннге бойсунуб келирден алгъа, аны (патчах къызны) тахтасын меннге ким келтиралыр?» - деди.
39. Джинледен «ифрит» деген бир джин: «Мен аны сен олтургъан орнунгдан тургъунчу келтирирме сеннге (ол эртден бла тахтагъа олтурса, андан кюнортада тургъанды). Ишексиз, ол ишге мени кючюм джетер, ышандырама», - деди.
40. Китаб джанындан билими болгъан бир адам да: «Мен аны сеннге кёз джумгъан чакълы бирге келтирирме», - деди. Сора Сулейман (келиб) аллында джарашыб, аны (тахтаны) салыныб тургъанын кёргенинде: «Раббими меннге бу чомартлыгъы, мен шукурму этерме, огъесе бу ашхылыкъны джашырыбмы къоярма деб, мени сынар ючюндю. (Игиликге) ким шукур этсе, ол кеси джаны ючюн этеди, шукур этмегеннге уа, Аллах байды, чомартды (кереклиси джокъду), - деди.
41. (Сулейман): «Аны тахтасыны бир (джерин) тюрлендиригиз! Тюзелиб, ол аны таныялырмы, огъесе таныялмазмы, бир кёрейик», - деди.
42. Сора ол (къыз) келгенинде анга: «Быллаймы эди сени тахтанг?» - деб, сордула. Ол да: «Тамам ол кеси кибикди», - деди. (Сулейман аны ангылагъанына багъа, сый бере): «Бизге эндиге дери да, эртде огъуна (Аллахны Бирлигини юсюнден) билим берилиб, биз Анга (Аллахха) бойсунуб эдик», - деди.
43. Аны уа (къызны ары дери) Аллахдан ёзге, ол табыннган заты (Бир Аллахха бурулуб тауба этерге къоймай) тыйыб эди. Ишексиз, ол кеси кяфыр къауумдан эди.
44. Анга: «Кир, къалагъа!» - деб, айтылгъан эди. (Ол а бютеу да хрустальдан эди, Сюлемен гъ.с. сыйлы къонакъларын джыйыучу джери). Сора ол ичине кириб, аны полун кёргенинде (ангыламай), терен суугъа ушатыб, этеклерин кёлтюрген эди, сора аны инчиклери ачылгъан эди. (Сулейман) анга: «Ишексиз, бу хрустальдан сууну юсюне салыннган полду (суу тюлдю)», - деди. Ол да: «Эй, Раббим! Мен (кюннге табыныб)

кесиме артыкълыкъ этиб (халек болуб) тургъанма, энди уа Сулейман бла бирге гъаламланы Иеси Аллахха берилдим!», - деди.
45. Самуд деген халкъгъа да: «Бир Аллахха къуллукъ этсинле», - деб, къарнашлары Салихни джиберген эдик. Алай болса да ала даулашыб, эки бёлюннген эдиле.
46. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Сиз ашхылыкъ тилер орнуна, ашыгъыб, аманлыкъны нек тилейсиз сора? Сиз Аллахдан кечмеклик тилеген болсагъыз, джазыкъсынылыргъа да болур эдигиз», - деди.
47. Ала да: «Биз сенден да, сени биргенгдегиледен да ырыслагъан этебиз», - деб, джууаб берген эдиле (сизни ючюн бизге къыйынлыкъ келир деб). Салих да: «Сизни рысыгъыз Аллах джанындады. (Ангыламасагъыз да) сиз сынала тургъан къауумсуз», - деди.
48. Джер юсюнде къуру, бузукълукъ болмаса, бир ашхылыкъ да этмеген шахарда тогъуз адам (юйдеги) болгъанды.
49. Ала: «Биз Аллах бла ант этишейик, Салихни да, юйдегисин да кече бла ёлтюрмей къоймазгъа, джуукъларына уа: «Биз кёрген иш тюлдю, керти айтабыз дербиз да къоярбыз», - дедиле.
50. Ала да къурагъан эдиле хыйлала, Биз да къурагъан эдик алагъа хыйла, аланы уа андан бир сезимлери да джокъ эди.
51. Аланы хыйлаларыны арты не болгъанына сен ойлашыб бир иги къара! Биз аланы да (ол тогъуз адамны), къалгъанланы да, барын да бирге тюб этген эдик.
(Элни ичинде аманлыкъчыла болуб, къалгъанла да аланы сан этмей турсала, халеклик бирден бериледи).
52. Ассылыкълары ючюн, аланы оюлгъан юйлери, ма, сизни кёз туурагъызда турадыла. Ишексиз, бу хапарда ангылагъаннга ойлашыргъа сейир зат барды.
53. Ийман салыб, Аллахдан къоркъгъанланы уа, Биз къутхаргъан эдик.
54. Лутну да эсгер, ол халкъына: «Кёзюгюз кёре хылымылы ишни къалай этесиз?
55. Тиширыуланы орнуна эркишилеге барыб, нафсыгъызнымы къандырасыз? Джукъ ангыламагъан, къалай джахил къауумсуз сиз», - деди.
56. Ала да: «Лутну къауумун элигизден къыстагъыз, ишексиз, ала (бизнича болмай) таза адамладыла», - деб, хыликке этгенден ёзге джууаб бермедиле.
57. Биз аны да, юйдегисин да къутхаргъан эдик, къатынындан къалгъанланы. Анга уа (къатынына) анда къалыргъа буюргъан эдик.
58. Сора андагъылагъа уа, (таш) джауум джаудургъан эдик. Ол тынгыламагъанлагъа уа – алагъа къалай аман джауум джауду!
59. Сен алагъа: «Хар махтау Аллахха болсун, Ол Кеси сайлаб, тазалагъан къулларына салам болсун! Сора къуллукъ этерге Бир Аллахмы хайырлыды, огъесе ол сиз табыннган затламы хайырлыдыла?
60. (Идолламы игидиле) огъесе кёклени, джерни да джаратхан, сизге кёкден джауум да эндиргенми (хайырлыды?) Аны бла уа, Биз сизге аламат терек бачхала битдиребиз. Сиз кесигиз а ол терекледен бир джукъну да битдираллыкъ тюл эдигиз. Сора (сагъыш этигиз) Аны биргесине, Анга тенглик этерге башха аллах бармыды (дейди Аллах?)» - де. Алай а ала тюз джолдан терсейиб тургъан къауумдула.
61. Сен алагъа: «Ол (Аллах) джерни сиз юсюнде орналыб, (рахат, кереклигизни да баджара) джашарлай этген, аны юсюнде къобанла да бардыргъан, аны юсюнде мийик тауланы да къурагъан, эки тюрлю тенгизни араларына буруу да этген (Олму хайырлыды,

огъесе идолламы?) Бармыды сора, Ол Аллахха нёгерлик этер башха аллах?» – де. Алай а, аланы кёбюсю джукъ ангылагъанла тюлдюле.
62. Энтда сор: «Сора аламы хайырлыдыла, огъесе бир къыйынлыкъ джетген адам тилеген заманда, аны къыйынлыгъын кетергенми, сизни да джер юсюнде ие этгенми хайырлыды? Бармыды да Ол Аллахха тенглик этерлей башха аллах? Къалай къарыусуз эсгересиз (ойлашасыз!)», - де.
63. Сен алагъа: «Сора джерде, тенгизде да сизни къарангыда джолгъа тюзетиб джюрютгенми, рахматыны (джауарыны) аллы бла къууанч джеллени джибергенми (хайырлыды, огъесе идолламы?) Бармыды Ол Аллахха тенглик этер аллах? Мушрикле Анга теджеген нёгерледен, Мийикди Аллах», - де.
64. Неда джаратыуну башлаб (биринчи), сора дагъыда аны ызына къайтарыргъа кючю джетген кимди? Кёкден (джаудуруб), сора джерни (битдириб) сизге рысхы-азыкъ къурагъан кимди? Анга тенглик этер башха аллах бармыды? Сен алагъа: «Келтиригиз далилигизни, сиз керти айта эсигиз!», - де.
65. Сен алагъа: «Кёкледе, джерде болгъан затланы ташаларын Аллах болмаса, киши да билмейди (сиз табыннган затланы уа джукъдан хапарлары джокъду). Адамла уа, кеслерини къачан тирилирлерин да билмейдиле.
66. Аны къой эсенг, «ахырат» деген къаллай (джашау) болгъанына аланы билимлери джеталмайды. Алай а аны хакъында чайкъалыб, ала ишекли болуб турадыла. Ол огъай эсенг, ала анга (ахыратха) сокъурдула», - де.
67. Ийнанмагъан къауум: «Биз да, бизни аталарыбыз да чириб, топуракъ болгъандан сора, ишексиз, (сау болуб) къабырдан чыгъарылгъанмы этербиз сора?
68. Бу сёз бизге да, аталарыбызгъа да эртдеден берилибди. Алай болса да ала къуру, буруннгуланы таурухларыдыла», - дедиле.
69. (Мухаммад) сен алагъа: «Джер юсюнде джюрюгюз, айланыгъыз, ол ассыланы артлары къалай болгъанына да бир къарагъыз!», - де.
70. Сен ала ючюн къыйналма, аланы этген хыйлалары ючюн да джюрегинге тарлыкъ келтирме.
71. Ала: «Сиз керти айта эсегиз, къачан келликди бу берген сёзюгюз?» - дейдиле.
72. Сен алагъа: «Ол сиз ашыкъдыргъан зат джуукълаша болур деб, умут барды», - де.
73. Ишексиз, сени Раббинг а адамлагъа бек чомартды, алай а адамланы кёбюсю (аны ангылаб) шукур этмейди.
74. Ишексиз, сени Раббинг а, ала джюреклеринде букъдургъанны да, ачыкъ этген затларын да толу билибди.
75. Буйрукъ китабда ачыкъ джазылыб турмагъан не кёкде, не джерде бир таша джукъ джокъду.
76. Ишексиз, бу Къуран Бану Исраилле (Тауратны къаууму) тартышыб тургъан затланы кёбюсюню хапарын ачыкълайды.
77. Ишексиз, ол а муъминлеге тюз джолну кёргюзюучюдю, эмда ол алагъа рахматды.
78. Ишексиз, сени Раббинг Кесини сюдю бла аланы (мушриклени) араларын айырыр. Аны неге да къолундан келеди, Ол нени да билибди.
79. Сен а (Мухаммад) Бир Аллахха таян да тохта! Ишексиз, сен ачыкъ хакъдаса.
80. Ишексиз, сен не ёлгеннге, не сангыраугъа джукъ эшитдиралмазса (не къадар чакъырыб кюрешсенг да), ала артларын буруб къачхан заманда.

81. Неда сокъурланы аджашыудан тюз джолгъа салалмазса. Сен эшитдиргенле къуру, Бизни аятларыбызгъа ийман салгъанладыла. Ала Аллахха берилгенледиле.
82. Сора берген сёзюбюзню заманы джуукълашса, Биз джерден алагъа бир джаныуарны чыгъарырбыз. Ол алагъа сёлешиб, ала Бизни аятларыбызгъа ийнанмагъанларын айтыр.
(Къыямат кюннге джуукълашса дааббатул-ардзый – джер джаныуар деб, бир джаныуар чыгъар. Ол юч джолда чыгъарыкъды деди Расул. Бир чыкъса тюзде чыгъыб малчыла кёрюб, хапар джайылыр. Къалыб кетиб бир талай замандан, Меккяны къыйырында экинчи да бир чыгъар. Бу джол аны кёб адам кёрюр, хапары да кёблеге джайылыр. Ючюнчю кере да, Кябаны ичинде чыгъар. Аны кёрген адам, аманту бил Ляяхи – мен Аллахха ийнанама, дер. Ол да – Хыы, эндими ийнанаса, къоркъгъанынгда, дер. Ол андан джанларгъа излеб, къалайгъа бурулса да, хаман ол аллында сюелиб турур. Ол джаныуар, адамла бузулуб, динсизлик кючлеб, Къыямат кюн джуукълашханыны белгилерини бириди. Аны сыфатын да белгилеб киши билалмаз).
83. (Сен эсге ал) Биз хар умметден (хар файгъамбарны къауумундан) аятларыбызны ётюрюкге санагъанланы бёлюб, къауум-къауум этиб джыйгъан кюнню.
84. Ала (Аллахны аллына) келген заманда, Ол алагъа: «Сиз Мени аятларымы ётюрюкгеми чыгъардыгъыз, аланы иги да ангыламагъанлай? Къалай тюрлю иш этдигиз!» - дер.
(Тюз-терс дерча сюзмегенлей, адамланы кёбюсю Къуранны ичи не айтханын да билмегенлей, андан бир хапарлары да болмагъанлай, сандракъланы тизиб тебрерге ёчдю. Ол аят ол къаумгъа джууабды).
85. Алагъа берилген сёзню болджалы джетсе уа, ассыла болгъанлары ючюн, аланы азаб тутар, ала бир сёз да айталмазла.
(Мында, сюйгенлерича, тюрлю-тюрлю сёлешселе да).
86. Сора Биз кечени алагъа тынчайыргъа, кюндюзню да кёрюр ючюн деб къурагъаныбызны ангыламаймыдыла? Ишексиз, ол затда уа, ийнаннганлагъа (ойлашыргъа) сейир зат барды.
87. (Къыямат кюнню болджалы джетиб) сургъа юфгюрюлюб, къаты тауш болгъан кюн къуру, Аллах тыйыншлы кёргенле болмаса, кёкдегин, джердегин да къоркъуу алыр. Бары да Аны аллына учуз халда келирле.
88. Ол кюн сен, чыртда была орунларындан таймазла деб, оюм этиб тургъан тауланы да, Аллах дементили джаратхан затланы барын да, булутлача, кёкде учуб баргъанларын кёрюрсе (ол кюн ала джюн кесеклеча учарла). Ишексиз, Ол сизни этген ишлеригизден хапарлыды.
89. (Бизни аллыбызгъа) биреу бир игилик этиб келсе, анга ол этгенден эсе хайырлысы бла хакъ берилир (он къат неда андан да артыкъ). Ол хар тюрлю къоркъуудан ышаннгылы болур.
90. Аман ишлери бла келгенле уа, ала баурлары бла джырыб отха кирирле. Алагъа: «Сора сизни хакъыгъыз, этген ишлеригизге кёре тюлмюдю?» - деб, айтылыр.
91. Мухаммад алагъа: «Меннге къуру, Аллах харам этген (ширкни да, алайда къан тёгюню да) бу шахарны Раббисине къуллукъ этерге буйрукъ болду. Хар зат бары да Аныкъыды. Меннге уа, Анга берилиб тохтаргъа буйрукъ болду,
92. бу Къуранны да халкъгъа окъургъа (англатыргъа)», - де. Сора тюзелген а, кеси джаны ючюндю, терсейгеннге да мен къуру, айтыб сакълыкъгъа чакъырыучума, де.

93. (Сен алагъа): «Махтаула бары Аллаххады. Ол сизге артда аятларын (сейир затларын) кёргюзе-кёргюзе барыр, сиз да аланы толу билирсиз. Сизни ишлеригизни уа, Сени Иенг сансыз этиб турмайды», - де.
(Бу аятха иги эс бёлюрге керекди. Уллу Аллах сейир затларын бирден ачыб къоймай, аланы артда заман-заманы бла, кёзюу-кёзюую бла халкъгъа кёргюзе барыргъа сёз береди. Адам улу кеси джашагъан ёмюрде, хар ким да аланы кёрюб, ойлаша барырлай, ол ишге эс бёлген къауумгъа. Сора ол затланы сюзюб ангылай билгенле да, ишекликлери кетиб, ийманнга келирге).

28 суура

ХАПАР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Та. Сиин. Миим. (Магъанасын Аллах биледи).
2. Ма была хар нени да ачыкълаучу китабны (Къуранны) аятларыдыла.
3. (Мухаммад) сен муъмин къауумгъа ангылатыр ючюн, Биз хакъ болуб сеннге Мусса бла фыргъауунну хапарларын окъуюкъ.
4. Ишексиз, фыргъауун джер юсюнде (Мисирде) уллулукъгъа кетген эди. Ол аны (Мисирни) ахлусун тюрлю-тюрлю тукъум къауумлагъа бёлген эди (сыйлыгъа, сыйсызгъа). Сора ол сыйсызгъа санагъан къауумну (Бану Исраиллени) онгун алыр ючюн, джангы туугъан эркиши сабийлени ёлтюрте эди, тиширыу сабийлени уа, сау къойдура эди. Ол, ишексиз, бузукълукъ этиучю пасыкъладан эди.
5. Биз да джазыкъсыныб, джер юсюнде ол онгсузлукъ джетген къауумгъа болушургъа, аланы алчыла да этерге, ол (ассы) къауумну тюбюне аланы ие этерге да мурат этген эдик,
6. аланы ол джерде орнатыргъа, фыргъауунга да, (аны уазири) Хаманнга да, аланы аскерлерине да, ол ала къоркъгъан къоркъууну кёргюзюрге.
(Ары дери аны патчахлыкъдан тайдырлыкъ-ёлтюрлюк джаш сабийни тууары, фыргъауунга белгили болуб эди. Ала анга къоркъуулу эдиле).
7. Муссаны анасына Биз: «Баланг – Муссагъа эмчек ичире тур да, анга къоркъсанг а (фыргъауундан), бир четеннге сал да, (Нил) суугъа ат да ий, джукъ болады деб а не къоркъма, не къыйналма! Биз аны сени къолунга (саламат) къайтарыб, келечиледен да этербиз!» - деб, уахъю этген эдик.
8. Фыргъауунну ахлулары, ол алагъа джау боллугъун да, бушуулукъ келтирлигин да ангыламай, аны суудан алгъан эдиле. Фыргъауун да, Хаман да, аскерлери да джангылыч (терсейген) къауумдан эдиле.
9. Фыргъауунну къатыны, анга: «Бу бала меннге да, сеннге да кёз къууанчыбыз болур (булджуу). Аны ёлтюрмегиз! Ол бизге хайырлы болур, неда кесибизге джаш этербиз», - деген эди. Боллукъну уа ала сезалмагъан эдиле.
10. (Ол хапарны билгенинде) Муссаны анасыны джюреги басылгъан эди. Биз аны (Аллахны сёзю хакъ болгъанын) ийнандырыб джюрегин бегитмесек, къууанчын ачыкълаб къоюб, (джаш аныкъы болгъанын) билдирирге ол аз къалгъан эди.

11. Муссаны анасы, аны эгечине: «Бар да, Муссаны ызындан мараб бир тур!», - деди. Сора ол да алагъа сездирмей, кенгден къараб тургъан эди.
12. Биз ол туугъандан бери, къуру анасыныкъы болмаса, башхаланы эмчегин анга харам этген эдик. (Ол эмчек излеб, джылаб тургъанлыкъгъа, башхаланы эмчеклерин ичерге унамады).
Сора Муссаны эгечи да къарай туруб: «Мен сизге аны бойнуна алыб эмчек саллыкъ бир юй табайыммы?» - деди. Ала да: «алай болсун», - деб, аны сёзюне хо болдула.
13. Сора Биз анасын къууандырыр ючюн, ол мыдах да болмаз ючюн, къайтарыб, баласын анга берген эдик (эмчек салыргъа), Аллахны берген сёзю хакъ болгънын да ангылар ючюн. Алай а адамланы кёбюсю, Аны сёзю хакъ болгъанын билмейди.
14. Сора уллайыб Муссагъа къарыу кирирге, Биз анга акъылманлыкъ да, билим да берген эдик. Ашхылыкъла этиучюлени Биз ма алай саугъалайбыз.
15. Бир джолда шахарчыла сансыз (солуй) тургъан кёзюуде Мусса да шахаргъа киргенинде, тюйюше тургъан эки адамны кёрдю. Бири Муссаны къауумундан, бири да душман джанындан. Сора аны къауумундан болгъан, Муссагъа: «Ол душман джанындан адамдан мени бир къутхар!», - деб, къычырыкъ этиб джетди. Сора Мусса къолу бла ургъанлай, аны тындырды. Сора (кеси-кесине): «Ишексиз, бу шайтанны иши болду, ол а ачыкъ аджашдырыучу джауду», - деди.
16. «Я, Рабби, мен кеси-кесиме терслик этдим, Сен кеч мени!», - деди. Ол да аны кечди. Ишексиз, Ол а бек кечиучюдю, рахматлыды.
17. Мусса да: «Эй, Ием! Сен меннге ол ашхылыкъны этгенден сора, мындан ары мен терс адамлагъа джакъ болуб, чыртда болушмам», - деди.
18. Сора ол шахарда, къоркъа-къоркъа, тангнга сакъ чыкъды. Къараса, ол тюнене Муссадан болушлукъ излеген биягъы, Муссагъа къычырыкъ этиб, бир болуш деб джетди. Сора Мусса анга: «Ишексиз, сен а ачыкъ терсейиб айланнган адам кёреме», - деди.
19. Сора Мусса экисини да джауу ол адамны (болушлукъ излегенни) ура тебрегенинде, ол: «Эй, Мусса, ол тюнене ёлтюргенингча, энтда адам (мени да) ёлтюрюргеми излейсе, джер юсюнде залимлик этиучюледен болургъамы излейсе, тюзлюк этиучю ашхы адамладан болургъа излемеймисе сора?» - деди.
(Сора ал кюнюнде ёлтюрген Мусса гъ.с. болгъаны алайда ачыкъланыб, Мусса гъ.с-гъа джанларгъа керек болду).
20. Сора шахарны бир къыйырындан бир адам гузаба келиб: «Эй, Мусса, (иги тынгыла) элни башчылары джыйылыб, сени ёлтюрюрге оноу эте турадыла. Сен шахардан чыгъыб дженгил тай, ишексиз, мен сеннге акъыл оноу этеме», - деди.
21. Сора ол, тёгеригине къарай: «Эй, Ием! Мени бу зулмучу къауумдан бир къутхар!», - деб, Аллахдан тилек да эте, къоркъа-къоркъа, андан чыгъыб кетди.
22. Сора ол Мадиан шахар таба айланыб тебрегенинде: «Джаратхан Ием мени тюз джолгъа тюзетир деб, умут этеме», - деди.
23. Сора ол Мадианда бир къара суугъа джетерине, малларын суу ичирирге сюрюб келген бир адамланы эследи. Аладан башха арлакъда, малларын тыйыб тургъан, дагъыда эки къызны да эследи. Мусса алагъа: «Нек турасыз, былай бир джанында?» - деб, сорду. Ала да: «Сюрюучюле бошаб кетгинчи, биз малларыбызгъа суу ичиралмайбыз, атабыз да бек къартды», - деб, джууаб бердиле.

(Аталары файгъамбар болуб, элни тюз джолгъа чакъыргъаны ючюн, эл аланы бырнак этиб тургъанды).
24. Сора Мусса аланы малларына суу ичириб, терек кёлеккеге къысылыб: «Я, Рабби! Ишексиз, Сен меннге бериучю ашхылыкъларынг керекли болуб инджилеме (тынчайыр джер, ашарыкъ-ичерик амалтын)», - деди.
25. Сора ол эки къызны бири, уяла-уяла, келиб: «Ишексиз, атам сени чакъырады, малларыбызгъа суу ичиргенинг ючюн, сеннге хакъ берирге излейди», - деди. Сора ол аталарына барыб, джарашдырыб, толу хапарын айтханында: «Энди къоркъма, сен ол зулмучу къауумдан къутулдунг», - деди.
26. Ол къызланы бири: «Эй, атам, муну джалгъа ал, андан иги джалчы табарыкъ тюлсе, къарыулу, ышаннгылы джашды», - деди.
27. Сора аталары Муссагъа: «Мен къызларымы бирине сени юйлендирирге излейме, сен меннге сегиз джылгъа джалчы болургъа айтсанг. Он джылны толтурама десенг а, ол сени ишингди. Мен ауурлукъ салыб, сени къыйнаргъа излемейме. Аллах айтса, сен мени ашхыладан болуб табарса (тюз адам болгъанымы кёрюрсе)», - деди.
28. Мусса да: «Экибизни арабызда сёзюбюз, алай сен айтханча болсун. Сен меннге кёлкъалды болмазча, эки болджалны къайсысын тындыралсам да кёрюрме. Бизни бу сёзюбюзге Аллах Кеси уакил болсун!», - деди.
29. Сора Мусса болджалын да бошаб, юйдегиси бла (ызына Мисирге кёчюб) келе тургъанлай, тау джанында бир отну кёрюб: «Сиз былай туругъуз, мен бир от кёреме, сизге андан не хапар, не бир от мыдых келтирейим, сиз от этиб джылыныр ючюн», - деди.
30. Сора ол алайгъа келгенинде, бир берекетли терекни артындан, бетни онг джанындан анга таууш болду: «Эй, Мусса! Мен гъаламланы Иеси Аллахма!
31. Къолунгда таягъынгы ат джерге!», - деб. Сора аны атханында, ол джыланча къымылдагъанын кёрюб, ызына айланыб, артына къарамай, къачхан эди. Биз анга: «Эй, Мусса! Бери бурул, къоркъма, сеннге андан хата джокъду!
32. Къолунгу къойнунга салчы, ол, къоркъуусуз, чыммакъ акъ болуб чыгъар. Сора аны (къолунгу) къоркъма да къабыргъанга къыс! Бу эки сейир зат (таякъ бла къолунг) фыргъауннга да, аны нёгерлерине да Раббингден (келечи болгъанынга) шагъатладыла. Ишексиз, ала пасыкъ къауумдула», - дедик.
33. (Мусса гъ.с. да): «Я, Рабби! Мен аладан бир адамларын ёлтюргенме, ала да мени ёлтюрюрле деб, къоркъама.
34. Къарнашым Харун а, менден эсе тили кесгинди, мени ишими айтыб, иги ийнандырыр ючюн, аны да нёгер этиб, мени бла бир джибер, ала мени джалгъаннга тутарла деб, къоркъама!», - деди.
35. Аллах да: «Биз къарнашынгы болушлугъу бла сеннге билек кюч берирбиз, экинге да патчахлыкъ саугъаларбыз, ала сизге джуукъ да келалмазла. Сиз экинг да, ызыгъыздан баргъанла да (сизге ийнанныганла) Бизни аятларыбызны кючю бла хорларсыз», - деди. (Таягъы джылан, къолу акъ болгъан, д. а. к.).
36. Сора Мусса алагъа Бизни ачыкъ аятларыбызны алыб баргъанында, ала: «Бу къуру джарашдырылгъан кёзбауду, биз бу (сиз айтхан затны) буруннгу аталарыбыздан эшитмегенбиз», - дедиле.

37. Мусса да алагъа: «Мени Раббим Кесинден келечи болуб, тюз джолну кёргюзе келген адамны да, ахырат арбаз (джаннет) кимге болурун да иги биледи. Ишексиз, залимле уа онгмазла!», - деди.
38. Фыргъауун да: «Эй, бийле (башчыла), менден ёзге, сизге башха аллах барды деб, билмейме. Эй, Хаман! топуракъдан кырпыч этерге бир от джандырчы, меннге бир мийик къала ишлечи! Мен Муссаны Аллахына бир чыгъайым (кёкге, анда Аллах бар эсе, бир къарайым). Ол ажымсыз джалгъанчыладан болур деб, умут этеме», - деди.
39. Ол да, аскери да джер юсюнде хакъсыз уллукёллюлюкге кетген эдиле. (Дуниядан) кетгенден сора, къайытыб, Бизни аллыбызгъа келлик тюлбюз деб, акъыллары алай эди.
40. Биз аны да, аскерин да тутуб тенгизге батдырдыкъ. Ол залимлени артлары къалай болгъанына уа, сен (ойлашыб) бир къарачы.
41. Биз аланы, халкъны отха чакъыргъан алчыла этген эдик. Къыямат кюн а, алагъа бир болушлукъ болмаз.
42. Биз аланы ызларындан да дунияда налат бардырабыз,
(фыргъауун къаууму бла суугъа батханлы бери, дунияны башы алагъа налат бергенлей келеди). Ахыратда уа, ала кир къауум бла бирге болурла.
43. Алгъыннгы ассы тёлюлени тюб этгенден сора, халкъ тюшюнюр ючюн адамлагъа деб, Биз Муссагъа нюрлю да, тюз джол да, рахмат да болгъан китабны берген эдик, ала ойлашыб бир эсгерир эселе уа.
44. (Мухаммад) Биз Муссагъа файгъамбарлыкъ берген заманда, сен тауну кюнбатхан бетинде сюелиб тюл эдинг, сен анга къараб да турмагъанса (аны барын да сеннге Уллу Аллах билдиреди, ала уа ташадан хапаргъа ийнанмайдыла).
45. Алай а Муссадан сора да, узун заманны ичинде бири бирин ауушдуруб келген, Биз кёб тёлюлени джаратхан эдик. (Мухаммад) сен а Мадиан халкъны арасында джашаб, алагъа Бизни аятларыбызны окъуй турмагъанса да.
(Меккя бла Мадианны арасы узакъ да узакъды, андан сора да, ол буруннгу хапарды. Игитда, файгъамбар гъ.с. аланы биргелерине болуб, бу хапарланы барын да кёрюб айтмайды. Бу хапарланы Мухаммад гъ.с. кеси джарашдырады деб, анга ийнанмагъан къауумгъа джууабды ол).
Алай а алагъа келечиле джибериучю Биз болгъанбыз (аланы хапарларын да сеннге Биз айтабыз).
46. Биз Муссагъа тауууш этген заманда да, сен алайда тауну бетинде турмай эдинг. Алай а сеннге дери келечи келмеген къауумну сен сакълыкъгъа чакъырыр ючюн, ала да ойлашыб бир тюшюнюр эселе уа деб, бу (хапар) Раббингден рахмат болуб келди.
47. Терсликлери ючюн артда алагъа келген къыйынлыкъгъа: «Эй, Иебиз! Сен бизге келечи джиберген болсанг эди, биз Сени аятларынгы ызындан да барыр эдик, муъминледен да болур эдик», - деб, айтмаз ючюн.
48. Сора алагъа Бизден хакъ (Мухаммад Къуран бла) келгенинде уа, ала: «Бизге да ол Муссагъа берилген (сейир затла) берилселе (биз ийнаныр эдик)», - дедиле. Бурун Муссагъа берилгеннге уа, ала кяфыр болмагъанмы эдиле сора? Ала: «Экиси да бир-бирине болушхан кёзбаучуладыла, ишексиз, биз аланы бирине да ийнанмайбыз», - дедиле.
49. (Мухаммад) сен алагъа: «Сиз керти айта эсегиз, Аллах джанындан бир китаб келтиригиз, бу экисинден бек тюз джолгъа тюзетген (Таурат бла Къурандан), сора мен да аны ызындан барырма!», - де.

50. Сора ала сен айтханны эталмасала бил, ала нафсы хауаларына баргъанларын (кеслери акъыллары бла сёлешгенлерин). Аллахдан келген тюз джолну къоюб, кеси хауасына баргъандан бек аджашхан а кимди сора? (Игитда, андан бек аджашхан джокъду). Ишексиз, Аллах а терс (джолну сайлагъан) къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
51. Биз, Сёзню (Сыйлы Къуранны) алагъа джетишдирдик, ала ойлашыб бир эсгерир эселе уа (ийнаныр эселе уа) деб.
52. Ары дери Биз китаб берген къауумдан анга (Къураннга) ийман келтиргенле бардыла.
53. Ол (Къуран) алагъа окъулгъан заманда: «Биз мынга ийнанабыз, ишексиз, бу Раббибизден келген хакъды. Биз эртдеден да муслиман эдик (Аллахха берилгенледен)», - дедиле.
(Бурун файгъамбарланы къауумлары кеслерини китабларында Мухаммад гъ.с-ны келир хапарын кёрюб, аны аллына къараб, ашыгъыб аны келирин сакълаб тургъандыла. Сора ол келиб, алагъа Уллу Аллахны китабы Къуран да окъулгъанында, ол заманда тюз джюреги болгъанла чайкъалмай, ишеклик да келтирмей, биз эртдеден да муслиманла эдик деб, бойсунуб тохтагъандыла).
54. Ала тюзлюкде бегигенлери ючюн, аманны да иги бла артына ыхтыргъанлары ючюн, Биз берген затдан да джойгъанлары ючюн, алагъа эки къат хакъ берилир.
55. (Динни юсюнден) сандыракъ сёзлени эшитген заманда да: «Биз этген амал – бизге, сиз этген амалыгъыз – сизге, салам бла къалыгъыз, джахилле бла биз ушакъ этмейбиз», - деб, кенг джанлагъанлары ючюн.
56. (Мухаммад) сен тюзетирге сюйгенинги, тюзеталмазса, алай а Аллах Кеси кимни сюйсе, аны тюзетир. Тюзелирге излегенлени, Ол бек билибди.
57. (Меккячыла Мухаммад гъ.с-гъа): «Биз сени бла бирге тюз джолну барсакъ, ол заманда биз тутулуб, джерибизден къысталырбыз», - дедиле. Бизден тюрлю-тюрлю кёгетле да, рысхыла да берилиб тургъан, ышаннгылы Харам Масджидге (Кябагъа ие этиб) Биз орналтмагъанмы эдик сора аланы? Алай а аланы кёбюсю аны ангыламайды.
58. Джашаулары кёллерине джетиб, уллукёллюлюк тутуб тургъан, Биз нелляй бир элни тюб этгенбиз. Майна, ол эллени бир кесеклери болмаса, джашагъан юйлери атылыб турадыла. Аланы тюблери уа, Бизге къалгъанды.
(Аланы орунларына Биз башхаланы келтирдик).
59. Албурун эллени башчыларына келечи ийиб, ол да Бизни аятларыбызны алагъа окъуб ангылатмай, Раббинг бир элни да тюб этмеди. Эллени ахлулары терсине кетмей, Биз эллени халек этиучю тюлбюз.
(Къачанда къыйынлыкъ халкъны аллында тургъан тамадаладан чыгъады. Ала миллетлени Тюз джолдан тайдырыб, терс акъылгъа ары-бери бурадыла. Уллу Аллахны джолуна тартмайдыла, аны халкъгъа ачыкъламайдыла. Ала Уллу Аллахны законуна келселе, ол заманда ала алчыла, оноучула болуб, ашау ашаб тураллыкъ тюлдюле. Аланы кёбюсю алайын иги ангылайды, ол себебден башчылыкъдан кетерлери келмейди. Джарлы халкъны да кёбюсю аны ангыламай, алагъа алданыб терсееди).
60. Дуния затдан сизге бир джукъ берилсе уа, ол а ма бу хаух джашауну харекетиди, (алдаукъ) джасанмасыды. Аллах джанындагъы уа, ол хайырлыды (сизге), ол тюрленмей къалыб кетерик затды. Акъылыгъыз бла сиз анга бир сагъыш этмеймисиз сора?

61. Неда Биз биреуге ариу затланы берирге сёз бериб, ол да аланы Къыямат кюн табыб къууаннган адам бла, сора Биз бу дунияны харекетин бериб, ол да Къыямат кюн келиб, Бизни аллыбызгъа (къурулай) сюелиб къалгъан адам, тенгмидиле сора?
62. Ол кюн Аллах да: «Мени бла тенгнге салыб, ол сиз бегиб тургъан аллахларыгъыз къайдадыла?» - дер.
63. Аллахны алагъа берген сёзю толгъан къаум: «Эй, Иебиз! Ма была – биз терсейтгенледиле, кесибиз терсейген кибик, аланы да терсейтгенбиз», - дерле. Ала да (идолла): «Биз аладан Сеннге къачабыз, ала (тюзю) бизге къуллукъ этмедиле», - дерле. (Ол кюн таш-агъач да, хар зат да сёлешир).
64. Сора алагъа: «Энди сиз ол Аллах бла тенг этиб кюрешген затларыгъызны чакъырыгъыз (болушлукъгъа!)» - деб, айтылыр. Чакъырыб кюреширле, алай болса да ала джууаб бермезле.
(Алай эте тургъанлай) сора ала алларында азабха туура болуб, аны кёрюб къоярла. Айхай, ала тюз джолда болсала уа (ол къыйынлыкъмы келлик эди алагъа).
65. Ол (Аллах) алагъа: «Сизге баргъан келечилеге сиз не джууаб бердигиз?» - деб, таууш этген кюнню сен (эсге ал).
66. Сора ол кюн ала не айтыргъа билмей джунчурла, бир-бирине сорушур (оноулашыр) мадар да табылмаз.
67. Алай а таубагъа къайытыб, ийман салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанла (ол кюн) насыблы болурла деб, умут барды.
68. (Мухаммад) сени Иенг Кеси къалай сюйсе, алай джаратады, (халкъдан да) кимни сюйсе, аны сайлайды (келечиге). Алагъа сайлау берилмейди. Ол ала Анга тенг этген затладан, Ол тазады, Мийикди.
69. Сени Иенг а аланы джюреклери букъдургъанны да, ала ачыкъ этгенни да билибди.
70. Аллах аллайды – Андан ёзге, башха аллах деб, джукъ болмагъан. Бу дунияда да, ахыратда да махтаула бары да, ахыр оноу да Аныкъы болгъан, сиз да Аны аллына къайтарыллыкъ.
71. (Мухаммад) сен алагъа: «Аллах, Къыямат кюннге дери, хаманда кече болуб турурча этиб къойса, Аллахдан башха сизге джарыкъ берлик аллах бармыды? Огъесе, сиз аны эшитмеймисиз?» - деб, сор.
72. Неда: «Аллах, Къыямат кюннге дери, хаманда кюндюз болуб турурча этиб къойса, Аллахдан ёзге, башха сиз тынчайырлай, кечени сизге къайсы аллах келтирир, ангыгъыз джетиб, аны да бир кёралмаймысыз сора?» - де алагъа.
73. Сизге кечени тынчайыргъа, кюндюзню да Аны чомартлыгъындан кереклигизни излеб джашау этер ючюн бергени, ол Аллахны рахматынданды. Сиз (аны ангылаб бир) шукурла этер эсегиз а.
74. Сора сен эсге ал, Аллах алагъа: «Ол сиз алагъа ийнаныб табыннган затларыгъыз къайдадыла (нек кёрюнмейдиле?)» - деб, таууш этген кюнню.
75. Биз хар умметни арасындан бирер шагъат чыгъарыб, алагъа: «Келтиригиз шагъатыгъызны (сиз тюз эсегиз!)», - дербиз. Озаманда ала хакъ (тюзлюк) Аллахда болгъанын билирле. Ол ала кеслери чыгъаргъан аллахлары уа, аджашыб (тас) болурла.
76. Ишексиз, Къарун да Муссаны миллетинден эди. Алай а ол аланы (Муссаны къауумун) къыйнаб тура эди. Биз а анга аллай бир байлыкъ берген эдик, талай къарыулу адам аны (хазналарыны) ачхычларын кючден кёлтюрген. Сора аны къаууму анга: «(Бу байлыкъгъа

терилиб, уллукёллю болуб) къууаныб къалма! Ишексиз, Аллах махтанчакъланы сюймейди.
77. Ол Аллах сеннге берген зат бла ахырат джолну изле, дунияда насыб юлюшюнгю да унутма (дунияны да тут), Аллах сеннге игилик этген кибик, сен да эт кесинге игилик! Джер юсюнде бузукълукъ излеме, ишексиз, Аллах бузукъчуланы эрши кёреди!», - деди.
78. (Къарун да): «Бу меннге берилген зат кесими билимим бла (джигитлигим бла) келген затды», - деди. Андан да кючлюле, джыйгъан рысхылары да андан эсе кёб болгъан, анга дери да Аллах нелляй бир тёлюню халек этгенин билмеймиди сора ол? Къыямат кюн, (ол къой эсенг) ол ассылагъа ала этген гюнахларыны юсюнден сорулуб да кюрешилмез (соруусуз джаханимге кетерге).
79. Бир джолда ол къауумуна (омакъ болалгъанын болуб) джасаныб чыкъды. Сора дунияны сайлагъан къауум аны кёргенинде: «Ай анасыны, бизге да ол Къаруннга берилгенча берилсе эди. Ишексиз, ол уллу юлюшлю болду!», - деди.
(Адам деген ол къарыусуз затды, ариу ол ийнама деб турса да, дуния малгъа хорлатыб, анга аууб кетерге хазырды. Озаманда ол ахыратдан эсе, дунияны башха салады, анга багъа береди, сора ийманы да ол болуб къалады. Керти джюрекден ийнаннганла да, ол бошаллыкъ зат болгъанын ангылаб, эслерин дуния малгъа ийиб къоймайын, ахыратны сайлаб тохтайдыла. Ол аят аны ангылатады).
80. Билим иелери да (дунияны бош болгъанын ангылагъанла): «Ой, къыйынлыкъ сизге! Ийман салыб, ашхы къуллукъ этгеннге, (андан эсе) Аллахдан берилген саугъа хайырлыды. Алай а анга (байлыкъгъа алданмай) сабырлыкъ этгенле болмаса, ол сыйгъа киши джеталмаз», - дедиле.
81. Сора Биз аны кесин да, арбазын да джерге джутдурдукъ. Ол заманда, Аллахдан келген затха, анга болушурукъ бир къауум да табылмай, ол атылыб къалды. Кесини къолундан а, джукъ да келмеди.
82. Тюнене аны (Къарунну) орнуна сукъланнганла эртденбласына: «Ой, къыйынлыкъ! Аллах Кеси къулларына рысхыны сюйсе эркин, сюйсе дыккы береди. Аллах бизни джазыкъсыныб болмаса, бизни да (Къарунча) джер джутар эди. Къаллай къыйынлыкъ! Ийнанмагъанла уа онгмазла», - дедиле.
83. Ма ол ахырат арбазны (джаннетни) Биз джер юсюнде кеслерине не уллулукъ излемегенлеге, неда бузукълукъ джаймагъанлагъа къурагъанбыз. Ахыры онгуб, насыблы боллукъла, ала муттакъыйледиле.
(Муттакъый деген – Аллахдан къоркъгъан, Къуран бла суннадан чыкъмагъан, адетлени къатышдырса, шериятдан чыгъады, ол муттакъый болмайды. Ол къауумгъа уа Сыйлы Аллах, ахыратда юлюш джокъду, дейди).
84. (Къыямат кюннге) биреу бир игилик этиб келсе, аны хакъы андан эсе артыгъы бла берилир. Аманны этиб келгеннге да, ол этгенича бирден артыкъ берилмез (азабы).
85. Ишексиз, бу Къуранны борч этиб, сени бойнунга салгъан (Аллах), сени ол термилген джеринге къайтармай къоймаз (Меккягъа). Сен (Мухаммад) алагъа: «Тюз джолда ким баргъанын да, ачыкъ аджашмакъда ким болгъанын да, мени Ием иги биледи», - де.
86. (Бу Къуран) Раббинги рахматы болуб келгени болмаса, сеннге китаб берилир деб, сени акъылынгда да джокъ эди. Ол себебден гяуурла таба аууб кетме!

87. Аллахдан сеннге аятла (буйрукъла) тюшгенден сора, ала сени аладан тыйыб къоймасынла (сакъ бол!) Сен Раббингден тилегенлей тур, чыртда мушрик къауумдан болма!
88. Аллахны биргесине башха аллах чакъырма! Ол болмаса, башха бир тукъум бир аллах джокъду. Джангыз Бир Аллах болмаса, къалгъанла бары да джокъ болурла. Ахыр оноу-сюд да Аныкъыды, сизни къайытырыгъыз да Ангады.

29 суура

ГЫБЫ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Миим. (Магъанасын Уллу Аллах биледи).
2. Сора адамла, биз ийнандыкъ дегенлери бла, сыналмай, алай тынч къалыб кетер оюмму этедиле?
(Муслиман адам бу аятдан ангыларгъа керекди, ол къуру ийнанама деген бла: намазын, оразасын, башха тюрлю борчларын тындыргъан бла муслиманлыкъ борчу тыныб къалмайды. Ол муслиман эсе, Аллахыны разылыгъына джетер ючюн, не тюрлю инджиу кёрсе да, бу дуния сынамгъа къуралгъанды деб, аны иги ангылаб, кесин тёздюрюрге, чыдаргъа керекди. Не кёрсе да, ол Уллу Аллахны сынамыды деб. Ол – муслиманны борчуду, не келсе да Уллу Аллахдан келеди деб, бойсунуб тохтаргъа. Игилик кёрсе да сынамды, аны ючюн да шукур этерге борчду. Аманлыкъ кёрсе да сынамды, аны ючюн да сабырлыкъ этерге борчду. Къысхача муслиман адамны бютеу джашауу бары да анга сынамды. Сынамын ариу ётдюрюб дараджалы болургъа кюреширге керекди, Уллу Аллахны аллында джарыкъ бетли болур ючюн. Бу аят аны ачыкълайды, Мен сизни бурунгуланы сынагъанча, сынамай къоярыкъ тюлме деб).
3. Биз алагъа дерилени да сынагъанбыз. Аллах аладан керти ийнаннганланы да, алдауукъ ийнаннганланы да бек билибди.
4. Ол аманлыкъланы этиучюле Бизден къутулуб кетерикбиз деб, алай умутму этедиле? Къалай аман оноула этедиле ала.
(Бир къауум адам кесине муслиман атны да атаб, сора аманлыкъдан тыйылмай терс джюрюб айланнганла, бу аятны юсюнден бир иги сагъыш этсинле, кеслерин бу аятда айтылгъан бла тенглешдириб бир кёрсюнле!)
5. Биреуню Аллахха тюбешир умуту болса (билсин), ишексиз, Аллахны болджалы келмей къалмаз. Ол нени да эшитеди, нени да биледи.
6. Аллах джолунда ким кюрешсе, ол къуру кесини джаны ючюндю. Ишексиз, Аллах байды. Аны гъаламладан джукъ кереклиси джокъду.
(Ол инджилиб кишиден джукъ излемейди, къуру халкъын джазыкъсыннган болмаса).
7. Ийнаннган да этиб, ашхы къуллукъла да этгенлени – Биз аланы аман ишлерин кетерирбиз, алагъа, ол ала этгенден эсе да, ариуу бла хакъ берирбиз.
8. Биз инсаннга (адамгъа) ата-анагъа иги болууну осият этдик (буюрдукъ). Ала (ата-ананг) сени билиминг болмагъан затны Меннге тенгнге тутаргъа буйрукъ бериб кюрешселе сени

бла (диннге, шериятха келишмеген зат бла, ол заманда) алагъа бойсунма. Сизни къайытырыгъыз Меннгеди, сора Мен да сизге не этгенигизни хапарын айтыб берирме.
9. Сора ийманы бла ашхы къуллукъла этгенлени Биз ашхы къулларыбызны ичине кийирмей къоймазбыз.
10. Адамланы араларында: «Биз ийнанабыз», - дегенле да бардыла (ауузлары бла). Алай а (иш кертиге джетиб) ала Аллах джолунда адамладан инджиу кёрселе, ол инджиуню Аллахны азабыча кёредиле. Алай болмай, сени Раббингден хорлам келсе уа, ала: «Биз да, ишексиз, сизни бла бирге эдик», - дерле. Адамланы (халкъланы) джюреклерин а, Бир Аллах билиб турмаймыды сора?
11. Аллах а (керти) ийнаннганланы да толу билибди, мунафикълени да ажымсыз билибди.
12. Кяфырла муъминлеге: «Бизни джолубузгъа келигиз! Сизни гюнахларыгъызны биз бойнубузгъа алайыкъ», - дедиле. Аланы гюнахларындан ала бир джукъну да алалмазла. Ишексиз, ала тамам алдауукъчуладыла.
13. Ала, ишексиз, кеслерини джюклерин да, кеслериники бла бирге аланы джюклерин да кёлтюрмей къоймазла. Къыямат кюн, ол ала кеслери джанларындан чыгъаргъан затла ючюн, алагъа сорулмай да къалмаз.
14. Биз Нухну да (бурун) халкъына келечи этиб джиберген эдик, ол аланы араларында (диннге чакъыра) элли джылы кем, минг джыл тургъан эди. Ала ассыла болгъанларында, аланы суу басыб къурутхан эди.
15. Биз аны да, ол кемедегилени да къутхаргъан эдик, бу ишни дунияны башына (ойлашыргъа) сейир зат этген эдик.
16. Ибрахимни да (келечи этиб джиберген эдик), ол да халкъына: «Бир Аллахха къуллукъ этигиз, эмда Андан къоркъугъуз! Сиз ангыласагъыз, ол хайырлыды сизге.
17. Ишексиз, сиз Аллахны орнуна, къуру кесигиз ишлеген, ётюрюк идоллагъа къуллукъ этесиз. Сора Аллахдан ёзге, ол сиз табыныб кюрешгенлени сизге рысхы берирге къолларындан келмез. Рысхыны Аллахдан излегиз, Анга къуллукъ да этигиз, шукур да Анга этигиз, сизни къайытырыгъыз Аны аллынады!», - деди.
18. Сиз да (эй, Мухаммаха ийнанмагъан къауум) аны джалгъаннга санасагъыз, сизге дери умметле да эте келгендиле алай (ахырлары къалай болгъанын а билесиз). Расулну юсюнде борчу, къуру аманатды, ачыкъ айтыб джетишдириудю.
19. Сора ала кёрмеймидиле (сагъыш этмеймидиле) Аллах а хар затны джаратыуну башлаб, сора артда аланы ызларына да къайтаргъанын? Ишексиз, ол иш Аллахха тынчды.
(Джаны болгъан затланы да, ёсген затланы да, бирин кетериб, бирин да келтириб).
20. Сен алагъа: «Джер юсюнде джюрюгюз, айланыгъыз, сора ойлашыб къарагъыз (хар затха), Ол аланы (биринчи) джангы къалай джаратыб башлагъанына, сора артда да джаратыуну ахырын къалай бошагъанына.
(Хар зат джангы къалай джаратылыб, ёсюб, тюрлениб, бир тюрлю болуб, артда да джокъ болуб, аланы орунларына башхала къуралыб).
Ишексиз, Уллу Аллахны къудрети хар неге да джетеди.
21. Тыйыншлы кёргенине азаб береди, тыйыншлы кёргенин джазыкъсынады. Сиз а Аны аллына къайытырсыз.
22. Сиз не джерде, не кёкде (Аллахны) онглаялмазсыз. Аллахдан ёзге, башха сизге не бир джан аурутхан, не бир болушурукъ джокъду», - де.

23. Аллахны аятларына да, Аны бла тюбешиуге да ийнанмагъанла – ала Мени рахматымдан тюнгюлген къауумдула, алагъа уа термилтген азаб болур.
24. Аны (Ибрахимни) халкъыны джууабы уа: «Аны не ёлтюрюгюз (алай тюл эсе), не кюйдюрюгюз!», - дегенден башха тюрлю болмады. Сора Аллах аны отдан къутхарды. (Ойлашыб) ийнаннык къауумгъа ма бу ишде да, ишексиз, сейирлик барды.
25. Ол да алагъа: «Сиз дуния джашауда, Аллахдан ёзге, арагъызда идолла бламы шохлукъ (сюймеклик) джюрютесиз? Артда Къыямат кюн сиз бир-биринги кери урурсуз, бир-биринге налат да берирсиз. Сизни анда къысылыр джеригиз джаханим отду, сизге бир болушурукъ да джокъду», - деди.
26. (Ибрахимни къарнашындан туугъан) Лут да анга (Ибрахимге) ийнаныб: «Мен былайын къоюб, Аллахым буюргъан джерге кёчгюнчю болама. Ишексиз, Ол къолундан не да келген, кючю уллу, акъыл Иесиди», - деб (Ибрахим гъ.с-ны биргесине кетген эди).
27. Биз анга (Ибрахимге) Исхакъны да, Якъубну да саугъалаб берген эдик, аны туудукъларындан файгъамбарла да чыгъаргъан эдик, алагъа китаб да берген эдик. Аны джалын бу дунияда да берген эдик, ахыратда уа ол, ишексиз, керти ашхыладанды.
28. Лутну айтсакъ: ол да халкъына: «Ишексиз, сиз дунияны башында адам улудан киши этмеген, бек хылымылы ишни этесиз.
29. (Зийна этерге) эркишилегеми барасыз, джоллада да тоноуму этесиз, ол хылымылы джыйылыуланымы этесиз сора?» - деди. Аланы да анга: «Сен керти айта эсенг, (ол сёз бергенинги) ол Аллахдан келир азабны келтир бизге», - деб, джууаблары къуру алай болду.
30. Ол да (Лут): «Я, Рабби! Бу бузукъчуланы юсюнде меннге бир болуш!», - деди.
31. Сора Ибрахимге Бизни келечилерибиз (мёлекле) сюйюмчю айта келгенлеринде: «Биз бу элни (Лутну элини) ахлуларын тюб этерге барабыз. Ишексиз, аны ахлулары пасыкълыкъ этедиле», - дедиле.
32. Ол (Ибрахим) алагъа: «Ишексиз, Лут да аланы ичлериндеди да», - деген эди. Ала да: «Аланы ичлеринде ким болгъанын биз иги билебиз. Биз аны да, юйдегисин да къутхармай къоймазбыз, къатынындан ёзгелени, ол а халек болурладанды», - деб, джууаб бердиле.
33. Сора Бизни келечилерибиз Лутха келгенлеринде, ол ала къайгъылы болуб, аны джюреги къысхан эди. Ала да анга: «Къоркъма, мыдах да болма! Биз сени да, юйдегинги да къутхарырбыз, къатынынгдан ёзгелени, ол а анда къалгъанла бла болур.
34. Биз а ма бу элни ахлуларына, ала пасыкъла болгъанлары себебли, Аллахдан къыйынлыкъ алыб келебиз», - дедиле.
35. Акъылы болуб кёргеннге, ол элден Биз ачыкъ белгиле къойдукъ (къурейишле ол джерлени юслери бла сатыу-алыугъа джюрюб, алайларын кёрюб тургъандыла).
36. Мадиан халкъына да Биз къарнашлары Шогъайыбны джиберген эдик. Ол да алагъа: «Эй, халкъым! Бир Аллахха къуллукъ этигиз, ахыр кюннге да ышаныгъыз, джер юсюнде бузукълукъну да джаймагъыз!», - деди.
37. Ала аны ётюрюкчюге санагъан эдиле. Сора аланы да джер тебрениу тутхан эди, ала да арбазларында тёрт бюклениб, чёргелиб къалгъан эдиле.
38. Адны, Самудну халкъларына да (аны кибик къыйынлыкъла джиберген эдик). Аланы джашагъан джерлери сизге ачыкъды (кёресиз). Этген ишлерин алагъа ариу кёргюзюб, аланы тюз джолгъа иймей, шайтан чырмау болгъан эди, кёрюрлей (ойлашырлай) кёзлери уа бар эди.

39. (Аны кибик) Биз Къарунну да, фыргъауунну да, Хаманны да (тюб этген эдик). Аллахдан ачыкъ аятла бла Мусса алагъа келген заманда, аланы джер юсюнде уллукёллюлюк тутхан эди. Ала Бизни онглаб (Бизден къарыулу болуб) къутулалмадыла.
40. Гюнахлары себебли, Биз аланы хар бирин да тутхан эдик. Аланы бир къауумуна Биз таш-агъач джаудургъан джел джиберген эдик. Бир къауумун да къычырыкъ тутхан эди. Бир къауумун да Биз джерге джутдургъан эдик. Бир къауумун да суугъа батдыргъан эдик. Алагъа Аллах артыкълыкъ этмеген эди, алай а ала кеслерине артыкълыкъ эте болгъан эдиле.
41. Аллахдан башха кеслерине джакъчы тутханланы ушагъанлары кесине (чибин аудан) юй этген гыбычады. Ишексиз, юйлени эм къарыусузу уа, гыбыны юйюдю да, ала аны ангыласала.
42. Ишексиз, Аны къоюб, башха затха табыннганла, ала Аллахха белгилидиле. Ишексиз, Ол а, кючю неге да джетген, акъыл Иесиди.
43. Ол Биз адамлагъа юлгюге келтирген затланы ангыларыкъла къуру, акъыллары бла сагъыш эте, сюзе билгенледиле.
44. Хакъ болуб, Аллах кёклени да, джерни да джаратды. Ишексиз, ол затда да муъминлеге (ойлашыргъа) сейирлик барды.
45. (Мухаммад) сен алагъа ол сеннге (Аллахдан) ачылгъан китабны окъу, (борч) намазынгы да къыл! Ишексиз, намаз хылымылы, кери урулгъан ишледен тыяды. (Зийнадан, харам ичгиден, аман сёлешгенден, аны кибик адамлыкъгъа келишмеген затладан).
Аллахны эсгериу – ол тамам уллу затды. (Кесин Джаратхан Аллахын таныб, Андан уяла билиб, Аны джолуна кесин джарашдыргъандан уллу, не зат боллукъду? Игитда андан уллу зат болургъа мадар джокъду). Сизни не зат ишлеб кюрешгенигизни уа, Аллах билибди.
46. Сиз китаб ахлула бла даугъа киришсегиз, ала бла къуру эм ариу зат бла даулашыгъыз! (Къуранны, хакъны айтыб). Аладан терсине баргъанла бла даулашыб кюрешмегиз (тынгыламагъан джахилле бла!) Сиз алагъа: «Биз ол бизге тюшгеннге да, ол сизге тюшгеннге да ийнанабыз, бизни Аллахыбыз да, сизни Аллахыгъыз да Бирди, биз а Анга берилдик!», - дегиз.
47. Да, ма алай, Биз (Мухаммад) сеннге да тюшюрдюк китаб. Биз (ары дери) китаб бергенлени араларында анга (Къураннга) ийнаннганла да бардыла. Ма быланы (меккячыланы) араларында да бардыла ийнаннганла. Бизни аятларыбызгъа, къуру кяфырла къаршчы боладыла.
48. Эндиге дери (Мухаммад) сен алагъа китаб окъумагъанса да, неда онг къолунга къалам алыб джазмагъанса да? Алай болса (Мухаммад джаза, окъуй билсе) бузукълукъ излегенле чайкъалыб, тентек болур эдиле.
(Аллах анга Къуранны джибергинчи дери, аны окъуудан хапары да болмагъанды. Адамла аны юсюнден бир сагъыш этмеймидиле? Билмей тургъанлай, бары да тюшдеча къалай болуб къалыр эди?)
49. Аны къой, ол (Къуран), билим берилгенлени джюреклеринде тургъан ачыкъ аятладыла. Бизни аятларыбызгъа, къуру терсине баргъан ассыла болмаса, чарларыкъ (сёз табарыкъ) джокъду.

(Тюз ангылагъан, тюз джюреги болгъан адамла, ёмюрден бери да, ийнаныб келедиле. Алгъыннгы китабла берилген къауумну арасында да, аллай адамла болгъандыла. Не къадар дин тутса да, ийманы тюз болмагъан адам терсине сёлешиб тебрейди. Ийманы къалай болгъаны сёзюнден белгили болуб къалады. Аллай адам хакъны айтмайды. Бир къауумла, таб окъуулары да болмагъанлай, хакъны айтыб, тюз сёлешиб тебрейдиле. Гъалим деб, не окъууу болгъаннга, не сёлеше билгеннге, неда къагытда билимге айтылмайды, алай а окъумаса да, хакъны ангылаб, Аллаху Тагъаладан къоркъуб, джюреги да хакъда бегигеннге айтылады).

50. Ала (меккячыла): «Раббисинден анга бир аят (белгили зат) келген болса эди (ала кёре Ол алагъа бир сейирлик кёргюзсе эди)», - дедиле. Сен алагъа: «Аятла бары да Аллах джанындады, мен а къуру, ачыкъ айтыб къоркъутуучума», - де.

(Аллах джиберген Къуранны сан этмей, аны сейирге санамай, мушрикле Мухаммад гъ.с-дан андан башха бир сейир затла излегендиле).

51. Биз сеннге эндирген бу китаб алагъа аят орнуна джетмеймиди, анда алагъа окъулгъан аятла (азлыкъмы этедиле?) Ишексиз, ийнаннганлагъа ма ол затда (Аллахны) рахматы да, ауаз да барды.

52. Сен алагъа: «Мени бла сизни арабызда шагъатлыкъгъа Бир Аллах Кеси джетеди. Ол кёкледе, джерде бар затланы барын да билибди. Ол бош затлагъа ийнаныб, Аллахха ийнанмагъанла уа – ала джарлыдыла», - де.

53. Ала, ол айтхан азабынг къачан келликди? деб, сени ашыкъдырадыла. (Хар затха) белгили болджалы болгъаны болмаса, ала билмей тургъанлай, алагъа азаб бек терк келир эди, ала да аны (къалай келгенин) сезалмай къалыр эдиле.

54. Ала ол азаб бла сени ашыкъдырадыла. Ишексиз, джаханим от кяфырланы тёгереклеринден къуршалар.

55. Аланы баш джанларындан да, аякъ тюблеринден да азаб тутхан кюн, Ол алагъа: «Энди ол этген затларыгъызны азабын чайнагъыз!» - дер.

56. Эй, Меннге ийнаннган къулларым! Ишексиз, Мени джерим кенгди, (аны юсюнде) Меннге къуллукъ этигиз!

(Бир джерде къуллукъ этерге мадар болмаса, мадар болгъан джерге кёчюгюз! Динсиз джерден, дин болгъан джерге кёчерге, Уллу Аллахны буйругъуду).

57. Хар бир джан ёлюмню чайнар, андан сора сиз Бизге къайтарылырсыз.

58. Ийман да салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанлагъа, ишексиз, тюбю бла суула баргъан джаннетде, ёмюрге турурлай, къалала берирбиз. Къуллукъ этиб кюрешгенлени хакълары къалай ашхыды,

59. сабырлыкъ этиб, Раббийлерине да таяныб тохтагъанланы!

60. (Джер юсюнде) рысхысын (азыгъын) кеси бойнуна болмагъан (кеси баджаралмагъан) нелляй бир джаныуар барды. Алай а Аллах аланы да, сизни да рысхы (юлюшюгюзню) бойнуна алыбды. Ол эшитиучюдю, билиучюдю.

61. Сен алагъа: «Кёклени, джерни ким джаратды? Кюнню, айны да ишлетиб тургъан кимди?» - деб сорсанг, ишексиз, ала: «Аллахды», - дерле. (Алай айта тургъанлай) сора ала ётюрюклеге (идоллагъа) къалай алданадыла?

62. Аллах а къулларына рысхыны Кеси сюйгенича – кимине эркин, кимине дыккы береди. Ишексиз, Аллах а нени да билибди.

63. Сен алагъа: «Кёкден сууну эндирген, аны бла ёлюб тургъан джерни сау этген кимди?» - десенг, ала: «Аллах» - деб, джууаб бермей къоймазла. Сен алагъа: «Махтаула бары да Аллаххады», - де. Алай а аланы кёбюсю ангыламайды.
64. Бу дунияны джашауу, къуру оюнду, булджууду. Ишексиз, ёмюрлюк джашау а ахыратды, айхай, ала аны бир ангыласала уа.
65. Ала тенгизде кемеге минселе (къоркъсала), ийманларын тазалаб (джалбарыб джюрекден) Бир Аллахха тилек саладыла. Сора Ол аланы джерге къутхарса уа, ала Анга тенгле къурайдыла (идоллагъа табыныб),
66. Биз алагъа берген затланы да, ала хайырланыб тургъан кёб тюрлю ашхылыкъланы да басдырыб (билмегенча этиб), кяфыр боладыла. Сора ала аны артда ангыларла.
67. (Меккячыла джашагъан шахарны мушриклери) тёгерегинде (муслиман) адамлагъа чабыуул этедиле (аланы ёлтюредиле, джесирге да аладыла). Биз алайда къан тёгерге (Меккяны) харам этиб, аны ышаннгылы этгенибизден а, аланы хапарлары джокъмуду? Сора ала бош затлагъа ийнаныб, Аллах этген ашхылыкълагъа уа ийнанмаймыдыла?
68. Хакъ келгенден сора (аны сан этмей), Аллахха Кеси джанындан ётюрюкню айтхандан, неда хакъны ётюрюкге санагъандан ассы болурму сора? Къаршчыланы, ийнанмагъанланы орунлары уа, джаханимде болмазмы сора?
69. Бизни разылыгъыбыз ючюн кюрешгенлени уа, Биз джолубузгъа тюзетирбиз. Ишексиз, Аллах а ашхылыкъла этиучюле блады.

30 суура

РУМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Рум-Рим Персияны хорлагъан кюн бла, муслиманланы мушрикле бла биринчи къазауатлары бир кюннге тюшгенди. Бадру къазауат. Ол кёзюуде Рум бла Персия джер юсюнде эм кючлю къралла болгъандыла. Ала бир-бирлерин хорлаялмай тургъандыла. Сора араларында къазауат башланады. Румну къаууму Аллахдан келген китаб-Инджилни тутханнга саналгъанды. Ол себебден меккячы муслиманла Рум джанлы болуб, алагъа джан аурутхандыла. Меккячы мушрикле да, идоллагъа къуллукъ этгенлери ючюн, Персия джанлы болгъандыла. Алай бла Меккя эки бёлюннгенди. Сора бу джол Румну Персия хорлагъанды. Джолда мушрикле Абу Бакрны аллын алыб: огъай да Абу Бакр, нечиксиз? Персия Румну ууатханча, биз да сизни ма алай ууатырыкъбыз, дегендиле. Абу Бакр да къыйналыб, файгъамбар гъ.с-гъа келиб, ол хапарны айтханды.
Файгъамбар гъ.с. эки кёзюн къысыб, Уллу Аллахдан джууаб сакълаб туруб, бир заманда кёзлерин ачыб, бу суураны башында талай аятда, къазауат къалайда болгъанына дери, джер юсюнде эм алаша да алайы болгъанына дери, артда бёлек джылдан Рум Перслени хорларына дери айтханды. Бу хапар 620 джыл, файгъамбар Мадинагъа кёчерден эки джыл алгъа хапарды. 627 джыл а джангыдан къазауат башланады, румлула перслени хорлайла. Бадру къазауат да ол кюннге тюшюб къалады, муслиманла да мушриклени хорлаб, уллу къууанч этедиле. Къуранда джазылгъаныча, Сыйлы Аллахны берген сёзю да толады.

1. Алиф. Лаам. Миим.
2. Рум (бу джол) хорланды
3. джер юсюнде эм алаша джерде. Алай а, ызына айланыб, ол аны хорларыкъды,
4. бир бёлек джылдан. Алдагъы, артдагъы да иш (оноу) Аллахныкъыды (Ол буюргъан болмай къалмаз). Сора ол кюн муъминле да къууанырла.
(Биринчи джол персле хорласала да, экинчи да къазауат болуб, Рум Персияны хорлагъан кюн, муъминле мушрикле бла биринчи тюбешиб, Бадру къазауатда аланы хорлаб, уллу къууанч этгендиле. Ол ишни сюйюмчюсю Аллахдан алты-джети джылны алгъа келиб, белгили болуб, муслиманла да аны аллына къараб тургъандыла. Иш Уллу Аллах айтхан кибик тыннганды. Персле румлуланы ууатхан кибик, биз да сизни ма алай ууатырбыз деген мушрикле, кеслери ууадых болгъандыла. Ол кюн муъминле къууанырла деген, Уллу Аллахны сёзю да, айтылгъаныча тыннганды),
5. Аллахны болушлугъу бла. Аллах кимге сюйсе, анга болушады. Ол бек къудретлиди, акъыл Иесиди.
6. Бу Аллахны берген сёзюдю, берген сёзюн а Аллах бузмайды. Алай а адамланы кёбюсю, аны ангыламайды.
(Акъылы болуб ойлаша билген адамгъа, ийман салыргъа, ма бу хапар да джетеди).
7. Ала бу дунияда ачыкъ кёргенлерин биледиле. Ишни ахырындан а, ала хапарсыздыла.
(Уллу Аллах а алагъа ташаны, алда боллукъну хапарын билдиргенди).
8. Ала кеслерини джанларыны юсюнден бир сагъыш этмеймидиле сора (къалай болурбуз деб?) Аллах а кёклени да, джерни да, аланы арасында болгъан затланы да, хакълыкъ бла, бир белгили болджалгъа дери джаратды. Адамланы кёбюсю уа, Раббисине тюбешиуге ийнанмайды.
(Уллу Аллахха ийнанмайма деген хазна джокъду. Алай а Аны аллына сюелирин аз адам эсинде тутады, кёбюсю аны унутуб къояды).
9. Сора ала джер юсюнде айланмадыламы (тёгерекге) къараб, алагъа дерилени артлары къалай болгъанын кёрмедилеми? Къарыу бла ала быладан эсе кючлю эдиле, джер да сюре эдиле, быладан эсе джашауну да аламат этиб кюреше эдиле, ачыкъ сейир затла бла алагъа келечиле да келген эдиле (артлары уа тюб болду). Алагъа Аллах артыкълыкъ этмеди, ала кеслерине артыкълыкъ эте болгъан эдиле.
10. Аманлыкъла да эте, Аллахны аятларын да ётюрюкге санай, аланы хыликкеге да бура тургъанлагъа, алагъа уа артда (ахыратда) къаты азаб болур.
11. Аллах джаратыуну башын да башлайды (биринчи), аны ызына да къайтарады (тирилтиб), андан сора да сиз Аны аллына къайтарылырсыз.
(Кёб зат чагъыб, ёсюб артда къуу болуб, ёлюб, дагъыда джаз болургъа джангыдан чагъыб, чыгъыб, дагъыда къуу болуб баргъанын, хар затны джашауу юзюлмей баргъанын биз кёребиз. Аны кибик адам да ёлюм бла джашауу бошалыб къалмай, ол тирилиб, Аллахыны аллына джууабха сюелир).
12. Къыямат кюн келген заманда уа, ол ассыла тюнгюлюб тохтарла.
13. Ол къуллукъ этген идолларындан алагъа бир шафагъат болмаз. Ала (ол кеслери табыннган) идоллагъа къаршчы чыгъарла.
14. Къыямат кюн келген заманда уа, адамла бёлюм-бёлюм болурла.
(Игиле-аманла, гюнахлыла-сууаблыла. Хар ким дунияда не джолну сайлагъан эсе, аны табар. Кимлени сюйген эсе, кимле бла айланнган эсе, анда ала бла болур).

15. Аллахха ийнаныб, джараулу къуллукъла да этиб тургъанла – ала ол кюн джаннет талалада къууанч этерле.
16. Ийнаннган да этмей, Бизни аятларыбызны да, ахыратда Бизни бла тюбешиуню да ётюрюкге санагъанла – ала уа джаханим азабха келирле.
17. Сиз ингирге джетсегиз да, тангнга чыкъсагъыз да, Аллахны махтаула бла тазалагъыз!
18. Кёкледе, джерде да, ингирликде, кюнортада да махтаула – Ангады!
19. Ол (Аллах) ёлгенден сауну да чыгъарады, саудан ёлгенни да чыгъарады, ёлгенден сора джерни да сау этеди. Сизни къабырдан чыгъарылырыгъыз да ма алайды.
(Къаты урлукъ сюекни чакъдырыб, джан салгъан кибик, гаккыдан джюджек, тауукъдан гаккы джаратхан кибик, гяуурдан муслиман эмда муслимандан гяуур джаратхан кибик).
20. Дагъыда Аны сейир ишлеринден – Ол сизни биринчи топуракъдан джаратыб, сора артда сиз тюрлю-тюрлю халкъла болуб, джер юсюнде джайылыб, джашау этгенигиз.
21. Дагъыда Аны сейир ишлерини бири: сиз ала бла нёгерлешиб, рахатланыб джашар ючюн, кесигизден кесигизге юйбийчеле джаратханы, арагъызда да бир-биринге сюймеклик, рахмат этгени. Ишексиз, ма ол затда да, ойлаша билген къауумгъа, сейир зат барды.
22. Дагъыда Аны сейир затларындан: кёклени, джерни джаратылыуу, тюрлю-тюрлю тил бла сёлешюуюгюз, сыфатларыгъыз да тюрлю-тюрлю болууу. Ма ол затлада да, ойлаша билгенлеге, сейирлик барды.
23. Дагъыда Аны сейир ишлеринден: сизни кече джукъугъуз, кюндюз да Аны рысхысындан башыгъызгъа джашау мадар излеб айланыугъуз. Ишексиз, ол затда да, эшиталгъан къауумгъа, сейир зат барды.
24. Аны сейир затларындан дагъыда: сиз андан къоркъгъан да эте, (джауарын) умут да эте, Ол сизге кёк джашнагъанны кёргюзгени. Кёкден сизге джауумну да эндиргени, аны бла ёлюб тургъан джерни да сау этгени. Ишексиз, ма ол затлада да, акъылы бла сагъыш этгеннге, сейирлик барды.
25. Дагъыда Аны сейир затларындан: Аны буйругъу бла кёкню да, джерни да (багъанасыз, тиреусюз) туруулары, сора артда Ол сизни: «Туругъуз!», - деб чакъыргъанлай, сизни андан (джерден) чыгъыб къалыуугъуз.
26. Кёкледе, джерде болгъан затла бары да Аныкъыды. Бары да Аны буйругъуна сыйыныб, Анга баш ийибди.
27. Ол аллай (Аллахды) – хар затны биринчи джаратыуун да башлагъан, сора аланы джангыдан ызларына да къайтарыб (джаратхан). Ол Анга аз да къыйын тиймейди. Кёкледе, джерде да Аны сыйыны орну – бек мийикди. Ол а бек къудретлиди, акъыл Иесиди.
28. Аллах сизге кесигизден юлгю келтиреди (тынгылагъыз, ойлашыгъыз!) Биз сизге берген рысхыда сизни къулларыгъыздан сизни бла тенг болгъан бармыды (алагъа кесигизни рысхыгъызгъа оноу этдиремисиз, неда аланы кесигиз бла тенг оноугъа тутамысыз? Аллаху Тагъалагъа къул болуб, Ол берген рысхы бла джашагъанланы уа, Уллу Аллахха тенг саласыз), бир-биринген къоркъгъанча, аладан къоркъамысыз сора? Биз аятларыбызны ма алай ачыкълаб ангылатабыз, акъылы бла сагъыш эталгъан къауумгъа.
(Адамла кеслерини къулларын кеслерине тенгсинмеген заманда, Джаратхан Уллу Аллахха, Ол джаратхан затланы тенг этиу къалайды сора, дейди).

29. Огъай, ол ассы къауум бир тукъум бир билимлери да болмагъанлай, нафсы хауалары сюйгеннге кетдиле, Аллах терсейтгенни тюз джолгъа ким салалыр? Алагъа бир тукъум бир болушуучу да табылмаз.
30. (Эй, Мухаммад) сен джюзюнгю Аны таза ханиф динине бур!
(Адамны табигъаты: джаны, къаны, хауасы, эм аллындан огъуна да не ючюн джаратылгъан эсе, ол динде бол, андан тайма!)
Аллахны джаратхан затына (динине) ауушунуу джокъду. Тюз дин ма олду, алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.
(Хар нени джаратханча, Уллу Аллах джангыз бир хакъ дин джаратханды. Аны тюрлендириу – харамды. Адамла тюрлю-тюрлю динле къураб, бидгъала чыгъарыб, аны тюрлендириб, бузуб кюрешселе да. Сыйлы Аллах бу аятда Кесини динин, ол къаллай болургъа керек болгъанын ачыкълайды).
31. Анга (Аллахха) ал бура, Андан къоркъугъуз, намаз да къылыгъыз, мушрикледен а болмагъыз,
32. динлерин да бёлюм-бёлюм этиб, тюрлю-тюрлю джоллагъа кетгенледен! Хар бёлек кесини джолуна къууаныбды (аны джаратыбды. Хар бир къауум да, къуру Аллахны джолун баргъанладан къалгъанла, биз тюз барабыз деб, кеси баргъан джолну джаратыб, ол кёлюне джетиб къууаныбды).
33. Адам баласына бир инджиу джетсе, мугур болуб, Аллахына джалбарады. Сора Ол Кесини рахматындан анга чайнатса (инджиуюн тайдырса), бир къауумла Раббийлерине башхаланы (идолланы) тенг этедиле.
34. Ол Биз алагъа берген затны бюсюреусюз этедиле, аны джашырадыла. Бусагъатда аны бла хайырлана туругъуз, сиз артда (ахыратда) ангыларсыз!
35. Неда ол, ала Аллахха тенг этген затларын бегитирлей, Биз алагъа далилми тюшюрдюк сора?
36. Биз адам баласына рахматыбыз бла ашхылыкъ насыб этсек, ол анга къууанч болады (уллукёллю болуб, дуниягъа эси кетиб, ёлюрюн унутуб). Алай а аланы кеслери этген терсликлери ючюн, алагъа аманлыкъ келсе, ала тюнгюлюб тохтайдыла.
37. Аллах а ашхылыгъын сюйсе кенг, сюйсе дыккы этеди, сора ала аны ангыламаймыдыла? Ишексиз, ма бу ишде да, ийнаннган къауумгъа, (ойлашыргъа) сейир зат барды.
(Бу аятха кёре адам къыйынлыкъ кёрсе, сагъыш этерге керекди, не ючюн кёреме бу къыйынлыкъны деб, не терслигим болду экен деб).
38. Сен джуукълагъа, мискинлеге, джолоучулагъа аланы хакъларын бер – Аллахны аллына джарыкъ бетли барыргъа излегенлеге – ол хайырлыды, ма ала насыблы болурла.
39. Сиз рысхыгъызны кёбейтир акъыл бла адамлагъа къозлуагъа берген затыгъыз, ол Аллах джанында кёбеймез, Аллахны разылыгъын табар ючюн берген зекятыгъыз а, (кёбейиб) сизге къат-къат къайытыр.
40. Аллах аллайды – сизни джаратхан, сора рысхы бериб джашатхан, сора ёлтюрген, артда да тирилтген. Ол сиз табыннганлада, ол затланы бир джугъун эталлыкъ бармыды сора? Ол а, ала Анга тенг этген затладан тазады, мийикди.
41. Адамланы этген терс ишлери ючюн – джерде да, тенгизде да бузукълукъла ачыкъ болдула. Биз алагъа, ала этген ишлерини бир кесегини азабын чекдирир ючюн. Ким биледи ала (тюшюнюб) хакъгъа бир къайытыр эселе уа?!

(Дунияда адамла Уллу Аллахны унутуб, Аны буйругъундан чыгъыб, кеслери акъылларына таяныб, бузулуб аманнга кетгенлери ючюн. Бу заманнга да ариу келишеди. Нек десенг наука деб, бир зат чыгъыб кёкню, джерни, тенгизлени, хауаны да бузгъанды. Аны бла къалмай, адам улуну къанын, халисин да бузгъанды, алай бла аманлыкъ, къыйынлыкъ да джайылгъанды. Уллу Аллахны законларын кери уруб, хар затны Ол джаратханча къоймай, сау дунияны барын кесибизча этебиз деб, хар нени да бузуб кюрешеди. Энди аланы этген ишлерини къыйынлыгъы да халкъгъа джетиб турады).
42. Сен алагъа: «Джер юсюнде джюрюгюз, айланыгъыз, ол сизге дерилени артлары къалай болгъанына эс белюб бир къарагъыз! Аланы кёбюсю мушрикле эдиле» - де.
43. (Мухаммад) сен а, ол Аллахдан сакъланыр мадар болмагъан кюн келгинчи (Къыямат кюн), джюзюнгю хакъ диннге бур (андан тайма!) Ол кюн адамла бёлюнюрле,
44. бирле кяфырлыкъ ючюн азаб чекгенле, бирле да ийманы бла джараулу къуллукъ этиб, кеслерине орун къурагъанла болурла,
45. ийман салыб, ашхы къуллукъ этгенлеге, Ол Кесини чомартлыгъы бла, хакъларын берир ючюн. Ишексиз, ийнанмагъанланы уа, Ол эрши кёреди.
46. Дагъыда Аны сейир ишлерини бири – сизге сюйюмчю да айта, джауумну аллы бла къууанч джеллени джибергени, Аны буйругъу бла кемеле да джюрюр ючюн, ала бла сиз да (тенгизде) кесигизге кереклигизни излер ючюн, Ол сизге рахматындан насыб да этер ючюн. (Ол затланы бергеннге) сиз бир шукур этер эсегиз а.
47. Биз сеннге дери да, хар кимни кесини къауумуна, (кесинден) келечиле джибердик. Ала да ачыкъ белгиле бла келген эдиле. Аланы къабыл этмеген ассылагъа, Биз азаб чекдирген эдик. Муъминлеге болушургъа уа – Бизни борчубузду.
48. Аллах деген – джеллени джибериб, булутланы къозгъагъан, сора аланы (кёкде) сюйгенича джайгъан, аланы бёлюм-бёлюм да этген, сен аланы араларындан джауум джауа тургъанын да кёресе. Ол Кеси тыйыншлы кёрген къулларына аны (джауумну) джиберген, ала да къууаннган,
49. ары дери уа ала тюнгюлюб тургъан.
50. Сен Аллахны рахматыны ызына иги къарачы, ёлгенден сора Ол джерге (джан кийириб) къалай сау этеди. Ишексиз, ёлгенлени сау этери да, ма алайды. Аны уа хар неге да къолундан келеди.
51. Биз (къуу) джелни джибериб, ала да (сабанлары) саргъалгъанын кёрселе, ол заманда уа ала аны ушатмай, (Аллахны ишине) къаршчы болурла.
52. Ишексиз, (Мухаммад) ары айланыб, сенден къачхан ёлюклеге, сангыраулагъа сен джукъ эшитдиралмазса (ала саудан ёлгенледиле).
53. Неда сен аджашыб баргъан сокъурланы тюз джолгъа салалмазса. Сен къуру, Бизни аятларыбызгъа ийман келтириб, бойсунуб тохтагъан адамланы тюзеталырса. Ала уа Аллахха берилгенледиле.
54. Ол аллай Аллахды – сизни (биринчи) къарыусуз джаратыб, артда сизге къарыу бериб, дагъыда сизден кючню алыб къарыусуз да, чал да этген. Ол хар нени да, ушатханыча, джаратады. Ол а хар нени да билген Къудретлиди.
55. Къыямат кюн келген заманда уа, ол ассыла: «(Биз къабырда) бир сагъатдан кёб а турмадыкъ», - деб, ант этерле. Ала ётюрюкге (кесек джашаугъа) къалай алданыу этедиле.

56. Сора билим да, ийман да берилгенле: «Сиз, Аллахны джазыуундача, (къабырда) халкъ тирилген кюннге дери тургъансыз, бу халкъ тирилген кюндю, алай а сиз аны (эсге алмай) ангыламай тургъансыз ансы», - дерле.
57. Терс адамланы сылтаулары уа, бюгюн алагъа хайыр бермез, неда сокъураныуларына къаралмаз.
58. Биз бу Къуранны ичинде адамлагъа кёб тюрлю юлгюле келтирдик. Сен алагъа не тюрлю белги келтирсенг да, ол къаршчыла: «Сиз бош затланы сёлешесиз», - дерле.
59. Аллах а, джукъ ангыламагъанланы джюреклерине, ма алай (кяфырлыкъ) мухур басады.
60. (Мухаммад) тёз, чыда, ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды! Ол ийнанмагъанла да сени къысхакъылгъа санамасынла (тёзюмсюзлюк этсенг).

31 суура

ЛОКЪМАН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Мим.
2. Ма была – акъыл юретген китабны аятларыдыла.
3. Ашхылыкъла этиучюлеге – рахмат эмда тюз джол –
4. аллайлагъа – намазларын тамам къылгъан, зекятларын да толу берген, ахыратха да ажымсыз ийнаннган.
5. Ма ала – Иелери тюзетгенледиле. Ала насыблы къауумдула.
6. Бир тукъум бир билимлери болмагъанлай, адамланы аджашдырыр ючюн, бу аятланы да селеке этер ючюн, биреуледен булджуу хапарланы сатыб алгъанла да бардыла. Ма алагъа сыйсыз азаб барды. (Надир ибн Харис деб биреу, Къуранны сыйын тюшюрюр джанындан, Персиядан китабла келтириб, ол аланы къурайишлеге окъугъанды. Аны ючюн Сыйлы Аллахны сёзюню сыйын учуз эталмагъанды. Ёмюрден бери да, Джаратхан Аллахны сёзюн сан этмей, эслерин адамла джазгъан китаблагъа бёлюб, тюрлю-тюрлю китабланы окъуб аджашыб келедиле. Джаратхан Аллах былай айтады дер орнуна, къайсы болса да бир джазыучуну, неда бир философну диннге келишмеген, динни бузгъан сёзлерин айтыб, халкъны аджашдырыб келедиле. Аланы сёзлери да узаймай унутулады, Сыйлы Аллахны сёзю уа, не тюрленмей, не унутулмай, бирча барыб турады).
7. Анга Бизни аятларыбыз окъулгъан заманда, ол къулакъларында бушдукълары болгъанча, джукъ эшитмегенча этиб, уллукёллю бурулуб кетеди. Анга къаты азабны сюйюмчюсюн айт!
(Бусагъатда да бардыла аллайла, къачанда болгъанлай келедиле).
8. Ишексиз, ийман да салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанлагъа уа, алагъа зауукъланнган джаннетле хазырдыла.
9. Ала анда ёмюрге турурла. Аллахны берген сёзю уа, ол хакъды. Ол – хар неге да къолундан келген, акъыл Иесиди.
10. Ол кёклени, сиз керюрлей, тиреусюз джаратды.

(Ол, джерде затлача, не джукъну юсюнде турмайды, не бир тиреуу джокъду, неда орбитасында тёгерек бурулуб турмай, аладан орнунда тургъан бири джокъду).
Джер тебрениб сизни чайкъамаз ючюн, аны юсюнде мийик тауланы да къурады. Анда хар не тюрлю джаныуарланы да джайды. Биз кёкден сууну эндириб, аны бла анда кёб тюрлю, сейир битимле ёсдюребиз.
11. Ма была Аллах джаратхан затладыла. Сора Андан ёзге, ол сиз табыннган затла уа нени джаратдыла, бир кёргюзюгюз Меннге? Огъай, ол ассыла ачыкъ аджашыудадыла.
12. Локъманнга да Биз акъылманлыкъ берген эдик: «Аллахха шукур эт!» (деб, буюргъан эдик). Ким шукур этсе, ол, къуру кесини (джаны ючюн) шукур этеди. Ол шукур этмесе да, ишексиз, Аллах байды (кереклиси джокъду, алайсыз да) Ол махтаулуду.
13. (Эсге ал) Локъман джашына ауаз айта: «Эй, мени балам! Аллахха джукъну тенг этме! Ишексиз, Анга джукъну тенг этиу – ол эм уллу зулмуду (андан уллу терслик, андан уллу гюнах джокъду)», - дегенин.
14. Биз адам улугъа ата-анагъа иги болууну да (сыйларын керюуню) осият этгенбиз. Ана баласын (къарнында, къойнунда да) джюрютюб кёб инджиу кёреди, ол андан айырылгъынчы аны эки джылны кёлтюреди. «Меннге да, ата-ананга да шукур эт, келиринг а Мени аллымады (ол затла ючюн джууаб берирсе).
15. Ала (атанг-ананг) сени билиминг болмагъан затны Меннге тенг этдирирге (табындырыргъа, гюнах ишни этдирирге) сени бла кюрешселе, (ол заманда) алагъа бойсунма! Алай а ала бла дунияда ашхы нёгер бол (ала ариу гяуур болсала да, алагъа иги бол!) Меннге бурулгъан адамланы джолу бла бар! Артда барынгы да къайытырыгъыз а, Меннгеди. Сора Мен сизге (дунияда) не этгенигизни хапарын айтыб берирме», - дедик.
16. (Дагъыда Локъман): «Эй, балам! Не къая тешикде, не кёкледе, не джерде, ариу гитче татран бюртюкчюк тенгли болса да, (Къыямат кюн) Аллах аны сени аллынга келтирмей къоймаз. Ишексиз, Аллах къалайгъа да джетишибди, неден да хапарлыды.
17. Эй, балам! Намазны къыл (къоймай, оздурмай, хомухлукъ этмей), адамланы да иги джолгъа чакъыр, амандан да тыйыб кюреш, (озаманда) сеннге къыйынлыкъ, инджиу келсе да тёз, ишексиз, ол (сеннге Аллахдан сынамгъа келген инджиуге сабырлыкъ этиу) - ол, ажымсыз ийманны бегимиди, адамлыкъны тутууду, джигитликди. Ала буюрулуб бегиб бошагъан ишледиле.
18. Адамлагъа сыфатынгы да тюрлендирме (ким да болсун, кесинги ёрге салыб, аны эрши кёрюб), джер юсюнде (чайкъалыб) уллукёллю да джюрюме, ишексиз, Аллах (кеси кёлюне джетген, кесин джаратхан) махтанчакъланы, уллукёллюлени сюймейди.
19. Джюрюшюнгде орталыкъны тут, ауазынгы да алаша эт (адам эшитирча бирден уллу тауушу этиб сёлешме), ишексиз, тауушланы эм эршиси уа, эшекни тауушуду да!», - деди.
20. Сора сиз кёрмеймисиз, Аллах кёкледе, джерде да бар затланы - ачыкъ да, таша да - нигъматларын сизге ишлетиб тургъанын? Алай болса да адамланы арасында не бир билими, не тюз джолдан хапары, неда нюр берген (хакъны айтхан) китабы болмагъанлай, Аллахны хакъында даулашхан да барды.
(Кеслерине муслиман атны атасала да, адамланы кёбюсю джаратхан Уллу Аллах не айтады, не буюрады деб анга акъыл бёлмей, кеси акъылын айтыб, кёлюне келген бла даулашыб тебрейдиле, оюмларына, акъылларына таяныб. Дунияланы къурагъан, аланы Джаратхан Уллу Аллахны сёзюн, буйругъун сан этмей, неда ийнанмай, аны бир джанына атыб. Сора Джаратхан Аллахдан эсе, ол кесин акъыллыгъа санаб, бери айланыб Аллах бла

даугъа киришеди. Ким бла даугъа киришгенин кеси ангылаяла да болмаз. Ол аллында сёлеше тургъан адам бла даулашама деб, акъылы алайды, Ол акъылны уа анга шайтан салады. Ангылаялса адам, аны джаратхан Уллу Аллах бла даугъа кириширми сора? Энди не айтыб даулашханына да бир тынгылайыкъ).
21. Сора алагъа (даулашыучу къауумгъа): «Ол Аллах тюшюрген затны ызындан барыгъыз!» - деб айтылса, ала: «Огъай, биз ата-бабабызны неде табхан эсек (аладан нени кёрген эсек) ол джолну барлыкъбыз», - дейдиле.
(Ол джол бла) аланы шайтан джаханимни къызгъан отуна чакъыра эсе да (барырламы сора?)
(Ата-бабаны джолу деген, ёмюрден бери да келген, ол шайтанны джолуду. Хар келген файгъамбаргъа да, ары дери халкъда джюрюген, аланы къанларына сингиб бошаб тургъан джахил адетлерин алагъа кёнделен салыб даугъа киришгендиле. Ала да, аланы ол джахил адетледен бери айыралмай, аланы къойдуралмай, Сыйлы Аллахны джолуна буралмай къазауат этгендиле. Аланы Джаратхан Аллахны берген заты, Аны буйругъу, неда Ол джиберген сыйлы келечини сан этмей, аны къулакъгъа алмай, эсин, акъылын адетлеге бёлюб тургъан адам билсин, ол шайтан джолда болгъанын. Алай бла шайтан аны джаханимли этерге излегенин. Керти муслиман адам ата-бабасыны джолу Уллу Аллахны динине, буйругъуна келишгени бла келишмегенин ажымсыз билмей, халкъ чыгъаргъан джахил адетлени кесине дин этиб барырмы сора? Неда кеслерича бир адети болмагъан миллет бармыды? Неда хар миллетни кеси чыгъаргъан адети анга дин болуб барырмы? Анга алай терен акъыл да керек болмаз да, бир кесек сагъыш эте билгеннге. Къуру муслиманнга саналгъан миллетлени алыб къарасанг да, аланы баргъан джоллары да бирча тюлдюле, биреринни бирер тюрлю джолу, джоругъу барды. Бирча болгъан кёрлюк тюлсе. Динлери барыны да бир эсе, сора алай нек болады? Ажымсыз да, динлерин адетле бла къатышдырыб, джахил къауум да аны ангыламай, ол алагъа сингиб, акъыллары аны да диннге санаб, анга бегиб даулашыб тохтайдыла. Уллу Аллахдан къоркъгъан, керти ийманы болгъан адам болмаса, адамланы кёбюсю адет бла динни арасын айыра билмейди. Ислам динни сюймеген джауу да, шайтан да муслиманланы адетге ышырыб кюрешедиле. Шайтан да аланы хайырланады. Джахиллени акъылларын адетлеге бегитиб, джашауда кёрген затлары алагъа сингиб, хакъны излемей, терсни-тюзню сюзмей, халкъ баргъанча ол кёрген затларыны ызындан барадыла. Алай бла шайтан аланы джаханим отха бардырады. Уллу Аллахны аяты аны айтады. Бир адамда эки ийман болмайды; Джаратхан Аллахына да ийнаныб, сора халкъда адетлеге да ийнаныу - ол аджашыуду. Ийман деген бир затды - 20 аятда айтылгъаныча, хар нени да джаратхан Уллу Аллахха ийнаныб, Аны буйругъуна сыйыныб, андан чыкъмазгъа къасд этиб тохтау. Шайтан а кеси бла бирге бизни да джаханимге кийирир ючюн, бир-бирибизден уялтыб, адетлеге эс бёлдюрюб Аллахны унутдуруб кюрешеди. Муну ызындан келген аят керти муслиман ким болгъанын аламат тукъум ачыкълайды).
22. Ашхы ишле да (къуллукъла) эте, джюзюн да Аллахха буруб, кесин Анга бериб ким тохтаса, ол (Аллах бла) дементили бегим тутду. Ишлени къайытыры уа, Аллаххады.
(Аллын эл таба, халкъ таба бурмай, ала этгеннге эсин иймей, Аллахына буруб, Ол не буйрукъ береди, къалай дейди, мен Андан айыблы болуб къалмайым, бир кюн бир Аны аллына сюелликме, алайда бетим уялмазча болургъа кюрешейим деб, Аны аллына сюелген кюнюмде элден меннге не хайыр, не уа адетле ол кюн мени джугъума

джарарламы деб, Аллахым меннге къарабды, кёрюбдю, мен Аны кёз туурасындама деген акъылдан таймай тохтаса. Керти ийман деген ма алай болады).
23. (Мухаммад, ол Уллу Аллахны аятларын къабыл этмей, аланы сансыз этиб, адетле деб даулашыб туруучу) къаршчы адамла ючюн сен мыдах болма, аланы келирлери Бизни аллыбызгъады. Биз да алагъа этген ишлерини хапарын айтыб берирбиз. Ишексиз, Аллах джюреклени ичлеринде не болгъанын билибди.
24. Биз аланы (дунияда) бир кесек зауукъланыргъа къоярбыз, артда уа аланы къаты азабха салырбыз.
25. Сен алагъа: «Кёклени, джерни ким джаратды?» - деб сорсанг, ишексиз, ала: «Аллах», - деб джууаб берирле. Сен алагъа: «Махтаула бары да Аллаххады (идоллагъа тюлдю)», - де. Алай а аланы кёбюсю (аны) ангыламайды.
26. Кёкледе, джерде да не бар эсе, бары да Аллахныкъыды. Ишексиз, Аллах а бек байды (кереклиси джокъду), махтаулуду.
27. Джер юсюнде терек болгъан бары да къалам болуб, тенгизле да мерекеб болуб, анга джети тенгиз къошулса да, Аллахны сёзюн джазаргъа джетмез эдиле ала. Ишексиз, Аллах а бек кючлюдю, акъылманды.
28. Аллахха сизни джаратыу да, тирилтиу да, къуру бир джан кибикди (тынчды). Ишексиз, Аллах нени да эшитеди, нени да кёреди.
29. Сен кёрмеймисе сора, ишексиз, Аллах кечени бир (узун) этиб кюндюзге кийиргенин, бир кюндюзню (узун) этиб кечеге кийиргенин, кюнню да, айны да (тохтаусуз) ишлетиб тургъанын? Аланы хар бири да белгили болджалгъа дери джюрюйдю. Аллах сизни этген ишлеригизден да толу хапарлы болгъанын?
(Кёкледе, джерде да болджалы болмагъан бир зат джокъду. Хар зат да болджалына дери турлукъду).
30. Ол бары да Аллах хакъ болгъаны ючюн. Андан ёзге, ол ала къуллукъ этген затла да, ала бош болгъанлары ючюн. Аллах а Мийик да, Уллу да болгъаны ючюн.
31. Сен кёрмеймисе, сизге Аны сейир затларын кёргюзюр ючюн, Аллахны ашхылыгъы бла, (тенгизде) кемелени джюзюб айланнганларын? Ишексиз, (тюз джолдан таймай) сабырлыкъ этиучюлеге да, шукурчулагъа да ойлашырлай, алада тамам сейирликле барды.
32. Тенгизни толкъунлары, къара булутла кибик, аланы бассала, ала (мушрикле) ол заманда таза ийман салыб, Бир Аллахха джалбарадыла (ол сагъатда идолланы унутадыла, Бир Аллахха къайытадыла). Ол аланы джерге къутхарса уа, аланы бир къауумуну ийманы къарыусуз болады (идоллагъа алданады). Бизни аятларыбызгъа уа, къуру хыянатчыла бла эмда ашхылыкъны ангыламагъанла къаршчы боладыла. (Сёзлеринде бирча турмагъанла: тенгизде бир тюрлю, тышында да бир тюрлю).
33. Эй, адам улу! Джаратхан Иегизден къоркъугъуз, ата бала ючюн, бала да ата ючюн джууаб бермеген кюнден (сакъ туругъуз!) Ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды. Дуния (джашау) сизни терилтиб (алдаб) къоймасын! Терилтиучю (шайтан) сизни Аллах бла терилтиб къоймасын (сакъ болугъуз!)
(Джаратхан Уллу Аллахны джолун бармай, Анга къуллукъ этмей, Ол буюргъанча джашамай, мен ийнанама, мени джюрегим тазады, мен киши хакъына тиймейме, мен джаннетге барырма, къутулурма, деген кибик).
34. Ишексиз, Къыямат кюн къачан келлигин билген, къуру Аллахды. Ол джауумну да джибереди, хатхулада джаратыллыкъ джанланы да биледи. Тамбласында не кёрлюгюн

бир джан да билмейди. Къалайда ёллюгюн да киши билмейди. Ишексиз, Аллах а барын да билибди, неден да хапарлыды.

32 суура

БАШ УРУУ.

Рахматлы джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Алиф. Лаам. Миим.
2. Не аз да ичинде бир ишекли заты болмагъан бу китаб – гъаламланы Иеси (Аллахданды).
3. Огъесе ала: «Муну (Къуранны Мухаммад) кеси джанындан чыгъардымы?» - дейдиле. Огъай, ол сеннге дери къоркъутуучу келмеген къауумгъа, аланы къоркъутур ючюн – сени Раббингден келген хакъды. Ала тюз джолгъа бир тюзелир эселе уа.
4. Ол кёклени, джерни да, аланы арасында болгъан затланы да алты кюннге (кёзюуге) джаратыб, сора Тахтасына джарашхан Аллахды. Сизге уа Андан башха, не бир джакъчы, не бир шафагъатчы джокъду. Сиз аны бир эсгералмаймысыз сора?
5. Ол кёкден джерге оноуун баджарыб турады. Сора (тыннган ишлери) Анга ызына, сиз санагъан джылладан минг джыл тенгли узунлугъу болгъан джолну, бир кюнню ичинде чыгъадыла (Уллу Аллахны иши кёз джумгъан чакълы бирге — дженгил тыныб къалгъанын бизге ангылатыр ючюн айтады минг джыл деб, ансы Аны иши къаллай бир дженгил тыныб къалгъанын, адамда аны ангылар къарыу джокъду).
6. Ол – ташаны, туураны да билиб тургъан, неге да къолундан келген, рахматлы,
7. хар джаратхан затын да аламат (сейир) тукъум джаратхан, адам улуну да, биринчи топуракъдан джаратыб башлагъан,
8. сора аны туудукъларын бир сыйсыз суу кесекден джаратхан,
9. сора анга толу сыфат бериб, Кесинден анга джан юфгюрген, сора сизге (эшитирлей) къулакъ, (керюрлей) кёз, (ойлашырлай) джюрек берген – Аллахды. Сиз а къалай къарыусуз шукур этесиз (къарыусуз ангылайсыз ол затланы).
10. Бирле: «Сора биз топуракъгъа къатышыб, джокъ болгъандан сора, ишексиз, къайытыб, джангыдан халкъмы болурбуз?» - деб, сорадыла. Огъай, ала Аллах бла тюбешиуге ийнанмайдыла.
11. Сен алагъа: «Сизни джанларыгъызны алыргъа деб буюрулгъан мёлек, джаныгъызны алыб ёлтюрюр, андан сора сиз Иегизге къайтарылырсыз», - де.
12. Сен ол ассыланы (ол кюн) Иелерини аллында къалай сюелгенлерин кёрсенг эди, башларын да энгишге-энгишге ийиб, кеслери да: «Эй, Раббибиз! кёрген да, эшитген да этдик (ангыладыкъ), биз ашхы къуллукъла этер ючюн, бизни ызыбызгъа бир къайтар, биз энди ажымсыз болдукъ», - деб, тилей.
13. Биз хар джанны тюз джолгъа салыб да къоялыр эдик, алай а аллында: «Мен джинле бла, адамла бла – бары бла да джаханимни толтурмай къоймам деб, айтхан сёзюбюз хакъды».
(Сыйлы Аллах бу аятда ачыкълайды, сайлау адамны кесини къолунда болгъаны).

14. Алагъа: «Сиз ма бу кюннге тюберигизни унутханыгъыз ючюн кёрюгюз (азабны), ишексиз, (бюгюн) Биз да сизни унутдукъ. Энди этген ишлеригиз ючюн, ёмюрлюк азабны чегигиз!
15. Къуру, Бизни аятларыбызгъа ийнаннганла, ала (аятла) эсгерилген заманда, алагъа уллукёллюлюк этмей, саджджеге джыгъылыб, башларын уруб, Иелерине да махтаула эте, Аны тазалагъанла,
16. (джатхан) орунладан къабыргъаларын да бери алыб (кече туруб), Раббийлеринден къоркъа, термиле тилек этгенле, Биз берген затдан садакъа да бергенле», - деб.
17. Этген (ашхы) ишлери ючюн, (ахыратда) хакъгъа анга не зат асыралыб тургъанын, бир джан да билмейди.
18. Сора ийман келтирген адам бла пасыкъ адам, ала тенгмидиле? (Игитда) ала бирча тюлдюле.
19. Ийман да келтириб, ашхы къуллукъла да этгенлени кюрешген къыйынлары ючюн, барыб тохтар орунлары, джаннетледиле.
20. Ол пасыкъланы айтсакъ а – аланы барыб тохтар джерлери къуру отду. Ала андан чыгъар умут этгенлери сайын, ызларына къайтарылырла. Алагъа: «Ол сиз ётюрюкге санаб тургъан отугъузну азабын чегигиз энди!», - дерле.
21. (Ахыратны) уллу азабына джетгинчи, Биз алагъа дунияны азабын чекдирмей къоймазбыз. Ким биледи, (ол заманда) ала бир къайытыр эселе уа.
22. Сора (Джаратхан) Иесини аятлары айтыла тургъанлай, (аланы сан этмей) бурулуб, джанлаб кетген адамдан ассы болурму? Биз аллай ассылагъа тыйыншлы хакъларын бермей къоймазбыз.
23. Биз Муссагъа да берген эдик китаб (Тауратны). (Мухаммад) сен аны бла (Мусса бла) тюбеширинге ишегинг болмасын! Биз аны да (Тауратны) Бану Исраиллеге тюз джол этиб берген эдик.
24. Аланы (Бану Исраиллени) араларындан халкъны тюз джолгъа тюзетиучю алчыла да чыгъаргъан эдик. Ала (ол алчыла) Бизни буйругъубузгъа таймай бегиб тохтагъанлары себебли, ала кеслери да Бизни аятларыбызгъа (ишеклик келтирмей), ажымсыз ийнаныб эдиле.
25. Ишексиз, (Мухаммад) сени Раббинг, ала тартыш болуб тургъан затны арасын, Къыямат кюн айырыб берир.
26. Биз алагъа дери, бусагъатда ала джюрюб айланнган эмда ала джашаб тургъан джерледе, нелляй бир тёлюню тюб этдик, сора ол зат да бир тюзетмеймиди аланы тюз джолгъа? Ишексиз, ма ол затда да, ойлашырлай, сейирликле барды, ала аны бир эшиталмаймыдыла сора?
27. Неда Биз къуу болуб тургъан джерге, булутланы сюрюб барыб сууну къуюб, аны бла ала кеслери да, маллары да ашагъан сабанланы битдиргенибизни кёралмаймыдыла?
28. Ала: «Сиз керти айта эсегиз, Къыямат кюн болуб, сизни бла бизни арабыз къачан ачыкъ болур?» - дейдиле. (Муслиманланы хыликке эте).
29. Сен алагъа: «Ол кюн келгенден сора уа, кяфырланы ийман салгъанлары, алагъа не хайыр бермез, неда алагъа болджал берилмез», - де.
30. (Мухаммад) сен аладан кенг бол, (Аллахны буйругъун) сакъла, ишексиз, ала да (сени къорарынгы) сакълабдыла.

(Аламы хорларла, огъесе Аллахмы хорлар, ахыр хорлам кимники болгъаны, артда билинир).

33 суура

ДЖЫЙЫНЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, файгъамбар! Сен Аллахдан къоркъ, кяфырлагъа, мунафикълеге бойсунуб къалма (алагъа тынгылама!) Ишексиз, Аллах нени да билибди, акъыл Иесиди.
(Тышларын муслиман этиб, ичлери Уллу Аллахны джолунда болмагъан къауумгъа бойсунургъа, файгъамбаргъа эркинлик болмагъан кибик, бизге да джокъду. Хакъны билген адам, джахилге бойсунургъа да джокъду эркинлик).
2. Раббингден сеннге ачылгъан затха табигъ бол (алагъа уа бойсунма!) Ишексиз, сизни этген ишлеригизден Аллах хапарлыды.
3. Бир Аллахха таяныб тохта! Сеннге джакъчы орнуна Ол джетеди.
4. Бир адамгъа да Аллах эки джюрек этмеди.
(Мухаммадны эки джюреги барды дегендиле джаулары. Бу аят анга джууабды).
Сиз биргелерине джашагъан юйбийчелеригизни да, Ол сизге анала этмеди.
(Бурун арабда, эрлери къатынларындан айырылсала: «Сени сыртынг меннге анамы сыртыча болду», - деген адет болгъанды. Ол джахил адетни къойдурур ючюн айтылады).
Сиз кесигизге джаш этиб алгъаныгъызны да (ёге джашла), Ол аланы сизге джаш этмеди. Ала сиз ауузларыгъыз бла айтхан (бош) сёзледиле. Аллах а хакъны айтады, Ол тюз джолгъа да тюзетеди.
5. Аланы кеслерини аталарыны атлары бла чакъырыгъыз! Аллах джанында эм тюзю олду. Аланы аталарын билмесегиз а, ала сизге дин къарнашладыла эмда шохладыла. Ол затны сиз джангылыб айтханыгъыз ючюн, сизге гюнах джокъду, алай а джюрек бла иш этиб айтсагъыз а, гюнах барды. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
6. Муъминле бир-бирине джуукъ болгъандан эсе, алагъа файгъамбар джууугъуракъды. Аны юйбийчелери да – алагъа аналадыла. Аллахны китабында Аны буйругъуна кёре, (тюб юлеширге Мединада) муъминледен эсе да, мухаджирледен эсе да, шохларыгъызгъа осиятыгъыз болмагъан эсе, бир-бирине эт джуукъла джууугъуракъдыла. Была бары да буйрукъ китабда джазылыбды.
7. (Эсге ал, Мухаммад) Биз файгъамбарланы барындан да ант алдыкъ: сенден да, Нухдан да, Ибрахимден да, Муссадан да, Мариямны джашы Гъыйсадан да. Биз аланы барындан да къаты ант алдыкъ,
8. антларына тюз адамланы тюзлюклерин сорур ючюн, кяфырлагъа уа, Ол термилтген азабны хазырлабды.
9. Эй, муъминле! Сизге Аллахны этген ашхылыгъын ангылагъыз, сизге (гяуур) аскер келген заманда, Биз алагъа джелни да, сиз кёрмеген (мёлек) аскерни да джиберген эдик. Сизни этген ишлеригизни Аллах кёрюбдю.
(Абу-Суфиян Меккядан аскер къураб, Мединагъа муслиманланы къурутур мурат бла баргъанды. Муслиманла Мединаны тёгерегинде имдек къазыб, ала да андан ёталмай талай

заманны тургъандыла. Сора бир кече алагъа Сыйлы Аллах уллу джел джибериб, аланы шатырларын да чачыб, башлары къайгъылыкъ этиб, ала да къачыб кетгендиле. Аят аны айтады).
10. (Эсге тюшюрюгюз) аскерле сизге баш джанымгъыздан да, тюб джанымгъыздан да чабыб, кёзлеригиз ары-бери кетиб, джюреклеригиз да тамакъгъа тыгъылыб, кёлюгюзге да Аллахха табсыз акъылла келтириб (Андан тюнгюлюб),
11. муъминле алайда къалай сыналгъанларын, къаты тукъум чайкъалыб тентирегенлерин.
12. Эсге алыгъыз, (осагъатда) мунафикъле бла джюреклеринде ауруулары болгъанла: «Аллах да, Аны келечиси да айтхан алдауукъ кёре эдим», - деб, къалай таууш этгенлерин.
13. (Эсге тюшюрюгюз) аладан (мунафикъледен) бир къауум: «Эй, Ясриб ахлула! (Мединаны эски аты) былайда сизге орун джокъду, сюелиб турмагъыз, ызыгъызгъа къайытыгъыз!» - деб, къычыргъанын. Аланы бир къауумлары файгъамбардан: «Бизни юйлерибиз ачыкъ къалдыла», - деб, ала ачыкъ къалмагъанлай, къазауатдан къалыргъа эркинлик тилейдиле. Алай бла ала, къуру къазауатдан къачаргъа изледиле.
14. Эллерини тёрт джанындан (джау) аскерле кириб, аланы фитнагъа чакъырсала, ала кёб сагъыш эте турмай, алагъа (джаугъа) къошулуб къалырла.
15. Ала уа ары дери къазауатдан къачмазгъа деб, Аллахха ант берген эдиле. Аллахха сёз берген а, джууабха тартылмай къалмаз.
16. Сен алагъа: «Сиз аджалдан, ёлюмден не бек къачсагъыз да, къачыу сизге (алай кёб) хайыр бермез, алай бла да сиз алай кёб зауукъланмазсыз (дунияда)», - де.
17. Сен алагъа: «Ол сизге къыйынлыкъ берирге тебресе, сизни Аллахдан сакъларыкъ бармыды, неда Ол рахматын эте тебресе, аны тыяллыкъ кимди? Сора Аллахдан ёзге ала кеслерине, не бир джан аурутхан, не бир болушуучу табмазла.
18. Сизни арагъызда къарнашларына: «Бизге къошулугъуз!» - деб, башхаланы къазауатдан тыйыб кюрешгенлени, Аллах билибди. Аланы къазауатха къошулуулары бек къарыусузду,
19. ала сизге къызгъанчлыкъ (зарлыкъ) этедиле. Къоркъуу келген заманда уа, ёле тебреген адамча, кёзлери да ары-бери кете, аланы сени кёзюнге къараб кёрюрсе. Къоркъуу кетгенлей а, ол къазауатдан тюшгенден юлюш алыр ючюн, ала сизни темир тиллери бла ачытадыла. Ала ийманнга келмедиле. Аланы къыйынларын Аллах бошха (зырафха) чыгъарды. Ол а Аллахха бек тынч ишди.
20. Ала (мунафикъле) джау джыйынла алкъа кетмегендиле деб, оюм этедиле. Ол джыйынла келселе уа, ол (мунафикъ) къауум къылыч алыб, мушрик аскер бла тюбешгенден эсе, къум тюзледе джашагъан араблыланы араларына къатышыб, сизни да хапарыгъызны (джашыртын) сора турур муратлы болдула. Ала сизге къошулсала да, бек къарыусуз къазауат этер эдиле.
21. 21. Аллахха да, ахыр кюннге да ышаннганла (толу ийман салгъанла), Аллахны да кёб эсгергенле, сизге Аллахны Расулу ариу юлгю (пример) болду.
(Файгъамбар болмаса да, муслиман адам Расулну къылыкъларын юрениб, аланы юлгю этиб, кесин анга кёре тутаргъа кюреширге керекди. Нек десенг, Къуранда Уллу Аллах аны бизге юлгюге салады. Дунияны башына андан адебли, андан ариу къылыкълы чыкъмагъанды. Ол бютеу дунияны башына, муслиманнга да, башха миллетлеге да белгилиди. Сыйлы болургъа излеген, дараджалы болургъа сюйген, аны къылыкъларын кесине юлгю этерге кюрешсин!)

22. (Керти) муъминле аскер джыйынланы кёргенлеринде: «Ма бу Аллах да, Расулу да бизге сёз бериб тургъан (зат келди). Аллах да, келечиси да айтхан тюз болду», - дедиле. Ол а (бегимлери) аланы къуру ийманларын, бойсунууларын ёсдюрдю.
23. Муъминлени арасында Аллахха берген сёзлерине толу болгъанла бардыла. Аладан берген сёзюн тындырыб кетгенле да (ёлгенле), алкъа аны (дин ючюн шейит ёлюмню) сакълаб тургъанла да бардыла. Ала берген сёзлерин а, чыртда бузмадыла,
24. тюз адамлагъа Аллах, тюзлюклери себебли, хакъларын берир ючюн, мунафикълеге да, тыйыншлы кёргенине, азаб берир ючюн, неда сюйсе аланы кечер ючюн. Ишексиз, Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
25. Аллах кяфырланы да, ала бир хайыр да кёрмей, ачыулары бла бирге аланы ызларына къайтарды. Муъминлеге къазауатда Аллах артыгъы бла джетишеди. Аллах а бек кючлюдю, къудрети уллуду.
26. Китаб ахлуладан джаугъа болушханланы Аллах, ала бегиб тургъан орунларындан тюшюрдю (чыгъарды). Аланы джюреклерине къоркъуу да салды. Бир къауумун сиз ёлтюрдюгюз, бир къауумун да джесирге алдыгъыз.
(Бу аят Мединада джашагъан чуутлуланы юсюнденди. Ала анда диннге уллу джаулукъ этиб, кёб къатышдыргъандыла).
27. Аланы джерлерине, юйлерине, рысхыларына, сизни аякъларыгъыз басмагъан джерлеге, Ол (Аллах) сизни ие этди. Аллахны хар неге да къудрети джетеди.
28. Эй, файгъамбар! Юйбийчелеринге: «Сиз дуния джашауну, аны джасанмасын излей эсегиз, келигиз, мен аланы берейим да, сизни ариу тукъум башыгъызгъа бош этейим!
29. Алай болмай, Аллахны, Аны келечисин, ахырат арбазны излей эсегиз а, ишексиз, ол заманда Аллах ашхылыкъ этгенлеге уллу саугъала хазырлабды», - де. (Файгъамбар гъ.с-ны юйбийчелери да, ала Сыйлы Аллахны келечисини биргесине джашагъанларын ангылаб, аны ючюн шукур этер орнуна, андан дуния харекет даулагъандыла. Игитда, Уллу Аллах аланы ол адетлерин ушатмагъанды. Аят аны ючюн тюшгенди).
30. Эй, файгъамбарны юйбийчелери! Сизден ачыкъ аман иш (зийна) этген болса, аны азабы эки къат болур. Ол а Аллахха тынч ишди.
31. Сизден (юйбийчеледен) Аллахха да, Аны келечисине да бойсунуб, ашхы ишле да ким этсе, Биз анга эки къат джалын берирбиз, анга (ахыратда) чомарт юлюш да хазырларбыз.
32. Эй, файгъамбарны юйбийчелери! Сиз къалгъан тиширыуланы бири кибик тюлсюз. Сиз Аллахдан къоркъа эсегиз, иги джюреги болмагъан эркишини кёлюне джукъ келмез ючюн, башха эркишиле бла кукаланыб сёлешмегиз! Адетдеча тюз сёлешигиз!
33. Юйлеригизде туругъуз, (эшикге чыкъсагъыз а) бурун джахил замандача, джасанмагъызны кёргюзюб айланмагъыз! Намаз да къылыгъыз, зекят да беригиз, Аллахха да, Аны келечисине да бойсунугъуз! Эй, файгъамбарны юй ахлулары! Аллах сизден кирни кетериб, таза этерге излейди.
(Ол сизге, ол затла бла ауурлукъ излемейди, алай а сизни сыйлы этерге излейди).
34. Аллахны юйлеригизде окъулгъан аятларын да, акъылман затланы да эсге алыгъыз (аланы сансыз этмей, сиз алагъа шукурла эте билигиз!) Ишексиз, Аллах бек джумушакъды, неден да хапарлыды.
35. Ишексиз, муслиман эркишиле, муслиман тиширыула да, муъмин эркишиле, муъмин тиширыула да, бойсуннган эркишиле, бойсуннган тиширыула да, сёзлерине керти болгъан эркишиле, сёзлерине керти болгъан тиширыула да, сабырлы эркишиле, сабырлы

тиширыула да, буюгъуб тургъан эркишиле, буюгъуб тургъан тиширыула да, садакъа бериучю эркишиле, садакъа бериучю тиширыула да, ораза тутуучу эркишиле, ораза тутуучу тиширыула да, нафсыларын амандан сакълагъан эркишиле, нафсыларын амандан сакълагъан тиширыула да, Аллахны кёб эсгериучю эркишиле да, тиширыула да – алагъа Аллах кечмеклигин да, эмда уллу джал хазырлабды.
36. Аллах да, Аны келечиси да бир ишге оноу этгенден сора, не муъмин эркиши, не муъминат тиширыу ол ишге, аладан хайырлы оноу эталмаз. Аллахха да, келечисине да ким ассы болса, ол ачыкъ аджашды.
37. (Сен эсге тюшюр, Мухаммад) Аллах да, сен да ашхылыкъ этген биреуге: «Аллахдан къоркъ, юйбийченги къойма», - деб, айтханынгы. Аллах а (кимге да) ачыкъ этиб бошагъан затны, сен аны ичингде джашырдынг. Адамладан къоркъдунг, къоркъаргъа уа, эм тыйыншлы Аллах эди.
(Кеси асырагъан джашлыгъы бла юйбийчеси, экиси бир-бирин ангыламай, келишмей, ол аны къояргъа излегенди. Уллу Аллах да аны джазыуу Расулгъа болгъанын билдиргенди. Алай а Расул да адам сёзледен къоркъуб, анга юйбийченги къойма деб, айтханы ючюн Сыйлы Аллах аны ушатмай, айыб этгенди).
Сора Зейид кереклисин тындырыб, аны бла айырылгъандан сора, Биз сени (Мухаммад) анга юйлендирдик. Муъминлеге джашлыкълары кереклилерин тындыргъандан сора къойгъан тиширыуланы алыу, алагъа ауур тиймез ючюн.
(Аланы алыргъа эркинлик болгъанын белгили этер ючюн).
Аллахны буйругъу уа тыныучуду.
38. Аллах борч этген ишде файгъамбаргъа айыб джокъду. Алда ётген буруннгулагъа да Аллахны джоругъу алай эди. Аллах къадар этиб бошагъан иш тынмай къалмаз,
39. ала (файгъамбарла) Аллахдан къоркъуб, Аны джазыуларын (буйрукъларын) халкъгъа джетишдирдиле, Аллахдан башха биреуден да къоркъмадыла. Аллах а (ишлени) тергеуде, артыгъы бла джетеди.
40. Мухаммад а сизни эркишилеригизни бирини да атасы тюлдю. Ол къуру Аллахны келечисиди, файгъамбарланы да мухурларыды (ахырлары). Аллах а хар нени да билиучюдю.
41. Эй, муъминле! Аллахны кёб эсгеригиз,
42. эртденде да, ингирде да махтаула бла Аны тазалагъыз!
43. Ол аллайды – Ол да, мёлеклери да джазыкъсыныб, къарангыдан джарыкъгъа чыгъарыргъа излеб, сизге тилекле этген, муъминлеге да рахматлы болгъан.
44. Ала Анга (Аллахха) джолукъгъан кюн, мёлекле алагъа: «Сизге салам», - деб, саламлашырла. Ол Кеси да алагъа сыйлы саугъала хазырлабды.
45. Файгъамбар! Ишексиз, Биз сени (халкъгъа) шагъатха да, сюйюмчю айтыучу да, къоркъутуучу да этиб,
46. Аны (Аллахны) эркинлиги бла, Аллахха чакъырыучу да, нюр берген чыракъ да этиб джибердик.
47. (Мухаммад) сен Аллахдан уллу чомартлыкъла боллугъун айтыб, муъминлени къууандыр!
48. Кяфырла бла мунафикълеге къаршчы бол, ала сеннге берген инджиуге эс бёлме! Аллахха таукеллик этиб тохта! Уакил орнуна, Аллах Кеси толу джетеди.

49. Эй, муъминле! Муъминат тиширыулагъа некяхланыб, сора къошулгъунчу алагъа талакъ салсагъыз, (эрге бармай туруу) болджалны санаб турургъа кереклиси джокъду. Харекет кереклилерин да бериб, аланы ариу тукъум бошлагъыз!
50. Эй, файгъамбар! Ишексиз, Биз сеннге (юйленирге) халал этдик: сен алагъа саугъаларын берген тиширыуланы, Аллах сеннге саугъагъа бериб, сени эркинлигингде болгъан тиширыуланы, ата къарнашны къызларын, ата эгечни къызларын, ана къарнашны къызларын, ана эгечни къызларын сени бла бирге (Мединагъа) кёчгенлени, аны кибик, разы болуб, кесин файгъамбаргъа саугъалагъан муъминат тиширыуну. Файгъамбар, сен саугъасыз бир тиширыуну алыргъа излесенг, ол башха муъминлеча болмай, сеннге энчи таза (халал) болду. Ишексиз, юйбийчелени хакъында да, къарауаш тиширыулагъа юйлениуню юсюнден да, Биз алагъа (башха муъмин эркишилеге) не буюргъаныбызны толу билебиз. (Файгъамбар) Биз сеннге энчи буйрукъ а, сеннге тарлыкъ болмаз ючюн этдик. Аллах а бек кечиучюдю, толу рахматлыды.
51. (Мухаммад) юйбийчелеринги къайсысындан джанларгъа сюйсенг, андан джанларгъа, къайсысына сюйсенг, анга барыргъа эркинсе. Ол джанлагъанынга барыргъа излесенг да, аны ючюн сеннге гюнах джокъду. Алай этсенг а, аланы кёзлери (джюреклери) къууаныргъа ол бек джуууугъуракъды. Сен алагъа берген затха ала мыдах болмасынла, ала бары да разы болсунла! Аллах а сизни джюреклеригизде не болгъанын биледи. Аллах а нени да толу билибди, джууашды.
52. (Мухаммад) ариулукъларына не бек кёзюнг къараса да, мындан ары юйбийчелени не алыргъа, не орунларын ауушдурургъа, сеннге халал тюлдю. Къуру сени къол тюбюнгде болгъан (эркинлигингде) тиширыу болмаса. Аллах хар затха да къарауулду.
53. Эй, муъминле! Эркинликсиз файгъамбарны юйлерине азыкъ ашаргъа кирмегиз! Неда ол сизни чакъыргъынчы, сиз аны бишерин сакълаб турмагъыз! Чакъырылсагъыз а, эрлей ашагъыз да, хапаргъа кёчмегенлей чачылыгъыз! Ишексиз, ол ишле файгъамбарны инджитедиле, ол а сизге айтыргъа уялады. Аллах а хакъны айтыргъа уялмайды. Сиз аны юйбийчелеринден бир джукъну тилерик болсагъыз да, джабыуну артындан тилегиз! Бу иш сизни джюреклеригизге да, аланы джюреклерине да тазаракъды. Сизге файгъамбарны, не къыйнаргъа, неда артда аны юйбийчелерине некяхланыргъа джарамаз (ол кетгенден сора да). Ишексиз, ол иш Аллах джанында бек уллу гюнахды.
54. Сиз бир затны ачыкъласагъыз да, джашырсагъыз да Аллах аны толу билибди.
55. (Файгъамбарны юйбийчелерине) джабыусуз кёрюннгенликге гюнах тюлдю: аталарыны, джашларыны, къарнашларыны, къарнашдан туугъан джашланы, эгечден туугъан джашланы, тиширыуланы, ала ие болгъан (къарауаш) тиширыуланы къатында. (Эй, файгъамбарны юйбийчелери) Аллахдан къоркъугъуз! Ишексиз, Аллах а хар затха да туурады.
56. Ишексиз, Аллах да, мёлеклери да файгъамбаргъа салауат салыб (тилек этиб) турадыла. Эй, муъминле! Сиз да анга салауат да салыгъыз, салам да беригиз!
(Анга саламатлыкъ эмда тынчлыкъ тилегиз!)
57. Ишексиз, Аллахны да, Аны келечисин да (табсыз сёзле бла) инджитгенлеге, Аллах алагъа дунияда да, ахыратда да налат берди, сыйсыз азабны да хазырлады.
58. Муъмин эркишилени да, муъмин тиширыуланы да болмагъан ётюрюк сёзле бла инджитгенле – ала ауур джюк да, ачыкъ гюнах да аладыла.

59. Эй, файгъамбар! Юйбийчелеринге, къызларынга, муъминлени юйбийчелерине да айт, юслерине джабыу джабсынла (этлерин ачмасынла!) Ол иш ала белгили болуб, танылыргъа эмда алагъа инджиу берилмезге игиди. Аллах а бек кечиучюдю, рахматлыды.
60. (Мединада муслиманланы юсюнден) аман хапарланы джайыб айланыучу мунафикъле да, джюреклеринде ауруулары болгъанла да тохтамасала, Биз сени (Мухаммад) аланы юслерине бий этербиз, андан ары ала сени бла хоншу болуб, алай кёб туралмазла,
61. ала малгъунладыла (налат берилгенле). Ала къайда табылсала да, тутулуб, хатерсиз ёлтюрюлсюнле! (Ала тынч турмай, хаман къайгъы салыб тургъанлары ючюн. Ала Ислам диннге да, муслиманлагъа да джаулукъ этиб кюрешедиле. Муслиманла тынч турсала да, ала уа тохтамайдыла).
62. Бурун ётген (умметлеге) да Аллахны джоругъу алай болгъанды. Сен Аллахны джоругъуна, не аз да тюрлениу табмазса.
63. (Мухаммад) адамла сеннге Къыямат кюнню келлик заманын сорадыла. Сен алагъа: «Аны билими Аллах джанындады (ол къуру Бир Аллахха туурады)», - де. Сеннге уа, аны билирге къайда? Къыямат кюн а, ол джуукълашыб турургъа да болур.
64. Ишексиз, Аллах а кяфырлагъа налат да берди, алагъа джаннган отну да хазырлады,
65. ёмюрге анда турурлай. Ала анда кеслерине, не бир джан аурутхан, неда бир тюрлю бир болушуучу табмазла,
66. бетлери бла ала отха къапланнган кюн: «Ах анасыны, биз Аллахха да, Аны Расулуна да бойсуннган болсакъ эди», - дерле.
67. (Ханлагъа, патчахлагъа, бийлеге, тамадалагъа бойсуннганла да) ол кюн: «Эй, Раббибиз! Биз башчыларыбызгъа, бийлерибизге бойсундукъ, ала да бизни тюз джолдан аджашдырдыла.
68. Я, Рабби! алагъа эки къат азаб да, (къаты) налат да бер!», - дерле.
69. Эй, муъминле! Сиз Муссаны (къаууму яхудийле аны тюрлю-тюрлю сёзле бла) инджитиб къыйнагъанлача болмагъыз! Аллах а аны ала айтхан затдан кенг этген эди. Аллах джанында ол сыйлы адам эди.
70. Эй, муъминле! Аллахдан къоркъугъуз, (ары-бери бурдурмай, керек джерде) тюз сёз айтыгъыз!
(Тюз сёлешиу – дини, ийманы тюз болгъаныны белгисиди. Тюз сёлешмеген адамны ийманы тюз болургъа мадар джокъду. Алай а кертда, мен тюз айтама деб не тынгыларгъа, не ангыларгъа излемеген джахил адам бла даулашыу а - терсди. Расул гъ.с. да, хар кимни акъылына, ангысына кёре сёлешигиз дегенди. Адам джукъну айтырыкъ болса, кесини сыйы да тюшмез ючюн, адамланы да башларын къатышдырмаз ючюн, алгъы бурун иги ойлашыб, сагъыш этиб сёзюн алай айтыргъа керекди. Ол себебден тюз сёлешиуню магъанасы, Аллах джанында бек уллугъа саналады, аны хайыры да уллуду. Сыйлы Аллах аны юсюнден былай айтады).
71. Ол заманда, Аллах сизни ишлеригизни джараулу этер, гюнахларыгъызны да кечер. Аллахха да, Аны келечисине да ким бой салса, ишексиз, ол уллу насыбха джетишди.
(Ичи таза болуб, тюз сёлешиучю адамны Сыйлы Аллах тюз джолгъа салгъан бла да къоймай, ары дери этген гюнахларын да кечеди. Ары-бери урдура тургъан адамны Ол тюз джолгъа салыр деб ышаныу азды, этген къуллугъу да къоркъуулуду).
72. Ишексиз, аманатны (динни, Аллахны буйрукъларын эм алда, биринчи) Биз кёклеге, джерге, таулагъа теджеген эдик, ала аны тындырыргъа базмагъан эдиле, боюнларына

алыргъа да унамагъан эдиле. Сора аны бойнуна инсан (адам) алгъан эди. Ишексиз, ол бек терс иш этген эди, кеси да бек джахил эди.
(Ол аны алгъан заманда аны тындыргъан къыйын болгъанын билалмагъан эди).
73. (Ол борчланы салыннганларыны себеби) Аллах мунафикъ эркишилени, мунафикъ тиширыуланы, мушрик эркишилени, мушрик тиширыуланы азабландырыр ючюн.
(Керти джюрекден ийнаныб бойсуннганла бла, къуру тышларын муслиман этгенлени белгили этер ючюн).
Муъмин эркишилени эмда тиширыуланы (гюнахларын да) кечиб, алагъа бурулур ючюн. Ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.

34 суура

САБА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Бютеу махтаула кёкледе, джерде бар затла бары да Аныкъы болгъан Аллаххады. Ахыратда да махтау Ангады. Ол акъыл Иесиди, хар неден да хапарлыды.
2. Ол джерге киргенни да, андан чыкъгъанны да, кёкден тюшгенни да, ары чыкъгъанны да билибди. Ол рахматлыды, кечиучюдю.
3. Гяуурла: «Бизге Къыямат кюн келлик тюлдю (ол бош хапарды)», - дедиле. Сен алагъа: «Огъай, ташаны билген Раббим бла мен ант этеме, Ол аны сизге келтирмей къоймаз. Не кёкледе, не джерде мискъала зарра чакълы, не андан гитче, не андан уллу болса да, (буйрукъ) китабда джазылмагъан джукъ да джокъду,
4. ийман салыб, ашхы къуллукъла этгенлеге Ол толу хакъларын берир ючюн. Алагъа уа кечмеклик да, сыйлы чомарт юлюш да барды», - де.
5. Ол Бизни аятларыбызны къарыусузгъа чыгъарыргъа дыгалас этиб (аланы бузар ючюн) кюрешгенлеге – алагъа уа термилтген, хылымылы азаб болур.
(Уллу Аллахны сёзюне бир затла айтыргъа кюрешиб, алайы-былайы таб тюлдю деген кибик, къаршчы къауум аллай дыгаласла этгенди, Аны сёзюн къарыусузгъа, тутхучсузгъа чыгъарыр ючюн. Ийнанмайбыз, ётюрюкдю деб, айтыб да къоялмай, ары-бери бурдуруб. Къачанда бола келгендиле аллайла, бусагъатда да бардыла).
6. Билим берилгенле уа, ол (Къуран) Раббингден сеннге тюшген хакъ болгъанын да, ол сыйлы махтаулу джолгъа тюзетгенин да ангылайдыла.
7. Ийнанмагъанла (бир-бирине): «Сиз (ёлюб, джугъугъуз къалмай) чачыу-къучуу болгъандан сора, къайытыб, джангыдан халкъ болурсуз», - деген адамны кёргюзейикми биз сизге?
(Дедиле, къаршчы къауум сыйлы Аллахны келечисине, ийнанмай).
8. Ол (Расул) Аллахха кеси джанындан ётюрюкнюмю чыгъарады, огъесе шашыбмы айланады?» - дедиле. Огъай, ол сёзню ахырат азабха ийнанмагъанла эмда узакъ аджашыуда болгъанла айтадыла.
9. Кёкде, джерде да, алагъа дери да болгъан, аладан сора да боллукъ затлагъа къараб, бир ойлашмаймыдыла сора ала? Биз сюйсек, аланы джерге джутдуруб да къоялырбыз, неда

башларындан алагъа кёкню сыннган кесеклерин да тюшюралырбыз. Ишексиз, буюгъуб, (Аллахха бурулгъан) къулгъа ма ол затда оюм барды.
10. Дауудха да Биз артыкъ сыйлылыкъ берген эдик. (Сора Биз): «Эй, таула! Аны бла (Дауд бла) бирге буюгъуб, Меннге махтаула салыгъыз! Эй, къанатлыла! Сиз да (аны бла бирге!)», - деб, буюргъан эдик. Темирни да аны къолунда джумушакъ этген эдик (тылыча, сюйген затын этерлей).
11. Сора Биз анга: «Джарашдырыб, кереклисича, тогъайларын ёлчелеб, андан кюбеле ишле», - деген эдик. «Эй, Дауудну къаууму! Ашхы къуллукъла этигиз, ишексиз, Мен сизни этген къуллукъларыгъызны кёрюбме!», - деген эдик.
12. Биз Сюлейманнга да бир айлыкъ джолну бир эртденнге баргъан, бир айлыкъ джолну да бир ингирге (ызына къайытхан) джелни (эркинлигин) берген эдик. Биз анга, къара суулача, эриген джезни бардыргъан эдик. Джинледен да талайы, Раббисини буйругъу бла, аны аллында ишлеб тургъан эдиле. Аладан Бизни буйругъубуздан тайгъан болса, Биз анга от азабны чекдирирбиз.
13. Ала анга (Сюлейманнга) ол не десе, аны этиб тургъандыла: къалалача юйле, тюрлю-тюрлю суратла, мазаллы саут керекле, орнатылгъан деменгили къазанла. Биз алагъа: «Эй, Дауудну тукъуму (ийнаннган къаум!) Шукурла этигиз (аны ючюн!)», - деб, буюргъан эдик. Къулларымы арасында шукурчула уа аздыла.
14. Сора аны аджалы джетиб, Биз анга ёлюм бергеникде уа, ала (джинле) аны ёлгенин билалмадыла, джер къурт келиб, аны таягъын ашагъынчы дери. Сора таяныб тургъан таягъы аууб, ол джыгъылгъанында, джинлеге алай ачыкъ болду (аны ёлюб тургъаны). Ала ташаны билген болсала, аллай бирни сыйсыз азабда турмаз эдиле.
(Сулейман Бейтул Мукъаддасны ишлеген заманда, ол таягъына таяныб алагъа къараб тургъанлай, аны аджалы джетиб, Аллах джанын алгъанды. Джинле да аны билмей, къурт таягъын ашаб, ол джыгъылгъынчы дери сауду деб, къоркъуб, ишлеб тургъандыла. Адамланы кёбюсю джинле ташаны билгеннге санаб, хаман билгичлеге джол салыб, хар нени соруб, алагъа ийнаныб, къатышыбдыла. Ала ташадан хапарлары болгъан болса, Сулейман гъ.с-ны ёлгенин да билир эдиле).
15. Сабейле деген халкъ джашагъан къралда да, (ойлашыргъа) алагъа бир сейир иш болгъанды. Онг джанында бир кёгет бачха, сол джанында да бир кёгет бачха битиб эди. Сора алагъа: «Раббигиз берген рысхыдан ашагъыз, Анга шукурла да этигиз! Къралыгъыз бек аламат, Раббигиз да кечиучю», - деб, айтылгъан эди.
16. Ала шукур эталмагъан эдиле. Сора Биз уллу суукъобханны джибериб, аланы бедженлерин (платина) чачхан эдик. Биз аланы орнуна, ачы кёгетлери болгъан, алагъа башха эки терек джоббу берген эдик: (кёкен кесекле) тамарисклери да, бир кесек лотослары да болгъан. (Тереклени атлары).
17. Ала шукур эте билмегенлери ючюн, Биз аны алагъа хакъгъа берген эдик. Шукур этмегенлеге болмаса, Биз кишиге къыйынлыкъ беребизми да сора?
(Уллу Аллахны ашхылыкъларын ангылаб, ала ючюн шукур эте билмеген – ол кяфырды).
18. (Сора) ала бла, Биз берекетли этген эллени арасында, (сюелиб тургъан) туура элле да, джолла да болдургъан эдик: «Ол джолла бла ышаннгылы халда кече да, кюн да джюрюгюз!», - деб.
19. Ала да: «Эй, Раббибиз! Солугъан джолларыбызны арасын узун эт!» - деб тилеб, кеслерине заран этген эдиле.

Сора Биз аланы (ахырларын) хапаргъа бургъан эдик, аланы чачыу-къучуу этиб къойгъан эдик. Ишексиз, бу ишде хар сабырчыгъа да, шукурчугъа да (ойлашыргъа) сейирлик барды. (Йеменден Сириягъа баргъан джолну юсюнден айтылады. Джол джанында элле бир-бирине джуукъ тюшюб болгъандыла. Джолоучула да алада кече къала болгъандыла. Джол тоноучула да чабыуул этиб, тоноу эталмагъандыла. Алай бла хайыр иги тюшгеннге санамай, Саба деген элни халкъы, эллени арасында джолну узун болурун тилегенди. Уллу Аллах джолларын узун этгенинде уа, тоноучула чабыб, джолларын кесиб, артыкъ хайыр алгъан къой эсенг, заран кёргендиле. Кеслерине игини тилейбиз деб, аман этиб къойгъандыла. Бу юлгюге айтылады. Хар кёзюуде да болургъа боллукъду алай. Тоюму болмагъан халкъны арты иги бла бошалмайды. Аят аны юсюнденди).

20. Бир кесек муъмин болмаса, иблисни берген оюмун (уасуасасын) ала кертиге санаб, къалгъанлары аны ызындан кетген эдиле.

21. Аны алагъа патчахлыгъы джокъ эди (зорлукъ эталмай эди, алай а) ахыратха ийнаннган да кимди, анга ишеклик келтирген да кимди деб, Биз аланы айырыб билир ючюн (бошлагъанбыз аны). Сени Раббинг а (туура болуб) хар нени да (ангылаб) сакълабды.

22. (Мухаммад) сен алагъа: «Аллахдан ёзге, ол сиз ийнаныб, бегиб тургъанланы чакъырыгъыз! (Ала сизге болушаллыкъ эселе кёрюгюз!)», - де. Ала не кёкледе, неда джерде букъучукъ тенгли бир затха да ие болалмазла. Ол (Аллах) хар затны джаратхан заманда да, ала Анга нёгерлик этмедиле, аладан (идолладан) Анга болушуучу да болмады.

23. Къуру Аллахдан эркинлик берилген адам болмаса, аланы джюреклеринден къоркъууу кетгинчинге дери, ары дери Аны аллында бир кишини шафагъаты хайыр бермез. Сора (озаманда) ала (мушрикле дыгалас эте, шафагъат этерге эркинлик болгъанлагъа): «Шафагъатны юсюнден Раббигиз сизге не айтханды?» - деб, башларына шафагъат умут эте, сорурла. Ала да: «Ол хакъны айтханды (бюгюн шафагъатха эркинлик барды, мушрикледен къалгъанлагъа)», - дерле. Ол а Мийикди, Уллуду.

24. Сен алагъа: «Кёкледен, джерден да сизге рысхы бериб тургъан кимди сора?» - деб, сор. Кесинг алагъа: «Аллахды! Ишексиз, тюз джолда уа не бизбиз, не сизсиз, (къайсыбыз эсек да) бирибиз а, ачыкъ аджашыбды», - де.

25. Сен алагъа: «Бизни терслигибиз ючюн сиз джууаблы тюлсюз, сизни ишлеригиз ючюн да, биз джууаблы тюлбюз», - де.

26. Сен алагъа: «Раббибиз (бизни-сизни да) барыбызны да джыяр, сора арабызда тюзлюк бла сюд этер. Ол араны бек уста ача биледи», - де.

27. Сен алагъа: «Ол сиз (хар нени джаратханнга) тенг этиб, Анга такъгъанланы бир кёргюзюгюз меннге! Огъай, сиз Анга тенг джукъ, чыртда кёргюзалмазсыз. Аны къой, Ол а неге да кючю джетген, акъыл Иесиди», - де.

28. Биз сени, адам улуну барына да келечи этиб, сюйюмчю айтыучу да, къоркъутуучу да этиб джибердик. Алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.

29. Сора ала: «Сиз керти айта эсегиз, ол сизге берилген сёз (Къыямат кюн) къачан келир?» - дейдиле.

30. Сен алагъа: «Сизге сёз берилген бир кюн барды, ол бир сагъатны не алгъа, не артха болмаз (ашыкъмагъыз)», - де.

31. Сора ол къаршчы къауум: «Биз бу Къураннга да, андан алгъалагъа да, чыртда ийнанмайбыз», - дедиле. Алай а сен ол ассыланы (Къыямат кюн) Иелерини аллында бир-бирине: «Сиз болмасагъыз, биз муъминле болур эдик», - дей, онгсузла уллукёллюлеге

(сизни амалтын тюшдюк биз бу азабха деб, башчылагъа кёл къалдыра), аланы къалай сюелгенлерин кёрсенг эди.
32. Ол онглула (алчыла, башчыла) онгсузлагъа: «Тюз джол келгенинде, андан бизми тыйдыкъ сизни сора? Огъай, сиз кесигиз ассы болдугъуз», - дерле.
33. Сора онгсуз къауум онглулагъа: «Огъай, ол къой эсенг кече да, кюн да, тохтаусуз, не тюрлю хыйла бла да бизни Аллахха къаршчы этерге, биз Анга тенгле къурар джанындан, бизни бла кюрешиб турдугъуз», - дерле. Сора джаханим азабны кёрселе, ала сокъураныб ичлеринден ёкюнюрле. Биз да ол къаршчыланы боюнларына бугъоуланы кийдирирбиз. Сора этгенлерине кёре, (ол кюн) алагъа джал берилмезми?
34. Биз бир элге эсгертиучю келечи джиберсек, аланы байлыкъгъа батхан къауумлары: «Ишексиз, биз ол сиз джиберилген затха къаршчыбыз», - демей, къоймадыла.
35. Дагъыда ала: «Биз (сизнича болмай) кёб байлыкъгъа, балалагъа ие болуб турабыз, (ахыратда) азаб да кёрлюк тюлбюз», - дедиле.
36. Сен (Мухаммад) алагъа: «Ишексиз, Раббим рысхыны кимге сюйсе анга эркин береди, кимге сюйсе анга дыккы этеди, алай а халкъны кёбюсю аны билмейди», - де.
37. Сизни не рысхыгъыз, не балаларыгъыз не аз да Бизге джуукълашдыргъан затла тюлдюле. Алай а (джуукъ этерик) къуру, ийман келтириб, ашхы къуллукъла да этиб кюрешгенле, ала этген ишлери ючюн, къат-къат хакъларын алырла, ала джаннет къалаланы ичинде рахатланырла.
38. Ол Бизни аятларыбызны къарыусузгъа (магъанасызгъа) чыгъарыргъа дыгалас этиб кюрешгенлени айтсакъ – ала азабда болурла.
39. Сен алагъа: «Ишексиз, Раббим къулларындан кимге сюйсе анга рысхыны эркин береди, кимге сюйсе анга дыккы этеди», - де. Сиз (Аллах джолунда) бир джукъ джойсагъыз (садакъа), Аллах аны орнуна башха рысхы берир (къызгъанчлыкъ этмегиз). Рысхы бериучюлени Ол эм ашхысыды.
40. (Дагъыда эсге ал) Аллах адамланы барын да джыйыб, сора мёлеклеге: «Сизге къуллукъ этгенле ма быламы эдиле?» - деб, алагъа соргъан кюнню.
(Бу аят мёлеклеге табыныуну, алагъа къуллукъ этиуню кери урады).
41. Мёлекле да: «Сен (аллай затдан) тазаса, Бизни Иебиз Сенсе, ала тюлдюле. Аланы (адамланы) кёбюсю джинлеге къуллукъ этдиле. Аланы кёбюсю алагъа ийнандыла», - дерле.
42. (Сора Аллах алагъа): «Бюгюн сизни бир-биринге не хайыр, не заран этер къарыуугъуз джокъду». Сора Биз ассы къауумгъа: «Ол сиз ётюрюкге санагъан джаханимни азабын чегигиз!», - дербиз.
43. Алагъа ачыкъ аятларыбыз окъулгъан заманда да, ала: «Бу адам сизни ата-бабагъыз къуллукъ этиб келген затладан тыяргъа излейди», - дейдиле. Дагъыда: «Бу, ол къуру кеси джанындан чыгъаргъан ётюрюкдю», - дейдиле. Кяфыр къауум алагъа хакъ келгенинде да: «Бу ачыкъ хыйныдан ёзге зат тюлдю», - дедиле.
44. Биз алагъа дерс этиб юренирлей, не бир китаб бермедик, не сеннге дери ауаз айтыучу джибермедик (даулашырлай сора аланы далиллери бармыды?)
45. Бурун да (халкъла алагъа баргъанланы, былача) ётюрюкге санагъан эдиле. Была уа, Биз алагъа (бурун халкълагъа) бергенни ондан бирине да джетмейдиле. (Алай болса да была да алача, сени ётюрюк этедиле). Мени келечилерими ала да ётюрюкге чыгъаргъан эдиле. Сора Мени алагъа азаб бериуюм къалай болур?

46. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен сизни чакъыргъан, къуру бир затды : сиз Аллахны аллына экеу-экеу да, бирем-бирем да сюелигиз да, сора бир иги ойлашыгъыз! Сора сизни джолдашыгъыз (Мухаммадда) бир джинлилик (шашхынлыкъ) болмагъанын, ол къуру алда келлик къаты азабдан сизни къоркъутуучу болгъанын (ангылар эсегиз а)», - де.
(Уллу Аллахдан къоркъуб, иги терен сагъыш этиб, акъылыгъыз бла иги сюзюб къарасагъыз, ол шашхынлы болмагъанын бек иги ангыларсыз. Алай а оюмсуз, сагъыш да этмей, бир-бирингден эшитгенни айтасыз, биле-биле иш этиб).
47. «Мен (ауаз айтханым ючюн) сизден джал излей эсем, ол сизни болсун. Мени джалым, къуру Аллахдан болур. Ол (Аллах) хар затха да туурады (кёрюбдю)», - де.
48. Сен алагъа: «Ишексиз, Раббим хакъ бла урады да(сора ётюрюкню уадых этеди. 14 ёмюрден артыкъны Анга илиниб кюрешгенлени сыйлы Къуран алай эте келеди. Къыямат кюннге дери да барыры алайды). Ол ташаланы барын да бек билиучюдю», - де.
49. Сен алагъа: «Хакъ келиб бошады, энди ётюрюк не джангырмаз, не къайытмаз», - де.
(Бу аят бек сейирди. Уллу Аллах минг бла джарымдан артыкъ джылны мындан алгъа айтханы кибик тюрленмей турады. Берген сёзю Къыямат кюннге дери да турлукъду. Къалгъан джерле къалай болсала да, Кяба туруб турлукъду. Анга бурунча, идоллагъа къуллукъ этиу къайытыб келлик тюлдю).
50. Сен алагъа: «Мен аджашыб эсем, аны зараны къуру кесиме болур. Алай болмай, тюзелиб эсем а, ол Раббим меннге уахъю этгени ючюндю. Ишексиз, Ол эшитиучюдю, джууукъду», - де.
(Уллу Аллах Кеси тюзетген игитда ол аджашмайды. Аланы баргъан джоллары уа шайтан джолду, аны буйругъун барадыла. Ала уа аджашмай не мадар).
51. Сен аланы (Къыямат кюн) къачар мадар да болмай, джууукъдан сермелиб, кысха-къысха тутула (отха атылыргъа), къалай къоркъгъанларын бир кёрсенг!
52. Сора ала: «Биз мынга ийнандыкъ», - дерле. Алай а ала аны (ийманны) энди узакъдан къалай джетиб тутарла?
(Ол кетиб бошады, алайда ийман салгъандан не хайыр?!)
53. Керти, ала анга эртдеден огъуна ийнанмай, узакъдан ташадан чарлаб, (тынгыларгъа да излемей, анда не айтылады деб да къарамай) аны кери ургъан эдиле.
54. Энди ала бла, ол ала излеген затны (ийманны) арасына буруу болду, бурун алагъа ушаш джыйынлагъа болгъан кибик. Ишексиз, ала уа аккыллы болуб, чайкъалыб эдиле.

35 суура

КЪУРАУЧУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кёклени, джерни да къурагъан, дагъыда экишер, ючюшер, тёртюшер къанатлы мёлеклени келечиле этген Аллаххады махтаула.
(Сыйлы Аллах бла джер юсюнде халкъны арасында, Аны буйругъун толтура, тындыра, келечилик джюрютген мёлекле).
Ол сюйсе, аланы къанатларыны санын андан артыкъ да этеди. Ишексиз, хар неге да Аны къолундан келеди.

2. Аллах адамлагъа рахматын ачса, аны киши тыялмаз. Ол аны тыйса да, Андан ёзге аны бералыр башха киши табылмаз. Аны неге да кючю джетеди, Ол акъыл Иесиди.
3. Эй, адам улу! Аллахны сизге этген ашхылыкъларын ангылагъыз! Аллахдан ёзге, башха бир джаратыучу бармыды сора? Ол сизге кёкден да, джерден да рысхы береди. Андан ёзге бир тюрлю бир аллах джокъду. Сиз а, ётюрюклеге къалай алданыбсыз!
4. (Мухаммад) ала (мушрикле) сени алдауукъчугъа санай эселе, сеннге дери да кёб келечиле ётюрюкчюлеге санала келдиле. Оноуну (ахыры) Аллахныкъыды.
5. Эй, адам улу! Аллахны берген сёзю, ишексиз, хакъды. Дуния джашау а сизни (алдаб) терилтиб къоймасын! Ол терилтиучю (иблис) сизни Аллах бла алдаб къоймасын (сакъ болугъуз!)
(Къуллукъ этмегенлей, халал-харам айырмагъанлай, мен муслиманма, джаннетге барырма деб, кеси-кесине ышаныб, уллукёллю болуб туруу, ол иблисденди. Адамланы кёбюсюн алай бла алдайды. Сора хар ким уллукёллю болуб, кесине базыб джашайды).
6. Ишексиз, шайтан сизге джауду, ол затны (ангылаб) аны джаугъа тутугъуз! Ишексиз, ол кесини джыйынын къызгъан отха чакъырады.
7. Анга (Аллахха) ийнанмагъанлагъа уа, къаты азаб болур. Алай а ийман салыб, ашхы къуллукъла да этгенлеге уа, алагъа (Аллахдан) кечмеклик да, уллу джал да болур.
8. Аман ишлери кесине ариу кёрюнюб тургъан адамны (Аллах тюзетирми сора?) Ишексиз, Аллах тыйыншлы кёргенин аджашдырады, тыйыншлы кёргенин тюзетеди. Сен (Мухаммад) ала ючюн къайгъырыб, кесинги къыйнама! Ишексиз, Аллах аланы не этгенлерин билибди.
9. Аллах деген – джелни джибериб, булутланы къозгъагъан. Сора Биз аланы ёлюб тургъан джерге сюрюб барыб, ол ёлгенден сора, ала бла аны сау этебиз да. (Къыяматха) джыйылыу да ма аны кибикди.
10. Сыйлылыкъны ким излесе, сыйлылыкъ бары да Аллахныкъыды.
(Сыйлы болургъа излеген, къуру Уллу Аллахны джолун тутуб, Анга джуукълашыу бла сыйлы боллукъду. Халкъда джюрюген адетча, не байлыкъ бла, не тукъум бла сыйлы болаллыкъ тюлдю).
Анга ёрге къуру, ашхы сёз чыгъады эмда Ол къуру ашхы къуллукъну кёлтюреди. (Аны бирлеген, Аны эсгерген, сууаб сёз сёлешген, тюзлюкню тутхан. Къалгъан сёзле, заманны зырафына ашыргъан, бош сёзледиле. Къуллукъланы айтсакъ, къаллай къуллукъ да къабыл болуб, Аллахха джетишиб бармайды. Не ширк, не кёзбау, неда хакъ ючюн болса, ол ашхы къуллукъгъа саналмайды, ниети таза Аллах ючюн болмаса. Бу аятха кёре биреу ич джанын тазалаб, этген ашхы къуллугъун да Аллах ючюн бегитиб этмесе, къуру тыш джанын келишдириу бла, Аллах джанында хайыр табарыкъ тюлдю).
Ол аман хыйлала этиб кюрешгенлеге уа, алагъа къаты азаб хазырды. Аланы хыйлалары уа къурур.
11. Аллах а сизни (биринчи) топуракъдан къураб, андан сора да бир тамчыдан джаратды. Сора сизни экеу-экеу (парала) этди. Бир тиши джан къарнында бир джукъну джюрютмейди, не табмайды, ол Аны билиминде болмай. Неда Аллахны буйрукъ китабында джазылыб болмай, (Ол салгъан) ёмюрге не къошулмайды, неда ол кем болмайды. Ол а Аллахха бек тынчды.
12. Эки тенгиз да тенг тюлдюле: бири тузсуз, татлы (баргъан суула, адамла хайырланырча), ол бири уа тузлу, ачы (тенгизле, ичерге джарамагъан). Экисинден да таза

эт (чабакъла) ашайсыз, ол сиз кийиниб джасаннган затланы да андан чыгъарасыз. Аны (Аллахны) чомартлыгъындан излеб, анда (тенгизде) джырыб айланнган кемелени да кёресиз. Ким биледи аны ючюн бир шукур этер эсегиз а!
13. Ол кечени кюндюзге кийириб созады, кюндюзню кечеге кийириб да созады, кюнню да, айны да ишлетиб турады. Бары да бир белгили болджалгъа дери джюрюйдю. Сизни Раббигиз – хар нени эркинлиги да Аны къолунда болгъан – Аллахды. Ол сиз Аллахха тенг этиб табыннган затланы – аланы финикни сюегини къабукъчугъу тенгли бирчикге да къарыулары джокъду.
14. Сиз алагъа дууа этиб, не джалбарыб кюрешсегиз да, ала сизни дууагъызны эшитмезле, ариу эшитселе да, ала сизге джууаб беральмазла. Къыямат кюн а, ала ол сиз ширк этген затларыгъызгъа чарларла. Сеннге (Мухаммад) быллай хапар башха бир киши да айталмаз (къуру Уллу Аллах болмаса).
15. Эй, адам улу! Сиз Аллахха кереклисиз (джарлыласыз), Аллах а бир затда да керекли тюлдю, Ол байды, махтаулуду.
16. Ол сюйсе, сизни кетериб, (орнугъузгъа) бир джангы халкъ да келтиралыр.
17. Ол а Аллахха ауур иш тюлдю.
18. Чырт биреу биреуню джюгюн (гюнахын) кёлтюрмез. (Хар ким кеси гюнахына кеси джууаб берир). Биреу андан ариу букъучукъ тенгли бирчикни алыргъа тилесе да, анга бир джугъу да джюкленмез, ариу джууугъу болса да. (Мухаммад) сен а ариу ала Аны кёрмеселе да, къуру Раббийлеринден къоркъгъан, намазларын да къылгъан къауумну къоркъутаса (ауаз айтыб). Гюнахдан таза болургъа кюрешген а, ол джаны ючюн кюрешеди. Хар кимни да барыр джери Аллахны аллынады.
19. Тенг тюлдюле да: сокъур бла сау,
20. къарангы бла джарыкъ да,
21. кёлекке бла иссилик да.
22. Саула бла ёлгенле да тенг тюлдюле да! Аллах кимге эшитдирирге тыйыншлы кёрсе, анга эшитдиреди. Сен а (Мухаммад) къабырдагъылагъа эшитдиральмазса.
(Бир къауум адамла саудан ёлюкледиле. Ёлюк эшитмегенча, ала да джукъ эшитмейдиле, саугъа саналсала да).
23. Сен а къуру, сакълыкъгъа чакъырыучуса.
24. Ишексиз, Биз сени хакъ бла сюйюмчю айтыучу да, къоркъутуучу да этиб джибердик. Араларында къоркъутуучусу болмагъан бир уммет да ётмеди.
25. Была (меккячыла) сени ётюрюкге чыгъара эселе, бурун алагъа дериле да, ачыкъ белгиле бла, чапракъ-чапракъ джазыула бла, джарыкъ берген китаб бла баргъан келечилени ётюрюк этгендиле.
26. Сора Мен ол ийнанмагъанланы буугъан эдим. Сора алагъа Мени чамланыуум а къалай эди?
27. Сора сен Аллах кёкден сууну эндиргенин кёрмеймисе? Биз аны бла тюрлю-тюрлю бетли ненча тюрлю кёгет чыгъарабыз. Тюрлю-тюрлю бетли тауланы да: акъ, къызыл, къара, аралары бла да джолла барыб,
28. аны кибик, (ойлашыргъа) тюрлю-тюрлю бетли адамла, джаныуарла, хайуанла да. Аллахдан а, Аны къулларындан, къуру (ол айтылгъан затлагъа сагъыш этиб, аланы ангылай билген) алимле къоркъадыла. Ишексиз, Аллахны кючю уа, неге да джетеди, Ол бек кечиучюдю.

29. Ишексиз, Аллахны китабын окъуб (кюрешиб) тургъанла, намазларын да толу къылгъанла, Биз берген рысхыдан таша да, туура да садакъа бергенле, ала чыртда зыраф болмазлыкъ сатыугъа ышаннгылыдыла,
30. Аллах алагъа Кесини чомартлыгъындан да къошуб, толу хакъларын берир ючюн. Ишексиз, Ол кечиучюдю, шукурчуду (бюсюреучю).
31. (Мухаммад) алда келген китабланы да хакълыкъларын бегите келген, Биз сеннге уахъю этиб берген бу китаб – хакъды. Ишексиз, Аллах а Кесини къулларындан хапарлыды, аланы кёрюбдю.
32. Андан сора Биз ма бу китабха (Къураннга адамланы арасында) сайлагъан къулларыбызны ие этдик. Аладан Аллахны буйругъу бла кеслерине терслик этгенле да (аны бир-бир джерлерин тындырмай, ол айтханны джарты-къурту эте). Орталыкъда болгъанла да (аны иги туталмай, дараджагъа чыгъалмай тургъанла да. Аллахдан къоркъуб, аны буйругъуча атларгъа кюрешиб) алгъа ётгенле да бардыла. Ол бары да уллу чомартлыкъды. (Адамла Къуранны бары да бирча тутмайдыла. Уллу Аллах бу аятда аланы юч къауумгъа бёледи: къарыусуз тутханла, орталыкъ тутханла, дементгили тутханла),
33. ала ары кириб, анда алтын, инджи бууунлукъла бла джасанныкъ, кийген кийимлери да дарий болгъан, Аднан джаннетле алагъа хазырдыла.
34. Сора ала: «Бизден мыдахлыкъны, къайгъыны кетерген Аллахха махтаула. Ишексиз, Раббибиз бек кечиучюдю, шукурчуду,
35. Кесини чомартлыгъы бла бизни не арыу, не талыу болмагъан, сыйлы орунлагъа салгъан», - дерле.
36. Ол ийнанмагъанлагъа уа, алагъа не ёлюрге буйрукъ болмагъан, не азабы бир дженгилленмеген джаханим от болур. Хар бир къаршчыгъа хакъ беририбиз ма алайды.
37. Ала анда: «Эй, Раббибиз! Бизни былайдан бир чыгъар, ол этгенибизден башха тюрлю ишле этербиз», - деб, къычырырла. Алагъа: «Биз сизге (дунияда) узакъ ёмюр бермегенми эдик? Эсге алыргъа сюйгеннге, сизге ауазчы да баргъан эди да. Чегигиз энди азабны, зулмучулагъа бир болушуучу да табылмаз», - деб, джууаб болур.
38. Ишексиз, Аллах кёкледе, джерде ташаланы барын да билибди. Ишексиз, Ол (адамланы) джюреклерин да билибди.
39. Ол сизни джер юсюне ие этген Аллахды. Сора Анга ийнанмагъанны азабы уа, кеси башына болур. Ол къаршчы болгъанланы кяфырлыкълары, (Аллахны) ачыуундан башха, алагъа джукъ къошмайды. Неда аланы къаршчылыкълары алагъа насыбсызлыкъдан башха джукъ къошмайды.
40. Сен алагъа: «Бир Аллахдан ёзге ол сиз табыннган затла джерни къалайын джаратдыла, бир кёргюзюгюз меннге? Не уа ала не аз да кёкледе оноугъамы къошуладыла, нёгерликми этедиле сора? Неда Биз алагъа китабмы бердик, ала аны ачыкъ далилге тутуб сёлеширлей, къалай дейсиз?» - де. Огъай, ала бир-бирине къуру алдауукъну айтыб, ассы къауумла терилиб турадыла.
41. Ишексиз, Аллах кёклени, джерни да (баргъан джолларындан, орбиталарындан) тайдырмай тутуб дурады. Ол тутмай къойса, сора аланы тутарыкъ бармыды, кимди ол бир айтыгъыз! Игитда джокъду аллай кючю болгъан) Ишексиз, Ол джууашды, кечиучюдю.
42. Ала (меккячы мушрикле): «Бизге бир ауазчы келсе, биз умметлени барындан да эм бек тюзелгенле болмай къалмазбыз», - деб, Аллах бла къаты ант этдиле. Сора алагъа ауазчы

келгенинде уа (Мухаммад гъ.с., ары дери ала аны Аллахдан тилеб тургъанлай), ол алагъа къуру, къачыудан башха джукъ къошмады,
43. джер юсюнде ала уллукёллю болуб, анга аман хыйлала къурагъан болмаса. Алай а хыйлачыны зараны, къуру кеси башына джетеди. Огъесе ала ол буруннгулагъа келиучю джорукъну (къыйынлыкъны) аллынамы къарайдыла? Сен Аллахны джоругъуна ауушунуу табмазса. Неда Аллахны адетине тюрлениу табмазса.
44. Ала джер юсюнде джолоучу болуб айланмадыламы сора? Аладан алгъаланы артлары къалай болгъанын кёрмедилеми? Ала уа кюч бла быладан эсе да къарыулу эдиле. Аллахны уа не кёкледе, не джерде бир зат да онгун алалмаз. Ишексиз, Ол нени да билибди, неге да къудрети джетибди.
45. Аллах адамланы терс ишлери ючюн, айыбха тутуб тебреген болса, джер юсюнде Ол бир джан да къоймаз эди. Алай а Ол аланы, бир белгили болджалгъа дери, артха къоюбду. Сора ол болджал джетсе уа, (хар кимге ишине кёре хакъын берир). Ишексиз, Аллах къулларыны не этгенлерин толу кёрюбдю.

36 суура

ЯСИИН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Я. Сиин. (Муну магъанасын Уллу Аллах Кеси биледи).
2. Бу акъыл иеси Къуран бла Мен ант этеме,
3. ишексиз, (Мухаммад) сен, керти келечиледенсе
4. тюз болгъан джолну юсюнде.
5. Бу тюшюрюлген (Къуран) кючю уллу Рахман Аллахданды.
6. Аталары ауаз эшитир керекли къарангы къалыб кетген къауумну ауаз айтыб, сакълыкъгъа чакъырыр ючюн джиберилген.
7. Алай а аланы кёбюсюне сёз айтылыб бошагъанды (ишлери белгилиди), сора ала ийманнга келмезле.
8. Биз аланы боюнларына бугъоула салдыкъ, сакъал тюблеринден да тиреу этдик, ала башларын ёрге кёлтюрюб турурла.
(Уллукёллюлюкден, терен къараннгы урудача, ойлашыб дуниягъа, тёгерекге кенг къарамай. Аллай адам а хакъны ангыламайды. Бу аят хакъны ангыламагъан адамны себеблерин ангылатады. Аланы Сыйлы Аллах зорлаб терсейтмейди. Алай а, Джаратхан Аллахдан къоркъмай, Аны буйругъун сан этмей, Аны сёзюн эшитмей, уллукёллюлюк тутса, башларын кёкге тутуб, джюреклери ийилмей къарышыб, кеслерин ким эсе да бир этиб тохтасала, хакъ аланы ичлерине ётмейди. Аллай адамны джюреги хакъны бери алыр орнуна, кесинден ары тебереди. Хакъны, къуру джюрегин ийилтиб, Уллу Аллахдан къоркъа билген, Аны таба аллын бургъан адам ангылайды. Сыйлы Аллах аны къуру аллай адамгъа ангылатады).
9. Биз аланы ал джанларындан да буруу, арт джанларындан да буруу этгенбиз, юслерин да джабханбыз, энди ала джукъну кёралмазла.

(Ала бурун тюблеринден ары хакъны: терсни-тюзню, аманны-иги, харамны-халалны кёралмайдыла. Неда къайры бара тургъанларына бир сагъыш эталмайдыла. Аланы асыры къарангылыкъ басхандан; не джер юсюнде, не баш джанларында-кёкде, бу къадар сейир затны ким къурагъан болур, ол мазаллы затлагъа кимни кючю джетген болур деб сагъыш эте билмейле. Джюрек кёзлери ачылыб, акъыллары сагъайыб, Уллу Аллахны къудретине къараб, аланы ким джаратды болур деб, ойлашыб ийман сала билмейле. Алай бла ала ачыкъ-туура затланы кёралмайын, хакъ айтылса да эшиталмайын, ашагъан-ичгенден сора джукъ билмеген, бир хайуаннга ушаб къаладыла).

10. Энди сен алагъа ауаз айтыб къоркъутсанг да, къоркъутмасанг да, башхасы джокъду, ала ийнанмазла.

(Ала, Уллу Аллах айтхан кибик, артлары халек болгъандыла).

11. Сен ауаз айтыб къоркъуталгъан къуру, эсгертилген затны ызындан баргъан бла, джюрегинде Рахман Аллахдан къоркъууу болгъан адамды. Анга уа кечмекликни да, чомарт саугъаланы да сюйюмчюсюн айт.

12. Ишексиз, Биз ёлгенлени сау этербиз, (ары дери) аланы (дунияда) хазырлагъан затларын да, (ёлгенден сора артларында) къойгъан ызларын да джазыб (китаб этиб) турабыз. Биз хар затны барын да (буйрукъла джазылгъан китабда) тергеббиз.

(Хар адамны да дунияда къаллай джолну сайлагъанын, неле этгенин: игилик, аманлыкъ болсун – барын да Уллу Аллах мёлеклеге джаздырыб турады. Ол кюн, хар кимни этгенине кёре, хакъын берир ючюн. Ала дуниядан кетгенден сора да, артларында къоюб кетген ызларын да джаздырады, сёз ючюн: иги юйдеги ёсдюрюб, халкъгъа хайырлы бала къойгъан эсе, неда окъутуб биреуге билим берген эсе, неда межгит, медресе ишлетген эсе, д.а.к, аладан анга сууаблыкъ барыб турады).

13. (Мухаммад) сен алагъа юлгюге келечиле баргъан бир элни ахлуларын келтир.

14. (Биринчи) Биз алагъа экеуню (келечи этиб) джиберген эдик. Ала аланы экисин да ётюрюк этген эдиле (тюрмеге салгъан эдиле). Сора Биз ючюнчюню (джибериб) алагъа болушхан эдик. Ала: «Ишексиз, биз сизге келечилебиз», - деген эдиле. (Гъыйса гъ.с. бир элге экеуленни джибергенди. Ала да ол элни Бир Аллахха ийнаныргъа чакъыргъандыла. Алай болса да, эл алагъа ийнанмай, элчиле аланы терслеб тюрмеге салгъандыла. Ол заманда алагъа болушлукъгъа ючюнчю келгенди).

15. Ала (элчиле): «Сиз да бизни кибик адамласыз. Рахман Аллах сизге бир зат (аманат) да эндирмеди, сиз къуру алдауукъчуласыз», - дедиле.

16. Была да: «Раббибиз билибди, керти, биз сизге келечиле болгъаныбызны.

(Биз кеси аллыбызгъа келмедик, Аны буйругъу бла келгенбиз).

17. Бизни юсюбюзде ачыкъ аманатны джетдирген болмаса, ёзге (борчубуз) джокъду», - дедиле.

18. Ала да: «Биз сизни ючюн ырыслагъан этебиз, тохтамасагъыз, биз сизни ташла бла тюербиз, бизден сизге къыйын азаб да болур», - дедиле.

19. Была да: «Сизни ырысыгъыз биргегизгеди.

(Ол сиз кесигиз табыннган идоллагъа ырыслагъыз!) Ауаз айтылса, аны ырысхамы санайсыз сора? Огъай, алай тюлдю, сиз чекден чыкъгъан къауумсуз», - дедиле.

20. Сора элни узагъындан биреу гузаба келиб (элчиле таба айланыб) айтды: «Эй, къауумум! Бу келечилени ызындан барыгъыз (ала айтханны этигиз),

21. сизден хакъ-джал излемегенлени ызындан барыгъыз, ала тюз джолдадыла!

22. Сора мени джаратхан да этген, сиз да Анга къайытырыкъ Аллахха къуллукъ этмезча, меннге не болгъанды?
23. Андан ёзге сора мен кесиме башха аллахламы (идолла) тутайым? Рахман Аллах меннге бир заран берирге излесе, аланы джакълыкълары менден аны бир джугъун да не кетералмазла, неда мени къутхаралмазла.
24. (Мен алагъа табынсам) ишексиз, ачыкъ аджашыуда болурма», - деб.
25. Сора ол (келечиле таба бурулуб): «Ишексиз, мен сизни Раббигизге ийман салдым, эшитигиз мени сёзюмю!» - деди.
26. (Аны алайда огъуна ёлтюрдюле) сора анга: «Кир джаннетге!», - деб, айтылды. (Киргенден сора) ол: «Ай анасыны, ол мени ёлтюрген къауумум бир билсе эди,
27. не ючюн Раббим мени кечгенин да, сыйлы къауумдан этгенин да!» - деди.
28. Ол ишден сора аны къауумуна Биз (чамланыб) кёкден аскер джибермедик. Биз алай джибериучю да тюлбюз (аланы халек этерге уа, ол къычырыкъ тамамлыкъ этди, аскер ийиб айланмай. Бизни къудретибиз къалай тукъум да джетеди).
29. Алагъа, къуру бир къычырыкъ болду, ала да аны бла джукъландыла (тюб болдула).
30. Бу къуллагъа (адамлагъа) къаллай къыйынлыкъ барды, алагъа бир келечи да келмеди, ала аны хыликке этмей.
31. Алагъа (меккячылагъа) дери да Биз къаллай бир тёлюню тюб этдик. Сора аланы бери алагъа къайытмазларын кёрмеймидиле ала? (Неллей бир халкъла ёлюб тас болуб кетгендиле. Ол ишге да адам иги ойлашса, да биз да алача боллукъбуз деб, тюшюнюрге керекди).
32. Ишексиз, Бизни аллыбызгъа (сюдге) джыйылыб, хазыр болмазлыкъ биреу да джокъду.
33. Алагъа ойлашыргъа сейир зат: ёлюб тургъан джерни Биз сау этиб, андан мюрзеуню чыгъарыб (битдириб), ала да андан ашаб джашагъанлары.
34. Дагъыда Биз аны юсюнде финик, джюзюм бачхала битдирдик, аланы тюблери бла суула да бардырдыкъ,
35. ала ол кёгетледен ашар ючюн. Аланы уа ала кеслери битдирмедиле да. Бу затлагъа ала шукур этмезлеми сора?
36. Хар затны нёгер-нёгер (пара-пара) джаратхан ким эсе, хар айыбдан таза – Олду (махтаулу къуру Олду). Джер битдирген затланы да, адамланы кеслерин да, дагъыда алкъа ала билмеген (ангыламагъан) затланы да, Ол (пара-пара) джаратды.
37. Дагъыда алагъа ойлашыргъа кече да барды, Биз андан кюндюзню сыдырыб алабыз, сора ала къарангыгъа кириб къаладыла.
38. Кюн да бегиген орнунда (орбитасында таймаздан гузаба) чабыб барады. Ол да Къудретли, билим Иеси Аллахны джоругъуду.
(Учёныйле тергегеннге кёре, Кюн бир секундха 250 километр барады. Ол орнунда турмайды. Хабл деген алим айтханнга кёре, 250 миллион джылгъа Кюн орбитасында бир къат тогъай – круг береди).
39. Айгъа да Биз талай орунла (фазала) буюргъанбыз. Ол къынгыр бюгюлген пальма бутакъча болгъунчу бардырабыз.
40. Не кюннге айны джетерге, неда ай кюнню озаргъа тыйыншлы тюлдю (буюрулмады). Аланы хар бири да кесини джолунда джюзюб барады (орбитасында бурулады. Космосда орнунда тургъан джукъ джокъду. Анда хар зат да тёгерек бурулуб, джюзюб айланады.

Къуран онтёрт ёмюрню мындан алгъа айтханны, наука анга энди джетише, анда айтылгъанны бегите барады).
41. Аланы (адамланы) тёлюлерин бир толу кемеде (Нухну кемесинде) джюрютгенибиз да, алагъа ойлашыргъа сейирди.
42. Аны кибик, Биз алагъа минерге башха тюрлю затла да джаратдыкъ.
(Бу джангы чыкъгъан минер затлагъа транспортха айтылыргъа да болур).
43. Биз аланы (тенгизде) батдырыргъа сюйсек, ала кишиге да къычыралмай, къутулгъан да эталмай къалыр эдиле,
44. Биз аланы бир болджалгъа дери джазыкъсыныб, анда зауукъланыргъа къоймасакъ.
45. Алагъа: «(Аллах) джазыкъсыныр ючюн, сизге дери болгъандан да, артда боллукъдан да къоркъугъуз!», - деб айтылса (эшитмейдиле).
46. Раббийлерини аятларындан алагъа бир аят да келмеди, ала анга арт бурмай.
47. Алагъа: «Аллах сизге берген рысхыдан джоюгъуз (ач адамлагъа беригиз!)», - деб айтылса, къаршчы къауум, муъминлеге: «Аллах тойдурургъа сюйсе (берирге сюйсе), тойдурур эди. Энди аллай адамны бизми тойдурурбуз, сиз къуру ачыкъ аджашмакъдасыз», - дедиле.
48. Ала: «Сиз керти айта эсегиз (Къыямат кюн келликди деб), бу берилген сёз къачан толур?» - дейдиле.
49. Ала къуру бир къаты къычырыкъдан башха затны сакъламайдыла, ол аланы ала даулаша тургъанлай тутар.
50. Не осиятларын къояргъа, не юйдегилерине къайытыргъа аланы къолларындан келмез (хар ким тургъан джеринде ёлюр).
51. Сора (экинчи) сургъа юфгюрюлгенлей, къабырдан туруб, ала Раббийлерини аллына гузаба тебрерле.
52. Сора ала: «Бизге къыйынлыкъ келди, рахат тургъан джерибизден бизни ким уятды?» - дерле. Алагъа джууабха: «Бу Рахман Аллахны берген сёзюдю, келечиле айтхан да керти болду», - деб, айтылыр.
(Джаханимге кёре, къабырда азаб рахат тургъанча кёрюнюр).
53. Алагъа джангыз бир таууш болур-болмаз, бары да Бизни аллыбызда джыйылыб, хазыр болурла.
54. (Сора сюдню башларыны аллы бла Аллах алагъа): «Ма бюгюн сиз, къуру этгенигизни алгъан болмаса, бир джаннга да артыкълыкъ болмаз», - дер.
55. Ишексиз, ма бюгюн джаннет ахлула къууанчлы булджуй, зауукълукъда болурла,
ала да, юйбийчелери да кёлеккени тюбюнде таяныб-таяныб.
(Эркиши да, юйбийчеси да тюз джолда болсала, анда да бирге боллукъдула).
57. Алагъа анда тюрлю-тюрлю кёгетле да, не деселе да излегенлери табылыр.
58. Джаратхан Рахман Иелеринден да алагъа «салам» деген сёз айтылыр.
59. Гюнахлылагъа да ол кюн: «Сиз а, эй, ассыла! Бюгюн (джаннет ахлуладан) бир джанына бёлюнюгюз!
60. Алагъа: «Эй, Адам балалары! Мен сизге шайтаннга къуллукъ этмегиз, ол сизни ачыкъ джауугъузду», - деб, айтмагъанмы эдим сора,
(Киши да мен шайтаннга къуллукъ этеме деб айтмаса да, ол буюргъан, ол разы болгъан, ол излеген джолну барса – ол анга къуллукъду).
61. къуру Меннге къуллукъ этигиз, ма бу Мени тюз джолумду?» - деб.

62. Алай болса да, ол сизни кёбюгюзню аджашдырды, акъылыгъыз бла бир сагъыш эталмагъанмы эдигиз сора?
(Бу аятдан белгили болады адам кеси Аллах берген акъылы бла ойлашыб, сагъыш этиб, тюз джолну табаргъа борч болгъаны. Хайуаннга, акъылсыз болгъаны себебли, анга ол соруну берирге келишмейди да).
63. Сора аланы джаханим таба сюрюб: «Ма бу – ол сизге сёз берилген джаханимди,
64. энди сиз, кяфыр болгъаныгъыз ючюн, бюгюн кюйюгюз анда!» - деб, айтылыр.
65. Ма бюгюн Биз аланы ауузларына (сёлешмезча) мухур басарбыз, сора Бизге аланы къоллары сёлешиб этген ишлерин айтырла, аякълары да шагъат болурла (къоллары айтхан затха).
66. Биз этебиз десек, аланы кёз чыракъларын сюртюб да къояр эдик. Сора озаманда ала джолларын кёрюб, силкиниб, бир-бири аллына ёте, къалай джюрюр эдиле?
67. Неда Биз сюйсек, аланы тургъан джерлеринде (къымылдаялмазча) сын этиб да къояр эдик. Сора барыргъа, келирге, аланы къолларындан келмез эди.
(Адамны джаратылгъанына иги сагъыш этиб къарасанг; хар саны, джиги да адамгъа кереклисича, аланы сюйгенича джюрютюрча, сюйген джерине къымылдаб барырча, тобукълары, джиклери ийилиб, ол муратына джетерча, алай ишленнгенди. Аланы алай джаратхан Аллах, аланы къымылдаялмазча къурушдуруб къойсам, къалай этер эдиле, къайры баралыр эдиле деб, бизни ол затха ойлашдырады).
68. Биз къартлыкъгъа дери кимни джашатсакъ, аны къынгыр этебиз (къарыуу да акъылы да таяды), ала ол ишге да акъыллары бла бир сагъыш эталмаймыдыла сора? (Адам нек къарт болады, аны ким къарт этеди, ол бирча нек турмайды?! Былайда ма быллай соруула чыгъадыла. Къарт болургъа уа киши да сюймейди. Сора адам кеси сюймей тургъанлай, аны къарт ким этеди?! Бизге къарт болургъа буюргъан Аллах бизни ол затны юсюнден ойлашыргъа чакъырады. Кимни къудрети бла болады ол сейир иш алай деб. Игитда ол ишге къудрети джетген къуру Бир Аллахды! Аны ангылагъыз да сора Анга ийман салыгъыз! - дейди).
69. Биз анга (Мухаммадха) джырны юретмедик, ол иш анга тыйыншлы да тюлдю. Ол (Къуран) дунияны башына, къуру эсгермеди (ауазды), хар нени да ачыкълаучу Къуранды (ёзге зат тюлдю),
70. сау адамгъа (ёлген джюрек болмай) ауаз айтыб, аны сакълыкъгъа чакъырыр ючюн. Ийнанмагъанлагъа да (Аллахны) айтхан сёзю хакъ болуб, толу тынар ючюн.
(Ала къымылдаб айлансала да, саулагъа саналсала да, джюреклери хакъ сёзню эшиталмагъанла, сагъыш этерге излемегенле - ала Аллах джанында ёлюкледиле).
71. Неда ала, Биз Кесибиз къудрет кючюбюз бла джаратхан затланы арасында, Биз алагъа деб джаратхан, иелик а ала этиб тургъан, хайуанланы дамы кёрмейдиле сора?
(Биз аланы берген Уллу Аллахха шукур эте билмесек да, Ол аланы бизге хайырланыр ючюн, саугъа этиб бергенди. Ол Кеси уа ала бла хайырланмагъаны белгилиди. Ол да бизге Аны рахматыды, биз аны ангылаб шукур эте билсек).
72. Ол (малланы) Биз алагъа бойсундурдукъ (ала къарыу джаны бла адамдан кючлю болсала да), бир къауумуна минедиле, бир къауумун да ашайдыла.
73. Дагъыда аладан алагъа кёб тюрлю хайыр барды (джюню, териси кибик), дагъыда ичген затла (сют, айран, джау кибик). Энди ала (адамла) ол затла ючюн (аланы берген Аллахха) шукур этерик тюлмюдюле сора?

(Биз аланы барын да адамла ючюн джаратдыкъ).
74. Болушурла деб, ала ол Аллахдан ёзге, кеслерине башха аллахла тутадыла.
75. Ала ариу хаб-хазыр бир сау аскер болсала да, кишиге болушур къарыулары джокъду.
76. (Файгъамбар) аланы сёзлери сени джюрегинги къыйнамасын (аланы сеннге айтхан ётюрюклери ючюн) Биз аланы джашыргъанларын да, ачыкълагъанларын да билиббиз.
77. Сора инсан Биз аны бир тамчы суудан джаратханыбызны кёрмеймиди? Алай болса да, ол Бизни бла ачыкъ даугъа киреди.
78. Ол кесини къалай джаратылгъанын унутуб, Бизге быллай юлгю келтиреди: «Ма бу чириб бошагъан сюеклени ким сау этер?» - деб.
79. Сен (Мухаммад) анга: «Аны сау этерик аны биринчи кере ким джаратхан эсе – Олду. Ол а джаратылгъан затланы барын да билибди», - де.
80. Ол (Аллах) аллайды – джашил агъачдан сизге от этдирген, сиз да андан от джакъгъан.
(Джерден чыкъгъан битим - агъач, ханс болса да, ала чакъгъан заманда, биринчи таза акъ боладыла. Сора артда анга кюн таякъла тийсе фотосинтез болуб, ала джашилге буруладыла. Кюн таякъла тийиб синтез болмаса, алайсыз, аланы бири да джанарыкъ тюлдю. Алимле айтханнга кёре джерден чыкъгъан: биз хайырланнган ташкёмюр, нефть, газ болсун бары да бурун, эртде заманда, джер юсю уллу чегет болуб, сора аны юсюн топуракъ басыб, ала да аны тюбюнде къалыб, ол затла алай къуралгъандыла. Бу аятда да, ишексиз, аны юсюнден айтыла болур. Джашауда кюнню магъанасы бизге болгъан кибик, битимге да бек уллуду).
81. Не уа кёклени, джерни джаратханны алачаны (не инсанны, неда кёкле бла джерни) джаратыргъа кючю джетмезми сора? Айхайда, Ол бек уста тукъум джарата билген (Аллахды).
82. Ишексиз, Ол бир затны болдурургъа излесе анга, къуру: «Бол!» - дейди, сора ол да болады.
(Библияда уа: кёклени, джерлени алты кюнню ичине джаратыб, сора джетинчи кюн а Ол солугъан этгенди дейди. Анга арыу-талыу джокъду. Ол себебден солургъа кереклиси да болмайды. Бир затны этерге излесе анга къуру "бол" дейди, ол да болады да къалады. Адамча къарыу, кюч салыб кюреширге керек болмайды).
83. Хар бир затны оноуу къолунда болгъан, сиз да Аны аллына къайытырыкъ (Ким эсе) – Ол хар айыбдан тазады.

37 суура

ТИЗИЛГЕНЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме саф-саф тизилген (мёлекле бла),
2. (ассылыкъны, зулмуну) эрши кёрюб, кери уруучула бла да,
3. Къуранны ауаз этиб окъуучула бла да.
4. Ишексиз, сизни (барынгы да) Аллахыгъыз Бирди!
5. Кёклени, джерни да, аланы араларында болгъан затны да, кюнчыгъышланы барыны да Иеси.

6. Ишексиз, Биз дуния кёкню джулдузла бла джасадыкъ,
7. аны кибик (адамланы аманлыкъгъа) къозгъаучу тюрлю-тюрлю шайтанладан сакъларгъа,
8. ала (шайтанла) огъары оноугъа (биринчи кёкде, дунияны оноуун этиучю мёлеклени оноуларына джашыртын) тынгылаудан аланы тыяр ючюн, ала аланы тёрт джанларындан атылыб урадыла,
9. къорагъыз! - деб. Алагъа уа таймаз азаб хазырды.
10. (Аланы оноуларындан) ол бир джукъну урлаб къачса, аны ызындан джаннган джулдуз айланады.
11. Энди сен бир сор алагъа (меккячылагъа) аланы джаратыуму къыйынды, огъесе ол Биз джаратхан (башха) затламы къыйындыла? Аланы уа (адамланы) Биз бир джабыша тургъан балчыкъдан джаратдыкъ.
12. Сен алагъа сейирсинесе, ала да сени хыликке этедиле.
13. Алагъа ауаз айтылса да, ала аны сан этмейдиле.
14. Ойлашырлай, бир сейир зат кёрселе да, аны хыликке этиб къоядыла.
15. Ала анга: «Бу ачыкъ кёзбаудан ёзге зат тюлдю,
16. биз ёлюб, топуракъ болуб, къуру сюекле къалгъандан сора, ишексиз, керти тирилгенми этербиз сора?
17. Бизни буруннгу аталарыбыз дамы (тирилирле) сора?» - деб, сейирсинедиле.
18. Сен алагъа: «Хоу, сиз да сыйсыз халда», - де.
19. Ала, джангыз бир къаты таууш келгенлей, (тирилиб) тёгереклерине къараб тохтарла.
20. Ала: «Бизге къыйынлыкъ! Сюд кюн келиб къалды кёреме!», - дерле.
21. Алагъа: «Бу ол сиз ийнанмагъан (терс-тюз, аман-иги) айырылгъан кюндю», - дерле.
22. (Мёлеклеге буйрукъ болур) бери джыйыгъыз, ол ассыланы да, (шайтан) нёгерлерин да, ол ала табыннган затларын да,
23. Бир Аллахдан ёзге. Аланы джаханимни джолуна тюзетигиз!
24. Къайда, аланы алай тохтатыгъыз! Ишексиз, алагъа соруу боллукъду.
25. Сора алагъа: «Не болгъанды сизге, бир-биринге нек болушмайсыз энди?» - дерле.
26. Бюгюн а ала, сёзсюз бойсунубдула.
27. Сора ала бурулуб, бир-бири бла даулашырла:
28. «Ишексиз, сиз бизни онг джаныбыздан келиб къоймадыгъыз», - деб.
29. Ол бирлери да алагъа: «Огъай, сизни кесигизде ийман болмады.
30. Бизни сизге зорлукъ этер къарыуубуз джокъ эди. Алай а сиз (кесигиз), терсине баргъан къауумдан болдугъуз.
31. (Бюгюн) Раббибизни бизге айтхан сёзю хакъ болду. Энди биз, ажымсыз, азаб чегиучюледен болдукъ.
32. Биз сизни терсейтгенибиз а, ишексизди, алай а биз кесибиз да терсейиб эдик», - дерле.
33. Сора ол кюн, ишексиз, ала (эки къаууму да) азабда тенг болурла.
34. Ишексиз, Бизни ассылагъа этерибиз ма алайды.
35. Алагъа: «Ишексиз, Бирден башха аллах джокъду», - деб айтылгъан заманда, ала анга уллукёллюлюк этдиле.
36. Ала: «Биз бир шашхынлы джырчы ючюн, аллахларыбызнымы ташлайыкъ сора?» - дедиле.
37. Огъай, алай тюлдю, ол келтирген – хакъды. Ол, (ары дери келген) келечиле айтханны да бегитеди.

38. Ишексиз, сиз а ачы азабны чегерсиз.
39. Ишексиз, (эй, ассыла) къуру этгенигиз болмаса, сизге башха тюрлю джал болмаз.
40. Керти джюрекден таза ийнаннган къулларындан къалгъанлагъа, азаб джетер.
41. Алагъа уа (ол сёз берилген) белгили (джаннет) рысхы берилир,
42. кёгетле, алагъа сый-хурмет болур,
43. нигъматладан толуб тургъан джаннетлени ичинде,
44. ала, бир-бирлерине айланыб тургъан, сыйлы орунлада олтурушуб.
45. Къарасуудан аякъла бла аланы тёгереклерине айлана,
46. чыммакъ-акъ таза суула, ичгенлеге бек татлы.
47. Не баш аурутмагъан, не эсиртмеген!
48. Биргелерине да энгишге къарагъан (уятлы) уллукёз къызла,
49. (таза) сакъланыб тургъан, гаккыгъа ушаш. (Страусну къумгъа басдырыб сакълагъан гаккысы кибик).
50. Сора ала бир-бирлерине айланыб,
51. бири: «мени анда (дунияда) бир нёгерим бар эди,
52. ол меннге: «Ишексиз, сора сен (ахыратхамы) ийнанаса,
53. сора биз ёлюб топуракъ, сюек болгъандан сора бизге соруууму болур? дей эди», - дер.
54. Аланы бири да: «Бир къарагъыз, энди сиз аны кёре эсегиз!», - дер.
55. Къарасала, аны джаханимни арасында кёрюрле.
56. Сора ол анга: «Аллах бла ант этеме, сен мени да ары иерге азчыкъ къалдынг.
57. Раббими ашхылыгъы (рахматы) болмаса, мен да ары кетгенледен болуб къала эдим да», - дер.
58. (Джаннетдегиле да:) «Энди биз мында ёллюк тюлбюзмю,
59. ол биринчи ёлюмден сора азаб да чегерик тюлбюзмю сора?
60. (Алай болса уа) ол, ишексиз, бек уллу насыбды», - дерле.
61. Эришиб кюрешгенле (дунияны хаух заты ючюн кюрешмесинле да) ахыратны ёмюрлюк зауугъу ючюн эришсинле!
62. Адамгъа турур оруннга олму хайырлыды, огъесе закъкъум терекми (джаханимде ёсген терек) хайырлыды?
63. Аны уа (ол терекни) Биз, ишексиз, ассы къауумгъа азабха къурадыкъ.
64. Ишексиз, ол терек джаханимни тюз тюбюнден чыгъады.
65. Аны бутакъларыны башы да шайтанланы башлары кибик.
66. Ишкесиз, ала андан ашаб, къарынларын толтурурла.
67. (Ичлери кюйюб) сора ызындан алагъа къайнагъан суула ичирирле.
68. Ишексиз, аланы барыр джерлери джаханимди.
69. Ала (мында тюзге санаб, аланы джолларын багъалатыб баргъан) аджашхан аталары бла джолугъурла анда.
(Сора ала бла бирге джаханимге кирселе, ата-баба деб аджашыб кетгенлерин ангыларла).
70. Была да (дунияда ийнаныб) аланы ызларындан чабышыб кетген эдиле, (ары да аланы ызларындан кирдиле).
71. Алагъа дери да алача кёб халкъла аджашдыла.
(Алагъа баргъан келечилени айтханларын сан этмей, ата-бабаны джолу деб, Джаратхан Аллахны джолундан эсе, аны багъалатыб).
72. Биз а, ишексиз, алагъа араларындан ауаз айтыучула джиберген эдик.

(Хар миллетни да ата-бабалары баргъан джол барды. Ала тюз джолла болсала, Уллу Аллах халкълагъа келечи ийиб да кюрешмез эди).
73. Сен иги къарачы, ол сакълыкъгъа чакъырылгъанланы артлары къалай болду,
74. къуру Аллахны таза къулларындан къалгъанланы.
75. Нух да (бир заманда) Бизге таууш этген эди. Тилекге уа, Биз бек чомарт джууаб бериучюбюз.
76. Биз аны да, юйдегисин да уллу къыйынлыкъдан къутхаргъан эдик.
77. Биз аны (Нухну) артында туудукъларына эсгере турургъа деб, хапарын къойгъан эдик,
78. джер юсюнде артдагъылагъа оюмгъа:
79. «Саулай дунияны башында, Нухха салам!»
80. Ишексиз, Биз ашхы ишле этиучюлени хакъларын, ма алай беребиз.
81. Ишексиз, ол Бизни муъмин къулларыбыздан эди.
82. Ол бирлерин а Биз (суугъа) батдыргъан эдик.
83. Ишексиз, Ибрахим да аны (Нухну) джолунда эди.
84. Ол джаратхан Иесини аллына ийилген, таза джюрек бла сюелген заманда,
85. атасына да, аны къауумуна да былай айтхан эди: «Сиз неге къуллукъ этесиз,
86. Бир Аллахдан ёзге, башха ётюрюк аллахла излебми кюрешесиз сора?
87. Дунияланы джаратхан Иесине уа, не акъылыгъыз барды, сиз Анга не дейсиз?» - деб.
88. Сора бир джолда ол джулдузла таба кёзю джетген эди.
(Кесине бир джаратыучу излеб, Уллу Аллахны къудретине къараб ойлашхан эди. 6-чы суура, 76-78 аятлагъа къара!)
89. (Бир кюн ала аны байрамларына чакъырдыла). Ол алагъа: «Не эсе да мен ауруйма», - деди (сылтаугъа).
90. Сора ала аны къоюб, кеслери кетген эдиле.
91. Сора ол акъыртын аланы аллахларыны къатына барыб, алагъа: «Нек ашамайсыз?
(Ала кеслери ашагъандан алагъа да ашарыкъ сала болгъандыла).
92. Не болгъанды сизге? Нек сёлешмейсиз?» - деди.
93. Сора ол акъыртын барыб, аланы онг къолу бла (не къарыуу бла да, аямай) уруб тебреди.
94. Сора адамла чабышыб келиб, ала аны эте тургъанын кёргенлеринде,
95. ол (Ибрахим) алагъа: «Кесигиз къолугъуз бла сыйдамлаб ишлеген затлагъамы табынасыз сора?
96. Сизни да, сиз ишлеген затланы да джаратхан – Аллахды», - деди.
97. Сора ала бир-бирине: «Бир от орун ишлегиз да, сора аны ичине, джаннган отха атыгъыз аны!» - дедиле.
98. Ала анга (Ибрахимге) къыйынлыкъ излеген эдиле, алай болса да, Биз аланы тюбге тюшюрген эдик. (Ибрахим отда кюймеди, аланы уа Аллах халек этди).
99. (Ибрахим алагъа): «Мен (сизни къоюб) Иеме кетеме, Ол мени тюз джолгъа салыр деб, умут этеме», - деб, кетди.
100. (Сора артда ол): «Эй, Раббим! Меннге бир ашхы бала бер!» - деб, тиледи.
101. Биз да (анга) бир джууаш бала беририбизни билдириб, аны къууандыргъан эдик.
102. Сора ол (бала Исмагъил) уллу болуб, аны биргесине джюрюй тебрегенинде, атасы анга: «Эй, джашчыгъым, тюшюмде сени къурманлыкъ эт деб кёргенме, сен не дейсе

анга?» - деди. Ол да: «Эй, атам, сеннге буюрулгъан затны эт! Аллах айтса мени, сабырладан болуб табарса», - деди.
103. Сора экиси да Аллахха берилиб, ол да аны джатдырыб, баш энгишге къаблаб, кесе тебреген заманда,
104. Биз анга таууш этген эдик: «Эй, Ибрахим!
105. Сен тюшюнгю толтурдунг (сёзюнге ие болдунг)», - деб. Ашхы ишле этгеннге Бизни хакъ бериуюбюз ма алайды.
106. Ишексиз, ол (анга Аллахдан), ажымсыз, ачыкъ сынам эди.
107. Аны орнуна Биз анга бир башха сыйлы, багъалы къурманлыкъ (къочхар джибериб) саугъалагъан эдик.
108. (Ары дери, мал орнуна, адам къурманлыкъ этген джахил адет болгъанды. Ол адет а Ибрахим гъ.с-дан бери тохтагъанды. Къурман этиуню башы ол замандан башланыб, бюгюнлюкде да, муслиманлагъа джорукъ болуб келеди).
Аны уа артдагъылагъа (эсгере турургъа) юлгюге къойгъан эдик,
109. халкъла анга: «Ибрахимге салам болсун!» - демекни.
(Яхудийи да, христианы да, муслиманы да бары да анга багъа-сый бермеген джокъду. Барыны дини да, барыб Ибрахимни динине тиреледи. Уллу Аллахны бирлеу диннге. Адамла аны талай диннге бёлселе да).
110. Ашхылыкъ этиучюлеге, Биз ма алай джал беребиз.
111. Ол Бизни, ишексиз, ийнаннган къулларыбыздан эди.
112. Биз анга ашхы къулларыбыздан (боллукъ) Исхакъ (файгъамбарны) сюйюмчюсюн да айтхан эдик.
113. Анга да, Исхакъгъа да Биз берекетле берген эдик. Аланы туудукъларындан, ашхылыкъ этиучюле да, ачыкъ кеслерине артыкълыкъ этгенле да (терс адамла) болдула.
114. Керти, Биз Мусса бла Харуннга да этген эдик ашхылыкъ (чомартлыкъ).
115. Аланы экисин да, къауумларын да Биз уллу къыйынлыкъдан къутхаргъан эдик (фыргъауундан).
116. Биз алагъа болушхан эдик, ала да аланы хорлагъан эдиле.
117. (Аны кибик) Биз алагъа хар затны ачыкълаучу китаб да берген эдик.
118. Экисин да Биз тюз джолгъа салгъан эдик.
119. Ол экисин артдагъылагъа (оюмгъа) къойгъан эдик:
120. «Муссагъа, Харуннга да салам болсун!»
121. Ашхылыкъла этиучюлени хакъларын, Биз ма алай беребиз.
122. Ала экиси да Бизни муъмин къулларыбыздан эдиле.
123. Ишексиз, Ильяс да керти келечиледен эди.
124. (Эсге ал) ол халкъына: «Сиз (Аллахдан) къоркъмаймысыз сора?
125. Джаратыучуланы эм ашхысын (Бир Аллахны) къоюб, «багълугъамы» табынасыз сора (идолларыны аты),
126. сизни да, буруннгу аталарыгъызны да Иеси болгъан Аллахдан (ёзге?)» - деген эди.
127. Сора ала аны ётюрюкчюге санагъан эдиле, ишексиз, ала (аны ючюн) сюдге сюелирле,
128. къуру таза джюрекден ийман салгъанладан къалгъанла.
129. Артдагъылагъа да (эсде тутаргъа) аны ашхы хапарын къалдыргъан эдик:
130. «Ильясиннге салам болсун!»
131. Ишексиз, ашхылыкъ этиучю къулларыбызгъа, Биз ма алай джал беребиз.

132. Ишексиз, ол да Бизни ийман келтирген къулларыбыздан эди.
133. Ишексиз, Лут да Бизни келечилерибизден эди.
134. Аны да, юйдегисин барын да, Биз къутхаргъан эдик,
135. ол тюб болгъанла бла къалгъан къарт къатыны болмаса.
136. Сора къалгъанланы уа, Биз тюб этген эдик.
137. Сиз а, эртденликде да (аланы оюлгъан юйлерини) юслери бла ётюб турасыз,
138. кече да (ётесиз), сагъыш этиб бир тюшюнмеймисиз сора?
139. Юнюс да, ишексиз, келечиледен эди.
140. Ол (халкъындан къачыб) барыб, бир джюкленнген ауур кемеге миннген эди.
141. (Сора тенгиз чайкъалыб, кеме баралмагъанында: «Муну ичинде бир ассы адам барды, аны къоратыргъа керекди», - деб) Юнюс ала бла чёб атышханында, чёб Юнюсге тюшюб, сора ол кемеден суугъа атылгъан эди.
142. Алай бла Юнюс айыблы болуб, аны кит джутхан эди.
143. Сора ол (сокъураныб) анда Аллахха махтаула этмеген болса,
144. Къыямат кюннге дери, ол чабакъны къарнында къалыб кетер эди.
145. Сора Биз аны (сууджагъада) бир къымыжа джерге чыгъарыб атхан эдик, ол да онгсуз болуб.
146. Сора Биз аны юсюне якътин деб бир терекни ёсдюрюб эдик.
(Къуу джерде, кёлеккеси Юнусню сакълар ючюн, къабха ушаш бир уллу чапыракълы).
147. (Ол эс джыйгъанында, артда) Биз аны джюз минг, неда андан да артыкъ (халкъы болгъан бир элге келечи этиб) джиберген эдик. Ол эл да анга бойсунуб, ийманнга къайытыб, тюз джолгъа тюзелген эди.
148. Сора ала ийман салгъан эдиле. Биз да алагъа, бир болджалгъа дери, дунияны ашхылыгъын берген эдик.
149. (Мухаммад, энди) сен бир сор (ол мушриклеге): «Раббингики къызла болуб, сора аланыкъы джашламы боладыла?
150. Огъесе Биз мёлеклени къызла этибми джаратдыкъ, ала аны кёрюбмю тургъандыла сора?»
151. Ала кеслери джанларындан ётюрюкню айтыб айланмаймыдыла да:
152. «Аллах сабий туудургъанды», - деб. Ишексиз, ала ётюрюкчюледиле.
153. Джашладан ёзге Ол (Аллах) къызланымы сайлады сора?
154. Не болгъанды сизге? Акъылгъа да сыйынмагъан, къаллай затны айтасыз!
155. Бир кесек эс джыйыб, сагъыш этиб къарамаймысыз сора?
156. Огъесе (айтхан сёзюгюзге) ачыкъ далилигизми барды?
157. Керти айта эсегиз, китабыгъызны келтиригиз (кёргюзюгюз бери!
Гъыйса Аллахны джашыды деб аланы китабларында да айтылмайды. Ала аны кеслери акъыллары бла чыгъардыла).
158. (Мушрикле) Аллахны, мёлеклени, джинлени араларын бир этдиле (бир-бирине джуукъ). Джинле уа, керти, Аллахны аллына сюелирлерин биледиле.
159. Аллах а ол ала берген сыфатладан тазады.
160. Къуру керти джюрекден ийнаннганла болмаса, (анга тюз сыфат беральмадыла).
161. Ишексиз, сиз да, ол табыннган затларыгъыз да,
162. Аны джолундан кишини терсейталмазсыз,
163. къуру джаханимде кюерик адамны болмаса.

164. (Мёлекле Мухаммадха): «Бизни арабызда белгили (сыйлы) орну болмагъан бирибиз да джокъду.
165. Ишексиз, биз Аллах аллында тизилиб, саф-саф болуббуз,
166. ишексиз, биз Аллахха тасбихле этиучюлебиз», - дедиле.
167. (Меккячы мушрикле, Къуранны сан этмей, анга ийнанмай) былай бегите болдула:
168. «Буруннгулагъа берилгенча, бизге да китаб берилсе эди,
169. биз Аллахны керти тюз къулларындан болур эдик», - деб.
170. Сора анга (алагъа келиб тургъан Къураннга уа) ала кяфыр болдула, артда ангыларла.
171. Ишексиз, келечи къулларыбызгъа Бизни сёзюбюз эртдеден айтылыб тыныбды,
172. ажымсыз, алагъа болушлукъ болмай къалмазгъа деб.
173. Ишексиз, Бизни аскерибиз хаманда хорламай къоймайды.
174. (Мухаммад) сен аладан бир кёзюуге дери кенг тур!
175. Сен алагъа къараб тур, ала артда кёрюрле (ким баш болурун).
176. Ала Бизни азабыбызны келирин ашыкъдыргъанмы этедиле сора?
177. Азаб келиб аланы арбазларына тюшсе уа, танглары бек аман (къарангы) болур.
178. Бир кёзюуге дери сен аладан джанла!
179. Сен алагъа къараб тур, ала, узаймай, артда кёрюрле.
180. Сыйлылыкъны Иеси Раббинг, ала Анга берген сыфатладан тазады.
181. Келечилени барына да (Аллахны) саламы болсун!
182. Махтаула (бары да) дунияланы Иеси Аллаххады!

38 суура

САД.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Саад. (Халкъгъа) ауазгъа келген бу Къуран бла Мен ант этеме!
2. Не эсе да, ийнанмагъан къауум ёхтемликде эмда айрылыкъдады.
3. Алагъа дери да Биз нелляй бир тёлюню тюб этдик. Ол заманда ала къычырыкъ-сыйыт этген эдиле, алай а къутулурдан ётген эди.
4. Кеслеринден алагъа бир ауазчы келгенине сейир болуб, ала (меккячы гяуурла): «Бу барыб тохтагъан хыйнычыды эмда алдауукъчуду!
5. Ол аллахланы барын да Бир Аллахмы этеди сора? Ишексиз, ол а бек сейир ишди», - дедиле.
6. Аланы башчы къаууму келиб: «Джюрюгюз (къадалыгъыз), аллахларыгъыздан таймагъыз, къатдырыгъыз кесигизни, ишексиз, кереклиси алайды!
7. Биз ол хапарны «(Аллах бирди деб) ахыргъы динде да эшитмедик. Ишексиз, бу уа къуру къуралгъан хапарды.
8. Сора бизни арабызда, айырылыб, ауаз ангамы тюшдю?» - дедиле. Огъай, аны къой, ала Мени ауаз джибергениме аккыллыдыла. Огъай, ала алкъа Мени азабымы чекмегендиле.
9. Огъесе сени сыйлы Иенги саугъалаучу рахматыны хазналары аладамы асыралады?

(Эркинлиги алада болуб, аны аламы юлешедиле, аламыдыла оноучу? Огъесе дунияны джаратхан, аны къурагъанмыды оноучу? Аны оноууна ала нек чабадыла, Аны буйругъуна бой салыб тохтаялмай эселе да?)
10. Неда кёклени, джерни да, аланы араларында болгъан затланы оноулары да аланымы къолларындады? Алай эсе, бир мадарла этсинле да, (ары) чыгъаргъа кюрешсинле!
(Дунияны оноуу мында джерде этилмейди, огъартын кёкден этиледи. Энди аланы аллай къарыулары бар эсе, ары кёкге чыкъсынла да, андан бери айлансынла да, бир оноу этсинле! Бу аятда Аллаху Тагъаланы оноууна чабханлагъа, кеслерин Анга тенг этерге кюрешгенлеге айыб этиледи. Аллайла уа, джер юсюнде толудула. Уллу Аллахны джерин бёлек-бёлек этиб, хар ким бирер кесегине патчах болуб, Джаратыучуну оноуун да бир джанына атыб, кеслерича оноу этиб тургъанла).
11. Анда ала (меккячы джаула бурун) джыйынладан бёлюннген, къуру бир кесек аскердиле.
(Ала джаулукъ этиб, узакъ баралмазла, къаршчы болуб Аллахны хорлаялмазла).
12. Алагъа дери да Нухну, Адны, къатыджюрек фыргъауунну къауумлары да аланы ётюрюкге санагъан эдиле.
13. Самудну, Лутну къаууму, Айка деген джерде джашагъанла да – ала бары да (Аллах аланы халек этген) джыйынла эдиле.
14. Келечилени ётюрюк этмеген, аладан бири да болмады. Сора алагъа азаб тыйыншлы болду.
(Меккячыла да аланы бир кесегидиле, бойсунмасала, болурлары алачады).
15. Энди была да къуру, тохтаусуз келген, бир ачы тауушну (сурну тауушун) сакълайдыла. Анга уа не азчыкъ да болджал берилмез.
16. Ала (меккячыла): «Эй, Раббибиз! Соруу кюн келгинчи, азаб юлюшюбюзню бизге бир бере кир!» - дейдиле (хыликке эте).
17. (Мухаммад) аланы сёзлерине тёз! Деменгили (чемер) къоллары болгъан Бизни къулубуз Дауудну эсге ал! Ишексиз, ол бек бойсуннган (тёзген) къул эди. (Дауудну къаууму аз болгъанды. Мухаммад, сени къауумунг сеннге этгенча, аны халкъы да анга кюлюб, самаркъау этиб тургъанды. Дауд да алагъа тёзгенди. Алай болса да ахыры Дауд аланы хорлагъанды. Мухаммад, сен да тёз, ахыры тёзген хорлайды! Тёзсенг, сен да аныча, хорларыкъса деб, Уллу Аллах Мухаммад гъ.с-гъа, Дауудну юлгюге келтиреди).
18. Ишексиз, Биз анга тауланы бойсундургъан эдик, ала ингирликде, эртденликде да аны бла бирге, Аллахха махтаула эте эдиле.
19. Аны кибик, анга къанатлыланы да (бойсундургъан эдик), бары да джыйылыб Анга махтау-сыпас бере эдиле.
20. Биз аны оноучулукъда да бегитген эдик, анга акъылманлыкъ да берген эдик, сёзюнде да сыйлы этген эдик. (Айтырын, къалырын ангылаб таб, кесгин сёлешген).
21. (Мухаммад) сен михрабны башы бла тюшюб, бир-бири бла даулашыб, Дауудха келген экеуленни хапарын эшитгенмисе?
(Ала адам сыфатда келген мёлекле болгъандыла).
22. Ала Дауудха киргенлеринде, ол аладан къоркъгъан эди. Ала да анга: «Къоркъма, биз дау болуб келебиз, сен бизни арабызда бир тюз сюд эт, хакъдан тайма, бизни тюз джолгъа бир сал!», - дедиле.

23. Аланы бири: «Ишексиз, бу къарнашымы тохсан тогъуз къою барды, мени уа къуру бир къоюм барды. Сора: «Ол да мени болсун», - деб, ол сёз бла онгуму алыб турады», - деди.
24. (Дауд алагъа): «Сени джангыз къоюнгу алыб, къойларына къошаргъа излеу бла, сеннге артыкълыкъ этеди. Адамланы кёбюсю бир-бирине алай артыкълыкъ этиученди, къуру ийман салыб, тюз къуллукъ этгенледен къалгъанла. Ала уа бек аздыла», - деди. Сора Дауд, Биз аны сынай тура болурбуз деб, оюм этиб, баш уруб (Аллахдан) кечмеклик тилеб, таубагъа къайытхан эди.
(Бу аятда Дауд не зат айыблы иш этгени, ол ачыкъ айтылмайды. Аны аскер тамадасы Урияны къатынына кёзю къараб, аны къазауатха ийиб, ёлтюртюб, аны къатынын алгъанды деб айтыу да барды. Алай болса да файгъамбаргъа ол иш келишмейди. Ол хапар Библияда барды, андан алынургъа болур. Былайда бир башха магъана болса керек, тюзюн билген Аллахды).
25. Биз да аны кечген эдик. Ишексиз, Бизни джаныбызда Бизге джуукълукъ да, аламат орун да хазырды анга.
26. Биз анга: «Эй, Дауд! Ишексиз, Биз сени джер юсюнде халифа этдик. Сен адамланы араларында хакъ бла сюд эт, нафсы хауагъа барма! (Нафсынг сюйгеннге кетсенг) ол сени Аллахны джолундан аджашдырыр. Аллахны джолундан аджашханлагъа уа, ала соруу кюнню унутханлары ючюн, ишексиз, къаты азаб барды», - деген эдик.
27. Кёкню, джерни да, аланы арасында затланы да, Биз алай бошуна джаратмадыкъ. Ол акъыл а, къуру кяфыр къауумну оюмуду. Кяфырлагъа уа, от къыйынлыкъ келир.
28. Огъесе Биз ол ийман да салыб, ашхы ишле этгенле бла джер юсюнде бузукълукъ этиб айланнганланы, неда Аллахдан къоркъгъанла бла къоркъмагъанланы тенгми этдик сора?
29. Бу Биз сеннге тюшюрген (Къуран, акъыл иеси адамла) аны аятларына сагъыш этиб сюзер ючюн, унутмай, эсде да тутар ючюн келген берекетли китабды.
30. Биз (бала орнуна) Дауудха Сулейманны саугъалагъан эдик. Ишексиз, ол Аллахха бакъгъан, бек ашхы къул эди.
31. Бир джол ингирде, аны джылкъысы, туякълары да топ-топ эте, джортуб аны аллына келди.
32. Сора ол: «Ишексиз, мен намаздан эсе, алагъа багъа бердим кёреме, кюн ташайыб кетди», - деди (алагъа эси кетиб, намазны оздуруб).
33. Сора ол (сокъураныб): «Аланы бери бир къайтарыгъыз», - деб (къайтартыб), аланы аякъларын, боюнларын сылаб башлады.
(Тафсирледе ол аланы кесди деб да джазадыла, алай болса да, ол ишни не Къуран, не хадис бегитмейди. Джылкъысына – дуния затха эси кетиб, бир уакъты намазын оздургъанына Аллахдан уялыб, таубагъа тюшгенини юсюнденди сёз. Эсни анга бёлюрге керекди. Ансы файгъамбаргъа, аны ючюн джылкъыны кесди деген келишмейди).
34. Биз бир джолда сынаб, Сулейманны тахтасына бир тёнгекни олтуртхан эдик.
(Муну юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Былайда аланы бирин джазабыз. Патчахлыкъгъа кетиб кёлю уллу болмаз ючюн, Уллу Аллах аны ауруулу, къарыусуз этиб, ол тахтасында оноуун эталмай олтургъанды. Бу меннге Аллахдан келген сынам болур деб, Уллу Аллахха тауба этгенди).
Сора ол артда тюшюнюб, Бизге къайытыб:
35. «Эй, Раббим! Сен кеч мени, менден сора артда кишиге тыйыншлы болмагъан бир патчахлыкъ да бер, ишексиз, Сен чомарт тукъум саугъалаучуса!», - деб, тиледи.

36. Сора Биз джумушакъ ургъан, къайры десе ары баргъан джелни бойсундуруб, анга ишлетген эдик.
37. Аны кибик, тюрлю-тюрлю затла ишлеучю, суу тюбюне тюшюб, тенгизден багъалы ташланы (накъут, налмаз, инджи деген кибик) чыгъарыучу шайтанланы да,
38. аны кибик, башхала да, сынджырла бла бир-бирине байланыб (тургъан шайтанланы да).
39. Биз анга: «Бу Бизни сеннге берген чомартлыгъыбызды, сюйсенг биреуге бер, сюйсенг кесинг тут, аны ючюн сеннге соруу болмаз», - деген эдик.
40. Бизни джаныбызда анга, Бизге джуукълукъ да, аламат къайытыр орун да хазырды.
41. Бизни къулубуз Айюбну да эсгер! Ол Раббисине: «Меннге шайтан къатылгъанды, инджиу бериб къыйнайды» - деб, таууш этгенин.
42. Сора анга: «Аягъынг бла джерни къакъ!» - деб, буйрукъ болгъан эди. (Алайдан суу чыкъгъан эди). Сора анга: «Ма бу сууукъ суу – сеннге джуунургъа, ичерге да», - деб, айтылгъан эди.
43. Биз анга аны юйдегисин да, аны юсюне дагъыда аллай бирни да (балала), Кесибизни рахматыбыз бла, саугъалаб берген эдик. Акъыл иелерине да оюмгъа.
44. Биз анга: «Къолунга бир джоббу чёбню ал да, аны бла юйбийченги ур, олсагъатда антынга туура болурса!», - деген эдик. Ишексиз, Биз аны сабырлы табхан эдик. Ишексиз, ол а Бизге бойсуннган, бек ашхы къул эди.
(Айюб юйбийчесин не ючюн урургъа ант этгенини юсюнден Къуранда ачыкъ айтылмайды. Аны юсюнден тюрлю-тюрлю айтыула бардыла. Алай болса да аны бир керти джангылычы болуб, анга джюз чыбыкъ урургъа деб ол ант этгенди. Ол сау болгъанында, антына толу болур ючюн, Сыйлы Аллах джюрегине салыб, джюз чёб башны алыб, бир кере ургъанды).
45. (Мухаммад) Бизни къулларыбыз Ибрахимни, Исхакъны, Якъубну да эсге ал! Ала (ийманда) бек кючлю эмда терен ангылагъанла эдиле.
46. Ишексиз, Биз аланы ахырат арбазны эсгериуде, бек тазала этген эдик.
47. Ишексиз, ала Бизни джаныбызда сайланнганладан, ашхыладан эдиле.
48. Исмагъилни, Ильясагъаны, Зулкифлини да эсгер! Ала бары да ашхыладан эдиле.
49. Ма была бары да ауаздыла (ойлашыргъа). Аллахдан къоркъгъанлагъа уа, аламат орунла хазырдыла:
50. эшиклери кенгине ачыкъ, Аднан джаннетле,
51. ала анда таяныб-таяныб, тюрлю-тюрлю кёгетле, ичгиле (аны-муну) келтиригиз дей.
52. Аланы биргелерине энгишге къарагъан (уятлы), теб-тенг хур къызла да.
53. Ма бу затла сизге тергеу кюннге хазырдыла.
54. Ишексиз, бу – Биз сизге юлюш этиб берген бошалмазлыкъ рысхыды.
55. Бу алагъады (ашхылагъа). Терсине баргъанлагъа да, эм аман орун хазырланыбды –
56. джаханим. Ала анда кюерле, ол а къалай аман орунду.
57. Ала ма алай къайнар сууну, къан-иринни татыуун кёрсюнле,
58. аны кибик, анга ушаш, тюрлю-тюрлю (хылымылы) затланы!
59. (Башчыланы, алчыланы ызларындан баргъанлагъа): «Бу джыйын да сизни бла (башчыла бла) бирге джаханимге атылыр», - деб, айтылыр. Алагъа киши хошкелди айтмаз. Ишексиз, ала отда кюер къауумдула.

60. (Аланы ызларындан баргъанла да): «Огъай, сизге хошкелди джокъду, бизге бу джаханим сизни амалтын хазырланды. Бу уа турур орунну къалай аманыды», - дерле.
61. Ала да: «Эй, Раббибиз! Бу къыйынлыкъны бизге ким келтирди эсе, анга от азабны эки къат бер!», - дерле.
62. Ала да: «Бизге не болгъанды, ол биз аманлагъа санаучу адамларыбызны, не эсе да мында (джаханимде) кёрмейбиз.
63. Биз аланы хыликке этиучен эдик. Огъесе кёзюбюз аланы игими кёрмейди?» - дерле.
64. Ишексиз, ма ол хакъды, джаханим иелери бир-бири бла алай даулашырла.
65. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен къуру ауазчыма, болгъанны хорлаучу Джангыз Аллахдан ёзге, башха аллах деб джукъ джокъду,
66. кёклени, джерлени да Раббиси, аланы арасында болгъан затны да Иеси, кючю уллу, толу кечиучю (Аллахдан башха)», - де.
67. Сен алагъа: «(Ангылагъаннга) бу бек уллу хапарды.
68. Сиз а аны (ол хапарны) сан этмей, ары буруласыз.
69. Ол эм огъары джыйылыуда (мёлеклени Аллах бла) дауларындан менде билим джокъду.
70. Мен къуру сакълыкъгъа чакъырыучу болгъаныма, (Аллахдан) меннге ачыкъ уахъю келген болмаса», - де.
(Ауалда атабыз Адам гъ.с джаратылгъан заманда, мёлекле Аллахха дау этгендиле, джер юсюнде къан тёгерик, фитна джаярыкъ халкъны нек джаратаса деб? Аят аны юсюнденди).
71. (Эсгер) Раббинг мёлеклеге: «Ишексиз, Мен тылдандан адамны джарата тебрегенме.
72. Мен анга толу сыфат бериб бошасам, Кесими джанымдан анга юфгюрюрме, сиз да анга баш урурсуз!», - дегенин.
73. Сора мёлекле бары да, бири къалмай, анга баш ургъан эдиле,
74. иблисден къалгъанла. Ол а саджде этерге унамай, аны уллукёллюлюк тутуб, кяфырладан болгъан эди.
75. Джаратхан да анга: «Эй, иблис! Мен Кесим къудрет къолум бла джаратхан (адамгъа) баш уруудан сени не зат тыйды, кесинги уллуму кёрдюнг, огъесе мийикгеми санадынг?» - деди.
76. Ол да: «Мен андан эсе игиме. Мени отдан джаратханса, аны уа – топуракъдан», - деди.
77. Аллах да: «Алай эсе, чыкъ мындан (джаннетден!) Ишексиз, сен ташла бла тюйюлген (налат берилген) болдунг.
78. Ишексиз, Къыямат кюннге дери Мени налатым болду сеннге», - деди.
79. Ол да: «Эй, Раббим! Адамла тирилген кюннге дери, меннге болджал бер!», - деб, тиледи.
80. Аллах да: «Ишексиз, сеннге болджал берилди,
81. бир белгили кёзюуге дери (Къыямат кюннге дери)», - деди.
82. Иблис да: «Сени уллулугъунг бла ант этеме, мен аланы барын да терсейтмей къоймам,
83. къуру Сеннге берилген таза къулларынгдан къалгъанланы», - деди.
84. Аллах да анга: «Хакъын айт десенг, Мен хакъын айтайым,
85. сени бла да, сени ызынгдан баргъанла бла да – барынг бла да Мен джаханимни толтурмай къоймам», - деди.
86. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен сизден аны ючюн (ауазым ючюн) бир тюрлю бир хакъ излемейме (аманатны айтхан болмаса), андан башха затны бойнума да алмайма», - де.

87. Бу (Къуран) дунияны башына (адамына, джинине да) къуру ауазды.
88. Бир талай замандан сора, сиз бу Къуранны айтхан хапарлары хакъ болгъанын, чыртда билмей къалмазсыз!
(Озаманда къаршчы болгъанла, бир кесек заман ётгенден сора, артда ангылаб, Ислам диннге къайытхандыла. Заман-замандан Къуран айтхан затла ачыла, наука да аланы бегите, сиз да биле-биле барырсыз дейди. Бусагъатда наука ача келген затла, Къуран бла келишиб баргъан кибик).

39 суура

ДЖЫЙЫЛЫУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Бу китабны тюшгени сыйлы, акъыл Иеси Аллахданды.
2. Ишексиз, хакъ болуб (Мухаммад) Биз сеннге бу китабны эндирдик. Энди сен дининги тазалаб, Аллахха алай къуллукъ эт!
3. Аллахха уа дин (кёзбаусуз, къошакъсыз) къуру таза джюрекден болургъа тыйыншлы тюлмюдю сора? Ол Аллахдан ёзге Анга тенг тутханла: «Биз алагъа, къуру ала бизни Аллахха джуукъ этер ючюн къуллукъ этебиз», - дейдиле. Ишексиз, ол ала тартышыб тургъан затха Аллах сюд этер. Ишексиз, Аллах а джалгъанчыны, къаршчыны тюз джолгъа тюзетмез.
4. Аллах Кесине бала алыргъа излесе, (ала теджегенни алмай) Ол джаратхан затларындан, Кеси сюйгенин сайлаб алыр эди. Ол бек тазады (аллай затдан). Ол (болгъанны) хорлаучу Бир Аллахды.
5. Хакъ кёклени, джерни да джаратхан – Олду. Кечени кюндюзге бурады, кюндюзню да кечеге бурады. Кюнню да, айны да ишлетиб турады. Хар бири да, белгили болджалгъа дери, джоллары бла (орбиталары бла) джюрюйдю. Ол а кючю уллу, толу кечиучю тюлмюдю сора?
6. Ол сизни бир джандан джаратды. Сора андан аны юйбийчесин да джаратды. Сиз хайырланыр ючюн сегиз тюрлю хайуан джаратды (тюе, тууар, къой, эчки – экишер). Аналарыгъызны къарнында, юч тюрлю къарангылыкъны ичинде.
(Бири – сабий къаб, экинчи – ананы хатхусу, ючюнчю – ананы эти, териси. Сабий, ма бу юч тюрлю къабны ичинде джаратылыб, анда джан кириб, белгили заманны анда туруб, сора дуниягъа ол алай чыгъады. Бу затны этерге къудрети джетген Аллахха ишеклик къалай келтиресиз? Анга кючю джетген кибик, ёлгенлени тирилтирге да, ма алай джетер дейди аят).
Ол сизни бир тюрлю халдан сора да, башха халгъа кёчюре (ёсдюре, тюрлендире) джаратды да! Сизни Иегиз Аллах – Олду, патчахлыкъ да (къуру) Аныкъыды. Ол болмаса, башха аллах джокъду. Сиз а къайры бурулубсуз?
7. Сиз Анга ийнанмасагъыз (ийнанмагъыз, кесигизге керек тюл эсе), Ол сиз керекли тюлдю (сизден джукъ излемейди). Алай а ийнанмагъан къулларына Аллах разы болмайды. Сиз Анга шукур эте билсегиз, Ол разы болады. Биреу биреуню джюгюн

(гюнахын) кёлтюрмез. Артда барынгы да къайытырыгъыз Раббигизгеди. Ол сизге хар кимни этген затларыны хапарын айтыб берир. Ишексиз, Ол адамланы ичлерин билибди.
8. Адамгъа бир тарлыкъ келсе, ол Раббисине джалбарыб, тилекге джарашады. Сора Ол аны (тилегин къабыл этиб) игиге ауушдурса уа, ол (унутуб) Аллахха, аны тюз джолдан аджашдырлыкъ тенгле къурайды. (Мухаммад) сен ол адамгъа: «Кяфырлыгъынг бла бир кесекге дери зауукълан! (Артда уа), ишексиз, сен от иесисе»,- де.
9. Сора ол Раббисинден буюгъуб, кече кёзюуледе джукъусун бёлюб, Анга баш да уруб, (Аны аллына сюелирин унутмай), ахыратдан къоркъуб, Раббисини рахматын да умут этиб кюрешгенле бла… Сен алагъа: «(Хакъны) билгенле бла билмегенле – ала тенгмидиле сора?» - де. Ишексиз, (хакъны) къуру акъыл иелери эсге алаладыла.
10. Сен алагъа: «Эй, ийман келтирген къулла! Раббигизден къоркъугъуз! Бу дунияда игиликле этгенлеге (анда да) игилик болур. Аллахны джери эркинди, кенгди (бир джерде дин тутар мадар болмаса, мадар болгъан джерге кёчюгюз!) Сабырлагъа (дин ючюн, Аллах ючюн не къыйналсала да тёзселе) хакълары эсебсиз, толу берилир», - де.
11. Сен алагъа: «Меннге Бир Аллахха таза джюрекден къуллукъ этерге,
12. муслиманланы да эм биринчилери болургъа буюрулду», - де.
13. Сен алагъа: «Раббиме ассы болсам, ишексиз, мен уллу кюнню азабындан къоркъама», - де.
14. Сен алагъа: «Мен диними, къуру Аллахха атаб, таза джюрекден къуллукъ этеме», - де.
15. «Андан ёзге, сиз кимге сюйсегиз да, анга этигиз къуллукъ!», - де. Сен алагъа: «Къыямат кюн джарлы болгъанла, дунияда кеслерин да, ахлуларын да джарлы этгенледиле. Ол а ачыкъ насыбсызлыкъ тюлмюдю сора?
16. Аланы башларындан къара тютюн булутла, тюб джанларындан да къара от тютюн булутла къуршаларла деб, Аллах къулларын алай къоркъутады. Эй, къулларым! Менден сакъ болугъуз дейди» - де.
17. Тюзю, тагъутха (шайтаннга) къуллукъ этмекден джанлаб, Бир Аллахха кимле бурулсала, алагъа сюйюмчю барды. Мени къулларыма уа, (Мухаммад) сен сюйюмчю айт:
18. тюрлю-тюрлю сёзле эшитиб, аланы эм ашхысыны (Къуранны) ызындан баргъанлагъа. Ишексиз, ала уа Аллах тюзетгенледиле эмда акъыл иелеридиле.
(Джашауда кёб тюрлю окъуула, айтыула бардыла. Кимине профессор, кимине философ, кимине академик деген кибик. Аланы араларында, къуру Сыйлы Аллахны джолу бла баргъан болмаса, Аны сан этмей унутуб, кеслери акъыллары бла баргъанла да, алагъа ийнаннганла да аджашыбдыла).
19. (Мухаммад) сен от азабха (буюрулуб) бегиб бошагъанны къутхарырмыса сора?
20. Иелеринден къоркъгъанлагъа – алагъа уа тюблери бла суула баргъан, бир-бири башында джаннет къалала хазырды. Бу Аллахны берген сёзюдю. Аллах берген сёзюн а бузмайды.
21. Сен Аллах кёкден сууну эндириб, джер юсюнде ырхыланы бардырыб, аны суудан толтургъанын, аны бла тюрлю-тюрлю бетли нелляй бир сабан битдиргенин, сора ала муал болуб, саргъалыб, Ол аланы къаудан этиб къойгъанын кёрмеймисе сора? Ишексиз, ма ол затда акъыл иесине эсгерирге оюм барды.
22. Сора Аллах Ислам диннге кёкюрегин керген, Раббисинден анга нюр берилген адам бла, алай болмай, Аллахны эсгериуден джюреклери къатыб (къысыб, ол асыры тардан,

айтылгъан сёз да аны ичине кириге унамай) тургъанла (тенгмидиле) сора? Былагъа уа къыйынлыкъ барды. Была ачыкъ аджашыудадыла.
23. Аллах а эм ариу хапарны тюшюрдю, аятлары бир-бирине ушашла (къайтарылыб айтылгъан). Раббийлеринден къоркъгъанла аланы эшитген заманда, терилери джыйырылады (титирейди), ызы бла Аллахны эсгериб терилери, джюреклери да джумушайды. Ма ол Аллахны тюз джолуду, Ол а анга кимни тыйыншлы кёрсе, аны тюзетеди. Аллах терсейтгеннге уа, тюзетиучю табылмаз.
(Джаратхан Аллахдан келген аятланы, сансыз этиб къоймай, ала сагъынылгъан заманда, ийманлары керти болуб, Иелеринден да къоркъгъан адамла къаллай халгъа тюшгенлерин ачыкълайды бу аят).
24. Къыямат кюн джюзюн аман азабдан (отдан) къорууларгъа кюрешген адам (сора ол джаннетде рахат тургъан адамчамыды, ала тенгмидиле?) Ассылагъа уа: «Этген ишлеригизни азабын чегигиз!» - дерле.
25. Былагъа дериле да (келечилени) ётюрюкге санагъан эдиле. Сора алагъа, ала умут этмеген джерден, азаб келген эди.
26. Сора Аллах бу дунияда алагъа сыйсызлыкъны чекдирген эди, ахыратда азаблары уа бек уллуду, ала аны билалсала.
27. Биз бу Къуранда адамлагъа хар не тюрлю юлгюлени келтирдик, аланы эсге бир алыр эселе уа ала?
28. Бу – арабны тилинде бир къынгыры болмагъан – Къуранды, ала Аллахдан бир къоркъар эселе уа.
29. Аллах бир адамны юлгюге келтиреди, талай адам анга ие болуб (ол да къайсыны кёлюне джетерге билмей, ала да тартыш болуб тургъан. Бу кёб аллахлагъа табыннганлагъа юлгюге келтириледи). Дагъыда бир адамны келтиреди, иеси къуру бир асыулу киши болуб, ол да анга къуллукъ этиб тургъан
(Бу да, Бир Аллахха къул болуб, къуру Анга къуллукъ этгенни юсюнден мисалды). Ала экиси да тенгмидиле сора? Алхамду лиллях – Аллахха махтаула болсун (тюзю ма алайды!) Алай а адамланы кёбюсю аны билалмайды.
30. (Мухаммад) ишексиз, сен да ёлюрсе, ала да ёлюрле.
31. Сора, ишексиз, сиз барынг да Къыямат кюн Аллахны аллында даулашырсыз.
32. Аллахха да ётюрюкню айтыб, анга келиб тургъан хакъны да ётюрюк этиб кюрешген адамдан ассы болурму сора? Аллай кяфырлагъа джаханимде орун хазырланмазмы сора?
33. Хакъны келтирген да (Уллу Аллахны келечиси, анга ийнаныб) аны тюзге санагъан да – ала Аллахдан къоркъгъан къауумдула.
34. Раббийлерини джанында алагъа, не сюйселе да табылыр. Ол – ашхылыкъла этиучюлени хакъларыды.
35. Ол затла аланы этген аман ишлерин да кетериб, ала этгенден эсе да, эм ариуу бла джал берир ючюн.
36. Сора Аллах Кесини къулуна тамамлыкъ этмеймиди? Ала уа сени Андан башхала бла (идолла бла) къоркъутадыла. Аллах терсейтгенни уа тюзетирик табылмаз.
37. Аллах тюзетгеннге да бир аджашдырыучу табылмаз. Терс адамладан дертин алыргъа, Уллу Аллахны къолундан келмезми сора?
38. Сен алагъа: «Кёклени, джерни джаратхан кимди?» - десенг, ала: «Игитда, Аллахды!», - дерле. Сен алагъа: «Аллахдан ёзге ол табыннган затларыгъызгъа уа, сиз не дейсиз сора?» -

де. Сен алагъа: «Аллах меннге бир заран берирге излесе, сора ала аны менден тыялырламы? Неда Ол меннге рахматын этерге излесе, ала Аны рахматына чырмау болалырламы?» - де. Сен алагъа: «Меннге Аллах тамамлыкъ этеди», - де. Таянчакъ кереклиле, къуру Анга таянсынла!
39. Сен алагъа: «Эй, халкъым! Сиз да орнугъузда (этгенигизча) къуллукъ этигиз! Ишексиз, мен да орнумда этейим, артда сиз узаймай билирсиз,
40. сыйсыз азаб кимге келсе да, таймазлыкъ азаб кимни юсюне тюшсе да», - де.
41. (Эй, Мухаммад) ишексиз, адам улу ючюн, Биз сеннге хакълыкъ бла китаб эндирдик. Сора ким тюзелсе (ол китаб айтханча барса), ол кеси джаны ючюн тюзеледи. Аджашхан да кесине зараннга аджашады. Сен алагъа уакил тюлсе (ала сени бойнунга тюлдюле).
42. Ёлген кёзюуде адамланы джанларын Аллах алады. (Алай а джукълагъан кёзюуде аджалы джетиб) ёлюб къалмагъанны, аны джанын а, Ол джукълагъан заманда алады. Аладан болджалы джетгенни джанын Кесинде тыяды, аджалы джетмеген джанны уа, бир белгили болджалгъа дери, ызына джибереди. Сагъыш этиб, ойлаша билген къауумгъа, ол ишде да сейирлик барды.
(Джукъу да ёлюм кибикди, ол себебден ол да ёлюмню бир тюрлюсюне саналады. Ол затха да, Уллу Аллах бизни ойлашыргъа чакъырады).
43. Сора ала (мушрикле) Аллахдан башхаланы кеслерине шафагъатчыгъамы аладыла? (Мухаммад) сен алагъа: «Аланы къолларындан не бир зат келмесе да, неда ала сагъыш этиб бир зат ангыламасала да (аллыкъмысыз сора?)» - де.
44. Сен алагъа: «Шафагъат бары да, къуру Аллахныкъыды. Кёклени, джерни эркинлиги Аны къолунда болгъан, андан сора сиз барынг да Аны аллына къайтарыллыкъ», - де.
45. Бир Аллах эсгерилсе, ахыратха ийнанмагъанланы джюреклери къысады. Андан башхала эсгерилселе уа (идолла), ала къууанадыла (джюреклери кериледи, озаманда ачылады).
46. Сен былай тиле: «Эй, кёклени, джерни джаратхан, ташаны туураны да билиб тургъан Аллахым! Халкъны арасында сюд этерик къуру Сенсе! Ол ала тартыш болуб тургъан затха сюд этерик да, къуру Сенсе!», - деб.
47. Ол ассыла уа Къыямат кюн, джерде бютеу болгъан зат аланыкъы болуб, аны юсюне дагъыда аллай бирлери болса да, аны (барын да) бериб аман азабдан джанларын сатыб алалсала, аямазла.
48. Огъай, аланы аман ишлери алларына келир, ол (динни) хыликке этген затлары да аланы бууар.
49. Адамгъа бир къыйынлыкъ келген заманда, ол Бизге тилекчи болуб джалбарады. Сора Биз анга нигъматыбызны саугъаласакъ, ол: «Бу къуру кесими билимим бла келди (акъылым бла алдым)», - дейди. Огъай, ол анга къуру сынамгъа берилгенди. Алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.
50. Алагъа дериле да алай айта болдула, алай болса да терс ишлери ючюн алагъа къыйынлыкъ келгенинде, ол (байлыкъ) аланы къутхармады.
51. Аланы этген аманлыкълары башларына джетди. Ма бу ассыланы да (меккячы мушриклени) этген аманлыкълары башларына джетер, ала бир джукъ да эталмазла.
(Ахыры уа, Уллу Аллах къалай сёз берген эсе, алай болгъанды. Ол къаршчы къауумла халек болгъандыла).

52. Сора ала билмеймидиле, Аллах рысхыны кимге сюйсе, анга эркин береди, кимге сюйсе, анга дыккы этеди. Ишексиз, ма ол ишде да, ийнаннган къаумгъа, ойлашырлай сейир зат барды.
53. Файгъамбар, сен алагъа: «Эй, кеслерине (гюнахла бла) заран келтирген къулларым! Сиз Аллахны рахматындан тюнгюлюб къалмагъыз! Ишексиз, (къайтханнга) Аллах гюнахланы барын да кечеди. Ишексиз, Ол бек кечиучюдю, рахматлыды», - де.
(Муслиман адам не уллу гюнах этсе да, аджашыб, терс джолда не къадар айланса да, Ол кечмезлик гюнах эталмаз. Ол себебден Аллахны рахматындан, кечмеклигинден тюнгюлюрге джарамайды. Нек десенг бу аятда айтылгъаныча, Ол не тюрлю гюнахны да кечеди, терс джолун къоюб тауба этиб, кёлю бла тюз джолгъа къайытханны).
54. Сиз Иегизге бурулугъуз, Анга берилигиз, азаб келиб, сиз бир джерден да болушлукъ табмай къалгъан кёзюуге джетгинчи.
55. Бу сизге (Раббигизден) тюшюрюлген эм ариу затны да (Къуранны) ызындан барыгъыз (аны тутугъуз!) Сиз билмей тургъанлай азаб келгинчи, (озаманда кеч болур, болушлукъ табмазсыз).
56. (Озаманда) джан: «О, меннге бушуу! Мен Аллах джанында борчуму толтурмагъаным ючюн, меннге къыйынлыкъ келди! Ажымсыз, динни хыликке этгенле бла болдум!», - дер.
57. Неда: «Ай медет! Аллах тюзетсе эди, ишексиз, мен Аллахдан къоркъгъанладан болур эдим!», - дер.
58. Неда ол азабны кёрген заманда, энди бир кере ызыма къайытыргъа эркинлик болса эди, мен ашхы къулладан болур эдим!»,- дер.
59. Анга: «Огъай, сеннге Бизни аятларыбыз келген заманда сен аланы ётюрюкге санадынг, алагъа уллукёллюлюк да этдинг, алай бла кяфырладан да болдунг», - деб, джууаб болур.
60. (Мухаммад) сен Аллахха ётюрюклени айтханланы, Къыямат кюн бетлери къаб-къарала болуб кёрюрсе. Уллукёллюлени ахыр орунлары джаханимде болмазмы сора?
61. Аллахдан къоркъгъанланы уа, ала насыблы болгъанлары ючюн, Аллах къутхарыр. Ала не бир къыйынлыкъ, не бир мыдахлыкъ кёрмезле.
62. Аллах хар нени да джаратыучуду. Хар бир затха да уакилди.
63. Кёклени, джерни ачхычлары да Аны эркинлигиндеди. Аллахны аятларына ийнанмагъанла уа – ала керти насыбсыздыла.
64. Сен алагъа: «Эй, джахилле! Сиз меннге Аллахдан ёзге башхагъа къуллукъ этергеми буюрасыз сора?» - де.
65. Сеннге да, сеннге дерилеге да (хар бирине да): «Бир Аллахха джукъну тенг салсанг, этген къуллугъунг зыраф болур, кесинг да тамам джарлыладан болмай къалмазса», - деб, Аллахдан уахъю болду.
66. Огъай, сен къуру Бир Аллахха къуллукъ эт, Анга шукурчуладан да бол!
67. Ала Аллахха тыйыншлы сый бералмадыла. Алай а джер бары да Къыямат кюн Аны ууучунда болур, кёкле да бюклениб (чырмалгъан къагытча), Аны онг къолунда (къудретинде) болурла. Мушрикле Анга берген сыфатладан, Ол тазады, мийикди.
68. (Къыямат кюн) сургъа юфгюрюлсе не кёкледе, не джерде джукъ къалмай къырылыр, къуру Аллах къояргъа излегени болмаса. (Ол къояргъа излеген къалыр). Сора экинчи кере да сургъа юфгюрюлсе, ала (сау замандача) туруб, тёгереклерине къарарла.
69. (Ол кюн) джерни юсю Раббисини нюрю бла джарытылыр.

(Нек десенг кёкле да, джер да оюлуб, кюн да джукъланса, джерни джарытыр зат болмаз. Сора ол кюн джерни юсю Уллу Аллахны нюрю бла джарытылыр).
(Хар кимни аллына) китабла да салынырла. Файгъамбарланы да, шагъатланы да (мёлеклени, адамланы санларын да, гюнах-сууаб китабларын да, таш-агъачны да д.а.к.) келтириб, араларында тюзлюк бла сюд этилир, алагъа не аз да терслик болмаз.
70. Хар бир джаннга, этгенине кёре, толу хакъы берилир. Аллах а аланы не этгенлерин толу билибди.
71. Гяуурла уа джыйын-джыйын, джаханимге сюрюлюрле. Ала ары келирге аны эшиклери ачылыб хазыр болур. Сора аны сакълауллары: «Сизге кесигизден келечиле келмегенми эдиле, ала сизге Раббигизни аятларын окъуб, бу кюннге тюберигизни айтмагъанмы эдиле сора?» - дерле. Ала да: «Хо, ала уа келген эдиле, алай а «кяфырлагъа азаб» деген сёз (бюгюн) хакъ болду», - дерле.
72. Алагъа: «Джаханим эшикледен киригиз ары, ёмюрлюкге!» - деб, айтылыр. Къалай аманды уллукёллюлени турур джерлери!
73. Джаратхан Иелеринден къоркъгъанланы да джоббу-джоббу джаннетге (сыйлаб) элтирле. Ала ары келирге, аны эшиклери ачылыб хазыр болурла. Аны сакълауллары да алагъа: «Сизге салам (тынчлыкъ), хош келигиз, сиз ашхыла болдугъуз, энди ёмюрлюкге джаннетге киригиз!», - дерле.
74. (Ала джаннетни кёрселе): «Бизге берген сёзюн да толтургъан, джаннетде сюйген джерибизге бизни ие да этген Аллахха махтаула!» - дерле. Ашхылыкъла этиб керюшгенлени саугъалары къалай аламатды!
75. Ол кюн сен мёлеклени Раббийлерине тасбихле, махтаула эте, Гъаршны тёгерегинден алыб кёрюрсе. Сора аланы араларында хакълыкъ бла сюд тынар. Сора дунияланы Иеси Аллахха Махтаула! - деб, айтылыр.

40 суура

КЕЧИУЧЮ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Мим.
2. Бу китабны тюшюрюлгени; хар неге да къолундан келген, нени да билген, къудретли Аллахданды,
3. гюнахланы кечиучю, таубаланы къабыл этиучю, азаб бериуде къаты, чомартлыкъ Иеси (Аллахдан). Ол болмаса ёзге, башха аллах джокъду, ахыры хар нени къайытыуу да Ангады.
4. Аллахны аятларыны хакъында даулашханла – ала къуру гяуурладыла. (Мухаммад) аланы къраллада айланыулары (дуния джашау ючюн, ары-бери барыб) сени терилтиб къоймасын!
5. Алагъа дери Нухну къаууму да, аладан сора башха къауумла да (келечилени) ётюрюкге санагъан эдиле. Аланы хар бири да баргъан келечини тутуб, (ёлтюрюр) къайгъылы болгъан эди. Ала хакъны ётюрюк этер ючюн даулашыб тохтагъанларында, Мен аланы буугъан эдим, сора къалай эди алагъа Мени ол азабым!

6. Аны кибик, Раббинги кяфырлагъа: «Ала джаханим ахлуладыла», - деген сёзю да хакъ болду.
7. Гъаршны джюрютген мёлекле да, аны тёгерегиндегиле да Иелерине махтаула сала, Аны тазалайдыла, Анга толу да ийнанадыла. Ала Андан муъминлеге тилек эте: «Эй, Раббибиз! Сен рахматынг бла, билиминг бла хар затдан да кенгсе. Сеннге тауба этгенлени, Сени джолунгда баргъанланы кеч, джаханим азабдан да сакъла!
8. Эй, Иебиз! Аланы да, тюз джолда болгъан аталарын да, юйбийчелерин да, туудукъларын да, ол Сен сёз берген Аднан джаннетлеге кийир! Ишексиз, Сен къудретлисе, акъыл Иесисе.
9. Аланы къыйынлыкъладан (гюнахлары ючюн азабдан) Сен сакъла! Ол кюн Сен сакълагъан – Сен джазыкъсыннган адамды. Ма ол а, бек уллу насыбды», - деб, кечмеклик тилейдиле.
(Кёкде мёлекле джерде адамланы сансыз этиб къоймай, алагъа джанлары ауруб, алай тилек этиб турадыла. Алай болса да, кесини джаныны къайгъысын, бек аз адам кёреди).
10. Ишексиз, ийнанмагъанлагъа (ол кюн): «Сора сиз ийманнга чакъырылгъан заманда къаршчы болгъаныгъыз ючюн, сизни кесигизге ачыуугъуздан эсе, сизге Аллахны ачыуу уллуракъ болду», - деб, таууш болур.
11. Ала да: «Эй, Раббибиз! Сен бизни эки кере ёлтюрдюнг, эки кере да тирилтдинг. Энди биз гюнахыбызны ангыладыкъ, бизге былайдан бир чыгъар мадар джокъмуду?» - дерле.
12. Алагъа джууаб болур: «Сиз Бир Аллахха чакъырылгъан заманда, Анга къаршчы болдугъуз. Анга ширк (къошакъ) этилгенлей а, ийнандыгъыз. Энди ма бу аны ючюн хакъыгъызды», - деб. Хукму бары да Мийик, Уллу Аллахныкъыды.
13. Ол аллай Аллахды – сизге аятларын да кёргюзген, кёкден рысхы да эндирген. Алай а (ол затланы) къуру, Аллахха бурулгъан эсгералады.
14. Кяфырла ариу эрши кёрселе да, ийманыгъызны тазалаб, хакъ джюрекден Бир Аллахха джалбарыгъыз!
15. Ол (Аллах) дараджала бла Ёрдю, Гъаршны да Иесиди. Ол Кеси бла тюбешиу кюнню (айтыб) сакълыкъгъа чакъырыр ючюн, Кесини буйругъу бла уахъю этиб, къулларындан кимни сюйсе, аны иеди», - де. (Сизге соруб, сиз сюйгенни иймейди).
16. Сора ала (къабырдан) чыгъыб, туура болуб къалгъан кюн, аланы Аллахха джукълары таша болмаз. Ма ол кюн патчахлыкъ кимники болур сора? Игитда, хорлаучу, Бир Аллахныкъы болур.
(Ол кюн дунияда патчахлыкъ этерге кюрешгенле, ала Джаратхан Аллахны аллына сюелселе уа, ол мында халкъны къалтыратхан залимле, бары да Анга бойсунуб, баш ийиб тохтарла. Керти патчах Ким болгъанын ангыларла).
17. Сора ол кюн: «Ма бу хар кимни этгенине кёре джалы берилир кюндю, бюгюн кишиге артыкълыкъ болмаз», - деб, айтылыр. Ишексиз, Аллах а, эсеблеуде бек теркди.
18. (Мухаммад) сен алагъа джуукълашыб келе тургъан Къыямат кюнню айтыб эсгерт. Ол, джан тамакъгъа тыгъылыб, киши джукъ айталмай (къалтыраб) къалгъан, ол ассылагъа да, не бир джан аурутхан тенг, не алагъа бойсуннукъ бир шафагъатчы табылмагъан кюнню.
19. Аллах кёзлени хыянатын да (бир-бирине не ташатын, не эслетмей урлаб къарагъанны), джюрекле джашыргъанны да билибди.

(Кёз деген, адам анга ышаныб къалырлай, алай къарыулу зат тюлдю. Ол хар затны да тыйыншлысыча кёрюб баралмайды. Кёзге ауангы затла да кёрюнюрге боллукъдула, шайтан бир затла кёргюзюрге да боллукъду. Алагъа таяныб, кёрген затына ийнаныб къалгъан адам аджашырыкъды. Ол себебден кёзлеге бек сакъ болургъа керекди).
20. Хар затха Аллах хакъ оноу этеди, Аллахдан ёзге, ол ала джалбарыб кюрешгенле уа, бир джукъ оноу да эталмазла. Ишексиз, Аллах а эшитиучюдю, кёрюучюдю.
21. Сора ала джер юсюнде айланмадыламы? Алагъа дери буруннгуланы артлары къалай болгъанын кёрмедилеми? Ала уа быладан эсе да къарыулу, (артларында къойгъан) ызлары да быладан эсе деменгили эди. Алай болса да, гюнахлары себебли, Аллах аланы буугъан эди. Аланы Аллахдан сакъларгъа уа, киши табылмагъан эди,
22. аны себеби уа, келечиле алагъа ачыкъ белгиле бла келиб, ала да ийнанмагъанлары ючюн, Аллах аланы азабха тутхан эди. Ишексиз, Ол а азаб бериуде кючлюдю, къатыды.
23. Бир кёзюуде Биз сейир аятларыбызны да, ачыкъ далилле да бериб, Муссаны джиберген эдик
24. фыргъауннга, Хаманнга, Къаруннга. Сора ала анга: «Бу кёзбаучуду, алдауукъчуду», - дедиле.
25. Ол алагъа Бизни джаныбыздан хакъны да алыб баргъанында: «Аны бла бирге ийман келтирген джашланы ёлтюрюгюз, тиширыуларын а, сау къоюгъуз», - дедиле. Алай а аланы хыйлалары алагъа, къуру аджашыу болду.
26. Фыргъауун да: «Мени ары джиберигиз! Муссаны бир ёлтюрейим, сора ол Раббисин бир чакъырсын! Ол сизни динигизни не тюрлендирир, неда джер юсюнде бузукълукъ джаяр деб къоркъама», - деди.
27. Мусса да алагъа: «Ишексиз, мен хыйсаб (аман-иги тергеу боллукъ) кюннге ийнанмагъан, хар бир уллукёллюден мени да, сизни да Раббигиз бла сакъланама», - деди.
28. Фыргъауунну ахлусундан ийманын джашырыб тургъан бир адам: «Сора сиз биреу: «Мени Раббим Аллахды», - дегени ючюнмю ёлтюресиз аны. Ол сизге Раббигизден ачыкъ далилле бла келди да. Ол алдауукъчу болса, ётюрюгю башына джетер. Алай болмай, кертичи болса уа, ол айтхан затланы бир къаууму келир сизге. Ишексиз, Аллах зырафына ишлеген алдауукъчуланы тюз джолгъа тюзетмез.
29. Эй, халкъым! Бюгюн патчахлыкъ сизни къолугъуздады (кюч сиздеди), джер юсюнде белгилисиз. Алай а бизге Аллахны ачыуу келсе, андан бизни ким сакълар?» - деди. Фыргъауун да: «Мен кесиме тюзге санамагъанымы сизге кёргюзмейме (теджемейме), сизни къуру тюз баргъан джолгъа тюзетеме», - деди.
30. Сора ол ийманы болгъан: «Эй, халкъым! Ишексиз, мен сизге ол буруннгулагъа келген кюн келеди деб къоркъама.
31. Сёз ючюн: Нухну, Адны, Самудну къауумларына, аладан сора артдагъылагъа да. Аллах а Кесини къулларына артыкълыкъ этерге излемейди.
32. Эй, халкъым! Ишексиз, мен сизге къычырыкъ-сыйыт кюн келир деб къоркъама (Къыямат кюн).
33. Ол кюн а сиз ызыгъызгъа айланыб къачарсыз. Алай а ол кюн сизни Аллахдан къутхарыр киши табылмаз. Аллах тюзетмегенни киши тюзетмез.
34. (Муссагъа дери) Юсуф да ачыкъ мугъджизатла (сейир затла) бла келген эди. Алай а ол сизге келтирген затха, хаман таймаздан, ишекли болуб турдугъуз. Ол ёлгенден сора уа,

сиз: «Энди андан сора Аллах бизге келечи джиберлик болмаз», - деген эдигиз. Терсейиб, чайкъалыб тургъанланы Аллах ма алай аджашдырады,
35. Аллахдан келген бир далиллери да болмагъанлай, Аллахны аятларыны юсюнден даулашыб тургъанланы. Бу уа Аллах джанында да, муъминлени джанында да, ачыулу ишди. Хар зулмучуну, хар уллукёллюню джюрегине, Аллах ма алай мухур басады.
36. Фыргъауун да: «Эй, Хаман! Сен меннге бир къала ишле, (анда кёкде) бир тюрлю джоллагъа чыгъар эсем а,
37. кёклени башы джоллагъа джетиб, Муссаны Аллахына туура болала эсем, бир кёрейим. Ишексиз, ол алдауукъчу болур деб, оюм этеме», - деди. Фыргъауунну аман ишлери анга ма алай ариу кёрюннген эди, ол тюз джолдан да тыйылыб эди. Фыргъауунну хыйлалары къуру аны халек этерге джарады.
38. Сора ол ийманы болгъан адам: «Эй, халкъым! Сиз меннге тынгылагъыз, мен сизни тюз баргъан джолгъа тюзетейим!
39. Эй, халкъым! Бу дуния деген ол, къуру бир кесек хайырланнган затды. Ахырат деген а, ол тюрленмей, бирча тургъан джерди.
40. Мында биреу бир аманлыкъ этсе, анда анга къуру аллай бир джал берилир. Алай болмай, биреу да бир игилик этсе, эркиши, тиширыу болса да, ийманы да болуб, ала джаннетге кирирле. Ала анда эсебсиз рысхыгъа батарла.
41. Эй, халкъым! Меннге не дейсиз, мен сизни къутулуугъа чакъырама, сиз а мени отха чакъырасыз.
42. Сиз мени Аллахха къаршчы болургъа да, мени хапарым болмагъан затны Анга тенг этерге да чакъырасыз. Мен а сизни къудретли, кечиучю Аллахха чакъырама.
43. Ишексиз, сиз мени чакъыргъан затла – ала, не дунияда, не ахыратда алагъа табыныргъа тыйыншлы затла тюлдюле. Ишексиз, барыбызны да къайытырыбыз Аллахны аллынады. Ол ырджыдан чыкъгъанла уа, ала от иелеридиле.
44. Мени сизге айтханым, узаймай эсигизге тюшер (кеч болур, ансы). Мен а ишими Аллахха къояма. Ишексиз, Аллах къулланы барын да кёрюбдю».
45. Сора Аллах аны, ала къураб кюрешген, аман хыйлаладан сакълагъан эди. Фыргъауунну тукъумуна (къауумуна) уа къыйынлыкъ келген эди –
46. джаханим от – эртден, ингир да ала анга (отха) салыннган. Къыямат кюн болса уа: «Фыргъауунну тукъумун (къауумун) азабны эм къатысына кийиригиз», - деб, айтылыр.
47. Сен аланы бир-бири бла отда даулашыуларын кёрсенг! Алайда онгсузла уллукёллюлеге (бёгеклеге, тамадалагъа, башчылагъа): «Биз сизни ызыгъыздан баргъан эдик, энди сиз бизни от юлюшюбюзден бир кесекни кетералырмысыз?»
48. Ол бёгекле да: «Ишексиз, биз барыбыз да аны (отну) ичиндебиз. Ишексиз, Аллах къулларыны сюдюн этиб бошагъанды», - дерле.
49. Ол отдагъыла джаханимни сакълауулларына: «Сиз Раббигизден бир тилегиз, бизден азабны бир да къуруса да, бир кюннге дженгиллетсин!», - дерле.
50. Ала да: «Сора сизге хар затны ачыкълаучу келечиле келмегенми эдиле?» - дерле. Ала да: «Хо! Келген эдиле», - дерле. Ала да (мёлекле): «Да тилегиз да кёрюгюз (хайыр бар эсе!) Алай а ийнанмагъанланы тилеклери бошуна болур».
51. Ишексиз, Биз келечилерибизге да, ийман салгъанлагъа да болушмай къоймазбыз, бу дунияда да, шагъатла сюелген (Къыямат) кюнде да.

52. Ол кюн а, залимлени сылтаулары хайыр бермеген кюндю. Алагъа налат да берилген, джуртну аманы да болгъан кюн.
53. Ишексиз, Биз бурун Муссагъа тюз джолгъа салгъан джорукъ берген эдик, Бану Исраиллени (Тауратха) ие этген эдик.
54. Ол, акъыл иелерине тюз джол эмда ауаз эди.
55. (Мухаммад) тёз! Ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды. Гюнахларынга да кечмеклик тиле, эртден да, ингир да махтаула этиб, Аллахынгы тазала!
56. Ишексиз, (Аллах джанындан) бир тукъум бир далил да келмегенлей, Аллахны аятларыны хакъында даулашыб тургъанла – ала кёкюреклеринде, къуру уллулукъ излеб этедиле, ала анга (муратларына) джетишалмазла. Сен а Аллах бла сакъланмакъ тиле (аланы заранларындан). Ишексиз, Ол эшитиучюдю, кёрюучюдю.
57. Керти, адам улуну джаратыудан эсе, кёклени, джерни джаратыу уллуду, алай а адамланы кёбюсю аны билмейди.
(Кесин уллу кёрген, неда дунияны къурагъан Уллу Аллахха ишеклик келтирген адам кёклени, джерни джаратылыууна бир къарасын! Тюз акъылы болгъан адам эсе, Аллахха ишеклиги да чачылыр, кеси джукъ болмагъанын да ангылар).
58. Ишексиз, сокъур бла сау тенг тюлдю, ийман салыб, игиликле этген бла аманлыкъчы да тенг тюлдю, къалай къарыусуз ангылайсыз сиз.
59. Ишексиз, Къыяматны заманы келмей къалмаз, анга ишек джокъду. Алай а адамланы кёбюсю анга ийнанмайды.
60. Раббигиз сизге: «Тилегиз (кереклигизни), Мен сизге джууаб берирме (къуру къоймам!) Ишексиз, Меннге къуллукъ этерге уллукёллюлюк этгенле – ала сыйсыз болуб, артда джаханимге кирирле»,- деди.
61. Ол аллай Аллахды – кечени сиз тынчайыр ючюн, кюндюзню да сиз кёрюб (кереклигизни баджарыр) ючюн джаратхан. Ишексиз, Аллах адамлагъа бек чомартды (кенгди), алай а адамланы кёбюсю аны билиб, шукур этмейди.
62. Аллах деген ма Ол аллайды – сизни да Раббигиз, хар нени да джаратыучу, Андан башха бир тюрлю бир аллах болмагъан. Сиз а къалай алданыбсыз.
63. Аллахны аятларына къаршчы болгъанла, ма алай алданадыла.
64. Аллах деген аллайды – джерни, сиз юсюнде орналыб джашарлай, кёкню да (башыгъызда) чардакъ этген. Сизге да тюрлю-тюрлю ариу тукъум сыфатла берген, дагъыда таза затланы сизге рысхы этген. Ма ол Аллахды сизни Раббигиз. Ол – бютеу берекетни бериучю, дунияны Иеси Аллахды.
65. Ол (хаманда) сауду, Андан башха бир тюрлю бир аллах джокъду. Ийманыгъызны тазалаб, къуру Анга джалбарыгъыз! Махтаула бары да, къуру дунияланы Иеси Аллаххады.
66. Сен алагъа: «Раббимден меннге ачыкъ далилле келиб, Бир Аллахдан ёзге, ол сиз табыннган затлагъа къуллукъ этиуден мен кери урулдум, дунияланы Иеси Раббийге берилиб тохтаргъа меннге буйрукъ да болду», - де.
67. Ол аллай Аллахды – сизни (биринчи) топуракъдан, сора суу кесекден, сора уюгъан къан кесекден джаратыб, сора сабийлей (дуниягъа) чыгъарыб, сора ёсдюрюб, уллу этиб къарыу берген, артда да сизни къарт (къарыусуз) этген. Сора сизден эртде (джашлай) ёлгенле да барды, сизден болджал кюннге дери (къартлыкъгъа) джашаб ёлгенле да барды.

Сиз (бу ишлеге) бир сагъыш этер эсегиз а (ойлашыр эсегиз а, бу ишни этген да, анга къолундан келген да кимди деб).
68. Ол аллай Аллахды – тирилтген да, ёлтюрген да этген. Бир ишни этерге оноу этсе, анга къуру: «бол!» - дейди, ол да болады.
69. (Мухаммад) сен Аллахны аятларыны хакъында даулашханланы кёрдюнгмю? Къалай терсейгенледиле ала,
70. ол Биз джиберген китабны (Къуранны) да, ары дери келечилени юсю бла Биз ийген затыбызны да ётюрюк этиб даулашханла. Ала аны артда билирле,
71. боюнларына бугъоула салыныб, сынджырла бла байланыб, джаханимге сюйрелселе,
72. къайнагъан суугъа тюшюб, артда да отда джансала.
73. Сора алагъа: «Ол табыннган затларыгъыз къайда энди,
74. Бир Аллахдан ёзге?» - деб, сорулур. Сора ала: «Ала бизден аджашдыла (тас болдула). Огъай, биз бурун табыннган затла, къуру бош, ётюрюк затла болдула», - дерле. Къаршчыланы Аллах ма алай аджашдырады.
75. Сора алагъа: «Ма бу сизге, сиз джер юсюнде орунсуз къууанчлы болуб, керпесленнгенигиз ючюндю.
76. Киригиз, энди джаханимни эшиклеринден, ёмюрлюкге анда турургъа. Уллукёллюлени орунлары къалай аманды»,- дерле.
77. (Мухаммад) чыда, тёз, ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды. Биз кяфырлагъа сёз берген затыбызны сеннге (сен саулукъда) не бир кесегин кёргюзюрбюз, алай болмай, Биз сени къоратсакъ да (аджал бериб, ахыры) ала Бизни аллыбызгъа сюелирле.
78. Биз сеннге дери да келечиле джибериб тургъанбыз. Аладан Биз сеннге хапарларын айтханла да бардыла, Биз сеннге хапарларын айтмагъанла да бардыла. Аланы бири да, Аллахдан эркинликсиз, бир аят (сейир зат) келтирирге тыйыншлы тюлдю. Аллахны буйругъу джетсе уа, ол кереклисича тынады. (Аллахны ишин) бошха санаучула да, ол заманда джарлы боладыла.
79. Ол аллай Аллахды – сизге хайуанланы джаратхан, бир къауумларына минер ючюн, бирлерин да ашар ючюн.
80. Муратыгъызгъа джетер ючюн, сиз алагъа да, кемелеге да сюйсегиз джюк салыб, сюйсегиз алайлай миниб джюрюйсюз, алада сизге башха тюрлю хайырла да бардыла.
81. (Сиз ойлашыр ючюн) Аллах сизге сейир затларын кёргюзеди. Аны сейир затларындан къайсысын кери урурсуз сиз сора?
82. Сора ала джер юсюнде айланмадыламы, алагъа дерилени артлары къалай болгъанын кёрмедилеми? Быладан эсе аланы адам санлары да кёб, кючлери да уллу, джерде мекям-баш ишлери да артыкъ эди. Алай а аланы, ол затлары сакъламады (къыйынлыкъ келген заманда).
83. Сора алагъа белгили, ачыкъ сейир затла бла келечиле келгенлеринде, ала уллукёллю болуб (байлыкъларына базыныб), ол келечиле келтирген билимни да хыликке этиб тохтагъанларында, ала тыйыншлы хакъларын табхан эдиле.
84. Сора ала Бизни азабыбызны кёргенлеринде уа: «Биз Бир Аллахха ийнанабыз, Анга къошакъ этиб тургъан затларыбызгъа уа ийнанмайбыз», - деген эдиле.
85. Бизни азабыбызны кёргенден сора ийман салгъанлары уа, алагъа хайыр бермеди. Ётген халкъланы барына да, Аллахны джоругъу алай бола келди. Сора ма алай бла кяфырла джарлы бола келдиле.

41 суура

АНГЫЛАТЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Миим.
2. Бу тюшюрюлген – (Къуран) рахматлы, джумушакъ Аллахданды.
3. Бу китаб, аны ангылаб билаллыкъ къауумгъа, аятлары да ачыкъ-ачыкъ ангылатылгъан, арабны тилинде Къуранды,
4. кимге сюйюмчю, кимге къоркъуу келтирген. Алай а адамланы кёбюсю анга арт бурады, аны эшитирге излемейди.
5. Ала (меккячы мушрикле): «Ол сен бизге айтхан затлагъа джюрегибиз бёленибди, къулагъыбыз да бителибди, сени бла бизни арабызда джабыу барды, сен да кеси ишинги эт, ишексиз, биз да ишибизни этейик», - дедиле.
6. (Мухаммад) сен алагъа: «Мен да сизни кибик бир адамма, Аллахыгъыз да къуру Бир Аллахды деб, меннге уахъю болгъан. Энди сиз Анга тюз туругъуз, Андан кечмеклик да тилегиз! Мушриклеге уа, къаллай къыйынлыкъ барды,
7. зекятларын да бермеген, ахыратха да ийнанмагъан», - де.
8. Ишексиз, ийман салыб, ашхы ишле да этиб кюрешгенле, алагъа уа тауусулмагъан саугъала хазырдыла.
9. Сен алагъа: «Тохта, ишексиз, эки кюнню (кёзюуню) ичине джерни джаратхан Аллаххамы ийнанмайсыз сора? Сиз Анга тенглеми къурайсыз сора (идолла)? Ол а бютеу гъаламланы Иесиди», - де.
10. Джерни юсюнде дементили бегиб тургъан, мийик тауланы къурагъан, Ол тёрт кюнню (кёзюуню) ичинде аны юсюн берекетли этген (битиб азыкъ болурча), (хар джаннга да) бирча аны юсюнде азыкъларын юлешиб берген.
(Кюн дегенни да дуния кюнлеча ангыларгъа керек тюлдю. Аллах джанында кюнле башхадыла. Сёз ючюн: кюн дегенни не кёзюу, неда заманны бир бёлюмю деб, ангыларгъа тыйыншлыды. Орус тилде да периодла деб).
11. Дагъыда Ол (Аллах) кёк таба эс бёлгенди. Ары дери уа ол тютюн (газ) халда эди. Сора Ол алагъа (кёкге да, джерге да): «Сюйсегиз, сюймесегиз да буйрукъгъа келигиз!» - деди. (Хар биринг орнунгу алыб, ишлеб тебрегиз!). Ала да: «Биз бойсунуб келдик», - дедиле.
(Кёкле да, джерде да хар зат аланы джаратхан Раббийлерини буйругъуна бойсунуб тохтадыла. Джер юсюнде да кюн тийиб, джаум джауб, джел уруб, битим ёсюб, кече-кюн болуб д.а.к., хар зат Иесине бойсунуб, джашау къуралды).
12. Ол аланы джети къат кёк этиб, эки кюнню (кёзюуню) ичинде джасады. Сора Ол кёклени хар бирине (энчи) буйрукъ сингдирди.
(Кёкле алай биз акъыл этгенча тюлдюле. Аланы хар бирини да, Сыйлы Аллах салгъан энчи ишлери барды. Ала ол буйрукъну, бузмай, таймаздан толтуруб турадыла. Аланы бири буйрукъну бузгъаны болса, джерде джашау да бузуллукъду. Ол себебден джерде джашау, кёкле бла байламлыды. Ала ол буйрукъну бир болджалгъа дери, тутуб

турлукъдула. Сора ауалда салыннган болджал джетсе, ала оюллукъдула, ызы бла Кыямат Кюн да келликди).
Биз (Мен Уллу болгъан Аллах) джуукъ кёкню чыракъла бла (джулдузла бла) джасадыкъ эмда аланы сакълауулла этдик. Ма бу къудрети уллу, нени да билген Аллахны къадарыды.
13. Сора ала (мушрикле бу затланы сан этмей) бурулуб кетселе, сен алагъа: «Мен сизни Адны, Самудну къауумун тюб этген къыйынлыкъ сизге да келиуден айтыб къоркъутдум», - де.
14. Аланы тёрт джанларындан да келечиле келиб: «Бир Аллахдан ёзге, башхагъа къуллукъ этмегиз!» - деб, кюрешгенлерин. Ала да: «Раббибиз сюйсе, бизге мёлекле да иер эди, ол сен келтирген затха уа, ишексиз, ийнанмайбыз», - дей эдиле.
15. Адны халкъын айтсакъ: ол джер юсюнде орунсуз уллукёллюлюк этген эди. Сора ала: «Бизден кючлю ким барды?» - дедиле. Сора ала кёрмейми эдиле, ол аланы джаратхан Аллах, аладан эсе кючлю болгъанын? Бизни аятларыбызгъа уа, ала къаршчы болдула.
16. Сора ала рахат тынчайыб тургъанлай, дунияда сыйсыз азабны чекдирир ючюн, бир насыбсыз кюнледе, Биз алагъа къаты шууулдагъан джелни джиберген эдик. Алай а ахыратны азабы уа андан эсе, ишексиз, сыйсызыракъды, алагъа бир тукъум бир болушлукъ табылмаз.
17. Самудну къауумун айтсакъ: Биз алагъа тюз джолну кёргюзген эдик. Алай а ала тюз джолдан эсе, сокъурлукъну сайлагъан эдиле. Сора терсликлери ючюн, кёк чартлауну сыйсыз азабы тутуб, ала тюб болгъан эдиле.
18. Ийман салыб, Аллахдан къоркъгъанланы (айтсакъ) – аланы уа, Биз къутхаргъан эдик.
19. Аллахны джаулары отха джыйылгъан кюн, ала юлешиниб ары сюрюлюрле.
20. Ала ары келирге къулакълары, кёзлери, терилери аланы этген ишлерине шагъатлыкъ этерле.
21. Сора ала терилерине: «Бизге къаршчы шагъат нек болдугъуз?» - дерле. Ала да: «Бизни сёлешдирген, хар затны да сёлешдириучю Аллахды», - дерле. Биринчи кере сизни джаратхан да, ол сиз Аны аллына къайытхан да – Олду.
22. Ишексиз, сиз былайда не къолларыгъызны, не кёзлеригизни, не терилеригизни шагъатлыгъын джашырыб къутулалмазсыз, сизни этген ишлеригизни кёбюсюн, Аллах билмейди деб, сиз алай оюм этдигиз.
23. Ол сиз Раббигизге оюм этген терс сагъышларыгъыз сизни халек этдиле, алай бла джарлы болдугъуз.
24. Энди ала (мушрикле) не къадар сабырлыкъ этерге кюрешселе да, аланы орунлары отду. Кечмеклик излеселе да, ала кечилмезле.
25. Биз аланы юслерине (шайтан) нёгерле салгъан эдик.
(Биз айтханнгамы тынгыларла, огъесе ала айтханнгамы ауарла деб, сынар ючюн. Аладан кеслерин сакъларлай, Биз алагъа акъыл берген эдик).
Ала алагъа боллукъну да, болгъанны да ариу кёргюзюб (ала да терилиб тургъан эдиле). Джинледен, адамладан да алагъа дери ётген умметлеге айтылгъан сёз, хакъ болуб тыннган эди. Ишексиз, сора ала джарлы болгъан эдиле.
26. Гяуур къауум бир-бирине: «Къураннга тынгыламагъыз, ол окъулгъан кёзюуде дауур этигиз! Алай этсегиз, сиз хорлар эсегиз а!» - дедиле.
27. Биз ол кяфырлагъа къаты азабны чайнатмай да, ала этгенден эсе, аманы бла хакъ бермей да къоймазбыз.

28. Аллахны джауларыны хакъы уа, отду. Бизни аятларыбызгъа къаршчы болгъанлары ючюн, ол алагъа ёмюрлюк арбазды.
29. Сора (анда) кяфыр къауум: «Эй, Раббибиз! Джин къауумдан, адам къауумдан да бизни аджашдыргъанланы бир кёргюз, ала бизни тюбюбюзде сыйсыз болур ючюн, биз аланы аякъ тюбюбюзге бир салайыкъ», - дерле.
30. Ишексиз: «Бизни Иебиз Бир Аллахды», - деб, сора (буюрулгъаныча) тюз тургъан адамлагъа (ала джан берген заманда), мёлекле тюшюб, алагъа: «Не къоркъмагъыз, не къыйналмагъыз, ол сизге сёз берилген джаннетге барасыз, къууаныгъыз!
(Сау заманда джашауунда Уллу Аллахны тюз джолунда ёмюрлерин ашырыб, неда джашауну ахырында тюз джолгъа кесин салыб кетгенлеге, ала ёле туруб джан берген заманда мёлекле келиб, джолу джаннетге болгъаныны сюйюмчюсюн айтадыла. Аланы къуандырыр ючюн. Муслиман адам былайгъа эс бёлюрге керекди. Нек десенг адамны оноуу джан берген кёзюуде тынады. Къаллай адам болгъаны; джаннетли, джаханимли боллугъу да алайда белгили болуб бошайды. Не ючюнчю кюню, не къыркъы, не эллиэкинчиси, не джылы деб джокъду динде. Бу адетле бары муслиманлагъа христиан динден кёчгендиле. Бу аятны юсюнден сагъыш этген, кеси да ангыларыкъды. Ариу аятны къойсакъ да, тюз акъылы болгъан адам, Аллахны джолундан чыгъыб, аны сан этмей айланнган адамгъа, не къадар джыйылыула этиб кюрешсенг да, аны Аллахдан сатыб алалмазын ангыларгъа керекди).
31. Биз дунияда, ахыратда да сизге шохлабыз. Сизге анда (джаннетде) джюрегигиз не сюйсе, ол барды, не затны излесегиз да берилир,
32. кечиучю, рахматлы Аллахдан келген затла», - дейдиле ала.
33. Сора Аллахха чакъыра, ашхы къуллукъла да эте: «Ишексиз, мен Бир Аллахха берилгенледенме», - деген адамдан ариу сёзю болгъан а бармыды?
34. Ашхылыкъ бла аманлыкъ (чыртда) тенг тюлдю, аманлыкъны эм ашхы зат бла тый (аманлыкъгъа игилик эт!) Ол заманда сени бла биреуню арагъызда джаулукъ болгъан адам, джандан джаннга тенгинг кибик болуб къалыр.
35. Алай а ол затха, къуру уллу тёзюмю болгъанла бла, уллу юлюшлю адамла болмаса, киши джеталмаз.
36. Энди шайтан сени бир терс ишге теберсе, аны ууундан Аллах бла сакъланыргъа кюреш! (Агъуузю билляяхи минашшайтоо нирраджиим деб, тиле). Ишексиз, Ол эшитибди, билибди.
37. Кече бла кюндюз да, кюн бла ай да Аны сейир затларындандыла. Сиз не кюннге, не айгъа табынмагъыз, алай а аланы (джаратхан) Аллахха табыныгъыз. Сиз керти Анга къуллукъ эте эсегиз.
38. Анга къуллукъ этерге ала (мушрикле) уллукёллюлюк этселе, ишексиз, сени Раббинги джанындагъыла уа (мёлекле) уллукёллюлюк да этмей, не арымай, не талмай, кече да, кюн да Анга тасбихле этгенлей, махтаула салгъанлай турадыла.
30. Ишексиз: «Бизни Иебиз Бир Аллахды», - деб, сора (буюрулгъаныча) тюз тургъан адамлагъа (ала джан берген заманда), мёлекле тюшюб, алагъа: «Не къоркъмагъыз, не къыйналмагъыз, ол сизге сёз берилген джаннетге барасыз, къууаныгъыз!
(Сау заманда джашауунда Уллу Аллахны тюз джолунда ёмюрлерин ашырыб, неда джашауну ахырында тюз джолгъа кесин салыб кетгенлеге, ала ёле туруб джан берген заманда мёлекле келиб, джолу джаннетге болгъаныны сюйюмчюсюн айтадыла. Аланы

къууандырыр ючюн. Муслиман адам былайгъа эс бёлюрге керекди. Нек десенг адамны оноуу джан берген кёзюуде тынады. Къаллай адам болгъаны; джаннетли, джаханимли боллугъу да алайда белгили болуб бошайды. Не ючюнчю кюню, не къыркъы, не эллиэкинчиси, не джылы деб джокъду динде. Бу адетле бары муслиманлагъа христиан динден кёчгендиле. Бу аятны юсюнден сагъыш этген, кеси да ангыларыкъды. Ариу аятны къойсакъ да, тюз акъылы болгъан адам, Аллахны джолундан чыгъыб, аны сан этмей айланнган адамгъа, не къадар джыйылыула этиб кюрешсенг да, аны Аллахдан сатыб алалмазын ангыларгъа керекди).

31. Биз дунияда, ахыратда да сизге шохлабыз. Сизге анда (джаннетде) джюрегигиз не сюйсе, ол барды, не затны излесегиз да берилир,

32. кечиучю, рахматлы Аллахдан келген затла», - дейдиле ала.

33. Сора Аллахха чакъыра, ашхы къуллукъла да эте: «Ишексиз, мен Бир Аллахха берилгенледенме», - деген адамдан ариу сёзю болгъан а бармыды?

34. Ашхылыкъ бла аманлыкъ (чыртда) тенг тюлдю, аманлыкъны эм ашхы зат бла тый (аманлыкъгъа игилик эт!) Ол заманда сени бла биреуню арагъызда джаулукъ болгъан адам, джандан джаннга тенгинг кибик болуб къалыр.

35. Алай а ол затха, къуру уллу тёзюмю болгъанла бла, уллу юлюшлю адамла болмаса, киши джеталмаз.

36. Энди шайтан сени бир терс ишге теберсе, аны ууундан Аллах бла сакъланыргъа кюреш! (Агъуузю билляяхи минашшайтоо нирраджиим деб, тиле). Ишексиз, Ол эшитибди, билибди.

37. Кече бла кюндюз да, кюн бла ай да Аны сейир затларындандыла. Сиз не кюннге, не айгъа табынмагъыз, алай а аланы (джаратхан) Аллахха табыныгъыз. Сиз керти Анга къуллукъ эте эсегиз.

38. Анга къуллукъ этерге ала (мушрикле) уллукёллюлюк этселе, ишексиз, сени Раббинги джанындагъыла уа (мёлекле) уллукёллюлюк да этмей, не арымай, не талмай, кече да, кюн да Анга тасбихле этгенлей, махтаула салгъанлай турадыла.

47. Къыямат кюнню (къачан келлигини) билими къуру Аллахха къайтады. Не бир кёгет чирчигинден чыкъмайды, не бир тиши джан бууаз болмайды, неда ол бала табмайды, Аны билими бла болмай. Сора ол Анга нёгерле къурагъанлагъа: «Ол сиз Меннге тенг этген аллахларыгъыз къайдадыла», - деб, Ол таууш этген кюн. Сора ала да: «Эй, Раббибиз! Биз ангыладыкъ, энди бизден ол затха киши шагъат болалмаз», - дерле.

48. Ол ала ары дери табыныб тургъан затлары, аладан тас болурла. Башха бир къутулур джер табмазларын да ангыларла.

49. Адам улу игиликни арымай-талмай, тохтаусуз тилейди, алай а анга бир аманлыкъ джетгенлей, олсагъат тюнгюлюб къалады.

50. Ол аманлыкъ кёргенден сора, Биз анга рахматыбызны чайнатсакъ: «Ма бу меннге тыйыншлыды, Къыямат кюн болур деб да мен акъыл этмейме. Мени Раббиме къайытханым болса да, ишексиз, анда меннге эм ашхы (орун) болур», - дейди. Биз ол кяфырлагъа этген ишлерини хапарларын айтмай, къаты азабны да чекдирмей къоймазбыз.

51. Биз адам улугъа ашхылыкъ этсек, ол ары бир джанына айланыб къалады (шукур этмей), алай болмай, бир аманлыкъ кёргенлей а, тилекни кенг этиб, джалбарыргъа джарашады.

52. Сен алагъа: «Сора ол (Къуран) Аллахдан болуб, сиз да анга ийнанмасагъыз (къалай болур), сиз анга сагъыш этгенмисиз?» - де. (Хакъны къабыл этмей) айрылыкъ салыб тургъандан бек аджашхан а, болурму сора?
53. (Ала ийнанмасала да, бютеу) къраллада да, аланы кеслеринде да, бу (Къуран) хакъ болгъаны ачыкъ болгъунчу дери, Биз алагъа аятларыбызны кёргюзмей къоярыкъ тюлбюз, (Биз аланы халкъгъа ача-ача барырбыз, ала да аны хакъ болгъанына тюшюне-тюшюне барырла, деиди Сыйлы Аллах. Бусагъатда халгъа къарасанг иш алай бола тургъаннга ушайды).
Сора алагъа, сени Раббинг хар затха да туура болуб шагъатлыкъ эте тургъаны джетмеймиди?
(Энди алда боллукъ затланы да Сыйлы Аллах кёрюб айтханы. Ол заманда белгили болмагъан, халкъгъа ачылмагъан, наука кёб затны ачханды. Энтда, Къыямат кюннге дери да, Къуранда айтылгъан кёб сейир затла ачыла-ачыла барлыкъдыла. Хакъны сюйген тюз джюрекли алимле Къуранны, хадисни терен сюзюб, Ислам дин хакъ болгъанын ангылаб, кёбле анга къайтыб келедиле).
54. Сора ала Раббийлери бла тюбешиуге чайкъалыбмы турадыла? Сора, ишексиз, Ол хар неге да туура болуб, къуршалаб турмаймыды?
(Бары да, бу Къуранда айтылгъан зат, Уллу Аллахны сёзюдю. Анга уа болгъан да, энди боллукъ да ачыкъды, туурады. Уллу Аллах боллукъну айтса да, Ол аны кёрюб айтады. Ол себебден Къуранда айтылгъан затха ишеклик келтирген кяфыр болады).

42 суура

КЕНГЕШ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Миим.
2. Аййын. Сиин. Къааф.
3. Да ма алай (Мухаммад) сеннге дерилеге этген кибик, сеннге да уахъю этди Ол – Къудретли, акъыл Иеси Аллах.
(Мухаммад гъ.с-ны Бир Аллахдан келген файгъамбар болгъанына ишеклик келтирген къауумгъа джууабха айтылады ол. Меккя мушрикле анга ийнанмай, сау эл уллу къайгъыдан толгъанды. Уллу Аллах да алагъа, сиз чайкъалыб турурча не зат барды? бурун файгъамбарлагъа келиучю уахъю келди да анга да. Алагъа ийнанасыз, аланы тюз болгъанларын билесиз, сора мынга уа нек этесиз аллайла? Аны джиберген, Ол Кеси да къудрети уллу, акъыл иеси Аллахды. Сора Аны джиберген келечисине къалай ийнанмайсыз? - дейди).
4. Кёкледе, джерде болгъан затла бары да Аныкъыды. Ол (хар неден да) Мийикди, Уллуду.
5. (Аллахдан къоркъгъандан) бир-бири башында кёкле джарылыб къалыргъа аз къаладыла. Мёлекле да Раббийлерине тасбихле эте, джер юсюндегилеге (Аллахдан) кечмеклик тилеб турадыла. Ишексиз, Ол а бек кечиучю, рахматлы тюлмюдю сора?

6. Ол Аллахдан ёзге, кеслерине башха шохла тутханланы, Аллах кёрюбдю. Сен алагъа уакил (джууаблы) тюлсе.
7. Да, ма алай (Мухаммад) сен меккячыланы да, аны тёгерегинде джашагъанланы да, халкъла джыйылыугъа ишеклик болмагъан, бир къауумла джаннетде, бир къауумла да джаханим отда болур кюнню айтыб къоркъутур ючюн, Биз сеннге бу Къуранны араб тилинде уахъю этдик.
(Тили араб болса да, ол арабха энчи тюлдю. Ол сау дунияны башына келгенди. Ол аятны алай ангыларгъа керекди).
8. Аллах сюйсе, аланы барын да (бир динде) бир миллет этиб да къоялыр эди.
(Алай а Ол алагъа акъыл бергени себебли, сайлауну кеслерине къояды. Аллахха ким бойсуннугъун сынар ючюн).
Сора аладан тыйыншлы кёргенин рахматына кийиреди, зулмучулагъа уа, не аланы бир джакълар тенг, не бир болушур киши табылмаз.
9. Огъесе ала Аллахдан ёзге кеслерине башхаланы шоххамы тутадыла? Шох а, къуру Аллахды. Ол ёлгенлени да сау этер, Ол неге да къудретлиди.
10. Ол сиз тартышыб тургъан затланы оноуу (сюдю) къуру Аллахха къалады. Сен алагъа: «Мени Ием – ма Ол Аллахды, мен Анга таяндым, Анга (бойнуму салыб) бурулама», - де.
11. Аллах деген аллайды – кёклени, джерни джаратхан, сизге кесигизден юйбийчеле да къурагъан, хайуанладан да парала (эркекле - тишиле) этген. Ол сизни анда (джер юсюнде) ма алай джаяды (ол ишге ойлашыргъа акъылы джетгеннге). Анга ушаш бир зат да джокъду. Ол эшитиучюдю, кёрюучюдю.
(Аны бир джукъгъа ушашдыргъан харамды. Ол адам акъылы джетер Аллах тюлдю. Аны юсюнден сёлешиб, сюзюб кюрешиу да харамды. Адам билими болмагъан затын къоюб олтурургъа керекди. Хар нени да билиб барырча, адамгъа аллай акъыл берилмегенди).
12. Кёклени, джерни ачхычлары да Аны къолундады. Кимге сюйсе анга рысхыны эркин береди, сюйсе дыккы этеди. Ишексиз, Ол нени да биледи.
13. Аллах динден Нухха не затны джорукъ этген эсе, сизге да аны этгенди.
(Сизге бир джангы джорукъла келмегендиле. Адам къачан да адамды. Аны джашау кереклиси, адеби, джоругъу, къылыгъы, д.а.к. хар заты къачанда бирчады. Ол себебден къачанда дин бирди. Нухдан башлаб айтылгъаныны себеби; суубасхандан сора, джангы халкъ къуралыб, Нухдан джангы башланнганды. Андан сора файгъамбарла кёб келгендиле. Ала бары да бири бирини джолун бардыргъандыла. Бир джангы дин чыгъаргъан болмагъанды. Адамла тюз ангыламасала да, Ислам дин да джангы тюлдю. Аят аны айтады).
Биз сеннге уахъю этген зат Ибрахимге, Муссагъа, Гъыйсагъа да буйрукъ этген затыбызды: «Аллахны динин толу, тюз тутугъуз, аны юсюнде бёлек-бёлек болмагъыз!», - деб. Алай а ол сен чакъыргъан зат мушриклеге бек ауур кёрюнеди. Аллах а Кесине (келечиге) кимни сюйсе, аны сайлайды, тюз джолуна да, кимни (джюреги) ийилсе, аны тюзетеди.
14. Ала (Аллахдан) билим келгенден сора (аны сан этмей, эришиб) къуру арада зарлыкъ себебли бёлюндюле. Сени Раббинги ауада айтхан сёзю болмаса (буйругъу), бир белгили болджалгъа дери деб (Къыямат кюннге къояргъа деб), аланы оноулары терк тыныб къалыр эди. Аладан (алгъыннгы китабладан) сора артда китаб (Къуран) берилгенле, аны юсюнден тентек болуб чайкъалыбдыла.

15. Ол себебден аланы тюз диннге чакъыр, сеннге буюрулгъаныча, тюз да тур! Сен аланы хауалары сюйгеннге барма!(ала айтханнга ийилме!) Алагъа: «Меннге Аллах, китабдан не затны эндирген эсе мен анга ийнандым, меннге уа сизни арагъызда тюзлюк этерге буйрукъ болду», - де. Аллах а бизни да Иебизди, сизни да Иегизди (арада айры болур, бёлюнюр бир зат джокъду, эришиб турмай, хакъгъа къайытсагъыз. Къайытмасагъыз а), биз этген гъамал – бизге, сиз этген – сизге. Сизни бла бизни арабызда джаулукъ болурлай, джукъ далил (белгили зат) джокъду (зарлыкъны къойсагъыз). Аллах бизни (барыбызны да Къыямат кюн сюдге) джыяр, къайытыу а (амалсыз) Аны аллынады.
16. Сора бир къауумла (Къуранны) къабыл этиб, тюзлюгюн бегите тургъанлай, бирлени да Аллахны (динни) хакъында даулашыб келтирген далиллери, Раббийлерини джанында кери урулубду. Алагъа Аллахны ачыуу да, къаты азаб да хазырды.
17. Аллах а аллайды – хакъ китаб да, базман да тюшюрген. Сеннге аны билирге къайда, алай а Къыямат кюн джуукълаша болур.
(Муслиман адам хар затын, хар ишин Уллу Аллахны китабы бла, шериат бла чегиб, ёлчелеб, тенглешдириб алай этерге борчду. Муслиманнга кесин санагъан адам, кеси акъылы бла этиб къояргъа эркинлиги джокъду. Китаб да, базман да эндирдим деб, бу аятда Сыйлы Аллах аны ючюн айтады).
18. Аны ашыкъдыргъанла – ала анга ийнанмагъанладыла, ийнаннганла уа, андан (Къыямат кюнден) къоркъадыла. Ала ол хакъ болгъанын да толу биледиле. Ишексиз, терен аджашханла уа – ала Къыямат кюннге ийнанмай, даулашханла тюлмюдюле сора?
19. Аллах а къулларына бек джумушакъды, насыбны кимге сюйсе, анга береди. Ол бек кючлюдю, къудретлиди.
20. Ким ахырат сабанны орургъа излей болса, Биз аны сабанын (хакъын) анга артыкъ этиб берирбиз (анда). Кимни излегени дуния сабан болса, анга да андан берирбиз, ахыратда уа анга юлюш джокъду.
(Биреуню ниети, къайгъысы, талпыуу ахырат эсе, ол ниетича талпыгъан затын табар – джаннетни. Къайгъысы, талпыгъаны дуния эсе, Сыйлы Аллах анга да ол излеген, талпыгъан затын берирге сёз береди. Ол а белгилиди – джаханим).
21. Не уа ол ала табыннганладан, Аллах эркинлик бермеген затны, алагъа шарият этген бармыды сора? Дауну (Къыямат кюн) айырыргъа деген Аллахны сёзю болмаса, аланы оноулары мында огъуна тыныб къалыр эди. Ишексиз, ол ассылагъа уа, термилтген азаб барды.
22. Алагъа къыйынлыкъ келген заманда уа, сен аланы къалай джыйырылгъанларын кёрюрсе. Ол а алагъа, ажымсыз, келмей къалмаз. Алай а ийман салыб, ашхы къуллукъла да этиб тургъанла уа – джашнаб тургъан джаннетледе болурла. Алагъа, Раббийлерини джанында, не сюйселе да хазырды. Ол а уллу чомартлыкъды.
23. Да ма алай, ийман салыб, ашхы къуллукъла этген къулланы сюйюмчю айтыб къууандыргъан – Аллахды. Сен алагъа: «Мен сизден бир тюрлю бир джал излемейме (ауазым ючюн), къуру шохлукъгъа, сюймекликге чакъыргъан болмаса. Ким ашхы иш этсе, Биз аны ашхылыкъларын кёбейтирбиз. Ишексиз, Аллах бек кечиучюдю, толу бюсюреу этиучюдю.
24. Неда ала: «Аллахха ол кеси джанындан ётюрюкню чыгъарадымы?» - дейдиле. Ишексиз, Аллах а сюйсе, сени джюрегинге мухур салыб да къоялыр эди. Алай а Ол

ётюрюкню (ширкни) къурутуб, Кесини сёзлери бла хакъны бегитеди. Ишексиз, Ол кёкюрекледе не болгъанын билибди.
25. Ол а – Кесини къулларыны таубаларын къабыл этген, аланы аман ишлерин да кетерген, сизни не этгенигизни да билиб тургъан – Аллахды.
26. Ол – ийман да салыб, ашхы ишле да этиб тургъанланы, къуллукъларын къабыл этиб алгъан, Кесини чомартлыгъындан да къошуб берген. Кяфырлагъа уа, Ол къаты азаб хазырлабды.
27. Аллах къулларына рысхыны кериб берсе, ала джер юсюнде ассылыкъгъа кетер эдиле. Алай а Ол аны, сюйгенича, мардалы джибереди. Ишексиз, Ол Кесини къулларын кёрюбдю, (аладан) хапарлыды.
28. Ол аллай Аллахды – адамла тюнгюлгенден сора джауумну джиберген, аны бла Кесини рахматын джайгъан. Ол махтаулу Иеди.
29. Аны сейирликлеринден – кёклени, джерни джаратылыуу, алада да джанла джаратыб джайгъаны. Сора Кеси сюйген заманда аланы (аллына) джыяргъа да къудрети джетери.
30. Сизге не тюрлю къыйынлыкъ келсе да, ол кесигиз этген ишлеригиз ючюн келеди. Алай а Ол сизге аланы кёбюсюн кечиб къояды.
31. Сизни джер юсюнде кесигизни сакълар къарыуугъуз да джокъду. Аллахдан ёзге сизге не бир башха джакъчы, не бир болушуучу табылмаз.
32. Дагъыда Аны сейир белгилеринден: таула кибик, тенгизде кемелени джюрюулери.
33. Сора Ол сюйсе, джелни тохтатады, ала да аны юсюнде тынч сюелиб къаладыла. Ишексиз, бу ишде да хар бир хакъгъа тохташыб, шукурла этиучюге ойлашыргъа сейир зат барды.
34. Ол (Аллах) ала (мушрикле) этгеннге кёре этсе, аланы (суу тюбюне ийиб) халек этер эди, кёбюсюне уа, Ол аланы кечиб турады.
35. Ол Бизни аятларыбызны хакъында даугъа киришгенле – ала бир къутулур джер табмазларын билсинле!
36. Сизге бир джукъ берилсе (рысхыдан), ол къуру дуния джашауну хаух харекетиди. Ийман салыб, тюз къуллукъ этиб, Аллахха таяныб тургъанлагъа, Аллах джанындагъы хайырлыды эмда тюрленмезликди,
37. гюнахланы уллуларындан да, хылымылы ишледен да (зийна кибик) джанлагъанлагъа, ачыулары келген заманда да тёзюб кечиб къойгъанлагъа,
38. Раббийлерине джууаб бериб (буйругъун этиб), намазларын да толу къылгъанлагъа, ишлери да араларында кенгешге (оноугъа) салыннганлагъа, Биз берген рысхыдан да садакъа бергенлеге,
39. бирле къайгъы излеселе, аладан кеслерин джакъларгъа Аллахдан эркинлик болгъанлагъа.
(Уллу Аллахны дини эркинлик береди, кеслерин джакълар ючюн, ала бла кюрешген болса, къазауат этерге).
40. Аманны ызына къайтарыргъа хакъы, къуру кеси чакълы бирди.
(Ол этилген чакълы бирден оздурургъа Уллу Аллах эркинлик бермейди).
Биреу джарашыулукъ излеб, кечиб къойса, аны джалы Аллахдан болур. Ишексиз, Ол а терслени эрши кёреди.
41. Игитда, биреуге артыкълыкъ болуб, кесине болушлукъ излегеннге уа (динден, шериатдан), анга айыб джокъду.

42. Айыбына джолукъдуруу, хакъы болмагъанлай, адамлагъа артыкълыкъ этиб, джер юсюнде къайгъыны тохтатмагъан къауумгъады. Ма алагъа уа, термилтген азаб барды.
43. Алай а биреу сабырлыкъ этиб кечиб къойса, ишексиз, ол а (Аллах джанында) ишлени эм уллусуна саналады (уллу сууабха).
44. Аллах биреуню аджашдыргъандан сора, аны тюзетирге бир шох табылмаз. Ол залимле от азабха туура болгъан заманларында, сен аланы бир кёрсенг, ала: «Бизге ызыбызгъа къайытыргъа бир мадар джокъмуду?» - деб, къалай джалбаргъанларын.
45. Сен, ол кюн ала кёзлерини къыйыры бла (къоркъуб джаханимге) джашыртын къарай, сыйсызлыкъ джетиб, мугурла болуб (отха) къалай салыннганларын кёрсенг. Сора ийнаннганла аланы кёрселе: «Ишексиз, Къыямат кюн насыбсызла – кеслерин да, юйдегилерин да насыбсыз этгенледиле», - дерле. Ишексиз, залимле уа, таймай, бирча тургъан азабда болурла,
46. Аллахдан ёзге алагъа болушургъа бир шох да табылмаз. Аллах аджашдыргъаннга уа, башха бир джол джокъду.
47. Сизге ызына къайытыргъа Аллахдан эркинлик болмагъан кюн келгинчи дери, Иегизге джууаб беригиз (буйругъун этигиз!) Ол кюн а сизге не бир таянчакъ табылмаз, неда сиз бир терсликни кери уралмазсыз.
48. Ала (мушрикле) сенден джанлай эселе, Биз а сени алагъа сакълауул этиб салмагъанбыз. Сени юсюнгде къуру аманатны джетдириуден ёзге, башха борчунг джокъду. Ишексиз, Биз адамгъа рахматыбызны чайнатсакъ, ол анга къууанчлы болуб, уллукёллюге кетеди. Алай болмай, кесини аман ишлери ючюн анга къыйынлыкъ келсе, ол кяфыр болуб къалады (Аллахха тохташмай).
49. Кёклени, джерни эркинлиги да Аллахны къолундады. (Хар нени) Кеси ушатханыча джаратады. Сюйсе къыз тёлю саугъалайды, сюйсе да джаш тёлю саугъалайды.
50. Неда эркиши бла тиширыуну юйдеги этеди. Сюйсе аланы къаратон этеди. Ишексиз, Ол нени да толу билибди, къудретлиди.
51. Не уахъю этиб, неда джабыуну артындан болмай, адам улу бла сёлеширге Аллахха тыйыншлы тюлдю. Неда Ол Кесини эркинлиги бла келечи ийиб, Кеси сюйген затны уахъю этиб берген болмаса. Ишексиз, Ол Мийикди, акъыл Иесиди.
52. Аны кибик, Биз сеннге уахъю этиб рухну (Къуранны) сингдирдик. Ары дери сен китаб не болгъанын, ийман не болгъанын билген да этмей эдинг. Алай а аны (Къуранны) нюр этиб, аны бла къулларыбыздан кимни тюзетирге сюйсек, тюз джолгъа аны тюзетебиз. Ишексиз, (Мухаммад халкъны) сен керти тюз джол бла элтесе –
53. кёкледе да, джерде да бар затла Аныкъы болгъан Аллахны джолу бла. Ишле бары да Аллахха къайытмазламы сора?

43 суура

ДЖАСАНЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Мим.
2. Хар нени баямлаучу бу китаб бла (Къуран бла) ант этеме.
3. Ишексиз, бу китабны Биз арабны тилинде этдик. Сиз аны сагъыш этиб, бир сюзер эсегиз а.
(Къуранны тили араб болса да, ол къуру арабха келмегенди, миллет айырмай, сау дунияны башына келгенди. Ол адамланы сортлагъа бёлмейди).
4. Ишексиз, ол Бизни джаныбызда мийик, акъылман джазыуланы аналарында (чыкъгъан джери – Лаухул махфузда) сакъланыбды.
5. Сора сиз чекден чыкъгъан къауумсуз деб, (ангыларыкъ къауумгъа) Биз эсгертиуню (хакъны иймей) сизден тыйыбмы къояйыкъ?
6. Биз буруннгулагъа да нелляй бир файгъамбар джиберген эдик.
7. Ала, алагъа баргъан файгъамбарны хыликке этмей, бирин да къоймадыла.
8. Биз къарыу бла быладан эсе кючлю болгъан (нелляй бир элни) тюб этгенбиз, алай а была ол буруннгуланы озгъан юлгюлерин сан этмейдиле.
9. Сен алагъа: «Кёклени, джерни ким джаратды?» - деб сорсанг, ала сёзсюз: «Аланы уа бир кючлю, билимли Аллах джаратды», - дерле.
(Алай айта тургъанлай, кеслери уа ширкге кетедиле).
10. Ол аллай Аллахды – джерни сизни тюбюгюзге тёшек этиб салгъан, аны юсюнде джолланы къурагъан (сиз тюзелиб, керекли джерге барыр ючюн), сиз тюз джолгъа бир тюзелир эсегиз а.
11. Ол аллай Аллахды – кёкден сууну мардалы эндирген (кем болса къургъакълыкъ къысады, артыкъ болса уа болгъанны суу алады). Сора Биз аны (джауумну) ёлюб тургъан джерге джайыб, джан салабыз да. (Сизни къабырдан) чыгъарыгъыз да ма алайды.
12. Ол Аллай Аллахды – хар затны пара-пара джаратхан, ол сиз миниб джюрюген кемелени да, хайуанланы да къурагъан,
13. сиз аланы юслерине миниб, рахатланыб, Раббигизни этген ашхылыгъын да эсгере: «Быланы бизге бойсундуруб, ишлетиб тургъан Аллах, бек тазады, бизни алагъа къарыуубуздан келлик тюл эди (Ол бойсундурмаса).
14. Ала аланы юслерине олтургъан заманда, ишексиз, биз Раббибизге къайытырыкъбыз», - дей. (Улоугъа, транспортха минсе айтылыучу).
15. Ала уа Аны къулларындан Анга юлюш этдиле (сабий джораладыла). Ишексиз, адам ачыкъ кяфырлыкъгъа кетиучюдю.
16. Сора Ол Кеси джаратханладан Кесине къызланы алыб, сора сизге джашланымы сайлады?
17. Ол сиз Рахман Аллахха атагъан (мёлекле Аллахны къызларыдыла деб), сизни биригизге (къыз тууду деб) сюйюмчю айтылса уа, бети тюрленеди. Сора къыйналгъанын ичинде джутдурургъа кюреше, ол мыдах болады.

18. Неда кеслерин джасандыргъандан, бир-бири бла гурушха болуб даулашхандан башха джукъ къайгъылары болмай ёсген къызланымы теджейсиз сиз Аллахха.
19. Ала Аллахха къул болуб тургъан мёлеклени да Анга къызла этдиле. Ала аланы къалай джаратылгъанларына къарабмы эдиле? Аланы шагъатлыкълары джазылыб, ала джууабха тартылырла.
20. Дагъыда ала: «Рахман Аллах сюйсе, биз алагъа табынмаз эдик», - дедиле. Бир зат билимлери да болмагъанлай, ала къуру кеслери алларына сёлешедиле.
21. Огъесе Биз мынга дери, ала (джорукъ этиб) тутарлай, алагъа китабмы бердик (ала андан окъуб сёлеширлей?)
22. Огъай, ала къуру: «Ишексиз, аталарыбызны бир динни юсюнде табдыкъ, энди биз да аланы ызларындан барабыз», - дедиле.
23. Аны кибик, сеннге дери да Биз эллеге ненча келечи (ауазчы) джиберген эсек да, аланы бай къаууму хаман: «Огъай, ишексиз, биз ата-бабабызны бир джолда табханбыз, энди ол джолдан таярыкъ тюлбюз», - дедиле.
24. Ол алагъа: «Мен сизге келтирген (дин), ол сиз аталарыгъыздан кёрген динден эсе, тюзюрек дин эсе уа?» - деди. Ала да анга: «Ишексиз, ол сиз джиберилген затха, биз ийнанмайбыз», - дедиле.
25. Сора Биз аланы айыбларына джолукъдургъан эдик. Ол ётюрюк этиучюлени артлары къалай болгъанына сен бир (иги) къара!
26. (Сёз ючюн) Ибрахим атасына да, къауумуна да: «Мен ол сиз табыннган затладан кенгме,
27. мени Джаратхандан ёзгеледен. Ишексиз, мени тюз джолгъа тюзетирик – Олду», - деди.
28. Ибрахим артында къалгъан тёлюлеге (тюз) сёзню айтхан эди (Уллу Аллахны бирлигин бегитиб кетген эди), была да (меккячыла) тюшюнюб, бир къайытыр эселе уа.
29. Огъай, хар затны ачыкълай, хакъны алыб алагъа келечи келгинчи дери да, алагъа да, аланы ата-бабаларына да дуния кереклилерин бериб тургъан, къуру Менме!
30. Сора алагъа хакъ келгенинде уа, ала: «Бу кёзбауду, биз анга чыртда ийнанмайбыз», - дедиле.
31. Ала: «Бу Къуран эки уллу (Меккя бла Таиф) элни бийлерини бирине тюшсе эди, ансы...» - дедиле.
32. Сени Раббинги рахматын юлешиучюле аламыдыла сора? Аланы араларында джашау кереклилерин, Биз юлешиб беребиз. Аланы бир къауумун бир къауумундан эсе, дараджада (байлыкъ бла) ёрге кёлтюребиз, бири бирин ишлетиб хайырланыр ючюн. Алай а ол ала джыйгъан затдан эсе, Раббинги рахматы хайырлыды (ангылагъаннга).
33. Адам улу бары да бир миллет (кяфыр) болуб къалырла деб къоркъгъаныбыз болмаса, Рахман Аллахха ийнанмагъанланы юйлерини чардакъларына дери, ёрге чыкъгъан басхычларына дери, Биз кюмюшден этер эдик, (кяфыргъа дунияны алтынын, кюмюшюн да аямай берир эдик - дейди Сыйлы Аллах, джашау кесекчик болгъаны ючюн, ол да аны сайлагъаны ючюн. Дуния байлыкъгъа терилиб къалмай, андан эсе ахратны сайлагъан муслиман адамгъа уа, Ол аны аяб, арты-аллы болмагъан джаннетин теджейди).
34. юйлерини эшиклерине дери, джатхан орундукъларына дери да (алтындан, кюмюшден ишлер эдик. Муслиманла да гяуурлагъа сукъланыб, дуния байлыкъгъа алданыб, гяуурлукъгъа кетиб алача болуб къалмасынла деб, аланы аягъаныбыз болмаса),

35. аны кибик не тюрлю джасанмаланы да (берир эдик). Алай а ала бары да, къуру бу хаух дунияны кесекчик хайырланнган харекетиди. Аллахдан къоркъгъанлагъа уа, Раббинги джанында ахырат(джаннет) хазырды.
(Муслиманлагъа да дунияны атсынла да къойсунла демейди, алай а адам къарыусузду да, эси дуния малгъа кетиб, ахыратны унутуб къоймасын деген магъанады. Ансы ол не къадар ишлесе да, кесин да тындырыб, хайыры башхалагъа да тийсе, сууаб огъуна болады. Ахратны унутуб, бу дунияны сайласа адам, сора ол бу дуниягъа ийнанады, одуниясына гяуур болады.
Бизни файгъамбарыбыз Мухаммад гъ.с. да бир сыйлы хадисде да: "Дуния деген муслиманны тюрмесиди, гяуурну джаннетиди" - деди.
Дагъыда бир хадисде: "Мен сизге джарлы боласыз деб къоркъмайма, алай а бай боласыз деб, къоркъама"- деди).
36. Рахман Аллахны (сан этмей) Аны эсгериуден ким джанласа, Биз аны юсюне шайтанны бошлайбыз, ол аны (хаман биргесине джюрюген) джолдашы болады.
37. Аланы, ишексиз, ала тюз джолдан тыйыб турурла, ала да (кертда биз) тюз джолдабыз деб, аллай акъылда болурла.
38. Сора ол келиб Бизни аллыбызгъа сюелсе уа, анга: «Ай анасыны! Экибизни арабыз, кюнчыгъыш бла кюнбатыш кибик, узакъ болса эди! Сен меннге къалай аман нёгер болдунг!» - дер.
39. Аллах алагъа: «Сиз бюгюн (не къадар ёкюнсегиз да), ол чыртда сизге хайыр бермез, эндиге дери сиз зулмучула болгъаныгъыз ючюн, азабда тенгсиз (адам да, шайтаны да)», - дер.
40. (Мухаммад) сора сен сангыраугъа джукъ эшитдиралырмыса, неда сокъурну джолгъа салалырмыса – ачыкъ аджашмакъда болгъан адамны?
41. Биз ариу сени къоратхан болсакъ да, ишексиз, аладан а къан алмай къоймазбыз.
(Душман къауум Мухаммад гъ.с. бир ёле кирсе, дегендиле. Ол анга джууабды).
42. Неда Биз алагъа бериб тургъан сёзюбюзню сеннге (саулугъунгда) кёргюзмей къоймазбыз, алагъа уа Бизни къарыуубуз джетер.
43. Ол сеннге Аллахынгдан ачылгъан затны (таймай) кючлю тут, ишексиз, сен тюз джолдаса (чайкъалма!)
44. Ишексиз, бу Къуран сеннге да, къауумунга да (унутмай) эсде тутар ауазды. Ишексиз, сиз артда (Къыямат кюн) аны ючюн (Къуран ючюн) джууаб берирсиз.
45. (Мухаммад) ол, Биз сеннге дери джиберген келечилерибизге бир сор, Биз Рахман Аллахдан ёзге, къуллукъ этерлей, башха аллах къурадыкъмы сора?
46. Биз сейир аятларыбызны бериб, фыргъауун бла аны халкъына Муссаны да джиберген эдик. Ол алагъа: «Ишексиз, мен гъаламланы Иеси Аллахдан келечиме», - деген эди.
47. Ол алагъа Бизни аятларыбызны алыб келген заманда, хыликке этиб, ала анга кюлген эдиле.
48. Биз алагъа, бири биринден артыкъ сейир болмагъан, бир аят кёргюзмедик (алай а ала аны ючюн да тюшюнмедиле). Сора Биз аланы азабха салгъан эдик, ким биледи, была (мекячыла) тюшюнюб бир къайытыр эселе уа.
49. Ала анга (Муссагъа): «Эй, хыйнычы! Сен Раббингден бир тиле, сени юсюнг бла Ол бизге сёз бергенин (бир кёрейик), ол заманда биз тюз джолгъа тюзелирбиз», - дедиле.

(Мусса гъ.с. да Уллу Аллахдан тилеб, алагъа бир къыйынлыкъ келсе, ала: «Мусса, сен Аллахынгдан бир тиле, Ол аны бир тайдырсын, ол заманда сени Аллахынга къайытырбыз», - дей эдиле).
50. Сора Биз аладан къыйынлыкъны ачсакъ а, ала да (хар джол сайын) сёзлерин буза эдиле.
51. Сора фыргъауун: «Эй, халкъым! Мисирни патчахлыгъы да, бу мени тюбюм бла баргъан къобанла да – бары да меникиле тюлмюдюле, кёрмеймисиз сиз сора?
52. Менми игиме, огъесе ол иги да сёлешалмагъан (Мусса), сыйы да болмагъан тилкъауму игиди?
53. Аны юсюнде не алтын бууунлукълары, неда аны биргесине мёлек нёгерлери болса бир эди, ансы», - деб, таууш этди.
54. Алай бла ол халкъын терсейтген эди, ала да анга бой салгъан эдиле. Ишексиз, ала пасыкъ халкъ эдиле.
55. Ала Бизге къаршчы тургъанларында, Биз аланы барын да суугъа батдырыб, аладан къан алгъан эдик.
56. Аланы, артда келликлеге, (ойлашыргъа) юлгю этген эдик.
57. (Мухаммад) алагъа юлгюге Мариямны джашы (Гъыйса) келтирилсе, сени халкъынг аны къабыл этмей, тиреледи.
58. Сора ала: «Бизни аллахларыбызмы игиди, огъесе олму игиди?» - дейдиле. Ала ол юлгюню сеннге, къуру даулашыр ючюн келтиредиле. Огъай, ала къуру демлешиучю къауумдула.
59. Ол а (Гъыйса) Биз анга насыб берген, Бану Исраиллеге да аны юлгю этген къулубузду.
60. Биз сюйсек, джер юсюне ие болурлай, сизден (адамладан) мёлекле къураргъа да келир эди къолубуздан.
61. Ишексиз, аны (Гъыйсаны экинчи кере дуниягъа) келлиги, ол Къыямат кюнню бир белгисиди. Ол себебден анга, чыртда ишеклик келтирмей, Мени ызымдан келигиз! Тюз джол ма буду.
62. Ол джолдан шайтан сизни тыйыб къоймасын (сакъ болугъуз), ишексиз, ол сизни джауугъузду!
63. Гъыйса ачыкъ далилле бла келген заманда, алагъа: «Ол сиз тартышыб тургъан затланы бир бёлегин ачыкълар ючюн, мен сизге хикмат келтирдим, Аллахдан къоркъугъуз, меннге да бой салыгъыз!
64. Ишексиз, Аллах мени да, сизни да Иебизди, энди сиз, къуру Анга къуллукъ этигиз, ма бу тюз джолду!», - деген эди.
65. Алай а халкъланы аралары тартыш болду. Ол бойсунмагъан къауумгъа уа, Къыямат кюнню термилтген азабындан къыйынлыкъ келир.
66. Бир сезимлери да болмай тургъанлай, алагъа келлик Къыямат кюнден ёзге, ала нени сакълайдыла?
67. Ол кюн, къуру Аллахдан къоркъгъанладан къалгъанла, бир-бири бла джау болурла, джандан-джаннга тенгле да.
(Мында бек шох болуб тургъан аманлыкъчыла, ол кюн а ала бир-бирлери бла даугъа киришиб, сени амалтын къалдыкъ бу пеляхха деб бири, сени амалтын къалдыкъ деб да бири, бир-бирин терслеб, джау болурла. Аллахдан къоркъуб тюз джолну баргъанладан

къалгъанла. Аланы шохлукълары уа, дуниядача юзюлмейин къалыр. Таб джокълаб, бир-бирине шафагъат да этерле).
68. Аллахдан къоркъгъанлагъа: «Эй, Мени къулларым! Бюгюн сизге не къоркъуу, не мыдахлыкъ джокъду.
69. Бизни аятларыбызгъа да ийнаныб, Аллахха да берилиб болгъанла,
70. кесигиз да, юйбийчелеригиз да джаннетге къууанчлы киригиз!» (деб, айтылыр).
71. (Джумушчула) алтын аякъла, стаканла бла аланы тёгереклерине айланырла. Сизге мында джюреклеригиз нени сюйсе, кёзюгюз да неге къараса, ол табылыр. Кесигиз да анда ёмюрлюкге турурсуз.
72. Ма бу сиз ие болгъан джаннет (дунияда) этген ишлеригиз ючюндю.
73. Сизге анда ашарлай тюрлю-тюрлю кёгетле бардыла.
74. Ишексиз, чекден чыкъгъанла уа, ала ёмюрге джаханим азабха тюшерле.
75. Алагъа анда бир дженгиллик болмаз, ала (къутулуудан) да тюнгюлюрле.
76. Алагъа Биз артыкълыкъ этиб болмадыкъ, алай а ала кеслери кеслерине артыкълыкъ эте болдула.
77. Ала джаханимде: «Эй, сакълауул мёлек (Малик!) Сени Раббинг бизни ишибизни бир тындырсын (ёлтюрсюн!)», - дерле. Ол да алагъа: «Огъай, сиз анда турлукъсуз», - дер.
78. Биз сизге хакъны берген эдик, сизни уа кёбюгюз аны эрши кёрдю.
79. Сора ала (Мухаммадха хыйла) оноуламы бегитедиле? Ишексиз, Биз да этебиз алагъа оноула.
80. Огъесе Биз аланы ичлеринде басдыргъанларын да, къуш-муш ушакъларын да эшитмейбиз деб, алай оюмму этедиле? Огъай, аланы юслеринде Бизни джазыучу мёлеклерибиз (аланы нелерин да) джазыб турадыла.
(Мухаммадны къурутургъа деб, джашыртын джыйылыб, оноулашхан ушакъларыны юсюнден айтылады).
81. Сен алагъа: «Аллахны джашы болгъан болса, анга эм биринчи мен къуллукъ этер эдим», - де.
82. Кёклени, джерни Раббиси, Гъаршны да Иеси - Ол, ала Анга берген сыфатладан тазады.
83. Энди ала ол сёз берилген кюннге джолукъгъунчу дери, сен аланы къой да олтур, ала сандыракъгъа батыб, алай ойнай турсунла.
84. Ол аллайды - кёкледе да Аллах болгъан, джерде да Аллах болгъан. Ол акъыл Иесиди, нени да биледи. (Хар къалайгъа да джетишиб, хар затны да оноуун бардыра болгъан Бир Аллахды.
Бу аят, Аллах кёкдеди деб бегитгенлени сёзлерин бузмаймыды сора?)
85. Ол аллай Аллахды – кёклени, джерни да, аланы арасында болгъан затны да оноулары Аны эркинлигинде болгъан, Къыямат кюнню (къачан) келлигини билими да Аны къолунда болгъан, сиз барынг да Анга къайтырыкъ.
86. Къуру хакъны ангылаб, анга шагъатлыкъ этгенле болмаса, Аллахдан ёзге ол ала табыннган затланы, шафагъат этер къарыулары джокъду.
(Хакъны ангылаб кеслерин тюз джолгъа джарашдыргъанла, хар ким дараджасына кёре, Къыямат кюн ала бир-бирине шафагъат этерле. Мушриклеге уа аллай болушлукъ табылмаз).
87. Сен алагъа: «Сизни ким джаратды?» - деб сорсанг. «Аллах», - демей къоймазла. Сора ётюрюклеге уа, ала къалай алданадыла?

88. «Я, Рабби! Ишексиз, ма была (меккячы мушрикле) ийнанмагъан халкъдыла», - деди Мухаммад.
89. Аллах анга: «Тынчлыкъ сизге де да, къой да олтур аланы, сора ала артда ангыларла!», - деди. (Ала бла даулашыб, эришиб кюрешмей!)

44 суура

ТЮТЮН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Мим.
2. Хар нени ачыкълаучу китаб бла ант этеме!
3. Ишексиз, Биз аны бир беректли (сыйлы) кечеде тюшюрдюк. Ишексиз, Биз сакълыкъгъа чакъырабыз (халкъны).
(Къадыр кече Къуран дуния кёкге тюшгенди. Андан бери джерге ол джыйырма бла юч джылны ичинде, Мухаммад гъ.с-гъа, аят-аят келиб тургъанды. Китаб болуб бирден тюшмегенди).
4. Ол кечени ичинде акъылман ишле бары оноу этилиб айырылады.
(Акъылман ишле дегени – Къуранды. Къуранны ичинде болмагъан акъылманлыкъ джокъду. Не тукъум акъылманлыкъ да аны ичине сыйыныбды. Хакъны-ётюрюкню, терсни-тюзню, гюнахны-сууабны, аманны-игини Къуран айырады. Джер юсюнде миллетле хакъны излеб кюрешселе да, не къадар акъылманлыкъ этселе да, Къураннга джетерик джокъду. Керти хакъны сюйген, анга талпыгъан, Къуранны окъусун!)
5. Бизни джаныбыздан буйрукъ бла. Ишексиз, Биз келечиле джибериучюбюз,
(Уллу Аллахны джанында бегиб тургъан ол айтылгъан акъылман затланы келтириучю келечиле),
6. сени Раббинги рахматы бла. Ишексиз, Ол нени да эшитибди, нени да толу билибди.
7. Ол кёклени, джерни да, аланы арасында болгъан затланы да Раббисиди. Сиз Анга ажымсыз болур эсегиз а.
8. Ол болмаса, башха тюрлю бир тукъум бир аллах джокъду, тирилтген да, ёлтюрген да Олду. Сизни Раббигиз да, бурун аталарыгъызны Раббиси да.
9. Алай а ала (мушрикле) ишекликде ойнай турадыла.
10. (Мухаммад) сен алагъа (меккячылагъа) кёкден ачыкъ тютюн келлик кюнню аллына къараб тур,
(Ол джиберген келечисине бойсунмай, ала къаршчы болуб тохтагъанлары ючюн, Уллу Аллах алагъа къыйынлыкъ джиберлигини хапарын билдиреди),
11. ол адамланы юслерин басар. Ол а термилтген азабды.
(Бойсунмагъанлары ючюн, ол сёз берилгенича, джети джылдан артыкъны меккячыланы къаты къургъакълыкъ къысыб, чарс болуб, асыры къургъакъдан, ол кёкде тютюн кёрюнюб, алагъа ачлыкъ къыйынлыкъ келгенди. Ёлюклени ашагъан, сюеклени кемирирге кюрешгенле да болгъандыла. Алай а ойлашыб, дагъыда Ислам диннге къайытмагъандыла).

12. (Сора ала): «Эй, Раббибиз! Биз ийман келтирдик, бу къыйынлыкъны бизден бир ач!», - деб, тилерле.
13. Озаманда ангылагъандан а, не хайыр. Ары дери келечи келиб, алагъа ачыкъ айтхан эди да,
14. сора ала сан этмей, ары бурулуб: «Юретилген бир джинли», - деген эдиле.
(Джинлени сёзлери бла сёлешген).
15. Ишексиз, Биз къыйынлыкъны бир кесек ачханлай, осагъат сиз да ызыгъызгъа къайытырсыз.
16. Биз аланы (мушриклени уллу къыйынлыкъ бла) къаты тукъум ургъан кюн, ишексиз, Биз аладан дерт алырбыз.
17. Алагъа дери бурун Биз фыргъауунну къауумун да сынагъан эдик. Алагъа бир сыйлы келечи (Мусса гъ.с.) келген эди.
18. (Ол алагъа): «Меннге Аллахны къулларын беригиз, ишексиз, мен сизге (Бир Аллахдан) ышаннгылы келечиме,
19. Аллахха уллукёллюлюк этмегиз! Ишексиз, мен сизге ачыкъ далил бла келгенме.
20. Ишексиз, сиз мени ташла бла тюймекден меннге да, сизге да Ие болгъан Раббим бла сакъланама.
21. Меннге ийнанмай эсегиз а, мени тынч къоюгъуз (кюрешмегиз!)», - деди.
22. Сора (Мусса): «Была ассы халкъдыла», - деб, Аллахына дууа этди.
23. (Биз Муссагъа): «Мени къулларымы ал да, кече бла тай, ишексиз, сиз ызыгъыздан сюрюлюрсюз.
24. (Сиз ары ётюб) тенгизни бош къоюгъуз! Ала, ишексиз, ары батар аскердиле» - (дедик).
25. Нелляй бир кёгет бачхала, баргъан къара суула,
26. сабанла, сыйлы орунла (ала уллу къыйын салгъан омакъ джуртла),
27. ала зауукъланыб тургъан нелляй бир ашхы затла къойгъан эдиле (артларында).
28. Да, ма аланы барына да (ол затлагъа) Биз бир башха къауумну ие этген эдик.
29. (Ол халек болгъанлагъа) алагъа, не кёк не джер джыламады. Неда алагъа болджал берилмеди.
(Ашхы адам ёлсе, кёкле да, джер да къыркъ кюнню джылайдыла, - деди Расул.
Кёк айтады: «Энди мындан ары, мени ичим бла аны къуллугъу ёрге ётерик тюлдю», - деб. Джер да: «Энди ол мени юсюмде этиучю къуллукъ, бюгюнден ары этиллик тюлдю, андан мен къуру къалдым», - деб. Экиси да къыйналадыла. Бу аят аны айтады).
30. Бану Исраиллени уа, Биз ол сыйсыз азабдан къутхаргъан эдик –
31. фыргъауундан. Ол, ишексиз, уллулукъгъа кетиб, халек болгъан эди.
32. Биз а аланы (Бану Исраиллени) джер юсюнде билим бла сайлагъан эдик.
33. Алагъа, ичлеринде ачыкъ сынам болгъан аятларыбызны да берген эдик.
34. Сора, ишексиз, ала да:
35. «Бизге боллугъу къуру биринчи ёлгенибизди, андан сора бизге (Аллахны аллына) джыйылыу деген, ол болур зат тюлдю.
36. Келтиригиз бери, бизни бурун аталарыбызны, сиз керти айта эсегиз!», - дедиле.
37. Сора аламы хайырлыдыла (къарыу бла), огъесе Тубба халкъы бла, алагъа дери да болгъан халкъламы хайырлыдыла? Аланы уа Биз, тюб этгенбиз, ала бойсунмагъан ассыла эдиле.
38. Кёклени да, джерни да, аланы арасында болгъан затланы да, Биз ойнаб джаратмадыкъ.

39. Биз аланы хакъ (керек болуб) джаратдыкъ, алай а адамланы кёбюсю аны ангыламайды.
40. Ишексиз, халкъ джыйылыб (аман, иги) айырылгъан кюн, ол аланы барына да салыннган болджалды.
41. Ол, не тенг тенгине бир мадары да (хайыры) болмагъан, не алагъа бир болушлукъ да табылмагъан кюндю,
42. джангыз къуру Аллах джазыкъсыннган адам болмаса. Ол а бек кючлюдю, рахматлыды.
43. Ишексиз, «заккъум» деген терек –
44. ассыланы ашыды.
45. Ол къарынлада, эриген темирча, къайнар,
46. къайнагъан исси сууча.
47. «Тутугъуз аны, сюйреб барыб джаханимни арасына атыгъыз!
48. Сора башындан къайнагъан сууну къуюб, анга азаб беригиз!
49. Чек, азабны! Ишексиз, сен бек кючлю, сыйлы адам эдинг (кесине базгъан).
50. Ма бу сиз ишекли болуб тургъан затды», - деб, айтылыр.
51. Ишексиз, Аллахдан къоркъгъанла – ала уа ышаннгылы орунлада болурла,
52. кёгет тереклени, баргъан сууланы арасында,
53. атлас, парча кийимлеге кийиниб, бир-бирлерине айланыб олтуруб.
54. Да, алай Биз аланы анда уллукёз, хур къызлагъа да юйлендирирбиз.
55. Ала анда къайгъысыз, сагъышсыз турурла, керекли кёгетлери да табыла.
56. Биринчи ёлюмден сора ала анда ёлюм кёрмезле. (Аллах) аланы джаханим азабдан сакълады,
57. Раббинги чомартлыгъы бла. Ол а бек уллу хорламды (насыбды!)
58. Ишексиз, Биз бу (Къуранны) сени тилингде тынч этдик, ала аны ангылаб эсгераллыкъ эселе.
59. (Мухаммад) сен да ашыкъмай сакълаб тур (Аллахны болушлугъун, болджал кюнню), ала да сени (къорарынгы) сакълабдыла.

45 суура

ТОБУКЪЛАНЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Мим.
2. Бу китабны тюшгени къудретли, акъыл Иеси Аллахданды.
3. Ишексиз, кёкледе, джерде да муъминлеге (ойлашыргъа) сейир белгиле бардыла,
4. кесигизни джаратылыуугъузда да, Ол джер джюзюне джайгъан джанлада да, ажымсыз, ийман саллыкъ къауумгъа сейир далилле бардыла.
(Бу аятда айтылгъан затланы, быланы ким къурады деб ийман салыргъа, акъылы баргъа джетиширге керекди).
5. Кече бла кюнню ауушунууунда да, кёкден Аллах эндирген рысхыда да (джауумда). Ол аны бла ёлюб тургъан джерни сау этиуюунде да, джелни ары-бери бурууунда да, акъыллары бла сагъыш эталгъанлагъа, сейирликле барды.

6. Ма бу Биз сеннге окъугъанла – ала хакъ Аллахны аятларыдыла. Аллахны айтханына, Аны аятларына ийнанмагъан а, сора башха неге ийнаныр?
7. Хар бир ётюрюкчюге, гюнахлыгъа – къыйынлыкъ,
8. окъулгъан аятланы эшите тургъанлай, уллукёллюлюк тутуб, эшитмегенча, къарышыб тургъаннга! Сен аны термилтген азаб бла къууандыр.
9. Бизни аятларыбыздан бир джукъ билсе да, аны хыликкеге тутхан. Ма былагъа сыйсыз азаб къуралыбды.
10. Аланы тюз артларында джаханим барды. Ала урунуб кюрешген, не рысхылары, неда Аллахдан ёзге, кеслерине шохха тутхан затлары, аланы къутхаралмазла. Алагъа уллу азаб болур.
11. Тюз джол – ма буду. Раббийлерини аятларына ийнанмагъанланы айтсакъ а – алагъа термилтген кир азаб болур.
12. Ол аллай Аллахды – сизге тенгизлени ишлетиб тургъан, Аны буйругъу бла сиз анда кемеле бла айланнган, Аны чомартлыгъындан кереклигизни излер ючюн. Ким биледи (бу затлагъа тюшюнюб) шукурла эте билир эсегиз а.
13. (Аны кибик) кёкледе, джерде да болгъан затны барын да сизге ишлетиб тургъан. Ишексиз, ойлаша, сюзе билгенлеге ол затлада сейир белгиле бардыла.
14. (Мухаммад) сен ийман салгъанлагъа алай айт, ала, Аллахны (уллу къыйынлыкъла келлик) кюнлерине ышанмагъанланы кечсинле (дунияда тёзсюнле!) Этгенлерине кёре, Ол алагъа джал берир ючюн.
15. Ашхы ишни ким этсе, ол кесини джаны ючюндю. Аманны этген да кесине этеди. Артда уа барынг да, Иегизни аллына келирсиз.
16. Биз бурун Бану Исраиллеге китаб, джорукъ, файгъамбарлыкъ бериб, таза рысхыла да юлюш этиб, бютеу гъаламланы ичинде аланы артыкъ сыйлы этген эдик.
17. (Дин) ишлеринде да хар затны ачыкълаучу (китаб) берген эдик. Алагъа (Аллахдан) ачыкъ билим келиб тургъанлай, зарлыкълары себебли, араларында тартыш болду. Ишексиз, Къыямат кюн, Раббинг аланы араларында, ол ала тартышыб тургъан затха сюд этер.
18. Ишексиз, (Мухаммад) Биз сени да бир шериятны (законну) юсюнде этгенбиз, ол джолну бар (андан тайма), джукъ билмеген, нафсы хауаларына (кеслери акъылларына) бойсуннганланы ызларындан а барма!
19. Ишексиз, ала сени Аллахны азабындан сакълаялмазла. Ол ассыла уа, ишексиз, ала бир-бири бла шохдула. Аллах а (Андан) къоркъгъанланы шохларыды.
20. Бу Къуран, ажымсыз, ийнаннган къауумгъа туура далилле, тюз джол эмда рахмат болгъан затды.
21. Огъесе аманлыкъла этгенни да, ийман салыб, ашхылыкъла этгенни да, Биз аланы тенгми этдик? Джашауда да, ёлселе да ала тенг болургъа умутму этедиле сора? Къалай аман оюм этедиле ала.
22. Хар бир джанны, этгенине кёре, хакъын толу берир ючюн; кёклени, джерни да хакълыкъ бла Аллах джаратды, алагъа артыкълыкъ болмаз.
23. (Мухаммад) сен кеси хауасын кесине аллах этиб алгъан, Аллах билиб аджашдыргъан, къулагъына, джюрегине да мухур басхан, кёзлерине да джабыу салгъан адамны кёрдюнгмю?

(Уллукёллюлюк тутуб, кеси акъылына бегиб тургъанны. Ким да болсун, аллай къылыгъы болгъан адамны, Уллу Аллах аджашдырмай къоймайды. Биреу Аллахы айтханны излемей, кесим айтхан деб турса, ол кесине къуллукъ этеди, кесине табынады. Былайда Сыйлы Аллах адамны къалай аджашханыны себебин ачыкълайды).
Аллах тюзетмегенни башха ким тюзетир? Сиз аны бир эсгералмаймысыз сора?
24. «Къуру бу дуния болмаса, бизге башха джашау джокъду, (бирле) ёлебиз, (бирле) джашайбыз, (аны бла бошалды) бизни уа къуру заман бошайды», - дедиле. Ол затны юсюнден аланы бир билимлери да джокъду, къуру кеслерини оюмлары болмаса.
25. Алагъа Бизни баямлаучу аятларыбыз окъулгъан заманда: «Сиз керти айта эсегиз, бизни бурун аталарыбызны келтиригиз бери, кёрейик!» - деген болмаса, аланы ёзге бир даллилери джокъду.
26. Сен алагъа: «Сизни Аллах джаратады, сора ёлтюреди, артда Ол сизни, бир ишеклик болмагъан Къыямат кюннге джыяр. Алай а адамланы кёбюсю аны билмейди», - де.
27. Кёклени, джерни эркинлиги да Аллахны къолундады. Къыямат кюн келген заманда уа, аны бошха санаучула джарлы болурла.
28. (Ол кюн а сен) умметлени барын да тобукъланыб кёрюрсе. Хар уммет да анга берилген китабына чакъырылыр.
(Тауратны къаууму – Тауратха, христианла – Инджилге, муслиманла да – Къураннга. Хар къаум кесини китабы бла джууаб тутар).
Сора алагъа: «Ма бюгюн сизге, кимни да этгенине кёре, джал берилир.
29. Ма бу Бизни сизге хакъны айтхан китабыбызды. Ишексиз, Биз сизни ишлеригизни джаздырыб тургъанбыз», - деб айтылыр.
(Гюнах, сууаб джазылгъан китабланы юсюнденди сёз).
30. Ийман салыб, ашхы ишле да этиб тургъанланы айтсакъ – ол кюн аланы Раббийлери рахматыны ичине джыяр. Ма ол а, ачыкъ хорламды.
31. Кяфырланы айтсакъ а, алагъа: «Сизге Мени аятларым окъулмадыламы сора? Сиз да алагъа уллукёллюлюк этдигиз да?! Алай бла ассы къауумдан болдугъуз да?!»
32. Сизге: «Ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды, Къыямат кюннге да ишек джокъду», - деб айтылса, сиз: «Бу Къыямат кюн деген, ол не затды, билмейбиз, ол бош оюм болур деб, биз алай акъыл этебиз, ол затха ажымсыз тюлбюз», - дедигиз.
33. (Ол кюн а) аланы аманлыкълары ачылды, ол хыликке этиб тургъанлары да башларына джетди.
34. Алагъа: «Сиз ма бу кюннге тюберигизни унутхан кибик, бюгюн Биз да сизни ма алай унутдукъ, орнугъуз отду, сизге бир болушуучу табылмаз.
35. Ол зат а сизге, Аллахны аятларын хыликкеге тутханыгъыз ючюн, дуния джашау да сизни терилтгени ючюн», - деб айтылыр. Бюгюн ала андан чыгъалмазла, аланы сылтауларына да къаралмаз.
36. Ол себебден махтаула къуру кёклени, джерни Раббиси, гъаламланы да Иеси Аллаххады.
37. Кёкледе, джерде уллулукъ да, къуру Аныкъыды. Ол къудретлиди, акъыл Иесиди.

46 суура

КЪУМ ТЮЗЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ха. Мим.
2. Бу китабны тюшюрюлгени къудретли, акъыл Иеси Аллахданды.
3. Кёклени, джерни да, аланы араларында болгъанны да, къуру хакълыкъ бла, Биз бир белгили болджалгъа дери джаратдыкъ. Алай а ол ийнанмагъанла айтылгъан ауаздан джанлайдыла.
4. (Мухаммад) сен алагъа: «Сора Аллахдан ёзге, ол сиз табыннган затларыгъызгъа не дейсиз? Ала джерни къалайын джаратдыла, бир кёргюзюгюз меннге? Неда Биз кёклени джаратхан заманда, ала Бизге нёгерликми этдиле? Мынга (Къураннга) дери тюшген не бир китаб, неда билим ышан болуб, бир зат келтиригиз бери (аны бегитген, кёрейик), сиз керти айта эсегиз», - де.
5. Сора Аллахдан ёзге, Къыямат кюннге дери (тилеб турсала да), не тилекге джууаб беральмазлыкъ, неда дууаларын эшиталмазлыкъ затлагъа джалбарыб кюрешгенден бек аджашхан ким болур?
6. Адамла джыйылгъан (Къыямат) кюн а, ала былагъа джаула болуб, этген къуллукъларына да къаршчы чыгъарла. (Ала бизден не тилегенлерин биз джукъ да эшитмегенбиз, хапарыбыз да джокъду).
7. Алагъа Бизни хар затны ачыкълаучу аятларыбыз келиб окъулгъан заманда, ала хакъгъа ийнанмай: «Бу ачыкъ хыйныды», - дедиле.
8. Огъесе ала: «Ол (Мухаммад) муну кеси джанындан чыгъарадымы?» - дейдиле. Сен алагъа: «Мен аны кесим джарашдыргъан болсам, сиз мени Аллахдан не аз да сакълаялмаз эдигиз», - де. Ол сиз батыб тургъан сандракъ ушакъланы, Ол бек билибди. Мени бла сизни арабызда шагъатлыкъгъа, Ол Кеси толу джетишеди (кёрюбдю). Ол бек кечиучюдю, рахматлыды.
9. (Мухаммад) сен алагъа: «Келечилени араларында, мен джангы тюлме. (Мени аллымда келген келечиле баргъан джолну бардырама). Не кесиме, не сизге (тамбла) не боллугъун билмейме. Мен къуру, ол (Аллахдан) ачылгъан буйрукъну ызындан барама. Мен къуру, ачыкъ айтыб (азабдан) къоруулаучума».
10. Сен алагъа: «Къалай дейсиз, бу (Къуран) тюзю да Аллахдан болуб, сиз да анга ийнанмасагъыз, Бану Исраилледен биреу да ийман салыб, аны (Къуран) кибик китабдан (Тауратдан) окъуб, анга шагъатлыкъ эте тургъанлай, сиз а уллукёллю болуб турсагъыз!» - де. Ишексиз, Аллах терслени тюз джолгъа тюзетмейди. (Абдуллах ибну Салам деб, бир уллу чуууут алим Тауратда ахыр файгъамбар – Мухаммадны келлигин кёрюб туруб, сора Ислам динни алгъанды. Аят аны юсюнден айтады. Ислам диннге кёчген, къуру ол болмагъанды. Аны кибик башхала да китабларында кёрюб, терен ангылагъан, уллу гъалимледен кёбле кёчгендиле).
11. Иймансызла ийнаннганлагъа: «Бу динде керти игилик болса, ала бизни озмаз эдиле (биз аладан алгъа кирир эдик ол диннге)», - дедиле. Аны бла (Къуран бла) тюз джолгъа тюзелалмагъанла да: «Бу бурундан келген ётюрюкдю», - дерле.

12. Ары дери, (Къураннга дери) джол кёргюзе, рахмат болгъан, Муссагъа да келген эди китаб. Ма бу китаб да (Къуран) аны (Тауратны) хакълыгъын бегите, терслени сакълыкъгъа чакъыра, ашхылагъа сюйюмчю айта, арабны тилинде келди.
13. Ишексиз: «Бизни Раббибиз Аллахды», - деб (бегитиб), сора (Ол буюргъанча) тюз тургъанлагъа, алагъа къоркъуу да джокъду, ала мыдах да болмазла.
14. Ма ала джаннет ахлуладыла, (дунияда) этген ишлерини хакъына, анда ёмюрге турурла.
15. Биз адамгъа, ата-анагъа иги болууну осият этдик. Аны анасы къарнында къыйналыб джюрютюб, къыйналыб табады. Анасыны юсюнден аны джюгю отуз айдан тюшеди. Сора ол уллу болуб къарыу алса, къыркъ джылгъа да джетсе: «Я, Рабби! Сени меннге этген ашхылыкъларынга да, атама, анама да шукурла этерлей, Сен разы болгъан ашхы къуллукъла да этерлей, насыб бер меннге (джюрегиме сал!) Туугъан-туудугъуму да ашхыладан болургъа Сен насыб эт! Ишексиз, мен джюзюмю Сеннге бурдум. Мен, ишексиз, Сеннге берилгенледен да болдум» десе -
16. ма ала – Биз аланы иги ишлерин къабыл этиб, аман ишлерин да кечиб, джаннет ахлулагъа къошханладыла. Бу алагъа берилген сёз – хакъды.
17. Атасына, анасына былай айтхан да биреу барды: «Тюу сизни! Экинг да мени, ёлгенден сора джангыдан тирилиу бламы къоркъутасыз, меннге дери къаллай бир тёлюле кетгендиле (нек тирилмейдиле сора?)» - деб. Сора ала экиси да Аллахха къуугъун сала (тилек эте): «Къыйынлыкъ сеннге (не затла дейсе), ийман сал, ишексиз, Аллахны берген сёзю хакъды!» - дедиле. Ол да алагъа: «Была, къуру буруннгуладан келген таурухладыла», - деди.
18. Ала, ары дери ётюб кетген умметлеге, джинлеге, адамлагъа да айтылгъан сёз толу болгъан кибик, былагъа да толу болур къауумдула. Ишексиз, ала джарлы къауумдула.
19. Аланы хар бирине да, этген амалларына кёре, дараджалары (сыйлары) болур. Алагъа, не аз да терслик болмай, толу хакълары берилир.
20. Ол гяуур къауум отха туура болгъан кюн, алагъа: «Ашхы кёзюулеригизни сиз дунияда ашырдыгъыз, аны бла зауукъландыгъыз. Джер юсюнде, эркинликсиз, уллукёллюлюк этгенигиз ючюн, эмда пасыкъла болгъаныгъыз ючюн, бюгюн сизни хакъыгъыз – сыйсыз азабды», - дерле.
21. (Мухаммад) сен Ад деген элни нёгерлери (Худну), Ал-ахкъаф деген джерде, халкъын сакълыкъгъа чакъыргъанын эсинге ал! Ары дери да, аладан сора да: «Аллахдан башха джукъгъа табынмагъыз! Ишексиз, мен сизге уллу кюнню азабы келир деб къоркъама», - деб айтыб, эсгертиучюле ётген эдиле.
22. Ала да анга: «Сен ётюрюкле бла бизни аллахларыбызны къойдурургъамы келдинг, тюз айта эсенг, ол бизни къоркъутхан затынгы келтир бизге!», - дедиле.
23. Ол да (Худ) алагъа: «Ол затны билими Аллахдады, мен а къуру келечилигими толтурама. Алай болса да, сиз джахилле кёре эдим», - деди.
24. Сора ала джашагъан тюзде, ала таба (къара булутча, азабны) туура болуб келе тургъанын кёргенлеринде: «Бу бизге джауум джаудурлукъ булутду», - деб оюм этдиле. Файгъамбарлары да алагъа: «Огъай, бу ол сиз (ийнанмай) ашыкъдыргъан къыйынлыкъды, уллу азабны алыб келген джелди,
25. Раббисини буйругъу бла, болгъанны халек этиб келген», - деди. Сора аланы тангнга къуру оюлгъан юйлери болмаса, аладан джукъ кёрюнмей къалды. Чекден чыкъгъан къауумгъа Бизни хакъ бериуюбюз, ма алайды.

26. Биз аланы, сизге (меккячылагъа) бермеген орунну бериб, алайда орналтхан эдик. Биз алагъа къулакъ да, кёз да, джюрек да берген эдик. Алай а ала Аллахны аятларына чарлагъанларында, не къулакълары, не кёзлери, не джюреклери аланы джукъларына да джарамады. Ол ала хыликке этиб тургъан затны къыйынлыгъы джетди алагъа.
27. Сизни тёгерегигизде Биз нелляй бир элни тюб этдик. Бир тюшюнселе деб, Биз алагъа (меккячылагъа) аятларыбызны тизиб-тизиб ангылатыб кюрешдик.
28. Сора Аллахдан ёзге, Анга джуукъ болур ючюн, ала табыныб, аллах этиб кюрешген затлары (озаманда) алагъа нек болушмадыла? Аны къой, ала тас болдула. Аны себеби уа, ала алдаукъла эмда кеслери чыгъаргъан затла болгъанлары ючюн. 29. (Мухаммад, эсге ал) Къуран окъулгъаннга тынгыларгъа Биз сеннге бир бёлек джинни аллын бургъаныбызны. Сора ала келгенлеринде, бири бирине: «Тохтагъыз, сёлешмегиз!», - дедиле. Сора окъуу бошалгъанында, ала кеслерини къауумларына, аланы сакълыкъгъа чакъыра бардыла.
30. Алагъа: «Эй, халкъыбыз! Ишексиз, биз Муссадан сора артда тюшген, алда китабланы да керти этген, хакъгъа, тюз джолгъа тюзетген бир китабха тынгыладыкъ.
31. «Эй, халкъыбыз! Аллахха чакъырыучугъа джууаб беригиз (къабыл этигиз), анга ийнаннган да этигиз! Озаманда Аллах сизни гюнахларыгъызны кечер, къыйын азабдан да къутхарыр.
32. Аллахны чакъырыучусуна джууаб бермеген а, ол джер юсюнде (Аллахны) онгун алалмаз. Андан (Аллахдан) ёзге анга бир джан аурутхан да табылмаз. Ма ала уа, ачыкъ аджашыудадыла».
33. Неда ала кёралмаймыдыла кёклени, джерни джаратхан заманда, Аны не аз да арыу-талыу тутмагъан Аллах, сора Аны ёлгенлени сау этерге да къолундан келирин? Хоу, игитда, ишексиз, Аны хар неге да кючю толу джетеди.
34. Сора кяфырла отха туура болгъан кюн а, алагъа: «Сора бу керти тюлмюдю, энди уа не дейсиз?» Ала да: «Бизни Иебиз бла ант этебиз, хоу, тюздю», - дерле. (Аллах алагъа): «Энди, кяфырлыгъыгъыз себебли, чегигиз бу азабны!», - дер.
35. (Мухаммад) бурун бегимли келечиле тёзген кибик, сен да тёз! (Къарышыб тургъанлары ючюн, Мен) алагъа азаб бериреме, ашыкъма! Сора сёз берилген зат (Къыямат кюн) келген заманда уа, ала джер юсюнде, къуру кюнню бир кесегин тургъан кибик кёрюнюр алагъа. Бу (Аллахдан) джетишген ауазды. Сора къуру, пасыкъ къауумдан ёзге, башха киши халек этилирми?

47 суура

МУХАММАД.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кеслери да ийнанмай, башхаланы да Аллахны джолундан тыйгъанланы, аланы этген къуллукъларын, Ол тас этди.
2. Алай а ийман келтириб, ашхы къуллукъла да этиб, ол Мухаммадха тюшюрюлген затха да ийнаныб, ол – Раббийлеринден келген хакъды деб, бегиб тохташханланы, Ол аланы этген аман ишлерин кетерир, халларын да ашхы этер.

3. Муну себеби: ол ийнанмагъанла ётюрюкге илешиб, аны ызындан баргъанлары ючюн, ийман келтиргенле да Раббийлеринден келген хакъны ызындан баргъанлары ючюн. Аллах адамлагъа ма быллай юлгюле келтиреди.
4. Сора сиз ол къаршчы къауумгъа къазауатда тюбесегиз къуру, аланы боюнларына урууду (тохтамагъанлары ючюн). Сиз аладан онглу болалсагъыз а, аланы джесирге да алыгъыз! Артда не кечигиз да бошлагъыз, неда джулуу (выкуп) алыгъыз, къазауат бошалгъынчы, алай ол халда бардырыгъыз! Тыйыншлысы алайды. Тюзю, Аллах сюйсе, аланы Кеси хорлаб да къоялыр эди, алай а Ол сизни бири биринг бла сынаргъа излейди. Аллах джолунда ёлтюрюлгенлени уа, аланы этген къуллукъларын, Ол чыртда тас этмез.
5. Ол аланы тюз джолгъа тюзетир, аланы халларын да ашхы этер.
6. Ол аланы айтылгъан джаннетине да кийирир.
7. Эй, муъминле! Сиз Аллахха болушсагъыз (Аны динине), Ол да сизге болушур, аякъларыгъызны да (тюз джолда) бегитир.
(Аллаху Тагъаланы къарыуу джетмей кишиден болушлукъ излемейди. Аятны магъанасы - Ол буюргъанча атлаб тюз тургъаннга Ол да болушургъа сёз береди. Джер юсюнде динни орнатыргъа, бегитирге болушса, Аллахха болушхан деген олду)
8. Ол къаршчыла уа – ала джарлыладыла, (Аллах) аланы этген къуллукъларын тас этер.
9. Алагъа Ол тюшюрген затны, эрши кёргенлери ючюн, Ол да аланы этген къуллукъларын зыраф этеди.
10. Сора ала джер юсюнде айланмадыламы, алагъа дерилени артлары къалай болгъанын кёрмедилеми? Аллах аланы тюб этди, энди бу кяфырланы да аланы джазыулары сакълайды.
11. Аны себеби Аллах ийман салгъанланы шохлары болуб (алагъа джан аурутханы ючюн). Ол ийнанмагъанлагъа уа, (бир джан аурутхан) шох болмагъаны ючюн.
12. Ишексиз, ийман да салыб, ашхы ишле да этиб кюрешгенлени, аланы Аллах тюбю бла къобанла баргъан джаннетлеге кийирир. Ол ийманнга да келмей, хайуанла ашагъан кибик ашаб, зауукъланыб тургъанланы уа, аланы турур орунлары – отду.
(Джаратхан Аллахын да унутуб; сагъышы, къайгъысы къуру ашагъан, ичген, эрге баргъан, къатын алгъандан башха зат болмай джашагъанла, ала Аллах джанында хайуанла бла тенг саналадыла).
13. (Мухаммад) ол, сени къыстагъан элден эсе (Меккядан), къарыу бла кючлю болгъан, ненча элни Биз тюб этдик, алагъа (бирине да) болушуучу табылмады.
14. Сора Раббисини джанындан ачыкъ (кесгин) далиллери болгъан адам, ол этген ишлери кесине ариу кёрюнюб, хауасы айтханнга баргъан адам кибикмиди?
15. Аллахдан къоркъгъанлагъа сёз берилген джаннетни юлгюсю: ийис этмеген (таза) суула, татыулары тюрленмеген сют къобанла, ичгенлеге татлы сыра къобанла, таза болгъан бал къобанла, алагъа анда тюрлю-тюрлю кёгетле да, Раббийлеринден кечмеклик да. Сора бу затлада болгъан адам, ёмюрлюкге отха тюшген, къайнагъан исси суула да ичирилген, ол да аны ичегилерин кюйдюрюб тешген адам кибикмиди?
16. Аланы араларында аллайла бардыла: сеннге къулакъ салыб, тынгылаб туруб, сора сенден ары чыкъгъанлай а, ол ары дери билим (китаб) берилгенлеге: «Ий, ол (Мухаммад) биягъында не затла дей эди?» - деб, (аны хыликке эте) соргъанла. Ма ала, Аллах джюреклерине мухур басхан, хауалары сюйген джолгъа баргъанладыла.

17. Тюз джолгъа тюзелирге кюрешгенлени айтсакъ а, ол (Къуран) алагъа тюзелиуню къошады, такъуа да береди.
18. Сора ала, билмей тургъанлай Къыямат кюнню келиринми сакълайдыла къуру? Алагъа аны бир къауум шартлары келибди. Къыямат кюн келгенден сора уа, ала аны эсгергенден не хайыр.
19. Ол себебден сен Бирден ёзге, башха Аллах болмагъанын толу бил! (Джер юсюнде джашагъан хар бир адамны энчи борчуду - дунияны къурагъан Бирден ёзге башха Аллах болмагъанын билиб турургъа. Кесин Джаратхан Иесин билмей турургъа бир кишини эркинлиги джокъду). Кесинге да, муъмин эркишилеге, тиширыулагъа да кечмеклик тиле! Аллах а сизни да, (джашауда) не этиб айланнганыгъызны да, хайырыгъызны, хатагъызны да билибди.
20. Ийнаннганла да: «(къазауатны) юсюнден бир суура тюшюрюлсе эди», - дедиле. Сора ичинде къазауат да эсгерилген, бир дементили суура тюшюрюлсе уа, джюреклеринде ауруулары болгъанланы, ёлюмден къоркъуб, аны (онгсунмай) джашыртын сени кёзюнге къарагъанларын керюрсе. Алагъа тыйыншлысы уа,
21. бойсунуб, дурус сёз айтыргъа эди. Сора оноу (къазауатха) бегиген заманда, Аллахха тюз болсала эди, ол хайырлы эди алагъа.
22. Ким биледи, сиз (Аллахны буйругъундан) джанласагъыз, джер юсюнде бузукъчуладан болуб, эт джуукълукъну да юзюб, терсейиб кетерге да болурсуз.
23. Аллайла уа – ала Аллах налат берген, Ол аланы сангырау, сокъур этген къауумду.
24. Сора ала бу Къуранны юсюнден бир сагъыш этмеймидиле, огъесе аланы джюреклеринде киритлерими барды?
25. Тюз джол баям болгъандан сора, аладан кимле ызына къайытсала, шайтан алагъа (ишлерин) ариу кёргюзюб, (уун салыб) ётюрюкню сингдиреди.
26. Аны себеби уа, ала (мунафикъле) Аллах тюшюргенни (Къуранны) эрши кёрген къауумгъа: «Биз сизге бир-бир ишде бой салайыкъ», - дедиле. Аллах аланы джашыргъан затларын толу билибди.
27. Сора мёлекле бетлерине, сыртларына ура, аланы джанларын алгъан заманда, къалай болур?
28. Ол а алагъа, Аллахны чамландыргъан затны этиб, Аны разылыгъы болгъан затны уа, ала эрши кёргенлери ючюндю. Сора Ол аланы этген амалларын бошха чыгъарды (зыраф этди).
29. Огъесе ол, джюреклеринде ауруулары болгъанла, чыртда Аллах аланы ичлеринде кирлерин бери чыгъармаз деб, алай оюмму этедиле?
30. (Мухаммад) Биз сюйсек, сеннге аланы кёргюзюрбюз, сен да аланы танырса (сыфатларындан). Сен аланы, ажымсыз, сёз урумларындан билирсе. Аллах а сизни этген ишлеригизни билибди.
(Адамны къаллай ийманы болгъанын, аны сёзю билдиреди. Ийманы тюз болмагъан адам, ары-бери урдуруб, къуджурла сёлешиб тебрейди, алай бла аны ийманы терс болгъаны билинеди).
31. Аллах джолунда кимле кюреширле, сабырлыкъ да кимле этерле деб, Биз сизни, чыртда сынамай къоймазбыз. Халкъны ичинде хапарларыгъыз къалай боллугъуна дери да сынарбыз.
(Халкъ къаллай багъа берлигине дери).

32. Тюз джол ачыкъ болгъандан сора, кеслери да ийнанмай, башхаланы да Аллахны джолундан тыйыб, Расулгъа къаршчы болуб кюрешгенле – ала, аз да Аллахха бир зат заран эталмазла. Ол а аланы этген къуллукъларын джараусуз этер.
33. Эй, ийман салгъанла! Аллахха бойсунугъуз,
Расулгъа да бойсунугъуз, этген къуллукъларыгъызны зыраф этиб къоймагъыз!
34. Ишексиз, кеслери да къаршчы болуб, башхаланы да Аллахны джолундан тыйыб кюрешгенлени, сора иймансызлай ёлюб кетгенлени да, Аллах чыртда кечмез.
35. Сиз не хомухлукъ этмегиз, не аланы джарашыулукъгъа чакъырмагъыз, сиз баш болурсуз! (Алагъа джалыныб кюрешмегиз!) Аллах сизни джаныгъыздады, сизге кёре джал берирге Ол, чыртда къызгъанмаз.
36. Дуния джашау деген – ол къуру оюнду, булджууду. Алай а сиз иймандан таймай, такъуалы болуб турсагъыз, Ол сизге джалыгъызны толу берир, сизден рысхы излемез.
37. Ол сизден рысхы излеб, къысыб тохтаса, сиз да къызгъансагъыз, Ол ичигизде аман акъылыгъызны ачар. (Джюрегигиз белгили болур).
38. Аллах джолунда рысхыгъызны аямагъыз деб, сиз чакъырылсагъыз, ма сизни арагъызда уа, къызгъанчлыкъ этерикле да бардыла. Къызгъанчлыкъ этген а – ол кеси-кесинден къызгъанады. Аллах байды, сиз джарлысыз. Сиз джанласагъыз а (буйрукъдан), Ол сизни ауушдуруб, орнугъузгъа, сизге ушамагъан, башха къауумну да келтиралыр.

48 суура

ХОРЛАМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Биз сеннге (Мухаммад) ачыкъ хорламны саугъаладыкъ,
2. Аллах сени алдагъы гюнахларынгы да, артдагъы гюнахларынгы да кечиб, нигъматларын да толу бериб, сени тюз джолгъа тюзетир ючюн,
3. Аллах сеннге кючлю тукъум да болушур ючюн.
4. Ол аллай Аллахды – муъминлени джюреклерине хошлукъну салгъан, ийманларыны юсюне ийман къошулур ючюн. Кёклени, джерни аскерлери бары да Аллахныкъыды. Аллах а нени да билибди, Ол акъыл Иесиди.
5. Ол (Аллах) муъмин эркишиле бла муъмин тиширыуланы, ёмюрлюкге тюблери бла суула баргъан джаннетлеге кийирир ючюн, аман ишлерин да кетерир ючюн. Ол а, Аллах джанында, уллу насыбды.
6. Ол (Аллах) мунафикъ эркишилеге, мунафикъ тиширыулагъа да, мушрик эркишилеге, мушрик тиширыулагъа да, Аллахха аман оюмла джюрютгенлеге, аманлыкълары башларына джетиб, алагъа азаб берир ючюн. Алагъа Аллах чамланыр ючюн, налат да берир ючюн, джаханимни да хазырлар ючюн. Аланы барыр джерлери уа, къалай аманды.
7. Кёклени, джерни аскерлери да Аллахныкъыды. Аллах а хорлаучуду, акъыл Иесиди.
8. Ишексиз, Биз сени (дуниягъа) шагъатлыкъ этиучю, къууандырыучу, сакълыкъгъа чакъырыучу этиб джибердик (зорлаучу тюлсе).
9. Сиз Аллахха да, келечисине да ийнаныб, Анга болушлукъ этерге, Аны сыйын да кёрюрге, эртден-ингир да тасбихле этиб, Аны тазаларгъа.

10. (Мухаммад) ол сеннге ант бергенле – ала Аллахха ант бередиле (билсинле). Аллахны къолу аланы къолларыны юсюндеди. Сора антын ким ойса, ол аны кесине зараннга ояды. Аллахха берген сёзюн толтургъаннга уа, Ол анга уллу джал берир.
(Худайбийя деген бир джерде, минг бла джарым чакълы бир аскер, къолларын файгъамбар гъ.с-ны къолуну юсюне салыб, анга ант бергендиле. Уллу Аллах Кеси аны юсюнден: «Ала къуру Расулгъа ант бергеннге санамасынла, алай а Сыйлы Аллахны Кесине ант бергенлерин билсинле! Нек десенг ала ол антлары ючюн, Къыямат кюн Уллу Аллахны Кесине джууаб берликдиле» - дейди. Аны ючюн айтады аятда, Аллахны къудрет къолу аланы къолларыны юсюндеди деб).
11. Сени бла къазауатха чыкъмай къалгъан кёчгюнчю араблыла: «Бизни малыбыз, юйдегибиз тыйды, кечмеклик тиле бизге!», - дерле.
(Ала Сыйлы Аллахны джукъ билмегеннге, аланы ичлерин ангыламагъаннга санаб, Андан бизге кечмеклик тиле деб).
Ала ауузлары бла джюреклеринде болмагъан затны айтадыла. Сен алагъа: «Аллах сизге не бир заран, не бир хайыр этерге излесе, не аз да сизни Андан сакъларгъа къолундан келлик бармыды сора?» - де. Ол огъай эсенг, Ол сизни этген ишлеригизден толу хапарлыды.
12. Огъай, сизни акъылыгъыз а: «Расул да, муъминле да, чыртда юйлерине сау къайытмазла», - деб, алай эди. Сизни ол (акъылыгъыз) джюреклеригизге ариу кёрюндю. Аллай аман акъылла джюрютюб, аны ючюн сиз халекликге тыйыншлы къауум болдугъуз.
13. Аллахха да, Аны келечисине да ийнанмагъан къаршчылагъа, Биз къызгъан отну хазырлаббыз.
14. Кёклени, джерни эркинлиги да Аллахны къолундады. Кечерге тыйыншлы кёргенин кечеди, азаб берирге тыйыншлы кёргенине азаб береди. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
15. Сиз къазауатда тюшген байлыкъны алыргъа баргъан заманда, ол юйде къалгъанла: «Бизни да сизни бла барыргъа къоюгъуз!» - дерле. Ала Аллахны сёзюн тюрлендирирге излейдиле. Сен алагъа: «Сиз, чыртда бизни бла келлик тюлсюз, Аллах алгъадан огъуна да алай айтханды», - де. Сора ала да сизге: «Сиз бизге зарланыб этесиз», - дерле. Огъай, алай тюлдю, ала бек къарыусуз ангылагъан къауумдула.
16. (Мухаммад) сен ол къазауатдан джанлаб къалгъан араблылагъа: «Сиз, узаймай, бир аман къауум бла къаты къазауат этерге чакъырылырсыз да, не сиз ала бла къазауат этерсиз, неда ала муслиман болурла. Ол заманда буйрукъгъа сиз бой салсагъыз, Аллах сизге ашхы тукъум джал берир. Алай болмай, биягъынлай, джанласагъыз а, Ол сизге къаты тукъум азаб берир», - де.
17. Сокъургъа зорлукъ джокъ, асхакъгъа да джокъ, аругъаннга да джокъ. Аллахха да, Аны келечисине да бой салгъанны, Ол тюбю бла къобанла баргъан джаннетлеге кийирир, джанлагъаннга уа, Ол къаты азаб берир.
18. Ол терек тюбюнде муъминле сеннге ант берген заманда, Аллах алагъа разы болду, аланы ичлеринде болгъанны да билиб, джюреклерине хошлукъ (таукеллик) салды.
19. Аны кибик, сиз кёб тюрлю хайырла алгъан эдигиз (къазауатда тюшген затла). Аллахны уа кючю уллуду, Ол акъыл Иесиди.
20. Аллах сизге (къазауатда) кёб хайырла тюшюрюрге сёз берген эди, Ол берген сёзюн къысха заманны ичинде тындырды. Аманланы суукъ къолларын да сизден тыйды. Муъминлеге ойлашыргъа, ол сейир зат болур ючюн, сизни да тюз джолгъа тюзетир ючюн.

21. Дагъыда бусагъатда сизни къолугъуздан келмеген, Аллахха ачыкъ болуб Ол сизге сакълаб тургъан, (энди къазауатлада тюшерик) башха хайырла да. Аллахны уа неге да къолундан келиучюдю.
22. Ол кяфыр къаум сизни бла къазауат этген болсала да, ала ызларына бурулуб къачарла. Сора ала кеслерине, не бир джан аурутхан, не бир болушуучу табмазла,
23. ол бурундан келген Аллахны джоругъуду. Аллахны джоругъуна уа, сен бир тюрлениу табмазса.
24. Ол аллай Аллахды – Меккя тюзюнде, Ол сизни аладан онглу этгенден сора да, аланы къолларын сизден, сизни къолларыгъызны аладан тыйгъан. Аллах а сизни не этгенигизни толу кёрюбдю.
25. Ала аллайладыла – кеслери да ийман салмай, сизни да Харам Масджидге джибермей, къурман малларыгъызны да орнуна барыргъа къоймай (кесилир джерге барыргъа къоймай, аллыгъызны тыйыб), кюрешиб тургъан. Анда сиз танымагъан муъмин эркишилени, тиширыуланы, аланы билмей не теблеб, не ёлтюрюб, не джаралы этиб, не къыйынлыкъ бериб гюнахлы болуб къалырсыз деб, Аллах сизни тыйгъаны болмаса, Ол сизге ары (Кябагъа зорлаб) кирирге эркинлик берир эди. Аллах Кесини рахматына кимни сюйсе, аны кийиреди. Алай а сиз тайгъанлай, Биз ол къаршчылагъа термилтген азаб берир эдик.
26. (Мухаммад) сен эсге ал, джахил заманда къайнагъанча, кяфырланы джюреклери энтда къайнаб тургъанлай, Аллах Расулуна да, муъминлеге да хошлукъ тюшюрюб, джюреклерине да такъуалы сёзню (келиматуш-шахаданы) салыб бегитди. Ол ишге уа, анга (Кябагъа) ахлу болургъа (мушрикледен эсе, ала муъминле) бек тыйыншлы эдиле. Аллах а хар затны да толу билиучюдю.
27. Аллах а Расулуну тюшю хакъ болгъанын белгили этди: «Аллах айтса башларыгъыз джюлюнюб, чачларыгъыз кесилиб, къоркъуусуз рахат Харам Масджидге киресиз» - деген. Аллах а сиз билмеген затланы биледи. Кёб болмай, Ол сизге андан башха да, бир хорлам берген эди.
(Алай болурун Расул тюшюнде кёрюб, муслиманлагъа айтыб, къууандырыб тургъанды).
28. Ол аллай Аллахды – Ислам динни, динлени барындан да баш этиб ачыкълар ючюн, тюз джолну да, хакъ динни да бериб, Кесини келечисин (халкъгъа) джиберген. Шагъатлыкъ орнуна Аллах толу джетишеди.
(Хар затха: болгъаннга, боллукъгъа да Ол толу туурады. Аллах айтса, бу аятда айтылгъаннга кёре, узаймай муслиман дин дунияны башын алыб, къалгъан динлени барыны да башына чыгъар. Бусагъатда бара тургъан халгъа къарасанг, ол да алайгъа ушайды).
29. Мухаммад – Аллахны келечисиди. Аны биргесиндегиле уа кяфырлагъа къатыла, ёхтемле, араларында бир-бирине уа джумушакъла. Аллахны чомартлыгъын, разылыгъын излеб, дыгалас этиб, сен аланы рукула, саджделе эте кёрюрсе. Аланы бетлеринде да саджде этгенлерини тамгъалары. Аланы Тауратда айтылгъан сыфатлары ма алайды. Инджилде сыфатлары уа (Евангелие от Марка 4:27-28) – джерден (урлукъ) чыгъыб, ол битиб, ёсюб уллу болуб, тереги къатыб, кеси да мийик болгъан, сора сабанчыланы сейирсиндирген (къууандыргъан), кяфырланы уа чамландыргъан.
(Бу Мухаммадны уммети ёсюб, кёбейирине Инджилде эртдеден, бизни файгъамбар келгинчи, 600 джюз джылны алгъа айтылыб тургъан юлгюдю).

Аллах, ийман салыб, ашхы къуллукъла этиб тургъан адамланы кечерге да, уллу саугъала берирге да сёз береди.

49 суура

ОТОУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, ийман келтиргенле! Сиз (не оноу бла, не иш бла) не Аллахны, не Расулуну аллына ётмегиз! Аллахдан къоркъугъуз (аладан алгъа оноугъа чабаргъа. Аны магъанасы: кеси аллыгъызгъа оноу этмегиз, дин законугъуз – шериятха соругъуз!)
Ишексиз, Аллах толу эшитиучюдю, толу билиучюдю. (Ол экисини буйругъуча ким этгенни да, кеси акъылына таяныб этгенни да).
2. Эй, ийман салгъанла! Таушугъузну файгъамбарны тауушундан ёрге кёлтюрмегиз! Бир-биринге сёлешгенча, аны бла уллу сёлешмегиз (адебсиз!) Сиз кесигиз да ангыламай, этген къуллукъларыгъыз джараусуз болуб къалмаз ючюн. (Хакъны тутхан керти гъалим болса, ол файгъамбар болмаса да, анга да алай сый берирге борчду. Нек десенг, ол да файгъамбарны джолун бардырыб кюрешеди. Сыйлы файгъамбар да айтханды: «Гъалимле файгъамбарланы орунларындадыла» - деб. Хакъда тургъан гъалимни сыйын кёрмеген, файгъамбарны сыйын кёрмеген кибикди. Бу ишге бек сакъ болургъа керекди. Алай болмаса, башында аятда айтылгъанына кёре, аллай адамны сыйын кёрмесе, неда аны сындырса, этген къуллугъу зыраф болуб къалыргъа боллукъду).
3. Аллахны келечисини джанында ауазларын алаша этгенле, ишексиз, Аллах аланы джюреклерин такъуа бла сынагъан къауумду. Алагъа (Аллахдан) кечмеклик да, уллу саугъала да барды (адеблери ючюн. Эс ийиб, бу аятлагъа ойлашхан, ангыларыкъды, адеб деген динде багъалы болгъанын. Ислам диннге келгенден сора, эм бек сайланнган, адамны дараджагъа чыгъаргъан – адебди. Адебсиз адамны Джаратхан Аллах къой эсенг, халкъ да сюймейди. Нек десенг аллай адамны джюреги иги джюрек, джумушакъ джюрек болмайды. Озаманда анда такъуа да болмайды).
4. Ишексиз, сени (Мухаммад) юйлени артындан къычырыб чакъыргъанла – аланы кёбюсю ангыламайды.
5. Сен алагъа чыкъгъынчы, ала бир кесек сабыр этселе эди, алагъа ол хайырлы эди. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
6. Эй, ийнаннганла! Сизге пасыкъ (тилчи) адам бир хапар бла келсе, (анга ийнаныб къалмай тюз, терс болгъанын) бери ачыкъларгъа кюрешигиз! Джахиллик себебли бирлени къыйынлыкъгъа салыб, артда сиз этген ишигизге да, сокъуранмаз ючюн.
7. Арагъызда Аллахны келечиси болгъанын да билиб турургъуз!
(Аны ким болгъанын ангылаб, сыйын кёре билигиз!) Ишлеригизни кёбюсюнде ол сизге бой салса, сиз къыйынлыкъгъа тюшер эдигиз. Алай а Аллах сизге ийманны сюйдюрдю, аны джюреклеригизге ариу да кёргюздю, иймансызлыкъны, пасыкълыкъны, ассылыкъны уа эрши кёргюздю. Тюз баргъанла ма аладыла,
8. Аллахны чомартлыгъы бла, ашхылыгъы бла. Аллах а нени да билиучюдю, акъыл Иесиди.

9. Муъминледен эки къауум бири бири бла къазауат этсе, аланы араларын джарашдырыгъыз! Аланы бири, бири бла кюреширге къайгъы излесе, ол къайгъы излегенни, ол Аллахны буйругъуна къайытыб бойсуннгунчу дери, аны бла къазауат этигиз! Сора ол Аны (Аллахны) буйругъуна къайытса, араларын тюзлюк бла джарашдырыгъыз (аланы бири таба аумагъыз!) Ишексиз, Аллах тюзлюкчюлени сюеди.
10. Муъминле (бары да) къуру къарнашладыла, (ол себебден) къарнашларыгъызны араларын джарашыу тутугъуз! Аллахдан къоркъуб сакъ туругъуз, сиз рахматха джетер ючюн.
(Къайсы мазхабны тутса да, къайсы джолну барса да, къайсы динде болса да, къошакъла этмей Аллахны бирлегенле - ала къарнашладыла. Аланы не эрши кёрюрге, не аман айтыргъа эркинлик джокъду. Джаратхан Аллах арагъызны ариу тутугъуз деб, буюра турады.)
11. Эй, ийман салгъанла! Бир къауумунг бир къауумунгу хыликке этмесин, ол хыликке этгенледен эсе, хыликке этилгенле иги болуб къалыргъа да болурла! Тиширыула да, бири бирин хыликке этмесинле, хыликке этгенледен эсе, этилгенле иги болургъа да болурла! Бири биринге бедиш сёзле айтмагъыз, бир-биринге сыныкъ атла атамагъыз! Ийманнга келгенден сора сыныкъ ат атамакъ – пасыкълыкъды. Ол затха тауба этмегенле – ала зулмучуладыла.
12. Эй, ийнаннганла! кёлге келген затланы кёбюсюнден кенг туругъуз! Нек десенг, ишексиз, аланы бир къаууму гюнахды.
(Адамны кёлюне кёб зат келеди. Шайтан да эсине кёб тюрлю аман акъылланы салады. Аман джюрек болса уа, къуру аманны джоралайды, хар затны аманнга буюургъа ёч болады. Айтыргъа, адамны кёлюне келген зат ол, хазна тюз болуб бармайды. Муслиман адам, гюнахсыз болур ючюн, ол затдан башын сакъларгъа керекди. Хар кёлюне келген бла сёлешиб бармай, тюзюн билирге кюреширге борчду).
Бир-биринги къармаб кюрешиучю да болмагъыз! (Несин кёрейим, не айыбын табайым деб, бир-бирине эсин ийиб, ол да шайтанданды. Адамны бир джугъун билсе, аны да башхалагъа джетдириб, ол хапарны джайыб, адамны аман бетли этер ючюн. Бу иш да кир джюрекден чыгъады. Таза джюрек болса, адамны айыбын кёрсе да, джабаргъа кюрешеди. Адамны айыбын эшитсе уа, анга ийнаныб къалмай, гюнахдан къоркъуб, башын сакълайды).
Бир къауумунг бир къауумунгу ызындан сёзюн да этмесин!
(Иги джюрек болса, сёз этерик тюлдю, айыбын джабарыкъды).
Сизни биригиз ёлген къарнашыны этин ашаргъа сюерми (ол аны кибикди?) Аны уа сиз бек эрши кёресиз! Аллахдан къоркъуб, сакъ болугъуз (ол затланы этиуден!) Ишексиз, Аллах эм бек кечиучюдю, рахматлыды.
13. Эй, адам улу! Биз сизни барынгы да бир эркиши бла бир тиширыудан джаратдыкъ. Сиз бир-биринги таныр ючюн, (тюрлю-тюрлю) миллетле да, тукъумла да этдик. (Тукъумла бла махтаныр ючюн этмедик).
Сизни Аллах джанында эм сыйлыгъыз а, (тукъуму сыйлы тюлдю, алай а) Аллахдан эм бек къоркъгъан ким эсе – олду. Ишексиз, Аллах нени да билибди, неден да хапарлыды.
(Адамны къуру ийманы бла, дини бла, адамлыгъы бла айыргъан болмаса, тукъум бла, миллетлик бла айырыу – Аллах джанында харамды).

14. Бедуинле (къумда кёчюб айланнган араблыла): «Биз ийман салдыкъ», - дедиле. Сен алагъа: «Огъай, алкъа сиз ийман салмагъансыз, алай а биз сыйындыкъ дегиз, сизни джюреклеригизге ийман чыртда кирмегенди. Сиз Аллахха, Аны келечисине да бой салсагъыз, сизни этген гъамалыгъыздан Ол бир джукъну да кем этмез. Ишексиз, Аллах а кечиучюдю, рахматлыды», - де.
15. Муъминле кимледиле десенг, Аллахха да, Аны Расулуна да ийнаныб, сора (бегиб) чайкъалмай тургъанла, Аллах джолунда рысхылары бла да, джанлары бла да къазауат этиб кюрешгенле, ма ала керти ийнаннганладыла.
16. Сен алагъа: «Сиз Аллахха къаллай динигиз (ийманыгъыз) болгъанынмы юретесиз сора?» - де. Аллах а кёкледе, джерде да не болгъанын биледи. Аллах а хар затны да толу билибди.
(Бедуинле Мухаммад гъ.с-гъа келиб, Ислам динни алгъанларына андан бюсюреу излегендиле. Ол аят аланы айыблаб келгенди. Хар кёзюуде да болады аллай адамла. Муслиман джамагъатха къошулуб, ала бла джюрюб, алай а ичлерине ийман кирмей тургъанла. Тышындан къарагъан заманда халкъ аланы муслиманнга санаб тургъан. Адамны ийманы тыш джанында болмайды, ичинде джюрекде болады).
17. Муслиман болгъанлары ючюн, ала (бедуин араблыла) сенден бюсюреу излейдиле. (Мухаммад) сен алагъа: «Сиз муслиман болгъаныгъыз ючюн менден бюсюреу излемегиз! Алай а ийманнга тюзетгени ючюн, Аллах сизден бюсюреу излейди, сиз керти айта эсегиз», - де.
18. Ишексиз, Аллах кёклени, джерни ташаларын да билибди. Аллах а сизни этген ишлеригизни кёрюбдю.

50 суура

КЪААФ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Къааф. (Магъанасын билген Аллахды). Бу махтаулу Къуран бла Мен ант этеме.
2. Ала (меккячыла) алагъа кеслерини араларындан бир эсгертиучю келгенине, ийнанмагъан къауум: «Бу уа бек сейир ишди», - деб, сейирсиндиле.
3. «Биз ёлген да этиб, топуракъ да болсакъ (тирилгенми этербиз?) Ол къайтыу уа, болмазлыкъ затды», - дедиле.
4. Биз джер (кесине алыб) аладан нени кем этгенин билебиз (ёлюб, джерге киргенлени). Бизни джаныбызда хар нени сакълаучу китаб барды.
(Лаухул махфузда Бизге бары да белгилиди).
5. Алай болса да, алагъа хакъ келгенинде, ала аны ётюрюкге чыгъардыла. Кеслери да тентек болуб, чайкъалыудадыла.
6. Сора ала башларында кёкню дамы кёрмейдиле? Биз аны къалай ишлегенибизни, къалай джасандыргъаныбызны? Анда аны бир джарылгъан джери бармыды сора (аны ишлегеннге бир ойлашмаймыдыла?)
7. Джерни айтсакъ: аны да Биз аланы тюблерине джайыб, юсюнде мийик тауланы да къураб, тюрлю-тюрлю ариу битимле ёсдюрдюк да.

8. (Ала бары да ойлашыргъа сейир затладыла) кёзю болуб кёргеннге, эси болуб эсгергеннге, Аллахха бурулгъан къулгъа.
9. Дагъыда Биз кёкден берекетли сууну эндириб, кёгет бачхаланы, орулгъан мюрзеуню битдиребиз да,
10. аны кибик узун финик терекле, джоббу-джоббу кёгетлери бла,
11. къулларыбызгъа рысхыгъа. Ёлюб тургъан джерни Биз ма алай сау этебиз (суу бла). Адамланы къабырдан чыгъарлары да, ма аны кибикди.
12. Алагъа дери бурун Нухну халкъы да, Рассачыла да, Самудну къаууму да ётюрюкге санагъан эдиле,
13. (аны кибик) Адны, фыргъауунну халкъы да, Лутну къарнашлары да,
14. Айка деген элчиле да, Туббаны къаууму да. Ала бары да баргъан келечилени ётюрюкчюле этген эдиле. Алагъа берилген сёз да толу болгъан эди.
(Ала тюб болгъан эдиле).
15. Сора (хар нени) биринчи кере джаратыу, ауурлукъ этдими Бизге? Огъай, ала джангыдан джаратыугъа экили болуб къатышыбдыла.
16. Ишексиз, инсанны да Биз джаратдыкъ, аны кёлюне ургъан уасуасаны да билиббиз. (Хаманда аны биргесинебиз) аны къой, Биз анга аны боюн тамырындан эсе да, джууугъуракъбыз.
17. (Эсге ал) эки мёлек адамны онгундан да, солундан да олтуруб, аны ишин джазыб, алыб тургъанларын.
18. (Эсге ал) биргесине джазаргъа хазыр болуб сакълаб тургъан мёлеги болмай, адам ауузундан бир деб бир сёзню чыгъармайды.
19. Сора сеннге хакъ, ёлюм эсириги келсе: «Ма бу ол сен (сюймеген) джанларгъа кюрешген затды», - деб, айтылыр.
20. Сора къаты таууш болур: «Бу ол сёз берилген кюндю», - деб.
21. Хар бир адам ол кюн (сюдге) биргесине бир сюрюучюсю эмда бир шагъаты бла келир.
(Къабырдан тургъанлай, хар адамны мёлеклери сюрюб, Уллу Аллахны аллына сюдге алыб барырла. Дунияда этген ишлери джазылгъан китабын да биргелерине алыб. Алайда хар не да ачыкъ болуб, кеси хар затын кёзю бла кёрюр).
22. Аллах анга: «Бу затны (дунияда) сен сан этмегенсе, алай болса да Биз бюгюн сени кёзлеринги джабыуун ачабыз, кёзлеринг темирча кёредиле» - дер.
23. Сора нёгери (джазыучу мёлеги): «Ма бу мени джанымда хазырлаб тургъан затымды», - деб (китабын) берир.
24. (Сора Аллах мёлеклеге): «Экинг да ол хар бир ийнанмай къарышыб тургъанны джаханимге атыгъыз,
25. ашхылыкъгъа къаты чарлагъан, чекден чыкъгъан, джаулукъ джюрютген, ишекликни да джайгъан,
26. Аллахны биргесине да башха аллах этген. Экисин да бирге къаты азабха салыгъыз (шайтан нёгери бла!)
27. Сора аны нёгери (шайтаны): «Эй, Раббибиз! Муну мен тюлме терсейтген, ол кеси да узакъ аджашыб тургъан адам эди», - дер.
28. Аллах да: «Мени аллымда даулашмагъыз! Мен сизге сёз бериб, къоркъууну билдирген эдим.

29. Мени джанымда берилген сёз тюрленмейди, неда Мен къулларыма артыкълыкъ этиучю тюлме», - дер.
30. Сора ол кюн Биз джаханимге: «Толдунгму?» - деб, сорурбуз. Ол да: «Бир къошакъ джокъмуду?» - дер.
31. Аллахдан къоркъгъанлагъа да джаннет джуукъ келир, ол узакъ болмаз.
32. Аллах алагъа: «Ма бу сизге сёз берилген джаннет: таубачылагъа, (дин джорукълагъа) сакъ болуучулагъа,
33. ичлеринден Рахман Аллахдан къоркъа билгенлеге, эмда Аллахына ийилген джюрек бла келгенлеге,
34. киригиз, энди саламатлы бу джаннетге! Бу кюнюгюз сизни ёмюрлюкдю», - деб, айтылыр.
35. Анда алагъа сюйген затлары табылыр. Бизни джаныбызда уа алагъа андан да артыгъы барды (ала билмеген, эшитмеген, кёллерине да келмеген затла).
36. Алагъа дери бурун да, Биз нелляй бир тёлюню тюб этдик, ала быладан эсе да, къарыу бла кючлюрек эдиле. Ала бир кирир тешик табсакъ эди деб, излеген эдиле. Къутулур джер а къайда!
37. Ишексиз, ма ол затда да джюреги болгъаннга, не къулагъын салгъаннга, не кёзю болуб кёргеннге ойлашыргъа оюм барды.
38. Керти болуб, Биз кёкле бла джерни, аланы араларында болгъанны да алты кюннге (бёлюмге, кёзюуге) джаратдыкъ, аны ючюн Бизге не аз да арымакълыкъ джетмеди.
39. (Мухаммад) сен аланы айтханларына сабырлы бол! Кюн чыгъарны аллы бла да, кюн батарны аллы бла да, Раббинге махтаула этиб, Аны тазала,
40. кечени бир кёзюуюнде да, седжделеден (намаздан) сора да махтаула эт!
41. Сен ангыла! Бир кюн бир къычырыучу мёлек джуукъ джерден къычырыр.
42. Адамла бары да хакъ ол тауушну эшитирле. Ол а адамла къабырдан чыкъгъан кёзюу болур.
43. Ишексиз, джан салгъан да, ёлтюрген да Бизбиз, аланы келирлери да Бизгеди,
44. джер джарылыб-джарылыб (къабырла ачылыб), ала да андан гузаба чыкъгъан кюн. Ол тукъум джыйыу, Бизге бек тынчды. (Къыйын ишге кёрмегиз!)
45. (Мухаммад) аланы не дегенлерин, Биз билиббиз. Сен аланы зорлаучу тюлсе. Ол себебден Мени азабымдан къоркъа билгенни айтыб, бу Къуран бла эсгерт!

51 суура

СЕБЕЛЕУЧЮЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме боранлатыб ургъан джел бла,
2. аур булутла бла да, (суулан толуб)
3. сюзюлюб джюзген кемеле бла да,
4. (Аллахны) буйругъун юлешиучю мёлекле бла да.
5. Ол сизге берилген сёз ол, къуру кертиди.
6. Ишексиз, сюд кюн а, келмей къалмаз.

7. Джулдузла джол салгъан кёк бла ант этеме,
8. ишексиз, (сиз ийнанмай) тартыш сёзлени бардырасыз.
9. Андан бир джанына уа, къуру терсейген бурулады.
10. Даулашыб, ётюрюкню джайыучула къурусунла,
11. ол сан этмей, джахилликге ташайыб тургъанла (эшитирге да излемей!)
12. Ол: «Сюд кюн къачан боллукъду?» - деб, соргъанла.
13. Ол кюн а, ала отда термилирле.
14. Алагъа: «Бу, ол сиз ашыкъдыргъан азабды, чайнагъыз, энди аны», - дерле.
15. Ишексиз, (ол кюн) такъуалыла джаннетледе, баргъан сууланы арасында болурла.
16. Раббилери алагъа берген саугъаланы да ала-ала. Ала ары дери (дунияда) ашхылыкъла эте болгъанлары ючюн.
17. Кечеде да, бир кесеги болмаса, ала джукъламагъанлары ючюн.
18. Сараш кёзюуледе да кечмеклик тилей болгъанлары ючюн.
19. (Бар затларындан) тилегеннге да, инджилгеннге да хакъ чыгъаргъанлары ючюн.
20. Ишексиз, Джерде да, ажымсыз ийнаннганлагъа (ойлашыргъа) сейир зат барды (джаууму, битими азыкъ болгъан кибик),
21. сизни кесигизде да. Сора сиз аланы бир кёралмаймысыз (эс бёлюб?)
22. Кёкде да сизни рысхыгъыз (Аллах джанында, одунияда), сизге сёз берилген затда да. (Тирилиу, гюнах-сууаб чегилиу, аман-иги айырылыб, не джаннетли, не джаханимли болуу).
23. Кёклени, джерни Раббиси бла да Мен ант этеме, сизни сёлешгенигиз къалай хакъ эсе, ишексиз, ол да (Аллахны берген сёзю) алай хакъды.
24. (Мухаммад) сеннге Ибрахимни сыйлы къонакъларыны хапары келдими?
25. Ала анга кирген заманда: «салам!», - дедиле. Ол да алагъа: «салам!», - деди. «Бу мен танымагъан къонакъла, была кимледиле экен?» - деб, кёлюне келе,
26. эрлай юйюне барыб, ол бир семиз бузоуну алыб келди.
27. Аны алагъа къурманлыкъ этди. (Ашамагъанларын кёрюб): «Ашамаймысыз?» - деди.
28. Сора аладан анга бир къоркъуу келди. Ала да анга: «Къоркъма!», - дедиле. Ала анга бир алим баланы сюйюмчюсюн айтдыла.
29. Сора аны къатыны, кеси бетине да ура, ала таба айланыб: «Мен сабий табмагъан бир къаратон къарт къатын», - деди. (Мени сабийим къалай болур?)
30. Ала да: «Сени Раббинги буйругъу алайды. Ол, ишексиз, акъыл Иесиди, нени да биледи», - дедиле.
31. Ибрахим да алагъа: «Эй, келечиле! Не джумуш бла айланасыз?» - деди.
32. Ала да: «Биз бир ассы халкъгъа джиберилдик,
33. алагъа балчыкъдан къатхан ташланы джаудурургъа,
34. сени Раббинги джанында тамгъа салыннган, чекден чыкъгъан къауумгъа», - дедиле.
35. Сора Биз андан муъмин болгъанны бери чыгъардыкъ,
36. къуру бир юй болмаса, анда бойсуннган табмадыкъ.
37. Биз аман азабдан къоркъгъанлагъа, алайда (артдагъылагъа) ойлашыргъа белги къойдукъ.
38. (Аны кибик) Муссада да. Биз аны да ачыкъ далилле бла фыргъауунга джиберген эдик.

39. Ол ары бурулуб, нёгерлерине: «Бу не хыйнычыды, неда шашхынлыды!» - деди.
40. Сора Биз аны да, аскерин да тутуб тенгизге батдырдыкъ, ол бек сыйсыз халда.
41. Адны къауумунда да (тергеу барды). Биз алагъа да ургъан джелни джиберген эдик,
42. джукъ къоймай, аллына тюбегенни къурутуб, къум этиб баргъан.
43. Самудну къауумунда да (оюм барды). Алагъа да: «Бир болджалгъа дери зауукъланыгъыз (керилигиз!)», - деб, айтылгъан эди.
44. Ала Раббийлерини буйругъуна бойсунмай, къарышыб тохтагъан эдиле. Кеслери да къараб тургъанлай, алагъа ачы къыйынлыкъ келиб, аланы тюб этген эди.
45. Ала орунларындан, не ёрге туралмадыла, неда бир джерден болушлукъ табалмадыла.
46. Бурун Нухну къауумунда да барды (оюм). Ишексиз, ала да пасыкъ халкъ эдиле.
47. Кёкню да Биз Кесибиз (къудрет) къолубуз бла ишледик, ишексиз, Биз аны хаман кериб барабыз.
(Тохтаусуз, къызыудан-къызыу кенгертиб барабыз. Наука айтханнга кёре, бурун кёкле, джерле – планетала джокъ заманда, аланы орунлары бош тургъанды. Сора кёз кёрмеген бек гитче затчыкъдан бир атылыу (взрыв) болгъанды. Ал кёзюуде хар зат къатышыб болгъанды. Тютюннге ушаш газ болуб, талай заманны тургъанды. Артда ала бир-биринден айырылыб кёкле да, джер да къуралгъандыла. Энди андан бери Биз аланы тохтаусуз, кериб барабыз дейди бу аятда, аланы Джаратхан Къудрети уллу Аллах Кеси).
48. Джерни да, Биз тёшек этиб джайдыкъ. (Къарагъыз) Биз къалай таб джарашдырабыз!
49. Хар бир затны да Биз нёгер-нёгер (эркек-тиши) джаратханбыз, сиз эсгериб, аны бир ангылар эсегиз а?
50. Энди сиз Аллахха къачыгъыз (Анга ал буругъуз!) Мен, ишексиз, сизге ачыкъ ауазчыма.
51. Аллахны биргесине башха аллах этмегиз! Ишексиз, мен сизге Андан келген, ачыкъ сакълыкъгъа чакъырыучума.
52. Да, ма алай бурун да алагъа баргъан хар бир келечиге, не хыйнычы, не шашхынлы демей къоймадыла.
53. Сора ол затны ала бир-бирине осиятмы этишген эдиле экен? Огъай, ала чекден чыкъгъан къауумдула.
54. (Мухаммад) сен аладан кенг бол, аны ючюн сеннге айыб джокъду.
55. Ауазны (тохтаусуз) айт, ишексиз, ауаз муъминлеге хайыр береди.
56. Мен джинлени, адамланы да, къуру Меннге къуллукъ этер ючюн джаратдым.
57. Мен аладан (адам бла джинден) не рысхы излемейме, неда Меннге ашатсынла демейме.
58. Ишексиз, Аллах а рысхы бериучю, дементили кючню Иесиди.
59. Ишексиз, бойсунмагъанлагъа уа, бурун алачалагъа келген (къыйынлыкъ) юлюшлери былагъа да барды, ала ашыкъмай турсунла!
60. Ол гяуурлагъа уа, сёз берилген (Къыямат) кюнден башлаб, къыйынлыкъ болур.

52 суура

СИНАЙ ТАУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме Синай тау бла (Муссагъа Таурат берилген тау).
2. Тизгинли китаб бла да,
3. джайылыб джазылгъан,
4. Бейтул Магъмур бла да (кёкде мёлекле барыучу Кяба),
5. ёрге кёлтюрюлген чардакъ бла да (кёк),
6. джандырылгъан тенгиз бла да (Къыямат кюн келген заманда джер кючлю чайкъалыб, ол джарылыб, ичинден вулканла къайнаб тышына чыгъарла. Сора ол кюн ала тенгизлени джандырыргъа болурла),
7. ишексиз, сени Раббинги азабы (Къыямат кюн) тюшмей къалмаз,
8. аны тыяр (чырмау болур) зат джокъду,
9. ол кюн а кёк къаты тукъум сенгкилдер,
10. таула да къаты тукъум джюрюрле.
11. Хакъны ётюрюк этиучюлеге ол кюн – къыйынлыкъ,
12. сандыракъгъа ташайыб, ойнай тургъанлагъа.
13. Ол кюн а аланы тюртюб-тюртюб, отха атарла.
14. Сора алагъа: «Ма бу ол сиз ётюрюкге санагъан отду,
15. бу кёзбаумуду, огъесе сиз иги кёралмаймысыз?
16. Энди кюйюгюз анда! Тёзсегиз да, тёзмесегиз да башхасы джокъду, сиз не этген эсегиз, къуру аны аласыз», - дерле.
17. Ишексиз, такъуалыла джаннетледе зауукълукъгъа батыб болурла,
18. Раббийлери алагъа берген затла бла хайырланыб кериле. Раббийлери, аланы джаханимни азабындан къутхарды.
19. Алагъа: «Этген ишлеригиз ючюн ашагъыз, ичигиз,
20. саф-саф тизилген орундукълада, таяннган халда», - дерле. Биз аланы анда уллу къаракёз къызлагъа да юйлендирирбиз.
21. Кеслери да ийман салыб, алача, ийманда ызларындан баргъан туудукъларын да алагъа къошарбыз (бирге джыярбыз), аланы этген къуллукъларындан бир джукъну да кем этмезбиз. Хар ким да этгенине кёре джюкге тюшюбдю.
22. Биз алагъа не сюйселе да – кёгетле, этле берирбиз.
23. Ала, не бош сёлешиу, не (акъылны тайдырыб) гюнах этдириу болмагъан, ичги аякъланы бир-биринден алышырла.
24. Къабындан чыкъмай тургъан инджиле кибик, джашчыкъла да аланы тёгереклерине айланыб, джумуш этерле.
25. Ала бир-бирлерине бурулуб айтышырла:
26. биз, ишексиз, дунияда юйдегибиз бла азабдан къоркъа эдик,
27. сора Ол да бизни къалай джазыкъсынды, (джаханимни) ургъан исси азабындан сакълады,
28. биз а аны эртдеден тилеб эдик. Ишексиз, Ол игилик этиучюдю, рахматлыды.

29. (Мухаммад) Раббинги ашхылыгъы бла сен, не билгич, не джинли тюлсе, хаман ауаз айтыб эсгерт.
30. Огъесе ала сеннге: «Ол джырчыды, къараб турайыкъ аны арты къалай болурунамы?» - дейдиле.
31. Сен алагъа: «Хо, сиз да къараб туругъуз (ашыкъмай), мен да, ишексиз, сизни бла бирге къараб турайым», - де. (Сора кёрюрбюз ким тюз болгъанын).
32. Ала бу сёзлени акъыллары къатышыбмы айтадыла, огъесе ала чекден чыкъгъан къауммудула?
33. Огъесе муну (Къуранны Мухаммад) кеси айтыргъа кюрешедими, дейдиле? Огъай, алай тюлдю, алада ийман джокъду.
34. Ала керти айта эселе, анга ушаш бир айтыу (хапар) келтирсинле!
35. Огъесе ала бир затсыз (Джаратыучу болмай), кеслери алларына джаратылыбмы къалдыла? Огъесе ала кеслери джаратыучуламыдыла?
36. Огъесе кёклени, джерни аламы джаратдыла? Огъай, ала ажымлыдыла.
37. Огъесе Раббини хазналары аланы къолларындамыды? Огъесе хар затны оноуун аламы этедиле?
38. Огъесе аланы кёкге чыкъгъан басхычларымы барды, анда оноугъа тынгылагъан? Ол тынгылагъан ким эсе да, келтирсин ачыкъ далилин.
39. Огъесе Аллахны къызлары болуб, сизни джашларыгъызмы барды?
40. Огъесе аланы къарыулары джетмеген, сен аладан ауур тёлеу излеб, ала да аны тёлеялмаймы турадыла?
41. Огъесе аланы джазыб тургъан бир таша затларымы барды (андан окъуб айтырлай?)
42. Огъесе ала хыйлала этергеми кюрешедиле? (Мухаммадха къаршчы). Ол ийнанмагъанланы хыйлалары башларынады.
43. Огъесе аланы Бир Аллахдан башха да аллахларымы барды? Ол а (Аллах) ала берген сыфатладан (ширкден) бек тазады.
44. Ала кёкню бир кесегини тюшюб келгенин кёрселе да: «Бу къалын булутду», - дерле анга.
45. Энди сен аланы къой алай, ала боюн тюблерине болгъан кюннге тирелгинчи дери,
46. аланы хыйлалары бир джукъгъа джарамагъан, не бир джерден болушлукъ болмагъан кюннге дери.
47. Ишексиз, зулмучу къауумгъа уа, ахыратха дери да, алагъа дунияда да барды азаб. Алай а аланы кёбюсю аны ангыламайды.
48. Раббинги оноууна сабырлыкъ этиб тур, ишексиз, сен Бизни кёз туурабыздаса. (Мухаммад) орнунгдан тургъан чакъда да, Раббинги махтау бла тазала!
49. Кечени бир кёзюуунде да, Анга тасбихле эт, джулдузланы ызларындан да эт!
(Ол кёзюуледе намаз къыл).

53 суура

ДЖУЛДУЗ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Батыб (ташайыб) баргъан джулдуз бла Мен ант этеме.
2. Сизни джолдашыгъыз (Мухаммад) не аджашмады, не терсеймеди.
3. Неда ол кеси хауасы бла сёлешмейди,
4. къуру анга ачылыб (джюрегине) сингдирилген бла болмаса,
5. аны юретген а, дементи кючю болгъан (Джабраил),
6. уллу къарыуну иеси. Ол (Джабраил) кесини сыфатында сюелди (бир джол. Кёбюсюне уа ол адам сыфатда келиучю болгъанды),
7. эм мийикде, тейри джарыкъда.
8. Сора ол (Мухаммад таба) джуукъдан джуукъ келди.
9. Эки джая окъ тенгли бир, неда андан да джуугъуракъ.
10. Сора Аллах къулуна (Мухаммадха) ол анга ачылгъан затны ачды (джюрегине).
11. Аны джюреги ол кёрген затын ётюрюк этмеди.
12. Энди сиз ол кёрген затны юсюнден даулашханмы этерсиз?
13. Ол аны (Джабраилни) тюшгенин дагъыда бир кере кёрдю,
14. сидраны (кёкде лотосны) къатында, эм къыйырда,
(андан ары, не адам улу, не мёлекле баралмагъан. Мухаммад гъ.с. Джабраилни алайда кеси сыфатында кёргенди),
15. Маъуа джаннет да аны къатында болгъан.
16. Лотосну юсюн джабхан зат да аны юсюн джабыб эди.
17. Аны (Мухаммадны) кёзю, таймай, ол кёрген затына (сеийр болуб) къараб турду, мардадан ётмеди (буюрулмагъан затха къарамады).
18. Ол Раббисини белгилеринден эм уллусун кёрген эди.
19. Сиз Аллатны, Алгъуззаны кёрдюгюзмю?
20. Ючюнчю ол бири – Манатны да? (Араблыланы бурун табыннган затлары).
21. Сизни джашларыгъыз болуб, Аллахны къызларымы барды сора?
22. Алай болса уа, ол тюз юлешиу тюлдю.
23. Ол атла уа, къуру сиз да, аталарыгъыз да кесигиз атагъан атладыла. Аны юсюнден Аллах сизге бир бегим джибермеди. Ала къуру кёллерине келген, нафсы хауалары буюргъанны ызындан барадыла. Алагъа Раббийлеринден тюз джол келиб тургъанлай (аны сан этмей).
24. Огъесе адам нени сюйсе, ол анга болубму барады?
25. Ахырат да, дуния да Аллахныкъыды.
(Эки дунияны оноуу да Аны эркинлигиндеди).
26. Кёкледе нелляй бир мёлек барды, Аллах разы болуб, сюйген адамына шафагъат этерге Кеси эркинлик бергинчи, шафагъатлары джарамагъан.
(Бу аятха кёре, эркинлик берилсе, мёлекле да шафагъат этерикдиле).
27. Ишексиз, ахыратха ийнанмагъан къауум мёлеклеге, ала тиширыулалла деб, аллай атла атайдыла.

28. Ол затны юсюнден аланы бир билимлери да джокъду, къуру кёллерине келгенни айтадыла. Кёлге келген а, хакъдан джукъну да кетермез.
29. Бизни бу эсгертген затыбыздан (Къурандан) джанлаб, къуру дунияны сайлагъан адамдан (Мухаммад) сен кенг бол!
30. Алагъа билимден джетишген юлюш олду (дуния). Ишексиз, сени Раббинг а, Аны джолундан ким аджашханын да иги биледи, тюз джолда ким болгъанын да иги билибди.
31. Кёкледе, джерде да болгъан зат бары да Аныкъыды. Ол (Аллах) аманны этгенлеге, алагъа кёре, джал берир ючюн, ашхылыкъла этгенлеге да, эм ариуу бла джал берир ючюн,
32. къуру гитчелери болмаса, уллу гюнахладан, хылымылы (намыссыз) ишледен сакъланнганлагъа. Ишексиз, сени Раббинг кечмекликде бек кенгди. Сиз биринчи топуракъдан джаратылгъан заманда да, аналарыгъызны къарнында къагъанакъ заманда да, Ол сизни билиб тургъан Аллахды. Сиз кеси-кесигизни тазаламагъыз (ариулаб сёлешмегиз!) Арагъызда Аллахдан къоркъгъанланы – Ол билибди.
33. Сен ол ары айланыб, джанлаб кетгенни кёрдюнгмю,
34. (кючден-буддан) бир кесек берди да, тохтатды (бергенни тыйды, къызгъанчдан?)
(Мухаммадха бек джаулукъ этген Уалид ибн Мугъир деб биреу, бир мушрик къурейишли бла сёз болуб, ол аны гюнахларын бойнуна алса, анга бир талай ачха берирге деб. Сора артда бир кесегин бериб, бир кесегин а бермегенди. Аны юсюнден барады сёз. Сейир тюлмюдю гюнахла ачхагъа сатылгъаны. Къаллай бир телилик барды ол ишде. Бюгюн-бюгече да чыгъадыла аллай адамла).
35. Сора ташаны билими аны къолунда болуб, ол аны (хакъны) кёрюбмю турады?
36. Огъесе Муссаны китабында болгъанны хапары анга айтылмадымы?
37. Сёзюне толу болгъан Ибрахимни (китабында да),
38. (экисинде да айтылгъаны) гюнахлы джан башханы гюнахын кёлтюрмез,
39. хар адам къуру кеси талпыб этген заты болмаса,
40. хар адамны неге талпыгъаны артда кёрюнюрю,
41. анга толу халда джалы берилири,
42. сора барыб тирелиу, Раббинге болгъаны,
43. кюлдюрген да, джылатхан да Ол болгъаны,
44. ёлтюрген да, сау этген да Ол болгъаны деб.
45. Эркиши бла тиширыуну джаратыб, аланы юйдеги этген,
46. тёгюлген суу тамчыдан (урлукъчукъдан).
47. Экинчи кере джаратыу да, Аныкъы болгъаны,
48. рысхы бериб, керексиз этген да Ол болгъаны,
49. «Сириус» деген джулдузну Раббиси да Ол болгъаны,
50. биринчи Адны къауумун да Ол тюб этгени,
51. Самудну къауумун да, джукъларын къоймай,
52. ары дери Нухну къауумун да. Ишексиз, ала уа бек зулмучула, чекден чыкъгъанла эдиле,
53. аууб тургъан эллени ойгъан да Ол эди,
54. (белгилисича) аланы басхан зат (таш джауум) юслерин басхан эди.
55. Сора сен Раббинги къайсы бир ашхылыгъына ишеклисе?
56. Бу (Мухаммад) да, буруннгу (келечиле) кибик, къоркъутуучуду.
57. Ол келе тургъан (Къыямат) джууукъду.

58. Аллахдан ёзге, башха аны тыяллыкъ джокъду.
59. Сиз ма бу хапаргъамы сейирсинесиз сора?
60. Джылар орнуна кюлесиз,
61. аны сансыз этесиз.
62. (Аны орнуна) Аллахха баш да уругъуз, къуллукъ да этигиз!

54 суура

АЙ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Къыямат кюн джуукълашды, ай да джарылды.
2. Ала (маджусла) бир сейир аят кёрселе да: «Барыб тохтагъан хыйныды», - деб, ары бурулуб кетедиле.
3. Ала аны ётюрюк этедиле да, сора хауалары айтханнга барадыла. Хар ишни уа бир тохташхан джери барды. (Тынар болджалы).
4. Алагъа файгъамбарланы юсюнден а, ала къоркъуб тыйылыр чакълы бир хапар келген эди,
5. джетишимли акъыл хапарла. Алай а, ауаз аланы джукъларына джарамады.
6. (Мухаммад) сен аладан кенг бол! Сора аланы чакъырыучу (мёлек), ала сюймеген затха чакъыргъан кюн,
7. кёзлери да сюзюлюб, джайылгъан маджалача, ала къабырларындан чыгъарла,
8. сора кяфырла, боюнлары созула аланы чакъыргъанны ызындан бара: «Бу бизге ауур кюн болду», - дерле.
(Аланы, ары-бери джанлар къарыулары болмай, махшаргъа соруугъа алыб баргъан мёлеклени ызындан).
9. Алагъа дери, бурун Нухну халкъы да (баргъан) келечини ётюрюкге санагъан эди. Бизни къулубузну ётюрюк этиб: «Бу шашхынлыды», - деб, къыстаргъа излей эди.
10. Ол да Раббисине: «Мен дженгилдим (хорланама, бир болуш)», - деб, дууа этген эди да, анга болушуннган эди.
11. Биз да кёкден шоркъулдаб къуюлгъан сууланы эшиклерин ачхан эдик.
12. Джер юсюнде къобанла бардыргъан эдик. Суу да къадар болуб тургъан буйрукъ бла тюбешген эди. (Эртдеден буюрулуб тургъан иш, орнун табхан эди).
13. Сора Биз аны (ийнаннганла бла бирге) чюйле, къангала бла ишленнген кемеге миндирген эдик,
14. Бизни кёз туурабызда джюзюб баргъан. Бу уа, нёгерлери къаршчы болгъан (Нухха), саугъагъа берилген эди.
15. Биз аны (ол ишни) джер юсюнде артдагъылагъа оюмгъа къойгъан эдик, энди (быладан) аны эсгераллыкъ бармыды?
16. Алагъа Мени азабым да, сакълыкъгъа чакъырыууму (арты) да, сора къалай болду?
17. Биз бу Къуранны эсгерирге тынч этдик, сизден аны эсгерлик бармыды?
18. Адны халкъы да (баргъан келечини) кери ургъан эди, сора алагъа Мени азабым, айтыб къоркъутууум къалай болду да?

19. Ишексиз, Биз алагъа тохтаусуз къыйынлыгъы баргъан кюн, шуулдагъан къаты джелни джиберген эдик,
20. тюблери бла къобхан, пальма терекле кибик, адамланы къобаргъан.
21. Алагъа Мени азабым да, сакълыкъгъа чакъырыуум да къалай болду?
22. Биз Къуранны эсгерирге (ауазгъа) тынч этдик, сизде аны эсгерлик бармыды?
23. Самудчула да айтылгъан ауазгъа къаршчы болуб:
24. «Ичибизден, кесибиз кибик, бир адамны ызындан биз къалай барырбыз? Ол заманда биз тамам аджашыуда, акъылсызлыкъда болурбуз.
25. Сора бизни арабызда ауаз айтыу ангамы берилди, огъай, ол бек алдауукъчуду, кеси кёлюне да джетген (махтанчакъды)», - дедиле.
26. Ала алдауукъчу, махтанчакъ ким болгъанын тамбласында кёрюрле.
27. (Аллах Салихге) «Биз аланы сынаргъа бир тюе джиберирбиз, сен сабырлы къараб тур!
28. Сен алагъа: «Аны бла сизни арагъызда суу ичиу, кёзюу-кёзюу болсун деб, билдир», - деген эди.
(Бир кюн сиз, бир кюн тюе).
29. Ала нёгерлерини бирине таууш этиб, аны чакъыргъан эдиле, ол да къамасын чыгъарыб, аны сингирин кесген эди.
30. Сора алагъа Мени азабым, эсгертиуюм къалай болду?
31. Ишексиз, Биз алагъа бир къаты таууш джиберген эдик, ала, буруугъа салыннган къазыкъла кибик, къуу-къуу болуб къалгъан эдиле.
32. Ишексиз, Биз бу Къуранны тынч этдик (ангыларгъа), сизде аны эсгераллыкъ бармыды?
33. Лутну къаууму да сакълыкъгъа чакъырыуну ётюрюкге санагъан эди.
34. Биз да Лутну юйдегисинден къалгъанлагъа, таш-агъачны къобаргъан, къаты джелни джиберген эдик. Аны юйдегисин а, Биз сараш заманда къутхаргъан эдик,
35. Бизден ашхылыкъ бла. Шукурчуланы хакъларын, Биз ма алай беребиз.
36. Ары дери Лут алагъа келир къыйынлыкъны айтыб кюрешген эди, ала анга ышанмагъан эдиле.
37. Ала (аман иш этер ючюн) Лут алагъа къонакъларын беририн излеген эдиле (къонакъла уа – мёлекле джаш сыфатда болгъандыла). Биз да аланы кёзлерин сюртюб (сокъур этиб) къойгъан эдик: «Мени азабымы да, сизге берилген сёзню да чегигиз!» - деб.
38. Сора эртденлик бла, алагъа бир таймаз азаб келген эди.
39. Алагъа: «Азабымы да, берген сёзюмю да чайнагъыз!» - деб.
40. Биз бу Къуранны (ауазгъа) тынч этгенбиз, сора аны эсгераллыкъ бармыды?
41. Фыргъауунну тукъумуна да сакълыкъгъа чакъырыу келген эди.
42. Ала да Бизни аятларыбызны барын да ётюрюк этген эдиле. Биз да аланы къудрет кюч бла тутхан эдик.
43. Сора сиз аладанмы иги кяфырласыз (меккячыла?) Огъесе сизни тазалаб, китаблада джазылыбмы турады? (Бурун китаблада).
44. Огъесе: «Биз джыйылыб, бир-бирибизге болушурбуз», - деб, айталырламы ала?
45. Аланы джыйынлары чачыу-къучуу болуб, арт буруб къачарла.
46. Огъай, Къыямат кюн алагъа сёз берилибди – бек эрши, бек ачы кюн.
47. Ишексиз, чекден чыкъгъанла аджашыуда, къызгъан отда болурла.

48. Аланы бауурлары бла отха сюйреб: «Чегигиз джаханим отну», - деб (айтылса не дерле ала).
49. Ишексиз, Биз хар затны да къадар бла джаратдыкъ.
50. Бизни буйругъубуз а, къуру кирпик къакъгъан чакълы бирге тынады.
51. Биз сизни кибик кёблени тюб этгенбиз, аны эсгерлик а бармыды сора сизде?
52. Аланы этген затлары бары да китабларында (джазылыб),
53. гитче, уллу болса да - бары да гюнахлары тизилибди.
54. Ишексиз, такъуалыла джаннетледе, сыйлы суула арасында болурла,
55. керти орунлада, Къудретли Патчахны джанында.

55 суура

РАХМАТЛЫ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Бу Рахматлы (джазыкъсыныуу уллу болгъан Аллах) –
2. Къуранны юретди (Мухаммадха, ол да башхалагъа),
3. инсанны джаратды (башха джанладан эсе сыйлы этиб),
4. аны (тил бериб, кёлюндегин айтыб) сёлеширге да юретди.
5. Кюн да, ай да бир мардадан таймай джюрюйдюле.
6. Джулдуз да, ханс-агъач да (Джаратханнга) саджде этедиле.
(Аны буйругъундан чыкъмайдыла. Ала Анга табыннганлай турадыла. Кёкледе хар бир зат, аланы джаратханны буйругъундан чыкъгъан джокъду. Бары да буйрукъну бузмай, ариу, джоллары бла джюрюб сизге ишлеб турадыла.
Эй, адам улу! Раббигизни буйругъундан сиз да чыкъмагъыз! Ол къадар мазаллы кёкле, алада болгъан затла, бары да Иелерине бойсуннган заманда, сора сиз нек бойсунмазгъа керексиз, дейди).
7. Кёкню да Ол (башыбызда) кёлтюрдю, базманны да салды,
(джашауну базманын – тюзлюкню, ийманны, динни. Сора Джаратхан Аллах Кеси салгъан базмандан тюз базман ким табалыр? Ол бизни джаратханлай огъуна, джер юсюне тюзлюкню базманын Кеси салгъанды. Эм башындан огъуна, аны юсюнде джашагъан халкъла да, ол базман бла чегиб, аны бла ёлчелеб, джашауларын алай бардырыргъа буюрду),
8. сиз базманда терслик этмез ючюн.
9. Базманда тюзлюк бла чегигиз, аны кем этмегиз деб!
10. Джерни да, джаны болгъанлагъа къураб салды,
11. аны юсюнде кёгетле, джоббу-джоббу финикле битген,
12. (будай кибик) башлы мюрзеуле да, ариу ийисли хансла да.
13. Сиз (эй, адамла, джинле,) Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
14. Инсанны да Ол, мияла сауутча, зынгырдай тургъан, къатхан топуракъдан джаратды.
15. Джинлени да джалыны болмагъан отдан джаратды.
16. Сора сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
17. Ол эки кюнчыгъышны да, эки кюнбатышны да Раббисиди.

(Кюн джай чыгъыучу эки къыйырны, къыш кюн батыучу да эки къыйырны, кюн узун-къысха болгъанына кёре. Ол да ойлашыргъа, Уллу Аллахны сейир затыды).
18. Сора сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
19. Ол – бир-бирине тирелиб (къатышмай) тургъан эки тенгизни да болдурду,
20. араларында, ала бири бирине къатышмазча, (кёрюнмеген) бурууу бла.
(Тенгизле бизге бары да бирча кёрюнселе да, ала бирча тюлдюле. Сууну сыфаты да башха, ауурлугъу да башха, алада джашагъан джанла да башха. Араларында уа, ала бир-бирлерине къатышмазча буруу барды, адам кёралмагъан. Бу зат Къуранда джазылыб турса да, сау онюч ёмюрню ол белгили болмай тургъанды, 20-чы ёмюрде ачылгъынчы).
21. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
22. Аланы экисинден да инджи, марджан чыгъады.
23. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
24. (Аны буйругъу бла) мийик джелпеклери бла (паруслары), таулача, тенгизни джырыб айланнган кемеле да.
25. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
26. Джер юсюнде болгъан зат бары да джокъ болур,
27. къуру уллулукъ, сыйлылыкъ Иеси Аллах къалыр.
28. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
29. Кёкде, джерде да хар ким кереклисин, къуру Андан излейди. Хар кюнде Ол ишин бардырады (бош турмайды).
30. Сора сиз Раббигизни къайсы бир игилигин ётюрюк этерсиз?
31. Эй, эки ауур джан (адам бла джин), Биз сизге бир кюн бир бошарбыз (сюд этерге).
32. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
33. Эй, джинле бла адамланы джамагъаты! Сиз кёкле бла джерни тышына чыгъаргъа къолугъуздан келлик эсе, кёрюгюз. Аллахдан буйрукъ болгъунчу дери, чыгъалмазсыз.
(Болджал да джетиб, буйрукъ да болса, чыгъарсыз).
34. Сора сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
35. Сизге (ассыла) тютюнсюз джаннган от да, къалын тютюн да джиберилир, сора сизге болушлукъ болмаз.
36. Сора сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
37. Сора кёк джарылыб, къызаргъан терича болуб къалгъан заманда,
38. сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
39. Сора ол кюн а, не инсаннга, не джиннге гюнахыны юсюнден сорулмаз. (Аны сылтаууна къаралмаз).
40. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
41. (Сорулмай да) ассыла тамгъалары бла танылыб, чачларындан, аякъларындан тутулурла.
42. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
43. «Ма бу ол ассыла ийнанмагъан джаханимди» - деб, аланы ары атарла.
44. Ала от бла къайнар сууну арасында бурулурла.
45. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
46. Раббисини аллына сюелиринден къоркъгъаннга – анга уа эки джаннет барды.
47. Сиз Раббигизни къайсы бир нигъматын ётюрюк этерсиз?
48. Къалын бутакълы терекле (тюблеринде салкъында турурлай).

49. Сиз Раббигизни къайсы бир нигъматын ётюрюк этерсиз?
50. Ол экисинде, шоркъулдаб баргъан, эки къара суу да барды.
51. Сора Раббигизни къайсы бир нигъматын ётюрюк этерсиз?
52. Экисинде да тюрлю-тюрлю кёгетлери бла.
53. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
54. Башларындан салыныб, экисинден да кёгетле алларына келе, ала да парча тёшеклеге таяныб.
55. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
56. Алагъа анда ары дери, не адам, не джин тиймеген, энгишге къарагъан (уятлы) хур къызла да бардыла.
57. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
58. Накъут, марджан кибик ала (ол къызла).
59. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
60. Игиликге игиликден башха хакъ бармыды сора?
61. Сиз Раббигизни къайсы бир ахшылыгъын ётюрюк этерсиз?
62. Ол экисинден сора да, алагъа эки джаннет барды.
63. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
64. (Бишиб) къаралгъан кёгетлери бла.
65. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
66. Эки джаннетде да шоркъулдаб баргъан эки къара суу.
67. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
68. Экисинде да кёгетле, хурмала, гранатла бла.
69. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
70. Алагъа анда (джаннетледе) чырайлы, ашхы, ариу къызла.
71. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
72. Шатырлада тургъан уллукёз хур къызла.
73. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
74. Ары дери алагъа не адам, не джин тиймеген.
75. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
76. Джашил джабыулагъа, ариу кюйюзлеге таяныб (ол къызла).
77. Сиз Раббигизни къайсы бир ашхылыгъын ётюрюк этерсиз?
78. Махтаулу, чомарт Раббинги аты берекетлиди, Мийикди!

56 суура

ТЮШЕР КЪЫЙЫНЛЫКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ол (амалсыз) тюшерик тюшген заманда (Къыямат кюн),
2. аны келирин ётюрюк эталлыкъ джокъду,
3. ол кюн, кимни тёбен, кимни ёр этер.
(Кимни сыйсыз, кимни сыйлы).
4. Джер титиреб, къаты чайкъалгъан заманда,

5. таула да оюлуб, чачылыб,
6. букъу-чукъу болуб, джайылыб кетген заманда.
7. (Ол заманда) сиз ючге бёлюнюрсюз,
8. аланы бирлери онг иелери болурла. Онг иелери – ала кимледиле?
9. Бирле да сол иелери болурла. Сол иелери – ала уа кимледиле?
10. Бирле да тюз джолда башхаланы озгъанла (дунияда). Ол озгъанла уа – ала кимледиле?
11. Ала уа – Аллахха джуукъ болуб,
12. зауукъланнган джаннетледе тургъанла.
13. Аланы кёбюсю - буруннгуладан,
14. ахыргъыладан да – бир кесек (Мухаммадны умметинден).
15. Джасалгъан оюулу орундукълада,
16. бир-бирлерине айланыб, аланы юслеринде таяныб-таяныб.
17. Хаманда джашлай тургъан джашчыкъла да аланы тёгереклерине айлана,
18. къолларында: стаканла, къошунла, суусаб аякъла бла,
19. ичлеринде, не баш аурутмагъан, не эсиртмеген толу ичгиле бла,
20. ала кеслери сайлагъан кёгетле да,
21. сюйгенлерича этле да.
22. Анда алагъа хур къызла да,
23. къабындан чыкъмай тургъан инджиле кибик,
24. (ол затла) алагъа этген амаллары ючюн – хакъгъа.
25. Ала анда, не бир бош сёз, не бир гюнахлы сёз эшитмезле,
26. къуру (бир-бирине) «салам-салам» деген болмаса.
27. Онг иелери уа? Онг иелери – ала кимледиле?
28. Ала уа – чыгъанасыз лотос терекни (кёлеккесинде болурла),
29. джоббу-джоббу битген банан тереклени арасында,
30. узун кёлеккени тюбюнде,
31. саркъыб баргъан сууланы арасында,
32. тюрлю-тюрлю кёгетлени ичинде,
33. не бошалмагъан, не къорууланмагъан,
34. мийик тёшекледе,
35. ишексиз, Биз аланы къызла этиб джаратдыкъ,
36. ала хаманда къызлай тургъан,
37. эрлерине сюйюмлюле, (джыл бла) теб-тенгле,
38. была бары да онг иелери ючюн.
39. Аланы бир бёлеги буруннгу (умметледен),
40. артдагъыладан да (бу умметден) бир джамагъат ючюн.
41. Сол иелери – ала уа кимледиле?
42. Ала да – исси тылпыуда, къайнар сууну да,
43. къара (джаханим) тютюнню да тюбюнде,
44. не бир салкъын, не бир солуулукъ болмагъан.
45. Ала (дунияда) байлыкълары бла керпеслене болдула,
46. уллу гюнахха бегиб турдула,
47. ала: «Биз ёлюб, топуракъ да болуб, къуру сюеклерибиз къалгъандан сора, къайытыб, джангыдан тирилгенми этербиз сора?

48. Бизни буруннгу аталарыбыз дамы тирилирле сора?» - дейдиле.
49. Сен алагъа: «Хо, буруннгула да, ахыргъыла да тирилирле,
50. бары да, амалсыз, белгили кюннге джыйылырла.
51. Сора сиз, эй, аджашханла, ётюрюк этиучюле, ишексиз,
52. закъкъум терекни кёгетлеринден ашарсыз,
53. андан къарынларыгъызны да толтурурсуз,
54. ызындан да къайнар сууну ичерсиз,
55. суусаб тюе джутланыб ичген кибик.
56. Къыямат кюн ала ма былай сыйланырла.
57. Сизни джаратхан Бизбиз. Сиз аны кертиге санамаймысыз сора?
58. Кесигизден чыкъгъан суу кесекни кёрмеймисиз сора?
59. Аны джаратхан сизмисиз, огъесе Бизбизми?
60. Биз сизни арагъызда ёлюмню да къадар этдик, Бизни бир киши озалмаз –
61. Бизнича, не сизни ауушдуруб, неда орнугъузгъа сиз билалмагъан бир башха халкъ джаратыб. (Буйрукъну бир тюрлю эталмаз).
62. Сиз биринчи кере къалай джаратылгъаныгъызны иги билесиз, сора бир кесек сагъыш этиб эс джыялмаймысыз?
63. Сабан сюрюб урлукъ атханыгъызгъа ойлашмаймысыз сора?
64. Сизмисиз аны битдирген, огъесе Бизбизми?
65. Биз сюйсек, аны къургъакъ салам этиб да къояр эдик, сиз да сейир болуб къыйналыб:
66. «Ишексиз, биз тёлеулюк болдукъ (зырафына кюрешдик),
67. ол къой эсенг, къуру да къалдыкъ», - дер кибик.
68. Ол ичген суууугъузгъа уа не дейсиз, (анга бир ойлашмаймысыз?)
69. Булутладан аны сизми эндиресиз, огъесе Бизми эндиребиз?
70. Биз сюйсек аны ачы этиб да къоялыр эдик. Сора сиз аны ючюн шукур нек этмейсиз? (Аны бергеннге).
71. Ол сиз джандыргъан отну дамы кёрмейсиз,
72. аны отунун болдургъан сизмисиз, огъесе Бизми болдурдукъ?
73. Биз аны оюмгъа да, джолоучула хайырланыргъа да джаратдыкъ. (Отсуз джашау боллукъ тюл эди, ол да ойлашыргъа Аллахны сейир ишлерини бириди).
74. Махтаула бла сени Мийик Раббинги атын тазала!
75. Огъай! Джулдузла тюшген орунла бла Мен ант этеме.
(Ала джерден кёрюннгенча, бир бетде тюлдюле. Кими берлакъ, кими арлакъ, кими джуукъ, кими узакъ, кими андан да узакъ – узакълыгъын кюн таякъ баргъан скорость бла санайдыла (300 000 км/с). Ол барыу бла талай миллион, неда миллиард джылла барыргъа керек болгъан джулдузла бардыла. Ала бир бетде тизилиб турмагъанларын, бирери бирер тюрлю узакълыкъда болгъанларын, тургъан орунлары да тюрлю-тюрлю болгъанларын айтыб, Уллу Аллах ала бла ант этиб, Кесини къудретине ойлашдырады бизни).
76. Сиз билсегиз а ол, ишексиз, бек уллу антды.
77. Кертиси, ол а сыйлы Къуранды,
78. (Лаухул-Махфуз) китабда сакъланнган.
79. Анга къуру тазаланнганла болмаса (абдезсиз) тиерге джарамагъан,
80. гъаламланы Иеси Аллахдан тюшюрюлген.
81. Энди сиз бу (Аллахдан) келген хапарны сансызмы этерсиз сора?

82. Аны (Къуранны) ётюрюк этгенигизни кесигизге насыбхамы санайсыз?
83. Сора джан тамакъгъа тыгъылгъан заманда уа,
84. сиз къараб къаласыз (джукъ да эталмай),
85. анга уа (ёле тургъаннга) ол кёзюуде сизден эсе, Биз джууугъуракъбыз, сиз аны кёрмейсиз ансы.
86. Айхай, сиз (умут этгенча) тёресиз (соруусуз) къалыб кетсегиз а,
87. керти айта эсегиз, аны ызына къайтарыгъыз (ёлтюрмей)!
88. Ол (ёлген) Аллахха джуукъ къауумдан эсе,
89. анга рахатлы, къууанчлы, зауукъланнган джаннет хазырды.
90. Ол онг иелеринден болса,
91. онг иелери анга: «Онг иелеринден сеннге салам!», - дерле.
92. Алай болмай, (хакъны, Къыямат кюнню) ётюрюк этиучюледен, аджашханладан болса уа,
93. ол заманда аланы сыйларла; къайнар суула бла,
94. джаханимде кюйдюрюу бла.
95. Ишексиз, ма бу (хапар) сёзсюз хакъды.
96. (Мухаммад) сен Уллу Раббинги махтаула бла тазала!

57 суура

ТЕМИР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кёкледе, джерде бар затла бары да Аллахха тасбих этедиле. Ол бек къудретли, акъыл Иесиди.
2. Кёклени эм джерни оноуу да Аныкъыды. Сау да этеди (джан салыб), ёлтюрген да этеди (аджал бериб). Аны хар неге да къолундан келеди.
3. Ол – эм алгъыннгы да, эм ахыргъы да, ачыкъ да, таша да болгъан (Кеси таша – иши ачыкъ), хар затны да билиб тургъан – Аллахды.
(Джаратылгъан затлагъа къарасанг, бизни джаратхан Иебиз барды деб, хар бири да ол ишге шагъатлыкъ этиб турады. Аны кёз бла кёрюр кибик бизге къарыу берилмегенди. Бизни кёзлерибиз къуру дуния затны кёреди. Уллу Аллахны кёрген къой эсенг, кёрюрге къарыуу джетмеген джерде да, кёкледе да кёб зат барды, таша да, туура да. Не эсе да, башха затланы кёралмагъанларыны юсюнден, адамла чайкъалмайдыла. Джаратхан Аллахны кёрюуге джетгенлей, анга уа чайкъалыб тебрейдиле).
4. Ол аллай Аллахды – алты кюнню ичинде кёклени, джерни джаратыб, сора Тахтасына джарашхан. Джер къарнына киргенни да, андан бери чыкъгъанны да, кёкден эннгенни да, ары чыкъгъанны да билиб тургъан. Къайда болсагъыз да, Ол сизни биргегизге болгъан, этген затларыгъызны да кёрюб тургъан.
5. Кёклени, джерни эркинлиги да Аны къолундады. Ишле бары да Аллахха къайытырла.
6. Ол – кечени кюндюзге, кюндюзню да кечеге кийирген, джюрекледе не болгъанын да билиб тургъан (Аллахды).

7. Сиз Аллахха да, Аны келечисине да ийнаныгъыз, джер юсюнде Ол сизни ие этген затладан садакъа да беригиз! Ишексиз, сизден ийман салыб садакъа да бергенлеге – алагъа уллу джал барды.
8. Аны келечиси Раббигизге ийман салыргъа чакъыра тургъанлай, Аллахха ийнанмай турургъа болмаз сизге. Ол (Аллах) сизден ант алгъанды, сиз Анга керти ийнана эсегиз.
(Эм аллында джанланы джаратхан кёзюуде, хар адамны джаны да Раббисине ийнанама деб, Анга ант бергенди. Алай а джерде антын тутхан бек азды. Кёбюсю аны унутханды, дуниягъа алданнганды. Хар адамны джюрегини ичинде, къанында Аллах бар болса да, биле тургъанлай, кёбюсю Аны сан этмей къояды).
9. Ол аллай Аллахды – сизни къарангыдан джарыкъгъа чыгъарыр ючюн, Кесини къулуна (Мухаммадха) хар нени да ачыкълаучу аятланы тюшюрген. Ишексиз, Аллах сизге джумушакъды, рахматлыды.
10. Сиз сора Аллах джолунда рысхыгъыздан нек джоймайсыз? Кёклени, джерни рысхылары да Аллахныкъыды да? Сизден хорламгъа дери рысхыларын да джоюб, къазауат да этгенлени дараджалары, артда рысхыларын да джоюб, къазауат да этгенледен эсе уллуду. Ала тенг тюлдюле. Алай болса да Аллах барына да эм ариу затланы сёз береди. Аллах а сизни этген ишлеригизден хапарлыды.
11. Аллахха ариу ёнгкюч ким берсе, сора Ол анга къат-къат этиб къайтарыр. Ол адамны чомарт саугъала сакълайдыла.
(Адамны Аллах ючюн деб джойгъаны – ол ёнгкючдю. Къыямат кюн аны Чомарт Аллахы хакъын кёбейтиб, къат-къат этиб, къайтарыб берликди).
12. Сен муъмин эркишилени, тиширыуланы да нюрлери гузаба алларында, онг джанларында баргъанын кёрген кюн, алагъа: «Сизге бюгюн – къууанч! Тюбю бла суула баргъан джаннетле ёмюрлюкге», - деб, айтылыр. Ма ол а, уллу насыбды.
13. Ол кюн мунафикъ эркишиле, мунафикъ тиширыула ийман салгъанлагъа: «Бир кесек сабыр болугъуз (кетмей), сизни нюрюгюзден биз да бир кесек хайырланайыкъ», - дерле. Ала да: «Ары ызыгъызгъа барыгъыз да, анда (дунияда) излегиз нюрню!», - дерле. (Ала алай эте тургъанлай) араларына эшиги бла буруу болур, ич джанында (муъминлеге) рахмат, тыш джанында да (мунафикълеге) азаб.
(Алайда аралары бёлюнюр, дунияда бирге болсала да).
14. Сора ала (мунафикъле) муъминлеге таууш этерле: «Биз (дунияда) сизни бла бирге тюлмю эдик?» - деб. Ала да: «Хоу, (бирге эдик) алай а сиз кесигизни фитнагъа салдыгъыз (муъминлеге заран этебиз деб) аланы мараб, чайкъалыб турдугъуз, болмагъан умутла сизни терилтдиле, сизге Аллахны буйругъу (ёлюм) келгинчи дери. Терилтиучю (шайтан) сизни Аллах бла алдады.
(Джер юсюнде къайсы халкъгъа, къайсы миллетге къарасанг да, бир Джаратхан а барды демеген хазна джокъду. Аны да Аллахха ийнаннганнга санаб, терилиб джашаб турадыла. Адамны Джаратхан Аллах не буюрады бизге, Ол буюргъан джол бла барайыкъ, Аны разы этер джанындан атлайыкъ деген азды. Аны джюрегинде ариу Аллах джокъ эсе да, халкъны ичинде муслиман деб аты айтылса, аны бла терилиб къаладыла. Ол буюргъан, буюрмагъан деб да къарамай, халал-харам деб да айырмай, джашауну кеслери сюйгенлерича этедиле. Динин тутмагъан да, амандан рыслай билмеген да, сенден алгъа джаннетге барырма деген кибик. д.а.к... Ала игитда Аллах бла терилиб, башларын алдаб тургъан къауумдула. Шайтан аллай къуджур акъылны салыб алагъа, ала да анга алданыб,

терилиб турадыла. Къыямат кюн деген а - ол бары да ачылыб къалгъан кюндю. Аят аны юсюнден айтады).
15. Ма бюгюн а, не сизден (мунафикъледен), не гяуурладан джулуу алынмаз. Сизни къысылыр джеригиз отду. Ол сизни тыйыншлы орнугъузду. Къалай аман къайытыуду ол», - дерле.
16. Ийман салгъан къауумгъа – Аллахны эсгериб къоркъар, бу тюшген хакъ затха да джюреклери буюгъур заман келмедими сора? Ол ары дери кеслерине китаб тюшюб, сора арасы узайыб, джюреклери къатыб, кёбюсю пасыкъла болуб къалгъанлача болмай.
(Гъыйса гъ.с-дан сора алты джюз джыл ётюб, Къуран алай келгенди. Аны юсюнден айтылады ол аятда).
17. Сиз билигиз, ол ёлгенден сора Аллах джерни сау этгенин. Биз сизге аятларыбызны баямладыкъ, сиз анга бир сагъыш этер эсегиз а.
18. Ишексиз, садакъа этиучюле – эркиши болсун, тиширыу болсун, Аллахха ариу ёнгкюч бергенлеге, Ол алагъа къат-къат этер, алагъа чомарт джал да барды.
19. Аллахха да, Аны келечисине да толу ийнаннганла, тюз сёлешгенле аладыла. Раббийлерини джанында (Къыямат кюн) ала шагъатла болурла. Раббийлеринден алагъа хакълары да, нюрлери да болур. Ол къаршчы болуб, Бизни аятларыбызны да ётюрюкге санаб тургъанла – ала уа джаханим иелери болурла.
20. Сиз билигиз, бу дуния деген – оюн, булджуу, омакъланыу, бир-бирине ёхтемлениу (махтаныу), рысхы бла эришиу, балаланы кёбейтиу. Аны ушагъаны: джауум джауууб, битим битиб, кяфыр къауумну (ахратны унутуб, дуниягъа алданнганланы) сейирсиндириб, сора ол саргъалыб къуу болуб (къуюлуб) къалгъан кибикди. Ахратда уа (адамны табары) Аллахдан, не къаты азаб, не кечмеклик, неда Аны разылыгъы. Бу дунияны джашауу деген – къуру (адамла) алданыб тургъан харекетди.
21. Сиз Раббигизни кечмеклигине да, кенглиги кёкле да, джер да тенгли болгъан эркин джаннетине да эришигиз!
(Былай къарасанг адам улу дуния ючюн эришеди, аны ючюн бир-биринден баш болургъа да кюрешеди. Сыйлы Аллах хаух дуния ючюн эришмегиз да, ахыры болмагъан кенг джаннетлеге джетиширге эришигиз),
Аллахха да, Аны келечисине да ийнаннганлагъа хазырланыб тургъан. Ма ол Аллахны чомартлыгъыды, аны кимге сюйсе, анга береди. Аллах а, уллу чомартлыкъны Иесиди.
22. Не джер джюзюнде, не сизни кесигизге бир къыйынлыкъ да келмейди, ол эртденден (буйрукъ) китабда джазылыб туруб, (заманы джетиб) Биз аны джибергинчи. Ишексиз, ма ол Аллахха бек тынчды.
23. (Нек десенг) ол ётюб кетгеннге сиз къыйналмаз ючюн, Ол сизге бергенине да къууаныб (уллукёллю) болмаз ючюн. Аллах а, кеслери кёллерине джетиучю махтанчакъланы эрши кёреди,
24. кеслери да къызгъанчла, башхаланы да къызгъанчлыкъгъа тартханланы. Алай а (хакъдан) ким джанласа, аны (азабы кесинеди), ишексиз, Аллах а байды, махтаулуду.
25. Биз бурун да келечилерибизни ачыкъ далилле бла джиберген эдик. Адамла тюзлюкню тутар ючюн, аланы биргелерине китабла да, базман да тюшюрген эдик. Аны кибик Биз темирни да тюшюрдюк. Андан адамлагъа къаты къыйынлыкъ да (окъ, тоб кибик), хайыр да барды. Ол затланы Аллахха да, Аны келечилерине да ташада (ичинде) ким болушургъа

излегенин айырыб билир ючюн этдик. Ишексиз, Аллах къудрет Иесиди, неге да къолундан келеди.
26. Биз (бурун) Нухну да, Ибрахимни да джиберген эдик. Аланы туудукъларындан файгъамбарла да чыгъаргъан эдик, алагъа китабла да берген эдик, аладан (туудукъладан) тюзелгенле да болдула, алай а аланы кёбюсю пасыкъла эдиле.
27. Сора Биз аланы ызларындан келечиле да джиберген эдик. Аланы ызларындан, Инджилни да бериб, Мариямны джашы Гъыйсаны джиберген эдик. Ол джолну тутханланы джюреклерин джумушакъ, рахматлы этген эдик. Монахлыкъны айтсакъ, аны уа ала кеслери джанларындан чыгъардыла. Аллахны разылыгъын излеген болмаса, Биз алагъа башха буйрукъ джазмагъан эдик (аланы китаблары Инджилде джокъду ол. Уллу Аллах буюруб этмейдиле ол ишни ала, дейди). Ала буйрукъну тыйыншлысыча тюз сакълаб тутмадыла. Биз аладан (христианладан) тюз ийнаннганлагъа уа (Гъыйсаны, не аллах, не аны Анга джаш этмеген къауумгъа) хакъларын толу берирбиз. Аланы кёбюсю уа пасыкъладыла.
28. Эй, керти ийман салгъанла! Аллахдан къоркъугъуз, Аны келечисине да ийнаныгъыз! Ол заманда, Ол сизге рахматын эки къат этер, сиз аны бла джюрюрлей, нюрюн да саугъалар, гюнахларыгъызны да кечер. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды!
29. Нек десенг китаб ахлула (чуутлула, христианла) Аллахны чомартлыгъына (джау болуб) бир джукъ эталмазларын, чомартлыкъ бары да Аллахны къолунда болгъанын, Ол аны кимге сюйсе, анга бергенин билир ючюн. Аллах а, уллу чомартлыкъны Иесиди!

58 суура

ДАУЛАШЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эрини юсюнден дау этиб, Аллахха да тарыгъыу салыб (файгъамбар, санга келген къатынны) сёзюн Аллах эшитди. Аллах сизни экигизни ушагъыгъызны да эшитибди. Ишексиз, Аллах эшитиучюдю, кёрюучюдю.
(Уакъ юйдегиси бла, Хаула бинт Талаба деб бир тиширыуну эри Ибн Самит, кеси муслиман бола тургъанлай, «зихар» деб, джахил адет бла къойгъанды. Сора къатын тарыгъыб, файгъамбаргъа келгенди. Файгъамбар да аны къоюлгъанын тюзге санагъанды. Сора ол аны берген джууабын къабыл кёрмей, Аллахха тарыкъгъанды. Уллу Аллах да, файгъамбарны оноун ушатмай, къатын джанлы болгъанды).
2. Сизни арагъызда юйбийчелерин къойгъан заманда алагъа, сени сыртынг меннге анамы сырты кибикди деген къауумну, ала аналары тюлдюле. Аланы аналары – къуру ол аланы табханладыла. Ишексиз, ала уа бек эрши (гюнахлы) сёзню айтадыла. Аллах а тёзюмлюдю, кечиучюдю.
(Бурун араблыла юйбийчелерин къойсала, алай айтыб къойгъан адет болгъанды. Сора ол тиширыуну, не юйден кетерге, не эрге барыргъа эркинлиги болмай, ол юйдегиси бла биргелей атылыб къалгъанды).

3. Ол адет бла къатынларын къоюб, артда сёзлерин бузуб, аланы ызына алгъан къауум, ала бирге джыйылгъынчы дери, бир къулну башына бош этсинле. Сизге ма былай ауаз айтылады. Аллах а сизни ишлеригизден хапарлыды.
4. Анга къолундан келмеген а, бирге джыйылгъынчы дери, эки айны бир-бири ызындан ораза тутсун! Аны да эталмаса, алтмыш мискиннге аш ашатсын! Бу зат Аллахха да, Аны келечисине да ийнаныр ючюндю сизге. Ма ала бары да Аллахны чеклеридиле. Ийнанмагъан къауумгъа уа, къаты азаб барды.
5. Ишексиз, Аллахны да, Расулуну да чеклерине къаршчы болгъанла – алагъа дери баш-тюблерине болгъанла кибик, была да баш-тюблерине болурла. Биз (ойлашыргъа) ачыкъ аятларыбызны тюшюрдюк. Ийнанмагъанлагъа уа, алагъа сыйсыз азаб хазырды,
6. Аллах барын да тирилтиб, ала этген затларыны хапарларын да айтыб къойгъан кюн. Ала унутуб бошагъан затланы Аллах а (унутмай) тергебди. Аллах а, хар затха да туурады.
7. Сора сен кёкледе, джерде да Аллах хар нени билиб тургъанын ангыламаймыса?
Сиз къайда болсагъыз да, Ол сизни биргегизгеди, сизден ючеулен ушакъ этмез, тёртюнчюлери Ол болмай; не бешеулен, алтынчылары Ол болмай; андан аз, кёб болса да. Сора Къыямат кюн, Ол алагъа не этгенлерин айтыб берир. Ишексиз, Аллах хар затны да толу билибди.
8. (Мухаммад) сен, алагъа таша ушакъдан тыйылыргъа буйрукъ болгъандан сора да, къайытыб: гюнах, джаулукъ, Расулгъа бойсунмау ушакъланы бардырыб тургъанланы кёремисе? Ала сеннге келселе, сени бла, Аллах саламлашхан кибик, саламлашмайдыла (чууутлула «салам» – тынчлыкъ дер орнуна, «сам» – халеклик деб, къаргъыш джанына буруб, алай салам бергендиле Расулгъа). Ала ичлеринден: «Бизни сёзлерибиз ючюн да Аллах азаб берлик эсе, нек бермейди сора (ол бош хапарды)», - деб, сагъыш этедиле. Алагъа джаханим толу джетишир (ашыкъмасынла), ала анда кюерле. Ол къайтыу а, къалай аман къайтыуду.
9. Эй, ийман салгъанла! Сиз ушакъ этген заманда не гюнах затла бла, не Расул бла джаулукъну, не анга бойсунмауну юсюнден ушакъ этмегиз! Ашхылыкъ этиуню, Аллахдан къоркъууну юсюнден ушакъ этигиз! Ол сиз аллына джыйыллыкъ Аллахдан къоркъугъуз!
10. Таша ушакъ – ол къуру шайтанданды, ийман салгъан къауумну мыдах этер ючюн. Аллахдан эркинликсиз, ол алагъа бир джукъ заран эталмаз. Муъминле уа, къуру Аллахха таяныб тохтасынла!
11. Эй, ийнаннганла! джыйылыуда сизге: «Орун беригиз!», - деб айтылса, ары-бери къысылыб, бир-биринге орун беригиз (келгеннге ёрге туругъуз деб, айтылмайды. Алай этсегиз) Аллах да сизге эркин орун берир (кенг джаннетде). Сизге: «Ёрге туругъуз (орун беригиз!)», - деб айтылса, ёрге туругъуз! Аллах сизден ийнаннганланы да, билим берилгенлени да (ангылаб, ол айтылгъаныча этгенлени), дараджалагъа кёлтюрюр. Аллах а, сизни этген ишлеригизден толу хапарлыды.
(Саламгъа ёрге туруу борчду деб, биз миллетде алай ангылашынады. Алай болса да ол тюз тюлдю. Уллу Аллахны буюргъаны – къуру орун бериргеди, аятда айтылгъаныча. Алай а борчу - ниетин таза этиб, ачыкъ джюрекден салам бериудю. Джюрекле тюйюмчек болуб тургъанлай, къургъакъ ёрге тургъандан не барды).
12. Эй, муъминле! Сиз Расул бла ушакъ этерге деб тебресегиз, аллы бла садакъа чыгъарыб алай барыгъыз! Ма ол сизге хайырлыды эмда бек тазады. (Берир) джукъ табмасагъыз а, ишексиз, Аллах кечиучюдю, рахматлыды.

13. Сиз (файгъамбар бла) ушакъ этерге барыуну аллы бла садакъа бериуню кючмю кёресиз сора? Сиз аны этмей эсегиз, Аллах да сизге аны кече эсе, ол заманда сиз намазларыгъызны толу къылыгъыз, зекятларыгъызны да беригиз! Аллахха да, Аны келечисине да бойсунугъуз! Аллах а сизни этген ишлеригизден хапарлыды.
14. (Мухаммад) сен ол Аллах чамланнган къауум бла шохлукъ джюрютгенлени кёрдюнгмю? Ала сизден тюлдюле, сиз да аладан тюлсюз. Ала, биле-биле, ётюрюкге ант этедиле. (Ислам динни джаулары).
15. Аллах алагъа къаты азабны хазырлабды. Ишексиз, ала эм аман ишни этедиле.
16. Антларын а, ала кеслерине бетджаннга (кеслерин джакъларгъа) тутадыла, адамланы да Аллахны джолундан тыядыла. Алагъа сыйсыз азаб хазырды.
17. Аланы Аллахдан сакъларгъа не байлыкълары, не балалары бир джукъгъа да джарамаз. Ала от иелеридиле, анда ёмюрлюкге турурла.
18. Аллах аланы барын да тирилтиб, аллына джыйгъан кюн, ала кеслерин тазалаб, ма бюгюн сизге ант этген кибик, Анга да ант этерле (Аллахны аллында да), аны бла къутулур хыйсаб этиб. Ишексиз, ала алдауукъчула тюлмюдюле сора?
19. Шайтанны кючлеую, алагъа Аллахны эсгериуню унутдургъанды. Ма ол къауум – шайтанны партиясыды. Ишексиз, шайтанны партиясы уа, ол насыбсыз тюлмюдю сора?
20. Ишексиз, Аллахха, Аны келечисине къаршчы болгъанла – ала эм сыйсызланы ичинде болурла.
21. Аллах: «Мен да, келечилерим да хорламай къоймазгъа», - деб, джазыб (буюруб) бегитди. Ишексиз, Аллахны уа кючю уллуду, Ол Хорлаучуду.
22. (Мухаммад) сен Аллахха да, Къыямат кюннге да (толу) ийнаннган къауумну арасында, ала не Аллахха, не Расулгъа къаршчы болгъан къауумну сюйюб кёрмезсе, ариу ала аталары, балалары, къарнашлары, тукъумлары болса да. Ала, Аллах аланы джюреклерине ийманны джазгъан, Кесини джанындан да руху (нюрю) бла бегитген къауумдула. Ол аланы тюбю бла суула баргъан джаннетлеге ёмюрлюкге кийирир. Ол да алагъа разы болур, ала да Анга разы болурла. Ма ол къауум а, Аллахны партиясыды. Ишексиз, насыблы боллукъ а – Аллахны партиясы тюлмюдю сора?

59 суура

ДЖЫЙЫЛЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кёкде, джерде бар затла бары да Аллахха тасбих этиб турадыла. Ол а кючю уллу, акъыл Иесиди.
2. Ол (аллай Аллахды) – эм биринчи джыйылыуда огъуна китаб ахлуланы гяуурларын джуртларындан чыгъаргъан. Ала къорарла деб а, сизни акъылыгъызда да джокъ эди. Ала уа, аланы къалалары Аллахдан къутхарыр деб, тура эдиле. Аллах алагъа, чыртда ала умут этмеген джанындан келди. Джюреклерине да къоркъуу салды. Юйлерин да кеслерини къоллары бла да, муъминлени къоллары бла да ойдурду. Эй, акъыл иелери (кёзю болуб кёргенле), бу ишден тергеу алыгъыз!

(Мединада джашагъан чуутлула келиширге унамай, джаулукъну къатыдан къаты этиб баргъанларында, Уллу Аллах Кеси аланы Мединадан къурутургъа эркинлик бергенди. Сора артлары уа, Мединадан сюрюлюб къысталгъандыла. Аланы юсюнденди ол аят).
3. Аллах алагъа (джуртларын) ташларгъа буюрмаса да, дунияда алагъа азаб бермей къоймаз эди. Ахыратда уа, алагъа от азаб барды.
4. Ол зат алагъа, ала Аллахха, Аны келечисине къаршчы болгъанлары ючюндю. Аллахха къаршчы болгъаннга уа, ишексиз, Аллах азаб бериуде бек къатыды.
5. Ол сиз кесген пальма терекле да, сиз тамырларында ёре къойгъанла да, ол пасыкъ къауумну сыйсыз этер ючюн, Аллахны буйругъу блады.
6. Аллах аладан (кёчюб кетгенледен) Кесини келечисине къалдыргъан затны уа, сиз (муслиманла) не ат бла чабыб, не тюе бла сюрюб, джетиб алалмаз эдигиз. Алай а, Аллах келечилеринден кимге сюйсе, анга батырлыкъ береди. Аллахны уа, неге да къудрети джетеди.
7. Ол (Мединада Бану Надир деген) чуут элни ахлуларындан Аллах келечисине (Мухаммадха) берген затындан (къазауатда тюшген рысхыдан) Аллахны, Расулну, аны джуукъларыны, ёксюзлени, мискинлени, джолоучуланы юлюшлери (барды). Сизни байларыгъызны арасында юлешиниб къалмаз ючюн. (Онглу-онглула алыб, онгсузла къалыб кетмез ючюн). Расул сизге нени берсе, аны алыгъыз, ол сизни неден тыйса, андан тыйылыгъыз! Аллахдан да къоркъугъуз! Ишексиз, азаб бериуде Аллах къатыды.
8. (Аны кибик) джуртларындан, рысхыларындан къысталыб кёчгюнчю болуб, Аллахны чомартлыгъын да, разылыгъын да дыгалас этиб, Аллахха да, Аны келечисине да болушуб айланнган джарлылагъа да беригиз юлюш! Ма ала, керти, ийманлары тюзледиле.
9. Ол ала (мухаджирле) келгинчи арбазларында орналыб, ийманда да бегиб, кёчюб келгенлени да ариу кёрюб, алагъа берилгеннге да кёз къаратмай, кеслерине дыккылыкъ эте тургъанлай, ичлеринде анга кёз къаратмай, алагъа сый бериб тургъанлагъа да беригиз (юлюш!) Джюрекни гызмарлыгъын хорлаялгъан къауум – ол насыблыды.
(Меккячы мушрикле муслиманланы таргъа тыйыб, алагъа джашау бермей, муслиманла аладан джанлаб Мединигъа келгенлеринде, мединачыла алагъа юйлеринден да, рысхыларындан да юлюш бериб, кеслерин джарсытыб, аланы кеслерине къысхандыла).
10. Аладан сора артда келликле уа (ала кетгенден сора, аланы ызындан келлик муъминле): «Эй, Раббибиз! Бизни да кеч, бизге дери ийман бла кетген къарнашларыбызны да кеч, ийман салгъанлагъа джюреклерибизге дерт (аман акъыл, аланы эрши кёрюу) салма! Эй, Раббибиз! Ишексиз, Сен джумушакъса, рахматлыса», - дерле.
11. (Мухаммад) сен китаб ахлуладан мунафикъ къауум, гяуур къарнашларына: «Сиз элден къысталсагъыз, амалсыз, биз да сизни бла бирге чыгъарбыз, сизни юсюгюзде, чыртда башха биреуге бойсуннукъ тюлбюз, сизни бла къазауат этилсе, сизге болушмай да къоймазбыз», - деген къауумну кёрдюнгмю? Ишексиз, ала алдауукъчула болгъанларына Аллах Кеси шагъатды.
12. Ала ариу элден къысталсала да, была ала бла чыкъмазла. Къазауат этилсе да, къошулуб, алагъа болушмазла, къошулсала да, ызларына айланыб къачарла, алагъа бир джерден да болушлукъ болмаз.
13. Ишексиз, аланы джюреклери уа, Аллахдан эсе, сизден бек къоркъадыла. Аны себеби, ала джукъ ангыламагъан къауум болгъаны ючюн.

14. Ала (чуут къауум) джыйылыб, биригиб сизни бла къазауат эталмазла, къуру, не эл ичинде бегиген джерледе, неда буруу артындан (ташадан) болмаса. Бир-бири бла аралары да аланы бек аманды. Сен а, ала биригибдиле деб алай акъыл этесе. Аланы джюреклери бир тюлдю, тюрлю-тюрлюдю. Аны себеби да, ала джукъ ангыламагъан къауум болгъаны ючюн.
15. Была да аман ишлери ючюн, ол аладан алгъа кёб болмай, къаты къыйынлыкъла чекгенле кибикдиле.
16. Адамгъа: «Ийнанма», - деб, сора ол гяуур болуб (бир къыйынлыкъгъа тюшсе уа): «Мен сенден кенгме, мен дунияланы Иеси Аллахдан къоркъама», - деб, джанлагъан шайтан кибик.
17. Экисини да ахырлары, ёмюрге джаханим отха бирге тюшерле. Ма ол а залимлени хакъларыды.
18. Эй, ийман салгъанла! Сиз Аллахдан къоркъугъуз, хар бир джан тамбласына не хазырлагъанына къарасын! Аллахдан къоркъугъуз (сакъ болугъуз, ахыратха азыкъсыз къуру къоллай барыб къалмагъыз!) Ишексиз, Аллах сизни не этгенигизден хапарлыды.
19. Сиз, Аллахны унутуб, Аны сан этмей тургъанлача болмагъыз! Ол а, алагъа кеслерини джанларын унутдурады. Аллай адамла – ала пасыкъладыла.
(Халкъны кёбюсю ууз бла ийнанабыз деселе да, аланы кёблери кертиге джетген заманда, унутуб къоядыла. Ийманы керти болгъан, ол унутурукъ тюлдю).
20. Джаханим иелери бла джаннет иелери тенг тюлдюле (билигиз). Джаннет иелери – ала насыблыдыла.
21. Биз бу Къуранны бир тауну юсюне тюшюрген болсакъ (Мухаммад), ол Аллахдан къоркъгъандан, сен аны букъу-чукъу болуб кёрюр эдинг. Бу юлгюлени Биз адамлагъа, ала ойлашыб сюзер ючюн келтирдик.
(Адамны джюрегини къатылыгъыны юсюнден айтады. Аны Джаратхан Аллахдан келген сыйлы Къуранны да сансыз этиб, ангыларгъа унамайын. Уллу таула да тёзмез эдиле, адамны джюреги уа, уллу таула чыдамазлыкъ затха бош затхача къарайды).
22. Ол аллай Аллахды – Андан ёзге башха аллах болмагъан. Ташаны да, туураны да билиб тургъан. Ол джумушакъды, рахматлыды.
23. Ол аллай Аллахды – Андан ёзге башха аллах болмагъан, патчах, сыйлы, саламатлы, ийнамлы, сакълаучу, кючю уллу, хорлаучу, уллулукъ Иеси. Ала (мушрикле) Анга берген сыфатладан – Ол тазады.
24. Ол аллай Аллахды – джаратхан, болдургъан, сыфат берген. Аны эм ариу атлары барды. Кёкледе, джерде да хар зат Анга махтаула этиб турады. Ол – кючю уллу, акъыл Иесиди.

60 суура

СЫНАЛЫННГАН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, ийман келтиргенле! Сиз шохлукъ джюрютмегиз, Мени да, сизни да джауубуз бла! Сиз алагъа тюбесегиз сюймеклик бла къарайсыз, ала уа ол сизге келген хакъгъа

ийнанмайдыла. Ала сиз Раббигиз Аллахха ийнаннганыгъыз ючюн, Расулну да, сизни да (элден) къыстаргъа кюрешедиле. Сиз Мени джолумда джихад этерге чыкъгъан эсегиз, Мени разылыгъымы да излей эсегиз, (ала бла шохлукъ джюрютмегиз!) Сиз алагъа сюймеклигигизни басдырасыз. Мен а сиз джашыргъанны да, сиз ачыкълагъанны да билибме. Сизден ким алай этсе – ол тюз джолдан тайгъан адамды.

2. Ала сизни бла джолда тюбешселе, джаулукъ эте сизге къоллары бла, тиллери бла да аманлыкъ эталсала аямазла. Ала сизни кяфыр болуругъузну да излерле.

3. Къыямат кюн а, не эт джуукъдан, не балаладан сизге хайыр болмаз. Аллах сизни арагъызны бёлюр. Аллах а сизни этген ишлеригизни кёрюбдю.

4. Ибрахимде да, аны биргесинде нёгерлеринде да, сизге ариу юлгю барды. Ала халкъларына: «Биз сизден да, Бир Аллахдан ёзге, ол сиз къуллукъ этген затладан да кенгбиз. Биз сизге ийнанмайбыз. Сиз Аллахха къайытхынчы дери, ёмюрге арабызда джаулукъ да, эрши кёрмек да ачыкъ болду. Къуру Ибрахим атасына берген сёзю болмаса: «Мен сеннге, таймаздан кечмеклик тилеб турурма, Аллахдан ёзге, менде бир тюрлю бир къарыу джокъду» - деб. Эй, Раббибиз! Биз Сеннге таянабыз, Сеннге бурулабыз, къайтырыбыз да Сени аллынгады!

5. Эй, Раббибиз! Сен бизни кяфырланы тюбюне салыб сынама! Сен бир кеч бизни! Эй, Иебиз! Ишексиз, Сени неге да кючюнг джетеди, акъыл Иесисе», - деб.

6. Сизден Аллахха да, Къыямат кюннге да тюбер умуту болгъаннга, ма алада сизге ариу юлгю барды. Биреу хакъгъа арт бурса уа, ишексиз, Аллах байды, махтаулуду. (Аны ючюн Уллу Аллахха кемчилик болмайды).

7. Аладан, ол сиз джаулукъ джюрютюб тургъанла бла, сизни арагъызны Аллах келишдириб шохлукъну салыргъа да болур. Аллах а, къудрет Иесиди. Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.

8. Динигиз ючюн сизни бла къазауат этиб, джуртугъуздан да къыстаб кюрешмеген къаум бла, ариу джашаудан да, алагъа игилик, тюзлюк этиуден да, Аллах сизни тыймайды. Ишексиз, Аллах а, тюзлюк этиучюлени сюеди (ариу кёреди, гяуургъа этилсе да).

9. Аллах кери ургъан а къуру, динигиз ючюн сизни бла къазауат да этиб, джуртугъуздан да чыгъарыб, сизни къыстаргъа излегенлеге да болушлукъ этерге кюрешгенле бла, сизни шохлукъ тутууугъузду. Ала бла шохлукъ джюрютгенле уа, ала зулмучуладыла.

10. Эй, ийман салгъан къаум! Ийман салгъан кёчгюнчю тиширыула сизге (Меккадан Мединагъа дин ючюн) келген заманда, сиз аланы иги сынагъыз! Аланы ийманларын Аллах иги биледи. Сора сиз аланы ийманларына ажымсыз болсагъыз, ызларына гяуурлагъа къайтармагъыз! Была да алагъа халал тюлдюле, ала да тюлдюле былагъа халал. Аланы (алгъын эрлери) алагъа джойгъан затларын, къайтарыб ызына беригиз! Алагъа тыйыншлы болгъан саугъаларын бергенден сора, сиз алагъа юйленигиз, аны ючюн сизге гюнах джокъду. Гяуур тыширыуланы да таргъа тыймагъыз (сиз ала бла айырылгъан заманда), алагъа джойгъаныгъызны сиз ызына излегиз, ала да сизге джойгъанларын сизден ызына излесинле! Ма ол арагъызда Аллахны джоругъуду. Ол арагъызда сизге оноу этеди. Аллах а нени да билибди, акъыл Иесиди.

11. Сизни юйбийчелерегизден къайсы болса да (эрини саугъасын алыб) кяфырлагъа кетген болса, сора сиз къазауатда тюшген рысхыдан, ол юйбийчелери кетген эркишилеге, ала юйбийчелерине (саугъагъа) джойгъан чакълы бирни беригиз! Ол сиз ийнаннган Аллахдан да къоркъугъуз!

12. Эй, файгъамбар! Ийман салгъан тиширыула Аллахха джукъну тенг этмезге, урламазгъа, зийна джюрюмезге, балаларын (асыраргъа къоркъуб) ёлтюрмезге, башха эркишиледен табхан сабийлерин да алдаб, аланы кеслерини эрлерине атамазгъа, ашхы ишде сеннге къаршчы болмазгъа деб, ант берирге келселе, сен ала бла антны бегит! Аллахдан алагъа кечмеклик да тиле! Ишексиз, Аллах толу кечиучюдю, рахматлыды.
13. Эй, ийман салгъанла! Аллах чамланнган къаум бла шохлукъ джюрютмегиз! Къабырда гяуурла (джаннетден) умут юзгенча, ала ахыратдан тюнгюлюбдюле.

61 суура

ТИЗГИНЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кёкледе, джерде болгъан затла бары да Аллахха тасбихле (махтаула) этиб турадыла. Ол, кючю уллу, акъыл Иесиди.
2. Эй, ийман салгъанла! Этмезлик затларыгъызны нек айтасыз?
3. Ол этмезлик затларыгъызны айтханыгъыз ючюн, Аллах джанында аны ачыуу уллуду.
4. Ишексиз, Аллах а Кесини джолунда саф-саф болуб, бегимли къала кибик, къазауат этгенлени ариу кёреди.
5. (Эсге тюшюр) Мусса къауумуна: «Эй, халкъым! Мен сизге Аллахны келечиси болгъанымы сиз биле тургъанлай, мени нек инджитесиз?» - дегенин. Ала (хакъдан) тайгъанларында, Аллах да аланы джюреклерин тайдыргъан эди. Аллах а, пасыкъ къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
6. (Эсге ал) Мариямны джашы Гъыйсаны да, ол: «Эй, Бану Исраилле! Меннге дери келген Тауратны да бегите, менден сора артда келлик Ахмад атлы келечини да (Мухаммадны) сюйюмчюсюн айта келген, Аллахны келечисиме мен сизге», - деб, айтханын. Ол алагъа ачыкъ далилле бла (белгиле бла) келгенинде, ала анга: «Бу ачыкъ хыйныды», - дедиле.
(Аланы китабларында, Мухаммад гъ.с-ны келлигини хапары къой эсенг, аланы тилде атына дери джазылыб тургъанды. Ахмад – бек махтаулу деген магъанады. Аланы тилде алай джазылыбды. Ахмад да, Мухаммад да арабны тилинде бир магъанадады).
7. Ислам (диннге) чакъырыла тургъанлай, Аллахха кеси джанындан ётюрюклени айтыб тургъандан зулмучу уа бармыды сора? Аллах а, залимлени тюз джолгъа тюзетмез.
8. Ала ауузлары бла Аллахны нюрюн (динин) джукълатыргъа умут этедиле, алай а гяуурла не эрши кёрселе да, Аллах (буюруб, бегитиб бошагъан) нюрюн толтурмай къоймазгъа излейди.
9. Ол аллай Аллахды – тюз джолда, хакъ динде Кесини келечисин джиберген, аны динлени барыны да башына чыгъарыб, белгили этмей къоймазгъа деб (сёз берген), ариу мушрикле аны эрши керселе да.
10. Эй, ийман салгъан къауум! Къыйын азабдан къутхарлыкъ сатыугъа тюзетейимми Мен сизни?
11. Ол а неди десегиз: Аллахха, Аны келечисине ийнаныу, малыгъыз бла да, джаныгъыз бла да Аллах джолунда кюрешиу. Билсегиз, ма ол хайырлыды сизге.

12. (Озаманда) Ол сизни гюнахларыгъызны да кечер, тюбю бла суула баргъан джаннетлеге да кийирир. Аднан джаннетледе джашау этерге ашхы орунла да берир. Ол а – уллу насыбды.
13. Сиз термилиб тургъан да бир зат барды – ол да хорламды. Узаймай, Аллахны болушлугъу бла, ол да ачылыр (Меккяны алырсыз. Мухаммад, къарамай) сен муъминлеге аны сюйюмчюсюн айт!
14. Эй, ийнаннганла! Аллахха (динине) болушуучула болугъуз! Мариямны джашы Гъыйса хауарийлеге: «Аллах джолунда меннге болушуучула кимле боладыла?» - дегенинде, хауарийле да анга: «Биз болабыз, Аллах джолунда болушуучула», - деб, джууаб берген кибик. Сора Бану Исраиллени бир къаууму анга ийнаннган эди, бир къаууму да ийнанмагъан эди. Сора Биз ийнаннганлагъа болушхан эдик, ала да джауну хорлагъан эдиле.

62 суура

ДЖУМА НАМАЗ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Кёкледе, джерде да хар зат, бары да Сыйлы, Кючлю, Патчах, Акъылман Аллахха махтаула этиб турадыла.
2. Ол аллай Аллахды – Аны аятларын да окъурлай, аланы ширкден да тазаларлай, китабны (Къуранны да), акъыл затланы да юретирлей, не окъуй, не джаза билмеген, къарангы халкъны арасындан алагъа келечи джиберген. Ары дери уа, ала тамам ачыкъ аджашыб эдиле да,
3. (ала кибик) алагъа алкъын къошулмагъан (энди къошуллукъланы да). Ол кючю уллу, акъыл Иесиди.
4. Ма ол бары да Аллахны чомартлыгъыды, Ол аны кимге сюйсе, анга береди. Аллах а – уллу чомартлыкъны Иесиди.
5. Тауратны кёлтюрюб айланнган къауумну ушагъаны, китабланы кёлтюрюб айланнган эшекле кибикди.
(Былайда чуут гъалимлени къагъыб айтады. Ол аланы боюнларына салыныб, ала да аны тюз элтмеген). Аллахны аятларын ётюрюкге чыгъарыучуланы юлгюлери къалай аманды. Аллах а аллай кир къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
6. Сен алагъа: «Эй, яхуди динни тутханла! Сиз халкъдан айырылыб, Аллахны (энчи) шохларыбыз деб бегитгенигизча эсе, керти айта эсегиз, ёлюмге талпычыгъыз! (Дженгил джаннетге кирир ючюн).
7. Ала чыртда ёлюмге талпымазла, ары дери этген терс ишлери ючюн. Аллах а аллай зулмучуланы иги билибди.
8. (Мухаммад) сен алагъа: «Ол сиз къачхан ёлюм, ишексиз, сизге келмей къалмаз, сора сиз ташаны, туураны да Билиучюге къайтарылырсыз, Ол да сизге этген ишлеригизни (джугъун къоймай барын) айтыр (джашыргъан затларыгъызны ачыкълар).

9. Эй, ийман салгъанла! Джума кюн сизге джума намазгъа азан таууш болса, сатыу-алыуну къоюб, Аллахны эсгерген джерге ашыгъыб барыгъыз! Билсегиз, ол хайырлыды сизге (сатыу-алыудан эсе).
10. Намаз тыннгандан сора уа, джайылыгъыз да, джер юсюнде Аллахны чомартлыгъындан (рысхысындан) излегиз! Аллахны кёб эсгерирге кюрешигиз, сиз насыблы болур эсегиз а!
(Джума тыннгандан сора муслиманлагъа дуния ишлерин бардырыргъа эркинлик бериледи. Тауратны къауумуна уа, саулай шабат кюнню да ишлерге харам болгъанды. Муслиманлагъа уа, джума намаз тынса – ишлеген харам тюлдю. Ол алагъа Уллу Аллахдан – дженгилликди).
11. (Алай болмай) ала сатыу-алыуну, булджууну кёрген заманда, сени да алай ёре сюеб, чачылыб кетселе уа, сен алагъа: «Булджуудан, сатыу-алыудан эсе, сизге Аллах джанындагъы хайырлыды. Ишексиз, Аллах а рысхы бериучюлени эм хайырлысыды», - де.

63 суура

ЭКИБЕТЛИЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. (Мухаммад) мунафикъле сеннге келселе: «Ишексиз, сен Аллахны келечиси болгъанынга биз шагъатбыз», - дейдиле. Аллах а, сен Аны келечиси болгъанынгы, ажымсыз, биледи. Ишексиз, ол мунафикъле алдауукъчула болгъанларына да, Аллах толу шагъатды.
2. Ала антларын кеслерин (сакълар ючюн) джакъгъа тутадыла, башхаланы да Аллахны джолундан тыядыла. Ишексиз, аланы этген ишлери, къалай аманды!
3. Ала аллында ийман салыб, сора артда кяфыр болгъанлары ючюн, джюреклерине мухур басылды. Ол себебден энди ала джукъ ангыламазла.
4. (Мухаммад) сен аланы кёрген заманда тыш сыфатлары сени сейирсиндиреди (джаратаса), ала сёлешген заманда да, аланы сёзлерине эс ийиб тынгылайса. Ала, тиреуге салыннган багъаналача (къымылдамай къарышыб), хар бир таууш да алагъа болгъанча (сескеклидиле). Ала (сизге) джаудула, сакъ бол аладан! Аллах ёлтюрсюн аланы, ётюрюкге къалай алданадыла!
5. Алагъа: «Келигиз, Аллахны келечиси сизге кечмеклик тилер», - деб айтылса, ала башларын ары-бери бурадыла. Сен аланы уллукёллюле болуб, тирелиб тургъанларын да кёрюрсе.
6. Сен алагъа кечмеклик тилесенг, тилемесенг да – башхасы джокъду, Аллах аланы чыртда кечмез. Ишексиз, Аллах пасыкъ къауумну тюз джолгъа тюзетмез.
7. Ала: «Аллахны келечисини къатында къауумгъа – ала аны къатындан чачылгъынчы – джукъ бермегиз!», - деген къауумдула. Кёклени, джерни байлыгъы бары да Аллахныкъыды. Алай а, мунафикъле аны ангыламайдыла.
8. Ала: «Биз ары Мединагъа къайыта эсек, сыйлыла сыйсызланы (муслиманланы) андан къыстамай къоймазла», - дедиле.

Сыйлылыкъ а бары да Аллахны, Расулуну, муъминленикиди. Алай а мунафикъле аны билмейдиле.
(Ол сёзню Абдулла Убай деб, Мадинада джашагъан бир уллукёллю махтанчакъ бий айтханды. Алайда ол тургъанлай; файгъамбаргъа, муслиманлагъа сый берилгенни кёлтюралмай. Сый берилирге тыйыншлы уа; биринчи Сыйлы Аллах, экинчи Аны келечиси, ючюнчю да, тюз тургъан муслиманла. Не бай, не бий тюлдю).
9. Эй, Аллахха ийнаннганла! Сизни не байлыгъыгъыз, не балаларыгъыз Аллахны эсгериуден (намаздан, Анга къуллукъ этиуден) булджутмасынла (тыймасынла!) Алай этгенле – ала (сёзсюз) джарлыладыла.
10. Биз сизге берген рысхыдан, сизни биригизге ёлюм (аджал) келиб: «Эй, Раббим! Мени бир кесек артха къойсанг, мен садакъа да этер эдим, ашхыладан да болур эдим», - деген халгъа джетгинчи дери, беригиз! (Къызгъанчлыкъ этмей, саулукъда).
11. Аллах, аджалы джетгенден сора, бир джанны да, чыртда артха къоймаз. Аллах а сизни ишлеригизден толу хапарлыды.

64 суура

АЛДАННГАН КЮН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Кёкледе, джерде бар затла бары да Аллахха махтаула сала Аны тазалаб турадыла. Патчахлыкъ да, махтаула да Аныкъыды. Аны уа неге да толу къолундан келеди.
2. Ол сизни джаратхан Аллахды. Сизни арагъызда (Анга) ийнанмагъанла да, ийнаннганла да бардыла. Аллах а сизни не этгенигизни кёрюбдю (ким къалай ийнаннганын).
3. Ол хакъ болуб, кёклени, джерни да джаратхан, сизге сыфат да берген, сыфатыгъызны да бек ариу этген (Аллахды). Хар кимни да къайытыры Аны аллынады.
4. Ол кёкледе, джерде бар затланы барын да биледи, сиз басдыргъанны да, сиз ачыкълагъанны да биледи. Аллах а адамланы ичлерин билибди.
5. Гяуурлукълары ючюн, бурун терс ишлерини азабын чайнагъанланы хапарлары сизге келмедими сора? Алагъа уа термилтген азаб барды.
6. Аны себеби уа, алагъа ачыкъ белгиле бла келечиле келиб, ала да алагъа: «Халкъча, бир адам бизни тюз джолгъа тюзетиргеми излейди сора?» - деб, ийнанмай бурулуб кетгенлери ючюн. Аллах аласыз да болаллыкъды. Аллах а байды, махтаулуду.
(Алагъа Ол керек тюл эсе).
7. Кяфыр къауум: «Биз чыртда тириллик тюлбюз», - деб, бегитдиле. Сен алагъа: «Огъай, мени Раббим бла ант этеме, Ол сизни чыртда тирилтмей къоймаз, сора сизни этген ишлеригизни хапарын да айтмай къоймаз», - деб, айт. Ол а Аллахха бек тынчды.
8. Аллахха да, келечисине да, Биз тюшюрген нюрге да (Къураннга) ийнаныгъыз! Ишексиз, Аллах а, сизни этген ишлеригизден хапарлыды.
9. Ол халкъланы джыйгъан кюннге, (ажымсыз) сизни да джыяр. Ол кюн а кимле алданыб болгъаны арагъа салыныр.

(Адам улу, терс-тюз баргъан да – хар ким кесин тюзге санайды. Алай а, Аллахны буйругъун сан этмей, акъылларына таяныб ширкге, бидгъагъа, адетлеге алданыб баргъанла, ол кюн аланы алданыб болгъанлары ачыкъланыр).
(Алай а) Аллахха да ийнаныб, ашхы ишле да этиб тургъанланы, Аллах аланы аман ишлерин кетериб, тюбю бла суула баргъан джанннетлеге ёмюрлюкге кийирир. Ол а бек уллу насыбды (ангылагъаннга).
10. Къаршчы болуб, Бизни аятларыбызны да ётюрюкге санаб тургъанла уа, ала джаханим ахлула болурла, ёмюрге анда турурла. Ол а къалай аман орунду.
11. Аллахдан буйрукъсуз бир къыйынлыкъ да келмейди. Ким Аллахха ийман салса (Аны буйругъуна бойсунса), Ол аны джюрегин тюз джолгъа тюзетеди. Аллах а нени да билибди.
12. Сиз Аллахха да, Расулгъа да бойсунугъуз! Джанласагъыз а, Бизни келечибизни бойнунда борчу – къуру ачыкъ аманатны джетишдириудю.
13. Аллах Бирди, Андан ёзге бир башха аллах джокъду. Муъминле да ма ол Аллахха, таянсынла!
14. Эй, ийман салгъанла! Ишексиз, сизни юйбийчелеригизден да, балаларыгъыздан да сизге джаула бардыла (шериятха бойсунмай, динигизни тутаргъа сизге бузукъ, чырмау болгъанла), аладан сакъ болугъуз! (Арада бир-бирин ангылашынмагъан болса уа, озаманда) сиз алагъа тёзсегиз, аясагъыз, кечсегиз – ишексиз, Аллах да кечиучюдю, рахматлыды! (Ол да сизни кечер).
15. Рысхыгъыз да, балаларыгъыз да – сизге къуру фитнадыла (сынамдыла). Джалны уллусу уа, Аллах джанындады.
16. Аллахдан къолугъуздан келген чакълы бир къоркъугъуз, тынгылагъан да, бойсуннган да этигиз, джаныгъыз ючюн хайырлы джолда рысхыгъыздан да джоюгъуз! Джюрекни къызгъанчлыгъындан сакъланнган къауум – насыблыды.
17. Сиз Аллахха ариу ёнгкюч берсегиз (не чомартлыкъ, не джумшакълыкъ этиб, неда ариу кёл алгъан сёз болса да), Ол аны сизге къат-къат этер, гюнахларыгъызны да кечер. Аллах а (не азгъа да) бюсюреу этиучюдю, джууашды –
18. Ол ташаны, туураны да билибди (джюреклени ичлерин да, ётгенни да, боллукъну да). Ол кючю уллу, акъыл Иесиди!

65 суура

ТАЛАКЪ САЛЫУ.

Рахматлы Джумушукъ Аллахны аты бла!

1. Эй, файгъамбар! Сиз тиширыулагъа талакъ салгъан заманда, аланы болджалларына къараб, анга кёре салыгъыз! Болджалны тергеб туругъуз! Сизни Иегиз Аллахдан, къоркъугъуз! (Айырылсагъыз) аланы джашагъан юйлеринден къыстамагъыз! Ачыкъ бир аман иш этмеген эселе, ала юйден чыкъмасынла! Ма была Аллахны чеклеридиле. Аллахны чеклерин ким бузса, ол кесине зулму этеди. Андан сора да Аллах, сен билмеген бир башха тюрлю буйрукъ этерге да болур (тамбласында келишиб къалыргъа да болурсуз).

2. Сора аланы болджаллары джетсе аланы, не ариулукъ бла тутугъуз, неда аладан ариулукъ бла айырылыгъыз! Кесигизден эки тюз адамны да шагъат этигиз! Аллахны аллында шагъатлыкъны бегитигиз! Аллахха, Къыямат кюннге ийнаннган ма муну ауазгъа алады. Аллахдан къоркъгъан адамгъа уа, Ол джол бермей къоймаз.
3. Ол умут этмеген джерден анга рысхы да берир. Аллахха таяныб тохтагъаннга, Ол толу тамамлыкъ этер. Ишексиз, Аллах а Кесини буйругъун орнуна джетишдириучюдю. Хар бир затха да Аллах марда салгъанды.
4. Сизден хайыздан тохтагъан тиширыулагъа, къарны бармыды, джокъмуду деб чайкъалсагъыз, сора къараргъа болджалы юч айды (эрге бармай). Хайыздан тохтамагъан тиширыулагъа да болджал олду (юч ай). Къарны болгъан тиширыулагъа да болджал – сабийин табхынчыды (эрге бармазгъа). Ким Аллахдан къоркъса, Ол аны ишин тынч этер (къыйын кёзюуледе).
5. Ма была бары да, Аллахны сизге тюшюрген буйрукъларыды. Ким Аллахдан къоркъса, Ол аны аман ишлерин (гюнахларын) кетериб, джалын уллу этер.
6. Мадаргъа кёре, аланы да кесигиз джашагъан джерде джашатыгъыз! Аланы (тиширыуланы) таргъа тыйыб, алагъа заран бермегиз! Къарны болгъан тиширыулагъа уа, ол андан къутулгъунчу дери, аш-сууларын беригиз! Ала сизни сабийлеригизге эмчек берселе уа, аланы хакъларын беригиз! (Бир-биринге дау салмай) арагъызда сыйыгъыз бла ариу оноулашыгъыз! Келишалмасагъыз а (хакъыны юсюнден), башха тиширыугъа эмчек салдырыгъыз!
7. Эркин джашагъан анга кёре, аны кереклисине къарасын! Рысхысы дыккы болгъан да, Ол (Аллах) анга бергенден, мадарына кёре, берсин! Аллах бир джаннга да, бергени чакълы бирден артыкъ джюк салмайды. Инджиуден сора Аллах тынчлыкъ да береди (хаман табсыз болуб да турмайды).
8. Раббисини да, Аны келечилерини да буйругъуна, нелляй бир эл уллукёллю болду. Сора Биз ала бла араны къаты тукъум айыргъан эдик. Биз алагъа эрши тукъум азаб берген эдик.
9. Ала этген ишлерини къыйынлыгъын чекген эдиле. Ишлерини ахыры да алагъа насыбсыз болгъан эди.
10. Алагъа Аллах къаты азабны хазырлабды. Эй, акъыл иелери, ийман салгъанла! Аллахдан къоркъугъуз! Ол сизге ауаз джиберди (ангылагъыз),
11. сизге Аллахны ачыкъ аятларын окъуб, айта тургъан келечини юсю бла. Ийман салыб, ашхы ишле этиб кюрешгенлени, къарангылыкъдан джарыкъгъа чыгъарыр ючюн. Аллахха ийман салыб, ашхы къуллукъла этгенлени, ёмюрлюкге тюбю бла суула баргъан джаннетлеге кийирир. Ол а, Аллах анга уллу насыб берген адамды!
12. Аллах аллайды – джети кёкню джаратхан, джерден да аллай бирни. Аны оноуу аланы араларында таймаздан (кёкден энгишге) этилиб тургъан. Аллахны хар затха да къудрети уллу болгъанын сиз билир ючюн. Билим бла да, Аллах хар затны къуршалаб тургъанын сиз ангылар ючюн.

66 суура

ХАРАМ ЭТИЛГЕН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Эй, файгъамбар! Юйбийчелеринги разылыгъын излеб, Аллах сеннге халал этгенни, кесинге харам нек этесе? Аллах а кечиучюдю, рахматлыды.
(Артда ол аны умметине да харам болуб къалмаз ючюн).
2. Аллах сизге (терс) антларыгъызны бузаргъа борч этди. Аллах а сизни Иегизди. Ол нени да билген, акъыл Иесиди.
3. Бир джолда файгъамбар юйбийчелерини бирине джашыртын бир хапарны айтды. Ол да аны башхагъа айтды. Аллах да аны бир кесегин ачыкълаб файгъамбаргъа билдирди, бир кесегин да (ачыкъламай) къойду. Сора (Мухаммад) анга хапарын айтханында: «Муну сеннге ким айтды?» - деб, сорду бир (къатыны). Ол да: «Аны уа меннге нени да билген, неден да хапарлы болгъан айтды», - деди.
4. Сиз экинг да Аллахха къайытыб, тауба этсегиз, (ол заманда) экинги да джюреклеригиз ийиледи. Алай болмай, экинг да биригиб аны (Расулну) джунчутсагъыз а, (сиз билигиз) Аллах анга джакъды. Джабраил да, ашхы муъминле да аны джанлыдыла. Аны къой, мёлекле бары да анга болушадыла.
5. Ол (файгъамбар) сизни къойса да, сизни орнугъузгъа, аны Раббиси сизден эсе игиле: муслимат, муъминат, буюкъгъан, таубачы, къуллукъчу, Аллах ючюн джолоучулукъ этген, ораза да тутхан юйбийчеле – тулла да, къызла да берирге болур анга.
6. Эй, ийман салгъанла! Кесигизни да, ахлуларыгъызны да, отуну адамла бла ташла (идолла) болгъан отдан сакълагъыз (тюз джолгъа тартыгъыз, аланы ары отха ийиб къоймагъыз, айтыр, юретир керекли!) Аны юсюнде уа Аллахны буйругъун не аз да бузмагъан, Ол не буюрса аны этиб тургъан кючлю, къатыджюрек мёлекле бардыла.
7. Алагъа (мёлекле): «Эй, ийнанмагъанла! Бюгюн сиз сылтауланы къоюгъуз! Къуру не этген эсегиз аны джалын аллыкъсыз!», - дерле.
8. Эй, ийман салгъанла! Сиз Аллахха таза джюрекден тауба этигиз, (озаманда) Раббигиз сизни аман ишлеригизни кетериб, тюбю бла суула баргъан джаннетлеге кийирирге болур, файгъамбарны да, аны биргесине ийман да, Ол аланы уялтмагъан кюн, нюрлери да алларында, онг джанларында баргъан кюн. Ала: «Эй, Раббибиз! нюрюбюзню да толу бер, бизни кечген да эт, ишексиз, Сени неге да къолунгдан келеди» - деб, тилеген кюн.
9. Эй, файгъамбар! Кяфырла бла, мунафикъле бла кюрешиуню бардыр, алагъа къаты да бол! Аланы орунлары джаханимди. Къалай аман къайытыуду ол!
10. Аллах Нух бла Лутну къатынларын кяфырлагъа юлгюге келтиреди (ала гяуур эдиле). Ол экиси Бизни эки ашхы къулубузну эркинлигинде эдиле. Ала экиси да алагъа (файгъамбарлагъа) хыянат этген эдиле. (Алагъа Аллах чамланнганында уа), ала (экиси да ол экисине) болушлукъ эталмадыла. Алагъа да: «Экинг да, ол ары отха киргенле бла бирге киригиз!», - деб, айтылды.
11. Ийман салгъанлагъа да юлгюге Аллах фыргъауунну къатынын келтиреди. Ол: «Я, Рабби! Сен джаннетде меннге бир къала да ишле, мени фыргъауундан да, аны ишинден да, бу зулмучу къауумдан да бир къутхар!», - деб, тилегенин.

12. Дагъыда намысын сакълаб тургъан, Имранны къызы – Мариямны да (Ол юлгюге келтиреди). Биз аны ичине юфкюрюб, Кесибизден джан салгъан эдик. Ол Раббисини сёзлерине да, Аны китабларына да ийнаныб эди. Кеси да Аллахдан буюкъгъанладан эди. (3: 42 къара).

67 суура

ПАТЧАХЛЫКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. (Бютеу) патчахлыкъ кимни къолунда эсе, бары берекетлени бериучю – Олду. Аны неге да толу къолундан келеди.
(Джерде муратларына джеталмай ёлюб кетиучю патчахлача, Аны мураты джарты къалмайды).
2. Ол ёлюмню да, джашауну да джаратды, сизден къайсыгъыз ашхы ишле этер деб, сынар ючюн. Ол а кючю уллу эм кечиучюдю.
3. Ол аллай Аллахды – бир-бири башында джети къат кёкню джаратхан. Сен Рахман Аллахны джаратхан затларына (кёкге) бир къара, анда бир тешик (не бир-бири бла келишмеген джукъ) кёремисе? Энтда бур кёзлеринги ары, анда бир кемчилик кёремисе?
4. Кёзлеринги кер да, энтда тёгерекге бир иги джити къара! Ала арыб, талыб (джукъ да табмай) къайытырла.
5. Биз дуния кёкню джулдузла бла джасандырдыкъ. Шайтанла (ары чыгъыб, анда мёлеклени оноуларына тынгыларгъа излеген заманда, джулдузланы) аланы къуууб къыстаучула да этдик. Биз алагъа отну хазырлаббыз.
6. Ол Раббилерине ийнанмагъанлагъа уа – алагъа болуру джаханим азабды. Аланы уа къайытыр орунлары къалай аманды!
7. Ала ары атылгъан заманда, аны гюрюлдеб, къайнагъан тауушун эшитирле.
8. Ол асыры гёджебсиннгенден, атылыргъа аз къала. Ала ары джоббу-джоббу атылгъан заманда, аны сакълауллары (мёлекле) алагъа: «Сизге бир ауазчы келмедими сора (къалай келиб къалдыгъыз бу аман джерге?)» - дерле.
9. Ала да: «Хо, ауазчы уа келген эди бизге, алай а биз аны ётюрюкчюге санагъан эдик. Биз алагъа: «Аллах сизге бир зат да тюшюрмегенди, сиз къуру уллу аджашыудасыз», - дедик.
10. Сора ала: «Айхай, биз алагъа бир тынгыласакъ а, неда бир сагъыш этсек а, биз от иелерими болур эдик сора?» - дерле.
(Болгъан къыйынлыкъны чыкъгъан джери – айтханнга тынгыламагъан, неда сагъыш этерге унамагъан. Ол кюн да аны амалтын кёбле джаханимге кетерле. Ят аны айтады).
11. Ала терсликлерин ма алай боюнларына алырла. Ол джаннган от иелери, ала къурусунла!
12. (Алай а) ичлеринде (ташада) Раббилеринден къоркъуб джашагъанлагъа уа – алагъа кечмеклик да, уллу джал да барды.
13. Сиз сёзлеригизни сюйсегиз джашырыгъыз, сюйсегиз ачыкъ этигиз (башхасы джокъду), ишексиз, Ол джюрекледе не болгъанын билибди.

14. Сора нени да джаратыб, къалайгъа да джетишиб хапарлы болуб тургъан, къалай билмез эди?
15. Ол аллай Аллахды – джерни къураб сизни тюбюгюзге салгъан. Аны тюзлеринде да айланыгъыз, рысхысындан да хайырланыгъыз! Къайтырыгъыз а, Аны аллынады.
16. Сора джер тебрениб, Ол кёкдеги сизни джерге джутдуруб къоймазына, сиз ышаннгылымысыз?
17. Неда Ол кёкдеги сизге таш-агъач келтирген бир къаты джел джибермезине, ышаннгылымысыз? Сора сиз сакълыкъгъа чакъырыуну (не болгъанын) артда билирсиз.
18. Былагъа (меккячылагъа) дери буруннгула да, алагъа баргъан келечилени ётюрюкге санагъан эдиле. Сора алагъа къалай эрши къыйынлыкъ келген эди.
19. Неда ала къанатларын бир кере, бир джыя башларында учуб айланнган къанатлыланы дамы кёрмейдиле сора? Рахман Аллахдан башха аланы ким тутады анда (хауада). Ишексиз, Ол а хар затны да кёрюбдю.
20. Сора Рахман Аллахдан ёзге, сизге болушурлай аскери болгъан, сизден къайсыгъызсыз? Кяфырла уа, къуру алданыбдыла.
21. Сора Ол сизден рысхысын тыйыб къойса, сизге рысхы берлик кимди (бармыды?) Алай а ала къарышыб, бекден бек къачадыла.
22. Сора тюз сюелиб, джолуна тюзелиб баргъанмы тюз барады, огъесе бауруна къабланыб, бети бла да джерни джыра баргъанмы тюз барады?
(Бу гяуур бла муслиманнга юлгюдю. Гяуур адам къайры баргъанын билмей, бауруу бла джер джыра, сюркеле баргъанчады. Муслиман адам да Джаратхан Аллахына бара тургъанын билиб, къайры баргъанын ангылаб, баргъан джолун ариу кёрюб, ёретин таукел атлаб баргъанчады).
23. Сен алагъа: «Ол аллай Аллахды – сизни джаратыб, эшитирге къулакъ, кёрюрге кёз, ойлашыргъа да джюрек берген. Къалай къарыусуз шукур этесиз сиз!», - де.
24. Энтда алагъа: «Ол аллай Аллахды – сизни джер юсюне джаратхан, (артда да) сиз Аны аллына джыйыллыкъ», - де.
25. Ала: «Сиз керти айта эсегиз, бу берген сёзюгюз къачан болур?» - дейдиле.
26. Сен алагъа: «Билим (бары да) къуру Аллахдады, мен а къуру ачыкъ (аманатны) айтыб къоркъутуучума», - де.
27. Сора ол къаршчыла аны (джаханимни) кёрген заманда бетлери кетер. Сора алагъа: «Ол сиз (ийнанмай) соруучу – ма бу олду, деб айтылыр ол кюн», - де.
28. Сен алагъа: «Аллах мени да, биргемдегилени да, не тюб этсе, не аяб къойса, кяфырланы уа джаханимни къаты азабындан ким сакълар, къалай кёлюгюзге келеди?» - де.
29. Сен алагъа: «Ол аллай (Аллахды) – рахматлы да болгъан, биз Анга ийман да салгъан, таяныб да тохтагъан. Сора сиз ачыкъ аджашмакъда кимле болгъанын, узаймай билирсиз», - де.
30. Сен алагъа: «Сизни (хайырланнган) суугъуз джер тюбюне кетиб къалса (Аллах кетериб къойса), сизге таза къара сууланы ким берир?» - де.

68 суура

КЪАЛАМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Нуун (магъанасын билген Аллахды). Къалам бла да, аны бла ала (халкъ) джазгъан зат бла да ант этеме!
2. Раббинги ашхылыгъындан сен джинли тюлсе,
3. ишексиз, (Аллахдан) сеннге бошалмагъан, уллу джал барды,
4. ишексиз, сен эм уллу (ариу) къылыкъгъа иесе (эм адебли).
5. (Узаймай) сен да кёрюрсе, ала да кёрюрле (ким тюз, ким терс болгъанын),
6. сизни къайсыгъыз шашхынлы болгъанын.
7. Ишексиз, (Мухаммад) сени Раббинг Аны джолундан ким аджашханын да, Аны джолуна ким тюзелгенин да бек билибди.
8. (Мухаммад) сен ол Хакъны ётюрюкге санагъан къауумгъа бойсунма!
9. Ала, сен алагъа джау джакъсанг (алагъа джараулу, ала сюйгенча сёлешсенг) сюедиле, ол заманда ала да сеннге джау джагъар эдиле.
10. Кёб ант этиучю, хар бир сыйсызгъа бойсунма –
11. хар бир бедишчиге, тил этиб айланыучугъа,
12. ашхылыкъны кери ургъан, чекден чыкъгъан, гюнахха ташайгъан,
13. кеси хыны (ёхтем), тукъумсузгъа (элде сыйсыз).
14. Ариу ол бай эсе да, джашлары кёб эсе да.
15. Анга Бизни аятларыбыз окъулгъан заманда: «Буруннгуланы таурухлары», - деб къойгъан.
16. Биз аны бурнуна тамгъа салырбыз.
(Бу аят Мухаммад гъ.с. бла таймаздан кюрешиб тургъан бир джауну юсюнден тюшгенди. Артда аны Бадру къазауатда къылыч бла бурну кесилгенди).
17. Биз бурун бир кёгет тереклени иелерин сынагъан кибик, быланы да (меккячыланы) сынадыкъ. Ала танг аласы бла барыб, аны кёгетлерин джыймай къоймазгъа деб, ант этген эдиле,
18. алай а Аллах буюрса деб, айтмагъан эдиле.
19. Сора ала джукълаб тургъан заманда (кёгет бачханы) тёгерегинден анга Аллахдан бир къыйынлыкъ келген эди (уллу джел),
20. танг атаргъа ол къырылыб джатханча (къаралыб къалгъан эди).
21. Ала танг аласында бир-бирине таууш эте:
22. «Кёгет джыяр акъылыгъыз бар эсе, джюрюгюз, кёгет тереклеригизге барайыкъ!» - дей.
23. Ала джашыртын шыбырдаша:
24. «Бюгюн ары бир мискин да киралмаз», - дей, кетген эдиле.
25. Алай, ол акъылгъа бегиб, ала ары баргъан эдиле.
26. Сора ала аны кёргенлеринде уа: «Ишексиз, биз мынга аджашыб келдик болур», - дедиле.
27. (Сора ала аны иги кёргенлеринде): «Огъай, аны къой эсенг биз, къуру огъуна къалдыкъ кёреме», - дедиле.

28. Сора аланы араларында бир орта (маджал) ангылагъан: «Мен сизге Аллахха махтаула этерге керекди деб, айтмагъанмы эдим?» - деди.
29. Сора ала: «Бизни Раббибиз хар айыбдан тазады, биз терс адамла болдукъ кёреме», - дедиле.
30. Сора ала ары бурулуб бир-бирлерин терслерге кёчдюле.
31. Ала: «Бизге къыйынлыкъ келди, биз чекден чыкъдыкъ.
32. Энди муну орнуна Раббибиз бизге мындан да иги кёгет терекле берир эсе уа. Ишексиз, биз Раббибизге талпыйбыз», - дедиле.
33. Ма былайды (бу дунияны) азабы. Ахыратны азабы уа, андан уллуракъды, ала аны билалсала.
34. Ишексиз, Аллахдан къоркъгъанлагъа уа – алагъа Аллах джанында зауукъланнган джаннетле бардыла.
35. Сора Биз бойсуннганланы, ассылачамы этербиз?
36. Не болгъанды сизге, сиз къаллайла оноу этесиз? (Кесигиз сюйгенча).
37. Огъесе сизни дерс окъуб тургъан бир китабыгъызмы барды? (Уллу Аллахдан келген, сиз да аны окъуб, андан алыб айтхан).
38. Ишексиз, сиз аны ичинден не сюйсегиз да сайлаб айтхан?
(Яхудийле, биз Сыйлы Аллах сайлагъан, Аны энчи халкъыбыз, деген кибик).
39. Огъесе, ишексиз, Къыямат кюннге дери не сюйсегиз да, сиз оноу этген зат сизге болуб турургъа, Бизни бла дементили антыгъызмы барды?
40. (Мухаммад) бир сор сен аланы къайсысыды, аны бойнуна алаллыкъ?
41. Неда аланы (кёкде, ол затны тындырлыкъ) тенглерими барды? Керти айта эселе, келтирсинле бери тенглерин.
42. Хар кимни инчиги ачылгъан кюн (ол кеси унутуб бошагъан, неда ол билмеген айыблары, таша затлары, гюнахлары. Ол кюн) ала саджде этерге чакъырылырла, алай а этерге къолларындан келмез (беллери къурушуб ийилалмазла).
43. Аланы кёзлери сюзюлюб, юслерин сыйсызлыкъ басар. Сора алагъа: «Да сиз баш урургъа сау-саламат заманыгъызда чакъырылгъан эдигиз да!» - дерле.
(Да, ма алай махшар халкъына ол кюн Уллу Аллахха саджде этерге буйрукъ болур. Сора дунияда этиучюле, ол кюн да этерле. Алай а мында этмегенле, неда кёзбаугъа намаз этгенле, беллери къурушуб, эталмазла. Махшар кюнню узагъына, къара тер басыб, тохтаусуз кюрешиб турурла).
44. (Мухаммад) сен бу хапарны (Къуранны) ётюрюкге санагъанны, аны Меннге къой да олтур. Биз аланы, ала билмеген джерле бла терилте (дуния бла), тереннге (гюнахха) кийирирбиз.
45. Мен алагъа болджал береме, алай а, ишексиз, Мени хыйлам алагъа дементилиди.
46. Огъесе, ауур джюк болуб, ала да аны тёлеялмагъан джалмы тилейсе экен сен аладан?
47. Огъесе, алада бир таша (билимми) барды, ала джазыб тургъан?
(Аллахдан болмагъан, бир башха джерден келген).
48. (Мухаммад) сен Раббинги оноууна сабырлыкъ эт, китни къарнында адамгъа ушама (Юнюсге, тёзер керекли!) Ол а тар джерде (китни къарнында, сокъураныб) Раббисине таууш этди.
(Аллах аны бир элге, диннге чакъырыргъа келечи этиб джибериб, сора ол эл аны къабыл этмей, къаршчы болуб къыйнагъанды. Ол да сабырлыкъ эталмай, Аллахдан эркинликсиз,

ол элни къоюб кетгенди. Мухаммад, сен аныча тёзюмсюз болма, тёз! – дейди Уллу Аллах).
49. Раббисини ашхылыгъы джетишгени болмаса эди анга, ол сыйсыз халда, къымыжа джерде (тенгиз джагъада) алай атылыб къалыр эди.
(Кит бир бёлек кюнден сора аны тенгиз джагъагъа, бир къуу джерге ташлагъанды).
50. Алай а Раббиси аны сайлагъан эди, аны (кечиб) ашхы къулларындан да этген эди.
51. Ауаз (Къуран) окъулгъанны эшитген заманда, ол къаршчы къауум сени (Мухаммад, зар кѐзлери бла) аудурургъа аз къаладыла. Ала: «Ишексиз, бу тамам шашхынлыды», - дейдиле.
52. Ол а дунияны башына, къуру ауазды.

69 суура

ХАКЪ КЮН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Хакъ кюн!
(Бир киши да къутулалмазлыкъ, амалсыз келлик кюн).
2. Ол хакъ кюн деген неди?
3. Хакъ кюн деген ол не зат болгъанын сеннге ким билдирир?
(Ол къаллай болгъанын, аны сеннге ким ангылатыр?)
4. Самудну, Адны халкълары да ол ауур кюнню ётюрюкге санадыла.
5. Самудчуланы айтсакъ – ала чекден чыгъыб, алай бла халек болдула.
6. Адны къауумун айтсакъ – ала да шуууулдаб къаты ургъан джел бла халек болдула.
7. Ол (Аллах) аны алагъа джети кече бла сегиз кюнню тохтаусуз бардырыб турду. Сен аланы кёрсенг, ичлери къуууш, къырылгъан пальма тереклеча, ол къауумну анда сойланыб джатханларын.
8. Сен аладан бир джукъ къалыб кёремисе сора?
9. Фыргъауун да, анга дери терс ишлери ючюн, баш тюблерине болгъан элле да,
10. ала бары да Раббилерини келечисине бойсунмагъан эдиле. Ол да аланы эрши тукъум (къыйынлыкъ бла) тутхан эди.
11. Ишексиз, суу къобуб къутуруб тебрегенинде, Биз сизни сууну башында джюзюб баргъан, мазаллы кемеге джюклеген эдик. (Нухну кемеси).
12. Биз аны сизге эсгерме да, (эшитген) къулакъ да аны эсине джыяр ючюн этдик.
(Бюгюн-бюгече да аны хапары сау дуниягъа белгилиди, айтылгъанлай турады. Эшите тургъанлай, кёбюсю сан этмей къойса да. Алай болмай, ол хапаргъа ойлашыб, эсине алыб тюшюннген къауум да барды).
13. Сора сургъа бир кере къаты тукъум юфгюрюлсе,
14. джер да, таула да кёлтюрюлюб, бирден чачыу-къучуу болсала,
15. сора ол кюн тюшерик зат, тюшер (Къыямат кюн келир),
16. кёк да джарылыр, аны къарыуу къалмаз.
17. Мёлекле да аны (ол кюн кёкню) тёгерегинден алыб джюрютюрле. Сени Раббинги Тахтасын сегиз (мёлек) джюрютюр.

18. Сора сиз (Аллахны аллына) туура болуб барырсыз. Сизден биринг да, ол кюн джашырылыб къалалмаз.
19. Алайда китабы онг къолуна берилген: «Магъыз, окъугъуз китабымы!
20. Ишексиз, хыйсаб кюннге тюберим (сюд боллугъу) мени эсимде тургъанды (унутмагъанма)», - дер.
21. Ол къууанчлы джашауда болур,
22. мийик джаннетлени ичинде,
23. кёгетлери энгишге ийилиб, джуукъ келген.
24. Сора алагъа: «Бу сизге алгъышхады! Озгъан кюнледе этген (ашхы) ишлеригиз ючюн ашагъыз, ичигиз!» - деб, айтылыр.
25. Китабы сол къолуна берилген адамны айтсакъ а, ол да: «Ай медет, бу китабым меннге берилмеген болса эди (аны кёрмей къалсам эди!)
26. Ол заманда мен хыйсаб (соруу) не болгъанын билмей къалыр эдим!
27. Ай медет, (ёлюм бла) мени ишим тыныб къалгъан болса эди!
28. Байлыгъым да мени джугъума джарамады.
29. Баш эркинлигим да менден кетди», - дер.
30. Сора Аллах: «Тутугъуз да, бугъоулагъыз аны,
31. сора джаханимде кюйдюрюгюз,
32. узунлугъу джетмиш къары болгъан сынджыргъа кийдиригиз!
33. Ишексиз, ол Уллу Аллахха ийман салмай болду,
34. неда мискиннге джукъ ашатыргъа кишини къозгъамады.
35. Энди бюгюн былайда анга бир джан аурутхан тенг да джокъ,
36. къан-иринден башха анга ашарыкъ да джокъ,
37. аны уа, къуру гюнахлыладан башха киши ашамаз», - дер.
38. Огъай! Мен ант этеме сиз кёрген затла бла да,
39. сиз кёрмеген затла бла да!
(Уллу Аллахны ташада, учу-къыйыры болмагъан, кёб затлары барды. Адам кёзю кёрмеген затны кери урургъа ёчдю, анга таб ийнанмай да тебрейди. Уллу Аллах былайда ала бла ант этиб, таша затларына эс бёлдюреди. Кёз кёрген затларыгъызгъа эс ийиб турмагъыз да, Сыйлы Аллахны учу-къыйыры болмагъан таша затларына да сагъыш этиб, аланы бир сюзюгюз дегенча).
40. Ишексиз, бу (Къуран) чомарт келечини (Джабраилни Аллахдан келтирген) сёзлериди (ол адам сёз тюлдю).
41. (Сиз айтханча) ала джырчыны сёзлери тюлдюле, къалай къарыусуз ийнанасыз сиз!
42. Неда билгични сёзлери тюлдюле, къалай къарыусуз эсгересиз сиз!
43. Ол (Къуран) гъаламланы Иесинден келген затды.
44. Ол (Мухаммад) Бизни атыбыз бла бир затла айтыргъа излесе (кеси аллына Къураннга къошса),
45. Биз аны онг къолундан тутуб,
46. джюрек тамырын кесмей да къоймаз эдик.
47. Сизни арагъызда аны тыяллыкъ биреу да табылмаз эди.
48. Ишексиз, ол а (Къуран), къуру такъуалылагъа эсгертген затды.
49. Ишексиз, Биз а сизден аны ётюрюкге кимле санагъанларын толу билиббиз.
50. Ол а (Къуран) анга ийнанмагъанлагъа керти насыбсызлыкъды.

51. Ишексиз, ол а, ажымсыз, бегиген Хакъды.
52. (Ол себебден) сени Иенги махтаула бла тазала!

70 суура

АТЛАУУЧЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Биреулен тюшер азабны юсюнден сорду (ышанмай, хиликке эте),
2. ол – къуру кяфырлагъа келлик. Аны тыяллыкъ а, бир зат джокъду.
3. (Аны келлиги) атлауучла Иеси болгъан Аллахданды.
(Сыйлы Аллахны джумушчу мёлеклери, Аны буйрукъларын тындырыб джюрюучю джолла. Къуллукъ этген адамны дараджасы ары чыкъгъан. Аны этген къуллукълары да ары кёлтюрюлген. Ашхы адамланы джанлары да ёрге кёклеге чыкъгъан).
4. Ары мёлекле да, Рух да (Джабраил) элли минг джыллыкъ джолну бир кюннге (бир кесекчикге) чыгъадыла.
5. (Мухаммад) сен ариу сабырлыкъ этиб тур,
6. ишексиз, ала аны бир узакъгъа санайдыла,
7. Биз а аны джуукъгъа кёребиз.
8. Кёк, эриген джезге ушаш (багъыр бетли) болгъан кюн,
9. таула да титилген джюннге ушаш болгъан заманда,
10. багъалы тенгле да бир-бирлери къайгъылы болмагъан кюн,
11. ариу ала туура болуб, бир-бирлерин кёре турсала да. Сора гюнахлы адам ол кюн азабдан башын алалса, аямаз: не балаларын,
12. юйбийчесин, къарнашларын,
13. аны кесине къысхан саулай тукъумун да,
14. джер юсюнде не бар эсе, болгъан затны барын да бериб, ол ала бла джанын къутхарыр ючюн.
15. Огъай, алай тюлдю. Ишексиз, ол джаннган отду,
16. (адамны) башындан терисин сойгъан,
17. (хакъгъа) арт бургъан (адамны) кесине чакъыргъанны,
18. (байлыкъны да) джыйыб басдырыб тургъанны.
19. Ишексиз, адам улу тынчлыкъсыз джаратылды,
20. къыйынлыкъ келсе – чыдамсыз,
21. игилик кёрсе (рысхылы болса) – тоюмсуз.
22. Къуру намазларын къылгъанла,
23. намазны да дайым сакъ болгъанла,
24. рысхыларындан белгили хакъны чыгъаргъанла:
25. тилеучюге да, инджилгеннге да (ариу тилемесе да, къызгъанчлыкъ этмей),
26. Къыямат кюнню керти этгенле,
27. Раббилерини азабындан къоркъуб тургъанла,
28. ишексиз, Раббилерини азабы уа, ол ышаннгылы тюлдю (келмез деб),
29. нафсыларын амандан (зийнадан) сакълагъанла,

30. къуру юйбийчелери бла кеслери иелик этген тиширыуладан ёзгеледен. Ишексиз, ма ол къауум айыбдан тышындады.
31. Ма бу ырджыдан ётгенле уа – ала чекден чыкъгъанладыла.
32. Дагъыда аманатларына, берген сёзлерине сакъ болгъанла,
33. шагъатлыкъларында да таймай, бирча тургъанла (динде болсун, джашауда болсун),
34. намазларына сакъ болуб (заманы бла) толу къылгъанла,
35. сыйлы джаннетледе боллукъла ма аладыла.
36. (Мухаммад) боюнларын да созуб, ол сени таба чабхан кяфырлагъа не болгъанды,
37. ала джоббу-джоббу онгдан да, солдан да.
38. Аланы хар бири да зауукълу джаннетге кийирилирине талпымаймыды сора?
39. Огъай, алай тюлдю! Биз аланы ала билген затдан (сыйсыз суу тамчыдан) джаратдыкъ да.
40. Огъай! (Гяуурла умут этгенча тюлдю). Кюнчыгъышла бла да, кюнбатышла бла да Мен ант этеме! Ишексиз, Бизни къолубуздан келир
41. аланы орунларын, аладан эсе иги адамлагъа ауушдурургъа, Бизни киши хорлаб аллыбызгъа ёталмаз!
42. (Мухаммад) сен, ол алагъа сёз берилген кюннге тюбегинчи дери, аланы сандракълана, ойнай турма къой!
43. Сора ала мыллыкларын атыб идолларына (табыныргъа) баргъанча, гузаба къабырларындан туруб чыкъгъан кюн,
44. кёзлери сюзюлюб, юслерин сыйсызлыкъ басыб. Алагъа сёз берилген а – ма ол кюндю.

71 суура

НУХ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. Ишексиз, Биз (бурун): «Халкъынга термилтген азаб келгинчи, аланы ауаз айтыб (терс джолдан) тый!», - деб, Нухну джиберген эдик.
2. Ол алагъа: «Эй, халкъым! Ишексиз, мен сизге ачыкъ ауазчыма,
3. къуру Бир Аллахха къуллукъ этигиз, Андан къоркъугъуз, меннге да бойсунугъуз!
4. (Озаманда) Ол сизни гюнахларыгъызны да кечер, белгили кюннге дери арт болджалгъа да къояр. Аллахны болджалы келсе уа, ол артха созулмаз, ангыласагъыз!» - деди.
5. (Сора ала аны эшитмегенлеринде) Нух: «Эй, Раббим! Ишексиз, мен халкъымы кече да, кюн да чакъырдым.
6. Мени чакъырыуум а алагъа, къуру къачмакъдан башха зат къошмады.
7. Мен аланы Сени кечмеклигинге чакъыргъаным сайын, ала бармакъларын къулакъларына салдыла, кийимлери бла башларын да джабдыла, ёхтемле болуб, бегиб тохтадыла.
8. Мен аланы ачыкъ чакъырыб да кёрдюм.
9. Туура да, ташатын да кёрдюм.
10. Мен алагъа: «Раббигизден кечмеклик тилегиз! Ишексиз, Ол бек кечиучюдю», - деб да, айтдым.

11. (Алай этсегиз) Ол сизге кёкден эркин джауум джиберир,
12. байлыкъ да, балала да, кёгет бачхала да (берир), баргъан суула бла да саугъалар.
13. Сизге не болду, сора Аллахны сыйына нек ышанмайсыз?
14. Ол сизни тюрлю-тюрлю халгъа кёчюуде джаратды да.
(Адамны джаратылыууна терен сагъыш этиб къарасанг, ол бек сейирди. Уллу Аллах ананы къарнында бир тамчы суучукъдан джаратыб, анга джан салыб, анда да мардалы заманны тутуб, сора дуниягъа чыгъарыб: биринчи кюнлери ананы къойнунда, ананы сютю бла, артда абадан болуб сабий заманы, дагъыда уллу болуб юйдегилениб, артында да балала къоюб, алай бла акъырын-акъырын къарт, къынгыр, къарыусуз болуб, эси азыб, унутуучу болуб, джашауну алай бла бошайды. Бу затха бир ойлашмаймысыз! дейди Уллу Аллах. Тюз акъылы болгъан, ойлаша билген адамгъа, Бир Аллахха ийман салыргъа, ма ол да тамамлыкъ этеди).
15. Сора сиз кёрмеймисиз? Аллах бир-бири башында джети кёкню джаратханын,
16. анда (кёкде) айны джарыкъ, кюнню уа чыракъ этгенин,
17. (битимни битдиргенча) Аллах сизни да топуракъдан уста тукъум ёсдюргенин.
18. Ол сизни (топуракъгъа) да къайтарады, дагъыда андан бери да чыгъарады.
19. Аллах а сизни тюбюгюзге джерни кюйюз этиб джайды,
20. сиз эркин, аны юсюнде джолла салыб джюрюр ючюн», - деди.
21. Сора Нух: «Я, Рабби! Ишексиз, ала меннге бойсунмайдыла. Ала не байлыкъ, не балала хайыр бермеген, къуру насыбсыз этген затны ызындан барадыла», - деди.
22. Сора ала (аны къурутур, къутулур джанындан) анга уллу хыйлала этиб кюреше
23. (бир-бирине): «Сиз чыртда аллахларыгъыздан: не Уаддан, не Суагъандан, не Ягъусадан, не Ягъукъадан, не Насрадан таймагъыз!», - дей эдиле.
24. Ала уа (ол аллахла) бек кёблени аджашдырдыла. Ол залимлеге уа Сен, къуру аджашмакъдан башха джукъ къошма!» - деди Нух.
25. Ассылыкълары себебли, ала суугъа батдырылыб, отха да кийирилдиле. Ала Аллахдан ёзге бир кишиден болушлукъ табмадыла.
26. Сора Нух: «Я, Рабби! Сен, кяфырладан джер юсюнде бир арбазны да къалдырма!
27. Ишексиз, Сен аладан джукъ къалдырсанг, ала Сени къулларынгы тюз джолдан аджашдырырла. Бузукълу кяфыр балала да туудурурла.
28. Эй, Раббим! Мени ата-анамы, мени юйюме ийманы бла киргенлени да, муъмин эркишилени, тиширыуланы да, кеч! Залимлеге уа халекликден ёзге, башха зат къошма!» - деген эди.
(Уллу Аллах Нух гъ.с-гъа, ала ийманнга къайытмазларын билдиргенинде, айтханды ол аны).

72 суура

ДЖИНН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла!

1. (Мухаммад) сен алагъа: «Джинледен бир джоббу (Къуран окъулгъаннга) тынгылаб: «Ишексиз, биз бир сейир Къуран окъулгъан эшитдик,

2. тюз джолгъа тюзетген. Энди биз анга ийман салдыкъ, Раббибизге чырт биреуню тенг этмезбиз.
3. Ол бек Мийик, сыйы да уллу болгъан раббибиз, не тиширыу нёгер, не бала алмагъан.
4. Арабызда телиле уа, Аллахха келишмеген затланы айта болдула.
5. Биз а, не адам, не джин Аллахха ётюрюкню айтыр деб, акъыл этмедик.
6. Халкъны арасында да бир къауумла джинлеге таяныб (алагъа ийнаныб), аладан болушлукъ излей болдула, ала уа былагъа (адамлагъа) къуру, акъылсызлыкъны къошдула.
(Мекканда хар бир тюзню тамада джини болгъаннга саналгъанды. Сора ала ол тюзню тебреселе, аны иеси джинден тилеб, анга таяныб, джолгъа алай чыгъа болгъандыла. Бурундан бери да адамладан кёбле алагъа ийнаныб, таяныб, аладан башларына дараджа излеб, билгичле деб, джинле бла байламлы адамлагъа терилиб, джол салыб келедиле. Ала да кертда деб, уллукёллюле болуб).
7. Аланы да сизнича: «Аллах, чыртда бир кишини да тирилтмез», - деб, акъыллары алай эди.
8. (Алгъынча болмай) биз энди кёкге чыгъаргъа излесек, аны кючлю сакълауулладан, атылгъан джулдузладан толуб табабыз.
(Ислам дин келгенчинге дери, джинле кёкге тыйгъычсыз, чыгъыб тургъандыла. Ислам дин келгенинде, аладан ол эркинликни тыйгъанды. Алай болса да, ала буйрукъну бузуб, эркинликсиз чыгъыб, анда дуния кёкде мёлекле олтурушуб оноу этгенлерине джашыртын тынгылаб, хапар алыб келедиле).
9. (Джинле бир-бирине айтадыла). Биз анда (огъары оноугъа тынгылаб урлар ючюн) олтурушуб, сакълаб туруучан эдик, бусагъатда тынгылайма дегенни уа, джулдуз атылыб урургъа марабды.
10. Муну бла джер юсюнде халкъгъа аманлыкъ муратмы этилди, огъесе Раббилери аланы тюзетиргеми изледи? Биз аны билмегенбиз. (Энди билдик тюзюн).
11. Бизни арабызда ашхыла да болдула, башха тюрлюле да болдула. Биз тюрлю-тюрлю джоллада болдукъ.
12. Биз акъыл этген бла, джер юсюнде Аллахны, чыртда онглаяллыкъ тюлбюз, неда Андан къачыб къутулаллыкъ тюлбюз.
13. Тюз джолну эшитгеникде уа, биз Анга ийман салдыкъ. Раббисине ийман салгъаннга уа, не инджиу, не учузлукъ джетеди деб, къоркъуу джокъду.
14. Арабызда, Аллахха кесин бергенле да, терсейгенле да бардыла. Аллахха кесин бергенле уа – ала тюз джолну баргъанла болдула.
15. Андан терсейгенле уа – ала да джаханимге отун болдула», - деген хапарлары, Аллахдан меннге ачылды», - де.
16. Ала (мушрикле) тюз джолгъа сюелгенле болсала уа, Биз алагъа (джаннетни) эркин сууундан ичирмей къоймаз эдик,
17. ары дери мында уа, Биз аланы сынайбыз (ким шукур этерин, ким этмезин). Ким Раббисини айтханына арт бурса, Ол аны, хаман ёсюб баргъан азабха салыр.
18. Баш уруу – бары да къуру Аллаххады. Аллахны биргесине биреуню да чакъырма (биреуге да баш урма!)
19. Аллахны къулу (Мухаммад) намаз эте, Анга баш ура ёрге тургъан заманда, джинле аны тёгерегин басыб, джоббу болуб хазырландыла (тынгыларгъа).

20. Сен алагъа (мушриклеге): «Мен (кереклими) къуру Раббимден тилейме, Анга биреуню да тенг этмейме», - де.
21. Энтда алагъа: «Мени сизге, не бир заран этер, не сизни тюзетир къарыуум джокъду», - де.
22. Сен алагъа: «Мени Аллахдан, чыртда бир киши да къутхаралмаз. Мен Андан ёзге кесиме бир таянчакъ да табалмам,
23. къуру халкъгъа Аллахны аманатын эмда Аны келечилигин джетдиргенден башха (мени къарыуум джокъду)», - де. Аллахха да, Аны келечисине да ким бойсунмаса, ишексиз, анга болуру джаханимди, хаманда анда турургъа.
24. Сора ала аны кёрген заманда, болушлугъу да къарыусуз, адам саны да аз, ким болгъанын ангыларла.
25. Сен алагъа: «Ол сизге (мушриклеге) берилген сёз (къыйынлыкъ) джуукъмуду, огъесе Раббим кесек болджал берирми, мен билмейме аны», - де.
(Меккя мушриклеге, ашыкъдыргъанлары ючюн, алагъа джууабды ол).
26. Ташаланы барын Билиучю – Ол Кесиди. Кесини ташаларын а, Ол кишиге ачыкъ этмейди,
27. келечилеринден кимге разы болса, къуру анга болмаса.
(Ол келечилерине, ташаларындан Кеси ушатханча бирни ачады. Файгъамбарлагъа ачханча бир ачмаса да, адамланы арасында да, Ол ташасындан билдирген, сыйлы дараджалы адамла бардыла. Бу аятны юсюнден, тюз ангыламай чайкъалгъанла да боладыла. Файгъамбарладан сора, Уллу Аллах бир кишиге джукъну ачмайды дегенле. Алай болса да, сюйгенине ачады. Анга шагъатлыкъ этген башха аятла да бардыла. Сёз ючюн: 2 сура, 255 аят).
Ишексиз, Ол аны уа (келечисин) аллындан да, артындан да сакълаул салыб джюрютеди (мёлеклеге сакълатыб),
28. ала Раббийни аманатын халкъгъа толу джетдириулерин билир ючюн. Алада (келечиледе) болгъан затны, Ол къуршалабды. Ол хар нени (джукъ къоймай) санын эсебге алыбды.

73 суура

ЧЫРМАЛГЪАН.

Мухаммад гъ.с. Нур тауда Хыйра деген дорбунда, анга Джабраил мёлек гъ.с. келиб, биринчи уахъю алайда ачылгъанды. Ол анга: «Бу Къуранны окъуб башла!» - дегенди. Ол да: «Мен окъуй билмейме», - дегенди. Ол, биягъы сёзню юч кере къайтарыб айтханды. Мухаммад гъ.с. да: «Мен окъуй билмейме», - деб, тургъанды. Алай бла къоймай, ол анга «Икъра» суураны башындан бир талай аятны окъутуб кетгенди. Мухаммад гъ.с. къалтырай-титирей, юйюне Хаджиятха келиб, хапарын да айта: «Мени бир чырмагъыз!», - дегенди. Сора Джабраил келиб, анга бу суураны окъугъанды.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, чырмалгъан!
2. Кечени бир кесегинден къалгъанын тур (къуллукъ эт),
3. не аны джартысын, не андан бир кесек кемирек,
4. неда анга (бир кесек) къош! Къуранны да (ариу) макъам бла хар несин джарашдырыб кесгин окъу!
5. Ишексиз, Биз сеннге ауур сёз (динни джаяр аманат) салырбыз.
6. Ишексиз, кече къуллукъ (джюрекге) бегирек сингеди, айтылгъан да иги ангылашынады.
7. Кюндюз да, сен ары-бери джюзюу (барыу-келиу къайгъыларынг) кёбдюле.
8. Сен Раббинги атын эсгергенлей, Анга толу талпыгъанлай тур!
9. Ол – кюнчыгъышны да, кюнбатышны да Раббисиди. Андан ёзге, башха аллах джокъду. Аны кесинге уакилге (джакъчыгъа) тут!
10. Аланы (меккячыланы) айтханларына тёз, аладан ариу халда джанла да къал (даулашмай!)
11. Ол нигъматлы джашаб (бай болуб, Аны рысхысын хайырланыб, кеслерине базыныб, Къуранны да) ётюрюк этерге излегенлени, аланы Меннге къой да олтур! Сен алагъа бир кесек заман да бер (ашыкъма!)
12. Ишексиз, Бизде уа бугъоула да, джаханим да барды,
13. къарылтхан ашарыкъла да, термилтген азаб да хазырды,
14. джер да, таула да тебрениб, сора таула чачылыб, къуюлуб, къум тёбеле болуб къалгъан кюн.
15. Ишексиз, Биз (бир заманда) фыргъауннга келечи джиберген кибик, сизге да келечи джибердик, (Аллахны аллында) сизге шагъат болур ючюн.
16. Сора фыргъауун келечиге ассы болгъан эди, Биз да аны къаты къыйынлыкъ бла тутхан эдик.
17. Энди сиз къаршчылай ёлсегиз, сабийлени чачларын агъартхан кюн, сора къалай къутулурсуз?
18. Ол кюн Аллахны сёзю (буйругъу) тола, кёк да джарылыр.
19. Ишексиз, была (аятла) Раббисини джолун тутаргъа сюйгеннге (тюз джолгъа тюзетген) ауазды.
20. Ишексиз, сен да, нёгерлеринг да (къуллукъ эте) кечени ючден биринден кемирек тургъаныгъызны да, аны джартысын тургъаныгъызны да, ючден бирин тургъаныгъызны да Раббинг билибди. Кечени, кюндюзню да Аллах Кеси мардалады. Сиз аны, чыртда тюз санаялмазыгъызны да биледи.
(Озаманда, кечени не заманы болгъанын билирлей, сагъат болмагъанды).
Аны ючюн, Ол (Аллах) сизни кечеди. Къурандан да окъугъуз, окъуялгъаныгъызча бир! Ол, сизни арагъызда аругъанла боллугъун да биледи. Бир къауумла да джер юсюнде (джашау, рысхы) излерге керек боллугъун да биледи. Бирлени Аллах джолунда къазауат этерлерин да биледи. Ол себебден Къурандан къарыугъа кёре, бир окъугъуз! Намазны да толу къылыгъыз, зекят да беригиз! Аллахха ариу ёнгкюч да беригиз! (Ашхылыкъла этерге кюрешигиз, джюрек бла да, ариу ниет бла да, санла бла да! Ол бары да садакъады – ёнгкючдю. Къыямат Кюн, ол бары да уллу саугъа болуб, ызына берилир!)
Сиз джаныгъыз ючюн хайырлы болуб, (мында) нени хазырласагъыз, аны Аллахны аллында (сиз этгенден эсе) хайырлы да, уллу джал да болуб табарсыз. Аллахдан а, кечмеклик тилеб туругъуз! Ишексиз, Аллах кечиучюдю, рахматлыды.

74 суура

ЧУЛГЪАННГАН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Эй, чырмалыб джатхан (абасына!)
2. Тур да, ауаз айтыб тебре!
3. Раббинги да уллула!
4. Кийимлеринги да тазала! (джюрегинги, ниетинги).
5. Кирден да кенг къач (идолладан!)
6. (Ызына) кёбюрек алыр умут бла, биреуге хатер этме!
7. (Инджиуге да) Раббинг ючюн, сабырлыкъ эт!
8. Сора сур бла (къаты) къычырылгъан заманда,
9. ол кюн а – ауур кюн болур,
10. кяфырлагъа ол тынч кюн болмаз.
(Мындан ары: Ислам диннге къаршчы болуб, Къуранны да ётюрюкге санаб, Мухаммад гъ. с. бла кюрешиб тургъан – Ал-уалид ибну Мугъыйра деб, кёб джашлары да болгъан, байлыгъы да уллу болуб кесине бек базгъан биреуню юсюнден барады сёз).
11. (Мухаммад) ол Мен джангызлай джаратханны, аны Меннге къой да олтур,
12. ол, Мен анга эркин байлыкъ бергенни,
13. биргесине джашла да,
14. Мен аны тюбюне (дуния байлыкъны) да джайыб салгъанны.
15. Дагъыда ол Мени къошарыма талпыб тургъан.
16. Огъай, алай тюлдю! Ол Бизни аятларыбызгъа къаршчы болубду.
17. Узаймай, Мен анга ёрге чыгъыуну кёргюзюрме.
(Джаханим отда ёрге чыгъа да, энгишге тюше турур).
18. Ишексиз, ол сагъыш этиб, сора план салды.
19. Ёлсюн ол! Сора къаллай план салады.
20. Энтда бир ёлсюн алай! Ол къаллай план салады. (Къуранны окъуб, сора аны сыйсыз-учуз этер джанындан).
21. Сора ол (тёгерегине) къарады да,
22. эрши къаралды, тюйюлдю,
23. сора ол ёхтем ары бурулду да:
24. «Бу (Къуран) юретилген хыйныдан башха зат тюлдю,
25. ол адам сёзден башха зат тюлдю», - деди.
(«Уллу Аллахдан келген зат тюлдю, бу Мухаммад, халкъны башын къатышдырыб айланнган кёзбауду» - деб, адамланы терсине буруб кюрешгенди. Ол, бай да болуб, джетген джашлары да кёб болгъаны себебли, анга адамла бек тынгылагъандыла).
26. Мен аны артда сакъар (джаханимде) кюйдюрюрме.
27. Ол сакъар деген а неди, аны сеннге ким билдирир?
28. Ол (адамны) не аямайды, не къоймайды.
29. Ол адамланы терилерин кюйдюреди.
30. Аны юсюнде онтогъуз (джумушчу мёлек барды).

31. Биз джаханимни сакълауулларын, къуру мёлекле этгенбиз. Аланы санларын а, онтогъуз этгенбиз, кяфыр къауумгъа къуру фитна (сынам болур ючюн), китаб ахлула да ажымсыз болур ючюн, ийманлары болгъанлагъа да ийман къошулур ючюн. Китаб иелерини эм муъминлени да ишекликлери къалмаз ючюн; джюреклеринде ауруулары болгъанла бла кяфырла да: «Бу юлгю бла Аллах не мурат этеди?» - дер ючюн. Аллах терсейтирге сюйгенин алай терсейтеди, тюзетирге сюйгенин да, ма алай тюзетеди. Сени Раббинги аскерини санын а, Ол Кеси болмаса, киши билмейди. Бу уа (Къуран) адам улугъа, къуру ауазды. (Кяфырла: «Аллах джаханимни сакълауулларыны санын онтогъуз нек этди?» - деб, Уллу Аллахха дау салгъандыла. Ол аят аны юсюнден эди).
32. Огъай, алай тюлдю! Мен ант этеме: ай бла да,
33. айланыб кетиб баргъан кече бла да,
34. джарыб келген танг бла да!
35. Ишексиз, ол (сакъар) уллу отланы бириди,
36. ол, адам улуну сакълыкъгъа чакъыргъан (ауазды),
37. сизден аллына барыргъа, артха къалыргъа сюйгеннге да (тюзелирге, терсейирге да).
38. Хар бир джан кесини этген ишине джюкге берилибди (хакъ алыры сайлагъан джолуна кёреди. Биреунюкю биреуге джюкленмез. Хар ким кеси ишине кеси джууаб берир),
39. онг иелерин айтсакъ,
40. ала уа джаннетледе бир-бирине:
41. «Ол ассыла (бюгюн) не болдула экен?» - деб, сорурла,
42. (сора бурулуб, аланы кёрюб): «Бу сакъаргъа сиз не ючюн кирдигиз?» - дерле.
43. Ала да: «Биз намаз этиучюледен болмадыкъ,
44. неда мискиннге джукъ ашатмадыкъ,
45. сандракъ сёзлеге батханла бла, биз да ары батыб турдукъ,
46. сюд кюнню да ётюрюкге санаб,
47. бизге ёлюм келиб, ажымсыз болгъунчу дери – (келиб тирелиб, кёзюбюз бла кёрюнчю дери»), - дерле.
48. Энди (бюгюн) шафагъатчыладан алагъа хайыр джокъ.
49. Сора алагъа не болгъанды, эсгермеден (ауаздан) нек джанлайдыла,
50. ала юркген эшеклеча,
51. асландан къачхан?
52. (Артда уа) аланы хар бири, джайылыб (сууаб) китабы аллына келирин кюсер.
53. Огъай, алай (ала умут этгенча) болмаз! Ала ахыратдан къоркъмайдыла.
54. Огъай, алай тюлдю! Ишексиз, бу (Къуран) эсгермеди (ауазды).
55. (Ийнаныб) аны эсине алыргъа сюйгеннге.
56. Алай а къуру, Аллах тыйыншлы кёрген адам болмаса, аны эсгералмаз, такъуа ахлу (Аллахдан къоркъа билген) эмда кечилирге тыйыншлы адам болмаса (кёлю бла тауба этген. Аллай адамны уа Уллу Аллах иги билибди).

75 суура

КЪЫЯМА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Огъай! Мен ант этеме Къыямат кюн бла да,
2. огъай! Мен ант этеме кеси-кесин айыблаучу джан бла да.
(Кеси кёлюне джетмей, кесин терслеучю адам – ол Аллахындан уялыб, къоркъуб кечмеклик тилей да биледи. Кеси кёлюне джетген, кесин джаратхан адам а, терсликлерин ангылаялмайды. Аллай адам Уллу Аллахдан уялмайды. Кесине бир аламат кёрюнюб, кесин айыблар орнуна, махтаныучу болады. Ол кечмеклик къалай тилер сора).
3. Сора инсан, Биз аны сюеклерин чырт джыялмазбыз деб, алай хыйсабмы этеди?
4. Аны къой, бармакъ учларына дери джыйыб, аны (бурунча) тюзетирге, Бизни къолубуздан келир.
(Бу дунияда къалай эсе ол, анга тамам аллай сыфат берир. Адамны санлары бирча кёрюнсе да, ала бирча тюлдюле. Артыкъсыз да бир-бирине эм бек келишмеген бармакъ учладыла. Бармакъ учда сызчыкъла, бюгюнлюкде терсни-тюзню айырыргъа джараб турадыла. Джорукъ – закон тутхан адамла аны бла хайырланадыла).
5. Алай а адам Аны аллында терсине барыргъа уялмайды.
6. Сора ол: «Къыямат кюн къачан боллукъду?» - деб, сорады.
7. (Ол а асыры къоркъуудан) кёзле аралыб къалгъан заманда,
8. ай да тутулгъан заманда,
9. кюн да, ай да бирге джыйылыб къалгъан заманда,
(Ученые: Солнце может поглотить Землю через 5 млрд лет.
Астрономам удалось зафиксировать некоторые свидетельства того, что звезда поглотила одну из планет в своей системе. Такая же судьба может ждать и Землю через миллиарды лет, считают ученые.)
10. сора адам ол кюн: «Бир къачар джер болса эди» - дер.
11. Огъай, ол кюн, чыртда бугъар джер табылмаз.
12. Халкъ бары да ол кюн, къуру сени Раббинги аллына тохташыр.
13. Ол кюн хар адамны не хазырлагъаны, нени къойгъаны ачыкъ болур.
14. Ол огъай эсенг, адам ол кюн кеси-кесине къарар.
(Дунияда эте тургъан ишлерин къараб кёрюр. Бары этгени ачыкъ болуб, кесини санлары да анга шагъат болурла).
15. Не къадар сылтаула къураб (кесин джакълаб) кюрешсе да (хайыр болмаз).
16. (Мухаммад) сен ашыгъыб, муну бла (Къуран бла) тилинги гузаба къымылдатма (Джабраилни ауузуна чабма!)
17. Аны (сени джюрегинге) джыйыу да, окъууну анда тохташдырыу да, Бизни бойнубуздады.
18. (Джабраилни ауузу бла) Биз аны сеннге окъугъан заманда, ол окъугъанны ызындын (ашыкъмай) окъуб бар!
19. Сора аны (сеннге ангылатыб) баямлау, Бизни бойнубузгъады.
20. Огъай, алай тюлдю! Сиз бу терк кетгенни (дунияны) сюесиз,

21. ахыратны уа (сансыз) къоясыз.
22. Ол кюн а, бир къауумну бети джарыкъ болур,
23. Раббисине къарар.
(Дунияда кёрюрге буюрулмаса да, ол кюн ашхы адам Сыйлы Аллахны кёрлюкдю).
24. Ол кюн бир къауум бетле да мыдах (къара) болурла,
25. энди мен джарлы бола тебредим деб, акъылына келир.
26. Огъай, алай тюлдю! Джан тамакъгъа тыгъылгъан заманда,
27. ала бир-бирине: «Мынга ким джарар эди», - дерле.
28. Ол: «Хы, энди! Бу айырылыуду (дуниядан)», - деб, акъыл этер,
29. бир инчик бир инчикге чалышыр (джан ачы бла ахырат азаб),
30. ол кюн сюрюлюб барыу, сени Раббинги аллынады.
31. Ол а (Къураннга) ийнанмады, неда намаз къылмады,
32. ол къой эсенг, аны ётюрюк этиб, ары бурулуб кетди,
33. ол юйдегисине да ёхтем халда келди.
34. (Эй, ассы) къыйынлыкъ сеннге, къыйынлыкъ!
35. Энтда къыйынлыкъ сеннге, къыйынлыкъ!
36. Огъесе, адам алай бош къалыб кетерме деб, акъылмы этеди?
37. Ол (биринчи) тёгюлген суу тамчычыкъ тюлмю эди сора?
38. Андан сора да ол бир къан кесекчик болмадымы? Сора Ол (Аллах) аны джаратыб, толу сыфат бермедими?
39. Сора андан да эркиши, тиширыу джаратыб, аланы юйдеги этмедими?
40. Ма Ол Аллахны, ёлгенлени тирилтирге къолундан келмезми сора?

76 суура

ИНСАН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Адам улуну аты да эсгерилмей, бир джугъу да болмай, (ол къуралмай) тургъан заман болмадымы сора?
(Кёкле, джер да джаратылгъандан сора, туруб-туруб, инсан кеч джаратылгъанды. Аят аны айтады).
2. Ишексиз, Биз адам улуну бир-бирине къатышхан суу кесекден джаратдыкъ. Сынар ючюн, Биз анга къулакъ, кёз да бердик.
3. Биз анга тюз джолну да кёргюздюк (файгъамбар, китаб ийиб). Сюйсе шукур этсин, сюйсе кяфыр болсун (сайлау аныкъыды деб).
4. Кяфыр болгъанлагъа уа, ишексиз, Биз сынджырла, бугъоула, къызгъан от да хазырлаббыз.
5. Ишексиз, ашхыла (джаннетде) аякъла бла камфара къатышхан (джаннет) сууланы ичерле,
6. Аллахны къуллары ичерге деб къуралгъан, ол уруб чыкъгъан къара сууду.
7. Сёзлерине толу болгъан (Аллахха, адамгъа болса да), къыйынлыгъы узакъгъа джайылгъан Кюнден да къоркъгъанла.

8. Кеслерини кёзлерин къыйдырыб; мискиннге, ёксюзге, джесирге да аш ашатханла.
9. (Быллай ниет бла): «Биз къуру Аллах разылыгъы ючюн ашатабыз, аны ючюн сизден (ызына бир тукъум бир зат), не хакъ, не бюсюреу излемейбиз.
(Уллу Аллах бизге садакъа къалай берилсе къабыл болгъанын джолун юретеди. Аллах джанында къабыл болгъан керти садакъа – ма аллайды. Не махтанмай, не кёзбау этмей, неда аны ючюн ызына джукъ излемей берилген садакъа).
10. Ишексиз, биз мыдахлыкъ басхан къыйын Кюнде (къалай болурбуз деб), Раббибизден къоркъуб, (къуру аны ючюн ашатабыз)».
11. Аллах да аланы, ол Кюнню къыйынлыгъындан сакълаб, джарыкъ, къууанч бетли этди.
12. Ала сабырлыкъ этгенлери ючюн, джаннет бла, дарий кийимле бла хакъ берди.
13. Ала анда (джаннетде) таянчакъ орунлагъа таяныб; не иссилик, не суукълукъ кёрмей (рахат халда).
14. Кёлеккелери ийилиб, кёгетлери да алаша тюшген тереклени тюбюнде.
15. Алагъа кюмюш аякъла бла, чын стаканла бла тёгереклерине айланырла.
16. (Кереклисича бир) мардалы толгъан, (кюмюшден къарасаут салыннган) хрусталь аякъла бла (джаннет сууланы) ичирирле.
17. (Аны кибик) алагъа анда занджабил бла (имбир бла) къатышхан суусаб аякъла берилирле,
18. аты Салсабил болгъан къара суудан.
19. Тюрленмей бирча тургъан джашчыкъла аланы тёгереклерине айланырла. Сен аланы кёрсенг, джайылгъан инджиле деб, алай хыйсаб этерсе.
20. Сен ары (джаннетге) къарасанг; мамырлыкъ да, уллу патчахлыкъ да кёрюрсе (учу-къыйыры болмагъан байлыкъ).
21. Аланы кийимлери джашил атласдан, парчадан, кюмюш буунлукъла бла джасаныб. Раббилери да алагъа таза ичгиле ичирир.
22. «Ишексиз, ма бу, сизни джалыгъызды, сиз талпыб (дыгалас этиб) кюрешген затыгъыз да энди бюсюреулю болду», - дерле.
23. Ишексиз, Биз сеннге бу Къуранны бёлюм-бёлюм тюшюрдюк.
24. Энди Раббинги оноууна сабырлы тур! Аладан, не терсине баргъаннга, не къаршчыгъа бойсунма!
25. Эртден, ингир Раббинги эсгере тур,
26. кечени бир кёзюуюнде да Анга баш да ур, кечени узунуна махтаула да эт! (Ол кёзюуледе намаз къыл!)
27. Ишексиз была уа (кяфырла) терк бошалгъан (дунияны) сюедиле, ауур кюнню уа, артларында къоядыла.
28. Биз аланы джаратхан да этдик, санларын да дементили этдик. Сюйсек, Биз аланы ауушдуруб, аланы орунларына башхаланы да келтиралырбыз.
29. Ишексиз, Аллахха элтген джолну тутаргъа излегеннге, ма бу насихатды (ауазды).
30. Алай а сиз тыйыншлы кёрген зат, Аллах аны тыйыншлы кёрмесе, тынмаз. Ишексиз, Аллах алимди, хакимди.
31. Тыйыншлы кёргенин Ол рахматына кийиреди. Залимлеге уа, Ол термилтген азабны хазырлабды.

77 суура

ДЖИБЕРИЛГЕНЛЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме бир-бири ызындан тохтаусуз баргъан джелле бла,
2. къаты ургъан джелле бла да,
3. сюрюб, булутланы джайгъан джелле бла да,
4. (керти бла ётюрюкню) айырыучу аятла бла да,
5. аманатны джетишдириучю (мёлекле) бла да,
6. не кечер ючюн (тюзлени), не къоркъутур ючюн (терслени).
7. Ол сизге сёз берилген, амалсыз келир (Къыямат Кюн):
8. джулдузла джукъланса,
9. кёк да джарылса,
10. таула да букъу-чукъу болуб чачылсала,
11. файгъамбарланы да чакълары (заманлары) джетсе
12. болджал салыныб тургъан кюннге,
13. (адамла) айырылгъан кюн (иги-аман, терс-тюз).
14. Айырылгъан кюн деген, ол не болгъанын сеннге ким билдирир?
15. Аны ётюрюк этиучюлеге, Ол кюн къыйынлыкъ.
16. Биз буруннгуланы тюб этмедикми сора?
17. Аланы ызларындан артдагъыланы да?
18. Чекден ётгенлеге, Бизни этиуюбюз алайды.
19. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
20. Биз сизни сыйсыз суу (кесекден) джаратмадыкъмы?
21. Аны бек джерде (ананы къарнында) этмедикми?
22. Бир белгили болджалгъа дери?
23. Биз анга марда (болджал 9 ай) салдыкъ да. (Къара) Биз къаллай ашхы марда салыучубуз.
24. Ётюрюкге санагъанлагъа, ол кюн къыйынлыкъ.
25. Биз, джерни да хар затны кесини юсюне къысыб, джибермей турурча этмедикми?
(Алай болмаса, джерни юсюнде джукъ тохтамай, ёрге кёлтюрюлюб, учуб кетер эди).
26. Джашарлай, ёлюрлей (аны юсюнде джанла).
27. Анда (аны юсюнде) мийик таула да къураб, сизге да (ачысы болмагъан) ариу сууну ичирмедикми сора?
28. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
29. Алагъа: «Ол ётюрюк этиучюгюзге барыгъыз энди,
30. (тютюню) юч бёлюмлю салкъыннга (джаханимге).
31. Ол, не салкъынлыкъ этмеген, неда отдан къутхармагъан.
32. Къаланы окъла бла ургъан кибик, кёсёуле бла ургъан.
33. (Ол кёсёуле) сары тюелеча (джылтыраб)» - дерле.
34. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
35. Ол, аланы бири да сёлешалмагъан кюндю.

36. Сылтауларын айтыргъа да, мадарлары болмагъан.
37. Ётюрюкге санаучулагъа, ол кюн къыйынлыкъ.
38. Алагъа: «Бу терс-тюз айырылгъан, Биз сизни да, буруннгуланы да джыйгъан кюндю,
39. (дуниядача, былайда да) хыйла этер мадарыгъыз бар эсе, этигиз, (энди къарамай!)», - деб, айтылыр.
40. Ётюрюкге санагъанлагъа, ол кюн къыйынлыкъ.
41. Ишексиз, Аллахдан къоркъгъанла уа, кёлеккеде, баргъан сууланы арасында болурла,
42. сайлагъан кёгетлерине да эркин.
43. Сора алагъа: «Этген ишлеригиз ючюн, ашагъыз, ичигиз, бу сизге огъур болсун!», - дерле.
44. Ишексиз, ашхылагъа Бизни джал беририбиз алайды.
45. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
46. (Эй, иймансызла!) бир кесек ашагъыз-ичигиз, зауукъланыгъыз, сиз чекден чыкъгъан къауумсуз.
47. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
48. Алагъа ол кюн: «Аллахха ийилигиз!», - деб айтылса, ийилалмазла.
(Аланы джюреклери, дунияда ийилмегени ючюн. Сыртлары къанга болуб, тер басыб, дыгалас этиб кюреширле. Ол кюн алайда Анга баш урмасала, джаханимге кетерлерин ангылаб).
49. Ётюрюк этиучюлеге, ол кюн къыйынлыкъ.
50. Бу айтыугъа (Къураннга) ийнанмагъан а, сора ол башха неге ийнаныр?

78 суура

ХАПАР (АЛЛАХДАН).

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

(Мухаммад гъ.с. меккячы мушриклеге Къыямат кюн тирилиуню юсюнден Сыйлы Аллахны аятларын окъугъанында, ала анга ийнанмай, сейир болуб, орамла хапарладан толгъандыла. Аны юсюнден бир-бирине хапар айтышыб, сора ёлген къалай сау болур деб, бек тамаша болгъандыла. Сора Уллу Аллах ол заманда Кесини къудретин баямлаб, алагъа джууабха бу суураны джибергенди).

1. Ала (меккячыла) бир-бирине нени юсюнден сорушадыла?
2. Ол а, уллу хапарны юсюнденди,
3. ол, ала даулашыб-тартышыб тургъан.
4. Огъай, алай тюлдю! Ала аны артда билирле (ахыратда),
5. энтда огъай, алай тюлдю! Артда билирле.
6. Сора Биз джерни тюблерине тёшек этмедикми?
7. Тауланы да (джерни бегитиб тургъан) къазыкъла этмедикми?
8. Сизни да нёгер-нёгер (пара-пара) джаратмадыкъмы?
9. Джукъуну да сизге, Ол тынчайырлай этиб,
10. кечени да сизге джабыу этиб,

11. кюндюзню да сизге джашау этиб,
12. башыгъызда джети дементили (кёкню) да ишлеб,
13. (башыгъызда) къызыб тургъан бир чыракъны да этиб,
14. булутладан сыгъылыб чыкъгъан сууну да эндириб,
15. аны бла Биз сизге битдирир ючюн – мюрзеуню, битимни,
16. къалын кёгет тереклени да. (Ол затланы сизге джашау ючюн этмедикми?)
17. (Ала бошалыб), ишексиз, (аман-иги) айырылгъан кюнню болджалы салыныбды.
18. Сургъа юфгюрюлюб, сиз да джоббу-джоббу келген кюн.
19. Кёк да ачылыб, эшикле (тешик-тешик) болуб къалгъан кюн.
20. Таула да джюрютюлюб, букъу-чукъу болуб къалгъан (кюн).
21. Ишексиз, джаханим да мараб (сакълаб) турады,
22. чекден чыкъгъанланы ары барырларын.
23. Ала анда ёмюрлени турурла.
24. Ала анда, не бир салкъынлыкъ, (суусабларын сёнгдюрюрлей) не бир ичерик табмазла,
25. къуру къайнар суу бла ирин болмаса,
26. ол аланы, этгенлерине кёре, хакъларыды.
27. Ишексиз, ала ишлери эсебленууге ышанмадыла (соруугъа).
28. Бизни аятларыбызны да ётюрюкге санадыла.
29. Биз а хар нени да тергеб, китаб этиб турабыз.
30. Сора алагъа: «Чегигиз (энди азабны!) Биз сизге къуру, азабдан башха джукъ къошарыкъ тюлбюз», - дербиз.
31. Ишексиз, Аллахдан къоркъгъанлагъа – алагъа уа ол кюн хорлам барды:
32. кёгет терекле, джюзюм бачхала,
33. тёгерек ёшюнлю тенг къызла,
34. толу ичги аякъла (эсиртмегени ючюн, ичги анда халалды),
35. ала анда не терс сёз, не ётюрюк эшитмезле.
36. (Ол затла) эсеблениб, Раббингден хакъгъа,
37. кёклени, джерни да, экисини арасында болгъанны да Иеси Рахмандан. (Алайда) Анга бир киши да джукъ айтыр къарыуу болмаз.
38. Ол кюн сыйлы джан да (Джабраил), мёлекле да саф-саф болуб тизилирле. Къуру Рахман Аллах эркинлик берген адам болмаса, киши сёлешелмез. Сёлешген да, къуру тюзню айтыр.
39. Ишексиз, ол кюн а келлик кюндю, Раббисине къайытыр акъылы болгъаннга.
40. Биз сизни джуукъулашыб келе тургъан азабдан сакълыкъгъа чакъырдыкъ. Хар адам кеси этген затына къараб, кёрюб (аман, иги этгенин), сора кяфыр да: «Ай медет, мен топуракъ болуб къалсам эди!» – деб, айтхан кюн. (Гюнахларын кёрсе, отда кюймез ючюн).

79 суура

ДЖЫРТЫУЧУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме (аман адамны) джанын джыртыб термилтиб алыучу,

2. (ийманлыны) джанын да джумушакъ алыучу,
3. сюзюлюб хауада джюзюучю,
4. ашыгъыб бир-бирин да озуб джюрюучю (мёлекле бла),
5. буйрукъну тындырыргъа да ашыгъыучула.
(Былайда сёз кёкде: кюн, ай, джулдузла, планетала бир-бири аллына озуб, Аллахны буйругъундан чыкъмай, хар бири да орнунда джюзюб джюрюулерини юсюнден айтылады дегендиле Табарий бла Бахауи).
6. Ол титирерик титиреген кюн (Къыямат кюн),
7. аны ызындан экинчи (титиреу) да келсе,
8. ол кюн джюрекле къалтырарла,
9. кёзле да сюзюлюрле.
10. (Мухаммад) ала (мушрикле): «Сора биз, ишексиз, бурун халыбызгъамы къайытырбыз,
11. биз чириб бошаб, сюек болгъандан сора?» - дерле.
12. Дагъыда ала: «Алай болса уа, ол а къолай къайытыу тюлдю», - дерле.
13. Ол кюн а, джангыз бир ачы таууш болур,
14. ала осагъатлай (къабырдан) уяныб сагъайырла.
15. (Мухаммад) сеннге Муссаны хапары келдими?
16. Раббиси анга Тууаа деген бир сыйлы тюзде таууш этгени:
17. «Фыргъауннга бар, ишексиз, ол чекден чыкъгъанды,
18. сен анга: «Тазаланыргъа къалайса?» - де, -
19. хо болсанг, мен сени Раббинги джолуна тюзетейим, Аллахынгдан къоркъа билирсе», - де.
20. (Баргъанында) анга Мусса уллу сейир белги кёргюздю.
21. Ол а аны ётюрюкге санады да, анга тынгыламады,
22. дженгил огъуна ол ары бурулду да,
23. адамларын джыйды да, сора алагъа таууш этди:
24. «Сизни мийик раббигиз менме», - деди.
25. Сора Аллах да аны дунияда, ахыратда да (азабха) тутду.
26. Ишексиз, къоркъа билгеннге, ол затда керти оюм барды.
27. Сизден, кёкден джаратыуда, къайсы къыйынды? Аны уа Ол ишледи.
28. Ол аны мийикге кёлтюрюб, джарашдырыб къурады,
29. аны кечесин къарангы, кюндюзюн джарыкъ этди,
30. андан сора джерни да (тёгерек) этиб джайды,
31. суун, отлаун да чыгъарды,
32. мийик тауланы да сюеди
33. сиз да, малларыгъыз да хайырланыргъа.
34. (Къыяма КЮН келиб) уллу къыйынлыкъ басхан заманда,
35. ол кюн хар адам (дунияда) талпыгъан затын эсине тюшюрюр (игиге, аманнга болса да),
36. ол кюн джаханим да кёзге туура болур, кёрген къауумгъа.
37. Сора (Джаратхан Аллах салгъан) чекден чыкъгъан,
38. дуния джашауну да сайлагъан адамны айтсакъ –
39. аны орну, ишексиз, джаханим болур.

40. Алай а Раббисини аллына сюелирин (унутмай) къоркъуб, нафсы хауасын бошламай, аны тыйыб джашагъанны айтсакъ –
41. аны орну да, ишексиз, джаннет болур.
42. (Мухаммад) сеннге: «Къыямат кюн къачан келликди?» - деб, сорадыла.
43. Аны айтыргъа сенде билим къайда?
44. Аны юсюнден билим Раббинге тиреледи.
Оджыл, бу джыл Къыямат кюн келликди деб бериучендиле, аны сыйлы Аллах таша этгенди, аллай хапарлагъа ийнаныу харамды.
45. Сен а, къуру Аллахдан къоркъгъан адамны сакълыкъгъа чакъырыучуса.
46. Ала аны (Къыяматны) кёрген кюн, (дуния) алагъа не ингир чакълы, не эртден чакълы бир кёрюнюр.
(Дуния джашау бизге бир кёбча кёрюнсе да, анда учу-къыйыры болмагъан джерде, мында джашаубуз, не эртден чакълы, не ингир чакълы бирчик кёрюнюб къаллыкъды).

80 суура

КЪАШ-БАШ ТЮЙЮУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. (Файгъамбар) къаш-баш тюйюб, ары бурулду,
2. анга сокъур келгени ючюн.
3. (Мухаммад, ол келген адам ауаз эшитсе, тюзелиб) тазаланыб къалыр эсе уа, сен аны къайдан билесе,
4. неда ол ауазны ангылаб, ауаз анга хайыр берир эсе уа?
5. Ол байны айтсакъ (сен аны къайгъылы болуб тургъан),
6. сен а анга эс бёлюб, ары буруласа,
7. аны тазаланмагъан айыбы, сени бойнунга болмаса да.
8. Ол сеннге (термилиб) ашыгъыб келген адамны айтсакъ –
9. ол а (Аллахдан) къоркъгъан адамды,
10. сен а аны къоюб ол байгъа, ары буруласа.
(Байланы бири келиб, Мухаммад гъ.с. аны диннге чакъыра тургъанлай, Абдуллах ибн Мактум деб бир сокъур талпыб келиб, аланы бёлгенди. Расул аны бёлгенин ушатмай, къаш-баш тюйгенди. Уллу Аллах да файгъамбарны ол ишин ушатмагъанды).
11. Огъай, алай тюлдю! Ишексиз бу Къуран эсгертген затды (ауазды)
12. аны эсгерирге сюйгеннге.
13. Сыйлы нусхалада (джазыулада) сакъланыб тургъан,
14. огъары мийикде, таза болуннган,
15. (мёлеклени) къоллары бла джазылгъан,
16. сыйлыла, ашхыла (джазгъан).
(Мухаммад гъ.с. Къуранны кеси джанындан джарашдырады деген къауумгъа, ол къайда джазылгъанын, биринчи аны кимле джазгъанын ачыкълайды былайда).
17. Ёлсюн адам! Ол кяфыр къалай болады!
18. Ол (Аллах) аны неден джаратханын (кёрмеймиди сора!)

19. Бир тамчы суудан джаратыб, аны къадарын (джазыуун) бегитди,
20. сора Ол аны джолун тынч этди (джашау джолун),
21. сора аны ёлтюрюб (аджал бериб) къабыр да этеди,
22. сора Ол аны сюйген заманында тирилтеди.
23. Огъай! Ол Аллахны буйругъун тындырмайды.
24. Сора адам ашагъан ашына къарасын!
(Аны къалай битгенине ойлашыб, терен сюзюб къарасанг, ол бек сейирди. Кеси да ол джер юсюнде джаны болгъаннга джашауду).
25. Биз шоркъулдатыб, (кёкден) сууну къалай къуябыз,
26. джерни да (битим бла) къалай джарабыз,
27. Биз аны юсюнде къалай битдиребиз: мюрзеуле,
28. джюзюмле, хансла,
29. зейтунла, хурмала,
30. къалын кёгет терекле,
31. (тюрлю-тюрлю) кёгетле, джайлыкъла,
32. кесигиз да, малыгъыз да хайырланыр ючюн.
(Алай а ала бары да болжал бла берилди. Бир кюн бир барыны да арты боллукъду).
33. Сора бир къаты таууш келген заманда (экинчи сур),
34. ол кюн, адам къарнашындан,
35. анасындан, атасындан,
36. тиширыу нёгеринден, баласындан къачар –
37. ол кюн аланы хар бири да башы къайгъылы болур.
(Ол – тюзлюк болгъан кюндю. Ариу ахлула болсала да, Уллу Аллах хар кимни хакъын берир. Ариу джашаб бир-бирин разы этмеген ахлула да, ол кюн бир-бирине дау салырла. Бир-бирлеринден къачханларыны себеби аны ючюндю).
38. Ол кюн бир къауумланы бетлери – джарыкъла болурла,
39. кюле, ышара турурла.
40. Бир къауум бетле да – кир-букъу болурла,
41. юслерин сыйсызлыкъ басар –
42. ала да кяфырла, ассыла.

81 суура

БЮКЛЕНИУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню къалай келлиги.

1. Кюн бюкленнген (нюрю кетген) заманда,
2. джулдузла да джукъланыб, чачылгъан заманда,
3. таула да (орунларындан тайыб) джюрютюлген заманда,
4. онайлыкъ буаз тюе да иесиз (атылыб) къалгъан заманда,
5. кийик джаныуарла да джоббу-джоббу джыйылгъан заманда,

(не тюрлюсю да, бир-бирин ашаучу джаныуарла бир-бири къайгъылы болмай, джанлары къайгъылы болуб),
6. тенгизле да бир-бирине къуюлуб, бир болуб (джандырылгъан) заманда.
(Джер джарылыб, тенгизлени тюблеринден от чыгъыб, ол кюн тенгизле да джанарла),
7. джанла да тёнгеклери бла къошулгъан заманда (дуниядача сыфатлары бла),
8. джаны саулай басдырылгъан къыз сабийчик да сорулгъан заманда,
9. ол не гюнахы ючюн ёлтюрюлдю, деб,
10. (гюнах, сууаб) тефтерле да джайылгъан заманда,
11. (джабыуу алыныб) кёк да ачылгъан заманда,
12. джаханим да джандырылгъан заманда (гюнахлыла ары атыла тебреген заманда, джаханим от да гюрюлдеб, къаты джанар),
13. джаннет да джуукъ келген заманда,
14. хар джан (ол кюн ахыратха) не хазырлагъанын билир.
15. Огъай! Мен ант этеме, хаман къайытыб келиучю (джулдузла) бла
16. бара-барыб ташайгъан,
17. къарангылыкъ басхан кече бла да,
18. агъарыб келген танг бла да,
19. ишексиз, бу (Къуран) сыйлы келечини сёзюдю (Уллу Аллахны келечиси Джабраилни),
20. дементили Гъаршны Иесинден келген, уллу къарыуу болгъан келечи,
21. (мёлекле) анга бойсуннган, кеси да ышаннгылы болгъан (Джабраил).
22. Сизни джолдашыгъыз – ол джинли тюлдю (Мухаммад гъ.с. ол сиз айтханча шашхынлы тюлдю).
23. Ол аны (Джабраилни) тейри джарыкъда ачыкъ кёргенди.
24. Ташаны кёрген затына ол гызмарлыкъ этмеди.
(Мухаммад гъ.с-ны джюреги анга ишеклик келтирмеди, чайкъалмай, толу ийнанды).
25. Ол (Къуран) ташла бла тюйюлген (Аллах налат берген) шайтанны сёзю тюлдю.
(Сиз а къаллайла сёлешесиз, Мухаммад гъ.с. джинлиди, бу аятланы анга шайтанла шыбырдайдыла деб).
26. Сора сиз къайры барасыз (терсейиб?)
27. Ол (Къуран) джер джюзюне, къуру ауазды (башха зат тюлдю),
28. сизден тюз джолгъа тюзелирге сюйгеннге.
29. Аламланы Иеси (Аллах) тыйыншлы кёрмей, сиз тюз джолгъа тюзелалмазсыз.
(Адам кесин тюзелиб тургъаннга санаргъа ёчдю. Ол алай тюлдю. Тюзелгенни уа, къуру Уллу Аллахды билген. Адамны сагъышы, ич оюму, баргъан джолу Аллахны излемича болмаса, аны ийманы ийман болмайды).

82 суура

ДЖАРЫЛЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню къалай келлиги.

1. Кёк атылыб-атылыб джарылгъан заманда,
2. джулдузла да чачылгъан заманда,
3. тенгизле да бир-бирине къуюлгъан заманда,
4. къабырла да ачылгъан заманда (ёлюкле чыгъаргъа),
5. (сора ол кюн) хар ким нени хазырлагъанын, нени къойгъанын билир (гюнахдан, сууабдан).
6. Эй, инсан! Чомарт Раббингден терилтиб, сени не зат терсине элтеди,
7. сени джаратыб, толу (адам) этиб, субай санла берген.
8. Ол сени Кеси сюйгенича сыфатда къурады да?
9. Огъай, алай тюлдю! Сиз сюд кюнню ётюрюкге санайсыз.
10. Сизни юсюгюзде уа, сакълауулла (мёлекле) бардыла.
11. Сыйлы джазыучула (гюнах-сууаб),
12. сизни не этгенигизни ала биледиле.
13. Ишексиз, ашхыла зауукълукъда болурла.
14. Чекден чыкъгъанла уа, ишексиз, джаханимде болурла.
15. Сюд кюн ала отда кюерле,
16. ала андан (къутулур) бир таша джер табмазла.
17. Сора ол къаллай кюндю? Аны сеннге ким билдирир?
18. Энтда (сорама) ол Къыямат кюн деген, ол къаллай кюндю? Сеннге аны ким ангылатыр?
19. Ол кюн бир джанны бир джаннга къолундан бир джукъ келмеген, оноу бары да, къуру Бир Аллахха тохташхан кюндю.

83 суура

АЛДАУЧУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ёлчеде, базманда алдаучулагъа – къыйынлыкъ.
2. Адамладан кеслерине алгъан заманда толу алыб,
3. кеслери алагъа, не ёлчелеген, неда чекген заманда кем этиучюлеге.
4. Сора ала тирилликбиз деб, бир акъыл этмеймидиле,
5. Уллу Кюннге,
6. халкъла дунияланы Иесини аллына сюелген кюннге?
7. Огъай, алай тюлдю! Ассыланы китаблары «сиджджиндеди».

8. Ол «сидждгин» деген ол неди, сеннге аны ким билдирир?
9. Ол а ачыкъ джазыулу бир китабды (ассыланы китабы).
10. Ётюрюкге санаучулагъа, ол кюн къыйынлыкъ,
11. сюд кюнню ётюрюк этиучюлеге.
12. Аны ётюрюк этген а, къуру чекден чыкъгъан, гюнахлы адамды.
13. Анга Бизни аятларыбыз окъулгъан заманда: «Буруннгуланы таурухлары!», - деб къойгъан.
14. Огъай, алай тюлдю! Аланы этген (аман) ишлери джюреклерин тот этгенди (ары ауаз ётерден озгъанды).
15. Огъай, алай тюлдю! Ишексиз, ол Кюн Раббилери бла аланы аралары бёлюнюб болур (джабыу салыныб).
16. Ишексиз, андан сора ала джаханимде кюерле.
17. Сора алагъа: «Ма бу ол сиз ётюрюкге санагъанды (джаханимди)», - деб, айтылыр.
18. Огъай, алай тюлдю! Ишексиз, ашхыланы китаблары уа, «гъиллиййюндеди».
19. Ол «гъиллиййюн» деген а, ол не затды, аны сеннге ким билдирир?
20. Ол да джазыулу бир китаб (сууаблыланыкъы).
21. Анга джуукъ (болгъан) мёлеклеге, Ол (Аллах) туурады.
22. Ишексиз, ашхыла тамам зауукълукъда болурла,
23. тапчанлагъа таяныб, тёгерекге къарай,
24. сен аланы кёрсенг, бетлерини джарыгъындан танырса.
25. Алагъа, пашотлары бла асыралыб тургъан, сырала ичирирле.
26. Аланы пашотлары мискден болур. Ма ол зат ючюн эришсинле эриширикле (дуния зат бла эришмей!)
27. Ол ичги «таснима» деген суу бла къатышыбды,
28. Аллахха джуукъ болгъанла ичиучю къара суудан.
29. Ишексиз, ассы къаум ийман салгъанлагъа кюле болдула.
30. Ала, къатлары бла ётген заманда, аланы кёз-къашлары бла самаркъау эте болдула,
31. ала ахлуларына, нёгерлерине да, алагъа кёл кенгдире (аланы хыликке эте) къайытдыла.
32. Аланы кёрген заманда да: «Была тамам аджашыбдыла», - дей болдула.
33. Ала уа, алагъа къараулгъа джиберилмеген эдиле.
34. Сора ма бюгюн а (Къыямат кюн) ийнанганла да ол кяфырлагъа кюлюрле,
35. таянчакълагъа таяныб, рахат (хош) къарай.
36. Ол кяфырла (бюгюн ол хыликке) этгенлерине кёре, хакъларын табдыламы экен, деб? (Игитда табарла, бюгюн тюзлюк кюндю сора).

84 суура

ДЖАРЫЛМАКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню келир хапары.

1. Кёк атылыб-атылыб джарылгъан заманда,

2. Раббисине бойсунуб, иш да (ауалда пландача) тыннган заманда,
3. джер да созулуб (юсю тюз болуб) къалгъан заманда,
4. ичин бери къотарыб, ол бош болуб къалыр,
5. ол да Раббисине бойсунуб, иш да пландача толса.
6. Эй, инсан! Ишексиз сен кёче-кёче, Раббинге бара тураса, сен аны бла (амалсыз) тюбеширсе,
7. сора (алайда) китабы онг къолуна берилген адамны,
8. аны соруууу тынч болур,
9. къуанчлы ахлуларына къайытыр (джаннет нёгерлерине, юйдегисине).
10. Китабы арт джанындан берилген а,
11. ол а кесине ёлюм тилер (термилмез ючюн),
12. (огъай) ол къызгъан отда кюерикди.
13. Нек десенг, ишексиз, ол ахлусуну ичинде уллукёллю, керпеслениб джашагъанды (ахратны сан этмей).
14. Ишексиз, ол Аллахына чырт къайытыр акъыл этмегенди.
15. Алай а Раббиси аны кёрюб турду.
16. Огъай, алай тюлдю! Мен ант этеме: шафакъ (ингирги тейри джарыкъ) бла да,
17. кече бла да, ол ичине джыйгъан затла бла да. (Ингир болгъанлай джаны болгъан затла, кече къалыр джерлерин джокълаб, ашыгъыш, патарларына джыйыладыла),
18. толгъан ай бла да,
19. сиз бир халдан бир халгъа кёче-кёче барлыкъсыз.
(Дуния сынамланы ётерсиз. Къыйынын, зауугъун да кёре-кёре: туууб, ёсюб, уллу болуб, ёлюб, тирилиб, махшаргъа барыб, Аллахны аллына сюелиб).
20. Не болгъанды алагъа, сора ийман нек салмайдыла?
21. Къуран окъулгъан заманда да, сежде этиб баш нек урмайдыла?
22. Ол къой эсенг кяфыр къауум аны ётюрюкге да санайды.
23. Аллах а, ала ичлерине нени джыйыб тургъанларын, иги билибди.
24. Сен алагъа (Мухаммад) термилтген азабны сюйюмчюсюн айт,
25. къуру ийман салыб, ашхы къуллукъ этгенледен къалгъанлагъа. Алагъа уа тауусулмазлыкъ джал барды.

85 суура

ДЖУЛДУЗ БЁЛЕК.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме джулдузлу кёк бла да (созвездия зодиака),
2. сёз берилген кюн бла да (Къыямат кюн),
3. шагъатлыкъ этген бла да, шагъатлыкъ этилген бла да (файгъамбарла, мёлекле, китабла, адамны санлары, д.а.к.).
4. Ол чунгур иелери ёлсюнле!
5. Ичинде от джандырыб,
6. кеслери да аны тёгерегине олтуруб,

7. муъминлеге этген ишлерине туурадан къараб (аланы отда кюйдюре),
8. аладан ачыуларын алыб кюреше, къуру Уллу, Махтаулу (Аллахха) ийман салгъанлары ючюн,
9. кёклени, джерни оноулары да Аныкъы болгъан. Аллах а хар неге да туурады.
10. Ишексиз, муъмин эркишилеге, тиширыулагъа да къыйынлыкъ бериб, сора тауба этмегенлеге – алагъа джаханимни кюйдюрген азабы хазырды.
11. Алай а ийман салыб, ашхы къуллукъла этиб тургъанла – ала, ишексиз, тюбю бла суула баргъан джаннетледе болурла. Ол а, уллу насыбды (ангылагъаннга).
12. Ишексиз, (азаб бериуде) сени Раббинги къарыуу уллуду.
13. Ишексиз, Ол (джаратыуну аллын да) башлайды, ызына да къайтарады.
(Бирлени болджаллары джетиб кетерсе, къайтарыб джангы джанла, битимле джаратады. Ёлгенлени къайтарыб, сау этери да аны кибикди. Уллу Аллахны ол ишине, иги эс бёлюб сюзген адам, тирилиу хакъ болгъанын ангылар, чайкъалмаз. Бу аят, ёлген адам къалай сау болур деб, чайкъалыучу адамлагъа далилге келтириледи).
14. Кеси да Ол эм бек кечиучюдю, сюймеклиги да уллуду (халкъына).
15. (Сыйлы) Гъаршны да Иесиди, махтаулуду.
16. Мурат этгенин, Ол толу этиучюдю.
17. Сеннге аскерлени хапарлары келдими,
18. фыргъауунну, самудну?
(Ала, Сыйлы Аллахдан келген келечиге бойсунмай, ахырлары къалай халек болгъанлары сизге белгилиди да. Сора сиз, эй, меккячыла, биз да алача болуб къалмайыкъ деб, бир къоркъа билмеймисиз, ол ишге ойлашыб, бир эс джыялмаймысыз?)
19. Алай болса да, ол кяфыр къауум (Къуранны) ётюрюкге санайды.
(Ол затладан да бир оюм этмей).
20. Аллах а аланы арт джанларындан къуршалабды.
21. Огъай, бу – къуру махтаулу Къуранды,
(ала айтханча, ол Мухаммад гъ.с. кеси джарашдыргъан зат тюлдю),
22. Лаухул махфузда сакъланыб тургъан.
(Не джинден, не башхадан чырт бир заран джетмеген, таза джерде. Джинлеге ары джол джокъду, ол ала джетер джерде тюлдю. Мушрикле, Мухаммад гъ. с-гъа, ол окъугъан затын аны къулагъына джинле шыбырдайдыла дегенлерине, джууабды ол).

86 суура

КЕЧЕ ДЖОЛОУЧУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме кёк бла да, кечеги джолоучу бла да!
2. Кечеги джолоучу деген неди, аны сеннге ким ангылатыр?
3. Ол – бир джылтырагъан джарыкъ джулдузду.
4. Биргесине сакълауулу болмагъан бир джан да джокъду.
5. Сора къарасын адам, ол неден джаратылды,
6. чартлагъан суу (тамчыдан) джаратылды,

7. омураула бла кёкюрек сюекден чыкъгъан.
(Эркишини омурауундан, тиширыуну да кёкюрегинден. Эркиши бла тиширыуну арасында бир-бирине къошулгъан суу тамчыдан джан салыб, адам къурагъан Аллах, аланы экинчи кере да сау этерге кючю джетмезми? Бу ишге бир кесек терен сагъыш этген адам, аз да ийманда чайкъалмаз).
8. Ишексиз, аны ызына къайтарыргъа (тирилтирге) Аллахны къолундан бек келир,
9. адамланы ташалары ачылгъан кюн (ала унутуб бошаб тургъан затлары да, басдырыб тургъанлары да),
10. (ол кюн) аны башына, не бир къарыуу джокъ, не анга бир болушуучу джокъ.
11. Мен ант этеме, таймаздан бурулуб туруучу кёк бла да,
(кёкле да тохтаусуз тогъай бурулгъанлай турадыла)
12. джарылыб-джарылыб (битим берген) джер бла да.
13. Ишексиз, ол (Къуран аманны-игини, терсни-тюзню, хар нени арасын) айырыучу затды,
14. чам-оюн тюлдю.
(Адамлагъа булджуугъа келген зат тюлдю. Хар нени да джаратхан Уллу Аллахны Кесинден келген буйрукъду. Аны сыйын, хурметин кёрмей, оюннга-чамгъа буруучула бардыла. Ийманларындан чыкъмаз ючюн, ала бек сакъ болсунла! Аллахны дини бла чам этиб безирерге излеген адам, ол биреуню хыликке этмейди, джаратхан Сыйлы Аллахын хыликке этеди. Акъылы болгъан адам, Сыйлы Аллахны сёзю бла чам этерми сора?)
15. Ишексиз, ала да этедиле хыйлала (Расулну къурутуб, Ислам динни тыяргъа, д.а.к.),
16. Мен да этеме (алагъа) хыйлала,
(Аллахха къаршчы тургъан къауумгъа азаб берирге. Ала биринчи къазауатда огъуна халек болгъандыла. Толу хакъларын Уллу Аллахны аллына баргъан кюн, алайда алырла).
17. (Мухаммад) сен кяфырлагъа бир кесек болджал бер, бир кесек чыда (ким хорларын кёрюрбюз! Узаймай, Уллу Аллахны берген сёзю толгъанды. Сыйлы Аллах сёз бергенича, тюрленмей, муслиманла хорлаб, Ислам дин башха чыкъгъанды).

87 суура

ЭМ МИЙИК.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мийик Раббинги атын, махтаула бла тазала!
2. Хар затны джаратыб, келишдириб алагъа кереклисича, ёлче берген.
(Къуру адамны алыб къарасанг да, ол да бек сейирди. Хар саны, джиги, кёзю, къашы, бармакъ учуна дери ёлчелениб этилгенди. Хар неси да марда бла бир-бирине келишдирилибди. Кёклени алсанг да аны кибикди. Ала да бир марда бла ёлчелениб, бичилиб къуралгъандыла. Ол мардадан чыкъгъан да джокъду.
Марданы бузаргъа излеген, аладан бири да джокъду. Битимни алыб айтсакъ, ол да аны кибикди. Хар чапрагъына, бутагъына дери, хар бири да орнун алыбды).
3. Хар неге да энчи къадар бериб, тюз джолуна да тюзетген,

(джаны болгъанны, болмагъанны да. Аланы барыны да, Аллах джанында, джазыуу болмагъан джокъду. Сюйсе-сюймесе да, ол джолдан бири да чыгъалмайды),
4. отлауланы да битдирген,
5. артда аланы къара къаудан этиб къойгъан.
(Кёкден джауум джаудуруб, хар затны битдириб, болгъанны кёгертиб, сора аны мал да, адам да хайырланыб, алагъа азыкъ болуб, джашау барыр ючюн. Сора аланы алай этерге кючю джетген, хар неге да кючю джетери белгили болургъа керекди. Адамны алыб къарасанг, ол да алайды. Сабий болуб туууб, ёсюб уллу болуб, артда ызына айланыб къарт болуб, къара къауданнга ушаш болуб къалады. Бу затлагъа эси джетиб ойлашалгъан, ол ишлеге бир Оноучу болгъанына, аз да ишеклик келтирмез. Ол кючню иесине уа, хар миллет кесини тилинде кесича ат атайды. Муслиманла Анга - Аллах дейдиле. Хар миллетни бир энчи аллахы джокъду. Ол бютеу халкъланы да, кёклени, джерни да, алада болгъан затланы да джаратхан – Бир Аллахды).
6. Биз сеннге (бу Къуранны) окъутурбуз, сора сен да аны унутурукъ тюлсе,
7. къуру Аллах унутдурургъа сюйгени болмаса. Ишексиз, Ол туураны да, ташаны да биледи.
(Джабраил мёлек келиб файгъамбар гъ.с-гъа Къуран аятланы окъугъан заманда, ол аланы унутуб къояма деб къоркъуб, уллу-уллу айтханды. Бу аятла ол заманда тюшгендиле).
8. Биз сеннге джолну эм тынчха, тынч этербиз (динни, шериятны).
(Адамлагъа Ислам динни тутхан къыйын кёрюнсе да, халкъ ол джолгъа тюшгенден сора ахыры тынч, рахат джашау болады. Нек десенг, ол халкъгъа тынчлыкъгъа келгенди).
9. (Къуран бла ауаз) айтыб эсгертгенинг хайыр берсе, (ариу бир адамгъа берсе да) эсгерт!
(Керексиз джерде, тынгыламагъан адамгъа айтыу, ол Уллу Аллахны сёзюн учуз этиудю! Аллай джерде ауазны къояргъа керекди).
10. Аны эсге аллыкъ а, къуру Аллахдан къоркъгъан адамды.
11. Андан джанлагъан а, ол эм джарлыды,
12. эм уллу отда кюерик,
13. сора ол анда не ёлмез, не сау болмаз.
14. Насыблы болду, кесин тазалагъан (джюрегин, къанын),
15. Раббисин да эсгериб, сора намаз да къылгъан.
16. Огъай! Сиз а дуния джашауну сайлайсыз,
17. ахырат а сизге (дуниядан эсе) хайырлыды эмда бошалмазлыкъды.
18. Ишексиз, бу хапарла алгъыннгы джазыулада да алайды,
19. Ибрахимни, Муссаны китабларында да.
(Ол айтыу къуру Къуранда тюлдю. Ала тындырмасала да, Ибрахимге, Муссагъа келген китаблада да алайды. Ол къауум хакъны ангылаб, тюзюне къайытсала, ала бла бизни арабызда бёлюнюр зат джокъду).

88 суура

ДЖАБАРЫКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню келир хапары.

1. Сеннге дунияны юсюн басарыкъ хапар келдими?
2. Ол кюн бир къауум бетлени къайгъы басар,
3. къаты арыгъанла, талгъанла болурла.
4. Ала джаннган отда кюерле,
5. алагъа къайнар сууну ичирирле,
6. ашагъан ашлары, къуру чыгъана болур,
7. не семиртмеген, не ачлыкъны басмагъан.
8. Ол кюн бир къауум бетле да къууанчлы болурла.
9. Талпыгъан (кюрешген) затларына разы болурла,
10. мийик джаннетлени ичинде.
11. Ала анда бир бош (адебсиз) сёз эшитмезле.
12. Анда алагъа акъгъан къара суула бардыла,
13. анда мийикде тургъан орундукъла,
14. хазырланыб тургъан стаканла да,
15. тизилиб тургъан джасдыкъла да,
16. тёшелиб тургъан кюйюзле да.
17. Сора ала кёрмеймидиле, тюени къалай джаратылгъанын,
18. кёкню да къалай кёлтюрюлюб тургъанын (башыбызда),
19. тауланы да къалай сюелиб тургъанларын,
20. джерни да къалай джайылыб тургъанын?
(Сора ала бу затлагъа бир ойлаша билмеймидиле? Бир этиучю болмай, ала бары да кеслери алларына къалай болуб къалырла?)
21. (Мухаммад) сен алагъа хаман айтыб эсгерт (ангылат)! Сен къуру эсгертиучюсе,
22. алагъа зорлукъ этиучю тюлсе.
23. Ийнанмай, андан (ауаздан) джанлагъаннга –
24. анга уа Аллах уллу азаб берир.
25. Ишексиз, аланы келирлери Бизгеди,
26. аланы (ишлерин) тергеу да, Бизни бойнубузгъады.

Къыямат кюн келсе, адамла кими уллу зауукъда, кими да уллу къыйынлыкъда болурларын бу суура ариу сыфатлайды: ол кюн бир къауум адамла арыб-талыб, онгсузлукъ джетиб, бир къарыулары къалмай, сыйсыз халгъа тюшерле. Дунияда, ол кюнлерин унутуб, кеслерин анга хазырламай, хаух джашау бла зауукъланыб, керилиб, ёмюрлюк турур джерлерин унутханлары ючюн. Ахырат кюнлерин унутуб, тюзлюкге, хакъгъа эс бёлмей, ётюрюк бла къууаныб джашагъанлары ючюн. Барыб хакъгъа тирелиб, аны кёзлери бла да кёрюб къалсала, асыры уялгъандан башларын ёрге да кёлтюралмай,

энгишге-энгишге къараб тохтарла. Ала джаханимге тюшселе, анда азыкълары не болурун да, бу суура ариу ачыкълайды.

Алай а ол кюнюне кесин къураб, Аллахыны аллына сюелирин да унутмай, дунияда заманында хакъны излеб, тюз джолда джашауун ашыргъан да, джаннетледе зауукъда эркин керилиб, ёмюрлюкге джашауун бардырлыгъын да ачыкълайды. Адам улуну кёбюсю дуния джашаугъа эси кетиб, аны багъалатыб, ахыратны сан этмей джашаса да, керти джашау, зауукъ джашау – андады. Адам ёлюб бу дуниядан айырылса да, джаннга ёлюм джокъду, ол ёмюрлюкдю. Мында къаллай джолну сайлагъанына кёре, анда да джашауу барыб турлукъду. Джан тёнгекден айырылса, Уллу Аллах джанны алса, биз ёлдю дейбиз. Тёнгек джерге кетеди, джан а дуниядача сыфатына кириб, Аллахны аллына джууабха сюелликди. Кими ариу сыфатда – джарыкъ бетли, кими да эрши сыфатда – къара бетли. Алай болса да адам ёлсе, аны ахлулары ёлюкню алларына алыб, анга сарын салыб джылайдыла, аны къайгъылы боладыла. Тюзю уа – аны джанына джыларгъа, джаны къайгъылы болургъа керек эди. Нек десенг, топуракъдан къуралгъан санла, топуракъгъа кетедиле. Бир Аллахдан салыннган джан а – ол ёмюрлюкдю, ёлмейди. Дунияда сайлагъан джолуна кёре, ахыратда джууабха тартылады. Айыблы, бюсюреулю болгъан да – джанды. Бизден джан таша болуб, адамны аны кёрюрге къолундан келмесе да, зауукъланнган да, азабланнган да – олду. Джанны унутуб, ёлгенни арагъа алыб, анга къыйналыб бушуу этиу – джахилликди. Керти муслиманла уа, ахлуларын сюйселе, аны джаныны къайгъысын этиб, Аллахдан анга кечмеклик эмда рахмат тилек этерге керекдиле. Эм игиси уа – биреу ахлусун сюйсе, адамы ёлгюнчю, сау заманында аны къайгъысына кирирге керекди. Аны Аллахны тюз джолуна ийманнга, диннге тартыб, буруб кюреширге керекди. Ол терсейиб, аджашыб ёлгенден сора уа, анга тилек, дуа болушурламы сора? Ахлулары джыйылыб сарын-джылау этиу а, болушхан къой эсенг, анга ол къуру азаб береди. Файгъамбарны хадисинде: «Сарын ючюн, ёлюк къабырда азабланады», - дейди.

89 суура

ТАНГ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме! агъарыб атхан танг бла да,
2. он кече бла да (не оразаны арт ону, не къурманны ал ону).
3. Пара-пара джаратылгъан бла да, нёгерсиз бла да (нёгерсиз а – Бир Аллахды),
4. саркъыб, бошалыб баргъан кече бла да.
5. Акъылы баргъа, сора бу антла джетмеймидиле (ойлашыргъа?)
6. Сора сен билмеймисе, Раббинг Адны халкъына къалай этгенин?
7. Узун багъанала бла ишленнген, Ирама деген элге,
8. аныча (дементили) бир къралда да болмагъан.
9. Къаяланы кесиб, ёзенледе юйле ишлеб тургъан, Самудну къауумуна да.
10. Ол къазыкъла иеси фыргъаууннга да. (Муъминлеге къыйынлыкъ бериб тургъан).
11. Джер-джерде, къраллада чекден чыкъгъан ассылагъа да.
12. Ала джер юсюнде кёб бузукъла (уллу артыкълыкъла) этген эдиле.

13. Сора Раббинг аланы юслерине азаб къамчисин джаудурду (къыйынлыкъла къуйду).
14. Ишексиз, сени Раббинг халкъын марабды (сынабды).
15. Сора адамны (къылыгъын айтсакъ) Раббиси сынаб байлыкъ берсе анга, ол: «Раббим мени сыйлы этди», - дейди. (Сыйны рысхыда кёрюб, аны уллулукъ тутады).
16. Сора дагъыда Ол сынаб, аны рысхысын дыккы этсе: «Раббим мени сыйсыз этди», - дейди.
(Сыйлы-сыйсызгъа, адамлыкъ бла къарамай, байлыкъ бла багъа береди. Уллу Аллах а, бир бай этиб, бир джарлы этиб сынайды).
17. Огъай, алай тюлдю! Сиз не ёксюзню хатерин кёрмейсиз,
18. не мискиннге аш ашатыргъа кишини къозгъамайсыз.
19. Бир-бири тюбюнгю уа туташ ашайсыз (ёлгенден къалгъан рысхыны. Ёксюз, джарлы айырмайын энчилейсиз).
20. Байлыкъны уа, мардасыз, къаты сюесиз.
21. Огъай, алай тюлдю! Джер букъу-чукъу болгъан заманда,
22. Раббинг да туура болуб, мёлекле да саф-саф болуб келген заманда,
23. сора ол кюн джаханим да келтирилир (махшар халкъы да кёре-кёре, мёлекле джаханимни алыб келирле). Сора хар адам да ол Кюн этген затларын эсине тюшюрюр (ниетине дери. Алайда) эсгергенден а, не хайыр.
24. Сора ол: «Ах анасыны, бу джашауума (ахыратыма) бир джукъ хазырласам эди», - дер.
25. Сора ол кюн Аллах азаб бергенча, бир киши да азаб беральмаз.
26. Ол салгъан бугъоулача да, киши бугъоу салалмаз.
27. (Тюз адамгъа): «Эй, тынчайгъан джан!
28. Раббинге къайыт! Сен Анга, Ол да сеннге разы болгъан халда!
29. Кир, Мени (сыйлы) къулларымы ичине!
30. Кир (Сыйлы) джаннетиме да!» - деб, айтылыр.

90 суура

ШАХАР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Огъай! Мен бу (Меккя) шахар бла ант этеме,
2. бу шахарда турургъа, сен (Мухаммад) тыйыншлыса.
(Меккячы гяуурла Мухаммадха анда джашау бермей, къыстагъанлары ючюн айтылады ол. Ол а аны туууб, ёсген джериди).
3. Мен ант этеме ата бла да (Адам гъ.с.), аны туудукълары бла да.
4. Биз адам улуну къайгъыланы ичинде джаратдыкъ.
(Дуния джашауну, къабыр соруну, Къыямат кюнню къайгъылары).
5. Сора ол анга кишини кючю джетмез деб, алай акъылмы этеди?
6. «Мардасыз къаллай бир рысхы джойдум», - дейди ол.
(Мухаммад гъ.с-гъа заран салыр ючюн, аны бир джауу).
7. Огъесе, аны чырт киши кёрмейди деб, акъылы алаймыды?
8. Сора Биз анга эки кёз этмедикми,

9. бир тил бла эки эрин да бермедикми?
10. Аны аллына эки джолну да (аманны, игини сайлаугъа) салмадыкъмы?
(Бу аят да энтда бир ачыкълайды, эркинлик адамны кесинде болгъаны. Терс джолну сайлаб, аманны этиб, сора аны Аллахха атаб, «Аллах алай буюрду» - деб, къутулмазы).
11. Сора ол ауушдан ауаргъа кюрешмеймиди?
(Къыйын джолну хорларгъа, тюз джолуна тюзелирге).
12. Ауушдан аугъан деген неди, сен аны билемисе?
13. Ол а къулну башына бош этиу,
14. неда ачны тойдуруу,
15. джуукъ джетген ёксюзню,
16. неда ачдан тёнгереб тургъан мискиннге аш ашатыу.
17. Андан сора ийман да салыб, бир-бирине сабырлы, рахматлы къауумдан болур.
18. Ма ала онг иелеридиле (тюзюне баргъанла).
19. Бизни аятларыбызгъа ийнанмагъанла уа, ала сол иелеридиле.
20. Аланы юслерин (джаханим) от къуршалар.

91 суура

КЮН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме, кюн бла да, аны джарыгъы бла да,
2. (таймаздан) аны ызындан джюрюген ай бла да,
3. (болгъанны) джарытхан кюндюз бла да,
4. (дунияны) джабхан кече бла да,
5. кёк бла да, аны ишлеген бла да,
6. джер бла да, аны джайгъан бла да,
7. джан бла да, анга сыфат да бериб хар несин кереклисича толу этген бла да!
8. Сора ол джанны ичине, кесин бошлауну да (гюнахха), Аллахдан къоркъуб кесин сакъ тутууну да салгъан бла да.
(Адамны ичинде къанында игиликге, аманлыкъгъа да джол салыныбды. Сайлау адамны кесине къалады. Ойлашыб, акъылын хайырландырса, сыйлы болады, аны бошлаб къойса уа, сыйсыз болады. къысхача, бу суурада айтылгъаннга кёре, адамны насыбы кесини къолундады).
9. Ким аны (кесини къайгъысын кёрюб джюрегин) тазаласа – ол насыблы болур .
10. Аны кирлей къойгъан а, бек ёкюнюр (сокъураныб).
11. Самудну къаууму терсейиб, (келечини) ётюрюкге санагъан эди,
12. аладан эм насыбсыз бир адам ёрге тургъан заманда (тюени кесерге).
13. Аллахны келечиси (Салих) алагъа: «Бу Аллахны тюесиди, бу да аны суу ичген джериди, анга тиймегиз!», - деди.
14. Алай а, ала аны ётюрюк этиб (ийнанмай), тюени сингирлерин кесдиле (ёлтюрдюле). Сора Раббийлери, гюнахлары себебли, къыйынлыкъла къуюб, аланы тюб-тюз этиб къойду,

15. арт джанына уа, Ол (кишиден) къоркъмады.

92 суура

КЕЧЕ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме: къарангылыгъы басхан кече бла да,
2. болгъанны джарытхан кюндюз бла да,
3. эркекни, тишини джаратхан бла да.
4. Сизни дыгаласыгъыз бирча тюлдю (киминг дуния, киминг ахырат къайгъылы, киминг чомарт-киминг къызгъанч, киминг халал-киминг харам, киминг кенгджюрек-киминг тар, зар, киминг кесин алаша тутхан-киминг уллукёллю, киминг тюз акъыллы-киминг экибетли д. а. к.). Ол кюн хар ким ниети къалай эсе, хакъы алай боллукъду.
5. (Аллах джолунда рысхысын) ким берсе, такъуалы да болса,
6. эм ашхы затны да (джаннетни) кертиге санаса,
7. сора Биз аны эм тынч джерге (джаннетге) джолун тынч этербиз.
8. Алай болмай, къызгъанч болса, байлыкъны да джыйыб турса (инджилгенни кёрмей, джарлыгъа бир джукъ бермей),
9. эм ашхы затны да (джаннетни) ётюрюкге санаб,
10. аны джолун да, эм къыйын джерге Биз тынч этербиз.
11. Ол ары кетгенден сора уа, байлыгъы аны къутхармаз.
12. Ишексиз, тюз джолну кёргюзюрге Бизни борчубузду.
13. Дуния да, ахырат да Бизникиди.
14. Мен сизни джаннган отдан къорууладым.
15. Анда кюерик а, эм джарлы адамды,
16. (Къуранны) ётюрюкге санаб, ары бурулуб кетген.
17. Андан кенг боллукъ а, Аллахдан эм бек къоркъгъанды,
18. тазаланыр ючюн, рысхысын джойгъан (аямагъан).
19. (Садакъа алгъан) адамны аны ючюн ызына къайтарыргъа джукъ хакъы-борчу джокъду,
20. къуру Мийик Раббисини разылыгъын излеб бергени болмаса.
21. Ол (адам) а артда къууаныр.
(Садакъасы къабыл болуб, не бюсюреу, не хакъ излемей, неда кёзбау этмей бергени ючюн. Бу аятха кёре, ёлгеннге маулутла, дууала деб джыйылыу, хакъ бла Куран окъуу, ашау-ичиу этиу, андан да джукъчукъла алыу, диннге къаршчы келеди. Ийманы болгъан адам ёлсе, кече-кюн айырмай, не хакъ излемей, аны ызындан джууугъу, тенги, джамагъаты не къадар тилек этселе да, садакъа берселе да, Къурандан джукъ окъуб анга саугъаласала да джарайды).

93 суура

ЭРТДЕН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Бир бёлек кюнню Джабраил мёлек келмей уахъю созулуб, Мухаммад гъ.с. къайгъылы болгъанды. Джюреги къыйналыб, не этерге билмей, ол бек джунчугъанды. Озаманда аны сюймеген джаулары, къууанч эте: «Мухаммадны Аллахы аны ташлады, ол алай боллукъ эди», - дедиле. Ала аны джинле бла къатышыб тургъаннга санадыла. Сора бу суура анга джууабха тюшгенди.

1. Мен ант этеме, эртден кёзюу бла да,
2. къаб-къарангы кече бла да.
3. (Мухаммад, джауларынг айтханча), Раббинг сени ташламады, не аз да Аны сеннге кёлкъалдысы джокъду.
4. Дуниядан эсе, сеннге ахырат хайырлыды.
5. Раббинг а, артда сеннге берир, сен да разы болурса (ахыратда).
6. Сора Ол сени ёксюзлей табыб, Кесине къысмадымы?
(Атасы, анасы ёлюб ол ёксюз къалыб, джауларындан аны Сыйлы Аллах Кеси джакълаб тургъанды).
7. Аджашыуда табыб, тюз джолгъа салмадымы?
(Халкъыны дини меджису дин болуб, Уллу Аллах ол динде къоюб олтурмай, хакъ динни бериб, аны тюз джолгъа салгъанды. Аллах тюзетмей, алай къалыб кетсе, ол да алача аджашханладан болуб къалыр эди).
8. Джарлы халда табыб, сора бай этмедими?
(Дин бла джюрегин бай этгенди, Хаджиятны алгъандан сора рысхы бла да бай болгъанды. Ары дери джарлы эди).
9. Ёксюзню айтсакъ а – аны кючлеме (тюртме! Анга ариу айт, джугъунг болса бер, башын сыла!)
10. Тилеучюню (садакъачыны) айтсакъ – аны да къыстама!
(Джугъунг болуб берсенг, бер! Бермесенг да, сени арбазынга тилеб келгенни, хыны-хуну этмей, ариу, джумушакъ сёзюнгю айт да, ариу халда ашыр!)
11. Раббинги нигъматларын айтсакъ а – аланы хаман айт!
(Уллу Аллахны адам улугъа неллей бир ашхылыкъла этгенин билдир! Ала аны ангылаб, ийман салыр ючюн, шукурла да этер ючюн!)

94 суура

ДЖАРЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. (Мухаммад) сора Биз сени кёкюрегинги ачмадыкъмы?

(Уллу Аллахдан уахъю болуб келиб сеннге ачылгъан затха – диннге, билимге сени джюрегинги кенг этмедикми?)
2. Юсюнгден джюгюнгю да алмадыкъмы?
(Джаулары анга къаршчы болуб, аны хыликке этиб, не къадар къурутургъа излеб кюрешселе да, Сыйлы Аллах аны джюрегине рахатлыкъ бериб, ол басылыб ишин бардырыб тургъанды).
3. Ол юсюнгю басыб тургъан (джюгюнгю? Ал кёзюуде бу аманатны тындырыргъа базмай, джюреги къайгъылы болуб, ол юсюне джюк болуб тургъанды).
4. (Атынг) айтылыуну да ёрге кёлтюрмедикми?
(Джерде, кёкде да, бюгюн-бюгече да. Ляя иляяха иллял-Лаах деб, Уллу Аллахны бирлигин бегитгенден сора, аны ызындан Мухаммадур-расулуллах деб, аны аты эсгерилгенлей турады).
5. Ишексиз, хар ауурлукъну биргесине да дженгиллик барды,
6. ишексиз, хар ауурлукъну биргесине дженгиллик барды.
(Тёз, Мухаммад! Дуния джашау алай къуралгъанды, хаманда къыйын болуб да турмайды, неда хаманда тынч болуб да турмайды. Ала кёзюулешиб келедиле. Муслиман адам аны ангылаб, экисине да кесин хазырлаб турургъа керекди. Къайсы халгъа тюшсе да бойсунуб).
7. Сора (джихаддан, ауаздан) бошагъан кёзюуде да кюреш!
8. Раббинге талпы, ашыкъ бол!
(Адамлагъа аманатны джетдиргенден сора да, борчумдан къутулдум деб турмай, къадалыб, Аллахынга къуллукъ этиб кюреш, Аны разылыгъын изле!)

95 суура

ИНДЖИР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен ант этеме инджир бла да, зейтун бла да (Шамда сыйлы тауда битген сыйлы кёгетле),
2. Синай тау бла да (Мусса гъ.с-гъа Таурат тюшген тау),
3. бу ышаннгылы шахар бла да (Меккя бла),
4. Биз адамны эм ариу субай халда джаратдыкъ.
5. Сора Биз аны эм тёбеннге да къайтарабыз (джаханимде аман орунга – Джаратхан Аллахына бойсунуб, Ол берген акъылын хайырланыб адамлыгъын, сыйын сакъламаса),
6. къуру ийманы бла ашхы къуллукъла этгенледен къалгъанланы. Алагъа уа тауусулмагъан джал барды.
7. Ма мындан (бу хакъ айтылгъандан) сора энди сеннге сюд Кюнню ётюрюк этдираллыкъ бармыды?
8. Хукму (оноу) этиучюлени эм усталары уа, Аллах тюлмюдю сора?
(Терсни-тюзню айырыб, хар кимни этгенине кёре, тыйыншлы хакъын берлик?)

96 суура

КЪАН КЕСЕК.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Бу эм биринчи тюшген суурады. Мухаммад гъ.с. араблыланы идолларындан ырыслаб, джюреги къачыб, азыкъ алыб Нюр тауда Хыйра деген дорбуннга барыб, кече-кюн да анда туруб, кёб сагъышла этиб, хар нени сюзюб, джаратылгъан затлагъа ойлашыб, дуниягъа Ие излеб кюрешгенди. Сора бир джолда, ол билмей тургъанлай, бир зат келиб, анга Аллахны буйругъун айтханды. Мёлекди деб а, билмегенди.

1. Джаратхан Раббинги аты бла окъуб башла (Мухаммад Къуранны!)
2. Инсанны уюгъан къан кесекден джаратхан. (Ананы хатхусунда джабышгъан суу кесекчикден джаратхан).
3. Окъу (айт), сени Раббинг бек чомартды.
4. Ол (адамны) къалам бла джазаргъа юретген,
5. аны (ары дери) хапары болмагъан затха (Къураннга да, аны кибик башха кёб затлагъа да) юретген.
6. Огъай, алай тюлдю! Ишексиз, ол адам тамам чекден чыгъады.
(Бу хапар Абу-Джахилни юсюнденди. Ол Мухаммадны Кябада намаз къылыб кёрсем, таш бла уруб башын эзерме деген эди),
7. ол кесин керексизге санамакъ бла.
(Бай болуб, уллулукъгъа кетиб, ол кесине бек базгъанды).
8. Ишексиз, къайытыу Раббинги аллынады.
9. Ол (намаздан) тыйыб кюрешген адамны кёрдюнгмю (Абу-Джахилни),
10. Бизни къулубуз (Мухаммад Кябада) намаз къылгъан заманда?
11. Кёлюнге къалай келеди, ол (Мухаммад) тюз джолда эсе уа?
12. Неда ол Аллахдан къоркъуугъа чакъыра эсе уа?
13. Ол да (Абу-Джахил) хакъны ётюрюк этиб, анга чарлай эсе уа?
14. Сора ол Аллах къараб тургъанын билмеймиди?
15. Огъай, ол умут этгенча тюлдю! Тохтамаса (келечибиз бла кюрешгенни къоймаса), Биз аны кекелинден сюйреб келтирирбиз,
16. ётюрюкчю, терсейген кекелинден,
17. сора ол чакъырсын кесини джыйынын!
18. Биз да джаханимни сакълауулларын чакъырырбыз!
19. Огъай, алай тюлдю! Сен анга, чыртда бойсунма (Мухаммад!) Аллахха да табын (намаз эт), Анга джуукълашыргъа да кюреш (анга тынгыламай!)

97 суура

КЪАДАР.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ишексиз, Биз аны (Къуранны) Къадар кече тюшюрдюк.
(Лаухул Махфуздан дуния кёкге, бирден. Андан джерге ол 23 джылны ичинде аят-аят, керек кёзюуледе келиб тургъанды).
2. Къадар кече деген неди, сен билемисе аны?
3. Къадар кече уа ол – минг айдан эсе хайырлыды (башха айладан).
4. Ол кече мёлекле да, Джабраил да, Раббийлерини эркинлиги бла, тюрлю-тюрлю буйрукъла (алыб джерге) тюшедиле.
5. Ол кече ала тангнга дери салам бла туруб кетедиле.
(Къыйынлыкъ болмай, ала тынчлыкъ, рахатлыкъ келтириб, сора танг аласы бла кетедиле).

98 суура

БАЯМЛАУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Джаратхан Аллах Бир болгъаны кибик, дунияны юсюнде, Аны дини да бирди, адамла аны бёлек-бёлек этиб, тюрлю-тюрлю динле къурасала да. Бу суура, ол иш терс болгъанын ачыкълайды.

1. Китаб ахлуладан да, мушрикледен да къаршчы чыкъгъанла, алагъа (Аллахдан) ачыкъ далил келгинчи дери, (Мухаммад гъ.с-ны келлигине) ийнанмагъанлыкъ этмеген эдиле.
(Сора ол келиб, ачыкъ хакъны айтыб тебрегенинде уа, анга ийнанмадыла. 2 суура, 89 аятха къара. Ала кеслерини китабларында бир файгъамбар келлигин окъуб, кёб джылланы аллына къараб тургъандыла. Уллу Аллахдан келгеннге тохташмай, кеслерини акъыллары бла динлеге бёлюб терсейдиле).
2. Аллахны келечиси алагъа таза сухуфаланы (джазыуланы) окъуй тургъанлай (аланы эшите, биле тургъанлай, ийнанмай),
3. аланы ичлеринде да эм тюз джазыула болгъан.
4. Ол кеслерине китаб берилгенле уа, (тюрлю-тюрлю динлеге) къуру алагъа ачыкъ далил келгенден сора бёлюндюле.
5. Алагъа да къуру таза джюрекден ханифле болуб, намаз да къыла, зекят да бере, Бир Аллахха алай къуллукъ этерге буюрулгъан эди да. Тюз дин – ма олду.
6. Ишексиз, китаб ахлуладан да, мушрикледен да къаршчы болгъанла (Мухаммадха, Къураннга), сёзсюз, ала ёмюрге джаханим отдадыла. Ма ала джер юсюнде адамланы аманларыдыла.
7. Алай а ийман да салыб, ашхы къуллукъла да этгенле, ишексиз, ала уа джер юсюнде адамланы ашхыларыдыла.

8. Раббийлерини джанында аланы хакълары – тюбю бла суула баргъан, ёмюрге анда турургъа, Аднан джаннетледиле. Алагъа Аллах да разы болгъан, ала да Анга разы болгъан халда. Ол насыб а, къуру Иеси Аллахдан къоркъгъан адамгъады.

Бу суурада Аллаху Тагъала ачыкъларгъа излеген: иудейле бла христианла Аллахдан алагъа келген китаблада Мухаммад гъ. с-ны келлигин окъуб ачыкъ билиб тургъанлай, зарлыкъ себебли, ала къаршчы туруб, Аллахны бир динин бёлек-бёлек этиб, кяфыр болуб кетгенлериди. Араблыланы идоллагъа табыныб тургъан мушриклери да алагъа къошулуб, ала биригиб файгъамбар гъ. с-гъа джау болуб чыкъгъандыла. Китаб ахлуланы ишлери уа артыкъсыз да бек аманды. Ала китабларында окъуб ачыкъ кёре тургъанлай, къаршчы болдула. Сёз ючюн: Тауратда Второзаконие деген бёлюмюнде 18 башда 15 аятда Мусса гъ. с. джангы файгъамбарны келлигини юсюнден былай айтады: «Пророка из среды тебя, из братьев твоих, как меня, воздвигнет Господь Бог твой – Его слушайте». Эследигиз эсе да, Мусса гъ. с. мени кибик файгъамбар келликди дейди. Гъыйса гъ. с. а анга келишмейди, нек десенг Мусса халкъча, ата-анадан туугъанды, элча, юйдегили болгъанды, къалгъанлача ёлюб басдырылгъанды. Гъыйса уа атасыз, Мариямдан туугъанды, юйдегили да болмагъанды, аны кесин да Уллу Аллах кёкге алыб кетгенди.
Гъыйса файгъамбар да гъ. с. аны ызындан келлик джангы файгъамбарны атын хазна къалмай айтханды, кеслерини тилде айтханды ансы. Инджилде от Иоанна деген китабда 24 башда 16 аятда былай айтады: «И умолю Отца (Бога), и даст вам он другого Утешителя, да пребудет с вами вовек».

Дагъыда ол китабда 15 башда 26 аятда: «Когда же придёт Утешитель, которого я пошлю вам от Отца, Дух истины, который от Отца исходит, он будет свидетельствовать обо мне».

Бизнича айтсакъ, халкъгъа тынчлыкъ, рахатлыкъ келтирлик бир сыйлы, махтаулу джан келликди деб, ол миллетге, халкъгъа сюйюмчю айтыб, билдириб кетгенди. Гъыйса бла Мухаммадны арасында уа файгъамбар джокъду, ол белгилиди. Мухаммад гъ.с-ны санамасанг, сора ол ким болургъа керекди?

Мухаммад гъ. с. Уллу Аллахны дини джангыз бир Дин — Ислам дин болгъанын джер юсюне орнатыб бегитирге мурат этгенди. Тауратны, Инджилни болджаллары бошалыб, ала кеслери да Аллахдан келгенлерича къалмай, тюрлениб, сора керти диннге, тюз диннге Аллах джанында Ислам дин саналгъанды. Мухаммад гъ.с. адам улуну барысын да ол диннге чакъыргъанды, анга джыяргъа умут этгенди. Аллахдан келген хакъ зат айтылса, ол динлени да къатышханлары белгили болса, бары да миллет Ислам диннге бурулуб къалсала деб, умуту алай болгъанды. Алай болса да ол бир дин ахлула, зарлыкъ себебли, къарышыб тохтагъандыла. Аланы терсликлери себебли, эм башындан да дин бёлюнюб кетгенди. Бюгюн-бюгече да, аланы терсликлери бла, динлеге бёлюннгенлей барады. Халкъны кёбюсю, аны ангыламай, хар кимни да кесини дини деб турса да.

99 суура

ТЕБРЕНИУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню келлик хапары.

Джер юсюнде анда-мында бир джер тебрене тургъанча болмай, Къыямат кюн келсе, бютеу Джер бирден къаты тукъум тебренир. Ол кюн кёкле да оюлуб, джер да, таула да чагъылыб, ахыр заман келир. Халкъ да чагъылыб уллу къыйынлыкъ кёрюр. Адамла, бу дуния былай таймай, тюрленмей турлукъду деген оюмда турсала да, бу джашауну ахыры барды. Мында болджалы болмагъан джукъ джокъду. Аны ызы бла ахырат джашау деген келликди. Сора ахыры болмагъан джангы джашау башланныкъды. Бу дунияны ахыры боллугъун, хаух болгъанын, арты не бла бошаллыгъын ангылатады бу суура.

1. Джер къаты тукъум тебреннген заманда,
2. джер къарнында джюгюн да тышына чыгъаргъан заманда,
(ичинде ёлюклени эмда байлыгъын тышына къотарыб),
3. инсан да (ол заманда тентирей, къатыша):
«Мынга не болгъанды?» - дер,
4. сора ол да (джер) ол Кюн кесини хапарларын айтыр,
5. сени Раббинг анга уахъю (буйрукъ) этгени ючюн.
6. Сора ол кюн адамла этген ишлерин кёрюр ючюн, Аллахны аллына тебиниб, джыйын-джыйын барырла.
7. Сора биреу мискъала зарра чакълы бир ашхылыкъ (букъучукъ тенгли бир сууаблыкъ) этген эсе, аны кёрюр (тас болмаз).
8. Биреу да мискъала зарра чакълы бир аманлыкъ этген эсе, ол да аны кёрюр.
(Ол Кюн, букъучукъ тенгли бирни да тюрлендирмей, Сыйлы Аллах тюзлюк этер).

100 суура

ЧАБЫУЧУЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Ким нени ызындан чабса, къайгъысы не болса, неге талпыса, ийманнга ол саналады. Къыямат Кюн алыры да олду. Бу суура аны бегитеди.

1. Мен ант этеме: ичлерин ура мушулдаб баргъан,
2. аякълары да от чагъа,
3. танг аласы бла (джаугъа) чабыуул этген,
4. артлары да букъу-букъу эте,
5. джоббу болуб джауну арасына кирген атла бла!
6. Ишексиз, адам Раббисине бюсюреусюздю (шукур этмейди).

7. Ол затха аны уа, аны кесини джюрюшю толу шагъатды,
8. ишексиз, дуния малны къаты сюйгени.
9. Сора ол билмеймиди, къабырла бери ачылгъан заманда,
10. адамланы ичлери (джюреклери да) ачыкъ болгъан заманда,
11. сора ол кюн аланы Раббийлери хар неден да, сёзсюз хапарлы болгъанын?
(Ол аны ичинде не болгъанын айтыб ачыкълаб къоярын? Бу аятдан ачыкъланады, адамны тыш джаны джукъгъа саналмагъаны. Къыямат кюн Уллу Аллахны аллында къуру, джюрек бла къараллыгъы. Адамны сюдю да, джюрекни ичине кёре боллугъу. Окъуучу да бир ойлашсын, адамны ичи аман болса, сора маулудла анга болушурламы?)

101 суура

КЪАУШАТЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Къыямат кюнню келлик хапары.

1. Къаушатыу!
2. Ол къаушатыу деген неди?
3. Ол къаушатыу деген не болгъанын, сеннге не зат ангылатыр?
4. (Ол а) адамла гёбелеккелеча, (хауада) джайылыб айланнган,
5. таула да, титилген джюн кесеклеча, (учуб) айланнган кюндю.
(Андан ары, адам ёлюб, джокъ болуб къалмай, ахыратда джангы джашау башланыр. Аманны-игини айырыр ючюн, тюзлюкню базманы къурулур).
6. Сора (ол кюн) кимни базманы ауур тартса (сууаблыгъы),
7. ол сюйгенича къууанчлы джашауну бардырыр.
8. (Сууаблыгъы) дженгил болгъан а (гюнахы ауур тартыб),
9. аны анасы (орну, джаханим) чунгур болур.
10. Ол неди, сеннге аны не зат билдирир?
11. Ол а, джаннган отду.
(Адам бу дуниядан къораб, кёз туурадан ташайса да, ол тас болуб къалмайды. Санла топуракъгъа кетселе да, джан ёмюрлюкдю, анга ёлюм джокъду. Дунияда кесин джюрютгенине кёре, кесине джол сайлагъанына кёре, анда да джашауну бардырыр. Бу суурада сёз кяфырны юсюнден бармайды. Ийнаннган адамны юсюнден барады. Гяур а, Уллу Аллахха ийман салмагъаны ючюн, этген игилиги саналлыкъ тюлдю, къуру гюнахы чегилликди. Муслиман адам а, ол кюн аманы-игиси да базманнга салыныб, анга кёре орун алыр. Гюнахы ючюн джаханимге кетген, азабын чегиб бошаса, джаннетге къайтарылыр. Ийманы болмагъан, неда терс ангылаб, ийманы бузулгъан адам ёмюрге анда къалыр).

102 суура

БАЙЫНЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Ахыратны унутуб, дуния малгъа мыллык атханлагъа.

1. Байлыкъны кёбейтиу сизни булджутады (эсигиз андады),
2. сиз барыб къабырлагъа тюшгюнчю дери.
3. Огъай, алай тюлдю, сиз артда билирсиз (ахыратда!)
4. Къайтарыб айтама, огъай, алай тюлдю, сиз артда билирсиз!
5. Огъай, алай тюлдю, айхай сиз аны ажымсыз бир билсегиз а (иги ангыласагъыз а),
6. сиз (ол байлыкъны багъалатыб, эслери анга кетгенле) джаханимни кёрмей къалмазсыз!
7. Энтда къайтарыб айтама сиз аны, ажымсыз, кёз бла кёрмей къалмазсыз!
8. Сора ызы бла ол кюн, нигъматланы юсюнден сизге, чыртда сорулмай къалмаз.
(Уллу Аллахны берген ашхылыкъларына, Къыямат кюн, хар бир адам да джууаблыды. Адам джут джаратылгъанды, эслеб кесин тыймаса, ол тоя билмейди. Алай бла дуния рысхыгъа эси кетиб, анга алданыб, кёбюсю ахыратын сан этмей къояды. Алай болса да, рысхы мында къалады, ол а къабыргъа киреди. Алай бла ол адам джарлы болады, ахыратына къурукъоллай кетеди).

103 суура

ЗАМАН.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Мен (Аллах) заман бла ант этеме,
2. ишексиз, адам улу деген насыбсызды,
3. къуру ийман салыб, ашхы къуллукъла да этиб, бир-бирин да хакъгъа (тюз джолгъа) тартыб, бир-бирин сабырлыкъгъа да чакъырыб кюрешгенле болмаса!

(Мен ийнанама деген бла муслиман адамны борчу тынмайды. Толу муслиман болур ючюн, амалсыз, тёрт къылыкъ керекди:
1. Толу ийнаныу, 2. Ашхы къуллукъ этиу, 3. Башхаланы да тюз джолгъа тартыу, 4. Не тюрлю инджиуле кёрсе да, Аллах ючюн тёзюу, чыдау.
Бу къылыкъланы барын да толтурургъа кюрешмей, адам толу муслиман болалмаз. Адам улуну кёбюсю, терс-тюз ийнаннган да, биринчиси бла рахат болуб турады – мен ийнанама деб.

Экинчисине кёчгенле да, кеслери къуллукъ этселе, ахлуларын, башхаланы сан этмей, борчдан къутулдукъ деген акъылда турадыла. Ол къауумну къуллугъуна да, ышаныу джокъду.

Сора ючюнчюсюн а, аны кесине борчха санагъан бек азды. Алай болса да, къуру кеси насыблы болургъа излемей, башхаланы да насыблы болурларын излерге борчду. Алайсыз муслиманнга саналмаз.

Тёртюнчюсю да, адамланы диннге чакъырыб кюрешген заманда, сёз кёлтюрмей, джукъ айтхан болса, тёзмей, аны зор кёрюб тебреудю. Ол кёзюуде къарыусузлукъ этмей, Аллах ючюн, сабырлыкъ этерге, тёзерге борчду. Къыйналса да, дин ючюн сабырлыкъ этиу, Сыйлы Аллахны джанында бек уллугъа саналады. Аллай къулуна Ол разы да болады, дараджагъа да чыгъарады. Муслиман адамны ийманы керти бегимли болгъаныны белгиси да – сабырлыкъды).

104 суура

СЁЗЧЮ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Къыйынлыкъ, хар бир сёзчюге, тилчиге (хоншуну, тийрени, элни бир-бирине этиучюге),
2. рысхыны джыйыб, санаб (асраб),
3. ол аны ёмюрлюкге джашатыр деб тургъаннга.
4. Огъай, алай тюлдю! Ол «алхутамагъа» атылмай къалмаз.
5. «Алхутама» деген а, ол неди?
6. Ол а Аллахны джаннган отуду (болгъанны уадых этиб мылтаучу),
7. (адамланы) джюреклерини ичине дери ётген.
8. Ишексиз, ол аланы юслерин джабар,
9. багъанача, узун созулуб.

105 суура

ПИЛ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Абраха деб бир гяуур патчах, къазауатчы пиллени алыб, аскери бла Кябаны ояр акъылда келгенди. Аны аллына туруб, Кябаны джакълар аскер болмагъанды. Ол заманда аны, къанатлы аскер ийиб, Джаратхан Аллах Кеси сакълагъанды. Мухаммад гъ.с. да ол джыл туугъанды. Аны Сыйлы Аллах Расулгъа эмда муслиманлагъа деб, Кеси джакълагъанды. Бу суура аны юсюнденди.

1. (Мухаммад) сора сен Раббинг пилни къауумуна къалай этгенин билмеймисе?
(Меккячыла да, сен да билесиз да. Ийман салыргъа, ол сейир зат тюлмюдю?)
2. Сора Ол аланы хыйлаларын кеслерини башларына бурмадымы?
3. Алагъа Абабил деген къанатлы аскерни джибериб,
4. ала да сидждж ин деген къаты топуракъдан ташла бла уруб,

5. Сора Ол аланы тебленнген сабанча, мулхар этиб къоймадымы?

106 суура

КЪУРЕЙШ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Меккячыланы пил аскерден сакълагъан бла къалмай, Уллу Аллах аланы узакъ джерлеге джюрюген сатыу-алыу джолларында да сакълаб тургъанды. Джолда тоноула кёб болса да къурейишле, Уллу Аллахны болушлугъу бла, ол затдан ачымагъандыла. Ала уа аны ангылаб, аланы сакълагъан Джаратхан Аллахха къуллукъ этер орнуна, идоллагъа къуллукъ этгендиле.

Меккяны джашауу, къуру аргъыш бла – сатыу-алыу бла болгъанды. Мюрзеуню тышындан ташыгъандыла.

1. Къурейишлени бирикдирир ючюн,
2. аланы бирикдирирге къыш (Йеменнге), джай (Шамгъа) джолоучу (бол Мухаммад),
3. ала (къурейишле) ма бу юйню (Кябаны) Иесине къуллукъ этсинле (идолланы къойсунла да),
4. аланы ачлыкъдан къутхарыб, токълукъ берген, къоркъууну кетериб, ышаннгылы этген (Аллахха!)
(Меккяда битим болмаса да, ала ачлыкъ да кёрмей, къан да тёгюлмей, Уллу Аллах сакълаб, ышаннгылы джашагъандыла).

107 суура

ХАТЕРСИЗ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. (Мухаммад) сен ол сюд кюнню ётюрюкге санагъанны кёрдюнгмю,
2. ол а кимди десенг, ёксюзню тюртген,
3. мискиннге аш ашатыргъа да кишини къозгъамагъан.
4. Сора (бир къауум) намазчылагъа – къыйынлыкъ,
5. намазны сансыз этгенлеге (бир къыла, бир къоя, сёзлерин, ишлерин бёлмей, бир оздура, бир кечикдире).
6. Къылсала да, кёзбаугъа къылыучула.
7. (Хоншугъа-тийреге да) хатерсизле.

(Уллу Аллахха да, Къыямат Кюн Аны аллына сюелирине да ажымсыз ийнаннган адам, не ёксюзге уллукёллюлюк этмез, не джарлыгъа къатылыкъ этмез. Джаратхан Аллахындан уялыб Анга баш урмай, намаз къылмай да туралмаз. Неда хоншу-тийреде

инджилгеннге хатерсиз болмаз. Бу затланы сан этмесе, ол Къыямат кюн сюд болуруна ийнанмайды. Ол керти ийнанса, Сыйлы Аллахдан уялыб, бу затлагъа эс бёлюрге керекди).

108 суура

МАМЫРЛЫКЪ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Ишексиз, Биз сеннге (Мухаммад) саугъагъа кёб ашхылыкъла хазырлаббыз (ахыратда).
2. Ол себебден гъайд намаз да къыл, къурманлыкъ да эт!
3. Ол сени кёрюб болмагъан джауунг а – кесиди къуйрукъсуз.

(Файгъамбар гъ.с-ны джашлары ёлгенлеринде, аны бир джауу, анга «къуйрукъсуз» атагъанды. Бу суура анга джууабха тюшгенди. Ол ёлсе, ахыратха алыб барыр джугъу джокъду, ол кеси къуйрукъсузду дейди Уллу Аллах. Аны кибик ачы тиллерин тыймай, аны бла кёбле кюрешгендиле. Файгъамбар болмаса да, хакъда тургъан гъалимле бла, тюз адамла бла кюрешиучюле – ала да аллайладыла. Аллай адамла ёлселе, ала ол дунияда къалай болурларына, бу суура джууабды. Уллу Аллах Кесини сыйлы файгъамбарына ахыратда не хазырлаб тургъанын ачыкълаб, аны къууандырыб джюрегин рахат этеди. Аны джаулары уа, игитда дейсе, ол затны сюймейдиле, ол алагъа бек ауур тиеди).

109 суура

КЯФЫРЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Мухаммад гъ.с-гъа меккячы гяуурла дау салыб, хаман кюрешиб джукъ эталмагъанларында, былай айтхандыла: «Болмай эсе, бир кёзюуге сени Аллахынга, бир кёзюуге бизни аллахларыбызгъа къуллукъ этейик», - деб. Бу суура алагъа джууабха тюшгенди.

1. Сен алагъа: «Эй, кяфырла!
2. Мен сиз табыннганнга табынмайма,
3. сиз да мен табыннганнга табынмайсыз.
4. Ол сиз табыннганнга мен табынмам,
5. сиз да мен табыннганнга табынмазсыз.
6. Сизни динигиз сизге, мени диним меннге», - де.

(Хар ким да, сайлауна кёре, сюйгенине къуллукъ этсин! Бир-бирибизни зорламайыкъ дейди).

110 суура

ХОРЛАМ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. (Эй, Мухаммад!) Аллахдан болушлукъ да, хорлам да келген заманда,
2. сен адамланы Аллахны динине джоббу-джоббу кириб кёрюрсе.
3. Осебебден махтаула бла Раббинги тазала, кечмеклик да тиле! Ишексиз, Ол таубаланы бек къабыл этиучюдю.

Меккячыла Мухаммад гъ.с-гъа анда джашау бермей, ол Мединагъа кёчгенден сора, кёбле Ислам динни алыб, ол ёсюб, дин кюч алгъанды. Ол, туугъан джери Меккягъа къайытыб, халкъын диннге къайтарыб, муратына джетиб, къууанч этерге ашыгъыб тургъанды. Сора Уллу Аллах узаймай, ол муратына джетерин, бу суурада сюйюмчю айтыб къууандыргъанды. Ары дери уа, ашыкъмай, Уллу Аллахдан кечмеклик да тилей-тилей, Анга махтау-сыпас да эте тур дейди.

111 суура

ПАЛЬМА ДЖИБЕК.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Бир джолда Мухаммад гъ.с., Уллу Аллахдан буйрукъ болуб, Сафа тауда ахлуларын чакъырыб, ауаз айта тургъанлай, атакъарнашы Абу-Лахаб, не болгъанындан да хапарсыз, тауушну эшитиб къуугъуннга атылыб келгенди. Сора аны диннге чакъыра тургъанын кёргенинде ачыуланыб, аны таш бла да уруб: «Къуругъун сен!» - дегенди. Аны къатыны да – Абу-Суфианны эгечи, чыгъана ташыб файгъамбар гъ.с-ны да, асхабланы да джолларына джайыб, аланы инджитгенди. Бу суура аланы юсюнден тюшгенди.

1. Абу-Лахабны (Мухаммадны ургъан) эки къолу къурусун, кеси да къурусун!
2. Байлыгъы да, урунуб кюрешген заты да къутхармады аны.
3. Сора ол, узаймай, джаннган отда кюер,
4. аны отун ташыучу къатыны да,
5. бойнунда да пальма терекни джибегинден этилген джиби бла.

Абу-Лахаб да, аны къатыны да аман ёлюм бла ёлгендиле. Бу суура ачыкълагъаннга кёре, ахыратда орунлары уа белгилиди.

112 суура

ТАЗАЛАУ (ийманны).

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

Меккя мушрикле кеслери къоллары бла джасагъан суратланы аллахла этиб, алагъа къуллукъ этген болмаса, Бир Аллахдан хапарлары болмагъанды. Ол себебден, ала файгъамбар гъ.с-гъа келиб: «Мухаммад, сени аллахларынг а ненчадыла, кимден туугъандыла, неге ушайдыла, къаллайладыла?» - деб, соргъандыла.
Бу суура алагъа джууабха тюшгенди.

1. (Мухаммад) сен алагъа: "Ол – Аллах – Бирди,
2. Ёмюрлюк Аллахды (ауалы, ахыры болмагъан),
3. Андан джукъ туумагъан, не Ол джукъдан туумагъан,
4. Неда Анга тенг (ушаш) джукъ да болмагъан" - де.

Мухаммад гъ.с., бу суураны суаблыгъы Къуранны ючден биричакълы болады дегенди.

113 суура

ТАНГ ДЖАРЫУ.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Сен айт (былай тиле): «Мен сакъланама (къарангы кечени) джарыб атхан тангны Иеси бла,
2. Ол джаратхан затланы заранындан (не тюрлюсюнден да),
3. къарангылыкъны заранындан да, ол басхан заманда.
(Къарангыда адам къоркъаргъа да, ол заманда заран джетерге да ёчдю).
4. Тюйюмчеклеге юфкюрюб, хыйны этиучюлени заранларындан да.
(Хыйнычыланы не тюрлюсюню да ууундан).
5. Зар адамны зарлыгъындан да, ол зарланнган заманда», - деб.

Адамла хыйны этген кибик, джинле да этедиле. Адамла аны ангыламай, ол айыбны бир-бири арасында излерге ёчдюле. Алай болса да ол адет джинлени арасында да джюрюйдю, хыйны аладан болургъа да боллукъду. Зар кёз да, адамдан тийген кибик, джинден да тиеди. Адамла аны ангылар керекли, терсликни бир-биринден кёрюб, бир-бирине илинедиле. Адам гюнахлы болмаз ючюн, алайын иги ангыларгъа керекди.
Аллай заранладан сакъланыр ючюн, бу суура окъулады.

114 суура

АДАМЛА.

Рахматлы Джумушакъ Аллахны аты бла.

1. Сен айт (былай тиле): «Мен адамланы Иелери да,
2. адамланы Патчахлары да,
3. адамланы Аллахлары да болгъан Аллах бла сакъланама,
4. ханнас деген шайтанны заранындан,
5. адамланы джюреклерине уасуаса (аман уу) салыб кюрешген,
6. ол джинден, адамдан болса да», - деб.
(Джюрек Аллахны эсгерсе, артына къачыб, ол Аны унутса, уу салыб кюрешиучю шайтанны атыды – ханнас).

Шайтан дегенни уа, къуру джинлеге ангыларгъа керек тюлдю, адамладан да кёбле бардыла. Таб джин шайтандан эсе да адам шайтан аманнга, къоркъуулугъа саналады. Адамланы кёбюсю уа, джинден къоркъсала да, аны аманнга санасала да, адам шайтанны ангылаб, андан баш сакълай билмейди. Таша зат адамны кёзюне кёрюнсе, ол андан къоркъа биледи. Алай а адам шайтан келсе, бу меннге шайтан болуб келе болур деб, кёбюсюню кёлюне келмейди, алай бла ол анга кесин хорлатады. Биз кесибиз да джашауда шагъатбыз, тёгерегибизде бек кёбле бир-бирин терилтиб, Уллу Аллахны тюз джолундан аджашдырыб, терс джолгъа, шайтан джолгъа элтедиле. Биз адамла деб турсакъ да, ала да шайтанладыла. Адам шайтан, аманнга аны ючюн саналады. Адамгъа заран джетсе, джетмесе да, билгичле деб, кимлеге болса да чабыб, дууа алыу деб тебремей, бу суурада да, муну аллында суурада да айтылгъаныча, муслиман адам Сыйлы Аллахха таяныб, аланы окъуб болушлукъну да Уллу Аллахдан излеб тохтаргъа керекди.
Мухаммад гъ.с. туудукълары Хасан бла Хусейиннге бу эки сууланы окъуй болгъанды, деб джазылады.

СЫЙЛЫ КЪУРАННЫ ТАМАМЛАГЪАН ДУА.

Эй, Аллахым! бу Къуран бла Сен мени джазыкъсын! Аны меннге имам да (алчы, джол кёргюзюучю), нюр да, тюз джол да, рахмат да эт! Мен андан унутхан затларымы да эсиме Сен сал, билмеген затларымы да бир билдир! Кече кёзюуледе да, эртден-ингир да аны окъургъа насыб эт!

Эй, гъаламланы Иеси, аны меннге далил да эт (дунияда, ахыратда да).

Эй, Аллахым! мени ишлериме бегим болуб тургъан диними да джараулу эт! Аны бла бу дунияда джашаууму ашхы эт! Мен къайытыб барыр ахыратымы да хайырлы эт! Хар неде да джашаууму хайырлы джанына ёсдюр! Хар не тюрлю къыйынлыкъдан ёлюмню да меннге рахатлы эт! Ёмюрюмю ахырын да, ишлерими артын да, Сеннге джолукъгъан кюнюмю да меннге хайырлы эт!

Эй, Аллахым! Сенден, не сыйсыз этмеген, не уялтмагъан, алгъышлы джашау, тюз ёлюм тилейме.

Эй Аллахым! Сенден тилейме: тилекни хайырлысын, насыбны да хайырлысын, илмуну да хайырлысын, ишни да хайырлысын, сууаблыкъны да хайырлысын, джашауну да хайырлысын, ёлюмню да хайырлысын! Мени тюз джолда да Сен тохташдыр, сууаб базманымы да ауур эт, ийманымы да бегиген керти ийман эт, дараджагъа да Сен кёлтюр, намазымы да къабыл эт, джангылычларымы да Сен кеч, джаннетинги мийигине да сал!

Эй, Аллахым! Ишексиз, Сенден тилейме: рахматынга джетишдирлик, кечмеклигинги да табдырлыкъ, хар гюнахдан да къутхарлыкъ, хар ашхылыкъгъа да джетишдирлик, джаннет бла да насыблы этерик, от азабдан да къутхарлыкъ джолланы!

Эй, Аллахым! Ишлерими ахырын да ариу эт! Дунияда, ахыртда сыйсызлыкъдан да Сен къутхар! Эй, Аллахым! Бизни бла Сеннге ассы болууну арасын тыйгъан къоркъууну да Сен бер! Сеннге бойсунуудан да, джаннетинге джетдирлик бойсунууну бер! Бизни дуния къыйынлыкъладан ажымсыз рахат этиуню бер! Джашауубузну барында да къулакъла бла, кёзле бла, къарыуубуз бла да (сууаб джанына) хайырланыргъа насыб эт! Артыбызда да хайырлы затла къоюб кетерге насыб эт! (Ызыбыздан сууаблыгъы бара турурча). Дертибиз да, къуру зулму этгенлеге болурча эт! Бизге джаулукъ этерге излегенлени хакъында да бизге Сен болуш! Динибиз бла къыйынлыкъ келиуден да Сен сакъла! Билимден узакъ этген, къайгъыбызны уллусу дуния болуудан да сен сакъла! Рахматсыз адамны да бизге тамада этме!

Эй, Аллахым! Сен кечмеген юсюбюзде не бир гюнах, Сен тынчайтмагъан не бир къайгъы, Сен къутхармагъан не бир борч, не дуния, не ахырат кереклибизден тынмагъан бир зат да къойма!

Эй, эм Рахматлы! Эй, Раббибиз! Сен бу дунияны ашхылыгъын да, ахыратны ашхылыгъын да бизге саугъала, отну азабындан да сакъла! Бизни файгъамбарыбыз Мухаммадха, анны ахлуларына, ашхы асхабларына Аллахдан салауатла да, кёб саламла да болсун!